

FUNDACIÓ NOGUERA

Diplomataris, 47

Diplomatari del monestir de Sant Pere de la Portella

Edició i estudi a cura de
JORDI BOLÒS

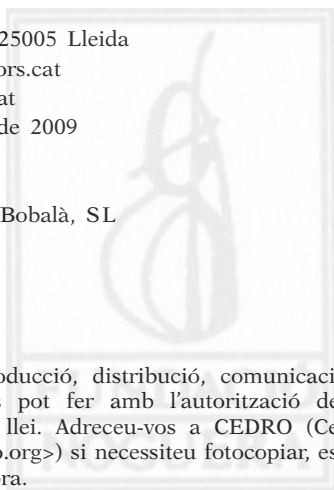

BARCELONA, 2009

© Jordi Bolòs Masclans, 2009
Edita: Pagès Editors, S L
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: setembre de 2009
ISBN: 978-84-9779-826-6
Dipòsit legal: L-1224-2009
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, SL
Enquadernació: Fontanet

Printed in Spain

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.

SUMARI

	<i><u>Pàgina</u></i>
Mots preliminars	7
Introducció	11
Documents	203
Índex onomàstic.	753

MOTS PRELIMINARS

Després de llegir la tesi de llicenciatura sobre els primers anys del monestir de Sant Llorenç prop Bagà, l'any 1980 vaig decidir de realitzar la tesi de doctorat sobre la formació de la senyoria dels cenobis benedictins del Berguedà, arribant fins abans de l'inici de la crisi del segle XIV. Vaig emprendre la transcripció sistemàtica dels documents del monestir de Santa Maria de Serrateix i vaig començar a transcriure el fons del monestir de la Portella. Davant la gran quantitat de documents de Serrateix i davant l'interès d'aprofundir no només en l'època en què s'esdevenia la formació del domini (bàsicament els segles X-XII), sinó també en els segles posteriors, quan l'abat i la resta de la comunitat gestionaven la senyoria (i redactaven capbreus i llevadors), vaig prendre la decisió de limitar l'abast de la recerca només als centenars de documents que s'havien conservat a l'arxiu del cenobi de Serrateix fins al segle XV; això em permetia de contrastar l'etapa de formació amb els capbreus dels darrers segles medievals, on es veien les característiques d'allò que tenia realment el cenobi. D'aquesta manera, les transcripcions fetes dels pergamins del monestir de Sant Pere de la Portella i les notes i els mapes que havia fet a partir del que deien aquests documents foren guardats en una carpeta. L'any 2006, ja publicat el volum del *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix (segles X-XV)*,¹ la proposta de Josep M. Sans i Travé, en nom de la Fundació Noguera, de transcriure algun altre fons documental,

1. J. BOLÓS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix (segles X-XV)*, Fundació Noguera, Barcelona, 2006.

em va fer recordar l'interès que tindria l'edició dels documents de l'abadia de la Portella, que, com el fons de l'abadia de Serrateix, també es conserven majoritàriament a l'Arxiu Diocesà de Solsona. Certament, l'ambient acollidor i l'ajut prestat per Enric Bartrina, director d'aquest arxiu, em van animar a tirar endavant aquesta feina. Mai no li agrairé prou, a mossèn Bartrina, el suport que m'ha donat per poder enllestir a temps la transcripció dels centenars de pergamins conservats a l'arxiu de Solsona.

Durant els anys en què jo m'havia oblidat de la Portella, l'historiador i advocat Isaac Soca i Torres havia començat la transcripció dels documents d'aquest fons i ja havia publicat algun estudi sobre els segles moderns d'aquesta abadia. Ara, la manca de temps disponible li ha fet impossible de participar en la redacció d'aquest volum, tal com tots dos desitjàvem. Li resto, però, molt agraït per la seva col·laboració a l'hora de situar amb precisió als mapes alguns dels topònims esmentats als documents. També he d'agrair a l'Ernest Xic, de Puig-reig, haver-me ajudar a localitzar alguns noms de lloc situats en aquest municipi. Així mateix, agraeixo a l'amic Aymat Catafau, de la Universitat de Perpinyà, l'ajuda a l'hora de consultar el document 88, conservat en aquesta ciutat. Certament, i no en darrer lloc, també he d'agrair a la Fundació Noguera per haver-se interessat en aquesta publicació; tots els historiadors i, d'una manera especial, els medievalistes, mai no agrairem prou el gran nombre de publicacions sobre l'edat mitjana que han estat editades, aquests darrers anys, en les diverses col·leccions publicades per aquesta fundació.

Aquest fons documental del monestir de Sant Pere de la Portella ens permet de conèixer molts aspectes de la societat, des del segle X fins al segle XVIII. Certament, ens apropa als orígens d'una comunitat monàstica creada fa poc més de mil anys, en què hi intervingué l'abat Oliba, del qual precisament aquest any 2008 celebrem el mil·lenari del seu nomenament com a abat de Sant Miquel de Cuixà i de Santa Maria de Ripoll. Ens descobreix l'evolució i l'organització d'aquesta comunitat de monjos. També ens permet de conèixer la situació dels pagesos al llarg dels segles medievals i fins a l'edat moderna. Veiem de prop les donacions, els establiments, els sotsestabliments i els lligams de submissió a l'abadia que han restat escrits en un gran nombre de pergamins. Així doncs, els instruments recollits en aquest diplomatar, ens apropen al funcionament d'una senyoria eclesiàstica medieval i a les transformacions que va sofrir al llarg dels segles. Ahora,

també ens mostren uns paisatges de pobles de sagrera, de masos i de masoveries, de partions de parròquies i de límits de dominis, de camps, de pastures i de boscos, i ens atansen a unes realitats econòmiques que variaren al llarg dels segles. Finalment, també permeten que ens aproximem a unes persones i als seus problemes quotidians, tant si eren uns eclesiàstics com si eren uns senyors laics, com si eren uns pagesos que treballaven les terres o bé tenien un ramat. Ens apropem als homes i a les dones, i a les famílies, tant en els moments de creixement i d'expansió com en els moments de crisi i de mort, arran de la Pesta Negra, que, com reflecteixen els documents, afectà profundament aquestes terres de muntanya del Berguedà. Apropar-nos al fons documental d'un monestir que té l'origen al segle X i que ha perdurat fins a l'època contemporània és aproximar-nos al coneixement d'una societat i d'un país al llarg dels darrers mil anys.

Alpicat (Segrià), desembre de 2008

INTRODUCCIÓ

EL MONESTIR DE SANT PERE DE LA PORTELLA

El monestir de Sant Pere de la Portella és situat a l'actual municipi de la Quar, a la comarca del Berguedà. S'alça al costat de la riera de la Portella, que solca la boscosa vall on trobem els edificis del monestir i que aflueix al riu Llobregat, per la banda esquerra. L'abadia és situada a uns 800 m d'altitud, entremig de muntanyes i en una zona molt boscosa. Mentre que el monestir de Santa Maria de Serrateix sembla que fou edificat per un abat i la seva petita comunitat en un indret on ja abans hi havia una església dedicada a la Mare de Déu (que tenia un lloc central al Baix Berguedà), en canvi, cal relacionar el cenobi de la Portella, creat en un moment una mica més tardà, amb els senyors del proper castell de la Portella, plausiblement situat en un dels turons que hi ha entre l'indret on es bastí l'abadia i l'església de Santa Maria de la Quar.

Aquesta església de la Quar, situada al cim d'una gran penya rocosa, té un paper central en aquesta contrada del Berguedà (encara que s'aixequi en un dels extrems de la vall de la Portella) i molt probablement té un origen molt remot en l'edat mitjana. La ubicació encimbellada de l'església de Santa Maria de la Quar va afavorir que el seu terme parroquial s'estengués des de la riera de Merlès (el riu Adest de l'època carolíngia) fins al gorg del Boix, i inclogués, per tant, només una part del curs de la riera de la Portella.

En els primers documents conservats del monestir, aquesta vall de la Portella i el cenobi rebien el nom de Frontanyà (de fet, seria més correcte Frontenyà), fet que ens duu a pensar en l'època

antiga, quan un home anomenat *Frontinius* (o *Frontinus*) hi tenia un *fundus* o propietat (i potser en tenia un altre a la vall de Sant Jaume de Frontanyà, indret no gaire allunyat de la Portella, situat una mica més cap al nord-est). Trobem aquest nom, Frontanyà, aplicat a aquest monestir per darrera vegada l'any 1098 (doc. 43), en un document relacionat amb una donació feta al terme de Callús (Bages).

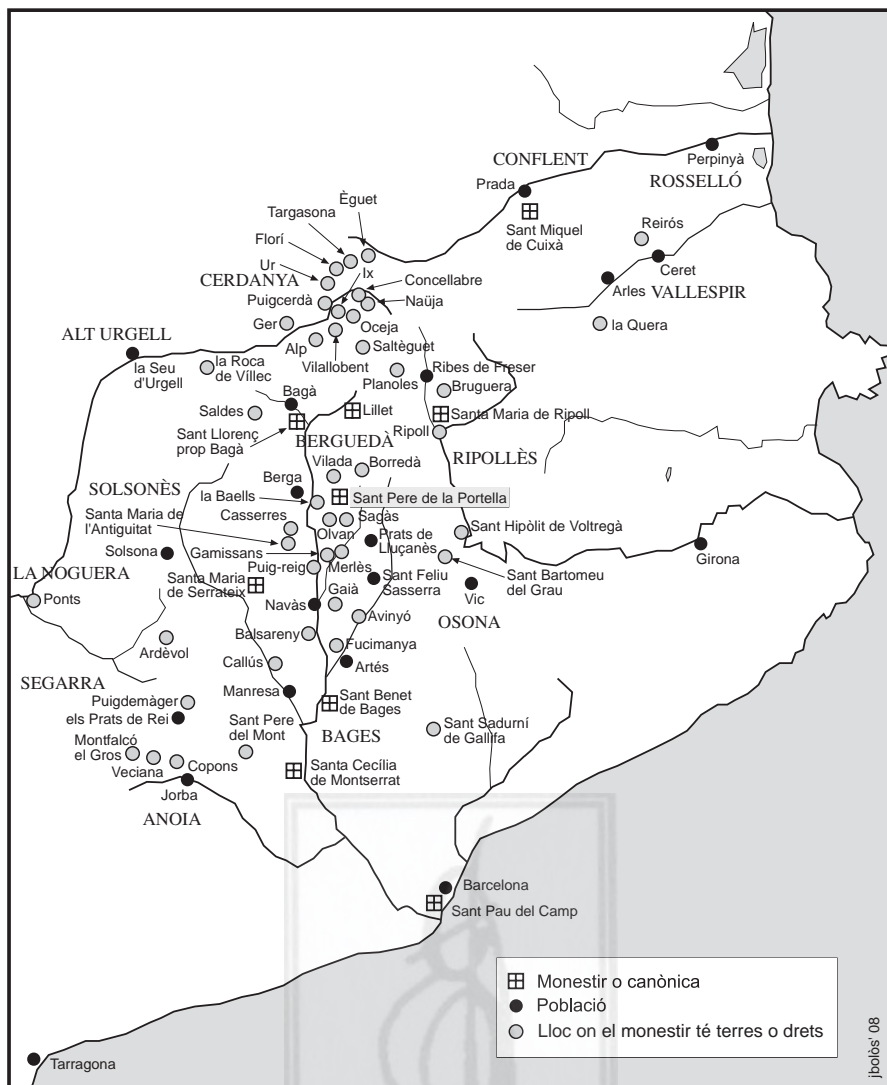
Quan dibuixem els dominis monàstics sobre un mapa (fig. 1), ens adonem que, d'una manera lògica, la ubicació del monestir va pesar molt en la distribució de les principals propietats, situades sobretot al sud de la vall de la Portella (Sant Maurici, Olvan, Sagàs i Puig-reig), al nord d'aquesta vall (Vilada, Gardilans, Borredà, Castell de l'Areny, Cosp i la Clusa) i a l'oest (Pedret i la Baells). Tingué també un conjunt notable de terres i de drets al Bages, sobretot als actuals municipis de Sallent i d'Avinyó, especialment a l'anomenada Quadra de Fucimanya. Finalment, un altre conjunt important de béns eren situats a la Cerdanya, per unes raons semblants a les que van portar que una part important dels dominis del monestir de Santa Maria de Serrateix fossin situats al nord de les Penyes Altes del Moixeró i de la Tossa d'Alp. Més endavant, quan analitzem l'evolució d'aquests dominis en la llarga durada, ens adonarem que aquestes terres cerdanes, a causa dels fets polítics esdevinguts al segle XVII, es van haver de vendre i es perderen ja al llarg d'aquest segle.

L'any 997, tenim el primer esment del monestir de Sant Pere de la Portella (doc. 2). En aquest moment, el comte Oliba donà una gran part dels béns que formaren el nucli dels dominis monàstics i que eren situats al voltant del cenobi. S'hi esmenta un conjunt de vil·les, que més endavant esdevingueren masos (Campdeparets, Empaliada (fig. 10), Camptellós, Escobet, potser "Terrades"¹), i també el bosc de Grevolet.

Vers l'any 1000 (doc. 3), en principi, hi hagué una primera donació del veguer de la Portella i alhora la primera donació d'uns masos situats a la Cerdanya, al poble de Vilallobent; el senyor de la Portella abans ho havia comprat al comte cerdà Ramon Guifré.

1. Hem posat entre cometes ("...") tots aquells topònims que actualment no són vius i que només trobem esmentats als documents medievals o moderns del monestir. Creiem que és molt important diferenciar els noms de lloc que encara existeixen dels noms dels quals només podem suposar com s'escrivien i que només podem assegurar-ne la localització d'una manera aproximada.

FIGURA 1.
Els dominis de Sant Pere de la Portella a Catalunya

S'han dibuixat els principals indrets en què l'abadia tenia drets i terres, algunes poblacions importants i els noms actuals de les comarques. Al mapa se situen així mateix alguns altres monestirs o canònics també esmentats a la documentació. En altres mapes, inclosos més endavant, hi ha les ampliacions de les contrades on l'abadia tenia els dominis més importants: la Quar, Sagàs, Olvan, la zona de Gardilans, Vilada, Castell de l'Areny i Cosp i, finalment, Fucimanya. Mapa: J. Bolòs.

És, però, un document molt sospitós, segurament fet en un moment posterior. És cert, però, que els senyors de la Portella foren els fundadors i els grans impulsors de la comunitat de Sant Pere. Aquests senyors, el 1006 (doc. 5), repetiren i potser ampliaren la donació original del comte Oliba, de l'any 997. Els béns donats, situats al terme de Santa Maria de la Quar, ens fan adonar de la importància dels drets que tingué la comunitat monàstica de la Portella sobre terres forestals (*boschos et ulzinedas*) i sobre zones de pastura (*deveses, solls*). Les donacions de Solls i de Calveroles els permeteren de disposar del sector septentrional de la vall. Cal cridar l'atenció sobre el fet que, en aquest moment, s'inicià o bé es consolidà una línia d'expansió cap a terres més septentrionals, amb nombroses donacions a la Cerdanya (Alp, Ger, Víllec, Saltèguet) i, fins i tot, al Vallespir (la Quera és un indret situat prop d'Arles).

L'any 1012 (doc. 7), trobem una donació que ja ens assenyalava les característiques d'una tercera gran zona d'expansió dels dominis monàstics: el comtat de Manresa o comarca actual de Bages. En aquesta data es produí una donació al terme del castell de Gaià.

Tres anys més tard, el 1015 (doc. 8), s'esdevingué una primera donació al terme de Sagàs, al sud de la Quar. Aquesta donació fou a Adàs, nom actualment perdut, d'un indret situat segurament al sud-oest de Sagàs. Aquest topònim o bé es pot relacionar amb el lloc cerdà de Das i ens mostra un trasllat d'unes persones (i d'un nom) o bé potser ens remet a un indret poblat des d'una època reculada i que tenia un nom amb un origen preromànic. Més endavant, l'espai ocupat per aquesta vil·la de tradició carolíngia es va fragmentar en almenys dos masos (un de jussà i un de sobirà).

Una darrera notícia important amb relació als primers anys de la vida del monestir. L'any 1018 (doc. 9), sembla que l'abat Oliba, que segurament se sentia compromès amb el futur d'aquest cenobi de la Portella que havia ajudat a crear, hi va enviar dos monjos del monestir de Ripoll per tal de consolidar la comunitat que de ben segur que ja hi vivia. Aquesta notícia ens permet d'entendre més el començament una mica fosc del monestir de la Portella, almenys pel que fa a les característiques de la comunitat monàstica. Adonem-nos que han de passar molts anys fins que a la documentació s'esmenti per primera vegada el nom d'un abat. És lògic de pensar que el primer abat, desconegut, degué ésser algú imposat per l'abat Oliba o, més probablement, un eclesiàs-

tic nomenat pels senyors de la Portella (potser, fins i tot, algun familiar seu).

Al llarg del segle XI, trobem noves donacions a la rodalia del cenobi (Vila-rasa al terme de Vilada [doc. 12], la Móra a Sagàs [doc. 14, fig. 13]) o, fins i tot, més lluny (Vallespir [doc. 10], Cerdanya [doc. 11], Bages [doc. 13]). Sembla que, l'any 1033, els dominis ja eren prou extensos i les rendes prou complexes com perquè es decidís de redactar un llevador, que al segle XVIII encara es conservava a l'arxiu del cenobi (doc. 15).

Durant aquesta primera meitat de segle, el fet més important que s'esdevingué fou la cerimònia de la dotalia de l'església de Sant Pere de la Portella, celebrada el 21 de setembre de 1035. Aquesta dotalia (doc. 16) tingué una repercussió important. D'una banda, la seva celebració degué tenir un gran ressò al territori, a causa del nombre de bisbes que hi van assistir. De l'altra banda, va repercutir en la vida futura de l'abadia, pel fet que va crear-s'hi una confraria (*"ipsam caritatem quem vulgo fratrias voccant"*) que degué afavorir que la Portella esdevingués un lloc de pelegrinatge (*"peregrinus cum propria candela septies venire studuerit"*) i que degué provocar que augmentessin molt les donacions (com diu el document, els que fessin donacions eren absolts *"ex omnibus maioribus peccatis"*).

Al llarg d'aquest segle XI, hi hagué noves donacions de terres i drets a Cosp (doc. 17), al mateix terme de la Quar (docs. 20, 24, 31 i 35), a Gardilans (docs. 21 i 29), a Porçals d'Olvan (doc. 22), a Sagàs (doc. 26), a Llavaneres (doc. 32) o, fins i tot, al terme del castell de Merlès (doc. 40) i al terme de Sant Feliu de Relat (segurament Sant Feliu Sasserra, doc. 41). L'any 1059 (doc. 23), arran del testament del veguer Guifré, senyor de la Portella, fou donada al cenobi l'església de Planoles, situada al comtat de Cerdanya (comarca del Ripollès), uns masos a Bruguera (també al Ripollès) i drets i masos a Olvan i a Sagàs. A la Cerdanya, hi hagué també alguna donació a Vilallobent (doc. 33). La situació econòmica de la comunitat devia ésser bona, atès que, el 1060 (doc. 24), va poder pagar vint-i-cinc unces d'or, per tal que Enric i Guasca donessin l'alou de Campdeparets; de fet, com és usual en aquesta època, es tractava d'una evacuació amb una notable compensació econòmica. La comunitat monàstica disposava de diners: el 1061, comprà una terra a Adàs, al terme de Sagàs (doc. 25). Aquestes adquisicions servien per arrodonir el domini monàs-

tic. També trobem una altra venda més sorprenent, esdevinguda l'any 1088 (doc. 37), data en què l'abat de la Portella comprà una terra situada molt lluny, al comtat d'Urgell, al terme del castell de Ponts, per tres unces d'argent. Potser es volia que el monestir s'expansionés cap a la frontera, a les noves terres de la marca (en un moment en què Balaguer i Lleida encara eren en poder islàmic). La bona liquiditat del monestir és també evident en la compra, per vint unces d'argent, d'un nou alou a Gardilans, als senyors de Merola (doc. 38). El 1094 (doc. 39), encara van comprar, a Duran, la seva muller Ermetruita i llurs filles Azaled (o Adelaida), Gerberga i Ermengarda, un alou al terme de Sagàs, al lloc de Gavarrós [Vell], per quinze sous (fig. 15).

La donació feta per Bernat Guifré, senyor de la Portella, de l'església parroquial de la Quar fou una altra fita important en la formació del domini monàstic (doc. 27). El terme parroquial d'aquesta església, que havia estat consagrada l'any 899 (doc. 1), esdevingué el centre de la senyoria de l'abadia; dins del seu terme s'alçava el cenobi de la Portella. Aquesta donació de Santa Maria de la Quar fou confirmada l'any 1085, arran de la visita del bisbe d'Urgell al monestir (doc. 36). El suport del bisbe a aquest monestir de la Portella fou constant al llarg de l'edat mitjana. Precisament, l'any 1098, el bisbe d'Urgell concedí quaranta dies d'indulgència a aquells que visitessin la capella de Sant Nicolau, situada dins l'església monàstica (doc. 42).

El darrer document en què se cità el cenobi de Frontanyà (a partir d'aquest moment només es féu esment de la Portella) és de l'any 1098, a la fi del segle XII. Fou l'oblació d'un fill i d'un alou, situat al terme de Callús, al monestir, per part d'un matrimoni anomenat Bernat Pere i Sicarda (doc. 43). Com veurem, aquest alou o es degué perdre o bé degué ésser bescanviat, atès que ja no el trobem esmentat en cap altre instrument d'aquesta abadia.

Al segle XII encara hi hagué algunes donacions, tot i que, evidentment, si ens les mirem d'una manera global, no tingueren la importància de les esdevingudes el segle anterior. L'any 1117, Bernat Hugbert acordà de donar un alou a Ardèvol, després de la seva mort (doc. 47). De fet, podem relacionar aquesta donació amb diverses deixes testamentàries esdevingudes aquests anys, especialment arran de viatges fets per visitar el Sant Sepulcre de Jerusalem (docs. 44-46). En aquest darrer document, Pere Bernat de la Portella, abans d'anar a Terra Santa, deixà al monestir diversos masos al Berguedà i a la Cerdanya.

Entre les donacions esdevingudes al llarg d'aquest segle, podem fer esment de la que va fer la dona anomenada Manasses, de l'alou de Solanelles, situat al comtat de Manresa, al terme de Puigdemàger (doc. 52). Aquesta propietat, situada molt a prop dels Prats de Rei, s'ha de relacionar amb el conjunt de drets i terres que el monestir de la Portella arribà a tenir en aquesta contrada de l'Anoia nord-occidental. També podem cridar l'atenció sobre diverses oblacions de fills esdevingudes a la fi d'aquest segle XII. En primer lloc, el 1155, hi hagué la cessió, per Bernat Pere i Alemanya, d'uns alous a Sant Bartomeu del Grau (Osona), alhora que feien oblació de llur fill Hug (doc. 53). Ramon de Santagustí i Agnès, el 1170, també lliuraren el mas de Lotuès (ara anomenat les Heures, fig. 11), dins la parròquia de la Quar, juntament amb el fill Bernat (doc. 54). Encara, el 1183, Pere de Coma-rossa i Josflèn lliuraren al monestir llur fill Joan, amb unes terres (doc. 55).

En aquesta primera etapa del monestir, sabem que hi hagué algunes donacions que han deixat poc record en la documentació posterior. Només tenim algun esment de la donació (de vegades conservat en una còpia tardana) i després segurament es va perdre la propietat. Ja hem esmentat el cas dels alous de Callús, donats a la fi del segle XI. Així mateix, podem recordar les donacions fetes a Veciana i a Montfalcó (doc. 60), la cessió d'un alou a prop de Castellserà de l'Espunyola, al Berguedà (doc. 61), el lliurament d'una vinya a Sant Iscle de Bages (doc. 63), etc.

Tanmateix, el segle XII s'acabà amb algun plet. El 1184, l'abat de la Portella hagué de demanar l'ajut del senyor de la Portella davant de la gravetat de la situació: els Pinós i els seus cavallers s'havien apropiat dels béns que el cenobi tenia a Vilallobent i a Dorres (doc. 56). El problema es va resoldre amb la intercessió de Guifré de la Portella i amb el pagament de cent sous. L'any 1200 (doc. 64), Bernat de Vallcorba va evacuar un alou del monestir situat al terme de Gaià, a canvi, però, de vint-i-cinc sous de moneda barcelonesa. De fet, la major part d'aquestes evacuacions que no arribaven als tribunals se solucionaven amb el pagament d'una quantitat de diners. Sabem també que l'any 1198 (doc. 58) hi hagué un document de salvaguarda, per part del rei, de tots els béns i homes que el monestir tenia a la Cerdanya, a la vall de Ribes i al priorat de Sant Pere del Mont.²

2. Recordem que, en aquest moment, els homes de Soriguera i de Soriguera (Cerdanya) del monestir de Santa Maria de Serrateix es queixaven precisament dels

Al començament del segle XIII encara continuà havent-hi donacions. Veiem que l'abadia de Sant Pere de la Portella disposava encara del suport dels senyors de la Portella (docs. 65 i 78), que havien fet tant per aquest cenobi en el moment de la seva fundació. D'altra banda, durant aquests anys, s'esdevingueren algunes donacions destacables, que, ben cert, moltes vegades anaren acompanyades de notables pagaments. El 1214 (doc. 67), Bernat de Lluerteres i la seva muller Elisenda feren una important cessió a Fucimanya, on donaren diverses explotacions. Aquesta donació fou refermada per la que feren Bernat de Talamanca i la seva muller, Coloma, el 1216 (doc. 68), això sí, a canvi de la quantitat de 250 sous de Barcelona. De fet, també es pot relacionar amb aquesta honor de Fucimanya la donació i venda que hi hagué el 1219 (doc. 69), amb relació al mas Garriga (d'Avinyó) i també a les explotacions de Gavarresa, Olivera, Girbert, Fuster i Roques Albes. El preu d'aquest conjunt de béns fou força considerable: 1.400 sous barcelonesos. Tot plegat ens demostra l'interès de la comunitat per tal de consolidar un domini compacte en aquest sector del Bages i la possibilitat, en aquest moment, de disposar de quantitats monetàries força considerables. De fet, aquesta donació del mas Garriga d'Avinyó fou motiu de nous problemes i plets, com resta reflectit en un document del 1222 (doc. 72) i en un altre del 1238 (doc. 76). Tot i aquests entrebancs i aquestes despeses, un document del 1245 (doc. 79) ens demostra la capacitat d'invertir monedes que tenia la comunitat: l'abat i els monjos compraren a Ramon de la Portella, per 140 unces d'or, diversos masos a les parròquies de Sant Pere, Sant Pau de Caserres i de Santa Maria de l'Antiguitat, al Baix Berguedà. I, el 1252 (doc. 83), a canvi de 150 sous, Guerau Pere d'Olvan i Elisenda cediren a l'abadia de la Portella el mas de "Quadres" (ara el Rourell), a l'extrem meridional de la propera parròquia de Sant Maurici, molt a prop del terme de Sagàs.

Era un bon moment per a Sant Pere de la Portella. Aquesta realitat de creixement també resta reflectida en altres donacions més o menys teòriques, com la del mas Cerdanyola d'Olvan (fig. 17), feta només a canvi que el donador fos sebollit al cementiri monàstic (doc. 70); amb tot, trobem que aquest mas de Cerdanyola finalment hagué d'ésser comprat per la comunitat

atacs i de les violències d'Arnau de Castellbò, de Joan de Pal i d'altres. J. BOLÒS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix...*, doc. 157.

(juntament amb alguns altres béns), el 1274, per tres-cents sous (doc. 91). La importància del monestir també resta reflectida en el fet que, l'any 1221, el bisbe d'Urgell renunciés a cobrar la quessa que, d'una manera indeguda, havia cobrat a l'església de Planoles (doc. 71); aquesta cessió hagué d'ésser confirmada posteriorment (doc. 155). L'any 1248 (doc. 82) encara trobem una nova donació a la parròquia de Sant Quirze de Pedret, per part de Ferrer de Relat, rector d'aquesta església. Com dèiem al començament, lentament, el cenobi de la Portella aconseguí tenir drets a totes les parròquies del seu voltant.

Sabem també que el monestir disposà de diverses cases, a les sagreres de diverses poblacions (Sagàs, Claret, Olvan) i també a la vila de Ripoll. L'any 1240, l'abat de la Portella establí a Joan de Navàs i a Ponça unes cases que el monestir tenia a la capital del Ripollès (doc. 77). De ben segur que l'interès principal dels monjos era disposar d'un lloc on poder-se hostatjar a prop del monestir de Santa Maria de Ripoll. Més endavant, el 1311, trobarem l'esment d'un cas que el monestir tenia a Puigcerdà (doc. 135).³ El fet que algunes d'aquestes notícies s'hagin conservat d'una manera casual, ens fa pensar amb seguretat que hem perdut la informació de moltes altres realitats relacionades amb el domini i amb l'economia del monestir.

A partir del segle XIII, les característiques de la documentació canvien. Lentament, les donacions deixaren d'ésser majoritàries amb relació al conjunt de la documentació conservada. Al diplomatarí de la Portella, en aquest segle XIII, també trobem diverses lluïcions signades per l'abat. Aquestes lluïcions en general corresponien a aprovacions de la comunitat de vendes del domini útil, fetes pels pagesos, respecte a terres situades en la seva senyoria. Evidentment, aquestes aprovacions solien anar acompanyades de nous ingressos per al monestir. L'any 1233 (doc. 75), el monestir va rebre tretze sous; el 1256 (doc. 85), la comunitat rebé setze sous per la confirmació d'una compra; el 1259 (doc. 87), va rebre seixanta sous melgoresos; el 1266 (doc. 90), cent sous barcelonesos, etc. Aquestes

3. Els monestirs benedictins i, sobretot, els cistercencs, tenien molt interès a disposar d'alguns habitatges a les ciutats i viles més properes. D. H. WILLIAMS, *The Cistercians in the Early Middle Ages*, Gracewing, Leominster, 1998, pàgs. 389-395; J. BOLÒS, "La implantació del Cister al territori: la formació del patrimoni i la transformació del paisatge", *Actes del Primer Curs-simposi sobre el Monaquisme Cistercenc. El Cister: poder i espiritualitat (1150-1250)*, 2006, pàgs. 35-68.

quantitats, lliurades arran d'una lluïció, s'han de relacionar amb el pagament del terç que trobem clarament esmentat en els contractes emfitèutics. De vegades, però, al llarg d'aquest segle, en aquests instruments de lluïció també trobem que s'obligava els pagesos a ésser homes propis i solius de l'abat (doc. 90). En realitat, el primer cop que es féu esment d'un establiment emfitèutic ("*per nos tenet in emphiteosim*"), amb relació a unes terres del monestir, fou l'any 1281 (doc. 97); la comunitat, per lloar la venda que s'havia produït, va rebre vint-i-tres sous. A la fi d'aquest segle XIII, alhora que s'esdevenien aquestes aprovacions o lluïcions, també trobem, a la documentació de la Portella, alguns establiments de diverses explotacions (any 1275, doc. 93; any 1288, doc. 105).

A la segona meitat del segle XIII, la situació econòmica del monestir començà a canviar. És prou significatiu que, l'any 1257 (doc. 86), l'abat hagués de vendre, per 180 sous melgoresos, el dret de cobrar el delme a la parròquia de Saltèguet (no sabem pas si d'una manera permanent). En aquest moment de la fi del segle XIII, també hi hagué alguns plets, de vegades fins i tot amb els homes del monestir (any 1275, doc. 92). En aquests anys, sovint, la comunitat hagué de defensar els seus drets. És molt interessant la sentència del 1265, en què es fa esment dels indrets de la Cerdanya on el monestir tenia terres i drets (doc. 88). Cal relacionar aquest document amb un intent de la monarquia de recuperar drets perduts al llarg dels segles precedents. De vegades, però, els problemes i els enfrontaments foren més violents. Gràcies a un document reial del 1278 (doc. 95), sabem que els homes d'Arnau Roger, comte de Pallars, havien causat danys, robatoris i malifetes a diversos homes del monestir. També és prou il·lustratiu el fet que, el 1278, a causa de la guerra, el monestir estigués endeutat i ni tan sols pogués pagar les seves necessitats més vitals (doc. 96). Uns anys més tard, el 1292 (doc. 107), en un document reial s'esmenta que, a causa dels deutes del monestir, els homes de Berga i del Berguedà agafaven en penyora als homes de l'abadia els bous (o altres animals que es podien dedicar a llaurar) i les arades. Per altres documents fets aquests anys, sabem que la comtessa Làscara, vídua del comte de Pallars, fins i tot havia arribat a capturar algun d'aquests homes de l'abadia (doc. 108), possiblement fidejussors forçats de l'abat (doc. 109); en alguns casos, hi hagué, per part dels nobles, robatoris i violències (doc. 110); en d'altres casos, aquests senyors s'apropriaren d'una manera indeguda d'algunes rendes que havien d'ésser del monestir (docs. 111

i 112). Pels motius que fos, tot això ens mostra prou clarament que la situació econòmica de l'abadia de la Portella, encara molt bona a l'inici del segle XIII, al final d'aquest segle havia empitjorat molt. Certament, aquesta situació econòmica dolenta també era compartida amb els senyors de la Portella. Per acabar d'empitjorar la situació dels pagesos de l'abadia, els deutes de Bernat Guillem de la Portella de vegades eren carregats injustament sobre els homes del monestir (doc. 113).

Pel que fa a la vida espiritual del monestir, és interessant el fet que Berenguer Guerau, donat del monestir, l'any 1275 (doc. 94), decidís que, amb uns béns que ell havia comprat, es paguessin les despeses de rebre el dia de Dijous Sant a l'abadia, tretze pobres que hi havien d'ésser alimentats. De fet, aquesta mena de religiositat arribava més a la població i va poder donar un nou impuls al monestir i al creixement del seu domini. El 1284 (doc. 100), Bernat Sabater donà el seu mas de Fullà i una vinya, amb la condició que el Dijous Sant s'oferís a tretze pobres una lliura de pa, una justa o mesura de vi i una mesura de faves i que se'ls rentessin els peus i les mans, d'acord, tal com s'hi afirma, amb el costum de l'abadia. A més, els monjos, després de la seva mort, es comprometien a resar, cantar i anar a la tomba del donador amb una candela; certament, havia d'ésser sebollit al cementiri del monestir. La celebració d'aniversaris era molt normal als cenobis benedictins, en canvi, potser no era tan usual rebre un nombre important de pobres per Setmana Santa. Un any més tard, el 1285 (doc. 101), Tomasa de Guàrdia, de la família dels Portella, els fundadors i protectors del monestir, donà el delme de la parròquia d'Olván, algun mas i també alguns drets, a canvi que se celebrés l'aniversari del seu pare i l'aniversari seu (després de la seva defunció). A més, va establir que, cada Dijous Sant, l'abat havia de rebre la notable quantitat de cinquanta pobres i els havia de donar una lliura de pa, una justa de vi (com si fossin monjos)⁴ i dues racions de farinetes (*pulmenta*), si era un

4. En principi, segons la Regla de sant Benet, un monjo podia beure una aimina de vi. Certament, però, l'aimina de l'alta edat mitjana no tenia la mateixa capacitat que l'aimina dels darrers segles medievals; el segle XVI arribà a correspondre a uns 28,46 litres. Per aquest motiu, al segle XIII ja no es parla d'aimines, ans de justes o de justícies. Una justa, que era una mesura de capacitat de vi, molt a la fi de l'edat mitjana, al Capcir, equivalia a 1,53 litres, quantitat molt més adequada per poder beure al llarg de tot un dia. C. ALSINA – G. FELIU – L. MARQUET, *Pesos, mides i mesures dels Països Catalans*, Curial, Barcelona, 1990, pàgs. 151 i 167.

dia d'abstinència, o bé dos tipus diferents de carn (si se'n podia menjar); havia de lliurar als cinquanta pobres, així mateix, cent alnes de cànem (uns 50 metres), per tal que tots poguessin tenir camises. Amb tot, curiosament, aquest era un pacte força complicat i comportava també un conjunt de clàusules que afectaven encara més el monestir: la comunitat restava obligada a donar anualment quatre-cents sous a la donadora i cent sous més a la prioressa de Valldaura. Dur a terme aquest conveni (especialment per als hereus de la donadora) degué ésser difícil, perquè, el 1296 (doc. 116), el fill de Tomasa, Ponç de Guàrdia, hagué de confirmar les clàusules de la donació.

En arribar al segle XIV, les característiques de la documentació del monestir de la Portella canviaren radicalment. Centrem un moment la nostra atenció en la primera meitat del segle, fins a la Pesta Negra del 1348. Durant aquesta etapa s'acabaren finalment les donacions, que encara vèiem que foren força importants al llarg del segle XIII. La majoria dels documents ja feien referència a la gestió i al manteniment del patrimoni monàstic: hi hagué, sobretot, establiments (docs. 118, 125, 131, 133, 137, 142, 171, 176, 184), lluïcions o aprovacions de vendes (docs. 119, 126, 129, 147, 158, 160, 180, 182, 186, 201, 208 i 215) i confirmacions o reconeixements de senyoria (docs. 124, 149), de tenir terres del monestir (doc. 156) o d'ésser homes o dones de l'abat (docs. 151, 154, 181, 183, 185, 190, 191, 192, 205 i 212). També trobem, guardat al fons que prové de l'arxiu monàstic, algun plet (docs. 120, 130, 144). Així mateix, la comunitat va recórrer als anomenats mals usos, com podia ésser el dret d'intestia, fins i tot abans del 1348 (docs. 169, 189 i 194). Per cloure aquest punt, podem cridar l'atenció sobre el gran nombre de documents d'aquest segle XIV que s'han conservat, especialment si els comparem amb els que ens han arribat de l'etapa de formació del domini (segles X-XIII) i, sobretot, amb els del segle XV.

Una de les realitats que deixa descobrir la documentació de la Portella és l'existència de dones donades a l'Església. Aquest fet ja era molt usual a l'època carolíngia.⁵ A l'església de Santa Maria de Fucimanya hi havia una donada (*deodata*) que sembla que va ésser la causa d'alguns maldecaps per a l'abat. Finalment, acabà

5. P. PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, vol. VI: *Els comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet*, IEC, Barcelona, 2006, docs. 174, 213, 216, 238, etc.

acceptant que li havia d'ésser obedient, que s'havia de sotmetre (doc. 121) i, per tant, es va comprometre a lliurar tot allò que rebés com a almoïna o com a donació pietosa (doc. 122). Les relacions no degueren ésser gaire bones i intuïm l'intent, per part de la comunitat de la Portella, de controlar la situació d'aquesta dona i, especialment, de controlar les entrades econòmiques que hi rebia.

Certament, la situació econòmica del monestir, al segle XIV, no devia ésser gaire bona. Jaume II hagué de cridar l'atenció als prohoms de Berga per tal que no destorbessin l'abat i la comunitat, molt possiblement a causa dels deutes que havien contret amb habitants d'aquesta vila (doc. 138). Alhora, en aquest moment veiem el suport que la família dels senyors de la Portella encara donava al monestir: Bernat Guillem va instituir un aniversari pagant la quantitat de tres-cents sous de Barcelona, per tal que els monjos diguessin misses i anessin en processó a l'indret on era enterrada la seva dona Sibil·la (doc. 140). Tanmateix, aquest suport i aquestes bones relacions sembla que entren en contradicció amb el plet que hi hagué, l'any 1321 (doc. 144), entre el monestir i el batlle que tenia el senyor de la Portella al castell de la Quar, respecte a diversos drets de tipus jurisdiccional, com les questes, o bé amb el memorial de greuges presentat l'any 1322 (doc. 149) pel procurador del monestir. A més, la proximitat entre el castell i l'abadia i la confusió de les terres sotmeses a les respectives jurisdiccions també va provocar que, el 1321, arran d'una guerra entre Bernat Guillem de la Portella i el comte de Pallars, fossin cremats masos, masoveries i el celler que el monestir tenia a la sagrera d'Olvan i es fessin tales a les terres de l'abat (doc. 145).

Malgrat aquesta realitat econòmica poc favorable, la situació del monestir potser no era tan dolenta com havia arribat a ésser uns anys abans. L'any 1332, el sagristà comprà un mas situat a la parròquia de Vilada pel preu de quaranta-cinc lliures barceloneses (doc. 163). Així mateix, per un document del 1335 (doc. 166), sabem que l'abadia també adquirí diversos masos i masoveries a les parròquies de la Clusa i de Vilada. Podem veure, en la documentació relacionada amb aquesta compra, que els pagesos que treballaven les terres primerament foren alliberats dels juraments d'homenatge retuts als antics senyors (doc. 167) i després feren un nou homenatge a l'abat de la Portella (doc. 168).

Malgrat aquestes compres, hom té la impressió que la situació econòmica, en aquesta primera meitat del segle XIV, era dolenta

per a tothom, d'una manera especial per als que treballaven les terres. Trobem diversos casos de pagesos endeutats amb el monestir, que es comprometeren a retornar tot allò que devien (any 1331, doc. 160; any 1341, docs. 195 i 196; any 1346, docs. 213 i 214; any 1347, doc. 223). En aquests darrers casos, el deute és força considerable: quinze lliures i cinquanta sous barcelonesos, respectivament. Trobem també que la comunitat monàstica, en algun cas, es va veure obligada a canviar el cens que cobrava sobre alguna terra o a reduir-lo (docs. 193, 206 i 210). Fins a l'any 1348, amb tot, hi havia molta població, fet que va impedir que es fessin reduccions importants dels censos, fins i tot amb relació a explotacions en què de ben segur la càrrega era massa feixuga per a aquells que les treballaven.

La comunitat volia saber quines rendes havia de cobrar i no volia perdre cap dels ingressos que creia que tenia dret a rebre. Aquest fet és ben evident en aquest moment immediatament anterior a l'any 1348. Aquesta preocupació augmentava amb relació a les terres més allunyades de l'indret on s'alçava l'abadia. El 1335, sabem que el monestir féu fer un capbreu dels drets que tenia a la vall de Ribes (doc. 170). També ens podem fixar en diverses confessions fetes per pagesos, que deien que tenien masos o terres del monestir i es comprometien a pagar uns censos (docs. 174, 179, 211 i 216). El 1341, sabem que també es féu un capbreu del terme de Sagàs, resumit al segle XVIII (docs. 199 i 310). A les portes de l'arribada de la pesta, l'any 1347, es va fer una altra capbreu als termes de les parròquies d'Olvan, Llanereres, Gironella, Puig-reig i Casserres (doc. 224).

Malgrat la diferència, també podem relacionar amb aquesta necessitat d'augmentar les entrades l'obtenció d'una butlla d'indulgències concedida l'any 1336 pel papa per a tots aquells que donessin almoines al monestir o hi fessin deixes testamentàries (doc. 172). Trobem amb sorpresa, enmig d'aquesta situació de tensions i de crisi, una compra feta pel monestir, el 1342, de diversos masos a la parròquia de Rotgers i dels delmes de Gardilans, a canvi d'onze lliures de Barcelona (doc. 202). Aquest mateix any, l'abat de la Portella va adquirir també uns censos a la parròquia d'Olvan (doc. 203). I, en el document 204, es fa esment d'una compra d'un altre cens a Sagàs, per 36,5 lliures de moneda de Barcelona. I encara una altra inversió: tenim una època per les sis lliures que devia l'abat de la Portella per haver comprat una feixa i uns closells, a la parròquia de la Clusa (doc. 219). I,

l'any 1347, la comunitat de la Portella encara adquirí un cens a Sagàs (docs. 220 i 221).

L'any 1348 la Pesta Negra es va estendre pel Berguedà, tal com es recorda en diversos documents del fons del monestir de la Portella, en què es fa esment de la "immensa mortaldat" que va afectar gairebé tothom i que va portar l'abandonament, fins i tot, d'alguns masos bons, com el de "Lotuès" (doc. 252).⁶ Els documents que s'han conservat dels anys següents a la gran epidèmia tenen un caire bàsicament econòmic i molt sovint són un mitjà per controlar els pagesos del monestir. Al començament del 1350 (doc. 227), trobem un establiment emfitèutic en què participaren Berenguer de Vall, monjo i sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella (com a procurador i ecònom especialment constituït per l'abat Bernat),⁷ Bernat Quintí, prior i infermer, i Jaume sa Quintana,⁸ cambrer de l'esmentat cenobi. Almenys aquests monjos no havien mort arran de la pestilència. Aquest document també ens mostra ben aviat una nova pràctica que fou molt usual arran de l'abandonament de molts masos: fragmentar-los i donar-los en establiment a diverses persones. En parlarem d'una manera més extensa més endavant. El document següent del nostre diplomatarí (doc. 228) és un reconeixement, per part de Ramon Gavarresa, d'ésser home propi, soliu i natural de l'abat de la Portella, al qual va retre homenatge de boca i mans. En els mesos següents se succeïren els establiments (docs. 231, 244, 251, 252, 256, 257 i 277), els cobraments de lluïsmes i les lluïcions (o pagament del terç o foriscapi) (docs. 239, 242, 243, 245, 247, 250, 254, 264), els reconeixement d'ésser homes de l'abat (docs. 229, 240 i 241),

6. Pel que fa als canvis esdevinguts al món rural després de l'any 1348: P. FREEDMAN, *Els orígens de la servitud pagesa a la Catalunya medieval*, Eumo editorial, Vic, 1993, pàgs. 177-201. Vegeu també: M. T. FERRER I MALLOL, "Establiments de masos després de la Pesta Negra", *El mas català durant l'edat mitjana i la moderna (segles IX-XVIII)*, CSIC, Barcelona, 2001, pàgs. 189-241.

7. De fet, tal com s'especifica en aquest mateix establiment, el 3 de gener del 1349, Jaume Bonamic, rector de la Quar i notari públic, havia escrit un instrument en què era concedida a Berenguer de Vall, segurament per part d'un abat ja molt vell, plena potestat per a actuar com a procurador seu.

8. Tal com vam fer en el diplomatarí del monestir de Santa Maria de Serrateix, hem respectat la forma original dels noms de persona i hem considerat que l'article salat era una partícula amb un significat intel·ligible per a la gent de l'època. Per aquest motiu, en aquest cas, posem Jaume sa Quintana, en lloc de Jaume Saquintana, atès que tothom, a l'edat mitjana, era plenament conscient que el cognom d'aquesta persona era Quintana (o la Quintana).

de tenir terres per la comunitat monàstica (doc. 258) o també els pagaments per haver mort intestat, plausiblement arran de la pesta (doc. 235). Els monjos devien intentar de compensar en part la davallada de les rendes amb l'aplicació d'aquests mals usos. De fet, la lluita en defensa dels drets del monestir, que arribaren a tenir ressò fins i tot a la cort del rei Joan I, degué ésser prou decidida (any 1387, doc. 268).

Durant els anys posteriors a la Pesta Negra, tal com queda reflectit en un document reial del 1354, el problema de l'abandonament dels masos i de les explotacions fou molt greu per a l'economia monàstica i, a causa del seu abast (que anava més enllà dels dominis del monestir), era molt difícil actuar-hi en contra. Fins i tot, era impossible cobrar la remença de tots aquells que se n'anaven de llurs terres i cases. Malgrat aquesta situació, per alguna circumstància, l'abat Berenguer va fer servir el dret de fadiga per tal de recuperar una casa situada a la sagrera de l'església de Santa Maria de Claret (doc. 236). D'altra banda, el monestir, que necessitava diners, pressionava tots aquells que en devien (docs. 249, 263, 269, 270).

En aquests anys de la segona meitat del segle XIV, l'abat de la Portella, Berenguer, actuava com a abat i alhora com a vicari espiritual i temporal del bisbe d'Urgell (docs. 253, 263, 269, 271, 272). Aquestes noves obligacions degueren donar més influència a l'abat, encara que potser el van allunyar una mica de la direcció de la seva abadia. La situació econòmica del monestir, malgrat totes les dificultats del cenobi i la crisi del país, no devia ésser gaire dolenta atès que, el 1371, la comunitat va poder pagar 20.000 sous als Pinós per les tasques i els delmes que aquests nobles encara tenien a la parròquia d'Olvan. De fet, aquesta compra degué evitar molts problemes (doc. 255); fou confirmada pel bisbe l'any 1378 (doc. 261). Com hem vist més amunt, era una prioritat per a l'abadia poder completar els drets que tenia només parcialment en un lloc o bé augmentar les terres allà on ja en tenia algunes. Potser perseguint una reorganització del patrimoni, la comunitat féu un bescanvi a la Cerdanya, que comportà l'adquisició de dos masos a Ocejá. Aquest fet, però, va provocar greus problemes amb el rei i amb els seus representants (doc. 259 i 260). En aquest final de segle, també hi hagué un problema amb uns diners que, amb relació a una indulgència papal, s'havien de destinar a la redempció de captius, i que l'abat s'havia apropiat (anys 1386 i 1387, docs. 265 i 267).

La documentació del segle XV conservada a l'Arxiu Diocesà de Solsona és molt escassa. Gairebé totes les notícies incloses al dipomatari són recollides en un llibre del segle XVIII, conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, o en altres fonts. En conjunt, però, veiem uns documents semblants als que hi havia el segle precedent: un establiment (doc. 283), un reconeixement de la propietat d'una terra del monestir (doc. 280), un capbreu (doc. 284), un reconeixement d'ésser home del monestir (docs. 294 i 295), una institució d'aniversari (doc. 281), reduccions de censos (docs. 292 i 304), la renúncia d'una vinya del monestir (doc. 285), vendes de dominis útils (doc. 302), alliberaments de la servitud (doc. 303), etc.

Així mateix, després d'uns precés de la reina (doc. 286), l'any 1422, el papa Martí V va confirmar els privilegis, les immunitats i les exempcions de l'abadia de la Portella (doc. 287). En realitat, es confirmava una butlla adquirida i falsificada segurament una mica abans (doc. 312). Amb relació a aquest darrer segle medieval, també trobem documentació relacionada amb el funcionament de la comunitat monàstica (com ara el nomenament de l'abat Francesc Albert, doc. 293). I sabem que es feren altres documents molt interessants, per desgràcia ara possiblement perduts, com un inventari dels béns mobles que hi havia al monestir en el moment de l'elecció precisament d'aquest abat Francesc Albert (doc. 296).

Fora del marc cronològic estricte que ha de tenir aquest dipomatari, s'han conservat dues notícies de la primera meitat del segle XVI, que reflecteixen l'estat d'abandonament que hi arribà a haver a Sant Pere de la Portella en l'època dels abats comendataris. El 1527 (doc. 308), feia deu anys que no vivia cap monjo a l'abadia. Aquesta realitat restà ben documentada en una visita feta al monestir. El 1530, un monjo de Sant Pau del Camp, comissionat per l'abat de Ripoll, no hi trobà ningú; només hi havia el procurador del senyor de la Portella, que tenia por que el monestir esdevingués un refugi d'animals salvatges (doc. 309). Al llarg d'aquest segle XVI sembla que hi hagué alguns esdeveniments violents amb relació a la comunitat de la Portella. La segona meitat del segle XVI representà, però, una època de recuperació, en especial durant l'època de l'abat Antoni de Viladomat. L'any 1617, l'abat Pere Sanxo aconseguí que el papa unís el monestir de la Portella amb l'antiga abadia de Sant Pau del Camp de Barcelona. Això hauria pogut representar la fi de la comunitat, atès que els monjos s'havien de traslladar a Sant Pau, al costat de les muralles

de Barcelona. Finalment, però, es decidí que a la Portella havien de restar tres monjos, de fet els rectors de les parròquies de Sant Pere de la Portella, de Santa Maria de la Quar i de Sant Maurici. La supressió del monestir fou establerta l'any 1835; tanmateix, els tres monjos que feien de rectors hi continuaren vivint i només regien les tres parròquies esmentades, les quals, el 1873, passaren a fer part, definitivament, del bisbat de Solsona. Durant els cursos 1838-1839 i 1839-1840, Sant Pere de la Portella fou la seu d'una universitat, hereva de la de Cervera, que s'hi traslladà per decisió de la Junta Superior Carlina de Catalunya.

L'exempció

El tema de l'exempció del monestir de la Portella va ésser tractat, primerament, per mossèn Joan Santamaria i, després, per Regina Sáinz de la Maza. Joan Santamaria, després de tractar el tema, acceptà l'autenticitat de la butlla papal i considerà que el monestir fou exempt des de l'any 1016. Aquesta butlla falsa (doc. 312) establia: *"et ab omni iure et dominio eum subtraheremus, soli Deo et sancto Petro romanisque pontificibus eum sub mittendo [...] nostro privilegio munimus et sub nostra protectione eum recipimus [...] et ab omni iure et dominio eum subtraximus. Ita sane ut nullus rex, archiepiscopus, episcopus, comes vel vicecomes seu aliquam magna parvaque persona, sub iure et dominio suo predictum monasterium mittere audea."* Certament, aquesta butlla, plausiblement dirigida a l'abat de Santa Cecília de Montserrat, és molt probable que anés a parar a les mans dels monjos de la Portella, segurament en un moment força tardà. Aleshores, només hi hagueren de canviar el nom del monestir (i ni tan sols rectificaren el nom de l'abat). No és pas gens probable, com afirmava Joan Santamaria, que a l'original digués *"cenobii Sancti Petri"* i després això fos raspat i substituït per *"Portella"*. És, però, molt curiós el fet que hi hagués hagut, en època de Pèire de Marca i del pare Pasqual, una butlla a Montserrat on precisament es va raspar i afegir *"Sancte Cecilie de Montisserati"*.⁹

Regina Sáinz de la Maza se sorprèn que Jaume I, el 1294, en el nostre document 114, defensi el contrari del que s'afirma en aquesta butlla i negui l'exempció del monestir i cregui que

9. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 48-52.

restava sotmès al bisbe d'Urgell ("*nos simus certificati quod abbas seu monasterium de ça Portella non sit exemptum, immo subsit et tenetur respondere ecclesie sedis Urgellensis*").¹⁰ Jaume II, l'any 1317 (doc. 139), negà novament l'exempció de l'abadia (*abbas exemptus non existat*). Podem sospitar que potser el monestir encara no disposava d'aquesta butlla que és plausible de pensar que es conservava a l'arxiu de Santa Cecília de Montserrat, monestir que, el segle XIV, entrà en una etapa de forta decadència (segons una visita episcopal del 1331, s'havien relaxat els costums de la comunitat, formada per l'abat i sis monjos: anaven armats, no complien els deures monàstics i fins i tot algun monjo passava temporades allunyat del monestir).

Passaren els anys i, al segle XV, l'any 1422 (doc. 286), la reina Maria, muller d'Alfons IV, va reconèixer que el monestir de la Portella sempre havia estat exempt ("*semper [...] fuit exemptus*"). Per aquest motiu, va demanar al papa que renovés i confirmés els privilegis del monestir de Sant Pere de la Portella perquè, a causa del llarg temps transcorregut des que foren escrits els documents, la comunitat d'aquesta abadia tenia por que la gent dubtés de l'exempció, de la qual, segons el seu parer, gaudien des de temps immemorial, tal com constava en documents antics. El mateix any 1422 (doc. 287), el papa Martí V va confirmar les llibertats i les exempcions que en principi tenia ("*libertates et exemptiones*").

ELS ABATS I LA COMUNITAT

Els abats

És sorprenent que passessin més de cinquanta anys des del moment de la creació del monestir fins al moment en què tenim la primera notícia d'un abat. Mentre que en molts monestirs de l'època carolíngia, alguna vegada potser seguint tradicions monàstiques dels segles de domini visigot, l'abat tenia un pes fonamental en les etapes primerenques, de formació del nucli del patrimoni i d'organització de la comunitat, en el cas del cenobi de Frontanyà o de la Portella no fou pas així. Podem comparar aquest fet amb allò que trobem a Sant Miquel de Cuixà, amb allò que trobem en els monestirs de fundació comtal de Santa Maria de Ripoll o de

10. R. SÁINZ DE LA MAZA, "Notícies documentals sobre l'abadia de Sant Pere de la Portella (segles XIII-XV)", *Urgellia*, XIII, 1996-1997, pàg. 381.

Sant Joan de les Abadesses, amb l'abadia de fundació senyorial de Sant Benet de Bages o amb el proper monestir de Santa Maria de Serrateix, on la creació del nou cenobi restà estretament lligada a la figura de l'abat Froilà. En relació amb la Portella, cal fer dos comentaris. No podem considerar Cesari com a primer abat documentat, atès que és esmentat en una butlla falsificada del papa Benet (doc. 312). Segurament aquest abat va existir, però és quasi segur que no fou abat del monestir de la Portella. En segon lloc, cal assenyalar que és molt estrany que en la dotalia del 1035 (doc. 16) s'esmenti el bisbe Ermengol (que hi havia d'ésser) i els constructors Doda, Guifré i Ermetruda, però no es digui res de l'abat, que ni tan sols signà el document. Respecte a aquests primers anys, seguint els passos de Joan Santamaria, podem recordar una breu crònica del cenobi, escrita el segle XVII, que deia "havent sapigut Wifred, el fundador, que en cert lloc havia un abat de vida molt exemplar, que es deia Dalmaci, hi envià a pregar-lo que volgués venir a ésser abat d'aquest monestir, i coneixent Dalmaci lo sant intent d'aquest noble senyor, vingué, i Wifred, ab consell del bisbe de Vich i abat de Ripoll, Oliba, ab son fill y germans lo convingueren abat de la Portella, en lo any de nostre Senyor 1031."¹¹ Tot això portà Joan Santamaria a creure que Sant Pere de la Portella fou un priorat del monestir de Ripoll fins a l'any 1031. Això, però, entraria en contradicció amb el document comtal fet l'any 997 (doc. 2), en què s'afirma que uns béns restaven sota la potestat i el domini del cenobi i dels seus abats, tant presents com futurs ("*in potestate et dominio iam dicto coenobio et abbatis praesentibus et futuris*"). D'altra banda, per desgràcia, no tenim cap més notícia d'aquest abat Dalmau.

El 1060 (doc. 24 del diplomatarí), trobem esmentat per primera vegada un abat, anomenat Mir o Miró ("*dompno Miro abbate*"), que estava al capdavant de la comunitat. A partir d'aquest moment, trobarem al diplomatarí, d'una manera regular, l'esment dels nous abats. El 1069 (doc. 27), es féu una donació de l'església de la Quar, que es deixà sota el domini de l'abat i dels monjos del monestir ("*in dominio et potestate de dompno Poncii abbatis et abitatoribus huius loci*"). És curiós que, el 1085 (doc. 36), arran d'una visita del bisbe d'Urgell, aquest prelat confirmés Ponç (que feia uns vint

11. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 47. Aquesta crònica, segons Joan Santamaria, fou feta per l'abat Pere Sanxo i pel carmelita fra Melció Soler d'Armendariz.

anys que era abat) en el càrrec abacial (“*ut consignasset iam dicto Poncio ad abbatem, et ille, libenti animo, signavit eum*”). Després de l’abat Ponç, el 1117 (doc. 47), Bernat actuà com a abat i signà un acord en nom del monestir.

Després, des de l’any 1118 fins al 1184, trobem esments d’un abat Arnau. El 1118 (doc. 48), ja trobem que actuava en funció del seu càrrec de cap de la comunitat de la Portella. L’any 1184 (doc. 56), encara fou esmentat el nom d’un abat Arnau en un document que ens parla d’un enfrontament entre l’abat (“*dompnum Arnallum, cenobii Portellensis habas*”) i Galceran de Pinós. Certament, no és pas gaire probable que la mateixa persona hagués viscut més de vuitanta anys. Gairebé podem assegurar que hagueren d’ésser dues persones diferents. El successor d’aquest segon abat Arnau, anomenat també Bernat, només és documentat, com a abat, des de l’any 1195 (doc. 57: “*Bernardo abbate Sancti Petri de Portella*”) fins a l’any 1214; en 1216 ja se’n parla com l’abat antecessor del que governava el cenobi en aquell moment.

L’abat Ramon és documentat al llarg de pocs anys, del 1216 fins al 1222. El 1216 (doc. 68), es fa esment de “*Raimundo eiusdem monasterii abbati*”, arran d’una donació feta al monestir. També el trobem documentat el 1219, el 1220, el 1221 i el 1222 (doc. 72). Aquest darrer document, la donació del mas Garriga, és l’últim en què el trobem esmentat.

El seu successor, que també rebia el nom d’Arnau, no és documentat fins a l’any 1232 (doc. 74). Fou abat al llarg de més de trenta anys, fins a l’any 1266 (doc. 90). El trobem esmentat en onze documents. Podem afirmar que, a partir d’aquesta època, hi hagué més activitat a l’escriptori del monestir. El primer document, del 1232, fou un establiment, en què, certament, l’abat constà amb un paper dirigent: “*nos frater Arnaldus Dei gratia abbas Portelle*”. Durant l’abadiat d’Arnau [III?], hi hagué algunes donacions, però sobretot hi hagué establiments i lluïcions, documents en què, si s’ha conservat l’original, de ben segur que trobem l’esment i la signatura de l’abat. Durant el seu abadiat, l’any 1265 (doc. 88), s’esdevingué la sentència d’un tribunal reial per la qual, amb relació a la “qüestió dels feus” (“*negocio feudorum*”), es reconeixia a l’abat que el monestir posseïa en franc alou diversos béns i drets a la Cerdanya. Fou un document important. Per aconseguir aquesta sentència favorable als seus interessos, la comunitat del cenobi de la Portella va haver de recórrer al fons de documents conservats

al seu arxiu. El 1266 (doc. 90), s'esmenta per darrera vegada "*frater Arnallus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella*".

L'abat Romeu és esmentat des del 1274 (doc. 91) fins a l'any 1296 (doc. 117). El 1301, ja es parlava de l'abat Bernat i Romeu ja només era l'antic abat de la Portella. Trobem que Romeu actuà en disset documents del diplomatarí. El 1274, *Romeus Dei gratia abbas* comprà encara els masos de Cerdanyola i de "Mirallols" (fig. 17), situats al sud de la parròquia d'Olvan. El 1275 (doc. 92), pledejà contra els homes que tenien el mas de la Móra (fig. 13), amb relació al pagament del delme. Aquest mateix any (doc. 93), concedí en establiment els masos de Soler i d'en Pere Mir i va acceptar les condicions que imposava Berenguer Guerau (donat del monestir), amb relació a la donació que havia fet al monestir (doc. 94). De fet, aquest acord, com hem esmentat més amunt, va representar un augment de l'activitat assistencial que es feia al monestir, encara que fos només una vegada a l'any (el Dijous Sant). L'any 1278 (doc. 95), l'abat Romeu hagué de fer front a les violències del comte de Pallars, Arnau Roger, i dels homes de Berga i demanà ajut al rei Pere II. La situació política general que es vivia a tot Catalunya també tenia una repercussió en la vida del monestir: l'any 1282 (doc. 98), el monarca el recriminà per haver demanat jutges al papa en perjudici de la seva jurisdicció. Tanmateix, moltes coses anaven bé. El 1285 (doc. 101), va rebre una important donació de Tomasa de Guàrdia, vídua del noble Ramon de Guàrdia i filla de Berenguer i d'Elisenda de Portella, a la parròquia d'Olvan; a canvi, hagué d'acceptar novament diverses condicions. Per exemple, com hem esmentat més amunt, que, el Dijous Sant, l'abat havia de rebre cinquanta pobres més i els havia de donar una lliura de pa i una mesura de vi (com si fossin monjos) i dues racions de farinetes (*pulmenta*), si era un dia d'abstinència, o bé dos tipus de carn diferent, si se'n podia menjar. A més, havia de donar als cinquanta pobres cent alnes de cànem, per tal que tots poguessin tenir unes camises fetes amb aquesta roba. Alhora, s'establí que l'abat i la comunitat del monestir de la Portella restaven obligats a donar a Tomasa (o a qui ella digués), cada any, per Tots Sants, durant trenta anys, quatre-cents sous de moneda de Barcelona de tern. També havien de donar a Marquesa, prioressa de Valldaura, cada any, per la Mare de Déu d'agost, al llarg de tota la seva vida, cent sous de l'esmentada moneda. Aquesta donació fou confirmada pel fill de Tomasa, Ponç de Guàrdia (doc. 116). Encara, però, hi havia

problemes amb relació a aquest tema l'any 1322 (doc. 149), quan ja feia anys que havia mort l'abat Romeu.

L'any 1292 (docs. 107 i 108), l'abat Romeu hagué de fer front a un altre episodi de violència: la gent de Berga i del Berguedà prenien als pagesos de l'abadia els bous i les arades, allò que aquests necessitaven per poder treballar la terra. De fet, com ens aclareix el document 109, el problema era precisament "els deutes de l'abat" (*"pro debitis que abbas dicti monasterii debet hominibus vestris predictis"*). Aquests deutes i aquestes tensions van comportar que hi hagués diversos actes violents (docs. 110-112). Com ja hem dit, a més, fins i tot els pagesos de l'abadia hagueren de patir a causa dels deutes del senyor Bernat Guillem de la Portella (doc. 113). A part d'això, l'abat Romeu va promoure diversos establiments i acceptà diverses vendes del domini útil, amb el corresponent pagament del lluíisme a la comunitat.

Bernat fou abat de la Portella des del 1301 (doc. 118) fins a l'any 1336 (o potser, més aviat, fins al 1338, data d'elecció del nou abat). El trobem esmentat en trenta-dos documents, fets entre aquestes dues dates. Fou una etapa en què hi hagué nombrosos establiments i lluícions (arran de la venda del domini útil), reconeixements de senyoria i sotsestabliments. Durant el seu abadiat s'aconseguí el control de l'església de Santa Maria de Fucimanya (doc. 120, del 1303) i alhora el control i la submissió de la donada Bartomeua, que hi vivia (docs. 121 i 122); el 1310 (doc. 130) encara es plantejà un nou plet amb relació a un subsidi que calia pagar per aquesta església. L'any 1304, l'abat Bernat aconseguí que el bisbe Guillem renunciés a rebre la queta o acapte a l'església de Planoles, que depenia del monestir (doc. 124). També va aconseguir un acord amb relació a l'església de Gironella, que era sufragània de la d'Olvan (doc. 128). Com el seu antecessor, també tingué problemes amb els habitants de Berga, com es desprèn del document 139 (any 1316), i també amb el veguer d'Osona, Bages, Vic, Berga, Berguedà i Ripollès (doc. 139). Així mateix, també tingué un plet amb Pere de Soldevila, que era batlle del castell de la Quar en nom de Bernat Guillem de la Portella, pel fet de voler obtenir dels homes de l'abadia aquestes, subsidis i comuns, que, segons parer de l'abat Bernat, eren necessaris per al monestir (doc. 144, del 1321). I, durant el seu abadiat, encara hi hagué alguns problemes més greus. El 1321 (doc. 145), el comte de Pallars ocupà la terra del noble Bernat Guillem de la Portella i alhora va incendiar molts masos del monestir de Sant Pere, així

com el celler d'aquest monestir al costat de la sagrera de l'església d'Olvan. Per unes circumstàncies diferents, el 1324 (doc. 153), Jaume II manà a l'abat Bernat que revoqués el procés que havia iniciat en la causa per uns béns situats a la baronia i feu del senyor de Pinós. També hi devia haver problemes amb el bisbe; tanmateix, el 1326 (doc. 56), el bisbe d'Urgell, Ramon, concedí novament a l'abat Bernat de la Portella que l'església de Planoles restés exempta del pagament del subsidi, la quèsta i l'acapte. El 1336 (doc. 176), trobem per darrer cop: "*nos ffrater Bernardus Dei gratia abbas Portellensis.*"

L'abat Guillem Rovira fou elegit l'any 1338 (doc. 178) i és documentat fins a un any més tard, el 1339 (doc. 189). Durant aquest curt abadiat trobem al diplomata, sobretot, reconeixements d'ésser home del monestir o de tenir terres per l'abat, establiments i lluïsmes o aprovacions de vendes i un document relacionat amb un home que havia mort intestat (doc. 189).

Curiosament, en tres documents dels anys 1339 i 1340, trobem esmentat un nou abat Bernat (perquè no creiem pas que pugui ésser el mateix abat Bernat que va governar la comunitat fins a l'elecció de Guillem Rovira, el 1338). En el document 190, un reconeixement d'home del monestir, trobem "*domino fratri Bernardo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella*". Els instruments on consta aquest abat són, tots tres, reconeixements fets per pagesos d'ésser homes de l'abadia de la Portella.

Del 1340 fins al 1347 (docs. 194 i 223), trobem esments d'un (en principi) nou abat Guillem. No sabem si ja havia mort l'abat Bernat. Al llarg dels anys d'aquest abadiat, trobem dinou documents al diplomata. El 1340 (doc. 194), hi ha l'esment de "*ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella*", el qual es va comprometre amb el seu home, Cerdà Guerau de Planoles, de no presentar cap mena de demanda amb relació a un cas d'intestia (a canvi de rebre, això sí, cent sous). Com s'esdevenia amb relació a l'abat precedent, la majoria d'aquests documents són reconeixements d'homes o dones de l'abadia i també de deutes, de tenir terres del monestir, lluïcions i, fins i tot, hi ha algunes reduccions de censos (docs. 206 i 210). Durant el seu abadiat, l'any 1341, es va fer un capbreu del terme parroquial de Sagàs. Aquest abat Guillem féu diverses compres; per exemple, el 1342 (doc. 200), va adquirir diversos masos a la parròquia de Sant Sadurní de Rotgers i uns drets sobre els delmes de la parròquia de

Santa Maria de Gardilans, a canvi d'onze lliures barceloneses. El darrer document en què és esmentat és el número 223, del 1347, en què Guillem Fabre de Concellabre va reconèixer que devia a Guillem, abat de la Portella, cinquanta sous barcelonesos. L'any 1348, la Pesta Negra va estendre's per tot Europa i per Catalunya, i va arribar fins al Berguedà, com testimonien molts documents del diplomatarí. És molt probable que l'abat Guillem morís a causa de l'epidèmia.¹²

Al cap d'un any de l'arribada de la pesta, el 1349 (doc. 226), ja s'esmenta el nom d'un nou abat: "frare Bernat, per la gràcia de Déu abat de la Portella." El trobarem en sis documents més, fins a l'any 1355 (doc. 236). Aquests instruments foren reconeixements d'homes del monestir, esments de casos de gent que morí intes-tada i establiments emfiteùtics. Durant aquests anys posteriors a la pesta, sovint Berenguer de Vall, monjo i sagristà del monestir, actuà com a procurador de l'abat Bernat, que potser ja era molt vell.¹³ De fet, no podem descartar (però tampoc assegurar) que aquest Bernat no fos l'abat que governà del 1339 fins al 1340 i que, arran de la mort de l'abat Guillem, recuperés l'abadiat.¹⁴ Joan Santamaria creu que l'abat Bernat "amb els pocs monjos que hi restaven, abandonaren el cenobi" i no hi tornaren fins set o vuit anys després de l'arribada de la Pesta.¹⁵ D'aquesta època és també la queixa de l'abat (doc. 235) sobre el fet que hi havia homes de l'abadia a la Cerdanya i a la vall de Ribes que havien abandonat els masos on havien de viure, i ningú no intentava capturar-los. L'any 1355 és el darrer cop que el trobem esmentat en un document (doc. 236); en aquest moment, "*nos ffrater Bernardus Dei gracia abbas monasterii Sancti Petri de Portella*" va exercir el dret

12. De fet, aquest també és el parer de Joan Santamaria. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 97.

13. Com hem dit més amunt, el 3 de gener de 1349, Jaume Bonamic, rector de la Quar i notari públic d'aquesta parròquia, va fer un document en què es diu que l'abat concedia a Berenguer de Vall plena potestat per a actuar com a procurador seu.

14. De fet, molt probablement, alguns dels abadiats de la baixa edat mitjana no s'acabaren amb la mort de l'abat, ans potser pel fet que era vell o per una malaltia. Això pogué fer que, més endavant, havent canviat les circumstàncies o havent mort el seu successor, algun abat pogués recuperar el seu càrrec. C. M. Just diu: "Seria un greu error insistir en el caràcter vitalici de la missió abacial en el sentit que només la mort o una deposició punitiva poguessin posar-hi terme." *Regla de sant Benet, amb glosses per a una lectura de la Regla benedictina per l'abat Cassià M. Just*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1981, pàg. 308.

15. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 97.

de fatiga amb relació a unes cases situades a la sagrera de Santa Maria de Claret. Fixem-nos que l'abat, com a alta jerarquia eclesiàstica, sempre feia ús del plural majestàtic.

El nou abat s'anomenava Berenguer. Devia ésser Berenguer de Vall, que feia molts anys que era monjo i que tenia un paper dirigent a l'abadia. Segons el document 238, fou elegit abat el 1356 pel papa Innocenci VI, a Avinyó. Només conservem un resum d'aquest document. És molt probable que el papa només confirmés allò que ja havia decidit la comunitat.¹⁶ Berenguer fou abat del monestir almenys fins a l'any 1389 (doc. 272); potser ho fou fins al 1392, data en què fou nomenat el seu successor. És esmentat en vint-i-quatre documents. En alguns documents, el trobem que actuava alhora com a vicari general en els afers espirituals i temporals del bisbe d'Urgell.¹⁷ Pel que fa als documents relacionats directament amb el monestir, veiem que eren lluïcions o cobraments del lluïisme, reconeixements d'homes del monestir, establiments, reclamacions de deutes, etc. Podem cridar l'atenció sobre la compra que, l'any 1371 (doc. 255), féu als senyors de Pinós, la Portella i de Lluçà, de la tasca i d'una part del delme de la parròquia d'Olvan, per la important quantitat de 20.000 sous barcelonesos. Aquesta activitat força intensa, en una època de crisi, que el duïa a comprar o bé bescanviar propietats causà algun problema greu al monestir: el 1377 (doc. 259), Pere III li manà que comparegués davant del seu conseller per mostrar l'amortització de dos masos que posseïa a Ocejá, obtinguts per un bescanvi; si no en tenia permís, aquests béns havien d'ésser confiscats, tal com segurament passà poc temps després (doc. 260). Durant el seu abadiat també es produí un fet una mica estrany. El 1386 (doc. 265), sabem que l'abat, pel motiu que fos, retenia, des de feia sis anys, una gran quantitat de diners que en principi havien de servir per a la redempció de captius, i que no volia retornar. Sembla que tenia el beneplàcit del bisbe d'Urgell. Aquest problema encara es mantenia l'any 1387 (doc. 267).

16. No creiem pas, com afirma Joan Santamaria, que fos així perquè es tractés de l'únic monjo que havia restat de la comunitat (pàg. 97). Els documents fets poc abans (per exemple, doc. 231, de l'any 1350) ens mostren una comunitat amb un cambrer, un infermer i diversos monjos.

17. Tal com assenyala mossèn Joan Santamaria (pàg. 98), concedí unes *Ordinacions* a la Comunitat de Preveres de Berga, el 21 de desembre de l'any 1381.

L'any 1392, fou elegit com a nou abat Ramon de Castellet, monjo i cellerer de Ripoll. Tornem a trobar el lligam que, des dels primers anys de l'abadia de Sant Pere, unia la Portella i Santa Maria de Ripoll. Sortosament s'ha conservat (encara que en força mal estat) l'acta d'elecció d'aquest abat (doc. 273), i podem conèixer les característiques de la cerimònia que hi hagué al monestir. Poc després de l'elecció de l'abat, es redactà un document on es concretaven alguns problemes interns de la comunitat (doc. 274). Ramon de Castellet va governar la comunitat durant pocs anys. El darrer document d'aquest abat Ramon és un establiment de l'any 1397 (doc. 277).

El fet que hi hagi pocs documents conservats del segle xv i que moltes vegades només se n'hagi conservat un regest, fa que sigui molt difícil conèixer exactament els noms dels abats i els anys en què estigueren al capdavant de l'abadia. L'any 1422 (doc. 286), l'abat Francesc Verdeguer demanà a la reina Maria que supliqués al papa que renovés i confirmés els privilegis del monestir de Sant Pere de la Portella, tal com féu en una butlla d'aquest mateix any (doc. 287). Sabem, però, que aquest any 1422 (doc. 288) l'abat Francesc volia renunciar a l'abadiat (i la reina volia que fos nomenat com a abat Pere Seiol, monjo de Sant Benet de Bages i capellà del rei).

Després fou abat de la Portella Joan Marquet. S'ha considerat que el seu abadiat començà vers l'any 1425. Al document 291, del 1431, s'esmenta l'abat Joan Marquet arran de la professió d'un monjo (doc. 291). En aquesta època (doc. 292), en un document no datat, Joan, abat de la Portella, va reduir a Miquel Pont els censos que havia de pagar per unes terres a Roca Rodona, a la parròquia d'Olvan. L'any 1437, segons Joan Santamaria, Joan Marquet renuncià a l'abadiat davant de Joan Aimar, notari de Berga.¹⁸

L'any 1437 (doc. 293), fou elegit com a nou abat Francesc Albert. Un regest ens informa que ja era monjo del monestir, que en l'elecció hi participaren cinc monjos i que hi votà el prior de Sant Pere del Mont, priorat situat actualment a la comarca del Bages (municipi de Castellfollit del Boix). En aquest mateix any es féu un inventari dels béns que hi havia al monestir (doc. 296). Les notícies que tenim ja són molt breus. El 1440 (doc. 300), Francesc Albert, abat del monestir de Sant Pere de la Portella,

18. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 99.

fou beneït en la seva nova responsabilitat. L'any 1446, signà en un document de venda del domini útil relacionat amb les propietats de Fucimanya (doc. 302). També s'ha conservat alguns registres de documents d'alliberament o de reducció de cens.

Pel que fa a l'edat mitjana, esmentem en darrer lloc un altre abat Joan, que trobem documentat l'any 1453 (doc. 305), arran d'un acord signat amb Bernat Pujol, cambrer del monestir de Santa Maria de Serrateix i administrador d'aquesta abadia de la Portella. S'acordà que Bernat Pujol es faria càrrec de l'administració, amb la condició que havia de donar a l'abat menjar i beure i que també l'havia de vestir i de calçar. L'esmentat Bernat Pujol de Serrateix també havia de lliurar a l'abat de la Portella cinc florins per poder viatjar un cop a l'any. Representa l'inici d'una nova realitat. Cal assenyalar que no sabem si la datació d'aquest document publicat per Serra i Vilaró és correcta.

I, a partir de la segona meitat del segle xv, començà l'època dels abats comendataris, que, en el cas de la Portella (i en el d'altres monestirs), només suposà l'abandonament del lloc, si més no d'una manera temporal.

Abaciologi (edat mitjana):

Mir (o Miró)	1060
Ponç	1069 - 1085
Bernat	1117
Arnau I (i Arnau II?)	1118 - 1184
Bernat	1195 - 1214/1216
Ramon	1216 - 1222
Arnau	1232 - 1266
Romeu	1274 - 1296/1301
Bernat	1301 - 1336/1338
Guillem Rovira	1338 - 1339
Bernat	1339 - 1340
Guillem	1340 - 1347/1348
Bernat	1349 - 1355/1356
Berenguer de Vall	1356 - 1389/1392
Ramon de Castellet	1392 - 1397
Francesc Verdeguer	1422

Joan Marquet	1425? – 1437?
Francesc Albert	1437 - 1446
Joan	1453
Lluís Ballús (abat comendatari)	1459
Hidònit (abat comendatari)	1519

En els documents editats al diplomatarí, encara trobem esments d'alguns abats més tardans, com l'abat comendatari Vilatorta, del 1527 (doc. 311); l'abat Antoni Viladomar i de Santmiquel, que exercí del 1568 al 1596¹⁹ i que consta en el document 123 (un trasllat del segle XVI), i l'abat Benet Fontanella, que dirigí el monestir de l'any 1604 fins al 1611²⁰ (doc. 311/152). Sabem que, l'any 1544, uns bandolers entraren al monestir de la Portella, el saquejaren i assassinaren l'abat Funès, fet que provocà l'abandonament del monestir durant uns anys.²¹ Així mateix, gràcies a l'estudi d'Isaac Soca, tenim coneixement del procés de recuperació de la comunitat, dels edificis i de les rendes que s'esdevingué durant l'abadiat d'Antoni Viladomat. En una visita esdevinguda l'any 1577, se'n presenta un monestir endreçat i habitat. El visitador, Gaspar de Vallgornera, visità els altars, el cor i l'església, el claustre, la casa de l'abat i les altres dependències monàstiques, sense fer-hi cap crítica.²²

Amb el suport de l'abat Pere Sanxo i del rei Felip III, l'any 1617 s'esdevingué la unió del monestir de la Portella i el de Sant Pau del Camp, a Barcelona, amb l'oposició dels habitants de l'abadiat de la Portella. Finalment, l'any 1624, s'arribà a una concòrdia en què s'establia que l'abat s'anomenaria de la Portella i de Sant Pau del Camp, en aquest ordre, i que al monestir del Berguedà

19. Vegeu: I. SOCA, "Un capdavanter en la revitalització del monaquisme català de la Contrareforma: Antoni Viladomar i Sant Miquel, abat de la Portella i Breda", *Analecta Sacra Tarraconensia. Revista de ciències historicoeclesiàstiques*, vol. 75, 2002, pàgs. 7-56; J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 103. L'abat Viladomar (o Viladomat) fou succeït per Mateu Fletxa, notable músic. Després d'ésser mestre de la Capella Imperial de Carles V, l'any 1599 fou destinat a dirigir el monestir de la Portella. Morí en aquesta abadia l'any 1604 (pàgs. 104-105).

20. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 105-106.

21. N. SALES, "Censos, censals i masies del monestir de la Portella. De la ruïna del segle XV a la recuperació del XVI-XVIII", *Afers*, 19, 1994, pàg. 576.

22. I. SOCA I TORRES, "Un capdavanter en la revitalització...", pàgs. 34-38, doc. 2.

hi restarien tres monjos. De fet, aquests monjos s'encarregaren, com a rectors, de la cura d'ànimes de la Portella, la Quar i Sant Maurici.²³ Foren abats d'aquesta darrera etapa, de Sant Pere de la Portella i de Sant Pau del Camp, esmentats als documents del dipomatari: Joan Soler, documentat el 1699 (doc. 310/79, 311/104) i que fou abat del 1695 fins al 1719;²⁴ Francesc de Rius i de Falguera (doc. 314/81), que governà la comunitat del 1732 fins al 1741; l'abat Oleguer de Merlès i de Maçana (doc. 310/82), que estigué al capdavant del cenobi de 1742 fins a 1762; l'abat Pau Fuster,²⁵ que fou abat de la Portella i de Sant Pau del Camp de Barcelona, de l'any 1763 fins al 1783, quan ja era catedràtic de teologia jubilat (doc. 310/34, 311/101). Devem a Pau Fuster l'acurat inventari de documents editat al diplomatarí amb el número 310 (any 1766) i l'inventari de propietats, redactat l'any 1768, i que hem transcrit parcialment en el document 311 d'aquest llibre.

Diguem, per cloure aquest apartat, tot agafant les paraules de Joan Santamaria, que es dedicà a estudiar la història d'aquest monestir de la Portella ja fa més de setanta anys, que la mensa abacial, després de separar les porcions monacals i les porcions dels beneficiats i dels sacerdots que residien al cenobi i algun dret que devia anar, per exemple, a l'ofici de la sagristia, "tenia incorporades les obligacions de donar cada any de menjar a tots els fidels parroquians que assistissin a la missa major del dia de sant Pere —titular de l'església—, de fer celebrar dos aniversaris anuals, d'atendre les reparacions que calia fer en les cases monacals i a l'església, de fornir la sagristia d'ornaments, cera i *oblata* i de mantenir la llàntia del Santíssim i, encara, la de pagar les despeses i els drets de les visites", etc.²⁶

23. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 108-115. Hi trobem una exposició detallada de tot el procés, de la reacció que hi hagué al Berguedà en contra d'aquesta unió i de la concòrdia a què s'arribà finalment.

24. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 127-128.

25. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 129-130.

26. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 81-82. Aquesta informació prové d'una acta notarial redactada per Pere Verdera, notari de Berga, a partir de la consulta de diversos documents de l'abadia.

La comunitat de monjos

Hom té la impressió que la comunitat del monestir de Sant Pere de la Portella no va ésser mai gaire nombrosa. Segurament només va ésser formada per l'abat i uns cinc o sis monjos. El màxim nombre de monjos que trobem signant un mateix document és cinc. Així, l'any 1285 (doc. 101), trobem l'abat Romeu acompanyat de Guillem de Mataplana, infermer, de Joan, sagristà, i de tres monjos més. En un altre document, fet aquest mateix any (doc. 102), trobem l'abat amb el sagristà Pere, els monjos Bernat de sa Rovira, Pere de Camptellós i Arnau, i també l'infermer, Guillem de Matamala. Força anys més tard, després de la Pesta Negra del 1348, trobem, l'any 1365 (doc. 252), l'abat Berenguer, acompanyat, al capdavant del document, per les signatures del prior i cambrer Pere de Navàs (o Nabars), del dispenser, Jaume de Trugars (Trullars?), i dels monjos Vicenç de Vall, Arnau de Trugars (Trullars?) i Francesc Verdeguer. Uns quants anys més tard, a la fi d'aquest segle XIV (any 1394, doc. 274), l'abat Ramon signà al costat de Pere de Navàs, de Francesc Verdeguer, d'Arnau Maials, de Pere Fornells i d'Arnau de Vilalta.

Podem pensar, així doncs, que la comunitat de la Portella devia ésser formada, normalment, per unes sis persones. No tenim cap informació de la composició de la comunitat durant la primera època (segles XI i XII), tot i que molt probablement també hi hauríem trobat un nombre semblant de monjos. De fet, si comparem el nombre de monjos de Sant Pere amb el total de membres que formaven el monestir de Santa Maria de Serrateix, ens adonem que era força més reduït. Certament, això també va repercutir en les característiques, la diversitat i el ritme de creació dels diferents oficis que hi havia al monestir de la Portella.

Quan es compara la documentació de l'abadia de Serrateix amb la de la Portella, hom té la impressió que en aquest monestir hi tenia més pes l'abat, el qual signà gairebé tots els establiments, lluïcions, reconeixements, etc. Mentre que a Serrateix molt aviat ja hi havia una repartició clara de les terres i dels drets i deures entre els diversos oficis, a la Portella aquesta redistribució fou menys evident i potser més tardana. Al monestir de la Portella, potser pel fet de tractar-se d'una comunitat més reduïda, notem que sovint hi hagué la interferència de l'abat. En el document 182 (any 1338), trobem, per exemple, que l'abat Guillem actuava en nom seu, com a abat, i en nom de l'ofici de cambreria ("*nobis aut dicto nostro monasterio et officio camarerie predicto*").

D'altra banda, malgrat que disposem d'un bon nombre de documents dels segles XI i XII, no és fins al segle XIII que trobem una primera menció d'un prior de la comunitat (any 1233) i, fins al final del segle XIII, quan hi ha els primers esments d'un sagristà (any 1275) i d'un infermer (any 1285). No fou fins al segle XIV quan és mencionada en un document l'existència d'un cambrer (també l'any 1304). I cal esperar a la segona meitat d'aquest segle, ja després de la Pesta Negra, perquè trobem l'esment d'un "pieter" (*pieterius*, any 1359) i d'un cellerer o dispenser (any 1365).

El prior era el superior d'una comunitat religiosa, que estava, però, per sota de l'abat. L'any 1233 (doc. 75), un document de lluçió fou escrit per un prior, anomenat Guerau (*Geraldus, prior*), que no podem assegurar que fos monjo de la Portella, encara que és molt probable que fos així. L'any 1304 (doc. 125), Guillem de Matamala tenia el càrrec de prior. Uns anys més tard, el 1308 (doc. 129), actuava com a prior de la comunitat Arnau de Vall, que alhora era l'infermer de l'abadia. Aquesta situació va continuar fins a la Pesta Negra de l'any 1348. L'any 1350 (doc. 227), el prior i infermer era Bernat Quintí i, ja més tard, el 1392 (doc. 273), ho era Pere de Navàs.

El sagristà s'encarregava del culte i de la sagristia del monestir. En gairebé tots els monestirs existia aquest ofici i, normalment, els sagristans vivien de llurs rendes. L'any 1275 (doc. 94), s'esmenta per primer cop un sagristà, anomenat Bernat ("*fratris Bernardi monachi et sacriste*"). En aquesta abadia de la Portella trobem mencions de l'ofici de la sagristia al llarg de la resta de l'edat mitjana. El 1285 (doc. 101), trobem un sagristà que s'anomenava Joan i, després (doc. 102), un altre que rebia el nom de Pere. Pere de sa Serra, com l'anomenen alguns documents, fou sagristà fins a l'any 1332 (doc. 163). En algun moment, també feia de procurador de l'abat (doc. 144, any 1321). El pes del sagristà dins d'aquesta petita comunitat devia ésser important; sovint actuà com a notari públic del monestir de la Portella, en nom de l'abat (docs. 150 i 154). I, certament, com a sagristà del monestir, disposava d'un patrimoni terrer, tal com podem veure al doc. 154, de l'any 1325, quan va rebre el mas anomenat precisament d'en Bernat sa Serra, situat a la parròquia de Sant Joan de Vilada. A partir del 1335, Guillem de Solà fou el nou sagristà del monestir i alhora també actuava com a notari públic de la Portella (doc. 169); com veurem més endavant, normalment delegava l'escriptura dels documents

en un altre monjo (per exemple, Arnau des Quadres, que arribà a ésser cambrer).

L'any 1341 (doc. 197), hi havia un nou monjo al capdavant de l'ofici de sagristia del cenobi: Bartomeu sa Comella. Bartomeu també fou alhora notari públic de la Portella (doc. 208, del 1345). Pel document 218, del 1347, sabem que Bartomeu sa Comella ja no hi era; podríem pensar que era mort (*condam*), però en un document del 1350 (doc. 227) es diu que el sagristà Bartomeu era absent ("*licet absentii*"). En aquest mateix any (doc. 229), trobem un nou sagristà anomenat Berenguer de Vall, que alhora feia de procurador, ecònom i delegat de l'abat (i que, com hem vist, arribà a ésser abat). Feia poc temps que havia passat la Pesta Negra, que havia afectat força la comunitat i l'economia del monestir. El 1358 (doc. 242), normalitzada la situació, feia de sagristà Pere de Navàs ("*Petri de Nabas monachi et sacriste monasterii Sancti Petri de Portella notarii que ipsius monasterii*"); tal com havien fet els seus antecessors, fou també el notari de la Portella. Pere de Navàs ("*Petrus de Nabars, sacrista*") és documentat al diplomatarí fins a l'any 1359. L'any 1376 (doc. 258), Arnau de Trullars (*Arnaldo Trullars*) ja era el sagristà; el trobem encara en un document del 1395 (doc. 275). El darrer sagristà que tenim documentat és Francesc Verdeguer (docs. 275 i 277), els anys 1395 i 1397. Adonem-nos que Francesc Verdeguer i alguns altres sagristans van esdevenir abats de la comunitat de Sant Pere de la Portella.

L'infermer es feia càrrec dels malalts i també tenia altres tasques amb relació a l'alimentació de la comunitat i potser també amb relació a l'almoïna i els pelegrins que podien acudir al monestir. És un ofici que no trobem a Santa Maria de Serrateix. L'any 1285 (doc. 101), hi ha esmentat per primera vegada un infermer del monestir de la Portella: Guillem de Matamala ("*Guillelmi de Matamala, infirmarii*"). Aquest ofici perdurà en el futur, però molt sovint restà en mans del prior de la comunitat. Així, el 1308 (doc. 129), Arnau de Vall era alhora prior i infermer. L'any 1346 (doc. 215), encara trobem aquest monjo amb les mateixes funcions. En canvi, amb la Pesta Negra, hi hagué canvis i, el 1350 (doc. 227), el nou prior i infermer de Sant Pere de la Portella era Bernat Quintí. Finalment, a la fi d'aquest segle XIV, Francesc Verdeguer, els anys 1389 i 1392 (docs. 272 i 273), actuà com a infermer del monestir; com hem vist, més endavant, en fou el sagristà i acabà essent-ne l'abat.

El cambrer era el monjo que en principi s'havia de fer càrrec del proveïment dels vestits per a la resta de monjos, del parament de les cambres i d'altres aspectes relacionats amb l'administració de la comunitat. L'any 1304 (doc. 123), Guillem de sa Rovira (*Guillelmo de ça Rovira*) és esmentat com a cambrer i procurador del monestir de la Portella. L'any 1335 (doc. 171), encara era el responsable de l'ofici de la cambreria. El 1339 (doc. 185), Arnau des Quadres tenia la responsabilitat de fer de cambrer i alhora era l'encarregat de regir l'escrivania monàstica en nom del sagristà que, com hem dit més amunt, era el notari públic de la senyoria de la Portella. Més endavant, encara s'esmenten al diplomatarí alguns altres cambrers: Jaume sa Quintana (1350 [doc. 227] fins al 1359 [doc. 245]) i Pere de Navàs (*Petrus de Nabars*), que trobem des del 1365 (doc. 252) fins al 1397 (doc. 277).

En un document de l'any 1359 (doc. 245) trobem esmentat, una única vegada, l'ofici de "pieter" del monestir, plausiblement encarregat dels aspectes relacionats amb la pietat pública, amb molt de pes a Sant Pere de la Portella, especialment a causa de la importància que hi tenien els pelegrinatges i les almoines que es feien per Setmana Santa. Aquest *pieterius* del monestir era el monjo Bernat de Casaldòvol.²⁷

El dispenser o cellerer, en la majoria de les comunitats monàstiques, era responsable del proveïment i del repartiment del menjar i era l'encarregat de la cuina. Trobem les seves importants qualitats ben establertes al capítol 31 de l'orde de sant Benet.²⁸ A Sant Pere de la Portella no era, però, un ofici gaire important. Només en un document, de l'any 1365 (doc. 252), trobem esmentat Jaume de Trullars com a dispenser ("*Iacobi de Trugars, dispenserii*").

En una comunitat eclesiàstica, l'ecònom era l'encarregat de l'administració. Després de la Pesta Negra de l'any 1348, es degué produir una realitat excepcional que va implicar que una persona

27. Curiosament el nom d'aquest monjo coincideix amb el nom d'un dels traductors de l'obra *Chirurgia Magna*, escrita per Guiu de Chaillac (+1368), metge format a Montpelier (on es doctorà el 1325) i a Bolonya. Aquesta obra fou traduïda al segle XV, del llatí al català, per Bernat de Casaldòvol i per Jeroni Masnoves. M. GALLENT, "Documentación notarial e historia de la sanidad", *Anales de la Universidad de Alicante. Historia medieval*, 6, 1987, pàg. 376.

28. Com diu la Regla de sant Benet, "per cellerer del monestir, que s'esculli d'entre la comunitat un home de seny, reposat, sobri, ni golut, ni vanitós, ni turbulent, ni injust, ni cançoner, ni pròdig [...]" (*sapiens, maturis moribus, sobrius, non multum edax, non elatus, non turbulentus, non iniuriosus, non tardus, non prodigus*).

es fes càrrec d'una manera especial de l'administració de la comunitat. Així, el 1350 (docs. 227, 231), Berenguer de Vall, a part d'ésser sagristà i procurador, també feia d'econom en nom de l'abat ("*Berengarius de Valle, monachus et sacrista Sancti Petri de Portella, procurator, iconomus et actor generaliter et specialiter constitutus a reverendo in Christo, patre et domino meo ffratre Bernardo Dei gratia abbate*"). Com hem assenyalat, potser l'abat ja era vell i, per aquest motiu, delegà moltes de les seves funcions en Berenguer de Vall, que, més tard, va esdevenir l'abat de la Portella.

Com ja hem dit, entre les funcions d'algun dels monjos de la comunitat hi havia també la de fer de notari públic i la de regir l'escrivania del monestir. Així, l'any 1335 (doc. 169), Arnau des Quadres regia l'escrivania en nom de Guillem de Solà, que era sagristà i també notari públic. Més endavant, el 1345 (doc. 208), Bernat de Coma-rossa va regir l'escrivania del monestir en nom de Bartomeu sa Comella, sagristà i alhora també notari públic.

S'han conservat pocs documents de professió d'un monjo de l'abadia de la Portella. Pel que fa a l'edat mitjana, esmentem la professió de Francesc de Casamitjana (doc. 291, del 1431), que, a part d'algunes altres frases, afirmà les paraules fonamentals: "*Ego frater Franciscus de Casa Miyana promito obedienciam et stabilitatem et conversionem morum meorum secundum regulam Sancti Benedicti coram Deo et angelis eius.*" A part dels monjos, al monestir de la Portella, en algun moment trobem que hi havia també preveres, escolans o donats. L'any 1322 (doc. 148), féu de testimoni un home, anomenat Pere de Planes, que es considera que era un donat de l'abadia ("*Petrus de Planis, deodatus dicti monasterii*").

Finalment, podem assenyalat que els documents ens permeten de saber que en algunes circumstàncies es reunia el capítol de la comunitat. A part de reunir-se tot el convent per elegir un nou abat, també ho feia per decidir temes importants que afectaven la comunitat o que n'alteraven l'economia. El 1359 (doc. 245), es reuní la reduïda comunitat de la Portella, formada per l'abat, el cambrer, el sagristà i el pieter, "*capitulum sive conventum ipsius monasterii facientes*", per acordar la lluïció d'un mas i d'unes terres situades a Gardilans. L'any 1392 (doc. 273), el prior i cambrer, el sagristà, l'infermer i dos monjos foren convocats a capítol (*ad capitulum*) d'acord amb el costum, fent tocar una campana que hi havia al cor ("*per pulsacionem campane sive squille, que est in dicto coro*"), per tal de dur a terme l'elecció d'un nou abat.

Donació de fills

En la major part de les col·leccions diplomàtiques de monestirs benedictins trobem pares que feren donació d'un fill, que havia d'esdevenir monjo de la comunitat. Normalment, alhora es produïa la cessió d'un alou o d'uns drets més o menys importants.²⁹

L'any 1098 (doc. 43), Bernat Pere i la seva muller Sicarda, juntament amb llurs fills Brunet, Pere Bernat i Berenguer Bernat, donaren al monestir de Sant Pere de la Portella el mas anomenat "Palau de Serps", al comtat de Manresa, al terme de Callús, juntament amb uns drets sobre algunes altres explotacions agrícoles. Alhora, feren lliurament d'un quart fill, anomenat Guillem Bernat, perquè esdevingués monjo de l'orde de sant Benet ("*ad ordinem sancti Benedicti*").

El 1155 (doc. 53), Bernat Pere i la seva muller Alemanya donaren al monestir el fill Hug, que hi havia d'ingressar com a monjo de l'orde de sant Benet. Al mateix temps, també feren donació d'un conjunt de possessions, que hi són especificades. Uns anys més tard, el 1170 (doc. 54), Ramon de Santagustí i la seva dona Agnès van oferir el fill Bernat al monestir de la Portella, juntament amb la seva herència ("*ad regulam Sancti Benedicti cum sua hereditate*"). Aquesta herència era l'alou de "Lotuès" (ara el mas de les Heures, fig. 11) i també alguns béns a Osona. Un darrer exemple, de l'any 1183 (doc. 55). Pere de Coma-rossa i la seva muller Josflèn donaren al cenobi llur fill Joan ("*nostrum filium nomine Iohannem cum oblatione in manu atque petitione altaris*"), juntament amb unes terres.

Aquesta mena de donacions devien ésser força normals. El seu estudi ens permet de saber una mica les característiques socials de la comunitat. De fet, als primers segles del monestir (segles XI i XII), hom té la impressió que molts membres de la comunitat provenien de la petita noblesa o de fills de propietaris alodials del territori proper a l'abadia. Als darrers segles medievals, d'acord amb els cognoms d'alguns dels monjos, és possible que aquests eclesiàstics, en força casos, provinguessin de famílies de pagesos rics de la contrada, alguns d'ells, fins i tot, homes de remença del monestir (Pere de Camptellós, doc. 102; Bernat de sa Rovira, 97;

29. Així, per exemple, el 1190, Arnau Joan de Castells oferí al monestir de Gerri el seu fill, amb una euga i una terra. I. PUIG I FERRETÉ, *El monestir de Santa Maria de Gerri (segles XI-XV)*, IEC, Barcelona, 1991, doc. 177.

Arnau de Quadres, 154; Guillem sa Quintana, 227; Bernat de Cal-dòvol, 241; Arnau Trullars, 258; Francesc de Casamitjana, 291).

Esmentem, finalment, una donació una mica diferent de la resta. L'any 1139 (doc. 52), una dona, anomenada Manasses, juntament amb els seus fills, va lliurar l'alou de Solanelles (prop dels Prats de Rei, Anoia) al monestir. Cal remarcar que aquesta propietat ja havia estat donada al cenobi anteriorment i que en aquest moment, en realitat, només hi havia una evacuació. El mateix document també ens diu que un dels fills era prevere i que es deia Bertran. Aquest eclesiàstic accedí a entrar al monestir, a canvi de rebre, però, la notable quantitat de vuit morabatins i d'assegurar-se que tindria a l'abadia "una lliura i una copa", expressió que potser simbolitzava el fet de rebre una lliura de pa i una copa amb vi. Què havia passat abans? Podríem plantejar moltes hipòtesis; només serien, però, suposicions.

ELS DOMINIS

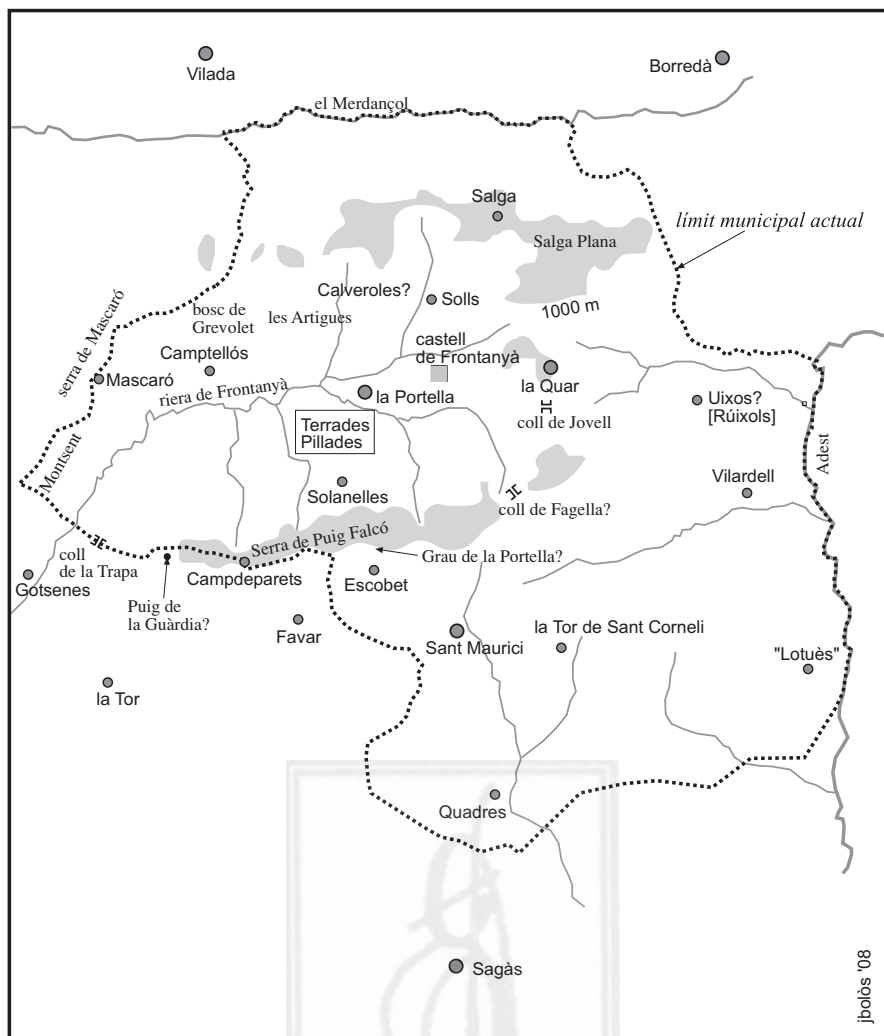
Conservem força documentació d'aquest monestir de la Portella. D'una banda, disposem de gairebé tots els documents que justifiquen les donacions de les terres, les possessions i els drets que tenia el cenobi en època moderna. També conservem una bona mostra d'establiments i de lluïcions de vendes de terres fetes pels mateixos pagesos que gaudien del domini útil de les terres. A més, hem tingut la sort de poder consultar la documentació d'època moderna, que ens permet de veure com eren els dominis en aquest moment i quins esforços es feren al segle XVIII per tal de mantenir el control de totes les propietats. A l'altra banda de la balança, podem assenyalar que no hem pogut consultar (segurament s'han perdut) ni els llevadors ni els capbreus dels dominis de l'abadia, que sabem que existiren. Alhora, també cal lamentar la pèrdua d'alguns fons importants. En concret, tot el fons de documents relacionats amb la Cerdanya "francesa", a la fi del segle XVII, quan foren venudes les terres i els drets d'aquestes contrades de la Catalunya del nord, també degué ésser donat a aquells que els compraren. Com s'afirma: "entregarà al portador de esta lo sach de Concellabre ab tots los papers faens per las ditas rendas cituadas en la Serdanya francesa, ab lo llevador autèntich de ditas rendas y lo llibret a hont són arxivats dits papers."

Amb la lectura de l'apartat precedent, hom ja pot tenir una visió general dels llocs per on s'estenien els dominis del monestir de Sant Pere de la Portella: sobretot el Berguedà, també el Bages, l'Alta i a la Baixa Cerdanya, l'Osona, el Ripollès, el Solsonès, l'Anoia i, fins i tot, la Noguera (fig. 1). També és cert que el domini sobre alguna d'aquestes possessions segurament fou força efímer. A continuació ens entretindrem una mica en la descripció de cadascun d'aquests conjunts de terres i de drets. A més, aquestes descripcions seran acompanyades de diversos mapes, que creiem que són fonamentals a l'hora d'entendre les característiques dels dominis d'aquesta senyoria eclesiàstica. A l'hora de fer aquesta recerca, tenim la sort de disposar d'unes fonts molt notables: l'inventari de documents conservats a l'arxiu, redactat l'any 1766 (doc. 310), i l'inventari de propietats que formaven la senyoria monàstica, escrit dos anys més tard (doc. 311). Aquestes dues fonts ens permetran de reconstruir d'una manera detallada com era el domini monàstic al segle XVIII, en una època de recuperació demogràfica, però, alhora, en un moment en què ja s'havien perdut alguns dels drets que tenia el monestir en època medieval.

La parròquia de la Quar

Quan cartografiem els dominis dels monestirs, ens adonem que gairebé sempre tenien un nucli central de terres, més o menys gran, en el qual la comunitat monàstica tenia la senyoria dominical i també la senyoria jurisdiccional, a part dels drets de tipus eclesiàstic. Era l'alou central de l'abadia. Aquestes terres i aquests drets degueren ésser cedits per un comte o per un senyor important, que disposava de drets jurisdiccional; de vegades llur possessió fou confirmada en un diploma carolingi. Això és evident en monestirs com Santa Maria de Serrateix i també a Santa Maria de Ripoll, Sant Joan de les Abadesses, Sant Pere de Rodes, Sant Cugat del Vallès o Santa Maria de Gerri. També descobrim aquest "alou" central a Sant Pere de la Portella. Lentament, la comunitat de la Portella va obtenir els drets eclesiàstics sobre la parròquia de la Quar (que de vegades, en una etapa tardana, fins i tot va rebre el nom de la Portella), va obtenir la senyoria dominical sobre molts dels masos del terme de la Quar i també degué obtenir drets jurisdiccional sobre aquest territori nuclear (com es desprèn d'alguns documents tardans). Amb tot, no podem oblidar que, en aquest cas, el monestir havia nascut gràcies a les donacions de la família

FIGURA 2.
El terme de la Quar (Berguedà) vers l'any 1000

Llocs esmentats als documents dels segles IX, X i XI als termes parroquials de la Quar i de Sant Maurici. S'hi representa el límit municipal actual. El límit oriental del terme medieval de la Quar era la riera de Merlès (el riu "Adest"), el septentrional era el Merdançol i l'occidental el Montsent. La majoria d'aquests indrets eren considerats com a vil·les o vilars. Mapa: J. Bolòs.

vicarial i senyorial dels Portella, que tenien el castell patrimonial molt a prop del cenobi, dins la seva mateixa parròquia, entre l'abadia i l'església de Santa Maria de la Quar.

L'any 997 (doc. 2) es féu una primera donació, a càrrec del comte Oliba de Berga, d'un alou que li provenia del seu pare, situat al terme del castell de la Portella. Aquest alou, situat a la vall de Frontanyà, incloïa les vil·les de "Terrades", "Parets" (segurament Campdeparets), Escobet, "Pillades" (potser l'Empaliada), el bosc de Grevolet i unes artigues (fig. 2). Aquesta donació fou ampliada o confirmada, nou anys més tard, per una nova donació (doc. 5), feta per Doda, vídua de l'antic veguer comtal de la Portella, i el seu fill Guifré; incloïa les artigues de Grevolet, la devesa de Solls (o Sois), unes alzinedes a "Calveroles" i uns boscos. Aquestes donacions primerenques foren completades per algunes donacions posteriors. L'any 1036, Enric de Merola i la seva muller Guasca donaren al monestir un alou al lloc d'*Uixos*, potser Rúixols (doc. 20), i, més tard, el 1060 (doc. 24), juntament amb llurs fills, donaren al monestir des de la serra de "Puig Falcó" fins a Campdeparets (a canvi, però, de vint-i-cinc unces d'or). El seu fill, Bremon Enric de Merola, amb la seva muller, Ermessenda, el seu germà, Bertran Enric, i la mare, Guasca, el 1085 (doc. 35), encara donaren i evacuaren un alou situat al comtat de Besalú, al terme de Santa Maria de la Quar, a la vil·la de la Quar i la seva demarcació, i també van evacuar l'alou que tenien a *Uixos* [Rúixols?].

Guifré, veguer i senyor de la Portella, en morir, l'any 1059 (doc. 23), encara donà els drets que tenia sobre l'església de Santa Maria de la Quar, la Tor de Sant Corneli (possiblement el mas de la Tor de Sant Maurici), el mas de Gavarrós (a Sagàs, fig. 15) i algunes altres terres i masos. Deixà, però, al seu fill Bernat els masos de Vilardell, "Lotuès" i Escobet d'Amunt, i tot allò que tenia a la Quar, on s'alçava el castell senyorial. Una mica més tard, el 1069 (doc. 27), aquest fill seu, Bernat Guifré, senyor del castell de la Portella, i la seva muller Migdònia, "donaren" l'església de Santa Maria de la Quar, que havien comprat al vescomte Bernat Sunifred i a la seva muller Guilla, a canvi de vint-i-cinc unces d'or. De fet, encara hi hagué alguna altra donació amb relació a aquestes terres de la Quar. Pere Bernat de la Portella (doc. 46), segurament a l'inici del segle XII, abans d'anar-se'n a Jerusalem, deixà escrit al seu testament que lliurava al monestir de la Portella (que s'estava edificant) els masos "Espunya", "Bena", Vilardell,

etc., i tots els drets que encara tenia sobre la parròquia de Santa Maria de la Quar.

Respecte al terme de la Quar, esmentem també la donació d'Isern, de l'any 1079 (doc. 30), d'un alou situat en aquesta parròquia. Les afrontacions coincideixen exactament amb els quatre extrems del sector occidental del terme: a orient, el coll de Jovell (a sota de la roca de la Quar), a migjorn, el "Puig Falcó" (vers Campdeparets), a ponent, la serra de Mascaró i, a tramuntana, la muntanya de Salga Aguda. Encara hi hagué altres donacions més petites, com la d'Arsènia, del 1080 (doc. 31), d'una terra envoltada arreu per les terres del monestir.

Al segle XIV, ja s'havia acabat l'etapa de les donacions. Tanmateix, es redactaren força documents que ens permeten de conèixer altres aspectes de l'evolució dels dominis a la parròquia de la Quar (fig. 3). El 1310 (doc. 131), sabem que hi havia una masoveria de "Camp Guiany" ("*mansoveriam nominatam Campguiayn*") i els masos de "Caldòvol" (o "Casaldòvol") i de "Becsec" (o "Betsec", *Bech Sech*). És encara més interessant un plet de l'any 1321 (doc. 144), en què s'esmenten els masos següents: "la Masada", "Lotuès" (fig. 11), "Terrac", "Casadessús", Vilardell i "Quintana", que segurament eren els més importants de la parròquia; alguns d'aquests masos podem saber on eren situats, d'altres no.

Força més tard, un establiment de l'any 1365 (doc. 252) ens recorda que el mas de "Lotuès" (ara és el de les Heures, fig. 11), de la parròquia de Santa Maria de la Quar, havia restat abandonat des de la Pesta Negra i que, per aquest motiu, l'abat el donà en establiment a Guillem Mateu, que esdevingué home propi, quití, soliu i natural seu. Amb relació als dominis que el monestir tenia a la parròquia de Santa Maria de la Quar, esmentem també un capbreu del 1419 (doc. 284), que incloïa les confessions de diversos masos de les parròquies de la Quar i de Sant Maurici: Argelagosa, Camptellós, la Tor (de Sant Maurici), Mas Sobirà de "Jastor" (plausiblement, mala lectura de la Tor), Sant Maurici, Vilardell, "Brut", "Termes", "Becsec", Salga, Campdeparets, Sant Miquel (fig. 12), les Heures (fig. 11) i Frontanyà.

Diguem finalment, per cloure aquest apartat, que per veure la situació de la parròquia al segle XVIII és fonamental consultar l'inventari de possessions que es féu l'any 1768 (fig. 3). Hi trobem els masos: Periques, Campdou o Argelagosa Jusana i Sobirana, Empaliada (Calcinaire?, fig. 10), Briant, Vimanera del Brut, Brut-

fret, Campdeparets, Solanellas, Bosquetó, Entricada, Serrat, Selva, Solans, Corrubies, Puig Seguí, Coll del Teix, Moliner, Sarrià, Ferriola, Vilardell, les Heures (o Lotuès) (fig. 11), la Masada, la Tor, Cases i la Molina. Diversos d'aquests masos, en aquest moment de recuperació demogràfica, eren ròncs i, segurament, foren abandonats d'una manera definitiva.

La parròquia de Sagàs

El terme de Sagàs és situat al sud de les parròquies de la Quar i de Sant Maurici (fig. 4). El monestir, des de molt aviat, hi tingué alguns drets i terres, encara que menys importants que els drets que posseïa a la parròquia de la Quar i, fins i tot, que els que va arribar a tenir a la propera parròquia d'Olvan, que estudiarem tot seguit. Recordem que, molt abans que s'esdevingués la primera donació, l'any 903, ja s'havia produït la consagració i dotació d'aquesta parròquia de Sant Andreu de Sagàs, per part del bisbe Nantigís, el mateix prelat que havia consagrat pocs anys abans l'església de la Quar.³⁰

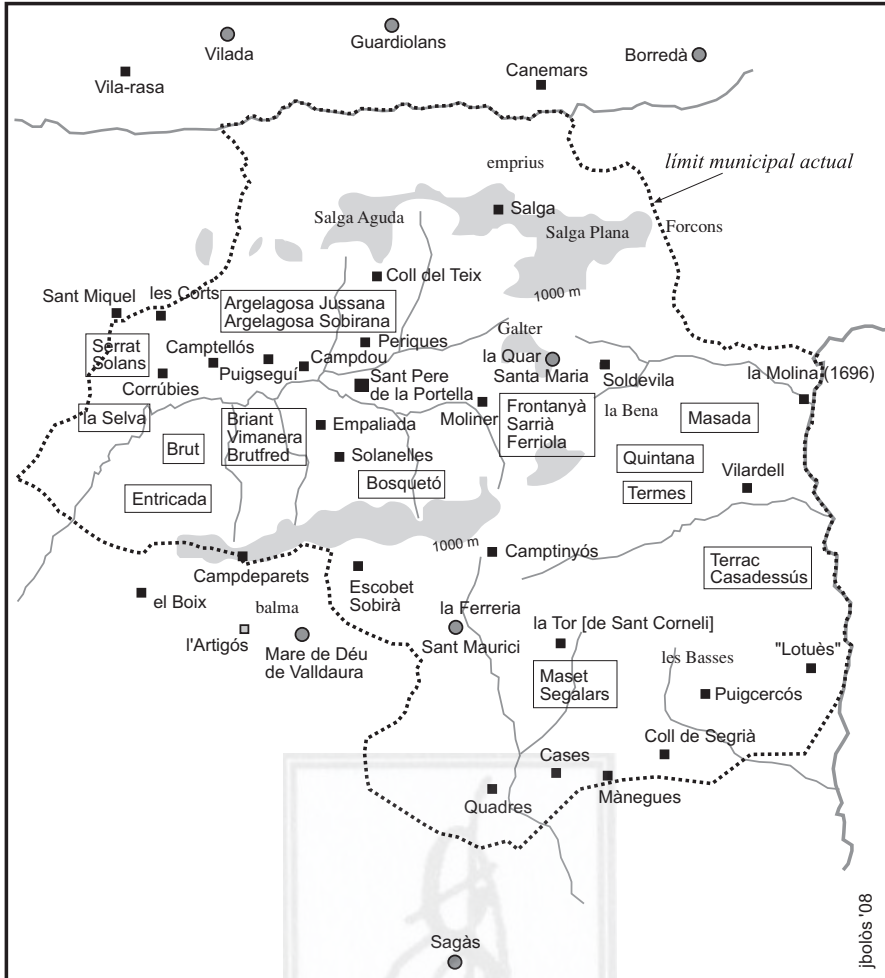
La primera donació en aquesta parròquia s'esdevingué l'any 1015 (doc. 8), data en què una dona féu lliurament d'un alou al lloc d'Adàs. Aquest indret suposem que era al sud de Servera i de Xiulans (per tant, al sud-oest del nucli de Sagàs). Uns anys més tard, el 1033 (doc. 14), un testament ens aporta algunes dades interessants sobre el patrimoni del monestir de la Portella en aquest terme parroquial. D'una banda, hi hagué una donació a la Móra, a tocar de la riera de Merlès (fig. 13). De l'altra, aquest document ens informa que hi havia un sagrer al costat de l'església de Sant Andreu de Sagàs. Més endavant parlarem més àmpliament de la sagrera que s'estenia entorn d'aquest temple.

El 1059 (doc. 23), segons el testament de Guifré, senyor de la Portella, entre altres béns, el monestir va rebre el mas de Gavarrós (fig. 15), que correspon a l'actual mas de Gavarrós Vell (situat, segons el document, al costat de la Tor de Sant Corneli, que ja era al terme parroquial de Sant Maurici i que, per això, ara rep el nom de la Tor de Sant Maurici).

30. R. ORDEIG, *Les dotacions de les esglésies de Catalunya...*, vol. 1, doc. 27, pàgs. 78-79.

FIGURA 3.

El terme de la Quar (Berguedà) als darrers segles medievals

Masos i indrets esmentats als documents dels segles XII-XVIII. Alguns dels antics vilars esdevingueren masos durant l'edat mitjana central. Alhora també es crearen moltes noves explotacions agrícoles i ramaderes. La major part d'aquests masos depenen del monestir de Sant Pere de la Portella. Hem escrit dins d'un rectangle els noms dels masos que només podem situar d'una manera aproximada. Mapa: J. Bolós.

A partir del nucli format per aquestes donacions primerenques, es feren noves adquisicions. El 1061 (doc. 25), l'abat comprà una terra al lloc d'Adàs. Tanmateix, encara no s'havia acabat l'etapa de les donacions. L'any 1065 (doc. 26), hi hagué la donació d'un alou situat al terme de Sant Andreu de Sagàs, al lloc anomenat el Pou (fig. 16), situat a l'est i no gaire lluny de l'església de Sant Andreu (afrontava amb el cementiri de Sant Andreu), i en altres indrets d'aquest terme, com la vil·la d'Adàs. Poc després, el 1094 (doc. 39), el monestir decidí de comprar l'alou de Gavarrós per quinze sous grossos (alou que, en teoria, com acabem de dir, ja havia donat Guifré de la Portella, l'any 1059).

A partir d'aquest moment, ja no hi ha més compres o donacions. Les notícies que tenim d'aquest terme provenen d'establiments o de lluïcions. El 1232 (doc. 74), l'abat concedí a una parella la casa que tenia al sagrer de Sant Andreu de Sagàs, davant la porta anomenada de Sant Miquel. Un any més tard (doc. 75), l'abat aprovà la compra que havien fet aquests habitants de la sagrera d'unes terres situades al mas Pujol, i per això cobrà el lluïisme. El mas Pujol és situat a l'est de l'església, més enllà del mas del Pou (fig. 16). També ens interessa ara un establiment, fet l'any 1275 (doc. 93), en què la comunitat de la Portella concedí els masos de Soler i d'en Pere Mir, situats en aquesta parròquia. És la primera vegada que els trobem esmentats. L'any 1302 (doc. 119), s'esdevingué la confirmació, a Berenguer Guerau de Móra i al seu fill Bernat, del mas dels Gueraus, situat a prop del mas Móra (fig. 13); potser n'era una segregació.

Les entrades que provenien de rendes que en teoria tenien un origen eclesiàstic, com ara els delmes i les primícies, solien tenir molta importància amb relació al conjunt de les entrades que rebien els monestirs i els altres senyors eclesiàstics (i també els laics). Guillem Bernat de la Portella, en el seu testament de 1321 (doc. 146), establí la donació d'uns delmes i d'altres rendes a la parròquia de Sant Andreu de Sagàs (i a la de Santa Maria de Merlès).

Alguns sotsestabliments també ens permeten de conèixer més bé les característiques dels dominis del monestir. L'any 1339 (doc. 187), Guillem de sa Móra establí a Guillem des Segalars, de la parròquia de Sant Maurici, una banada de terra anomenada Coma de Salamó, situada a la parròquia de Sagàs, i que formava part del domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Afrontava

amb els masos del Roure i de la Rovira (*"honore mansi des Roure et ex alia in honore mansi de za Rovira"*), que molt probablement no eren del domini del monestir, però que han perdurat fins a l'actualitat. Indirectament, també coneixem el nom d'altres masos que no eren del domini monàstic (com el mas Salvans, de Biure), esmentats perquè els seus pagesos tenien terres de masos que sí que eren del monestir (com, per exemple, el mas Adàs Jussà; doc. 197).

A l'hora de conèixer les característiques dels dominis que tenia el monestir de la Portella a Sagàs, cal fer esment del capbreu del 1341 (doc. 199), del qual tenim una versió abreujada, copiada el segle XVIII. Hi trobem esmentats masos (el mas d'Adàs Jussà), casals i quintanes, honors, peces de terra i de vinya, feixes, coromines i banades de terra de l'abadia de la Portella. També hi trobem molts noms de masos que no eren de l'esmentat domini (com els de la Rovira, Bufart o els Casals). Així mateix, descobrim a la partida de terres de l'antiga vil·la carolíngia d'Adàs, diversos masos (Adàs Jussà, que era del monestir; i Adàs Sobirà, Cases d'Adàs, la Codina d'Adàs). També hi trobem diversos esments de la sagrera d'aquest lloc.

Un document de l'any 1344 del nostre diplomatarí (doc. 204) ens permet de conèixer l'existència d'un batlle de Sagàs i d'un graner situat molt a prop de l'església. Aquest graner fou comprat per l'abat per trenta-sis lliures i mitja de moneda barcelonesa. Finalment, en un reconeixement tardà, fet l'any 1346 (doc. 210), es menciona el mas Fontsevot, situat a la parròquia de Sagàs, que fins aquest moment no havíem documentat i que es devia alçar a l'oest de Xiulans.

Tot el conjunt complex de drets repartits per tot el territori parroquial i que trobem bàsicament reflectits al capbreu de l'any 1341, sembla que, al segle XVIII, restaren reduïts a la possessió del mas de la Móra (fig. 13), que aleshores era habitat i afocat, i del mas Guerau, aleshores ja rònec. També s'esmenta, en l'inventari fet l'any 1768, el mas Gavarrós Vell (fig. 15), on, en aquest moment tardà, vivien els masovers de l'explotació (amb relació, certament, a un altre mas anomenat Gavarrós Nou, que encara existeix). Curiosament, al segle XVIII, ja no es fa esment dels masos que hi havia a Adàs.

Les parròquies d'Olvan i de Llavaneres

Olvan. El monestir de la Portella va arribar a tenir un patrimoni força important al terme parroquial d'Olvan, que s'estenia al sud de la Quar, entre el Llobregat i el terme de Sagàs (fig. 5). L'any 899, el mateix bisbe Nantigís havia consagrat aquesta parròquia, dedicada a Santa Maria i situada al lloc anomenat *kastro Oleane*, castell d'Olvan. D'acord amb la dotalia, en aquest moment de la darrerria del segle IX, un home noble, anomenat Frujà, donà a l'església de Santa Maria les cases que havia edificat al costat del temple i els horts i les terres que hi havia a prop. En certa manera, aquest nucli de població de l'època carolíngia es pot considerar un precedent remot de la sagrera que s'hi creà el segle XI. El bisbe donà la Pedra (un indret proper) i des de la muntanya d'Escobet fins a Montsent, amb els termes d'Olvan i Gironella i també amb el lloc de Perafor. ³¹

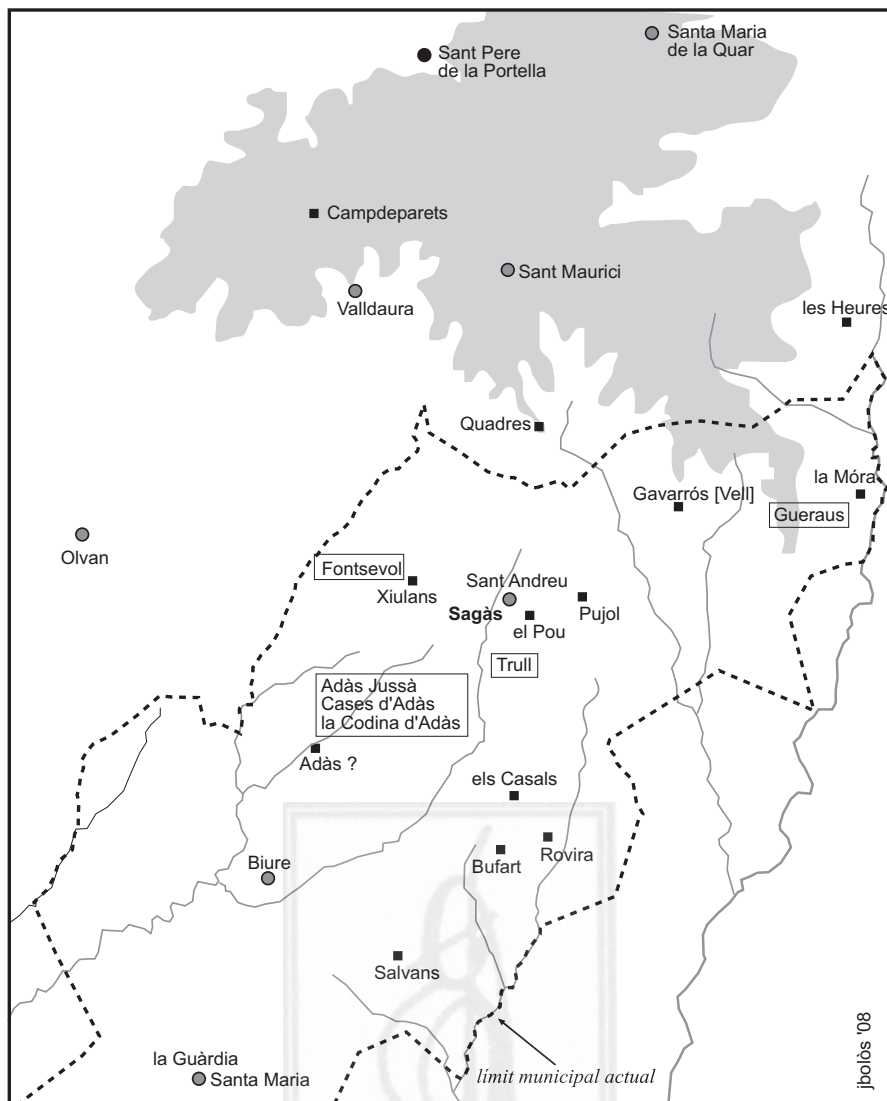
La primera adquisició del monestir de la Portella en aquesta parròquia fou l'any 1037 (doc. 22), quan la comunitat comprà a Sunyer dues peces de terra i una peça de vinya situades al terme d'Olvan, a la vil·la que ja anomenaven Porçals, que era situada a l'extrem sud de la demarcació parroquial. Trobem una segona donació important l'any 1059 (doc. 23), al testament de Guifré, senyor de la Portella, que donà, a Fullà (*Foliano*), una coromina, en la qual només hi havia la meitat plantada i que treballaven uns homes anomenats Berguedà i Ramon. També cedí el mas Coromines (*manso de Conomines*), que podem suposar que també era situat a Olvan, a prop de l'indret on s'alçava l'església.

Més de mig segle més tard, el 1220 (doc. 70), Ramon de Cerdanyola va cedir al monestir la tasca de les collites del mas de Cerdanyola, cosa que, de fet, representava la cessió d'uns drets sobre l'explotació d'aquest mas situat al sud del terme d'Olvan. Tanmateix, calgué esperar fins a l'any 1274 (doc. 91), perquè l'abat Romeu comprés, amb els diners del donat Berenguer Guerau (doc. 94), aquest mas de Cerdanyola (fig. 17) i el de "Miralloses" (potser vers Bellver), i una cinquena part d'unes rendes a "la Donzell".

Al final del segle XIII, l'any 1284 (doc. 100), trobem una nova donació a la parròquia d'Olvan. Amb una mentalitat diferent, potser pensant més en la caritat pública i no sols en l'augment

31. R. ORDEIG, *Les dotalties de les esglésies de Catalunya...*, vol. 1, doc. 19, pàgs. 66-68.

FIGURA 4.
El terme de Sagàs (Berguedà)

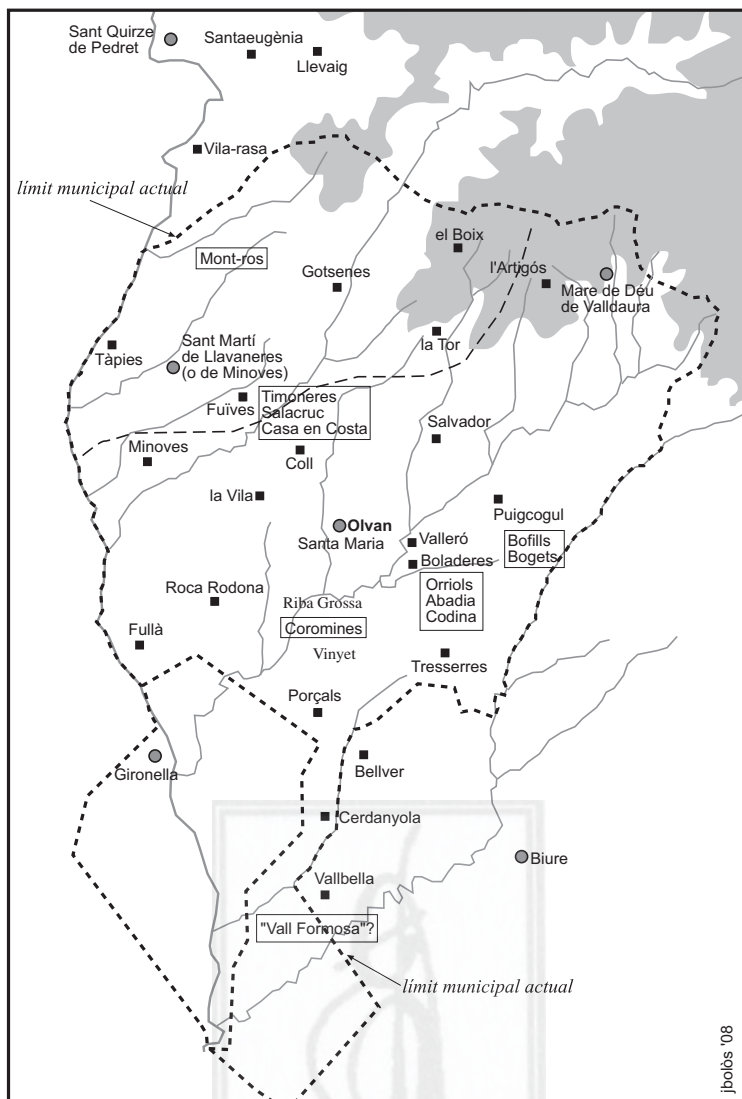
Masos esmentats als documents de Sant Pere de la Portella situats al terme de Sagàs. S'han dibuixat els límits municipals actuals, que també inclouen les parròquies de Biure i de la Guàrdia. Els noms que no hem sabut situar d'una manera precisa, han estat escrits dins d'un rectangle. Així, la vil·la carolíngia d'Adàs (situada d'una manera molt aproximada), després del segle XI es va fragmentar en almenys tres masos diferents, que creiem que eren al sud-oest de l'església de Sant Andreu. Mapa: J. Bolòs.

del patrimoni monàstic, Bernat Sabater donà al monestir de la Portella el mas de Fullà i una vinya anomenada Roca Rodona, a l'oest del terme, que ell havia comprat poc abans. I, en aquest moment tardà, encara trobem una nova donació (doc. 101), pensada com a fundació d'un benefici i feta per una dona de la noblesa, Tomasa de Guàrdia. De fet, les condicions econòmiques imposades al monestir de la Portella arran d'aquesta donació poden semblar força dures per al cenobi (doc. 102). Allò cedit al monestir era el delme d'aquesta parròquia de Santa Maria d'Olvan, el mas Cases i el feu de la "Vall Formosa" (possiblement la Vallbella [o Vallvella], fig. 17), tingut, en aquell moment, per Guillem de Vall. Aquesta donació encara fou confirmada l'any 1296 (doc. 116).

Després d'aquesta prolongada etapa de donacions, en els documents d'època posterior que s'han conservat amb relació a la parròquia d'Olvan només s'esmenta donacions o vendes fetes entre pagesos, lluïcions, establiments, etc. Així, per exemple, el 1286 (doc. 103), hi hagué la venda del domini útil de la vinya que el monestir tenia a Roca Rodona, que sabem que havia estat donada uns anys abans. El 1301 (doc. 118), hi hagué un establiment del mas Salvador (ara hi ha el mas Sant Salvador, fig. 14), comprat segurament no gaire abans per l'abat Romeu. Això ens fa adonar que no sempre disposem de tots els documents de donació o de compra! El 1319 (doc. 141), també s'esdevingué la venda del domini útil d'unes vinyes situades a la "Casa Frullà", que no sabem pas si es refereix a Fullà o a un altre indret situat a l'est del nucli d'Olvan. En un document del 1324 (doc. 152) també es fa esment de la donació del domini útil d'una terra situada a la parròquia d'Olvan, al pla de Minoves, que restava sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. El cobrament d'una intestia, el 1339 (doc. 189), ens recorda que en aquesta data els homes del mas Cerdanyola (fig. 17) depenien del monestir. Sabem també que, el 1341 (doc. 199), un home de Sagàs, del mas Xiulans, tenia una terra del monestir a la Servera, segurament a prop del lloc anomenat actualment Collservera. També sabem, per exemple, arran d'una lluïció feta l'any 1344 (doc. 201), que el mas Coromines, situat a la parròquia d'Olvan, era un alou del monestir; de fet, ja hem suposat que havia estat donat el 1059. L'any següent (doc. 206), trobem una nova notícia d'aquest mas Coromines d'Olvan, amb relació a una reducció de cens.

Els drets d'origen eclesiàstic (al costat dels drets sobre la terra o dominicals i dels drets jurisdiccional) eren fonamentals per a

FIGURA 5.
El terme d'Olvan (Berguedà)

Masos esmentats als documents de Sant Pere de la Portella situats als termes de Santa Maria d'Olvan i de Sant Martí de Llavaneres. S'han dibuixat els límits municipals actuals. La parròquia de Gironella es va segregar de la d'Olvan. Al nord de Sant Martí de Llavaneres hi ha les parròquies de Sant Quirze de Pedret i de Santa Maria de la Quar. Els noms que no hem sabut situar d'una manera precisa, han estat escrits dins d'un rectangle. A l'extrem nord-est de la parròquia es va edificar el monestir cistercenc de Valldaura. Mapa: J. Bolòs.

un senyor i més encara per a un senyor eclesiàstic. Hem vist que el cenobi havia rebut drets sobre el delme de la parròquia d'Olvan. Per aquest motiu quan s'edificà una nova església a Gironella, el 1308 (doc. 128), que de fet era sufragània de la d'Olvan, hi hagué un pacte entre el bisbe d'Urgell i l'abat de la Portella amb relació als drets del rector d'Olvan i als drets i obligacions del capellà de Gironella, d'una manera especial respecte als drets d'enterrament. Tenim, però, més notícies relacionades amb els delmes d'Olvan. El 1371 (doc. 255), sabem que el monestir de la Portella no tenia tot el delme d'aquesta parròquia. En aquesta data, Pere i Galceran de Pinós vengueren a l'abat del monestir de la Portella la tasca i una part del delme de la parròquia d'Olvan i uns dominis que hi tenien. De fet, era una tercera part d'aquests drets eclesiàstics; les altres dues terceres parts ja eren de Sant Pere de la Portella. Això féu que, el 1378, el bisbe i el capítol de la Seu d'Urgell acordessin la unió i incorporació de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, amb la seva rectoria i els seus drets, emoluments, delmes i primícies al monestir de Sant Pere (doc. 261).

Un document reial del 1321 (doc. 145) ens permet de saber una cosa important. En aquesta època, el monestir tenia a la sagrera de l'església d'Olvan un celler, on devia guardar els cereals que cobrava del delme i de les rendes dels masos que hi posseïa. Aquest celler, en aquesta data, havia estat cremat i destruït pel comte de Pallars. Finalment, en el document 160 (del 1331) es fa esment de la sagrera d'Olvan, que trobem novament esmentada l'any 1339 (doc. 188). De ben segur que existia des de molt abans.

Encara a mitjan segle XIV, el 1344 (docs. 202 i 203), l'abat de la Portella comprà a Jaume Boix, segurament del mas el Boix, el cens de dues gallines que rebia en dos trossos de terra del mas de la Vila, de la parròquia d'Olvan, que eren del domini de l'abadia i que s'anomenaven Querol i la Feixa de Coscó. De fet, la documentació, com aquest document 202, també ens permet de conèixer els noms d'altres masos del terme parroquial, que no depenien del monestir, com el mas del Boix, el mas de la Vila o bé el mas Torrents (doc. 160) o el mas Tresserra (doc. 199).

El mas Coromines, que des del 1059 era del domini del monestir, no devia ésser gaire gran i era força proper a la sagrera d'Olvan. Ens fa pensar això el fet que, el 1350 (doc. 227), després de la Pesta Negra, davant la impossibilitat de poblar-lo, el sagristà i altres monjos del monestir decidissin de segregare-ne una part (una feixa de terra de la gleba, anomenada Vinyet) i donar-la a

uns homes que vivien a la sagrera. El mateix any (doc. 231), els monjos van concedir a un altre home de la sagrera una banada de terra, que formava part de la gleva d'aquest mas de Coromines i que era situada al costat de les cases del mas i d'una altra banada, en bona part plantada de vinya.³²

A la fi dels segles medievals, en el diplomatarí, al terme d'Olvan, trobem documents que parlen de fragmentacions de masos, trobem reduccions de censos (les terres de Roca Rodona i una peça de terra situada a la partida de terra de Ravals, docs. 292 i 304) i trobem l'esment d'un batlle del monestir a Olvan (Antoni de Cases del mas Cases, doc. 272, any 1389). També és molt interessant un document del 1437 (doc. 295) que ens permet de saber els noms dels homes del terme d'Olvan que reconegueren ésser homes del monestir, pels masos que tenien per l'abadia: Pere Fullà, Pere Mas, Bartomeu Minoves, Bartomeu Ballaró (Valleró) i Jaume Codina, tots ells de la parròquia d'Olvan.

Finalment, val la pena de fer esment dels inventaris de béns fets al segle XVIII, que moltes vegades poden permetre d'aclarir alguns aspectes. Hi trobem esmentat que el mas Boladeres, segons el seu possessor, antigament es componia de dos masos, anomenats Orriols (o Can Codina) i Abadia, que devien dependre del monestir. També s'hi esmenta la Casa Roig, amb les terres de la Vinyassa, el mas Minoves, un mas rònc anomenat Llevaig (o Allevaig), el mas Timoneres, el mas Soler, el mas de les Cases (tingut pel pagès del mas Torrent Pregon), la terra Roca Rodona, el mas Fullà, els masos Valleró (o Ballaró) i Puigcogul, una terra a la partida de "Bogets" de la font de l'Estany, el mas Cerdanyola (fig. 17), el mas "Salacruz" (agregat i unit al mas Fuïves), Casa en Costa i també els masos "Gotsenes" i Coll d'Olvan. També s'hi esmenta l'anomenat Campmàs de Pere Piquer o Celler de l'Abat, que devia ésser situat a la població d'Olvan, amb les seves terres, i encara uns drets al Pla de Casanova, aleshores anomenat el Pla de la Perera.

32. Pel que fa a noves formes d'explotació rural després de la Pesta Negra: M. T. FERRER I MALLOL, "Establiments de masos després de la Pesta Negra", a M. T. FERRER - J. MUTGÉ - M. RIU (eds.), *El mas català durant l'edat mitjana i la moderna (segles IX-XVIII)*, CSIC, Barcelona, 2001, pàgs. 189-241; L. DONAT, "Contractes 'ad laborationem' i establiments de masos després de la Pesta Negra (1349)", a R. CONGOST - L. TO (eds.), *Homes, masos, història. La Catalunya del nord-est (segles XI-XX)*, Barcelona, 1999, pàgs. 125-149.

Llavaneres. El territori de Sant Martí de Llavaneres (o de Minoves) estava estretament lligat al d'Olvan. S'estenia només al nord de l'església de Sant Martí. L'any 1324 (doc. 152), es féu esment d'un tros de terra situat encara a la parròquia d'Olvan, al pla de Minoves, que era del domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Això ens fa pensar que el mas i el pla de Minoves no depenien de la parròquia de Llavaneres.

El primer esment d'aquesta parròquia de Llavaneres és de l'any 1081 (doc. 32). En aquest moment, el monestir passà a tenir terres a Tàpies i a altres indrets d'aquest terme parroquial ("Mont-ros" i "Campfranc"). Trobem una altra notícia d'aquesta parròquia quan, el 1281 (doc. 97), s'efectuà una venda del domini útil d'una banada de terra que Pere sa Tor (del mas de la Tor), de la parròquia de Sant Martí de Llavaneres, tenia en emfiteusi en el mas de "Mont-ros", situat en l'esmentada parròquia. Aquesta banada torna a ésser esmentada l'any 1308 (doc. 129), arran d'una lluçió feta per l'abat de la banada que Pere sa Tor, de la parròquia de Llavaneres, tenia al mas anomenat "Mont-ros".

Encara trobem algun altre esment d'aquest terme parroquial de Sant Martí de Llavaneres. Segons el document 156, una vinya i una terra situades a la parròquia de Llavaneres, tingudes per l'ofici d'infermeria de la Portella, depenien de Bernat de Minoves (i afrontaven amb terres del mas "Nayserra" (?), del mas "Portolil", del mas Palanca i del mas Mercer, *Marses*). Uns darrers esments: el 1344 (doc. 203) es menciona una vinya de Joan Mercer, situada a la parròquia de Llavaneres i que formava part dels dominis de l'abadia. A mitjan segle XIV, molt poc abans de l'arribada de la Pesta Negra, es féu un capbreu dels béns i drets de l'abadia de Sant Pere de la Portella a les principals parròquies del Baix Berguedà, entre les quals hi havia la de Llavaneres (doc. 224).

La parròquia de Sant Maurici

La parròquia de Sant Maurici de la Quar s'estén al sud de la parròquia de la Quar. Curiosament, els dominis que hi tenia el monestir de la Portella no arribaren a ésser gaire importants. Malgrat tot, al començament dels temps moderns, un dels tres membres de la comunitat de la Portella que restaren a l'antiga abadia era alhora el prevere que feia de rector d'aquesta església parroquial. De fet, el primer document del nostre diplomatari que fa esment de l'església de Sant Maurici és l'adveració testa-

mental de Guifré, senyor del castell de la Portella, de l'any 1059 (doc. 23). Els Portella hi tenien importants drets. Guifré de la Portella, en el terme de la parròquia, donà al monestir la Tor (*Turre Sancti Cornelii*); també donà el proper mas de Gavarrós (fig. 15), que ja era situat al terme de Sagàs. Lliurà, així mateix, el mas de Quadres, que sembla que correspon a l'actual mas del Rourell, i que aleshores era treballat per un home anomenat Oliba Sord, que en tenia el domini útil. En aquesta adverció testamental també es fa esment del mas tingut per Brufred Bossèn, que no sabem pas si era ubicat en aquesta parròquia o potser a la de Sagàs (potser era el mas Bufart?). Diguem també que, en aquest moment, diversos masos d'aquesta parròquia de Sant Maurici passaren a dependre de Bernat, fill del senyor de la Portella: els masos Vilardell, "Lotuès" (o "Loduès"; ara les Heures, fig. 11) i Escobet Sobirà.

Força més tard, l'any 1252 (doc. 83), Guerau Pere d'Olvan i la seva muller van vendre al monestir de la Portella el mas de les Quadres (ara el Rourell) i els masos de Mànegues (*Manigaques*) i de les Cases, situats tots tres en aquesta parròquia de Sant Maurici, per 150 sous barcelonesos. Sembla, però, que l'acompliment d'aquesta donació devia ésser problemàtic, atès que el senyor de la Portella no hi devia estar d'acord, per la qual cosa, fins i tot, s'establí una alternativa. Entre els documents transcrits al diplomata-ri, encara trobem un testament d'Elisenda de Quadres (doc. 278), d'aquesta parròquia de Sant Maurici, del segle XIV, en què van fer de marmessors el seu marit, Jaume de Quadres, l'abat de la Portella i el monjo que regia l'esmentada església de Sant Maurici. Sembla que va demanar d'ésser enterrada al monestir.

En aquesta parròquia de Sant Maurici, segurament, el monestir cistercenc femení de Valldaura, situat a l'extrem nord de la parròquia d'Olvan i fundat també amb el suport dels senyors de la Portella, degué tenir diversos béns, com el mas "Escobedell" (de fet un diminutiu d'Escobet), establert per l'abadessa l'any 1320 (doc. 143), segons un document que curiosament es va conservar a l'arxiu de la Portella. El monestir de Valldaura era situat al lloc abans anomenat el Favar, que trobem esmentat al document 24 del diplomata-ri, de l'any 1060.

En el capbreu de l'any 1419 (doc. 284), entre els masos de la batllia de la Quar, se n'esmenten diversos que eren d'aquesta parròquia (masos de la Tor, Mas Sobirà de sa Tor (?), Sant Maurici, Vilardell i les Heures). Així mateix, en un reconeixement d'homes

del monestir de l'any 1437 (doc. 295), s'esmenten els pagesos Joan Vilardell, Galceran de les Heures i Pere de Tor com a pertanyents a la parròquia de Sant Maurici.

Quan arribem als inventaris del segle XVIII, trobem que s'esmenten els masos Rourell, abans anomenat Quadres, Maset, Segalars, que era rònec, i Coll de Segrià. S'hi diu també que la casa de Rourell, habitada, tenia un molí que en aquell moment era enderrocat. A més, també hi tenia els masos Mànegues (*Manyaques*) i Sant Maurici (*Sant Mauri*), amb una casa afocada, dita la Ferraria de Sant Mauri. I, l'abadia encara rebia el delme del mas Escobet, llevat d'una peça de terra anomenada la Coma del Grau.

Les parròquies de Vilada, Gardilans i Borredà

Vilada. El terme de Vilada s'estén al nord de la Quar, a la vall solcada pel Merdançol (fig. 6). Actualment, dins el terme municipal de Vilada, hi ha inclòs el veïnat de Gardilans (de vegades també escrit Guardiols), que correspon a la vella parròquia de Santa Maria Magdalena de Gardilans, que estudiarem més endavant. Al sector septentrional del terme s'alçava el castell de Roset, documentat per primera vegada l'any 1026. Segurament existia des de feia anys. La seva importància féu que, ja el 1026, es parlés d'un terme castral de Roset, que coincidia, si fa no fa, amb el terme parroquial de Vilada.

Pel que fa a la parròquia estricta de Vilada (sense incloure el terme de Gardilans), podem destacar la donació l'any 1026 (doc. 12), d'un alou per Sunifred al seu testament, que era situat a Vila-rasa, als termes de Roset i Vilada. Les afrontacions d'aquest alou són molt àmplies i corresponen, si fa no fa, amb les de la parròquia de Sant Joan de Vilada (vil·la de Gardilans, Salga Aguda, Pedret, i el "Cerc Plegat" —*Cerch Plexado*— i la Pedrafita, que havien d'ésser cap al nord, potser vers la Roca de la Gotzera).

L'any 1078 (doc. 29), hi hagué la donació d'un alou, situat al terme de Roset i de Sant Joan de Vilada, a la vil·la de Gardilans, al lloc de la Serra ("*ad ipsa Serra*"). Les afrontacions eren àmplies: a l'est hi havia la riera de Canemars, al sud Salga, a l'oest la riera de Vilada i al nord Rotgers (*Palad de Rodgers*). De fet, aquestes partions coincideixen bàsicament amb les de la parròquia de Gardilans. Creiem que pot correspondre al mas la Serra, situat a l'est de la riera de Vilada, encara que no és pas ben segur. Per un document força més tardà, del 1288 (doc. 105), sabem que

hi hagué una venda de domini útil feta per Joan sa Serra, de la parròquia de Vilada, de tres trossos de terra al lloc de Llinars, que eren sota el domini de Sibil·la de Berga, del monestir de la Portella i del castlà del castell de Roset. Hi ha, però, alguns documents més tardans que fan dubtar sobre si el lloc de la Serra, documentat el 1078, correspon al mas de la Serra de Vilada. L'any 1332 (doc. 163), trobem un document sobre un mas anomenat d'en Bernat sa Serra, del terme de Vilada, que no sabem pas si és aquest. Aquest mas fou venut al sagristà del monestir de la Portella per quaranta-cinc lliures barceloneses. El document 165 fa referència, precisament, a la posterior presa de possessió d'aquest mas.

Al segle XII, per un document redactat l'any 1127 (doc. 50), sabem que Guillem de la Portella tenia com a feu, concedit pel bisbe de la Seu, dues parts del delme de la parròquia de Sant Joan de Vilada i tot el mas de Viladomat, que era situat dins el terme de Vilada, molt a prop del castell de Roset. L'existència en aquest terme de Vilada d'importants drets dels senyors de la Portella i dels de castllans de Roset degué fer difícil que els abats de Sant Pere de la Portella hi poguessin adquirir molts béns.

Tot i això, algunes explotacions passaren a dependre del monestir. Així, el 1335 (doc. 166), Arnau de Coromines nomenà un procurador per tal de donar possessió a l'abat de la Portella del mas de Roset Jussà, de la masoveria del Coll de Roset, de la masoveria de la Masó i del mas de la Serra, que eren situats a la parròquia de Sant Joan de Vilada i al terme de Roset (i també del mas de Ramon de Torrent Sobirà i del de Guillem de Torrent Sobirà, situats a la parròquia de Sant Romà de la Clusa), que havien estat venuts a l'abadia de la Portella. Amb relació a aquesta venda trobem altres documents, com els 167 i 168 (any 1335). En el document 168, s'esmenten els homenatges retuts a l'abat pels homes de Roset Jussà, de la Masó i del mas de la Serra, de la parròquia de Vilada. Amb relació al mas Roset es conserven altres documents, com el 182 (any 1338), en què l'abat de la Portella confirmà a Bernat de Roset, de la parròquia de Vilada, el mas de Roset, amb totes les seves pertinences, llevat de la meitat de l'honor que tenien ell i la seva família sota la via que anava de Berga al Castell de l'Areny, la qual era tinguda pel senyor de la Portella (i no pel monestir).

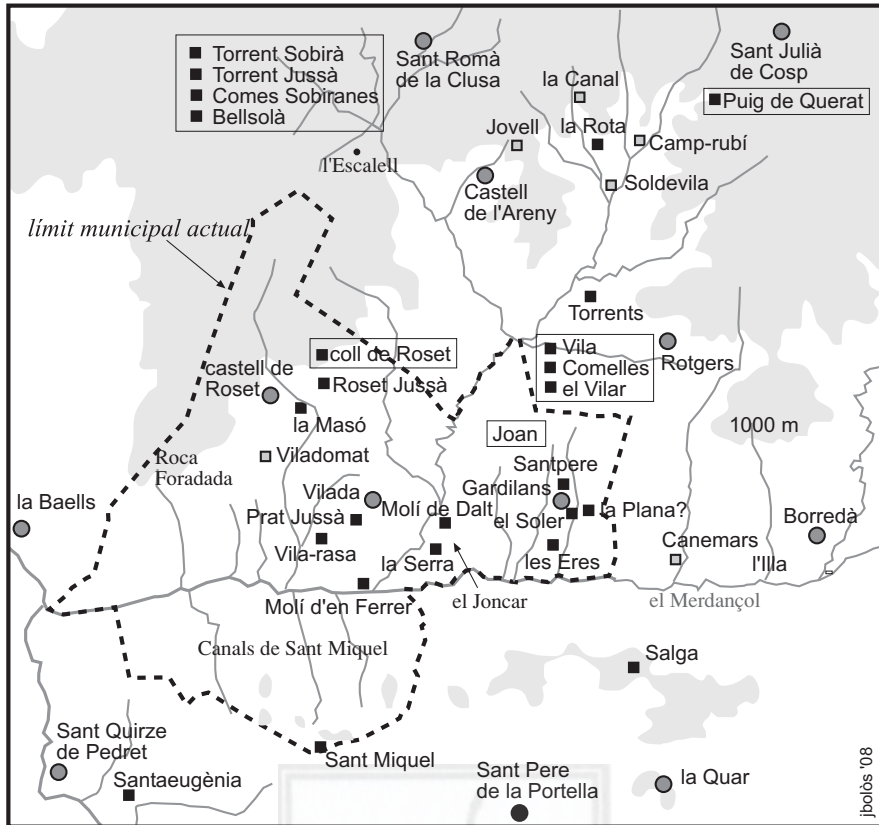
També hem de fer esment de la lluçió esdevinguda l'any 1345 (doc. 208), quan l'abat de la Portella aprovà a Pere sa Peçola (pagès d'un mas situat a tocar de la riera de Vilada, de la parròquia

de Vilada), que tingués, com a devesa, un tros de terra i de bosc, que havia comprat a Arnau de Prat Jussà (el mas Prat s'alça al sud del poble), que lògicament formava part del domini del monestir. S'esmenten unes afrontacions força àmplies: el torrent de "Roca Foradada" (potser el rec de Puigmorer que ve del Forat del Vent i de la Roca de la Gotzera), el torrent de la "Llongadera", potser les terres del mas de la Serra, el "Bac Domènec" i l'honor d'Elisenda de Roset de Roca, que anomenen "Escalella" (segurament vers l'Escalell).

Amb relació al mas Prat, hi ha un interessant document de bescanvi fet entre els pagesos, l'any 1347 (doc. 218). Els possessors de Prat Jussà bescanviaren amb els pagesos que posseïen el mas Prat Sobirà unes terres. Entre les condicions del pacte s'establí que s'havia de fer una bassa on pogués anar a beure el bestiar, situada sota la vinya del Rector de Vilada. Els de Prat Jussà també es reservaren el dret de passar pel mas de Prat Sobirà quan volguessin anar a la possessió anomenada Coma del Prat Jussà. A més, els de Prat Sobirà havien de fer una paret, a despeses seves, que separés les dues possessions, al lloc anomenat Clotars. Així mateix, també havien de dividir un bosc que tenien pel monestir de Santa Maria de Ripoll, al lloc anomenat les Canals de Sant Miquel i el "bosc de Rubió", a l'esmentada parròquia de Vilada, a l'altra banda del Merdançol.

Després de la Pesta Negra, amb relació a aquesta parròquia de Vilada, trobem diverses lluïcions. L'any 1358 (doc. 242), l'abat de la Portella confirmà a Ramon sa Serra, home del monestir, el mas de la Serra, a canvi que fos el seu home i que treballés i afoqués l'esmentat mas. S'esmentaven els censos que havia de donar anualment a l'ofici de cambreria i, en nom seu, al batlle que hi tenia l'abadia, Bernat de Roset de Roca. També podem recordar les lluïcions dels anys 1358 i 1364 (docs. 243 i 250), fetes a Berenguera Ferrer (o Ferrera) i al seu marit, que eren de Vilada, de tot allò que tenien pel monestir (un habitatge, un molí, unes terres). El 1359 (doc. 244), hi hagué un nou establiment del mas Serra i el document 268, de l'any 1387, ens parla del plet que hi hagué entre l'abat de la Portella i els germans Pere i Vicenç, fills de Ramon de la Serra Sobirana, de la parròquia de Vilada, homes de remença de l'abat. Un darrer document: l'any 1437 (doc. 295), Bartomeu Prat, de la parròquia de Vilada, reconegué ésser home del monestir.

FIGURA 6.
Els termes de Vilada i de Gardilans (Berguedà)

Masos esmentats als documents de Sant Pere de la Portella situats als termes de Vilada, Gardilans, Borredà, Rotgers, Castell de l'Areny, Sant Julià de Cosp i Sant Romà de la Clusa. S'han dibuixat els límits municipals actuals del terme de Vilada. La parròquia de Gardilans es va segreguar, a la baixa edat mitjana, de la de Sant Joan de Vilada. Al sud de Vilada hi havia les parròquies de Sant Quirze de Pedret i de Santa Maria de la Quar. Els noms que no hem sabut situar d'una manera precisa, han estat escrits dins d'un rectangle. Mapa: J. Bolòs.

Al segle XVIII, trobem que encara eren del monestir de Sant Pere de la Portella el mas Roset Jussà, el molí de Dalt, el molí d'en Ferrer o el Molinot (que correspon a l'actual Fàbrica de Teixits), el mas Prat Jussà, habitat i afocat, i el mas Serra. S'esmenta també que el mas Prat Sobirà era de la senyoria de Ripoll i que el mas Coll era del senyor del castell de Roset. També és mencionat el mas Sorribes. D'altra banda, els masos Hugs, Arnaus, Ferrers i Canemars havien estat agregats i units als masos Eres i la Serra (tanmateix, els tres darrers eren de l'abadia de Ripoll). Així mateix, segons aquest document fet l'any 1768, Pere Eres (segurament de Gardilans) tenia els masos Salga (de la Quar) i Joan (de Gardilans), que eren del monestir de la Portella.

Gardilans. El territori de Gardilans (o Guardiols) era situat, inicialment, dins el terme parroquial de Sant Joan de Vilada i dins el terme del castell de Roset. No fou fins a l'edat mitjana central, el moment de màxim poblament, quan es creà una parròquia de Santa Magdalena de Gardilans, que s'estenia entre les de Vilada i de Borredà (fig. 18). Tot i que, lògicament, no l'hem pas inclòs al diplomatar, podem aturar-nos un moment en l'acta de consagració de l'església d'aquest lloc. L'any 903, el bisbe Nantigís, el mateix que va consagrar la Quar, va anar al lloc anomenat "vil·la Iquilians" (en realitat era la vil·la de la guàrdia d'Iquilans), a la vall de Roset,³³ a la parròquia de Sant Joan (de Vilada), perquè un home anomenat Egaret hi havia edificat una església, un oratori que restava subjecte a l'església parroquial de Vilada. La dotalia d'aquesta església sufragània ens permet de saber que en aquell moment, al costat de l'edifici preromànic, primerenc, hi havia unes cases.³⁴ De fet, és una realitat molt semblant a la que hem trobat amb relació a l'església d'Olvan, i que ens mostra que, lògicament, abans del procés d'ensagrament (o de creació de sagreres edificades) ja era

33. Tot i que no es pugui pas assegurar, el fet que vers l'any 900, abans de la feudalització que s'esdevingué en el canvi de mil·lenni, ja es parli de la vall de Roset, ens fa sospitar que potser el castell o fortificació de Roset pugui tenir uns precedents més antics, potser de força abans de l'any 1000. Malgrat tot, en un document fet l'any 996 es fa esment del 'Castell d'Alareny' (*Castro Adalasindo*), l'actual Castell de l'Areny, que afrontava, entre d'altres llocs, amb la vil·la de Roset (*villa Rosedo*) i la vil·la de Rotgers. En aquest moment encara no es menciona pas cap castell a Roset. Vegeu: Paul H. FREEDMAN, "Un document del comte Oliba abans de la seva entrada en religió", *Ausa*, 151, 2003, pàgs. 23-28.

34. R. ORDEIG, *Les dotalies de les esglésies de Catalunya...*, vol. I, doc. 26, pàgs. 76-78.

usual la construcció de cases prop de les esglésies (tal com també s'ha pogut demostrar arqueològicament en altres comarques).

L'any 1036 (doc. 21), s'esdevingué la donació al monestir de la Portella d'un alou a Gardilans. Les afrontacions del document són molt àmplies, fet que no ens permet pas de saber exactament on era situat (a l'est hi havia el terme de Santa Maria de Borredà, a l'oest el de Sant Joan de Vilada, al sud Salga i cal pensar que, al nord, la muntanya anomenada "Odidur"). El 1078 (doc. 29), hi ha una nova donació d'un altre alou, al terme de Roset i de Sant Joan de Vilada, a la vil·la de Gardilans, al lloc de la Serra. Aquesta vegada s'especifica l'indret. Hem de creure que es tracta del mas la Serra, situat a l'est de la ribera de Vilada. Fixem-nos, com ja hem vist abans, que aquest mas, a partir d'aquesta data, fou considerat de Vilada i no pas de Gardilans. El 1089 (doc. 38), el monestir, amb el desig d'ampliar els béns que tenia en aquest lloc i segurament aprofitant una oportunitat, comprà un alou a Gardilans per la notable quantitat de vint unces de plata. Les afrontacions tornen a ésser àmplies. Les partions est i oest són les mateixes, la sud és Salga i el Merdançol i la nord és la vil·la de Rotgers.

El següent document que fa referència a Gardilans és de molts anys més tard. El 1322 (doc. 147), l'abat confirma a Arnau de Casa Santpere i al seu fill, homes del monestir, de la parròquia de Santa Magdalena de Gardilans, el mas de Casa Santpere (o Can Santpere, fig. 18). És la primera vegada que trobem esmentada aquesta explotació, una de les principals que tenia l'abadia en aquesta parròquia. El 1335 (doc. 171), hi hagué un establiment precisament d'aquest mas. Aquest mateix any (doc. 148), l'abat també confirmà, a Pere Joan i al seu gendre Berenguer, el mas "Joan", de la parròquia de Santa Magdalena de Gardilans.

Com ja hem esmentat més amunt, sempre que podia, el monestir intentava controlar els drets d'origen eclesiàstic dels termes on tenia propietats importants, com s'esdevingué amb relació a la parròquia d'Olvan. En una compra feta l'any 1342 (doc. 200), l'abat de la Portella comprà uns masos a la parròquia de Sant Sadurní de Rotgers i també uns drets sobre els delmes de la parròquia de Santa Maria de Gardilans.

El 1357 (doc. 241), tres homes que tenien masos del monestir, Pere Ferrer, Pere de Santpere i Pere ses Eres, reconegueren que eren homes propis, quitis, solius i naturals del cenobi. Dos anys més tard (doc. 245), la comunitat aprovà a Francesca sa Plana, de

la parròquia de Santa Maria Magdalena de Gardilans, la possessió del mas el Soler (potser l'actual mas el Solar), que li havia pervingut per herència, i les terres i vinyes que tenia al mas o masoveria de "sa Plana" (potser situat on hi ha l'actual mas Pradell).

En un reconeixement fet per diversos homes del monestir, jurat l'any 1437 (doc. 295), s'esmenta un Ramon Frucs (pot ésser una mala transcripció, potser d'Eres) i Joan de Casa Santpere, de la parròquia de Gardilans. Finalment, al segle XVIII, el cenobi de la Portella encara tenia drets sobre la Casa Santpere, sobre les Eres de Gardilans (*ses Heres*) i sobre el mas Soler, juntament amb el campmàs de la Plana (fig. 18).

Borredà. La parròquia de Borredà s'estén a l'est de Gardilans i al nord de la Quar. La major part de les vegades que trobem esmentat aquest lloc és precisament com a afrontació d'un alou. Només en un document primerenc, de l'any 1036 (doc. 21), hi ha una donació a Gardilans i alhora la cessió d'un mas al terme de Santa Maria de Borredà, al lloc anomenat "Illa" (*ad ipsa Hisla*).

Altres dominis situats al Berguedà

Castell de l'Areny i Cosp. El terme de Castell de l'Areny és situat al nord del de Vilada; més cap al nord, hi trobem el terme de Sant Romà de la Clusa i, més a l'est, el de Sant Julià de Cosp (fig. 6). L'any 1035 (doc. 17), hi hagué una primera donació d'un alou al terme de Cosp, al lloc anomenat "puig de Querat" (*pugo de Cherato*), que havia estat comprat a Oliba, comte de Besalú i marquès. Les afrontacions eren àmplies: Sant Jaume de Frontanyà (*Fronteniano*), Rotgers (*Palacio de Rodgers*), Castell de l'Areny (*Chastello Adalasindo*) i el bosc d'Arderiu (*bosco de Ardarice*). Aquesta masoveria de "Querats", de la parròquia de Cosp, també és esmentada en un document de lluïció fet per l'abat l'any 1339 (doc. 186), on es menciona, així mateix, Jaume de sa Costa, de la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny, que devia tenir la "Casa de la Costa", situada al sud-oest del terme de Castell de l'Areny.

Pel que fa a Castell de l'Areny, l'any 1252 (doc. 83), en un document de venda, s'acordà, com a segona opció, lliurar al monestir tretze sous anuals amb relació al mas d'"Hortals", situat a la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny ("*manso nostro d'Ortals, qui est in parrochia Sancti Vincencii de Castel*"). Una altra notícia respecte a aquest sector de l'Alt Berguedà. El 1339 (doc. 186),

s'esmenta l'existència d'una masoveria situada al lloc de Guàrdies, a la parròquia de Sant Julià de Cosp, arran d'un sotsestabliment fet per Jaume de sa Costa, habitant de la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny.

Fem esment en darrer lloc, encara que no es refereixi al domini del monestir, de l'establiment fet pel senyor de la Portella a Bernat sa Roca, de la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny, com a devesa, d'un tros de terra conreat i erm. Ningú no hi podia tallar llenya ni hi podia fer entrar bestiar gros o menut i, si ho feia, hauria de pagar cinc sous. Com a cens per aquesta devesa, Bernat sa Roca havia de lliurar cada any, per Sant Miquel, un sester de cereal i, als possessors dels masos de "Malrèn" (potser el mas Macilent) i de Soldevila una tercera part dels fruits que s'hi obtinguessin. Se n'esmenten les afrontacions: a l'oest el mas de Jovell i el "grau de l'Olzinella" (*Oldinela*), a l'est el mas Camp-rubí, al sud el mas Soldevila i al nord el mas Canal. Tots aquests masos encara es poden localitzar en l'actualitat (fig. 20).

A l'inventari dels dominis del monestir que fou fet al segle XVIII, trobem que es diu que la masoveria de "Querats", de Sant Julià de Cosp, depenia del mas Camp-rubí de Castell de l'Areny. A més, també s'esmenten una masada dita "la Palla" Jussana, el mas de "Maçanes" i una peça de terra que arribava fins a la serra de Cosp.

Sant Romà de la Clusa. Aquesta parròquia dedicada a sant Romà és situada al nord-oest de la del Castell de l'Areny. El monestir de la Portella hi va començar a tenir drets en un moment força tardà. El 1335 (doc. 166), l'abat de Sant Pere de la Portella va prendre possessió de diversos masos al terme de Vilada i de Roset i també dels masos de Ramon de Torrent Sobirà i de Guillem de Torrent Sobirà, situats a la parròquia de Sant Romà de la Clusa; els seus possessors foren immediatament alliberats del lligam senyorial que els unia a l'antiga senyora, Elisenda de Coromines (doc. 167), i van retre homenatge a l'abat (doc. 168). Pocs anys més tard, el 1346 (doc. 212), Berenguer de Comes Sobiranes, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, reconegué a l'abat de la Portella que era home seu, propi, natural i soliu i que havia de tenir el seu mas afocat per l'abadia. De fet, el 1347 (doc. 222), l'abat encara pagava deutes relacionats amb la compra d'aquest mas "Comes Sobiranes".

Algun altre document del diplomatarí de la Portella també parla de la Clusa. El 1347 (doc. 219), Elisenda de Roca de Roset

va reconèixer a l'abat de la Portella que havia cobrat els diners que li devia per la compra d'una feixa anomenada Borrella (vers Borrells?) i de dos closells anomenats d'Arrufats, que eren en aquesta parròquia.

Després de la Pesta Negra, hi hagué molts canvis. El 1397 (doc. 277), atès que molts masos eren despoblats i amenaçaven ruïna, l'abat de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, decidí que donaria en establiment a Bernat de la Tor, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, el mas anomenat "Comes Sobiranes" i el mas de "Bellsolà", situats en l'esmentada parròquia. Eren terres situades vers els 1.300 m d'altitud. S'obligava Bernat de la Tor a cobrir o fer que algú fes la coberta de les dues cases, del mas de les "Comes Sobiranes" i del mas de "Bellsolà", en el termini de tres anys. Abans de nou anys, també havia de triar un hereu que residiria en un d'aquests masos i esdevindria home propi, quiti, soliu, natural i de remença de l'abat i del monestir.

Quan arribem al segle XVIII, trobem que s'esmenten a la Clusa, com a béns que eren part del domini del monestir de Sant Pere de la Portella, els masos de "Comes Sobiranes", de "Torrent Jussà" i "Torrent Sobirà" (aquests dos rònecs, segurament situats on ara hi ha la font de Torrents, al nord-est de Sant Romà) i el de "Bellsolà" (amb un molí derruït).

Sant Sadurní de Rotgers. El terme de Sant Sadurní de Rotgers és situat al nord de Borredà i de Gardilans i a l'est del terme de Castell de l'Areny. En els documents més vells, quan s'esmenta el terme de Rotgers com a afrontació, sovint es menciona el "Palau de Rotgers" (*Palacio de Rodgers*, doc. 17), recordant l'existència d'un edifici de l'alta edat mitjana. Les notícies que trobem a la documentació de la Portella amb relació a aquest indret són escasses i tardanes. El 1342 (doc. 200), la comunitat de la Portella comprà als senyors de Maçanós el domini que tenien sobre els masos dels Torrents (indret situat a l'oest del terme, fig. 19), d'en Vila (prop de la Vileta?), de "Comelles" i del "Vilar", tots ells situats a la parròquia de Rotgers, i també uns drets a Gardilans.

La Baells i Berga. Les notícies sobre propietats de l'abadia de la Portella situades a les parròquies de Santa Eulàlia de Berga i de Santa Maria de la Baells no són gaire nombroses. L'any 1338 (doc. 179), Pere Draper d'Espona va reconèixer davant de l'abat que havia comprat a Arnau de Miralles el domini útil del mas de

la Tosca (potser l'actual mas de la Tossa), situat a la parròquia de la Baells.

En un moment molt més tardà, al segle XV, sabem que l'abat també tenia unes vinyes al lloc anomenat precisament la Baell, que era situat tanmateix al terme parroquial de Santa Eulàlia de Berga. L'any 1421 (doc. 285), aquesta vinya fou retornada a l'abat per la persona que en devia tenir el domini útil. Uns anys més tard, el 1425 (doc. 289), fou venut el domini útil d'aquesta vinya del monestir de la Portella.

Quan arribem al segle XVIII, trobem que s'esmenten els masos anomenats Traper i Tosquer (o Tosca), que eren situats a la parròquia de la Baells i havien estat agregats al mas de la Sala de l'Espunya.

Pedret. La parròquia de Sant Quirze de Pedret és situada al sud de la de la Baells i a l'oest de la parròquia de la Quar, de la qual només resta separada per la collada del Mascaró. Aquesta proximitat permet de comprendre que hi hagi al diplomatarí de la Portella alguns documents que hi facin esment. L'any 1248 (doc. 82), s'esdevingué una donació precisament d'uniques terres situades en aquesta parròquia. Ferrer de Relat, rector de l'església de Sant Quirze de Pedret, donà al monestir de la Portella l'honor que havia comprat a Maria de Puig, situada en aquesta parròquia de Pedret. No sabem exactament on devia ésser aquesta honor, però podem pensar que corresponia a l'explotació del "Puig". Un sotsestabliment de la masoveria anomenada des Puig (doc. 115, del 1295), tinguda sota la senyoria del monestir de la Portella, ens aporta una nova notícia precisa d'aquesta propietat situada a la parròquia de Pedret. Qui va rebre la confirmació del domini útil de la masoveria fou Jaume de Santa Eugènia, que ja habitava en aquesta parròquia. El mas Santaeugènia és situat a l'est d'on s'alça l'església parroquial.

Més endavant, trobem al diplomatarí altres notícies que ens parlen d'altres explotacions. L'any 1297 (doc. 117), hi hagué un compromís del possessor dels masos Vila-rasa i "Puig" respecte als censos que havia de pagar al cenobi. El 1304 (doc. 123), sabem que hi hagué un reconeixement de senyoria amb relació al mas "Soler", que pertanyia al domini del monestir i que també era situat en aquesta parròquia. El 1335 (doc. 169), tornem a trobar documentat el mas Vila-rasa: Pere de Vila-rasa havia mort intestat i sense fills legítims; el mas o masoveria de Vila-rasa passà a Bar-

tomeu de Vila-rasa, que fins aleshores vivia a Manresa. Hi degué haver algun problema, perquè sabem que, l'any 1336 (doc. 176), les masoveries anomenades de Vila-rasa, és a dir, la del difunt Pere de Vila-rasa, que aleshores tenia Jaume de Vila-rasa, i la de Puig de Pedret, situades a la parròquia de Sant Quirze de Pedret, sota el domini de l'ofici d'infermeria, foren donades en emfiteusi a Berenguer sa Ribera, de la parròquia de Berga.³⁵ La proximitat de la vila de Berga afectava els contractes que es feien a les parròquies properes. De fet, Berenguer sa Ribera no hi havia pas de viure, ans només es comprometia a tenir les dues masoveries habitades per homes i dones que fossin propis i solius de l'esmentat ofici d'infermeria. Amb la Pesta Negra les coses van canviar. Per un document del 1374 (doc. 257), sabem que les masoveries havien quedat deshabitades, però que es renovà el contracte amb els Ribera: la comunitat concedí en emfiteusi a Ramon sa Ribera, de la parròquia de Santa Eulàlia de Berga, les dues masoveries i establí com a condició que les treballés i que en donés la tasca del pa i del vi. També s'acordà que aquest contracte es mantindria mentre no hi hagués ningú que es volgués instal·lar en aquestes masoveries i així esdevingués home de l'ofici d'infermeria.

Quan arribem al segle XVIII, encara trobem esmentats, a l'inventari de béns seents i rendes que fou fet l'any 1768, els masos de Vila-rasa i "Puig", que, tal com es diu en els documents fets aleshores, segons els llevadors antics de l'abadia (ara perduts), estaven sota el seu domini directe.

Puig-reig. Al terme parroquial de Sant Martí de Puig-reig, situat més cap al sud, tot seguint el curs del Llobregat, trobem també alguns béns del monestir de la Portella (fig. 1). En una data primerenca, el 1036 (doc. 18), s'efectuà la venda del domini útil d'un mas situat al terme de Puig-reig, a la vil·la anomenada "Croells", pel qual s'havia de donar al monestir la tasca i un cens. Una mica més tard, l'any 1059 (doc. 23), el mas "Forest" fou donat en part al monestir, arran del testament de Guifré de la Portella. No sabem del cert si era un mas de Puig-reig; tanmateix, tot i que no es digui en el document, és molt probable que fos així. De fet, donà mig mas "Forest", car l'altra meitat havia de restar en poder del seu fill, almenys mentre visqués.

35. Respecte als orígens de l'emfiteusi i els sotsestabliments: P. BENITO, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, CSIC, Barcelona, pàgs. 615-631.

Diversos segles més tard, el 1306 (doc. 126), trobem l'esment del mas de Guimbaldes (*Arquimbaldes*), situat en aquesta mateixa parròquia (uns 1.400 m al nord del castell de Puig-reig) i que era tingut per Pere de Puig de Gamissans (indret situat a prop de Valldoriola, Sagàs). Potser fou el fill d'aquest Pere, Berenguer de Gamissans, qui donà en sotsestabliment una barquera de terra que tenia en aquest mas de Guimbaldes (doc. 135).

Els anys 1347-1348 (doc. 224) es féu un capbreu, que no s'ha conservat. Sabem, però, que hi havia diverses confessions relacionades amb Puig-reig, com, possiblement, les de Pere de Borbons o de Pere de Forest. De fet, quan arribem al segle XVIII, sabem que el mas Guimbaldes era rònec i que havia estat agregat al mas "Dodeny". També s'esmenta, en aquest segle, el mas anomenat Casamitjana (que devia ésser a prop del terme de Casserres, entre el Llobregat i Cal Morulls), una terra de quatre quarteres de sembradura que antigament pertanyia al mas Borbons (anomenada la vinya de Borbons i, després, la Plana de Llobregat) i els masos Borbons i la "Forest". El mas Borbons era situat a la riba esquerra del riu Llobregat, davant del mas Guimbaldes i al sud de Cal Prat. A més, es fa esment de la casa i terra anomenades Casa en Foix i després l'Aixada.

Casserres. La parròquia de Sant Pau de Casserres, amb l'església de Santa Maria de l'Antiguitat i amb el priorat de Sant Pere de Casserres, és situada a l'oest del Llobregat i al nord-oest de Puig-reig (fig. 1). Les primeres notícies de béns seents del monestir de la Portella situats en aquesta contrada són una mica tardanes. L'any 1245 (doc. 79), hi hagué una compra del monestir a Ramon de la Portella, de la família dels fundadors i protectors de l'abadia, de tots els alous que tenia a les parròquies de Sant Pere (de Casserres), de Sant Pau (de Casserres) i de Santa Maria de l'Antiguitat, al terme de Casserres, per la notable quantitat de 140 unces d'or. Aquests alous corresponien a les masades d'en Casamitjana, d'en Ramon Martí i d'en Bernat de Sant Pere i als masos de Vilaclara, d'en Forroll i d'en Barbats. El mas Barbats és situat molt a prop del límit del terme de Gironella. Hem vist que un mas Casamitjana també era esmentat amb relació al terme de Puig-reig.

Després d'aquesta compra, tenim poques notícies sobre l'evolució d'aquest alou força considerable. Desgraciadament no s'ha conservat un capbreu fet l'any 1347 (doc. 224), que ens permetria de reconstruir més les característiques d'aquest conjunt

de possessions del monestir de la Portella. La propera notícia de Casserres és del 1361 (doc. 248), en què fou venut el domini útil del mas o masada de “les Martineres” (la que un segle abans era d’en Ramon Martí?), que era a la parròquia de Santa Maria de l’Antiguitat sota el domini del monestir de la Portella. Per un document del 1357 (doc. 240), sabem que Pere de Solanllong, del mas Solanllong, de la parròquia de Santa Maria de Casserres, va retre homenatge de boca i mans a l’abat. De fet, el 1357 (doc. 248), Pere de Solanllong havia comprat el domini útil del mas (masoveria?) o masada de les Martineres, que era del monestir de la Portella. Finalment, l’any 1384 (doc. 264), s’esdevingué la venda del domini útil d’una vinya situada a la parròquia de Santa Maria de l’Antiguitat, al lloc anomenat “els Jutials”, que era de l’ofici de la sagristia.

Merlès. El terme de Merlès és situat al voltant de la riera de Merlès, actualment a la comarca del Berguedà (fig. 1). A la riba esquerra de la riera de Merlès s’estenia la parròquia de Sant Martí de Merlès, que depenia del comtat d’Osona i del bisbat de Vic, mentre que a la riba dreta trobem l’església de Santa Maria de Merlès, que, a l’edat mitjana, era del bisbat d’Urgell i del comtat de Berga. L’any 1095 (doc. 40), es va produir una donació al monestir d’un alou situat al terme de la parròquia de Sant Martí del terme del castell de Merlès, a l’indret anomenat la Serra de Degollats i “Viladases”. Se n’esmenten les afrontacions: a l’orient amb el casal d’Otger i l’estrada pública que anava per la serra i el lloc de “Maniaques”, al sud amb la “vil·la Gatuna”, a l’occident amb el lloc de “Pelmoixí” i al nord amb el puig de Martorell. La “vil·la Gatuna” carolíngia correspon a l’actual mas de Vallgatina, situat al sud del mas de la Serra de Degollats, al municipi d’Oristà (Osona).

L’any 1321 (doc. 146), Guillem Bernat de la Portella concedí per al manteniment d’un benefici eclesiàstic, entre d’altres coses, uns delmes i unes rendes a la parròquia de Santa Maria de Merlès, per tant dins del bisbat d’Urgell, a l’oest de la riera de Merlès.

Per un document del 1395 (doc. 275) sabem alguna cosa més d’allò que tenia el monestir a Sant Martí de Merlès. S’esdevingué, en aquest moment, la venda del domini útil del mas, que era del monestir de la Portella, anomenat de Sala Cogulluda, que pot correspondre al mas de la Cogullada, situat a l’est del mas de la Serra de Degollats.

Saldes. L'any 1006, en la donació de Doda i el seu fill Guifré, a més de moltes altres coses, es fa esment d'unes terres situades a Saldes (*vila Salzes*), que la donadora havia comprat a un prevere anomenat Galí. La mateixa Doda, en el seu testament, de l'any 1021 (doc. 10), féu la donació d'una peça de terra a la Cerdanya, al lloc de "Saljes", situat al comtat de Cerdanya, que podem pensar que és una mala lectura de *Salzes*, Saldes (fig. 1).

Dominis a la Cerdanya i la vall de Ribes

Cerdanya. Els lligams que van existir, en època carolíngia i durant el segle XI, entre les terres del Berguedà i la Cerdanya tingueren una repercussió en la distribució dels dominis dels senyors laics i dels senyors eclesiàstics d'aquest territori. Cal pensar que, segurament, la base d'aquest lligam era econòmica i que cal relacionar-la amb els moviments de transhumància del bestiar. Sigui com vulgui, els senyors de la Portella (potser relacionats amb la família vescomtal) tenien drets a banda i banda de la serra del Moixeró i de la Tosa. En part a causa d'aquest fet, el monestir de la Portella també arribà a tenir importants béns seents en terres cerdanes (fig. 1).

En principi, la primera donació a la Cerdanya s'esdevingué molt aviat. Segons el document 3 del diplomatari, el veguer Guifré de la Portella i la seva dona Doda cediren dos masos situats al terme parroquial de Sant Andreu de Vilallobent, segurament a Vilallobent i al Prat (potser al Prat del Pont). Aquestes terres abans havien estat comprades al comte de Cerdanya. Ja hem dit, però, que aquest document 3 és estrany i, per tant, sospitós; amb tot, ens serveix per mencionar l'existència d'un important patrimoni en aquesta parròquia, que després trobarem documentada en nombrosos documents posteriors.

Segons el document 6, de l'any 1006, Doda, senyora de la Portella, féu diverses donacions al cenobi de la Portella, al comtat de Cerdanya. Donà un mas i un alou a la vil·la de Naüja. Cedí també uns drets (*decimum*) a les vil·les d'Alp i de Ger, a banda i banda del Segre. A més, donà unes vinyes i un camp a la vil·la de Vüllec, a l'extrem occidental de la plana cerdana. Finalment, encara cedí un mas amb el seu alou a la vil·la de Saltèguet (que aleshores s'anomenava Saltèguel). En l'adveració sacramental de Guifré, del 1059 (doc. 23), aquest senyor de la Portella donà al monestir de la Portella l'església de Planoles, al comtat de Cerdanya

(però al Ripollès), amb uns masos a Bruguera (Ripollès) i un mas a Ventolà (també al Ripollès). Ja en parlarem quan comentem els béns que el monestir tenia a la vall de Ribes. Deixà, al seu fill Bernat, un mas a Vilallobent (menys el delme que havien de pagar els pagesos d'aquest mas, que ja era de Sant Pere).

Encara hi hagué algunes altres donacions a la Cerdanya. L'any 1082 (doc. 33), Ponç Ramon cedí tres peces de terra situades al comtat de Cerdanya, al "pau" o *pagus* de Llivia, al terme de Vilallobent, al lloc que anomenen Prat. Curiosament, una de les terres afrontava al nord amb la *villa de Emborr*, que no és possible que es tracti de Bor.

Aquestes donacions foren repetides o confirmades diverses vegades per membres de la mateixa família o pels bisbes d'Urgell. Pere Bernat de la Portella, fill de Bernat Guifré, deixà, al comtat de Cerdanya, els llocs de Vilallobent i de Planoles (doc. 46). Sembla que també féu lliurament de la batllia de Dòrria (*Duerria*), al Ripollès. Per desgràcia, només en conservem un resum.

L'any 1184 (doc. 56), hi hagué un plet per les honors que el monestir tenia als termes de Vilallobent i *Dorras*, que havien estat ocupades per Galceran de Pinós i que, tal com consta al mateix document, abans havien estat donades pel comte de Cerdanya, pel comte Ramon Berenguer (IV) de Barcelona i per Guifré, senyor del castell de la Portella. Calgué la influència del senyor de la Portella i una quantitat de diners addicional per poder recuperar aquests dominis. Cal dir que no sabem amb seguretat si aquest *Dorras* és Dorres (Alta Cerdanya) o bé Dòrria (Ripollès).

És molt interessant la sentència de l'any 1265 (doc. 88), en què s'esmenten els llocs on el monestir tenia drets a Cerdanya: "*Olcegia et in villario de Concellabre et de Targasona et in villario de Palmenill et de Egued, et in villario de Floridi, et de Ur et de Hix et de Vilalobent et de Saltegell et de Alb et Anauja et Sanç et Ger et de Ruppe de Villeg.*" Correspon a Ocejá (o Osseja), el vilar de Concellabre (Santa Llocaia), Targasona, vilar de Palmanill (Targasona), Éguet, vilar de Florí (ara mas Florí), Ur, Ix, Vilallobent, Saltèguet, Alp, Naüja, "Sanç" (Saneja?, Saga?), Ger i Roca de Víllec.

Aquest judici fou superat. Amb tot, després, començà una etapa amb diversos problemes respecte als dominis que el monestir de la Portella tenia a la Cerdanya. El 1338 (doc. 177), el procurador del monestir s'oposà a la venda que es volia fer del mas Iglea de Vilallobent, atès que aquest mas era tingut alodialment pel ceno-

bi. Sabem també que, el 1345, hi hagué problemes de jurisdicció que provocaren que l'abat s'hagués de queixar de les actuacions del veguer i del jutge ordinari de la Cerdanya (doc. 209); el 1352 (doc. 234) hi hagué nous problemes. Així mateix, aquests anys immediatament precedents a l'arribada de la Pesta Negra i els de després, foren anys d'endeutament, tal com hagué de reconèixer, l'any 1347, Guillem Fabre de Concellabre (doc. 223) o com fou reconegut, l'any 1352, pel rei Pere III (doc. 232).

Després de la pandèmia del 1348, també es plantejà, amb tota la seva gravetat, el problema de la poca gent que hi havia i el fet que molts masos eren abandonats (doc. 235). Davant d'aquesta realitat, l'abat es queixà al rei, amargament, que els veguers no feien prou per capturar els pagesos que abandonaven els masos. De ben segur, era demanar un impossible, en uns anys en què la fugida dels pagesos devia ésser una realitat molt àmplia i general, a totes les senyories d'aquestes contrades de muntanya. Durant la segona meitat del segle XIV, les relacions amb el monarca, en algun moment, foren dolentes. El 1377, el rei, pel fet que no s'havia demanat el permís preceptiu que calia per amortitzar uns masos a Oceja, manà que fossin expropiats (docs. 259 i 260).

Com ja hem comentat, la realitat de l'Alta Cerdanya va canviar radicalment després del tractat dels Pirineus de l'any 1659. La nova realitat política, que es creà després de l'annexió de mitja comarca de la Cerdanya al regne de França, comportà que, a la fi d'aquest segle XVII, el monestir es vengués totes les rendes que tenia a l'altra banda de la nova frontera que s'acabava de crear i que dividia aquesta comarca i tot Catalunya en dues parts. Alhora que es venien les terres i els drets també es féu lliurament de les escriptures que en justificaven la possessió. Per aquest motiu, disposem de poca documentació amb relació a l'adquisició i l'administració de moltes d'aquestes propietats cerdanes.

La vall de Ribes. La vall de Ribes depenia del comtat de Cerdanya i del bisbat d'Urgell, des de l'època carolíngia. Ja hem esmentat que, el 1059 (doc. 23), Guifré de la Portella, en el seu testament, donà l'església de Planoles i confirmà uns masos a Bruguera que la seva muller, Ermetruita, la comtessa Ermessenda, i el seu fill Sicard ja havien donat al cenobi. També va confirmar la donació del mas de les Vinyes, situat a Ventolà, amb una part del bosc. Aquestes donacions foren repetides o confirmades diverses vegades per membres de la mateixa família o pels bisbes d'Urgell.

Pere Bernat de la Portella, fill de Bernat Guifré, deixà Vilallobent i Planoles (doc. 46) i la batllia de Dòrria (*Duerria*), al Ripollès.

Al diplomatarí del monestir de la Portella hi ha altres documents que es refereixen a aquest territori. L'any 1292 (docs. 111 i 112), Jaume II manà que fossin retornades a l'abat de la Portella unes rendes que havien estat ocupades per Gispert de Castellnou i d'altres homes a la vall de Ribes. El monestir també tingué problemes amb els que exercien la jurisdicció reial a la Cerdanya i a la vall de Ribes, respecte a les causes civils (doc. 209, del 1345). Podem considerar que el final d'aquest seguit de problemes fou l'amarga queixa que l'abat adreçà a Pere III arran de la fugida de molts pagesos que, després de la Pesta Negra, cercaven noves cases o masos on poder viure més bé i arran de la incapacitat dels veguers de la Cerdanya i de la vall de Ribes de frenar aquesta migració massiva (doc. 235, any 1354).

Sabem que, l'any 1335 (doc. 170), es redactà un capbreu dels béns i de les rendes que la comunitat de la Portella tenia i cobrava a la vall de Ribes. Per desgràcia, només en tenim una breu notícia tardana.

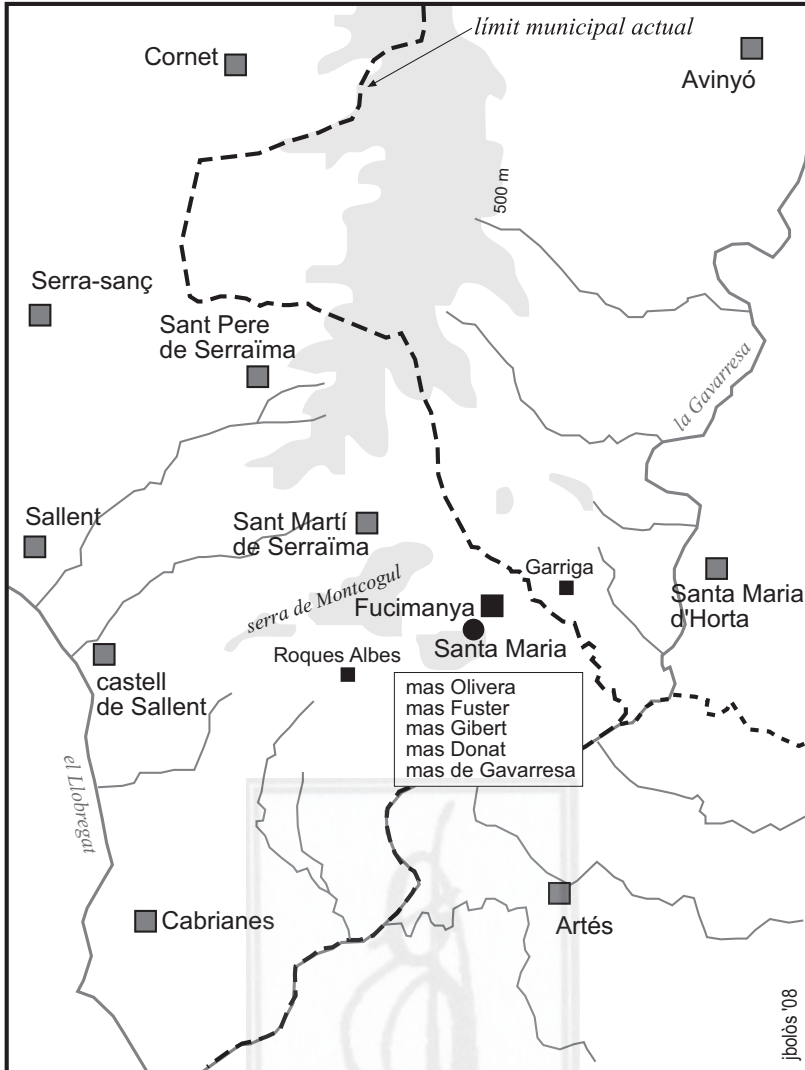
Dominis al Bages

Fucimanya. A l'est del terme municipal de Sallent i al nord de la població d'Artés, hi havia la parròquia de Sant Martí de Serraïma, que tenia com a sufragània l'església de Santa Maria de Fucimanya (fig. 7).³⁶ Fucimanya és un indret que duu un nom germànic, segurament portat per algun repoblador de l'època carolíngia (com s'esdevingué en llocs que duen un nom semblant, com ara Fumanya, a l'Alt Berguedà). La capella, dedicada a la Mare de Déu, s'alça en un extrem de la serra de Roques Albes, a prop de la casa de Fucimanya. L'aigua del Torrent Salat, que passa pel seu costat, aflueix a la riera Gavarresa.

A l'inici del segle XIII, l'any 1214 (doc. 67), es va produir la donació de Bernat de Lluerteres al monestir de la Portella d'una propietat al mas de Fucimanya, que era a la parròquia de Serraïma. Juntament amb aquest mas hi havia altres masos, un estatge o torre i diversos drets sobre els homes i les dones que hi treballaven. A més, també donaven el mas Garriga, situat a

36. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 71-72.

FIGURA 7.
El terme de Fucimanya (Bages)

L'església de Santa Maria de Fucimanya depenia de la de Sant Martí de Serraià. Dins del terme de Fucimanya hi havia diversos masos que passaren a dependre del monestir de Sant Pere de la Portella. El domini de Fucimanya també incloïa el mas de Garriga, que ja era situat al terme del castell d'Avinyó. S'han dibuixat els límits municipals actuals. Els noms dels masos que no hem sabut situar d'una manera precisa, han estat escrits dins d'un rectangle. Mapa: J. Bolòs.

la propera parròquia de Sant Joan d'Avinyó (que estudiarem en el proper apartat). Mentre que, amb relació a altres donacions, s'ha conservat molt poca documentació, a part de la donació, fet que ens ha fet pensar, fins i tot, que els drets i les terres es van vendre o perdre, en aquest cas hi ha molts documents que parlen d'aquest indret de Fucimanya. Dos anys més tard, el senyor Bernat de Talamanca "donà" (sic), a canvi de 250 sous, tots els drets que tenia a Fucimanya i va renunciar a reclamar tot allò que Bernat de Lluerteres havia "venut" (sic) al monestir. Sigui com vulgui, això representà la consolidació d'aquest domini monàstic.

El 1219 (doc. 69), Pere de Tor de Merlès donà (en aquest cas, a canvi de 1.400 sous) el mas Garriga (de la parròquia d'Avinyó) i tot allò que Pere de Gavarresa, Joan de Gavarresa, Pere d'Olivera, Pere Gibert, Ramon Fuster i Ferrer de Roques Albes tenien per ell; hi restaven inclosos els molins que hi havia a la Gavarresa. De fet, en aquest moment s'esmenten els noms dels possessors dels principals masos del monestir que s'alçaven en aquest terme: "Gavarresa", "Olivera", "Gibert", "Fuster" i Roques Blanques. Uns anys més tard, el 1238 (doc. 76), Arnau de "Torre Nules" (Torre de Merlès?) es va comprometre també a no demanar res amb relació al mas de Fucimanya (i al de Garriga).

A partir d'aquest moment, la informació que tenim sobre Fucimanya correspon a establiments, a reconeixements d'ésser homes del monestir i a alguns plets. Tanmateix, gràcies a aquesta documentació, sabem que aquest domini continuà en mans de la comunitat. El 1288 (doc. 104), l'abat de la Portella va establir a Pere d'Olivera, Ramon Fuster, Guillem Llobet i Salvador de Gavarresa, tots ells homes del monestir, el mas nou que antigament era anomenat mas de "Plana", situat al terme de Fucimanya, a la parròquia de Sant Martí de Serraïma. Una part del mas, de la qual se n'esmenten les afrontacions, era de Pere d'Olivera, i la resta era dels altres homes. Sembla que s'estava intentant millorar i reorganitzar l'explotació del territori. Això també ens recorda que no sols hi havia el mas de Fucimanya (i el de Garriga, al terme d'Avinyó), ans també els d'"Olivera", "Fuster", "Llobet", "Gavet" i el vell mas de "la Plana".

Els drets que tenia el monestir de la Portella a Santa Maria de Fucimanya foren la causa que hi hagués problemes amb el rector de Sant Martí de Serraïma, d'una manera semblant al que passà a Olvan i Gironella. El 1303 (doc. 120), Bernat Perea, com a procurador de l'abat, va rebre les claus de l'església o

capella de la Mare de Déu de Fucimanya. A més, fou manat que els donats i les donades que s'estaven en aquest indret lliuessin a l'abat, com a patró de l'esmentada capella, la part corresponent de les donacions i almoines que rebien. Alguns documents posteriors ens permeten d'entendre el motiu d'aquesta clàusula de l'acord. Aquell mateix any, una donada que vivia a l'església de Fucimanya va reconèixer que seria obedient a l'abat (doc. 121) i que li donaria les almoines que rebés (doc. 122). Tanmateix, el 1310 (doc. 133), la casa on vivia la donada Bartomeua fou cedida en establiment, juntament amb un hort i una terra. És lògic de pensar que les relacions entre el monestir i aquesta dona no devien ésser gaire bones.

Alguns establiments de la fi de l'edat mitjana també ens permeten d'apropar-nos a la petita comunitat de pagesos que vivia a Fucimanya. El 1304 (doc. 125), Guillem Gibert de Fucimanya va rebre un tros de terra situat sota el mas de Bernat Fuster de Fucimanya i un altre tros de terra que era a la costa de la Font. Hi trobem indirectament esmentats els masos Gibert i Fuster, que, en aquest moment, encara rebien el nom de llur possessor.

L'any 1350 (doc. 229), es va fer un document molt interessant en què tots els homes que el monestir tenia a Fucimanya es reconegueren homes de l'abat i li juraren fidelitat. Aquests homes foren Berenguer Gibert, hereu del mas Gibert, Bernat sa Garriga, hereu del mas de la Garriga (de la parròquia de Sant Joan d'Avinyó), Guillem de Gavarresa, hereu del mas de Gavarresa, Pere Sicart, hereu dels masos d'en Donat i d'en Fuster, i Guillemoneta s'Olivera, vídua de Pere s'Olivera. Recordem que, el 1350, acabava de passar el flagell de la Pesta Negra. Trobem, per tant, esmentats, en aquest moment, els sis masos següents: "Gibert", "la Garriga", "Gavarresa", "Donat" i "Fuster" (potser ajuntats) i "Olivera".

De fet, podem complementar aquesta informació amb allò que ens diuen els documents del segle XVIII. En aquest segle s'esmenten el mas Olivera de la Costa, el mas de la Plana, ja rònec, el mas Roques Albes, que era habitat, els masos "Fuster", "Gibert", "Llobet", "Donat", el mas "Gavarresa", rònec; a més també hi havia, a Sant Joan d'Avinyó, el mas "Garriga", en aquell moment també ja rònec.³⁷ Actualment, mentre que en altres contrades es conserva el

37. D'altra banda, Joan Santamaria esmenta l'existència de dos capbreus, de l'any 1538, durant l'abadiat de Pau Funes, i de l'any 1610, quan era abat Bernat Fontanella. Els pagesos del mas Roques Albes pagaven pels masos Gibert, Fuster, Donat, Llobet i Roques Albes. Els del mas Riu-sec pagaven censos pel mas Olivera i pel casal de la

record de força masos, habitats o ja abandonats, en aquest indret de Fucimanya la toponímia actual gairebé no guarda el record de cap d'aquests masos creats a l'edat mitjana a l'anomenada quadra de Fucimanya.

Avinyó. La parròquia de Sant Joan d'Avinyó és al costat de la riera Gavarresa, al nord d'Horta d'Avinyó i d'Artés. A la parròquia d'Avinyó, el monestir de la Portella hi va tenir el mas Garriga, situat a tocar dels masos de Fucimanya, per tant al sud-oest del terme parroquial. Abans que es produís la donació del mas, l'any 1214, ja trobem un primer document relacionat amb el mas Garriga, amb relació a un plet entre Guillem d'Avinyó i Pere de Tor (doc. 66, any 1209), on s'acabà reconeixent la propietat de Pere de Tor sobre aquest mas. El 1214, el mas Garriga fou lliurat al monestir de la Portella, juntament amb diversos masos més, situats a Fucimanya (doc. 67). De fet, Pere de Tor de Merlès, que trobàvem al plet del 1209 en què era reconegut com a propietari alodial, féu "donació" d'aquest mas el 1219 (doc. 69), a canvi, això sí, de 1.400 sous barcelonesos. Com hem vist, el 1238 (doc. 76), aquesta donació fou confirmada per Arnau de Tor, fill de Pere de Tor. I, el 1350 (doc. 229), Bernat sa Garriga, hereu del mas de la Garriga, de la parròquia de Sant Joan d'Avinyó, va reconèixer que era home del monestir, juntament amb la resta d'homes de Fucimanya. De fet, l'administració d'aquest mas Garriga sempre restà lligada al conjunt d'aquest alou monàstic situat a la parròquia de Sant Martí de Serraïma.

Encara tenim alguna notícia posterior d'aquest mas. El 1403 (doc. 280), per tal de resoldre alguns problemes, la senyora d'Avinyó i el comú d'aquesta població van reconèixer que el mas Garriga pertanyia al domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Finalment, el 1412 (doc. 283), l'abat de la Portella donà en establiment el mas Garriga a Pere Riu-sec, de la parròquia d'Artés. Al segle XVIII, el mas Garriga era abandonat i rònec. En aquest moment, les terres que el monestir tenia al terme d'Avinyó també incloïen una gran banada de terra anomenada la Costa Mascarosa, comprada a carta de gràcia i que feia cinquanta quarterades de sembradura.

Plana. Finalment, els pagesos de Casanova lliuraven censos pel mas Gavarresa i per terres de la Plana, de les Pereres i de l'Olivareda de l'Abat. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 72.

Gaià. El terme de Gaià és situat a la riba esquerra del Llobregat, al sud de Puig-reig. Era a l'extrem més septentrional del comtat de Manresa i ja pertanyia, per tant, al bisbat de Vic. S'ha conservat el record d'una donació molt primerenca, del 1012 (doc. 7), d'una vinya al terme del castell de Gaià, a prop del riu Llobregat. Cal esperar, però, fins a l'any 1200 (doc. 64), per tornar a trobar l'esment d'una propietat al terme de Gaià. En aquest moment, s'esdevingué l'evacuació de l'honor de "Güell", del mas de Guillem Ferrer (potser els Ferrers) i del mas de Vila, situats al terme del castell de Gaià. Amb relació a Gaià, el 1376 (doc. 258), trobem que Berenguer del mas Salomons va reconèixer que tenia en emfiteusi tres terres que eren situades a prop del mas Manovens, en un indret anomenat "Torre-seny". Finalment, en els inventaris de béns del monestir, fets al segle XVIII, només trobem esmentat el mas "Güell".

Callús. Callús és situat al nord de Manresa, al costat del Cardener. Només tenim esment d'una donació del segle XI (doc. 43). L'any 1098, el monestir va rebre el mas anomenat "Palau de Serps", situat al comtat de Manresa, al terme de Callús, a la parròquia de Sant Sadurní (prop d'on ara hi ha les restes del castell) i al lloc anomenat "Palau de Serps" i "vil·la Mancada". També es donen drets sobre els masos "Ermet" i "Estornell". No sabem pas què devia passar amb aquest domini, atès que ja no el trobem en documents fets més endavant.

Dominis situats en altres comarques

Vallespir i Rosselló. En la primera època, trobem algunes donacions de terres situades en comarques força allunyades, des del Vallespir fins a la Noguera (fig. 1). El 1006 (doc. 5), Doda, senyora del castell de la Portella, i el seu fill donaren al Vallespir, a la vil·la de la Quera, un mas amb les seves terres, vinyes, arbres i amb tot allò que li pertanyia. La Quera és un indret situat al municipi de Sant Llorenç de Cerdans, a l'oest d'Arles, al Vallespir, ja documentat al segle X.³⁸ La mateixa Doda, al seu testament (doc. 10) de l'any 1021, cedí una peça de terra, al lloc de Roirós (*Rourós*), aleshores situat al Vallespir (actualment a la comarca

38. En un document de l'any 936 s'esmenta *ipsa Caira* (P. PONSICH, *Catalunya Carolíngia*, vol. VI: *Els comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet*, IEC, Barcelona, 2006, doc. 240).

del Rosselló).³⁹ Certament, degué ésser difícil de mantenir aquest patrimoni reduït i situat tan lluny del monestir. D'altra banda, el fet que els senyors de la Portella disposessin de béns situats en aquestes terres del bisbat d'Elna, féu pensar A. de Fluvià que potser estaven emparentats amb la família comtal o vescomtal.⁴⁰

Ripollès. Ja hem esmentat més amunt que hi hagué diverses donacions a la vall de Ribes (Planoles, Bruguera, Ventolà, Dòrria), és a dir, a l'actual comarca del Ripollès. Per tant, atès que ja hem parlat dels béns de la vall de Ribes, ara només volem cridar l'atenció sobre el fet que, al segle XIII, els monjos van rebre un habitatge a la vila de Ripoll, que després establiren a Joan de Navàs i a la seva muller Ponça (doc. 77). Allò que veritablement interessava a la comunitat monàstica de la Portella era tenir, en aquest any 1240, una casa a la capital del Ripollès, al costat del monestir de Santa Maria (i potser també del mercat que s'hi devia celebrar cada setmana), on poguessin sojornar els monjos i llurs animals. Molts monestirs benedictins i cistercencs dugueren a terme una política de comprar cases a les viles i ciutats, prop dels centres de poder polític i econòmic.⁴¹

Osona. Hi ha poques donacions a la comarca d'Osona. L'any 1155 (doc. 53), s'esdevingué la cessió d'un fill com a monjo i alhora es produí la cessió d'uns masos i d'unes terres vers Sant Bartomeu del Grau (mas d'"Otgeres" i de "Caga-roc", a lous i rouredes de Puig Cogul, terres, trilles i vinyes a la font de "Malvilar" i terres al "Camp Aloell").

La Noguera. És notable i una mica sorprenent la compra feta pel monestir, l'any 1088 (doc. 37), d'unes terres al terme de Sant Pere de Ponts, al lloc anomenat "la Grallera". Si tenim present el cost d'aquesta compra i el fet que aquest any ni la ciutat de Balaguer ni la de Lleida encara no havien estat conquerides pels comtes d'Urgell i de Barcelona, hem de pensar que l'interès dels monjos de la Portella per aquesta terra potser cal relacionar-lo, més aviat, precisament amb el fet que fos una terra propera a la frontera o marca. Per documents fets més endavant, sabem que

39. Aquest lloc ja s'esmenta, l'any 930, com a vilar (*villares Rovorosos*). Vegeu: P. PONSICH, *Catalunya Carolíngia...*, doc. 219.

40. A. DE FLUVIÀ, "Saportella", *Diccionari d'Història de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1993, pàg. 974.

41. D. H. WILLIAMS, *The Cistercians in the Early Middle Ages*, Gracewing, Leominster, 1998, pàgs. 389-395.

aquestes terres esdevingueren camps de vinyes i foren donades en establiment (doc. 37 bis).

Anoia. L'any 1139 (doc. 52), una dona anomenada Manasses, que devia ésser vídua, va donar i evacuar, al terme de Sant Gili ("apendicio Sancti Gili") o de Puigdemàger ("*chastro vocitato Pug de Mager*"), un alou a Solanelles. Tot això era situat a l'actual terme municipal dels Prats de Rei (Anoia). A l'est, afrontava amb la riera de Sant Pere, a ponent, amb l'alou de Sant Vicenç (?), al sud, amb Puig Farner i, al nord, amb l'alou de Bernat Guifré de Sant Domí i amb Solanelles. Curiosament, en aquest indret de Puigdemàger, després, les monges del monestir cistercenc de Valldaura varen rebre importants donacions (els anys 1243 i 1246). Per aquesta donació de l'any 1246, Guillem de Boixadors i la seva muller Agnès vengueren i donaren a l'abadessa del monestir de Santa Maria de Valldaura tot el feu que tenien al terme del castell de Puigdemàger: el mas de Pere Batlle i el mas de Guillem del Coll.⁴²

En aquesta mateixa comarca, el monestir de Sant Pere de la Portella va rebre uns alous i uns molins als termes de Veciana i de Montfalcó el Gros (doc. 60). Tot i que només s'ha conservat un resum sense data del document, hem de pensar que aquesta cessió s'esdevingué o bé al segle XI o potser, més aviat, al segle XII. Les afrontacions d'aquest alou eren, a l'est, amb l'alou de Folc Guillem (?), al migjorn amb el castell de Copons, a tramuntana amb el terme de Miralles (vers Segur) i a ponent amb el terme de Montfalcó.

Priorat de Sant Pere del Mont. En un moment força primerenc, el monestir de Sant Pere de la Portella va adquirir drets a la zona de Sant Pere del Mont. En aquest indret es creà un priorat. Sant Pere del Mont és situat actualment al nord-oest del municipi de Castellfollit del Boix (Bages) i era dins el terme del castell de Grevalosa. Tot i que l'església de Sant Pere ja és esmentada el 1102, hom troba la primera menció del priorat l'any 1140. La dependència amb l'abadia de la Portella és esmentada, per exemple, en un privilegi de salvaguarda concedit per Pere I, l'any 1198, al monestir de la Portella i al seu priorat de Sant Pere del Mont (doc. 58). D'aquest priorat en depenien les esglésies de

42. M. OBIOLS BOU, *El monacat femení en la Catalunya medieval: Santa Maria de Valldaura (1241-1399)*, Barcelona, 2005, doc. 56.

Santa Cecília i Sant Miquel de Grevalosa i de Santa Maria del Pla.⁴³ L'abat de la Portella sembla que exercia el dret de presentació dels preveres que hi havia al davant d'aquestes esglésies. D'altra banda, els priors del Mont eren alhora monjos de la Portella i, per tant, podien participar en les eleccions dels abats de la casa mare, tal com encara es feia l'any 1437. L'església de Sant Pere del Mont era alhora església parroquial. Fins i tot, sembla que al voltant de l'església es formà una sagrera amb unes cases.⁴⁴ En un memorial de les rendes del monestir constava que hi hagué la donació de dos masos situats a la sagrera de Sant Pere del Mont, feta per l'abat de la Portella.⁴⁵ Cal dir, que, en la documentació inclosa en aquest diplomatarí del monestir de Sant Pere de la Portella, gairebé no hi ha cap esment del priorat de Sant Pere del Mont, a part de la salvaguarda de l'any 1198 (de la qual no s'ha pas conservat l'original; doc. 58). Només, l'any 1302 (doc. 119), entre els testimonis de la lluïció d'un mas a Sagàs, trobem esmentat Arnau de Clusa, en aquell moment prior de Sant Pere del Mont ("*Arnaldi de Clusa prioris Sancti Petri de Monte*"). A més, tenim una notícia del prior de Sant Pere del Mont, molt tardana, inclosa en un regest fet posteriorment amb relació a l'elecció de l'abat Francesc Albert, esdevinguda l'any 1437 (doc. 293).

Priorat de Sant Sadurní de Gallifa. Al cim del puig de Sant Sadurní de Gallifa, al municipi de Gallifa, al Vallès Occidental, s'alçava un castell de l'alta edat mitjana i una església, ja documentada l'any 939.⁴⁶ En aquest indret, a la fi de l'edat mitjana (potser al segle XIV, vers l'any 1316), s'hi creà un priorat que depenia del monestir de Sant Pere de la Portella (fig. 1). En l'inventari dels documents que hi havia l'any 1766 a l'arxiu del monestir berguedà, només consta "Altre acte del priorat de Sant Saturní de Salifa, bisbat de Vich. Lletre C, n° 2". Certament, aquest topònim *Salifa* ha de correspondre a una mala lectura de Gallifa.

43. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 71.

44. A. BENET, "Sant Pere del Mont", *Catalunya Romànica*, vol. XI: *El Bages*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1984, pàg. 190; F. VILLEGAS, "Sant Pere del Mont i les seves esglésies dependents. Un priorat poc conegut del Bages", *Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages*, núm. 25, Manresa, gener-març 1975, pàgs. 27-29.

45. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 71.

46. R. VALL RIMBLAS, "Sant Sadurní", *Catalunya Romànica*, vol. XVIII: *El Vallès Occidental. El Vallès Oriental*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1991, pàgs. 113-114.

TIPOLOGIA DE LA DOCUMENTACIÓ

Com dèiem en la introducció del *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix*, editat l'any 2006, amb aquest apartat no pretenem pas fer un estudi aprofundit de la tipologia dels documents. Simplement desitgem que serveixi per conèixer les principals característiques dels documents publicats en aquest diplomatarí del monestir de Sant Pere de la Portella. Hem cregut convenient de mantenir la classificació tipològica que vam seguir amb relació a la documentació del monestir de Serrateix. Per això, fins i tot, hem mantingut algun apartat, encara que no hi hagués cap document dedicat d'una manera exclusiva al tema tractat.

En primer lloc, cal cridar l'atenció sobre la relació que hi ha entre aquests diferents tipus de document del diplomatarí i les paraules clau que trobem a l'inici de cada regest i que són escrites en negreta. Tanmateix, també és evident que, de vegades, ha calgut agrupar un nombre excessiu de possibles varietats de documents. De fet, una de les primeres coses que hem intentat de diferenciar en aquesta classificació és els documents que es refereixen al monestir de la Portella, dels que, per qualsevol motiu, passaren a fer part del seu fons documental, encara que no facin esment de l'abadia de Sant Pere de la Portella. Entre els documents relacionats directament amb el monestir, podem trobar donacions, compres, bescanvis, testaments amb deixes al cenobi, establiments, reduccions de censos, reconeixements d'homes o dones del monestir o de tenir terres per la comunitat, lluïcions, capbreus i llevadors, etc. També hem volgut, a l'hora de fer la classificació i, sobretot, en el moment de fer l'encapçalament del regest, que restés clar quins foren els documents fets pels comtes, veguers o monarques.

Així doncs, hem classificat el conjunt de 312 documents inclosos en aquest diplomatarí del monestir de la Portella en trenta-tres grups.

1. *Donacions al monestir*. La majoria dels documents que es conservaren a l'arxiu que foren redactats durant els primers anys eren donacions fetes a la comunitat monàstica. A partir del segle XIII, sobretot a partir de la segona meitat d'aquest segle, la quantitat de donacions minvà molt i els documents conservats i inclosos al diplomatarí són molt més variats. Ja hem parlat força d'aquestes donacions quan hem estudiat la formació del domini monàstic, amb relació a les diverses parròquies i contrades.

Podem diferenciar les primeres donacions, fetes per un comte o bé per un veguer comtal (potser ja, més aviat, pel senyor feudal de la Portella), de la majoria de les restants donacions fetes per senyors, membres de l'alta o de la baixa noblesa, per pagesos i, fins i tot, per eclesiàstics.

Un tipus de document molt usual en la documentació monàstica medieval és la donació d'un fill perquè entrés al monestir, alhora que es produïa la cessió d'una propietat més o menys important. Ja n'hem parlat més amunt. En trobem diversos exemples. L'any 1098 (doc. 43), Bernat Pere i la seva muller Sicarda i llurs fills anomenats Brunet, Pere Bernat i Berenguer Bernat donaren al monestir de la Portella un mas a Callús, alhora que feren lliurament de llur fill Guillem Bernat perquè esdevingués monjo de l'orde de sant Benet. Al segle XII, el 1155 (doc. 53), Bernat Pere i la seva muller Alemanya donaren al monestir de la Portella i al seu fill Hug (*"Ugo filio nostro qui ibi fuit ofertum vel nutritum ad ordinem Sancti Benedicti"*) uns aïlls situats a Osona (cap a Sant Bartomeu del Grau). El 1170 (doc. 54), Ramon de Santagustí i la seva muller Agnès oferiren llur fill Bernat al monestir de Sant Pere de la Portella, juntament amb la seva herència, l'alou de "Lotuès" (mas de les Heures, fig. 11), i uns drets sobre un cens a Voltregà. Un darrer exemple. El 1183 (doc. 55), Pere de Comarossa i la seva muller Josflèn donaren al monestir de Sant Pere de la Portella el seu fill Joan i dues terres.

També podem cridar l'atenció sobre les donacions condicionades, com la que féu Bernat Sabater, l'any 1284 (doc. 100). Establí la condició, entre d'altres, que, el dia del Sant Sopar, els monjos havien de rebre al claustre del monestir tretze pobres i oferir a cadascun d'ells una lliura de pa, una mesura de vi i una mesura de faves i que se'ls rentessin els peus i les mans, d'acord amb el costum de l'abadia. Com ja hem comentat més amunt, trobem una realitat semblant en el document 101, de l'any 1285. Tomasa de Guàrdia, a canvi d'unes importants donacions, imposà com a condició unes compensacions econòmiques i també l'obligació de l'acolliment de pobres: el Dijous Sant, l'abat havia de rebre cinquanta pobres i els havia de donar una lliura de pa i una "justa" o mesura de vi (com si fossin monjos)⁴⁷ i dues farinetes (*pulmenta*)

47. Podem recordar el que diu el capítol 39 de la Regla de sant Benet, "que siguin suficients, doncs, per a tots els germans, dos menjars cuïts [en principi, una mena de farinetes], i si és possible de tenir fruita o bé hortalisses tendres, que n'hi

si era dia d'abstinència o bé dos tipus de carn diferent (si se'n podia menjar). A més, havien de donar a aquests cinquanta pobres cent alnes de cànem, per tal que tots poguessin tenir unes camises fetes amb aquesta roba.

Podem assenyalar també dues realitats més, que són força evidents. D'una banda, que no s'han conservat els documents de donació (o de compra) de totes les terres que va arribar a tenir el monestir. De vegades, un establiment o una lluçió ens permeten de conèixer una propietat del cenobi de la qual no disposem pas de l'instrument de donació. Per exemple, això s'esdevé amb relació a moltes de les terres que el monestir tenia a la Cerdanya. Ja hem esmentat més amunt que això és així a causa que aquestes actes de donació o venda foren lliurades, a la fi del segle XVII, a aquells que compraren les terres i les rendes sobre aquestes propietats de l'Alta Cerdanya.

D'altra banda, també cal dir que s'han conservat algunes donacions de terres que no sabem quant de temps continuaren sota el domini monàstic. Penso, per exemple, en els dominis del Vallespir (doc. 10), de Callús (doc. 43), d'Ardèvol (doc. 47), de Veciana i de Montfalcó (doc. 60), etc. Cal ésser conscients que disposem d'un nombre de documents limitat i que no tenim (o que no hem pogut consultar) molta documentació complementària, potser escrita en paper, que ens podria permetre d'entendre moltes de les realitats que ara ens sorprenen. Sigui com vulgui, és evident que, al segle XVIII, després d'uns segles de crisi i d'abandonament, els dominis de Sant Pere de la Portella ja no tenien la importància que havien pogut tenir al segle XIII o a l'inici del segle XIV, en el moment de màxima extensió.

Documents: 2 (997, comtal, la Quar), 3 (1000?, veguer/senyor, Vilallobent), 5 (1006, veguer, la Quar, Cerdanya, Vallespir), 6 (1007, veguer/senyor, la Quar), 7 (1012, Gaià), 8 (1015, Sagàs), 10 (1021, Vallespir, Cerdanya, Berguedà), 11 (1025, testament

afegeixin un tercer. Que sigui prou per a tot el dia una bona lliura de pa, tant si es fa un sol àpat com si hi ha dinar i sopar. Si han de sopar, que el cellerer reservi la tercera part de l'esmentada lliura per donar-la a sopar." ("Ergo duo pulmentaria cocta fratribus omnibus sufficiant et, si fuerit unde poma aut nascentia leguminum, addatur et tertium. Panis libra una propensa sufficiat in die, sive una sit refectio sive prandii et cenae: quod si cenaturi sunt, de eadem libra tertia pars a cellarario servetur reddenda cenandis.") Pel que fa al vi, al capítol 40, diu: "Creiem que és suficient per a cadascú una aimina de vi al dia" ("credimus heminam vini per singulos sufficere per diem"). Com hem assenyalat més amunt, segurament, en aquest moment, la "justa" corresponia més a la quantitat que podia beure un monjo (poc més d'un litre) que no pas l'aimina.

vescomtessa, Prats), 12 (1026, testament, Vila-rasa), 13 (1032, Sant Fruitós de Bages), 14 (1033, testament, Sagàs), 16 (1035, dotalia, la Quar...), 17 (1035, Cosp), 18 (1036, Puig-reig), 20 (1036, la Quar), 21 (1036, Gardilans i Borredà), 23 (1059, adveració, Planoles i Bruguera), 26 (1065, Sagàs), 27 (1069, senyor [vescomte], la Quar), 29 (1078, Gardilans), 30 (1079, la Quar), 31 (1080, la Quar), 32 (1081, Llanereres), 33 (1082, Vilallobent), 35 (1085, la Quar), 40 (1095, Sant Martí de Merlès), 41 (1096, Sant Feliu de Relat), 43 (1098, Callús), 44 (1105, testament, Alp), 45 (1106, testament, la Quar?), 46 (1060-1108, testament, Vilallobent, Planoles, la Quar), 47 (1117, Ardèvol), 52 (1139, Puigdemàger), 53 (1155, Sant Bartomeu del Grau), 54 (1170, oblació de fill, la Quar, Voltregà), 55 (1183, oblació de fill, Berguedà?), 60 (segles xi-xii, Veciana i Montfalcó), 61 (segles xi-xii, Castellserà a l'Espanyola), 62 (segles xi-xii, Santa Maria de Claret), 63 (segles xi-xii, Sant Iscle de Bages), 65 (1207, testament, la Quar?, Sagàs?), 67 (1214, Fucimanya i Avinyó), 68 (1216, Fucimanya), 69 (1219, amb pagament, Avinyó), 70 (1220, Olvan), 71 (1221, cessió del bisbe, Planoles), 72 (1222, Avinyó), 76 (1238, Avinyó), 82 (1248, Pedret), 94 (1275, Olvan), 100 (1284, acolliment de pobres, Olvan), 101 (1285, acolliment de pobres, Olvan), 116 (1296, confirmació de donació, Olvan), 261 (1378, parròquia d'Olvan).

Si volem saber quins eren els dominis del monestir, també hi ha altres documents fonamentals, com ara la sentència amb relació als béns cerdans (doc. 88, any 1265), que ens permet de conèixer moltes possessions de les quals no en tenim documentada la donació. Certament, també és fonamental el document 311 (de l'any 1768), que ens permet de conèixer quins eren els dominis i les rendes del cenobi en aquest moment tardà.

2. *Compres.* S'han conservat diversos instruments de compres de béns o drets fetes, sobretot, per l'abat de Sant Pere de la Portella, en nom de tota la comunitat. Com hem assenyalat, moltes d'aquestes adquisicions es produïren en un moment tardà, en què altres fonts més o menys coetànies ens permeten de pensar que hi havia una certa crisi. Aproximem-nos d'una manera més detinguda a cadascun d'aquests documents. El primer document d'una compra que s'ha conservat, de l'any 1037, ens mostra l'adquisició d'unes terres per només quatre sous.

De vegades, allò que es diu en els documents intenta amagar una altra realitat. Fins i tot, algun cop, el que hom diu al començament de l'instrument no concorda amb allò que diu al final. En el fons, l'engany fins i tot pot arribar a ésser molt infantil. L'any 1060 (doc. 24), Enric i la seva muller Guasca i llurs fills, Bremon i Bertran, "donaren" un alou al terme de la Quar, al lloc anomenat de la serra de "Puig Falcó", fins a Campdeparets. Aquesta teòrica donació sabem que, en realitat, fou una evacuació i que va suposar el pagament de la quantitat molt considerable

de vint-i-cinc unces d'or (en quelcom d'equivalent). Certament, la proximitat d'allò "donat" (que, de ben segur, ja havia estat lliurat anteriorment) al monestir, feia que la seva possessió fos molt desitjable per part de la comunitat i que estigués disposat a pagar aquesta quantitat (d'altra banda, tampoc no sabem què fou l'equivalent d'aquesta fortuna).

El preu d'una compra feta l'any 1061 (doc. 25) fou, en canvi, molt més reduït. Sembla que els monjos desitjaven completar el domini en un indret on ja tenien drets i possessions, a Adàs (Sagàs). Pagaren una "*solidada grossa*", en quelcom d'equivalent per una terra ("*pecia I de terra*"). Una compra del 1088 (doc. 37) fou totalment diferent. Es va adquirir una propietat llunyana, en una terra propera a la frontera. El preu elevat fa pensar que aquesta "*pecia I de terra*" devia ésser força àmplia; afrontava a l'oest i al nord amb el riu Llobregós (aleshores anomenat "riu Merder"). Encara que molt més propera, també fou important la compra feta el 1089 d'un alou a Gardilans, valorat en vint unces (doc. 38) i que devia ampliar el patrimoni obtingut arran de les donacions esdevingudes els anys 1036 i 1078. D'altra banda, aquestes dues darreres compres demostren que la comunitat tenia una quantitat notable de diners o de béns per invertir en aquest moment. Hem d'entendre la compra de l'alou de Gavarrós, esdevinguda l'any 1094 (doc. 39), amb la finalitat d'ampliar els dominis que el monestir tenia a Sagàs (fig. 15).

Una compra molt important fou la que es produí l'any 1245, de la qual, per desgràcia, només tenim un resum fet al segle XVIII (doc. 79). Per la important quantitat de 140 unces, Ramon de la Portella va vendre al monestir tots els masos i drets que tenia a les parròquies de Sant Pere i Sant Pau de Casserres i de Santa Maria de l'Antiguitat, al Baix Berguedà. I, encara durant aquest segle XIII hi hagué noves adquisicions. L'any 1252 (doc. 83), Guerau Pere d'Olvan i la seva muller Elisenda vengueren al monestir per 150 sous barcelonesos el mas de les Quadres (ara de Rourell) i els masos de Mànigues⁴⁸ i de les Cases, situats a la parròquia de Sant Maurici. En el cas que qualsevol persona (pensaven en Ramon de la Portella) s'oposés a aquesta venda, els venedors cedirien el dret de cobrar tretze sous cada any sobre el mas d'Hortals, situat a la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny.

48. Ara trobem esmentada als mapes la Balma de Cal Mànigues, propera al mas de les Cases de la Tor.

De fet, la política d'adquisicions fou bastant potent, fins i tot al llarg del segle XIII i durant els primers anys del segle XIV. El 1274, els monjos de la Portella invertiren tes-cents sous en la compra de diversos masos a Olvan (doc. 91). En la mateixa línia de cercar un més gran domini dels llocs on ja tenien drets i terres, hem de situar la compra del mas de la Serra de Vilada, del 1332, per quaranta-cinc lliures barceloneses, o la compra de diversos masos (i altres drets), sobretot a la parròquia de Rotgers, l'any 1342.

A partir d'aquest moment, després de la Pesta Negra, el ritme de les compres fou més reduït. Potser la darrera gran adquisició de la comunitat fou feta l'any 1371, quan l'abat comprà per 20.000 sous al senyors de la Portella (i de Pinós i de Lluçà) una tercera part dels delmes d'Olvan (els altres dos terços ja eren seus) i també tots els alous que encara hi tenia (doc. 255).

Cal tenir present, com ja hem dit quan hem comentat més amunt el document 24, que a l'hora de valorar les inversions fetes pel monestir en terres i drets, també hem de tenir present els pagaments, de vegades força importants, fets per la comunitat per pagar algunes de les evacuacions, que ja estudiarem d'una manera més detallada en el punt 17 d'aquest apartat.

Documents: 22 (1037, terres i vinya, Olvan, quatre sous), 24 (1060, alou, la Quar, vint-i-cinc unces), 25 (1061, terra, Sagàs, un sou), 37 (1088, terra, Ponts, tres unces), 38 (1089, alou, Gardilans, vint unces), 39 (1094, alou, Sagàs, quinze sous grossos), 69 (1219, donació i venda, Avinyó, 1.400 sous), 79 (1245, masos, Casserres, 140 unces), 83 (1252, Sant Maurici o Castell de l'Areny, 150 sous), 91 (1274, masos, Olvan, tres-cents sous), 163 (1332, mas, Vilada, quaranta-cinc lliures), 200 (1342, masos i delme, Rotgers i Gardilans, onze lliures), 202 (1344, cens, Olvan), 203 (1344, cens, masos, Llavaneres i Olvan), 204 (1344, cens, Sagàs, trenta-sis lliures), 220 (1347, cens, Sagàs, vint-i-cinc sous), 221 (1347, època de la venda precedent, Sagàs), 255 (1371, delme i dominis, Olvan, 20.000 sous), 276 (1395, cens, Sagàs, sagristà).

3. *Bescanvis*. En els fons documentals de molts monestirs benedictins és normal trobar exemples de bescanvis en què el cenobi donava una terra a un pagès a canvi de rebre'n una altra; molt sovint, aquests bescanvis amagaven donacions, amb pèrdua del domini directe per part del pagès sobre la terra que cedia i amb la cessió, per part de la comunitat, de només el domini útil sobre la terra que el pagès rebia. Amb relació al monestir de Sant Pere de la Portella, no s'ha conservat cap cas de bescanvi, llevat d'un document tardà (doc. 188), segons el qual, a canvi de rebre un cens, el rector de la parròquia d'Olvan donà a l'abat una peça de terra a la sagrera d'Olvan. El monestir, que ja hi tenia

un celler, devia estar interessat a augmentar els drets sobre les terres d'aquesta sagrera.

Document: 188 (1339).

4. *Testaments i deixes testamentàries.* S'han inclòs al diplomatarí catorze testaments i adveracions o publicacions testamentals.⁴⁹ La importància de les deixes testamentàries és diversa. Esmentem, breument, cada una de les donacions testamentàries recollides en aquest diplomatarí de la Portella, algunes de les quals es conserven en documents guardats a la Seu d'Urgell. La comtessa Guisla (doc. 11, any 1025), mare d'Ermengol, bisbe d'Urgell, féu donacions a la seu i també a diversos monestirs del bisbat d'Urgell; se n'ha conservat l'adveració testamental. A Sant Pere de la Portella va fer donació d'un alou que tenia a Prats (potser de Cerdanya)⁵⁰ i de la seva heretat de Pi (possiblement al municipi de Bellver de Cerdanya) i, a més, la quantitat de cent ovelles. Quan parlem de la importància que tenia la ramaderia al monestir de la Portella, caldrà fer esment d'aquest document.

L'any 1026 (doc. 12), el prevere Borrell donà al monestir un alou de la marmessoria de Sunifred, situat a Vila-rasa, al terme de Roset i Vilada. Falcuç, en el seu testament (doc. 14), establí que es donessin a l'abadia de la Portella unes possessions situades a la Móra (fig. 13), al terme de Sagàs. El veguer i senyor de la Portella, Guifré, de la família fundadora del cenobi, va donar (o confirmar) al monestir l'església de Planoles, uns masos a Bruguera i un mas a Ventolà; a més, va confirmar els drets que tenia a l'església de Santa Maria de la Quar, el que posseïa a la Tor de Sant Maurici, el mas de Gavarrós i algunes altres terres i masos (doc. 23).

També podem fer esment d'altres testaments, com el del cavaller Ramon Arnau (doc. 44), el de Guillem Ponç, senyor de Lillet (doc. 45), o el de Pere Bernat, senyor de la Portella (doc. 46). Tots tres tenen en comú que foren fets abans d'anar-se'n a Terra Santa, a visitar el Sant Sepulcre.⁵¹ També s'ha conservat un breu

49. A. ÚDINA I ABELLÓ, *La successió testada a la Catalunya altomedieval*, Fundació Noguera, Barcelona, 1984.

50. Certament, no creiem pas que fos Prats de Lluçanès, ni tampoc que fos Prats de Molló. Recordem, però, que, així mateix, hi ha un lloc de Pi a Cerdanya, als peus del Moixeró, i un altre poble anomenat Pi, als peus del Canigó, a la comarca del Conflent.

51. Abans d'anar a Jerusalem, les donacions fetes a institucions monàstiques eren molt usuals. Recordem, per exemple, el testament fet per Ramon Enard de Montardit, l'any 1122, o el de Guillem Pere de Sersui, en ambdós casos abans d'anar a Terra

resum del testament de Bernat, senyor de la Portella (doc. 65). Va donar tres masos al monestir, a més d'una mula i d'un moro (any 1207).

En el fons del monestir de Valldaura hi ha la còpia del testament d'un altre membre de la mateixa família de la Portella, també anomenat Bernat (doc. 78). Un dels aspectes que criden més l'atenció d'aquest testament, fet l'any 1243, és el reconeixement que fa d'haver rebut injustament, en els masos i dels homes de Sant Pere de la Portella, toltes, questes, forces, intesties, exorquies, cugucies, remences, guaites i tragins i drets d'alberga ("*toltas, questias, forcias, intestias, exorquias, cucucias, redempciones hominum et feminarum et gaytas atque tragina et recipienda civum et bladi atque vindimie et generaliter omnia mala consueta*"). En parlarem més endavant, quan comentem les relacions que existien entre els senyors (el monestir de la Portella) i els seus pagesos.

Documents: 11 (1025, vescomtessa, adveració), 12 (1026, donació testamentària), 14 (1033, testament), 23 (1059, adveració testamental), 44 (1105, testament), 45 (1106, testament), 46 (1060-1108, testament), 49 (1121, testament), 57 (1195, adveració testamental), 65 (1207, testament), 78 (1243, testament), 278 (segle XIV, testament), 298 (1439, testament).

5. *Cessions o vendes fetes per la comunitat*. Els monestirs eren mans mortes i poques vegades cedien o venien el seu patrimoni, si no era per una circumstància molt especial. En aquest sentit, ja hem vist que la comunitat de Sant Pere de la Portella acabà venent totes les terres i drets que tenia a la Catalunya del nord, després del Tractat dels Pirineus, a la fi del segle XVII. També cal dir que, de la manera que fos, algunes de les propietats que sabem que passaren a dependre del cenobi, tard o d'hora deixaren de formar part del seu domini. Estic pensant no sols en els béns situats a la Cerdanya i al Vallespir, ans també a la Noguera, a l'Anoia i, fins i tot, en alguns béns ubicats a la comarca del Bages. És impossible de saber-ne, però, la història. L'únic cas de possible alienació és el document 86 (1257), que deixa constància de la venda feta per l'abat Arnau de la Portella a Arnau Muntaner de Toses dels drets que tenia sobre el delme de la parròquia de Saltèguet (municipi d'Alp), pel preu de 180 sous melgoresos. Segurament, la situació econòmica del monestir devia ésser força dolenta en aquest moment.

Santa i amb importants deixes a l'abadia de Gerri. I. PUIG I FERRETÉ, *El monestir de Santa Maria de Gerri (segles XI-XV)*, IEC, Barcelona, 1991, docs. 118 i 119.

Document: 86 (1257, delme).

6. *Capbreus i llevadors*. La comunitat de Sant Pere de la Portella va fer algun llevador de comptes en una data força primerenca i, després, va manar redactar diversos capbreus dels diferents dominis que formaven la seva senyoria. Per desgràcia, no s'ha conservat (almenys a l'Arxiu Diocesà de Solsona) cap d'aquests documents, que sabem que van existir. En un cas ha arribat fins a nosaltres un resum ampli del seu contingut. És així respecte al capbreu de l'any 1341, on s'esmenten tots els masos i terres que depenien del cenobi a la parròquia de Sagàs (doc. 199). Pel que fa als altres capbreus que es van redactar, només en tenim referències més o menys àmplies. Així, el capbreu dels béns que tenia el monestir a la vall de Ribes sabem que era escrit en "una llibreta llarga ab cobertas de pregària" (doc. 170). El capbreu mencionat al document 224 gairebé només sabem que va existir i que es va redactar precisament immediatament abans de la Pesta Negra. Finalment, les notícies reduïdes que tenim del capbreu de 1419, de la batllia de la Quar, ens permeten de disposar d'una llista dels masos capbrevats.

A partir del segle XV, al llarg dels segles XVI i XVII, la regularitat amb la qual s'esdevingueren les capbrevacions era molt gran, com reflecteix, per exemple, el document 311 (s'hi esmenten confessions dels anys 1663, 1696, vers 1735, 1758, etc.). Aquest mateix inventari de dominis i de drets ens mostra la importància que podien tenir els capbreus a l'hora de justificar les terres que depenien del monestir i els drets que hi tenia.

Esmentem també la menció d'un llevador que sembla que ja existia l'any 1033, poc després de la creació del monestir, fet certament per poder controlar el cobrament dels diversos censos que calia rebre en les cada vegada més nombroses possessions de l'abadia. Molt més tard, la comunitat també va redactar alguns altres llevadors de comptes per al seu ús personal i per fer més fàcil el cobrament de les rendes (per exemple, amb relació als dominis que l'abadia tenia al terme de Gaià; doc. 310, pàg. 34: "Ay alguns llevadors en aquest sach"). Sabem també que hi havia un "llevador autèntic" de les rendes cobrades a l'Alta Cerdanya (doc. 310, pàg. 79), que fou cedit en ésser venudes les possessions que l'abadia tenia en aquesta comarca. També hi havia "llevadors antics", amb relació a altres dominis monàstics, com ara la zona de Pedret (doc. 311, pàg. 152).

Documents: 15 (1033, llevador), 170 (1335, capbreu, vall de Ribes), 199 (1341, capbreu, Sagàs), 224 (1347-1348, capbreu, Olvan, Llaveneres, Gironella, Puig-reig, Casserres), 284 (1419, batllia de la Quar), 310 (1766, esment de diversos llevadors i capbreus).

7. *Sobre la comunitat i els edificis.* S'han conservat i es publiquen en aquest diplomatarí alguns documents relacionats amb la comunitat de la Portella, amb l'elecció dels seus abats o amb altres aspectes de la vida monàstica. Ara només volem comentar alguns documents, com el 9, del 1018, segons el qual l'abat Oli-ba va enviar dos monjos de Ripoll, d'on ell era abat, al novell monestir de la Portella. Un altre document fonamental d'aquesta primera etapa fou la dotalia del 1035 (doc. 16), en què foren presents l'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes Ermengol d'Urgell i Guifré de Carcassona, i que curiosament també serví per consagrar el bisbe de Barcelona, Guislabert. Segons aquesta acta de consagració, l'església del monestir era dedicada a Sant Pere, Sant Joan Baptista i Sant Martí. També recollim en aquest apartat dedicat al monestir la notícia de la visita que hi féu el bisbe d'Urgell, Bernat Guillem, l'any 1085. Aquest bisbe confirmà l'abat Ponç i la donació que els senyors de la Portella havien fet de l'església de Santa Maria de la Quar (doc. 36).

Com hem esmentat més amunt, la importància de les indulgències fou molt gran al cenobi de la Portella (molt més, per exemple, que la que tingué a Santa Maria de Serrateix). El 1098, la comunitat obtingué del bisbe d'Urgell quaranta dies d'indulgència per a tots aquells que visitessin, a causa de la devoció i de l'oració, per Sant Nicolau, la capella dedicada a aquest sant, situada a l'església del monestir de Sant Pere de la Portella (doc. 42). Aquesta activitat d'acolliment de pelegrins i de pobres també resta reflectida en diversos altres documents. Com ja hem esmentat, l'any 1275 (doc. 94), Berenguer Guerau, donat del monestir, féu una donació post mortem d'uns masos, amb la condició que el dia de Dijous Sant tretze pobres fossin acollits i alimentats al monestir. En aquest sentit, degué ésser molt important la indulgència papal de quaranta dies concedida, l'any 1336 (doc. 172), a tots aquells que visitessin l'església del monestir de Sant Pere de la Portella en uns dies determinats (o que hi fossin enterrats, que hi donessin almoines o bé que hi fessin deixes testamentàries). L'any 1427 (doc. 290), encara fou concedida per un llegat papal una indulgència a tots aquells que visitessin l'església de la Portella o bé a aquells que hi donessin almoines.

S'ha conservat el record de diverses actes d'elecció d'abat fetes a la fi de l'edat mitjana. L'any 1338 (doc. 178), s'esdevingué l'elecció de l'abat Guillem; el 1356 (doc. 238), la de l'abat Berenguer; el 1392 (doc. 273), la de Ramon de Castellet i, l'any 1437 (doc. 293), la de Francesc Albert. A més, podem esmentar la professió com a monjo de Francesc de Casamitjana, de l'any 1431 (doc. 291),⁵² i altres documents relacionats amb la distribució dels béns dins de la comunitat (docs. 274, 305) o bé relacionats amb els béns que hi havia al monestir (doc. 296). El document 305, un acord entre l'abat Joan i Bernat Pujol, cambrer del monestir de Santa Maria de Serrateix i, en aquell moment, administrador de l'abadia de la Portella, especifica els diners que havia de rebre l'abat per menjar i beure, per vestir-se i calçar-se i per viatjar un cop a l'any. És una mostra de la situació en què es trobava el monestir a mitjan segle xv.

Té un caràcter molt diferent la butlla de confirmació papal del 1422 (doc. 287), en què el papa Martí V confirmà tots els privilegis, les immunitats i les exempcions que tenia l'abadia de la Portella. Aquesta butlla havia estat demanada per la reina Maria al papa (doc. 286). La mateixa reina, poc després, intentà que un monjo de Sant Benet de Bages i capellà del rei esdevingués abat de la Portella (doc. 289). La situació de la comunitat monàstica encara empitjorà el segle xvi, època dels abats comendataris, tal com reflecteixen els documents 308 i 309.

Les notícies sobre els edificis són molt escasses i sovint incloses, d'una manera marginal, en documents que persegueixen una altra finalitat, que no és pas la de mostrar-nos com era l'abadia. Molt tardanament, al segle xvi, es fa esment de l'existència del claustre i de la casa de l'abat. Abans, hi ha algunes breus informacions sobre la construcció de l'església o de les dependències de l'abadia. Potser a l'inici del segle xii, hi hagué una indulgència de quaranta dies de perdó, concedida pel bisbe d'Urgell als cristians que visitessin l'església de la Portella en unes dates determinades, i a tots aquells que ajudessin a construir-la amb fustes i altres

52. També trobem una altra professió d'un monjo, al segle xvi, l'any 1557, data en què professà Antoni de Viladomar i Sant Miquel, que més endavant fou abat de la Portella. I. SOCA, "Un capdavanter en la revitalització del monaquisme català de la Contrareforma: Antoni Viladomar i Sant Miquel, abat de la Portella i Breda", *Analecta Sacra Tarraconensis. Revista de ciències historicoeclesiàstiques*, vol. 75, 2002, pàg. 34.

objectes.⁵³ Entre els anys 1102 i 1108 (doc. 46), en el testament de Pere Bernat de la Portella, es deixaren un conjunt de terres, de drets i de béns mobles precisament per a la fàbrica del monestir. També trobem algun esment de les relíquies que s'hi conservaven (“*quorum hic reliquie continetur*”, doc. 55, 1183), que degueren ésser un dels motius dels pelegrinatges. De vegades, es fa menció dels altars de Sant Pere o de Santa Maria (“*cum candelis que ardeant coram altari Beati Petri et Beate Marie, scilicet, coram Beato Petro, II^{as}, et unam, coram altari Beate Marie*”, doc. 100, 1284). Així mateix, descobrim diversos esments del cementiri i, més tard, de les arquetes on es van conservar les restes dels principals mecenes de l'abadia. L'any 1392 (doc. 273), l'abat Berenguer, que es morí a Olvan, fou enterrat al cementiri del monestir, en un lloc situat al davant de la porta de l'església (“*in cimiterio dicti monasterii, ante ianuam ecclesie eiusdem*”).

Documents: 9 (1018, ajut de l'abat Oliba), 16 (1035, dotalia), 36 (1085, visita del bisbe, la Quar), 42 (1098, indulgència del bisbe), 94 (1275, donació i acolliment de pobres), 172 (1336, indulgència papal), 178 (1338, elecció de l'abat Guillem Rovira), 237 (1356, monjo), 238 (1356, elecció de l'abat Berenguer), 273 (1392, elecció de l'abat Ramon de Castellet), 274 (1394, document intern), 282 (1407), 286 (1422, document reial), 287 (1422, butlla de confi

8. *Sobre els batlles del monestir i els procuradors.* En força documents del diplomatarí es fa esment dels batlles del monestir de la Portella, que tenien un paper important en les relacions entre l'abat o la resta de la comunitats i els pagesos que treballaven els seus dominis. Molt sovint, els trobem que actuaven i, sobretot, que signaven documents d'establiments, de compres o vendes del domini útil i de reconeixements d'ésser home de l'abat o de tenir unes terres del monestir. També, com esmentarem més endavant, moltes vegades, a l'hora d'especificar el cens que havia de pagar un pagès per gaudir d'una explotació, s'esmenta allò que havia de rebre el batlle, que sovint almenys era un àpat, de vegades amb un acompanyant, el dia en què es feia el repartiment de la collita a l'era o bé quan es trascolaven i repartien els fruits de la verema.

53. Esmentat al doc. 310, pàg. 2. No es menciona la data del document original.

S'han conservat alguns documents relacionats amb batlles o procuradors. El 1313 (doc. 136), l'abat nomenà un procurador per passar comptes amb els recaptadors del delme de la diòcesi de Vic dels béns i drets que li corresponien, en nom de l'esmentat monestir, en aquesta diòcesi. El document 272, per desgràcia en molt mal estat de conservació, sembla que també es pot relacionar amb el nomenament d'un batlle del monestir a Olvan en la persona d'Antoni de Cases. A més, també hem inclòs dos documents de nomenament de procurador per una tasca concreta, estretament relacionada amb el monestir, fets per Berenguera de Boix, qui nomenà el seu fill Guillem (doc. 162), i per Arnau de Coromines, qui va nomenar Guillem de Sagàs, un home que vivia a Berga (doc. 166).

Documents: 136 (1313, nomenament de procurador), 162 (1332, procurador que no és del monestir), 166 (1335, procurador que no és del monestir), 272 (1389, nomenament de batlle).

9. *Donacions a cens i contractes d'establiment.* Un dels conjunts de documents del monestir de la Portella (i de molts altres monestirs) més importants és el format per tots els contractes signats entre la comunitat i els pagesos amb vista al treball de les terres del domini monàstic. El primer document (doc. 37 bis) no duu data i, per tant, segurament és del segle XII, però tampoc no es pot descartar totalment una datació posterior. Per tant, el primer establiment segur fou escrit l'any 1232 (doc. 74): a canvi d'una gallina l'any, l'abat cedí la casa que tenien al sagrer de la sagrera de Sant Andreu de Sagàs (fig. 8). El següent establiment, del 1240, fa referència també a uns habitatges situats a Ripoll; els monjos desitjaven tenir un lloc on hostatjar-se en aquesta població bastida al costat del monestir de Santa Maria i del mercat. Més endavant, pel document 135, de l'any 1311, sabem que la comunitat també tenia unes cases a Puigcerdà.

El primer establiment d'una explotació agrícola és de l'any 1275 (doc. 93). En aquest document, l'abat Romeu concedí a Guillem de sa Rovira els masos de Soler i d'en Pere Mir, situats a la parròquia de Sant Andreu de Sagàs. El possessor dels masos es comprometia a donar a l'abadia la novena part dels fruits i un cens en productes. Hi ha molts altres contractes d'establiment de terres. El document 104, de l'any 1288, és molt interessant. En primer lloc perquè ens parla d'un mas antigament anomenat mas de "la Plana". En segon lloc, perquè l'establiment es fa a quatre persones, que suposem que eren els caps de casa dels masos que

tenia el monestir en aquest lloc de Fucimanya i que sembla com si es repartissin la nova explotació (una part per a un i la resta per als altres). En tercer lloc és molt interessant pels censos que pagaven, en part proporcionals, en part fixos i en part destinats al batlle. En quart lloc és interessant saber que van pagar una entrada de dos quaters d'oli (que devia servir per a il·luminar l'església) i vint-i-tres sous.⁵⁴ Un altre establiment notable és el que trobem al document 118, del 1301. L'abat Bernat cedí un mas, acabat de comprar, situat a Olvan, a Arnau de Caselles, la seva dona i llur fill, a canvi de la tasca i de quatre sous. Som a l'inici del segle XIV, encara no ha arribat la crisi demogràfica, i l'entrada fou força considerable: cinquanta sous. De fet, el 1304, per unes terres situades a Fucimanya, s'exigí una entrada de trenta-cinc sous barcelonesos de tern (doc. 125).

En aquest moment, la pressió demogràfica era bastant forta. Una masoveria, per les circumstàncies que fos, havia estat abandonada, havia restat com a deixiu (*lleixiu*, en català medieval). Molt aviat es trobà, però, una parella, Pere de Pujol i Berenguera, que l'ocuparen i encara estigueren disposats a pagar deu sous barcelonesos d'entrada. Hem de suposar que segurament devia ésser una explotació molt minsa, per la qual cosa l'abat Bernat hi ajuntà una terra anomenada de Pedret, situada en la mateixa parròquia de la Quar on s'alçava la masoveria (doc. 131).

En aquesta època, la pressió demogràfica era tan forta que la comunitat expulsà una pobra donada, anomenada Bartomeua (i amb qui no tenien unes relacions gaire bones), d'una casa situada a la sagrera de l'església de Fucimanya, per tal de cedir l'habitatge, juntament amb un hort i una terra annexos, a una parella que es comprometia a pagar uns censos i que lliurà una entrada de dos quaters d'oli (doc. 133). En aquest moment, qualsevol establiment suposava el pagament d'una entrada: la devesa que reberen els pagesos de "Lotuès" (o les Heures) els suposà pagar vint sous. Fixem-nos que encara que, en principi, era una devesa, s'acordà la possibilitat que es convertís en una terra conreada (doc. 137). Era normal fer establiments de deveses: el 1339 (doc. 184), l'abat concedí en acapte una banada de terra com a devesa, a canvi d'una entrada de cinc sous. Sempre es cobrava una entrada. Poc

54. Pel que fa a les entrades o preu d'accés a la tinença: P. BENITO, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, CSIC, Barcelona, pàgs. 639-668.

abans, el 1319 (doc. 142), una dona, anomenada Ramona, havia lliurat cent sous per rebre el mas “Tiraulós”, amb les seves cases, vinyes, prats, deveses, aigües i boscos, situat a la Quar. L'explotació del territori era molt intensa. En aquest sentit, també és molt interessant el document 143, de l'any 1320, conservat a l'arxiu de la Portella encara que fos un establiment acordat per l'abadessa del cenobi cistercenc de Valldaura; ja en parlarem més àmpliament al punt 28.

L'any 1336 (doc. 176), trobem un primer contracte d'emfiteusi.⁵⁵ És una data molt tardana. Al diplomatarí de Santa Maria de Serroteix trobem un primer document en què es parla d'un contracte emfitèutic, l'any 1302. En aquesta data, el 1336, el prior i infermer concedí en emfiteusi (*in emphiteosim*) dues masoveries situades a la parròquia de Pedret. Alhora s'imposa que els homes que visquessin en aquestes masoveries havien d'ésser propis i solius de l'ofici d'infermeria. De fet, sembla que el que va rebre les masoveries, Berenguer de Ribera, després les donà en sotsestabliment a uns altres pagesos que les havien de treballar.

Després de la Pesta Negra de l'any 1348 les coses van canviar molt. L'any 1349, trobem un primer establiment d'una terra que era de la sagristia de la Portella. Fou acordat per un corredor públic i la terra va ésser concedida al rector de Sagàs (doc. 225). Vers l'any 1350, les coses es començaren a normalitzar, però alhora hom s'adonà de la gravetat de la crisi demogràfica. Davant de la nova realitat, la comunitat de monjos decidí que, abans de tenir les explotacions abandonades i que esdevinguessin deixius (*in lexiu*), valia més donar-les, a trossos, perquè fossin treballades. D'aquesta manera (doc. 227) donà a uns homes de la sagrera d'Olvan una feixa de terra de la gleva⁵⁶ del mas de Coromines d'aquest terme parroquial. Sembla com si el mateix senyor, el monestir, intentés fer una mena de sotsestabliment (s'esmentava, per exemple, que el cens és “*in adiutorium solutionis omnium censuum, comestionum, agrariorum et aliorum quorumcumque*” que hagués de

55. Paul FREEDMAN, *Els orígens de la servitud pagesa a la Catalunya medieval*, Eumo editorial, Vic, 1993, pàgs. 163-165; L. TO, “La seigneurie dans une ville médiévale: le développement de l'emphyteose à Gérone au XIIe siècle”, a PH. SÉNAC (ed.), *Histoire et archéologie des terres catalanes au Moyen âge*, pàgs. 229-251; P. BENITO, *Senyoria de la terra i tinença...*, pàg. 619-621.

56. Gleva: conjunt de terres del mas. Més endavant parlarem de l'ús que hom fa d'aquest terme en la documentació del monestir.

pagar el mas). A més, acordaren una entrada, força notable en aquest moment, de disset sous. Poc després (doc. 231), també s'esdevingué l'establiment d'unes banades⁵⁷ d'aquest mateix mas a un altre habitant de la sagrera d'Olvan, a canvi de lliurar una entrada encara més notable, de cent sous. Això que es feia amb relació a un mas, també es féu amb relació a uns masoveria: de la masoveria anomenada "Torrent del Grau" de Pedret, que havia restat abandonada a causa de la pesta, se'n segregà una banada que fou concedida en establiment emfitèutic a Guillem de Guimbaldes (doc. 256).

Fins i tot alguns masos grans, com el de "Lotuès" (ara les Heures, fig. 11) s'abandonaren arran de la Pesta ("*a tempore immensium mortalitatis*", com diuen els documents) i es quedaren sense hereus i hagueren d'ésser establerts de bell nou (doc. 252). Guillem Mateu i els seus, l'any 1365, com a nous tenidors d'aquest mas, esdevingueren homes propis, quitis, solius i naturals de l'abat i es comprometeren a pagar els censos i a donar les parts de les collites que tinguessin (el delme i la tasca), excepte d'una barquera. No es féu esment, però, del pagament de cap entrada.

El 1374, la situació demogràfica encara era dolenta. Francesc Verdeguer (doc. 257), monjo i infermer de la Portella, veient que les masoveries de Vila-rasa i del Puig, situades a la parròquia de Pedret, havien estat abandonades a causa de la Pesta Negra, d'acord amb l'abat, les concedí en emfiteusi a Ramon sa Ribera, de la parròquia de Berga. Establí com a condició que les treballés (o, més aviat, les fes treballar) i que en donés la tasca del pa i del vi. Aquest contracte s'havia de mantenir mentre el monestir no trobés ningú que s'hi volgués instal·lar i alhora estigués d'acord a esdevenir home de l'ofici d'infermeria. L'infermer va rebre com a entrada la molt notable quantitat de deu florins d'or. La proximitat de la vila de Berga repercutí en les condicions d'aquest contracte.

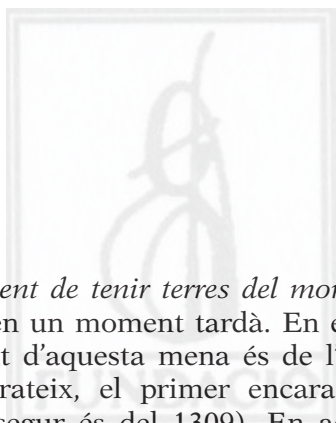
La major part dels contractes d'establiment d'aquesta època ens parlen de la situació demogràfica dramàtica que hom patia des de l'arribada de la Pesta Negra. El 1397 (doc 277), l'abat de la Portella reconeixia novament que molts masos eren despoblats i amenaçaven ruïna i, per aquest motiu, establí a Bernat de la Tor,

57. Amb relació al significat de la paraula banada (peça gran de terra sovint marginal amb relació al nucli de l'explotació), vegeu també, més endavant, el darrer apartat d'aquesta introducció.

de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, el mas de “Comes Sobiranes” i el mas de “Bellsolà”, situats en aquesta parròquia, molt probablement a més de 1.300 m d’altitud. S’obligava Bernat de la Tor a cobrir o fer que algú fes la coberta de les cases del mas de les “Comes Sobiranes” i del mas de “Bellsolà”, en el termini de tres anys; en el cas que no ho fes així, hauria de pagar una pena de cent sous de moneda de Barcelona de tern. Abans de nou anys, també havia de triar un hereu que residís en un d’aquests masos i fos home propi, quiti, soliu, natural i de remença. Va rebre, com a entrada, 110 sous de moneda barcelonesa de tern.

Aquesta situació de crisi va fer que la comunitat de Sant Pere de la Portella hagués de renunciar a algunes rendes. El 1412 (doc. 283), l’abat de la Portella va establir el mas de la Garriga, situat a la parròquia d’Avinyó, a Pere Riu-sec, un home de la parròquia d’Artés. Alhora hagué d’acceptar la reducció dels censos. Podem cloure aquest apartat dedicat als establiments amb la renúncia d’un domini útil (doc. 285): Pere de Viladomat, apotecari i ciutadà de Barcelona, retornà a l’abat de Sant Pere de la Portella i al seu procurador, Esteve de Puig, apotecari de Berga, una vinya que tenia a cens, per tres anys, situada al terme de Berga, al lloc anomenat Baell. Potser l’apotecari barceloní no trobava ningú que la volgués treballar i havia deixat d’ésser un negoci el fet de tenir en establiment aquesta terra del monestir.

Documents: 37 bis (segles

10. *Reconeixement de tenir terres del monestir.* Trobem aquest tipus de document en un moment tardà. En el nostre diplomatarí, el primer instrument d’aquesta mena és de l’any 1304 (doc. 123); al monestir de Serrateix, el primer encara és d’una data més tardana (el primer segur és del 1309). En aquest document 123, Beatriu de Soler i el seu fill Bartomeu, de la parròquia de Sant Quirze de Pedret, van reconèixer a Guillem de sa Rovira, cambrer

i procurador del monestir de la Portella, i a l'abat Bernat que tenien el mas de Soler pel monestir. En aquest mateix document confessaren que donaven al batlle la cinquena part dels esplets de cereals i de vi, i també hi especificaren els altres censos que havien de lliurar per poder gaudir del domini útil d'aquest mas. Un altre exemple una mica posterior: l'any 1322 (doc. 148), l'abat Bernat confirmà a Pere Joan i al seu gendre Berenguer el mas Joan de la parròquia de Gardilans. S'imposà a aquests pagesos de l'abadia que havien d'ésser homes propis, solius, quitis i naturals del monestir i que restaven obligats al pagament de la tasca de les collites i al lliurament d'uns censos. A més, d'una manera molt semblant a allò que trobem arran de les lluïcions fetes per la comunitat de monjos (punt 12 d'aquest apartat), l'abat va rebre per aquesta confirmació quaranta sous barcelonesos de tern.

La major part dels reconeixements de tenir terres pel monestir s'esdevingueren abans del 1348, l'any en què arribà al Berguedà la Pesta Negra. El 1327 (doc. 156), hi hagué el reconeixement de tenir una vinya i una terra per l'infermer i, alhora, s'establiren les condicions a les quals s'havien de sotmetre els pagesos que les volien tenir. En general, trobem que els reconeixements servien bàsicament per confirmar els censos que calia pagar. De vegades, aquestes actes de reconeixement també anaven acompanyades d'altres consideracions, tal com trobem al document 179 (any 1338), quan Pere Draper d'Espona de la parròquia de la Baells, després de reconèixer a l'abat Guillem que tenia el mas de la Tosca, es va comprometre que, abans de cinc anys, havia de trobar algú que tingués aquest mas i que pogués esdevenir home propi, soliu i afocat de l'abadia; si en el termini d'aquests anys no havia trobat ningú, es condemnava a pagar cent sous. Alguna vegada, els reconeixements feien referència a terres més llunyanes, com Sant Iscle de Bages (doc. 211), Víllec (doc. 216) o Gaià (doc. 258). També hem inclòs en aquest punt 10 el document 280, de l'any 1403, encara que té unes característiques molt diferents a les dels que hem vist fins ara, atès que sembla més aviat la resolució d'un plet: la senyora i el comú d'Avinyó van reconèixer que el mas Garriga era del monestir de la Portella.

Per acabar, assenyalem que, de fet, els capbreus perseguïen una finalitat molt semblant a la que es volia obtenir amb aquesta mena de documents de reconeixement. Fins al punt que, fins i tot, dubtem que, per exemple, el document 174, del 1336, no sigui el fragment d'un capbreu.

Documents: 123 (1304, mas), 148 (1322, mas, reconeixement d'ésser homes del monestir, quaranta sous), 156 (1327, vinya i terra), 174 (1336, possible fragment d'un capbreu), 179 (1338, mas, cal cercar un nou tenidor), 198 (1341, mas), 211 (1346, terra), 216 (1346, vinyes), 258 (1376, sagristà), 280 (1403, mas).

11. *Presa de possessió*. Una cerimònia en la qual participaven sovint els senyors, per exemple els abats o altres membres d'una comunitat monàstica o bé llurs procuradors, era la presa de possessió dels béns que rebien arran d'una donació o d'una compra. Alhora, també es podia esdevenir la cessió simbòlica de la possessió d'unes terres o d'uns drets del monestir, arran d'un establiment i de la concessió del domini útil sobre unes propietats. Era un ritual en què l'aspecte simbòlic tenia un pes molt important. De vegades també hi podia haver una presa de possessió pactada entre dos pagesos, quan s'esdevenia un sotsestabliment o la cessió del domini útil entre tots dos. L'any 1332, Guillem Boix se n'anà al mas anomenat d'en Bernat sa Serra, de Vilada, on va donar possessió corporal a Pere de Serra, monjo i sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella de l'esmentat mas, que aquest sagristà havia comprat. Com a símbol d'aquest fet, Guillem Boix féu entrar el sagristà dins del mas i després va sortir-ne (doc. 165).

Un altre document de presa de possessió interessant és el 264, de l'any 1384, en què després de la venda del domini útil hi consta detalladament la cerimònia de la presa de possessió i s'explica com, d'una manera simbòlica, el nou possessor, amb una aixada, cavà les vinyes (*"in signum vere et sibi tradite possessionis de predictis cum quodam sarculo sive exada fodint in dictis vineis"*).

Un darrer exemple molt diferent. L'any 1303, després del plet que hi hagué entre el monestir i el rector de l'església parroquial de Sant Martí de Serraïma, quan van ésser reconeguts els drets que l'abat de la Portella tenia sobre l'església sufragània de la Mare de Déu de Fucimanya, el procurador del cenobi, Bernat Perella, va entrar dins d'aquesta església i va manar que el notari en deixés constància en un document (doc. 120).

Documents: 120 (1303, església), 165 (1332, mas), 264 (1384, venda de domini útil amb presa de possessió, Santa Maria de l'Antiguitat).

12. *Lluïció i aprovació de les vendes de domini útil*. La lluíció o aprovació per part d'un senyor de la venda o donació d'una terra o mas, generalment anava acompanyada del cobrament d'una quantitat, com ara el lluïsmes. En principi, el cobrament del

lluïisme o foriscapi⁵⁸ és un element fonamental de la institució del contracte emfitèutic; tanmateix, també trobem exemples de lluïcions i de pagaments de lluïsmes amb relació a pagesos que no eren pas emfiteutes.

L'any 1233, l'abat Arnau aprovà una compra (o potser més aviat un sotsestabliment) feta a la parròquia de Sagàs; encara que no es faci menció de la paraula lluïisme, els compradors, Pere de Pujol i Ermessenda, hagueren de pagar tretze sous per aquesta aprovació. El 1256 (doc. 85), trobem una nova lluïció d'una compra feta pel rector de Santa Maria de la Quar; en aquest cas, hagué de lliurar setze sous a l'abat i, també, divuit diners al batlle que tenia el cenobi a la vall de Frontanyà (o de la Portella). El document 87 (any 1259), ens mostra una lluïció motivada per una donació de l'herència familiar feta en vida entre uns pares i una filla i el seu marit; per aprovar aquesta cessió, el cenobi va rebre la notable quantitat de seixanta-un sous melgoresos. Els lluïsmes eren, certament, una bona font d'ingressos per a la comunitat monàstica. El 1266 (doc. 90), per aprovar les compres d'unes honors també a la Cerdanya, l'abat va rebre cent sous més.

Com hem dit més amunt, en molts casos, alhora que s'esdevenia l'aprovació, també es recordava quin cens calia pagar i s'imposava que els compradors fossin homes del monestir. Així, en el document 119, Berenguer Guerau de Móra i el seu fill restaren obligats a donar la tasca i un cens format per una perna, dues gallines i setze diners, un sester de vi, acapte de vi, albergues per a dos senyors i dues albergues al batlle acompanyat d'un home. A més, havien de lliurar quinze sous per la lluïció.

En alguns casos, ni tan sols es feia esment que hi hagués hagut un canvi de possessor. La confirmació que féu l'abat Bernat a Arnau de Casa Santpere de Gardilans (fig. 18), en què s'establien els censos que havien de pagar i les obligacions que tenien, va suposar el pagament de cent sous (doc. 147). Entre les obligacions a les que restaven sotmesos, hi havia les questes, emprius, redempcions d'homes, terços, lluïsmes (*laudimiis*); en aquest cas, curiosament, els homes restaven alliberats de la remença, que

58. En alguns documents (doc. 193, any 1340), es diu clarament que el foriscapi corresponia a la tercera part del preu de venda ("foriscapium de precio eiusdem, scilicet tercia pars precii in signum directi domini"). Amb relació al lluïisme: P. BENITO, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, CSIC, Barcelona, pàgs. 669-684.

sols havien de pagar les dones. D'altra banda, adonem-nos que és prou sorprenent que, en un mateix document, es parli de la remença i de lluïsmes.

Normalment, el document sempre concreta el lluïisme que han pagat els compradors; només, en algun cas, per algun motiu, no se'n fa esment. En el document 180 (any 1338), l'abat Guillem considera que el lluïisme (*laudemio seu foriscapio*) ja ha estat pagat i, per aquest motiu, sembla que s'estima més no concretar la xifra del seu valor. De fet, curiosament, era una venda feta per una dona al seu marit. En aquest cas, però, a part de concretar el cens que calia pagar, aquest pagès també reconeix que havia d'ésser home propi, soliu i afocat. Sembla, per tant, que allò que l'abat volia, sobretot, era assegurar la continuïtat de la renda i de la senyoria.

De vegades, la lluïció també servia per confirmar antics sotsestabliments. Al document 182, de l'any 1338, es fa esment de totes les honors que antigament havien estat establertes (*"omnibus illis honoribus quos antiquitus vos vel vestri stabilistis a-n Puig de Romayns et heredibus Bernardi de za Maso et Elicsendi de Roseto, uxore quondam Petri de Roseto, et Petro filio eius et suis, de dicta parocchia de Vilada"*). De fet, l'any 1339 (doc. 186), trobem una lluïció, feta per l'abat Guillem, d'un sotsestabliment, pel qual un pagès havia cedit a un altre una masoveria a "Querats". En alguns casos, no és pas tan clar. Així, en el document 201, només es parla d'una remissió, amb relació a una venda del domini útil; de ben segur, però, aquesta aprovació degué comportar el pagament d'una quantitat, que no sabem quina era, perquè només podem disposar d'un resum fet al segle XVIII. De vegades, el bé pel qual es cobrava el lluïisme era tota una explotació, un mas o una masoveria; d'altres vegades, eren unes terres, una banada o una devesa, tal com trobem al document 208.

Abans d'arribar a la Pesta Negra, aturem-nos un moment en un document que suposà una entrada excepcional per al monestir. Cília, vídua de Pere de Puig, d'acord amb el testament del seu marit, va rebre el mas familiar de les Guimbaldes (doc. 215). En el document, redactat l'any 1346, s'especificava que aquesta vídua havia de pagar la tasca i un cens fix. A més esdevenia dona soliu, pròpia, quítia i natural del monestir. D'altra banda, el seu fill, quan arribés a la majoria d'edat (els catorze anys), restava obligat a acceptar tot això. I la comunitat, que es va reunir per aprovar-ho, cobrà la quantitat notable de cinquanta sous.

Després de la Pesta Negra canviaren moltes coses, però no el pagament del lluïisme. L'any 1357 (doc. 239), sabem que el monestir va cobrar un lluïisme, encara que no sabem quina quantitat va representar. L'any 1358 (doc. 242), trobem al diplomatari una altra lluïció o aprovació. Aquesta lluïció va servir perquè el monestir rebés noranta sous i també per moltes altres coses: pagament de l'eixorquia i la intestia, confirmació de les rendes, confirmació dels mals usos i altres drets (questes, emprius, dominacions, remences, terços, lluïsmes i foriscapis) i, a més, realització d'un homenatge de boca i mans. Tenim la impressió que el monestir, en aquesta etapa de crisi demogràfica i econòmica, se sentia insegur i necessitava afermar encara més la seva situació social i econòmica. N'és una bona mostra el fet que, el 1350 (doc. 230), la comunitat volia cobrar totes les intesties no cobrades fins aleshores, tant la del pare d'un home de Fucimanya anomenat Berenguer Gibert, com la de tots els seus avantpassats (*"ratione intestie [...] Bernardi Guibert, patris vestri, et omnium aliarum personarum defunctarum que in dicto manso decesserint usque in hunc presentem diem"*). La caiguda de les rendes, arran de les pèrdues de població, creà la necessitat d'obtenir entrades d'on fos.

Alhora, les lluïcions servien per confirmar les ampliacions de les tinences d'alguns pagesos, com s'esdevingué l'any 1361 (doc. 247), quan l'abat Berenguer aprovà a Ramon de Casanova de Lotuès la compra que havia fet del mas d'en Novell. En aquest cas, en aquesta lluïció, com si es tractés d'un establiment, s'imposaven les condicions de l'explotació del mas: el pagès havia de treballar les terres i les vinyes i les havia de protegir de l'aigua de pluja, perquè no s'erosionessin, d'acord amb el costum dels bons pagesos (*"bene labores et excolas et ab aquis pro posse tuo deffendas ad usum et consuetudinem boni agricultoris"*), i restava obligat a donar, dels fruits que hi collís, la tasca i havia de fer el cens acostumat, tal com havien fet els seus avantpassats, i calia que fos fidel i obedient a l'abadia (doc. 245).

Esmement també el document 254, de l'any 1369, en què Pere de Coma-rossa, del lloc de Planoles (Ripollès), comprà una devesa anomenada la "Devesa dels Aigalons", sota la Riba Grossa. La major part d'aquesta devesa era de l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella, al qual en el document es reconeix que havia de donar el terç o foriscapi de la venda. El preu de la venda fou de deu lliures barceloneses de moneda de tern. En darrer lloc, podem recordar el document 264, del 1384, en què consta que calgué

pagar el terç o lluïisme per la venda d'una vinya que era del sagristà del monestir.

Documents: 75 (1233, abat, tretze sous), 85 (1256, setze sous i divuit diners), 87 (1259, seixanta sous), 90 (1266, cent sous), 119 (1302, quinze sous), 126 (1306, cent sous), 129 (1308, vint sous), 147 (1322, cent sous), 158 (1329, cinc sous), 160 (1331, deu sous), 180 (1338, lluïisme), 182 (1338, cent sous), 186 (1339, sots establiment, deu sous), 201 (1344), 208 (1345, lluïisme, quatre sous), 215 (1346, cinquanta sous), 239 (1357, lluïisme), 242 (1358, lluïisme, eixorquia, intestia, noranta sous), 243 (1358, quaranta sous), 245 (1359, mas, lluïció, Gardilans, cinquanta sous), 247 (1361), 250 (1364, lluïisme, cinquanta sous), 254 (1369, foriscapi), 264 (1384, terç o lluïisme).

13. *Reconeixements d'ésser home o dona del monestir.* Tots els reconeixements d'ésser home o dona de l'abat (o d'algun ofici del monestir) són tardans. Mentre que al diplomatarí del monestir de Santa Maria de Serrateix, trobem el primer reconeixement l'any 1290 (o potser el 1287), a la Portella cal esperar fins a l'any 1324. En aquesta data (doc. 151), Jaume Saquet reconegué a l'abat de la Portella com a home propi, quiti i natural seu. En reconeixement d'aquest fet es va comprometre a donar una quantitat de cera cada any i féu homenatge de boca i mans. De vegades aquest homenatge es feia al batlle del monestir (doc. 154). Normalment es feien aquests juraments d'ésser homes o dones de Sant Pere de la Portella perquè eren fills d'homes del monestir i no havien pagat la remença. En el document 184, per exemple, el que reconeixia ésser home de l'abat especificava que ho era perquè la seva mare, Berenguera de Puig Cogul, de la parròquia d'Olvan, ja era dona pròpia i natural del monestir de la Portella (any 1339). Altres vegades, encara és més complicat: l'any 1339, Pere confessà que, atès que el seu pare, Pere de Migservent, difunt, era fill il·legítim de Catalana des Saquets, de la parròquia d'Olvan, dona pròpia i natural del monestir de la Portella, es veia obligat a reconèixer que era home propi, soliu, quiti i natural de l'abat de la Portella i es comprometia a lliurar cada any, per Sant Joan, uns polls de gallina domèstica (doc. 185).

De vegades, la realitat era diferent. No es tractava d'algú que ja no vivia als dominis monàstics, ans d'algú que precisament hi anava a viure. Berenguer de sa Bruguera, de la parròquia de Sant Feliu de Monistrol de Calders, havent-se alliberat de la jurisdicció de Bernat de Talamanca, va triar com a senyor l'abat de Sant Pere de la Portella (doc. 191). De fet, s'havia instal·lat en un dels masos que el monestir tenia a la parròquia de Sant Martí de Serraïma; per aquest motiu es va comprometre a lliurar una lliura

de cera a mesura de Berga. A més, va retre homenatge de boca i mans segons els Usatges de Barcelona i els Costums de Catalunya. Trobem en el reconeixement de Guillem Terrac una realitat semblant, però respecte a una persona que vivia a la mateixa vall de la Portella (doc. 192).

Hem inclòs en aquest apartat la notícia, conservada en l'inventari de documents del segle XVIII, de diversos homes de les parròquies de Vilada i de la Clusa que feren jurament d'homenatge a l'abat del monestir (doc. 168). Després de la Pesta Negra, l'any 1350 (doc. 229), quatre homes (dos dels quals amb les mullers) i una dona feren un reconeixement col·lectiu que eren homes propis, solius i afocats del monestir i també feren homenatge de boca i mans —tal com havien fet llurs predecessors en tots els masos que ocupaven— i es comprometeren a ésser fidels a l'abat, a donar els censos i agrers i a sotmetre's als mals costums, com les eixorquies, intesties, cugucies, el terç dels homes i les dones, els lleixius (deixius?) o tots els altres drets i serveis que hom solia fer abans. La gravetat de la situació creada després de la Pesta Negra obligava a prendre aquesta mena de mesures més excepcionals. Potser aquest mateix sentiment d'excepcionalitat és el que féu que Pere de Solanllong, tot i ésser menor d'edat, fes homenatge de boca i mans i es reconegués home de l'abat (doc. 240, any 1357). Esmentem també el reconeixement col·lectiu fet per tretze homes, de les parròquies de la Quar, Sant Maurici, Olvan, Vilada i Gardilans, esdevingut immediatament abans de l'epidèmia, l'any 1437 (doc. 295).

Diguem, finalment, que sorprèn que en aquesta documentació del monestir de la Portella gairebé no trobem cap reconeixement d'ésser dona del monestir, tal com trobem al diplomatarí de l'abadia de Santa Maria de Serrateix.⁵⁹

Documents: 151 (1324, abat, home), 154 (1325, abat, home), 168 (1335, juraments d'homenatge), 181 (1338, abat, home), 183 (1339, abat, home), 185 (1339, abat, home), 190 (1339, abat, home), 191 (1340, abans alliberat d'una altra senyoria, home), 192 (1340, abans alliberat d'una altra senyoria, home), 205 (1345, abat, home), 212 (1346, abat, home), 228 (1350, abat, home), 229 (1350, abat, diversos homes i dones), 240 (1357, abat i procurador, un home i un menor), 241 (1357, abat i procurador, dos homes), 294 (1437, dos homes), 295 (1437, tretze homes de diverses parròquies).

59. J. Bolòs, *Diplomatarí del monestir de Santa Maria de Serrateix...*, pàgs. 42-43.

14. *Alliberaments o redempcions.* Hi ha molt pocs esments documentats d'alliberaments o de redempcions d'homes i de dones del monestir. Hom té la impressió que la situació de la pagesia era una mica millor a la Portella que no pas als dominis del monestir de Serrateix; amb tot, la distància entre els dos cenobis és molt reduïda i no hi ha cap motiu que justifiqui gaires diferències. Malgrat això, mentre que amb relació a l'abadia de Serrateix s'han conservat sis casos de redempcions de persones (en què sabem fins i tot quant hagueren de pagar per tal de redimir-se), respecte a la Portella no en coneixem gairebé cap. Només al document 303, molt tardà, fet en època de l'abat Francesc, trobem la redempció de Pere de Solanllong, de la parròquia de Casserres, per tal que pugui viure allà on vulgui. De fet, cal pensar que hi devia haver altres documents com aquest, però que s'han perdut, atès que tenien molt interès per a l'afectat i molt poc interès per al senyor, d'una manera especial quan ja havien passat unes generacions.

Si bé conservem pocs alliberaments d'homes del monestir, sí que conservem alguns alliberaments de pagesos d'altres senyories per tal de poder ésser pagesos de la Portella i gaudir del domini útil d'unes terres. Així, es conserva l'alliberament dels homes del mas Serra, per tal que poguessin esdevenir homes del sagristà del monestir de la Portella (doc. 164, any 1332). També s'ha conservat l'original de l'alliberament del jurament prestat per Bernat de Roset Jussà, Ramon de la Serra, de la parròquia de Vilada, Ramon de Torrent i Guillem de Torrent, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, que vivien en uns masos venuts al monestir de Sant Pere de la Portella, per tal que poguessin retre homenatge a l'abat d'aquest cenobi.

Documents: 164 (1332, alliberament de pagesos per esdevenir homes del sagristà), 167 (1335, alliberament de pagesos per esdevenir homes de l'abat), 303 (1437-1450, redempció).

15. *Altres documents relacionats amb la jurisdicció i el domini del monestir.* Com tots els monestirs d'aquesta època, l'abadia de la Portella era alhora una comunitat religiosa, una senyoria dominical i una senyoria jurisdiccional. Molts documents deixen veure la importància d'aquest fet. Com a senyor de la terra i de la jurisdicció, Arnau de Vall, prior i infermer, donà possessió a Bartomeu de Vila-rasa, quan heretà el mas o masoveria de Vila-rasa, a la parròquia de Pedret, el qual havia estat del seu oncle, que havia mort intestat (doc. 169, any 1335).

Troben un exemple molt clar de la importància de la possessió dels drets jurisdiccionals per part de l'abadia quan Guillem, abat del monestir, va absoldre Jaume de Cerdanyola, de la parròquia d'Olvan, home del monestir, de totes les demandes i peticions que li poguessin fer amb relació al seu germà, Pere de Cerdanyola, que havia mort sense fills i intestat, per la qual cosa l'abadia tenia dret (d'acord amb els mals usos) de quedar-se la tercera part dels seus béns (doc. 189).⁶⁰ Per aquesta renúncia, l'abat es conformà amb rebre vint sous barcelonesos de tern i renuncià a la resta, a causa dels nombrosos serveis que en Jaume de Cerdanyola havia prestat al monestir (*"multa grata servicia que tu nobis fecistis et facere non cessis"*). Trobem un cas semblant en el document 194, de l'any 1340, en què l'abat va reduir i perdonar en part a Cerdà Guerau de Planoles, home de l'abat, qualsevol demanda que pogués fer a causa que Pere i Bernat, germans seus, havien mort intestats i sense descendència (*"ratione intestie et exorquie ipsorum Bernardi et Petri fratrum tuorum qui abintestatos et sine prole decesserunt"*). Per concedir aquest perdó, va rebre la quantitat de cent sous. Una quantitat igual fou pagada l'any 1350 (doc. 230): a canvi de cent sous, l'abat Bernat va absoldre Berenguer Gibert, hereu del mas Gibert, de la parròquia de Sant Martí de Serraià, de qualsevol demanda per raó de la intestia del seu pare Bernat Gibert i per raó de la ferma d'espoli o entrada de la seva muller, Sibil·la.⁶¹ Esmentem, per fi, el document 236 (de l'any 1355), segons el qual l'abat decidí d'exercir el dret de fadiga o retracte i retornar a Guillem Gener, de la parròquia de Santa Maria de Claret, els seixanta sous que havia rebut per la venda del domini útil d'unes cases i uns corrals situats a la sagrera de Claret.

El problema jurisdiccional que reflecteix la notícia breu que trobem al document 98, de l'any 1282, esdevingut durant el regnat de Pere II el Gran (poc abans de les Vespres Sicilianes), potser cal relacionar-lo amb l'enfrontament entre güelfs i gibel·lins que es produïa a tot Europa. La brevetat de la notícia no per-

60. Amb relació al tema de les intesties i les eixorquies: R. LLUCH BRAMON, *Els remences. La senyoria de l'Almoina de Girona als segles XIV i XV*, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, Girona, 2005, pàgs. 293-349; P. BENITO, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, CSIC, Barcelona, 2003, pàgs. 488-493.

61. Amb relació a les fermes (o firmes) d'espoli forçades: R. LLUCH BRAMON, *Els remences...*, pàgs. 156-176; P. BENITO, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, CSIC, Barcelona, pàgs. 685-698.

met, però, anar més enllà en el coneixement del que realment s'esdevingué.

Documents: 98 (1282, jurisdicció reial i papal), 169 (1335, intestia, herència), 189 (1339, dret d'intestia), 194 (1340, intestia), 230 (1350, intestia i ferma d'espoli), 236 (1355, fadiga o retracte).

16. *Reduccions i canvi de censos*. Tal com vam veure quan vam estudiar la documentació de Santa Maria de Serrateix, la majoria de les reduccions de cens, amb la finalitat d'adaptar-se a una nova realitat demogràfica i econòmica, es produïren després de l'any 1348, data d'arribada de la Pesta Negra. Tanmateix, abans d'aquesta data, ja podem trobar alguns precedents. Al diplomatari de la Portella, l'any 1340 (doc. 193), es conserva el primer exemple de canvi del cens d'una propietat del monestir, quan el cambrer del monestir decidí que Pere Andreu de Vilallobent, que havia de donar a l'esmentat ofici de cambreria la tasca, donés quatre diners de Barcelona. Potser intervingueren en aquesta transformació factors diversos, com la necessitat de monedes o bé la dificultat de cobrar l'onçè de les collites d'una terra situada a la Cerdanya.

Abans del 1348, encara trobem algun altre exemple de reducció de censos. El 1346 (doc. 210), l'abat Guillem establí les condicions que havien de pagar els tenidors del mas "Fontsevot" de Sagàs. Sembla que el cens de productes diversos que pagaven fins aleshores va restar reduït a una quantitat fixa de tres aimines (o eimines) d'ordi. Alhora, en llegir aquest document també ens adonem que aquest mas no era pas de remença, ans podia ésser venut, a canvi, això sí, de lliurar una tercera part del preu de la venda. El comentarem més endavant, quan parlem dels pagesos.

El nombre de reduccions que s'esdevingueren després de l'inici de la crisi demogràfica és molt més important. Amb tot, cal dir que disposem de pocs documents, molts menys que els que trobarem en l'estudi del diplomatari del monestir de Serrateix. Esmentem, en primer lloc, la reducció de la tasca i dels censos que es pagaven per poder treballar unes terres de Roca Rodona, de la parròquia d'Olvan, esdevinguda l'any 1425-1437 (doc. 292); aquest agrer i aquests censos restaren reduïts a unes quantitats en metàl·lic i fixes.

Diguem, finalment, que el canvi de cens més important es va produir arran de la fragmentació de les explotacions, que ens mostren alguns dels contractes d'establiment (estudiats al punt 9). La impossibilitat de trobar pagesos que es volguessin fer càrrec

d'algunes explotacions féu, com veurem quan parlem dels contractes d'establiment, que es preferís fragmentar-les i donar-les a diferents pagesos que no pas deixar-les ermes i sense treballar (fet que representava renunciar a qualsevol mena de cens).

Documents: 193 (1340), 206 (1345, reducció), 210 (1346, reducció), 292 (1425-1437, reducció), 304 (1437-1450, reducció de cens).

17. *Evacuacions, convinences i incompliments de les donacions.* Els incompliments de les clàusules de les donacions fetes a institucions eclesiàstiques eren força normals. Molt sovint, els fills no es volien fer responsables d'allò que havien fet els pares, en especial si havien donat una part important del patrimoni familiar, per exemple a un monestir. Al diplomatarí de Sant Pere de la Portella no trobem gaires casos d'evacuació, tot i que en alguns altres documents, per exemple de cessió d'una propietat que ja havia estat donada, s'intueix que abans hi havia hagut problemes.

Al document 24 del diplomatarí, de l'any 1060, trobem un primer exemple d'evacuació. Ja n'hem parlat una mica quan hem estudiat, més amunt, les compres. Allò que d'entrada sembla una donació feta per Enric i la seva dona, Guasca, al final es considera una donació, venda i evacuació ("*donamus et vendimus vel evacuamus*") i sabem que va suposar el pagament, per part de l'abat Mir (i d'algun altre senyor que l'ajudà), de la quantitat de vint-i-cinc unces d'or (pagades en quelcom d'equivalent).

Les donacions fetes pels senyors de la Portella, en molts aspectes fundadors del monestir, foren importants i degueren afectar el nucli del seu patrimoni. Sabem que el dia de Sant Pere de l'any 1084 (doc. 34), durant la celebració de la festivitat d'aquest sant, al qual estava dedicat el monestir, els monjos de l'abadia es queixaren a Pere Bernat de la Portella i a la seva muller Ermessenda, que assistien a l'acte, pel fet que no es complien les donacions fetes per Bernat Guifré de la Portella i per Guifré de la Portella, pare i avi de Pere Bernat, el qual es va comprometre a fer-les complir.

Un dels aspectes característics de moltes de les evacuacions era el pagament d'una quantitat per part de la comunitat. Els que feien l'evacuació renunciaven als drets o terres, que eren retornats a llurs propietaris legals, però, com que solien ésser personatges importants, rebien una compensació per fer-ho. L'any 1200 (doc. 64), Bernat de Vallcorba va evacuar una honor situada a Gaià i formada per diversos masos, que retornà a les mans de l'abat Bernat

del monestir de Sant Pere de la Portella. Va rebre però, a canvi, vint-i-cinc sous de moneda barcelonesa.

També hem inclòs en aquest punt la convinença signada l'any 1117 (doc. 47), entre Bernat Hugbert i Bernat, abat de la Portella, per la qual l'esmentat Bernat Hugbert retenia el domini útil d'un alou situat a Ardèvol (a canvi del lliurament de la tasca), el qual després havia de passar al cenobi plenament. De fet, com veurem més avall, aquest alou havia estat cedit com a penyora de cent sous destinats a pagar a Bernat Hugbert un viatge a Terra Santa.

Documents: 24 (1060, evacuació i donació), 34 (1084), 47 (1117, convinença), 64 (1200), 81 (1246, església de la Quar).

18. *Violència*. S'ha parlat molt de la violència en època medieval. Gairebé tothom tenia armes i les lluites eren usuals. Amb tot, moltes d'aquestes baralles o enfrontaments violents, si tingueren un abast molt limitat i afectaren només una persona (tal com algun document del diplomatari de Santa Maria de Serrateix ens va permetre de descobrir), no degueren deixar cap record escrit.⁶² Al costat d'aquestes baralles hi havia també guerres amb un abast més ampli. En la documentació del monestir de la Portella trobem diversos testimonis de les guerres que hi havia entre senyors feudals, que de vegades afectaven terres de senyors veïns i, molt sovint, les propietats i les collites dels pagesos que vivien en els territoris dels enfrontaments. Els estudis fets darrerament sobre les guerres que hi hagué a la fi de l'edat mitjana, per exemple arran de la conquesta del comtat de Pallars pels exèrcits del rei i dels Cardona, ens mostren la trista realitat d'uns pagesos que veien destruïdes les collites i, fins i tot, les vinyes i els arbres potser centenaris plantats en llurs terres.⁶³ Algunes de les notícies de destruccions i d'incendis que es produïren a la zona de la Portella ens recorden aquesta trista realitat.

Respecte a la violència és molt interessant el document de salvaguarda concedit pel monarca Pere I, l'any 1198, en terres

62. J. BOLÒS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix...*, docs. 229 o 413.

63. J. BOLÒS, "La vida quotidiana en temps de guerra", *Hug Roger III, senyor en les muntanyes. Procés al darrer comte del Pallars, 1491*, Pagès editors, Lleida, 2002, pàgs. 125-179; J. BOLÒS, "Tallar i cremar. Aspectes de la vida quotidiana en temps de guerra, al Pallars a la fi del segle xv", *Enfrontaments civils: postguerres i reconstruccions. Segon Congrés Recerques, Actes*, vol. I, Pagès editors, Lleida, 2002, pàgs. 14-21.

cerdanes, a la vall de Ribes i al priorat de Sant Pere del Mont (doc. 58). De fet, gairebé totes les notícies sobre l'existència de violència a les terres de la Portella provenen de la cancelleria reial. Certament, sense aquesta font, editada fa uns anys per Sáinz de la Maza, sabríem ben poca cosa de les greus tensions que es produïren amb relació al monestir. A l'acte veiem que els qui patien les violències usualment no eren els monjos ans els homes del monestir, els pagesos perjudicats injustament pels enfrontaments o pels problemes de l'abat o, fins i tot, per guerres empreses per altres senyors, com ara els senyors de la Portella. L'any 1278 (doc. 95), l'abat es queixà de la violència ("*rauberias et maleficia*") feta per part del comte de Pallars i de gent de Berga contra ell i contra el monestir. Sabem que havien estat fets presoners diversos homes del monestir, dels masos Güell, Camptellós, "Casaldòvol" i "Becsec" ("*scilicet Carbonum de Guaeil, Guillelmum de Cantalos, Iacobum de Caldovol, Iacobum et Bartholomeum de Bech Sech*").

Força anys més tard, el 1292 (doc. 107), l'abat Romeu de la Portella encara es queixava al rei de la violència dels homes de Berga i del Berguedà, que agafaven als pagesos del monestir (a causa dels deutes de la comunitat) les eines de treball: les bèsties amb què llauraven i les arades. Els pagesos patien els problemes de llurs senyors. Pel document 108 (i pel 109), sabem que la comtessa Làscara fins i tot havia fet capturar homes del monestir i els havia empenyorat. Aquest problema resta reflectit també en el document 110, en què es parla de robatoris, depredacions i violència. Els problemes també es traslladaren a la vall de Ribes, on el monestir també tenia drets i terres, i on eren indègudament apropiades les rendes del cenobi de la Portella (doc. 111), per exemple per part del noble Gispert de Castellnou (doc. 112).

Les relaciones amb la gent de Berga no eren gaire bones. Uns anys més tard, el 1316, hi continuava havent problemes, en aquest cas amb els homes de la vila de Berga, que causaven danys al monestir (doc. 138). Segurament, però, els problemes més greus s'esdevingueren l'any 1321 (doc. 145), quan el comte de Pallars ocupà la terra de Bernat Guillem de la Portella i va calar foc a diversos masos i masoveries del monestir, i al celler que l'abadia tenia a la sagrera d'Olvan. A més, va fer talar arbres i causà nombrosos danys als béns i als homes del cenobi. Esmentem també, en darrer lloc, el clam o queixa presentat pel procurador del monestir a Bernat Guillem de la Portella (doc. 150).

Documents: 58 (1198, salvaguarda reial), 95 (1278, homes del comte de Pallars i de Berga, document reial), 107 (1292, homes de Berga i del Berguedà, document reial), 108 (1291, comtessa Làscara, document reial), 108 (1292, comtessa Làscara, document reial), 110 (1292, document reial), 111 (1292, vall de Ribes, document reial), 112 (1292, document reial), 113 (1294, Ramon d'Urtx, document reial), 138 (1316, prohoms de Berga, document reial), 145 (1321, comte de Pallars, document reial), 149 (1322, senyor de la Portella, clam de queixa).

19. *Judicis, denúncies, acords i sentències.* Sense arribar a la violència, moltes tensions entre les persones o les institucions s'hagueren de resoldre en judicis, amb la participació de terceres persones que feien de mitjancers o amb acords en què una de les parts o totes dues havien de cedir. El coneixement dels plets i dels judicis sol aportar molta informació sobre les tensions que hi havia en la societat de l'època estudiada. Un primer plet documentat, de l'any 1184 (doc. 56), es produí entre l'abat de la Portella i Galceran de Pinós, que, amb la seva gent, s'havia apoderat de tot allò que tenia el monestir a Vilallobent i Dorres, a la Cerdanya. Davant la intercessió dels senyors de la Portella, a canvi d'una recompensa material (cent sous) i també d'una d'espiritual (cantar misses per un fill difunt), s'evacuaren les terres i els drets sostrets al cenobi de la Portella.

Amb relació a moltes de les donacions importants, es produïren alguns enfrontaments i problemes. De vegades s'ha conservat la documentació que ens permet de conèixer aquestes tensions. Així, el 1222 (doc. 72), Elisenda de Tornamira i el seu marit, Ramon, concediren al monestir tots els drets que podien tenir al mas Garriga (al terme d'Avinyó); al mateix document consta que, respecte a aquesta donació, abans hi havia hagut diversos plets.

Al segle XIII, en època de Jaume I, hi hagué un intent, per part de la monarquia, de recuperar tot allò que tenien els senyors, i en concret algunes institucions eclesiàstiques, d'una manera indeguda. Sabem que el fill segon del monarca, Jaume (el futur rei de Mallorca), des del 1262, actuava, en nom del seu pare, en els afers dels feus, "*in negocio feudorum in Rossilione, Ceritania et Confluenti.*"⁶⁴ El monestir de la Portella hagué de justificar davant dels representants del monarca que posseïa terres i drets d'origen

64. B. ALART, *Privilèges et titres relatifs aux franchises, institutions et propriétés communales de Roussillon et de Cerdagne depuis le XIe siècle jusqu'à l'an 1660*, Perpinyà, 1874, pàgs. 249-250. El 1263, per exemple, el rei va confirmar a Bernat, prior de Cornella de Conflent, totes les possessions del seu monestir.

fiscal per donació de llurs veritables propietaris. Al final d'aquest procés, l'any 1265 (doc. 88) fou dictada una sentència important per al monestir. A l'inici, Bertran Gil,⁶⁵ com a procurador del rei Jaume I en els afers dels feus al Conflent, la Cerdanya, el Ripollès, la vegueria de Camprodon i la vall de Prats de Molló, demanà que, en un judici sota la supervisió del jutge jurisperit Bernat Botí, l'abat Arnau de Sant Pere de la Portella justificqués la possessió dels béns que havien estat del feu del senyor rei i que foren alienats pels seus avantpassats. Davant d'això, l'abat aportà tots els documents que hi havia al monestir que podien servir per justificar la possessió dels béns que es posaven en dubte. Eren els següents:

- Donacions del difunt comte Oliba de Cerdanya (de fet fou comte de Berga) (988-1003). Podem suposar que és el document 2 del diplomatari.
- Possible donació de Ramon, difunt comte de Cerdanya (1035-1068).
- Possible donació de Guillem, comte de Cerdanya (1068-1095). També podria ésser Guillem II Jordà (1095-1109).
- Confirmació de les honors i possessions del monestir feta per Bernat Guillem, comte de Cerdanya (1109-1117).
- Confirmació de Ramon Berenguer III, comte de Barcelona (i de Cerdanya, 1117-1131), per la qual cedeix tot allò que el monestir tenia a la Cerdanya, Besalú, Barcelona i a l'extrem de les Marques. Aquest document començava: "*In Dei nomine. Sit notum cunctis quam ego Raimundus Berengarii Dei gratia Barchinonensis atque Ceritanie comes.*"
- Dotalia de l'església, en què participaren Guifré, arquebisbe de Narbona, Guifré, bisbe de Carcassona, i Ermengol, bisbe d'Urgell. Hi fou present Guifré, comte de Cerdanya (988-1035). És el document 16 del diplomatari.
- Concessió per part de Jaume I d'un privilegi al bisbe d'Urgell i a tots els prelats, religiosos i clergues de la seva diòcesi.

D'una manera sorprenent, la major part d'aquests documents s'ha perdut. Només s'ha conservat potser la donació en certa ma-

65. B. ALART, *Privilèges et titres...*, pàg. 265. Documentat d'ençà de l'octubre del 1264, amb el títol de *datus et executor in negotio feudorum*.

nera fundacional del comte Oliba, futur abat i bisbe, i la dotalia de l'església de la Portella, de l'any 1035. La resta de donacions i de confirmacions no han arribat fins a nosaltres. També podem assenyalar que no es féu esment de la falsa butlla pontificia adreçada a l'abat Cesari, fet que fa pensar que encara no devia ésser a l'arxiu de la comunitat.

L'any següent (doc. 89), el 1266, Jaume I confirmà l'acord establert en nom d'ell entre Bertran Gil, portantveus seu en l'afer dels feus, i l'abat i el convent de la Portella, sobre la petició que ell els feia i sobre les qüestions que els plantejava amb relació a un indret concret i ratificà la sentència dictada pel jutge Bernat Botí.

De vegades, els plets eren amb pagesos del monestir, com Guillem de sa Móra i el seu fill (doc. 92), amb relació al cobrament de la tasca. En aquest cas, s'acordà que només restaven exclosos del pagament d'aquesta renda els horts i els farraginals, que foren ben delimitats. Els pagesos del monestir hagueren de pagar cinquanta sous per obtenir aquesta sentència, que no sabem pas si els fou gaire favorable. L'any 1297, hi hagué un altre judici, relacionat, així mateix, amb les rendes que havien de pagar uns pagesos, aquesta vegada amb relació a dos masos de Pedret (doc. 117). El 1387 (doc. 268), fins i tot el rei Joan I va encomanar a un jurisperit de Cervera la qüestió plantejada entre l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella i els germans Pere i Vicenç, fills de Ramon de la Serra Sobirana, de la parròquia de Sant Pere de Vilada i homes de remença de l'esmentat abat.

També hi hagué enfrontaments entre eclesiàstics. L'any 1303 (doc. 120), s'enfrontaren l'abat de la Portella i Guillem Eribau, rector de l'església de Sant Martí de Serràima, de la qual era sufragània la de Santa Maria de Fucimanya. Com a resultat, positiu per a l'abadia, el procurador de l'abat va rebre les claus de l'església de Santa Maria de Fucimanya. A més, s'establí que els donats i les donades que s'estaven en aquesta església havien de lliurar a l'abat una part de les donacions pietoses que rebien. Els problemes no s'acabaren aquí i el 1303 (doc. 130) hi hagué un nou enfrontament amb relació a aquesta església de Fucimanya.

L'any 1308 (doc. 128), calgué arribar també a un acord arran de la construcció d'una nova església a Gironella, que era sufragània de la d'Olvan, i respecte als drets i a les obligacions que tenien els capellans d'aquestes dues esglésies. El problema

més important degué ésser els drets que calia pagar arran dels enterraments. Els capmasats de Gironella, per ésser enterrats, havien de pagar dos sous a l'obra de l'església d'Olvan, dos sous al capellà i dotze diners al prevere i una quartera de farina per la novena (tots aquells que no fossin capmasats només havien de lliurar mitja quartera). A més, el capellà d'Olvan es comprometia a anar, quan calgués, al nou cementiri de Gironella.

De vegades, els problemes jurisdiccionals també es plantejaren amb les autoritats laiques, com el veguer del rei. El 1317, el rei Jaume II (doc. 139) hagué de sentenciar que els plets de l'abat, com a eclesiàstic, no podien ésser resolts per laics ans per un jutge eclesiàstic. L'any 1321 (doc. 144), els enfrontaments es plantejaren amb el batlle del castell de la Quar, que depenia del senyor de la Portella, amb relació a uns drets de tipus jurisdiccional, com les questes o la capacitat d'obtenir unes penyores. El 1324 (doc. 153), el rei prohibí, per contra, que la comunitat pogués pledejar per uns béns perquè considerava que això vulnerava les regalies i la jurisdicció d'un altre senyor (els Pinós). La problemàtica relacionada amb els drets jurisdiccionals continuà essent ben viva, tal com demostra un document reial de l'any 1345 (doc. 209), fet arran de la queixa de l'abat de Sant Pere de la Portella contra el veguer i el jutge ordinari de la Cerdanya perquè, durant trenta anys, havien vulnerat la jurisdicció que pertanyia als abats d'aquest monestir quan havien plantejat causes civils als vassalls que el monestir tenia a la Cerdanya i a la vall de Ribes.

Els motius dels enfrontaments podien ésser molt diversos. Una de les causes importants de disputes eren les herències i els testaments. El 1329 (doc. 159), l'abat Bernat reconegué als marmessors de Berenguera sa Masada, vídua de Ramon sa Masada, de la Quar, que renunciava a totes les peticions i demandes que pogués fer amb relació a aquesta marmessoria. Ja hem fet esment, més amunt, de les evacuacions que hi hagué, molt sovint provocades per les reticències dels fills a acceptar allò que havien establert els pares en llur testament.

Certament, la defensa de les propietats de l'abadia fou una de les causes principals de picabaralles, tal com podem veure quan el procurador del monestir s'oposà a la venda del mas Iglea de Vilallobent (Cerdanya), que el cenobi tenia com a bé alodial (doc. 177). De vegades, però, com ja hem comentat més amunt, els interessos del cenobi s'hagueren d'enfrontar amb els interessos de

la monarquia. El document 259, del 1377, ens fa palès l'embolic en què es ficà el monestir pel fet d'haver obtingut dos masos a Oceja (Cerdanya) sense el permís del monarca, atès que en aquest moment restava molt limitada la possibilitat que uns béns passessin a unes mans mortes. El document següent en aquest diplomatarí (doc. 260) fou l'ordre del rei catalanoaragonès, Pere III, de confiscar a l'abat els dos masos d'Oceja i uns censals a Das.

Un problema que es plantejà l'any 1386 (doc. 265) és força estrany i difícil de justificar: l'abat de la Portella retenia, des de feia sis anys, una gran quantitat de diners obtinguts arran d'una indulgència concedida pel papa Gregori XI, que, en principi, s'havien de destinar a la redempció de captius. L'abat no volia desprendre's d'aquests diners i el bisbe d'Urgell, Berenguer, tampoc no l'obligava a fer-ho. Aquest problema continuava igual l'any 1387 (doc. 267).

Documents: 56 (1184, Pinós, Vilallobent), 59 (1198, Serrateix, Perafor, 72 (1222, Avinyó), 88 (1265, sentència, Cerdanya), 89 (1266, confirmació reial), 92 (1275, pagesos), 117 (1297, concòrdia), 120 (1303, plet, Fucimanya), 128 (1308, acord entre l'abat i el bisbe, Gironella i Olvan), 130 (1310, Fucimanya), 139 (1317, document reial, jurisdicció del veguer), 144 (1321, plet, batalla dels Portella), 153 (1324, document reial, jurisdicció dels Pinós), 159 (1329, abat, marmessoria), 177 (1338, mas del monestir), 209 (1345, document reial, jurisdicció), 259 (1377, document reial, amortització), 260 (1377, document reial, confiscació), 265 (1386, document reial, diners d'indulgència), 267 (1387, document reial, diners d'indulgència), 268 (1387, document reial, homes de remença), 279 (segle XIV, bisbe d'Urgell).

20. *Deutes i endeutament.* Com és prou conegut, els darrers anys del segle XIII i, sobretot, la primera meitat del segle XIV fou una època dura i difícil, especialment per a les persones que tenien pocs mitjans. Força gent va caure en la pobresa i, per tant, en l'endeutament. Sobretot afectà les famílies que vivien en explotacions de mida molt reduïda. Aquesta realitat era evident en la documentació del monestir de Santa Maria de Serrateix.⁶⁶ En el diplomatarí de l'abadia de la Portella també trobem alguns documents que ens mostren els problemes econòmics que hom va viure al llarg dels decennis que van precedir la crisi demogràfica del segle XIV. De vegades, tanmateix, l'endeutament no sols afectà els petits pagesos ans també els senyors.

En el conjunt de documents del monestir de la Portella que hem inclòs al diplomatarí, trobem diversos testimonis que ens

66. J. Bolòs, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix...*, pàgs. 51-53.

recorden l'endeutament al qual havia arribat en algun moment la comunitat monàstica. El primer, del 1278 (doc. 96), parla de l'endeutament de la comunitat, a causa, en aquest cas, de la guerra, arran del qual ni tan sols podia cobrir les seves necessitats més bàsiques. Una mica més tard, l'any 1292 (doc. 109), sembla que continuaven els problemes econòmics de la comunitat de la Portella, fet que va crear tensions amb els homes de Berga i del Berguedà, que els devien haver deixat diners i que, per exemple, agafaven homes de l'abadia o bé els bous i els béns d'aquests pagesos, per tal de recuperar els diners que els devia l'abat.

D'altres vegades, els problemes dels pagesos de l'abadia de Sant Pere de la Portella derivaven no sols de la poca solvència de llur senyor sinó, fins i tot, de la dels senyors veïns, tal com trobem reflectit al document 113, de l'any 1294, amb relació a les picabaralles entre Bernat Guillem de la Portella i Ramon d'Urtx.

Amb tot, com acabem de dir, els deutes dels pagesos sovint derivaven de la impossibilitat de pagar una part de les rendes que devien al monestir. L'any 1331 (doc. 161), una de les principals famílies que depenien del monestir, els Iglea, al lloc de Vilallobent, tenia problemes per lliurar els censos. Segons el mateix document, feia anys que no en pagaven. Les quantitats degudes en cereals (ordi) i monedes eren força considerables. Uns anys més tard, el 1341, Jaume Corbera (doc. 195) i Jaume Bisbe (doc. 196), ambdós de Concellabre (també a la Cerdanya), reconeixien que devien força diners a l'abat. Trobem una realitat semblant al document 213, del 1346, amb relació a Berenguer de Comes Sobiranes, de la parròquia de la Clusa, que també devia diners a l'abat. Finalment, el 1347, Guillem Fabre de Concellabre (doc. 223) va reconèixer, així mateix, que devia a l'abat una quantitat en metàl·lic que aquest li havia imposat com a quèsta.

Certament, els problemes econòmics dels pagesos també continuaren després del 1348. En un document de l'any 1363 (doc. 249), Pere de Solanes, de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, anà a la plaça o cementiri del poble de Prats (de Lluçanès) i presentà una lletra segellada de l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella adreçada a Ramon de Sant Maurici, en què es reclamava el pagament de nou lliures que devia al monestir. Hi era present el notari Francesc Robert, d'aquesta població de Prats.

Alguns altres documents que hem inclòs en aquest apartat fan referència simplement a l'obligació de pagar unes quantitats, tal com trobem en el número 102, de l'any 1285, en què, fins i tot, es designaren uns fidejussors del monestir, potser els pagesos més propers i els més rics. El document 219, per exemple, fou una època conforme a la qual l'abat havia pagat una quantitat que devia arran d'una compra que havia fet. També és una època o rebut, semblant a la precedent, el document 222, en què es reconeix que, el 1347, l'abat havia pagat les setanta lliures que restaven dels diners que calia lliurar per la compra d'un mas.

Documents: 96 (1278, deutes), 102 (1285, reconeixement de deute), 109 (1292, document reial), 113 (1294, document reial), 161 (1331, deute a l'abat), 195 (1341, deute a l'abat), 166 (1341, deute a l'abat), 213 (1346, deute a l'abat), 214 (1346, època de cobrament), 219 (1347, època de cobrament), 222 (1347, època), 223 (1347, deute a l'abat), 249 (1362, deute al monestir), 301 (1441, deutes i penyores).

21. *Empenyoraments de terres i béns*. Com dèiem en l'estudi de la documentació de Santa Maria de Serrateix, en molts casos, els empenyoraments eren un primer pas amb vista a la cessió d'unes terres al cenobi. Als documents de la Portella, trobem pocs exemples d'empenyoraments fruit de la pobresa o de la necessitat de diners per fer un viatge. Amb tot, és molt possible que algunes cessions de terres fossin causades per la necessitat econòmica del donador i que, després, al document de la donació, no se'n fes esment.

Troblem el cas més clar d'empenyorament previ a la cessió en el document 47, de l'any 1117. Bernat Hugbert havia empenyorat al monestir de la Portella el seu alou, situat a Ardèvol, per cent sous, abans d'anar-se'n a Terra Santa. Després de la Primera Croada, sovintejaren molt els viatges de pelegrinatge per visitar el Sant Sepulcre de Jerusalem, tal com hem vist en la part dels testaments. En aquest cas, Bernat Hugbert va tornar de Terra Santa, tot i els perills que representava un viatge així en aquella època, i aleshores va signar un pacte, una convinença, amb el monestir. No devia poder tornar els diners rebuts, que es devia haver gastat al llarg del pelegrinatge. La comunitat, amb tot, li cedí el domini útil sobre les terres que havia empenyorat fins a la seva mort, a canvi de lliurar la mòdica tasca o onzè de les collites. Dins d'aquest pacte també restava inclòs el fet que el donador havia d'ésser enterrat al cementiri del cenobi.

En alguns altres documents també s'esmenta l'empenyorament dels béns d'alguns pagesos. Com ja hem esmentat més amunt, l'any

1292 (doc. 109), sabem que els homes de la comtessa Làscara es dedicaven a exigir penyores als pagesos del monestir de Sant Pere de la Portella, a causa dels deutes que tenia l'abat.

De vegades eren els mateixos monjos els que exigien penyores als pagesos. Sabem que, l'any 1321 (doc. 144), quan el batlle del monestir, Pere de Frontanyà, va intentar obtenir unes penyores als masos de "la Masada", de "Lotuès" (les Heures, fig. 11), de "Terrac", de "Casadessús", de Vilardell i de "la Quintana", de la parròquia de la Quar, i de la Tor d'Avall, de la parròquia de Sant Maurci, es trobaren amb l'oposició del batlle dels senyors de la Portella.

Una realitat molt diferent és la que trobem al document 301 (del 1441), pel qual sabem que l'abat de la Portella devia nou sous a Tomàs de Foïves, per la qual cosa li havia deixat en penyora una olla. A aquest Foïves, com podem veure en aquest document, molta gent li devia diners (i, alhora, ell també en devia a moltes altres persones).

Documents: 47 (1117), 109 (1292, pagesos), 144 (1321, pagesos), 301 (1441).

22. *Arrendament dels censos del monestir i altres contractes.* Quan comentàvem els documents de Santa Maria de Serrateix, dèiem que uns anys dolents comportaren un endeutament de la comunitat monàstica que es va veure obligada a arrendar les entrades que rebia en una parròquia o bé, fins i tot, en una comarca sencera, a canvi de rebre una quantitat important; en d'altres casos, com dèiem aleshores, amb aquest arrendament es perseguia només assegurar-se el cobrament d'una quantitat estable i segura, potser després d'uns anys incerts i especialment amb relació a contrades allunyades de l'abadia. És molt probable que la comunitat de la Portella també cedís part de les seves rendes, en especial en moments de penúria econòmica, que sabem prou bé que també existiren. Malgrat tot, no se n'ha conservat cap testimoni escrit, ni tan sols un esment en l'inventari de documents fet l'any 1766. De fet, l'únic document dubtós, en aquest sentit, és el 86, de l'any 1257, segons el qual l'abat de la Portella va vendre a Arnau Muntaner de Toses els drets que tenia sobre el delme de la parròquia de Saltèguet, que havia comprat a Sibil·la de ses Caselles, a canvi de 180 sous melgoresos. Com que només se'n conserva un resum no podem saber si fou de debò una venda o bé, en realitat, un arrendament. De fet, la crisi de la baixa edat mitjana va implicar l'abandonament d'aquest lloc de Saltèguet, que devia ésser situat a uns 1.500 m d'altitud.

En aquest apartat, també incloem un document excepcional, ja publicat, l'any 1947, per Serra i Vilaró en el seu magnífic *Baronies de Pinós i Mataplana*, veritable cisterna on pouar dotzenes de documents que permeten d'aproximar-nos a molts aspectes de la vida quotidiana al món rural medieval. És un document redactat en català l'any 1349 (doc. 226), quan feia pocs mesos que havia passat la Pesta Negra. Guillem de Nevà, també anomenat Olguer (o Oleguer), reconeixia tenir en parceria, a mitges, amb l'abat Bernat del monestir de Sant Pere de la Portella, cent setanta ovelles i trenta-nou anyells. Durant els cinc anys següents es comprometia a donar la meitat dels beneficis. També s'acordava que el sou del pastor s'havia de pagar igualment a mitges. En canvi, el signant del contracte es feia responsable de tornar el bestiar al monestir, quan arribés l'hivern, a despesa seva. Com esmentarem més endavant, aquest contracte ens mostra la importància de la ramaderia, que devia tenir un pes notable en l'economia monàstica i que, per desgràcia, ha deixat molt pocs testimonis escrits com aquest.

Documents: 86 (1257), 226 (1349).

23. *Censals*. En el període estudiat (segles x-xv) no hi ha cap document del monestir de la Portella que sigui un censal. Amb tot, per tal de mantenir el mateix esquema que seguïrem en fer la introducció del diplomatarí de l'abadia de Serrateix i per poder comentar alguns esments d'aquesta institució, típica de la fi de l'edat mitjana, en aquesta introducció del diplomatarí de la Portella, hem inclòs també aquest punt 23. El censal era una institució fonamental en l'economia dels darrers segles medievals. En el diplomatarí, s'esmenta en diversos documents. En el document 260, del 1377, Pere III ordena que es confisquin al monestir dos masos i dos-cents sous de censals que rebien a la parròquia de Das, a la Cerdanya. En un altre document, fet un any més tard (doc. 261), el bisbe d'Urgell donà quasi tot allò que tenia a la parròquia de Santa Maria d'Olvan, llevat de deu sous de censal. Hem de suposar que aquests censals no eren en realitat només censos (tal com trobem esmentat en algun document d'aquesta època). Així mateix, en una de les actuacions de l'abat Berenguer com a vicari general del bisbe, ordenà que no s'excomunicés una persona pel fet de no pagar un censal, segurament als canonges de Lillet o al rector de Castellar de n'Hug (doc. 269). Un darrer exemple, amb relació a l'època estudiada: un prevere fundà un aniversari al monestir de la Portella i deixà una renda anual de deu sous, que cobrava, per un censal, a un home de Borredà (doc. 281).

En el document 310 d'aquest diplomatari de la Portella, hi ha nombrosos esments de censals amb relació als segles XVI-XVIII. S'esmenta un censal de cinquanta sous pagat per Joan Graugers de Borredà, el 1585, que serví per crear uns aniversaris. Més interessant és la compra, els anys 1593, 1600 i 1607, per part de l'abat Viladomat, de censals de quatre-centes lliures, quinze lliures, quaranta lliures, cent lliures, trenta-dues lliures i vint-i-quatre lliures (amb unes pensions, respectivament, de quatre-cents, quinze, quaranta, cent, trenta-dos i vint-i-quatre sous) a homes i dones de la mateixa parròquia de la Quar. Com hem vist més amunt, tots els drets i terres que el monestir tenia a l'Alta Cerdanya foren venuts. Els diners que s'obtingueren d'aquesta venda de les rendes de la "Cerdanya francesa", 3.630 lliures, es destinaren a crear un censal, l'any 1739, venut per Ignasi de Rius, auditor degà de la Reial Audiència de Catalunya, que era precisament germà de Francesc de Rius, abat de Sant Pau del Camp i de la Portella.

Documents esmentats: 260 (1377), 261 (1378), 269 (1387), 281 (1405), 310 (1766).

24. *Sotsestabliments*. En el conjunt de documents de Sant Pere de la Portella trobem diversos sotsestabliments. Aquest contracte, pactat entre els pagesos (o també entre un pagès i un burgès, per exemple), usualment amb el vistiplau del senyor, és molt característic dels anys en què hi hagué un poblament molt elevat que van precedir la crisi demogràfica que s'originà arran de la Pesta Negra del 1348, la qual, com veurem més endavant, féu importants estralls al Berguedà. Com assenyala en la introducció al diplomatari de Santa Maria de Serrateix, "l'existència de sotsestabliments és un reflex d'una realitat social complexa i polaritzada. Reflecteix l'existència d'uns pagesos rics i d'uns pagesos molt pobres".⁶⁷

El document 105, de l'any 1288, en realitat és un sotsestabliment. Joan sa Serra i Ermessenda, de Vilada, van vendre a Bernat Ferrer el domini útil de tres trossos de terra de diversos senyors, un dels quals era el monestir de la Portella, a canvi de la notable quantitat de setanta sous.⁶⁸ Allò que fa pensar que es

67. J. BOLÒS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix...*, pàg. 55. Amb relació a aquest tema, vegeu: M. AVENTÍN, *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès oriental, segles XIII-XVI*, Columna Assaig, Barcelona, 1996, pàgs. 112-120.

68. Segurament el doc. 99 (de l'any 1282), de venda del domini útil d'unes cases a la sagrera de Claret, en realitat també reflecteix un sotsestabliment. El comprador havia d'ajudar el venedor en el pagament del cens que aquest encara havia de fer al

tractava d'un sotsestabliment és que Bernat Ferrer no sols es va comprometre a donar la tasca (o onzè) als senyors, ans també s'obligà a donar, per sempre més, als "donadors" dos diners cada any. Era una quantitat petita, però era la mostra de l'existència d'un lligam entre Bernat Ferrer i els presumptes venedors.

Un segon exemple, potser més clar, és el document 115, de l'any 1295, en què Berenguer sa Ribera, de Berga, confirmà a Jaume de Santaeugènia i a la seva muller Guillema, de la parròquia de Pedret, la masoveria anomenada del Puig, que tenien sota la senyoria del monestir de Sant Pere de la Portella. S'establí els censos que calia pagar i les obligacions a què restaven sotmesos, que comentarem més endavant, quan parlem dels pagesos. Un altre sotsestabliment interessant és el que s'acordà l'any 1311 (doc. 134), entre Berenguer de Gamissans i Peric Clergue, amb relació a una barquera situada al mas de les Guimbaldes, que era del monestir de la Portella. En aquest cas, per aquest establiment, es pagà àdhuc una entrada de vint sous. Es nota que som abans del 1348. En d'altres casos, allò sotsestablert són terres petites, com la petita peça de terra —*peciola*— del doc. 158, per la qual, malgrat tot, va caldre, l'any 1329, pagar una entrada de dos sous i mig, i un cens anual de dos diners. El 1339, per una banada de terra (doc. 187), Guillem des Segalars es va comprometre a lliurar cada any dotze diners i la cinquena part de les collites (que en bona part havia d'anar a parar al monestir), i encara una entrada de vint sous.

De vegades, aquests pactes fets entre pagesos es devien voler fer d'amagat dels senyors, que certament si ho sabien es quedaven una quantitat en concepte de lluïció. El 1341 (doc. 197), trobem que Bernat de Solvans del mas Sobirà de Sant Martí de Biure hagué de reconèixer que rebia cada any al mas d'Adàs Jussà, de la parròquia de Sagàs, que era del domini del monestir de Sant Pere de la Portella, una quarta d'ordi, sense que tingués, però, cap document que ho justificués, malgrat que deia que ho cobrava amb l'acord de l'abat i del sagristà de l'abadia; l'abat aprovà el cobrament d'aquest cens.

Documents: 99 (1282, cases), 105 (1288, terres), 115 (1295, masoveria), 134 (1311, barquera amb oliveres), 157 (1329, terra), 187 (1339, banada), 197 (1341, cens cobrat entre pagesos).

monestir ("teneamini etiam tu et tui facere adiutorium ad censum unium galline quem ego facio predicto monasterio").

25. *Donació del domini útil*. Hi ha alguns documents de donació del domini útil d'una terra o d'una explotació que era del monestir de Sant Pere de la Portella. L'any 1246 (doc. 80), Ramon de Cerdanyola va donar a Berenguer Molner el mas de Cerdanyola (fig. 17) amb tots els seus drets. Féu la donació a canvi que, durant la resta de la seva vida, l'alimentés, el vestís i el tractés com si ell, el donador, fos el seu pare. Pel gaudi d'aquest mas, hom devia al cenobi la meitat de la tasca. També trobem alguns altres documents de donació del domini útil, generalment fets entre familiars (com per exemple el document 152) o bé redactats arran d'un bescanvi (com el document 218, de l'any 1347). El conjunt de pactes que veiem que hi hagué entre els homes de Prat Sobirà i els de Prat Jussà, arran d'aquesta donació, que ja hem comentat més amunt, va ésser molt considerable i es pot relacionar amb un ús ramader i forestal del territori.

Documents: 80 (1246, mas), 152 (1324, tros de terra), 218 (1347, bescanvi de terres entre pagesos).

26. *Venda del domini útil*. Al diplomatarí trobem un conjunt molt més important de documents en què s'esmenta la venda del domini útil d'unes terres o d'unes explotacions que eren del monestir de la Portella. Hem de relacionar aquests documents amb els de llüició o aprovació d'una venda feta per l'abat o algun monjo de l'abadia, que ja hem esmentat al punt número 12 d'aquest apartat.

Molt aviat trobem un primer document en què s'establí la venda d'unes terres que eren de la senyoria del monestir. És de l'any 1036 (doc. 18) i tenia unes característiques força especials. No sabem pas què hi havia darrere d'aquesta venda, en principi normal, d'un alou o mas ("*alaudem nostrum sive mansum proprium*"), situat al terme de Puig-reig, que fou alienat a canvi de vint-i-quatre sous. De fet, però, no era un alou, car els possessors havien de lliurar la tasca al monestir de la Portella. I tampoc no era ben bé una venda, car els compradors només en podien gaudir d'una manera vitalícia. A més, també és sorprenent el fet que aquesta venda gaudís de l'aprovació del vescomte Dalmau i del seu fill, Bernat Dalmau, de Guilsald, cavaller de Fonollet, de Bertran Enric, veguer de Puig-reig, etc.

A partir d'aquest moment, foren usuals les vendes de terres que eren de la senyoria del monestir de la Portella. El 1256, el rector de la Quar comprà una terra; l'any 1281, foren venuts els censos i la tasca que rebien d'una banada; el 1282, es vengueren

unes cases a Claret; l'any 1286, es va alienar una vinya a Roca Rodona, al terme d'Olvan; l'any 1291, fou venuda una terra a Vilada; el 1308, Bernat de Cirera i la seva muller vengueren una terra a Sagàs; el 1319, un moliner va vendre dos trossos de terra i de vinya situats a la parròquia d'Olvan; el 1324, el mateix moliner va reconèixer que havia venut uns censos; l'any 1360, Pere d'Olivera va vendre a Pere Donat el dret de braçatge⁶⁹ que aquest li donava en les terres dels masos "Bovet", "Sicart" i "Fuster", de Serraima (a Fulcimana); Pere Olzina vengué, el 1361, tot un mas o masada a Santa Maria de l'Antiguitat de Casserres i uns altres drets; fins i tot, el 1369, fou venuda una devesa a Planoles, que en gran part era de l'abat de la Portella, i, el 1384, es van vendre dos trossos de vinya a Santa Maria de l'Antiguitat, un dels qual era del sagristà de la Portella. Esmentem també la venda que féu Elisenda de Joglars de Sala Cogullada, lloc situat a la parròquia de Sant Martí de Merlès, que alienà aquest mas de Sala Cogullada, que tenia sota el domini de l'abat i del sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella. Finalment: Antoni de Roques Albes i la seva muller, de Sant Martí de Serraima (de Fulcimana), vengueren a Pere de Puigsec, de la parròquia de Santa Maria d'Horta, dues sorts de terra situades al costat dels molins de la Gavarresa, per vuit florins. En molts d'aquests casos no es diu que es pagués el lluïsmè, tot i que, de ben segur, en gairebé tots ells es va pagar, encara que no se'n faci esment, més encara si es féu un document escrit, moltes vegades aprovat per un representant del monestir.

Documents: 18 (1036, Puig-reig, vint-i-quatre sous), 84 (1256, la Quar, trenta-tres sous), 97 (1281, Llavaneres, vint-i-tres sous), 99 (1282, Claret, trenta sous), 103 (1286, Olvan, vint-i-cinc sous), 106 (1291, Vilada, set sous), 127 (1308, Sagàs, trenta-cinc sous), 141 (1319, Olvan, cinquanta sous), 150 (1324, Olvan), 246 (1360, Serraima, braçatge, quaranta sous), 248 (1361, Casserres, set lliures), 254 (1369, devesa, deu lliures, lluïsmè), 264 (1384, Santa Maria de l'Antiguitat, vint-i-dos sous), 275 (1395, Sant Martí de Merlès, vint-i-sis lliures), 289 (1425, Berga), 302 (1446, Serraima, vuit florins).

27. *Vendes no relacionades amb el monestir.* En aquest punt hem inclòs dos documents. El primer (doc. 4) ens recorda l'existència d'unes vendes fetes pel comte Oliba (988-1003), el futur abat de Cuixà i de Ripoll, que es conservaven en un quadern de pergamí molt antic. Cal suposar que aquestes vendes corresponen a la compra que Doda i Guifré de la Portella havien fet al comte Oliba,

69. Respecte al braçatge: P. BENITO, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, CSIC, Barcelona, 2003, pàgs. 378-380.

del “bosc de Grevolet”, al lloc d’Artigues, de les deveses de Solls i dels alzinars de “Calveroles”, esmentada als documents 5 i 6, dels anys 1006 i 1007. De fet, d’acord amb l’inventari del segle XVIII, n’hi hagué més d’una, de venda.

El segon document és una venda de l’any 1036. Un sacerdot i monjo comprà a una dona i al seu fill tres peces de vinya, situades al comtat de Manresa, al terme del castell de Sallent. Aquest document (doc. 19) està en molt mal estat de conservació. Amb tot, encara que hom no ho pugui llegir, és probable que aquest monjo fos del monestir de Sant Pere de la Portella. Més encara quan aquest monjo, anomenat Mir (o Miró), rebia el mateix nom que el primer abat que tenim documentat a la Portella, esmentat per primera vegada l’any 1060.

Documents: 4 (venda comtal), 19 (1036).

28. *Donacions i establiments no relacionats directament amb el monestir.* En aquest punt hem inclòs l’establiment emfitèutic concedit per Cecília, abadessa de Santa Maria de Valldaura, a Bernat de Vinyoles i a la seva muller Benvinguda. Els donà l’ús de les cases i del “casalatge” (o espai més proper als habitatges) del mas d’Escobedell, de la parròquia de Sant Maurici, juntament amb dues feixes situades a tocar de les cases del mas, i amb una coma anomenada de “ses Vinyeses”.

També hem inclòs un document de l’any 1345 (doc. 207). Segons aquest document, el procurador de Pere de Fonollet i la seva dona Marquesa, vescomtes d’Illa i senyors de la Portella i de Lluçà, concediren en establiment a Bernat sa Rota, de la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l’Areny, com a devesa, un tros de terra conreat i erm (fig. 20). S’ordenà que ningú no hi pogués tallar llenya, ni pogués fer-hi entrar bestiar gros o menut i que, si ho feia, hauria de pagar cinc sous. Com a entrada, reberen deu sous barcelonesos. De fet, potser més aviat hauríem de parlar d’un sotsestabliment, atès que els possessors havien de pagar una quantitat de cereal al senyor de la Portella i també la tercera part dels fruits que s’hi obtinguessin als possessors dels masos de “Malrèn” i de Soldevila.

Documents: 143 (1320, establiment, monestir de Valldaura), 207 (1345, establiment, senyor de la Portella).

29. *Vida quotidiana.* Un dels aspectes que ens podria aclarir la documentació, d’una manera especial la dels darrers segles medievals, és com vivia la gent i com es relacionava quotidiana-

nament. Com vivien els monjos al monestir la vida de cada dia? Com vivien els pagesos en un mas o a la sagrera del poble? Com vivia el senyor de la Portella en el seu castell encimbellat (que ni sabem exactament on era)? O bé, com vivia el rector de la Quar en la seva rectoria desavinent, vers on, cada diumenge, devien pujar tots els parroquians? Tanmateix, els documents són molt pobres a l'hora d'apropar-nos a aquestes realitats.

Pel que fa al monestir, sentim el ressò d'algunes discussions entre els membres de la comunitat, que acabaren en acords; tenim la transcripció de la reunió conventual que dugué al nomenament protocolari de l'abat Ramon de Castellet (doc. 273, 1392), amb els cants de *Te Deum laudamus* o de *Veni creator spiritus*; ens imaginem les processons de la petita comunitat cap a les tombes del cementiri o bé intentem pensar quin ambient hi devia haver el Dijous Sant, quan s'apropaven al monestir dotzenes de pobres (que no sabem pas d'on venien), per tal que els alimentessin i els vestissin. Fins ara, només coneixem la pobresa al món urbà (Lleida, Barcelona), però certament també hi havia pobres al món rural. Segurament no és cap casualitat que aquesta caritat cap a la gent pobra prengui volada precisament a la fi del segle XIII (documents dels anys 1275, 1284 i 1296), quan trobem força casos d'endeutament. Finalment: llàstima que no hagi arribat fins a nosaltres l'inventari d'allò que hi havia al monestir l'any 1437 (doc. 296), del qual només en tenim una breu notícia!

El que ara ens interessa més són els pagesos. Hem parlat dels contractes, de les vendes del domini útil, dels sotsestabliments, fins i tot de la necessitat pactada de construir una paret que separés els animals dels dos masos (doc. 218, 1347), i que no pogués ésser superada ni pel bestiar gros ni pel menut. No sabem, però, quasi res dels habitatges, que ens podem imaginar que eren com els masos de Vilosiu⁷⁰ (i potser algun era una mica més gran i ric), ni tampoc quines eren les relacions que hi havia entre els que hi vivien. Un document molt interessant és el 80, de l'any 1246, que ja hem esmentat en parlar de les donacions del domini útil d'una terra o mas del monestir. Ens apropa a la solitud d'un home vell que no devia tenir família, ni dona, ni fills. Davant d'això, Ramon de Cerdanyola, tenidor del mas Cerdanyola

70. J. BOLÒS (ed.), *Un mas pirinenc medieval. Vilosiu B (Cercs, Berguedà). Estudi dels edificis i materials trobats durant les excavacions (1984-1986)*, Universitat de Lleida, Lleida, 1996.

(una explotació important situada a l'extrem meridional del terme d'Olvan, fig. 17), va lliurar a Berenguer Molner, un home que vivia a Cardona, el seu mas, a canvi que durant la resta de la seva vida l'alimentés, el vestís i el tractés, com si Berenguer Molner fos el fill i Ramon de Cerdanyola, el pare. Malgrat que en alguns casos sabem que les relacions entre pares i fills no eren gaire bones, allò que era normal, segons la percepció general, era que els fills havien d'ajudar els pares quan eren vells.⁷¹ El mateix document fa esment que Ramon de Cerdanyola donava anualment cinc lliures de cera al monestir de Sant Pere de la Portella, per a la salvació de les ànimes dels seus parents i dels seus amics, tot ells morts. Als diplomataris de la baixa edat mitjana, trobem més sovint aquesta mena de documents, de fet de petició de protecció, amb relació a dones.

Un document interessant és el 217 (1347). El podem relacionar amb el pagament d'un dot.⁷² Marc de Vilar, juntament amb el seu fill Pere i amb la seva muller Esclarmonda, del terme de Balsareny, van reconèixer que encara devien a Bartomeu de Puig i al seu fill Berenguer, de Sant Pau de Pinós, 1.500 sous de moneda barcelonesa, el parament de llençols per a dos llits (*"duo lecta pannorum"*) i dues capes i túniques de drap, valorades en vint-i-cinc sous i dotze sous la cana, respectivament (*"capam et tunicham de panno valentes pro cana Minorise viginti quinque solidos et alteram capam et tunicham de panno valentes pro cana duodecim solidos"*). Totes aquestes despeses eren pel pagament de l'aixovar i el dot (*"exovarii et dotis"*) de Romeua, filla de l'esmentat Marc i muller de Berenguer de Puig. S'establiren els terminis en què s'havia de fer el pagament. Com ja s'ha assenyalat més d'un cop, a la baixa edat mitjana, el casament d'una filla era una càrrega feixuga per als pares. Fins i tot, s'acordà l'existència d'uns fidejussors que es feien coresponsables d'aquest pagament.

Recordem, finalment, tots els documents que hem esmentat en parlar de la violència i dels deutes, que ens fan esment de segrestos de persones, de robatoris, de captures de bous o d'arades, tan normals en temps d'enfrontaments o, simplement, arran de

71. J. BOLÒS – I. SÀNCHEZ, "Vida quotidiana a Catalunya a l'edat mitjana central", *Girona a l'abast*, VII-X, Girona, 2005, pàgs. 191-209.

72. M. AVENTÍN, *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès oriental, segles XIII-XVI*, Columna Assaig, Barcelona, 1996, pàg. 474-520; R. LLUCH BRAMON, *Els remences...*, pàgs. 176-184.

l'endeutament del senyor. I, certament, en cas de guerra, la destrucció d'arbres, de vinyes, d'oliveres i de collites dels pagesos era molt usual, com a forma de doblegar i de sotmetre l'enemic.

Documents: 80 (1246), 217 (1347, deute entre pagesos per un dot).

30. *Altres institucions eclesiàstiques.* L'església de Santa Maria de la Quar fou donada al monestir de la Portella els anys 1059 i 1069 (docs. 23 i 27) i, poc després, aquesta donació fou confirmada pel bisbe d'Urgell (doc. 28). Això justifica que una còpia interpolada de la dotalia d'aquest temple es conservés a l'arxiu de l'abadia (doc. 1). Per aquest motiu hem copiat aquest document de la fi del segle IX en aquest diplomatari. És un document molt interessant per diversos motius, que ja ens mostra un territori organitzat i ben delimitat. Adonem-nos també que, fins i tot, fa esment d'una cel·la situada en aquest indret.

En aquest punt 30 també hem inclòs un document molt més tardà, del 1336. És una indulgència papal de quaranta dies, concedida a tots aquells que visitessin l'església de Santa Maria de la Quar uns certs dies i a tots els que donessin almoines (doc. 175). És un document gairebé exacte al que es féu per a l'església de Sant Pere de la Portella (doc. 174) i, segurament, al que es va redactar per a moltes altres esglésies del món cristià.

Finalment, també hi podem incloure un document que ja vam publicar en el diplomatari de Santa Maria de Serrateix. Guillem de Perafor n va prometre al cambrer del monestir de Serrateix, Simó Ponç, que abans d'un any redimiria la donació feta a l'abat del monestir de la Portella i triaria el fill que havia d'heretar el mas Perafor, el qual havia de reconèixer el cambrer com a senyor (doc. 177). Devia existir una certa competència entre els monestirs, malgrat que també hem trobat molts exemples de col·laboració entre les diverses comunitats monàstiques.

Documents: 1 (899, dotalia de la Quar), 173 (1336, indulgència papal, la Quar), 175 (1336, Santa Maria de Serrateix).

31. *Beneficis eclesiàstics, capelles, aniversaris i donades.* En aquest punt incloem tant els documents relacionats amb aniversaris i beneficis eclesiàstics, com també els documents relacionats amb donades o *deodades* que trobem especialment a Santa Maria de Fucimanya, capella que, com ja hem vist, depenia del monestir. L'abadia, l'any 1303, va aconseguir controlar l'església de Fucimanya, que era sufragània de l'església parroquial de Serraià (doc. 120). En aquesta església vivia una donada, anomenada

Bartomeua, que no devia restar sotmesa a l'abat ni li lliurava una part de les almoines que rebia. El mateix any 1303 (doc. 121), Bartomeua va reconèixer que vivia a la capella de Santa Maria de Fucimanya i que se sotmetria a l'abat de la Portella. En un segon document (doc. 122), es comprometé a donar part del que rebia per a la il·luminació de l'edifici i del que li lliuraven com a almoina personal. Finalment, més endavant sabem que fou treta de la casa on vivia, la qual va ésser cedida en establiment a un matrimoni (doc. 133).

La creació d'aniversaris fou molt normal, especialment als darrers segles medievals. Es donava una propietat, uns diners, una renda o un censal (tal com trobem al document 281), amb la finalitat que se celebrés l'aniversari de la mort del donador o de la d'algun parent seu. L'any 1317 (doc. 140), Bernat Guillem de la Portella va lliurar a l'abadia de la Portella, per a l'ànima de la seva muller Sibil·la, difunta, i per a la dels altres parents, tres-cents sous barcelonesos de moneda de tern, destinats a instituir un aniversari que s'havia de celebrar cada any, el dia en què va morir la seva esposa. Tal com s'especifica al document, aquest dia, els monjos havien de dir misses i havien de fer una processó al túmul on era enterrada la muller de Bernat Guillem.

Guillem Bernat, de la mateixa família, senyor de la Portella, seguint la tradició familiar, fundà, l'any 1321 (doc. 146), a l'església del monestir de Sant Pere de la Portella, un benefici sota la invocació de Sant Antoni. Per construir l'obra de la capella i per instituir el benefici eclesiàstic, deixà sis-cents sous barcelonesos de tern i féu donació d'uns delmes i d'altres rendes a Sant Andreu de Sagàs i a Santa Maria de Merlès.

Documents: 121 (1303, donada, reconeixement d'obediència), 122 (1303, donada, reconeixement d'obediència), 140 (1317, aniversari), 146 (1321, benefici de la capella de Sant Antoni), 281 (1405, aniversari).

32. *Altres documents relacionats amb el monestir o amb l'abat.* En aquest punt incloem un conjunt de documents que no hem pogut incloure en cap dels punts precedents i que fan referència al monestir o bé a l'abat de la Portella. Molts d'aquests documents es relacionen amb actuacions del bisbe d'Urgell o del monarca catalanoaragonès. D'altres, són esments d'actuacions de l'abat de la Portella en activitats no relacionades directament amb el monestir.

Pel que fa als primers, podem recordar la confirmació que féu el bisbe d'Urgell de la donació de l'església parroquial de la Quar

feta per Bernat Guifré i la seva muller al monestir de la Portella (doc. 28, any 1067). També podem fer esment de dos documents en què els bisbes d'Urgell Guillem (1304) i Ramon (1326) renunciaren, en favor del monestir de la Portella, a rebre la queta i l'acapte a l'església de Planoles, situada al bisbat d'Urgell, però que restava sota la senyoria de l'abadia de la Portella (docs. 124 i 155).

Gràcies al recull fet per Sáinz de la Maza i publicat al volum 13 d'*Urgellia* (anys 1996-1997), tenim molta informació de les relacions que hi havia entre el monestir i el monarca o els funcionaris del rei. Ja n'hem parlat en estudiar la violència i les guerres a la baixa edat mitjana i els efectes que tingueren sobre la comunitat de la Portella. A més, aquest conjunt de documents també ens aporta dades interessants sobre altres aspectes. L'any 1294, el rei ordenà que no s'havia d'exigir a l'abat de la Portella que col·laborés en el pagament del subsidi per les despeses dels enviats a la cort de Roma pel tractat de pau (doc. 114). El 1352, Pere III manava que no obliguessin els homes que tenia l'abat de la Portella en les terres cerdanes a pagar el redelme, sinó només el vintè (doc. 232). I, poc després, ordenà que no destorbessin l'abat per culpa del cobrament dels censos (doc. 233). Aquest mateix any, el rei va manar al veguer que permetés que l'abat i els homes del monestir gaudissin del dret de nomenar jutges en les qüestions plantejades entre els seus homes i altres persones (amb relació a les seves possessions), i també que els esmentats homes poguessin firmar dret en poder de l'abat (doc. 234). L'any 1354, el monarca ordenà als veguers que, d'acord amb els privilegis de l'abat i les Constitucions de Catalunya, capturessin els homes de l'abat que havien abandonat els masos, tot i que havien prestat el jurament d'habitar-hi i de pagar els censos corresponents (doc. 235). El 1380, el mateix rei manà a l'abat que fes congregar els homes dels seus llocs i parròquies i els obligués a manifestar el nombre de focs que tenien, amb la finalitat d'assegurar el pagament del bovatge (doc. 262). Finalment, el 1438, la reina Maria pregava l'abat del monestir de la Portella que donés crèdit a tot allò que de part seva li havia de dir mossèn Bertran de Santa Co[lo]ma, prevere de Barcelona, sobre uns afers importants, que no foren especificats en el document conservat.

De vegades, l'abat de la Portella actuà com a testimoni o com a àrbitre en qüestions que no afectaven directament la comunitat. En alguna època també actuà com a vicari del bisbe. Els anys 1118 i 1127, l'abat féu de testimoni en diversos plets (docs. 48, 50

i 51) i, el 1225, féu d'àrbitre en un enfrontament a Lillet (doc. 73). El 1368, l'abat Berenguer, com a vicari espiritual i temporal del bisbe d'Urgell, va absoldre diversos rectors i sacerdots que havien intervingut en una brega (doc. 253); els anys 1383 i 1386, va donar permís perquè un prevere i un paborde establissin unes terres (docs. 263 i 266); el 1387, manà que no s'excomuniqués una persona que no havia pagat un censal (doc. 269) i, l'any 1388, va rebre la sol·licitud que s'enviés un prevere a Bagà perquè confessés la gent dels pecats més greus (doc. 271).

En aquest punt també hem inclòs la notícia gairebé anecdòtica sobre el fet que una carta fou redactada, el 1439, al monestir (doc. 299) o l'esment de la benedicció impartida per l'abat Francesc Albert, l'any 1440 (doc. 300). De fet, són molt més interessants els documents 310 i 311, redactats al segle XVIII, que inclouen, respectivament, un inventari de documents conservats a l'arxiu de l'abadia de la Portella i un inventari de les propietats que, en aquell any 1768, formaven la senyoria monàstica. Aquests dos documents han estat molt importants a l'hora de definir i d'entendre alguns aspectes fonamentals sobre les característiques del domini d'aquest monestir.

Documents: 28 (1067, confirmació del bisbe), 48 (1118), 50 (1127), 51 (1127), 73 (1225), 114 (1294, document reial), 124 (1304, renúncia del bisbe), 155 (1326, concessió del bisbe), 232 (1352, document reial), 233 (1352, document reial), 234 (1352, document reial), 235 (1354, document reial), 253 (1368), 262 (1380), 263 (1383), 266 (1386), 269 (1387), 271 (1388), 297 (1438), 299 (1439), 300 (1440), 310 (1766, inventari de documents conservats a l'arxiu), 311 (1768, inventari de propietats que formaven la senyoria monàstica).

33. *Altres documents no relacionats amb el monestir.* Finalment, hem inclòs en aquest darrer punt alguns documents continguts en el diplomatarí però que no tenen cap relació amb el monestir. Hi incloem el document 66, del 1209, que reflecteix un plet entre Guillem d'Avinyó i Pere de Tor, amb relació al mas Garriga, situat a la parròquia de Sant Joan d'Avinyó. De fet, aquest document es va conservar a l'arxiu del monestir a causa que aquest mas va ésser donat més endavant a Sant Pere de la Portella. Així mateix, també incloem el regest d'un document (doc. 307) que fa esment de la remissió de la servitud feta pel senyor d'Olvan i de Gironella a diversos homes d'aquests indrets, on, com hem vist més amunt, el monestir hi tenia importants propietats i drets.

Documents: 66 (1209, plet), 307 (segles XIV-XV, remissió de servituds del senyor d'Olvan i de Gironella).

Podem assenyalar, en darrer lloc, que gairebé tots els documents inclosos en aquest diplomatarí foren escrits en llatí. Amb relació a l'edat mitjana n'hi ha poc d'escrits en català. Esmentem l'excepcional document de l'any 1349 (doc. 226), que ja hem comentat més amunt: un contracte de parceria amb relació a bestiar del monestir de la Portella. Un home anomenat Guillem, de Nevà (Ripollès), reconeixia que tenia cent setanta ovelles i trenta-nou anyells, la meitat seves i l'altra meitat del cenobi. Així mateix, el document 249, del 7 de gener de l'any 1362, també incloïa un document del 3 de gener, escrit en català: una lletra segellada de l'abat de la Portella adreçada a Ramon de Sant Maurici, on es reclamava el pagament de nou lliures que aquest home devia al monestir. El document 305, del 1453, un acord entre l'abat Joan de la Portella i Bernat Pujol, cambrer del monestir de Santa Maria de Serrateix i administrador de la Portella, també fou redactat en català. Els documents 308 i 309, tot i que fan referència al segle XVI, van ésser escrits en castellà potser en època contemporània, en un full solt conservat ara dins d'un volum redactat al segle XVIII. Finalment, els documents 310 i 311, dels anys 1766 i 1768, inclosos en aquest volum, foren escrits en català per Pau Fuster, monjo, mestre en sagrada teologia a l'abadia de Poblet, catedràtic de teologia jubilat de la Universitat de Cervera i, en aquell moment, abat del monestir, de la Portella i de Sant Pau del Camp de Barcelona.

ORGANITZACIÓ DEL TERRITORI

A continuació no podem pas fer un estudi sistemàtic dels territoris on tenia terres i drets el monestir de la Portella, especialment el Berguedà mitjà, l'Alta Cerdanya i la contrada del final del curs de la riera Gavarresa, a la comarca del Bages. Només volem comentar alguns aspectes que ens poden permetre d'entendre més bé el contingut dels documents d'aquest cenobi de la Portella. Com hem fet fins ara, seguirem bàsicament el mateix esquema ja proposat al volum dedicat al monestir de Serrateix, per bé que, en aquest cas, hem cregut convenient d'introduir un apartat destinat a comentar la importància de l'explotació ramadera i forestal en aquestes terres i respecte a aquest domini senyorial.

1. *Castells i termes castrals*. El castell era un element fonamental del paisatge medieval. Era un element que fins i tot podia generar altres elements del paisatge al seu entorn, com ara pobles, vies,

límits, monestirs o canòniques, etc. Especialment a la Catalunya Nova, molts pobles es bastiren al costat d'una fortificació. A la Catalunya Nova i també en algunes zones de la Catalunya Vella, els termes castrals foren una forma d'organitzar l'espai i també de controlar-lo. Els trobem sobretot a les terres de la marca, i no tant a les terres més pirinenques. Malgrat això, la feudalització de la societat, al llarg de l'edat mitjana central, va comportar la creació de nous castells i, alhora, de nous termes castrals.

Si fixem l'atenció en la documentació de l'abadia de la Portella, sovint trobem esmentada l'existència de castells i de termes castrals. En primer lloc es menciona el castell de la Portella (doc. 2) o de Frontanyà (doc. 6), situat a la parròquia de la Quar o a la vall de Frontanyà. Algun document diu que era damunt del monestir, segurament a mig camí entre l'abadia i l'església de la Quar. Més cap al nord, segurament en una data molt propera a l'any 1000, s'esmenta el terme de Roset ("*in apendicio de Rosed*", doc. 12, any 1026), que segurament cal relacionar amb el terme del castell de Roset, que encara no és esmentat. És difícil d'assegurar si aquests dos castells foren fortificacions fetes pel senyor feudal o bé si eren castells que tenien l'origen a l'alta edat mitjana. Tanmateix, en un document fet l'any 996 (vegeu nota 33) encara només s'esmenta la vil·la de Roset (i no pas el seu castell).

En els documents d'aquest diplomatarí, molt aviat trobem l'esment d'altres castells, com el de Gaià (docs. 7 i 64) i el de Sallent (doc. 19), al comtat de Manresa. L'any 1347, també s'esmenta el castell de Balsareny (doc. 217). Molt més lluny, s'esmenta el terme del castell de Ponts (doc. 37), en aquell moment, l'any 1088, situat en terra de marca o frontera. Al baix Berguedà i al comtat d'Osona, també tingué força pes l'organització castral. Trobem mencionat el terme del castell de Merlès (doc. 40), amb relació a la parròquia de Sant Martí. Així mateix, al document 54, es fa esment del terme castral de Voltregà, a la plana de Vic.

I, en aquest mateix comtat d'Osona i Manresa, més cap al sud-oest, en les terres reorganitzades als segles X i XI, el pes de l'organització castral encara era més fort, per exemple a la zona dels castells de Puigdemàger (doc. 52), de Copons, de Veciana o de Montfalcó el Gros (doc. 60).

Veiem la importància dels castells en el testament de Bernat de Portella, fet l'any 1243 (doc. 78), on trobem esmentats els castells de Gironella, de la Quar, de Roset, de Palmerola, de la

Portella, de Querol, de Montmajor, de Balsareny i de Castelladral. Adonem-nos que, a partir d'un cert moment, hom diferencia el castell de la Portella, que, com hem dit, devia ésser al cim d'un turó proper al monestir, del castell de la Quar, que havia d'alçar-se al costat de l'església parroquial d'aquest indret. El 1321, per exemple, es parla d'un batlle dels senyors de la Portella respecte al "castell de la Quar" (doc. 144).

2. *Termes parroquials*. A l'edat mitjana, la parròquia fou un element molt important en l'organització del territori. L'església, d'una manera especial l'església parroquial, fou el lloc on s'arredossaren alguns pobles (amb relació a la sagrera, com veurem a continuació). A més, els termes de les esglésies tingueren un pes bàsic en l'organització de l'espai. Si ens fixem en la documentació (certament uns documents eclesiàstics), ens adonem que gairebé sempre se cercava la referència del terme parroquial a l'hora de situar qualsevol edifici o terra i també a l'hora d'assenyalar la procedència de qualsevol persona.

A continuació farem una llista de les parròquies documentades i indicarem la primera vegada en què són esmentades al diplomatarí: Santa Maria de la Quar, 2 (997); Sant Martí de Llavanes, 32 (1081); Sant Martí de Merlès, 40 (1095); Sant Sadurn de Callús, 43 (1098); Sant Iscle de Bages, 63 (segles XI-XII); Sant Joan d'Avinyó, 66 (1209); Sant Martí de Serraima, 67 (1214); Sant Andreu de Sagàs, 75 (1233); Sant Quirze de Pedret, 82 (1248); Sant Maurici [de la Quar], 83 (1252); Sant Vicenç de Castell de l'Areny, 83 (1252); Sant Martí de Saltèguet, 86 (1257); Santa Maria d'Olvan, 91 (1274); Sant Joan de Vilada, 105 (1288); Santa Eulàlia de Berga, 115 (1295); Sant Andreu de Gamissans, 126 (1306); Sant Martí de Puig-reig, 126 (1306); Santa Magdalena de Gardilans, 147 (1322); Santa Eulàlia de Gironella, 157 (1329); Sant Romà de la Clusa, 166 (1335); Santa Maria de la Baells, 179 (1338); Sant Julià de Cosp, 186 (1339); Sant Feliu de Monistrol de Calders, 191 (1340); Sant Martí de Biure, 197 (1341); Sant Martí de Vil·lec, 216 (1346); Sant Pau de Pinós, 217 (1347); Santa Maria de Claret, 236 (1355); Santa Maria de Casserres [de fet Santa Maria de l'Antiguitat], 240 (1357), Santa Maria de l'Antiguitat, 248 (1361); Sant Pau de Casserres, 248 (1361); Santa Maria de Gaià, 258 (1376); Sant Llorenç de Das, 260 (1377); Sant Pere de Madrona, 263 (1383); Santa Maria d'Artés, 283 (1412); Santa Maria d'Horta [d'Avinyó], 303 (1446).

De vegades, alhora que es donava la referència de la parròquia també es donava la referència del castell, que no sempre havien de coincidir. També, algun cop, es feia esment d'una vall. Un alou podia ésser, per exemple, a la parròquia de la Quar i a la vall de Frontanyà (doc. 2). Així mateix, podia coexistir la realitat parroquial amb un terme pobletà (a l'*apendicio* de la població de Berga i alhora a la parròquia de Sant Martí de Llavaneres; doc. 32). Certament, com veiem al document 43, el normal, al segle XI, era fer esment del comtat, del terme castral, de la parròquia i, finalment, dels llocs o de les vil·les, amb relació als quals hi havia, per exemple, els diferents masos.

En llegir els documents del diplomatarí també ens adonem que, a l'edat mitjana central, al costat d'algunes parròquies grans, creades a l'època carolíngia, en trobem algunes que, de ben segur, tenien unes mides i una demografia molt reduïdes. Per exemple, la de Sant Andreu de Gamissans, situada prop de Valldoríola, al sud de l'actual terme municipal de Sagàs. L'església de Santa Magdalena de Gardilans inicialment era només una sufragània de l'església parroquial de Sant Joan de Vilada; tanmateix, al segle XIV, també la trobem com a parròquia (doc. 147). El mateix s'esdevingué respecte a l'església de Gironella, que ja era considerada com a parròquia el 1329 ("*parrochia de Girondella*", doc. 157), malgrat els lligams que havia tingut amb l'església parroquial d'Olvan.

Quan parlem de les esglésies hem d'esmentar les dotalies. Hem mencionat la de Santa Maria de la Quar (doc. 1), del 899, i la de Sant Pere de la Portella (doc. 16, de l'any 1035). Aquests dos documents són inclosos en aquest diplomatarí. També convé de conèixer les dotalies que es conserven amb relació a altres esglésies que després passaren a dependre del monestir o bé dins el terme parroquial de les quals l'abadia tingué importants drets, com ara les de Sagàs, Olvan o Gardilans, consagrades en època del bisbe Nantigís.⁷³

Finalment, també cal fer un esment dels delmes. Els delmes eren una entrada important per als senyors eclesiàstics i també laics. Com és prou sabut, moltes vegades, els delmes eren en mans de senyors laics. Pel que fa al monestir de Sant Pere de la Portella, veiem el desig de la comunitat d'obtenir el dret de

73. R. ORDEIG, *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, volum I, primera part, Estudis Històrics, Vic, 1993.

costrar els delmes, d'una manera especial allà on ja tenien drets jurisdiccionals i eclesiàstics importants. L'any 1285 (doc. 101), els monjos reberen de Tomasa de Guàrdia els delmes (de fet, una part dels delmes) de la parròquia d'Olvan; l'any 1321 (doc. 146), van rebre delmes a Sagàs i a Santa Maria de Merlès; l'any 1342 (doc. 200), van adquirir uns delmes a Gardilans i, encara, el 1371 (doc. 255), l'abat comprà als Pinós la tercera part dels delmes d'Olvan (que encara no eren seus). Respecte a la parròquia de la Quar, els monjos també tenien dret sobre els delmes, que devien rebre alhora que obtenien l'església per cessió dels senyors de la Portella. En d'altres llocs, per exemple a Fucimanya, sabem que el monestir rebia alhora la tasca i el delme, amb relació a les diverses explotacions que hi tenia (docs. 125 i 133). Amb tot, pel que fa a molts dels dominis del monestir de Sant Pere de la Portella, la comunitat no sempre disposava del dret a rebre els delmes i les primícies. L'any 1361 (doc. 248), el monestir de la Portella va comprar uns masos a la parròquia de Santa Maria de l'Antiguitat; tanmateix, s'especificava que els pagesos havien de lliurar els delmes i les primícies a l'església de Santa Maria de l'Antiguitat i, de fet, al rector de l'església de Sant Pau de Casseres. Esmement, finalment, que, com ja hem dit més amunt, l'any 1257 (doc. 86), l'abat de la Portella va vendre a Arnau Muntaner de Toses els drets que tenia sobre el delme de la parròquia de Saltèguet, a canvi de 180 sous melgoresos.

3. *Nuclis de poblament: les sagreres.* Al Berguedà, a la zona de la Portella, molts pobles s'organitzaren al voltant de l'església: eren pobles de sagrera.⁷⁴ De fet, també és cert que el pes d'aquests pobles va restar força limitat pel fet que l'hàbitat dispers tenia molta importància en aquestes contrades. Ara, d'una manera especial, ens interessen dos d'aquests pobles, amb relació als quals el monestir de Sant Pere arribà a tenir importants drets: Sagàs i Olvan.

L'any 1033 (doc. 14), Falcuç féu testament i va deixar, entre d'altres coses, un sagrer situat a l'església de Sant Andreu de Sagàs, a la seva filla Sança (fig. 8). Actualment, l'espai on s'ubica l'església de Sant Andreu encara correspon bàsicament al que ocupava l'església edificada en època romànica. A més, les excavacions realitzades fa uns

74. Amb relació a la importància de la sagrera en la formació del poblament a l'edat mitjana, vegeu: J. BOLÓS, *Els orígens medievals del paisatge català*, Institut d'Estudis Catalans - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2004, pàgs. 183-202.

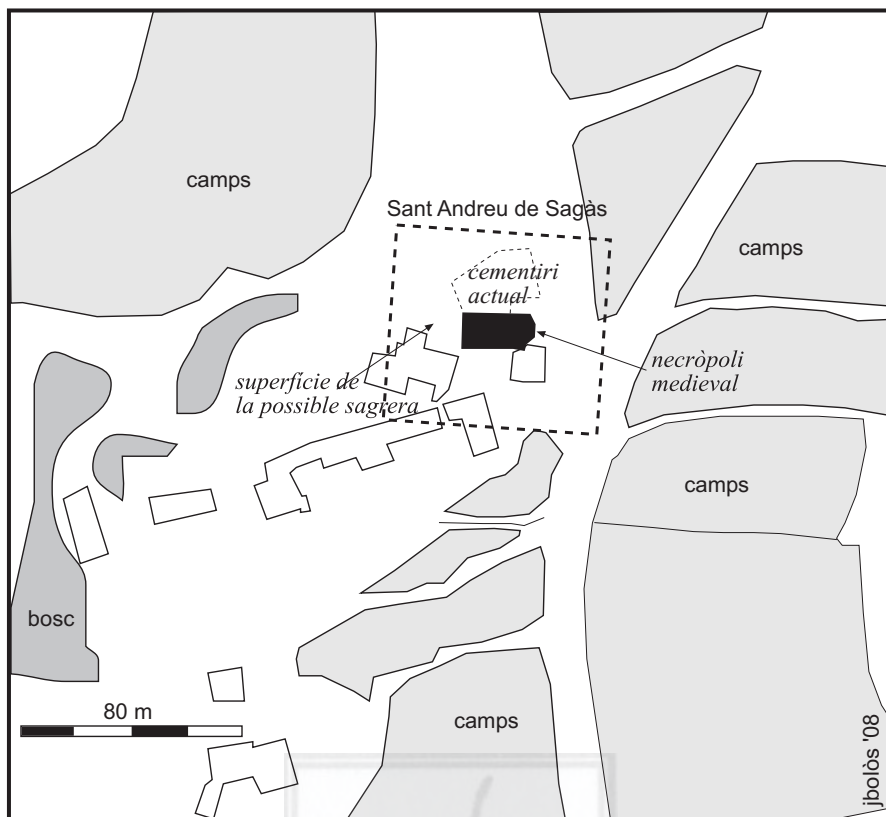
anys van permetre de descobrir part de la necròpoli medieval i, fins i tot, restes d'alguns dels murs de l'església preromànica que hi devia haver potser quan es va esdevenir la consagració del bisbe Nantigís, l'any 903. Ara, al voltant de l'indret on s'alça l'església, un lloc una mica més elevat que el pla que l'envolta, hi ha unes quantes cases. En aquest espai que s'estén al voltant del temple és on hi devia haver aquest sagrer, dins la sagrera de trenta passes que, de ben segur, com en la majoria de les esglésies, es va consolidar a l'inici del segle XI (encara que, certament, també podia tenir un precedent en un establiment humà anterior a l'any 1000). Un document una mica més tardà, del 1232 (doc. 74), fa esment de la concessió en establiment, per part de l'abat de la Portella, d'una casa situada al sagrer que tenien a Sant Andreu de Sagàs, davant de la porta anomenada de Sant Miquel.

Molt més endavant en el temps, segons un capbreu de l'any 1341 (doc. 199), Pere des Coll, de la sagrera, i Perpenyà confessaren que tenien diverses cases a la sagrera de Sant Andreu de Sagàs. Les cases d'aquest darrer eren davant l'hort del rector i al costat de la rectoria.

Amb relació a l'església de Santa Maria d'Olvan tenim unes notícies una mica més tardanes, encara que això no ens ha pas d'amagar el fet que, amb seguretat, la sagrera es constituí durant la primera meitat del segle XI, i que, molt possiblement, després es va edificar d'una manera progressiva (fig. 9). Segurament, com a Sagàs, també hi havia uns precedents anteriors. I, potser, en aquest cas, tampoc no s'edificà d'una manera regular tot l'entorn de l'església, potser per culpa de la morfologia del terreny. Al diplomatarí hem inclòs una referència d'un document de 1127 (doc. 50), molt indirectament relacionat amb el monestir de la Portella, en què ja es fa esment d'uns béns robats a l'església d'Olvan, a la seva sagrera i cementiri. Segons el document, aquesta sagrera s'estenia en una rodona de trenta passos al voltant del temple; la descripció és prou precisa i indiscutible. En aquest document encara es diu coses més interessants: s'hi parla dels aliments que es conservaven a la sagrera (que eren propietat de la parròquia) i s'afirma que ningú no podia fer o deixar fer cases dins la sagrera d'Olvan, perquè era, juntament amb el seu cementiri, un bé franc i lliure de l'església de Santa Maria, tal com era afirmat a l'acta de dotalia d'aquest temple.

La notícia següent que tenim al diplomatarí sobre la sagrera d'Olvan ens parla del monestir de Sant Pere de la Portella i tam-

FIGURA 8.
La sagrera de Sant Andreu de Sagàs

Els documents de l'edat mitjana central fan esment de la sagrera de Sant Andreu de Sagàs. Actualment dins d'aquest espai trobem el cementiri (fa uns anys s'hi va excavar la necròpoli medieval) i algunes cases. La major part del poblament del terme parroquial de Sagàs vivia dispers en masos. Mapa: J. Bolòs.

bé de violència. L'any 1321 (doc. 145), el comte de Pallars havia ocupat les terres de Bernat Guillem de la Portella i, en fer-ho, havia incendiat també diversos masos del monestir de la Portella i el celler que l'esmentat monestir tenia al costat de la sagrera de l'església d'Olvan ("*cellarium etiam quod dictum monasterium habet iuxta sacrariam ecclesie*"). Com en molts altres llocs, els monestirs feien servir les sagreres de llurs parròquies, o de les parròquies on tenien moltes propietats, per guardar els cereals cobrats com a delme i d'acord amb les altres rendes senyoriales.⁷⁵

A partir del segle XIV, ja tenim notícies de gent que vivia a la sagrera. El 1331 (doc. 160), trobem Guillem Huguet, la seva muller Maria, llur fill Guillem i la muller d'aquest, Sibil·la, que eren de la sagrera d'Olvan (*sacraria* d'Olvan), on hi devien tenir l'habitatge. Aquesta casa, on vivia en Guillem Huguet, devia ésser del monestir, perquè sabem que aquest home havia de pagar a l'abadia dos pollastres per habitar-hi. L'abat cedí, l'any 1339 (doc. 188), aquests dos pollastres al rector, a canvi que aquest donés al monestir una peça de terra o pati situat també a la sagrera d'Olvan, prop del celler que hi tenia el mateix abat.

Com ja hem esmentat més amunt, després de la Pesta Negra, algunes explotacions foren fragmentades i repartides entre els habitants de la sagrera. Així, el 1350 (doc. 227), la comunitat benedictina de la Portella donà en emfiteusi a Bernat de Borredanell i a la seva muller, de la sagrera d'Olvan, una feixa de terra de la gleva del mas de Coromines d'Olvan, en aquell moment rònec, al lloc anomenat Vinyet, que era del domini del monestir. El mateix any (doc. 231), donà en emfiteusi a Jaume Vicenç, també de la sagrera de Santa Maria d'Olvan, una banada de terra, que formava part de la gleva de la mateixa explotació de Coromines i que era situada al costat de les cases del mas.

En la documentació de l'abadia de la Portella encara es fa esment d'una altra sagrera. En el document 62, es menciona una casa situada a la sagrera de Santa Maria de Claret, que afrontava amb una altra casa i amb un carrer. Segons el document 236 (any 1355), els monjos de la Portella decidiren d'exercir el dret de fadiga sobre unes cases i uns corrals, situats a la sagrera de Claret, que restaven sota el domini del monestir. Afrontaven amb les cases de la mare de Guillem Gener i dels hereus de Bartomeu

75. J. BOLÒS, *El mas, el pagès i el senyor...*, pàgs. 148-153.

FIGURA 9.
La sagrera de Santa Maria d'Olvan

Els documents de l'edat mitjana central fan esment de la sagrera de Santa Maria d'Olvan. Actualment dins d'aquest espai trobem diversos habitatges que s'organitzen al llarg d'uns carrers, situats sobretot a la banda occidental i meridional de la sagrera de trenta passes que existí al voltant de l'església parroquial. Com en tots aquests mapes i plànols, la part superior correspon al nord. Mapa: J. Bolòs.

Gener, dels donats (*deodatorum*) de Sant Salvador de Claret i en el carrer públic (*vico publico*).

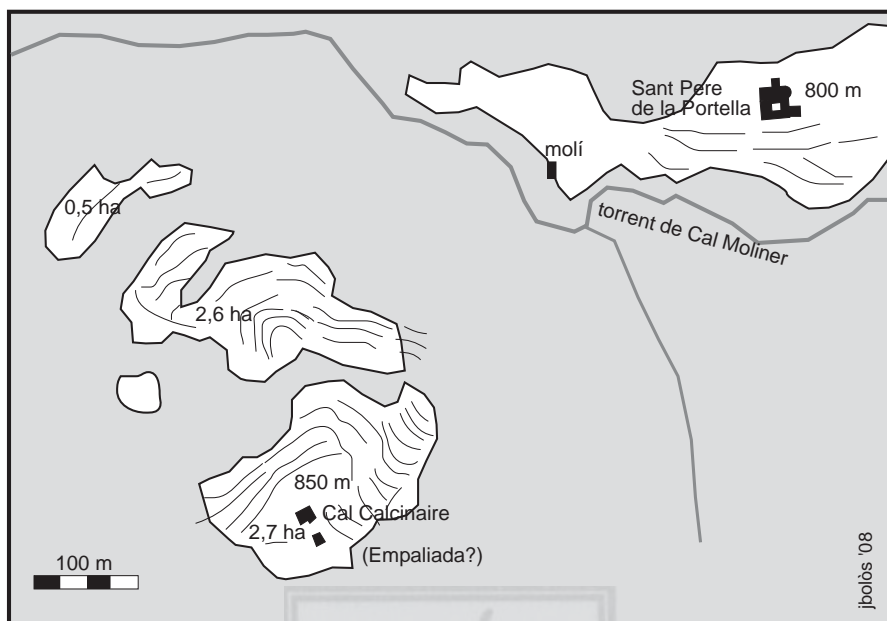
4. *Masos*. El poblament dispers en masos és molt important al Berguedà i a la comarca del Bages, per on s'estenien la major part dels dominis del monestir de Sant Pere de la Portella. A continuació, podem centrar l'atenció en tres aspectes: l'origen dels masos, la morfologia de llur explotació i intentar fer una aproximació al coneixement del nombre de masos que depenien del monestir de la Portella.

Al llarg dels darrers anys s'han realitzat diversos estudis sobre l'origen dels masos. Ara no entrarem en el tema de l'interès que van tenir els senyors perquè es creés un hàbitat dispers, tal com s'ha pogut demostrar amb relació a diverses comarques. Sí que ens fixarem, en canvi, encara que sigui breument, en les transformacions esdevingudes en el paisatge entre el segle X i el segle XII. A la rodalia de la Portella veiem que entre aquests dos segles es passà d'un poblament semidispers distribuït en vil·les i vilars a un poblament dispers organitzat en masos. És un procés lògicament semblant al que trobem al voltant de Serrateix i al que trobem a Osona o a la Garrotxa, per exemple. En els primers documents del diplomatar, encara trobem el *villare Lodovese*⁷⁶ (1, any 899) i les *villa Terradas*, *villa Pareds* (2, any 997), *villa Erchilanis* (12, 1026), *villa Crosels* (18, any 1036), *villa Porcals* (22, any 1037), *villa Adacz* (26, any 1065), *villa de Asinos* i *villa Gattuna* (40, any 1095). Després, al segle XII, ja només es parla de masos. I molts d'aquests masos eren precisament el resultat de la fragmentació de les antigues vil·les i vilars. De fet, hom té la impressió que, en aquestes terres del Berguedà (i també en algunes d'Osona o de la Garrotxa), el mas era una unitat força compacta, contràriament al que s'esdevenia en comarques més meridionals, on el mas era sobretot fruit de l'agregació de terres a un nucli originari.⁷⁷ Tot i les possibles excepcions, la topografia del terreny i la importància del bosc pogueren pesar força en les diferències que hi havia, fins i tot al Berguedà, entre els masos que trobem al terme de la Quar i els masos que hi havia prop de les esglésies de Sagàs o d'Olvan.

76. Ha de correspondre al futur mas de "Lotuès", ara anomenat de les Heures.

77. M. AVENTIN, *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès oriental, segles XIII-XVI*, Columna Assaig, Barcelona, 1996, pàg. 164.

FIGURA 10.
Sant Pere de la Portella i Cal Calçinaire

Els ortofotomapes actuals permeten de conèixer les formes i les extensions dels camps i de les feixes que formaven la gleba (o conjunt de terres de conreu) dels masos que trobem als documents de l'edat mitjana. Permeten de descobrir les feixes que envoltaven el monestir de Sant Pere de la Portella i les terres conreades que depenien del mas Cal Calçinaire, potser el mas Empaliada de l'època baixmedieval (i potser el vil·lar de "Pillades" de l'època carolíngia). Mapa: J. Bolòs.

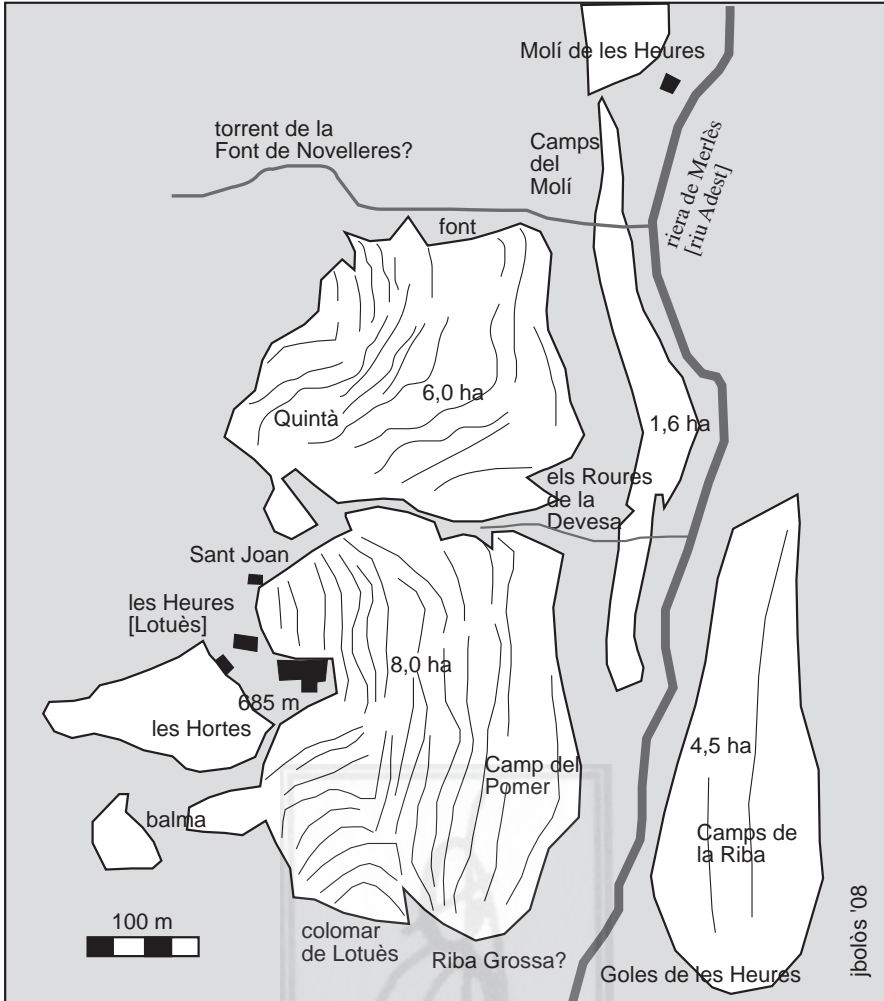
Si cerquem els primers esments dels masos, podem anar-nos-en a l'any 1006 (doc. 5), quan Doda i el seu fill Guifré donaren "*maso nostro dominico et ipsa claustra cum ipsas mansiones qui ibidem sunt [et] nos facierimus [...] et ipsos masos amasatos cum omnia que ad illos pertinet*". Al document es descriu un mas domenge o dominical (potser una casa forta senyorial), amb un clos i amb un conjunt de cases que hi havia a prop, i també un conjunt de masos repartits per un indret, amb totes llurs pertinences. En un document una mica més tardà (doc. 18, any 1036) es fa esment d'un "*mansum proprium, id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terris et vineis, cultis et heremis, pratis, pascuis, arboribus diversis generis*", situat al terme de Puig-reig, a la vil·la de "Croells".

Troblem els primers esments clars de masos l'any 1059 (doc. 23). En aquest document, es parla del mas de Coromines (*manso de Conomines*), del mas de Gavarrós (*manso de Gavarros*, fig. 15), del mas que tenia una persona anomenada Brufred Bossèn ("*ipso manso quem tenet Brufred Bossen*"), dels masos de Pujol (fig. 16) i de Salomons i de "Cuvilsec" ("*manso de Puiol et ipso que tenet Salomonem et ipso de Cuvillsech*") i dels masos de Vilardell, de "Lotuès" (fig. 11) i d'Escobet Sobirà ("*mansos de Vilardell et de Lodues et de Scobet Subirano*"). Fixem-nos que aquest mas de "Lotuès" era considerat com un vilar (o petit nucli de cases agrupades) uns decennis abans.

No sabem exactament com podien ésser els habitatges que hi havia al centre d'aquestes explotacions; potser eren semblants als de Vilosiu.⁷⁸ Sí que sabem que, en aquest moment, ja eren cases disperses, envoltades de camps i sovint voltades per terra forestal. En el document 39, del 1094, ja s'esmenten les afrontacions del mas que hi havia al lloc de Gavarrós (l'actual mas de Gavarrós Vell, fig. 15): "Puig Pan", Cases, la riera de Sagàs i una espluga o cova potser habitada ("*affrontat ipsum mansum de I parte in Pug Pan et de II in Cases et de III in rivo de Sagass et de IIII in Espluga Fermosa*"). Certament, aquesta mena de mas és molt semblant al que trobem a Osona o al Bages, però té unes característiques diferents al que trobem a la Cerdanya o el Ripollès. Els masos per exemple de Vilallobent, Ventolà o

78. J. Bolòs (ed.), *Un mas pirinenc medieval. Vilosiu B (Cercs, Berguedà). Estudi dels edificis i materials trobats durant les excavacions (1984-1986)*, Universitat de Lleida, Lleida, 1996.

FIGURA 11.
El mas de les Heures o de "Lotuès" (la Quar)

El mas de les Heures ja és esmentat a l'època carolíngia, com a vil·lar o petit nucli de població. Al llarg de l'edat mitjana central aquest mas va rebre el nom de "Lotuès" i devia ésser format per les feixes que, amb pocs canvis, han arribat fins a l'actualitat. Quan hi ha hagut una continuïtat en l'ocupació, és fàcil de poder fer una reconstrucció de la gleba de les explotacions medievals. Hem marcat els marges, els espais conreats i forestals actuals i les superfícies d'aquestes zones de conreu. Mapa: J. Bolòs.

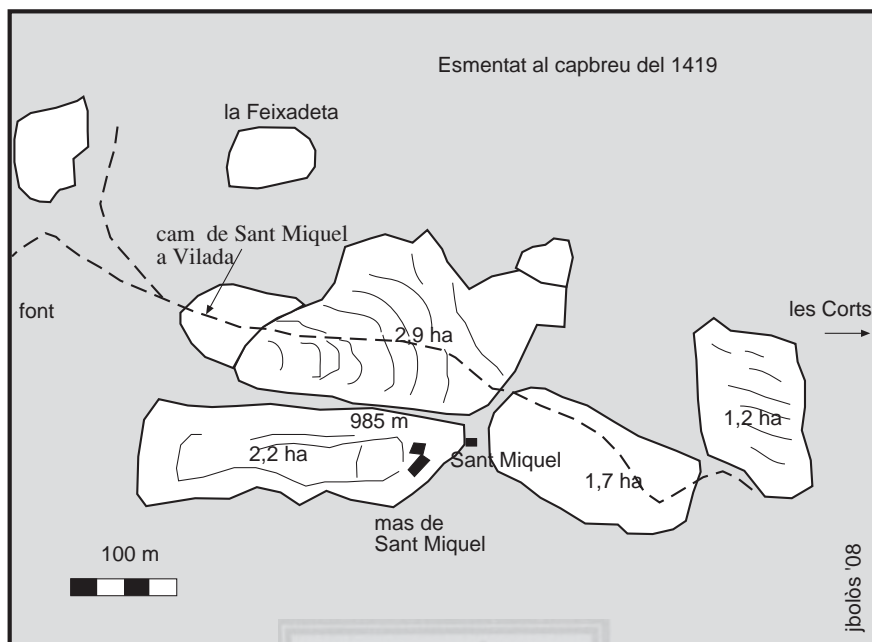
Bruguera (doc. 23, any 1059), segurament, formaven un poble poc o molt apinyat, encara que fos obert.

El document 67 (any 1214) és molt interessant i il·lustrador, perquè reflecteix les característiques del poblament d'aquesta època. Hi trobem un estatge o casa forta i un conjunt de mitja dotzena de masos repartits al voltant d'una manera dispersa. S'hi diu: Fucimanya amb tots els masos i un estatge senyorial, una torre i cases (*"Focimanea, que est in parrochia Sancti Martini de Serrayma, et omnes mansos quos ibi habemus et staticam nostram et turrem et domos"*), i també homes, dones, censos, delmes, tasques, arbres, prats, pastures, emprius, plets, justícia i drets. A la documentació dels segles XIII i XIV, trobem nombrosos esments de masos.

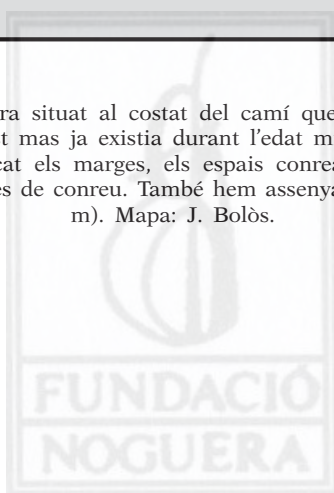
Allò que ens permet d'entendre més bé l'evolució del poblament és que trobem documentada l'existència d'un mas sobirà i d'un de jussà. Quan s'esdevé això, gairebé hom pot assegurar que s'havia esdevingut la fragmentació d'una explotació més àmplia. El 1335 (doc. 166), trobem esmentats un mas de Ramon de Torrent Sobirà i un mas de Guillem de Torrent Jussà (*"manso Raimundi de Torrente Superiori et manso Guillelmi de Torrente Inferiori"*), que eren a la parròquia de Sant Romà de la Clusa. El 1341 (doc. 199), en un capbreu, s'esmenta Bernat d'Adàs Jussà i Elisenda d'Adàs Sobirà i també el mas Codina d'Adàs. Hom té la impressió que l'antiga vil·la carolíngia d'Adàs, a Sagàs, es fragmentà en diverses explotacions al llarg de l'edat mitjana central. De la mateixa manera, és interessant un bescanvi esdevingut l'any 1347 (doc. 218) entre les dones dels masos de Prat Jussà i de Prat Sobirà, a la parròquia de Vilada.

Si ens apropem mitjançant les fotografies aèries a molts dels masos creats a l'edat mitjana central i que varen dependre del monestir de la Portella, trobem en molts d'ells unes realitats morfològiques força semblants. Normalment, bastant a prop (encara que de vegades a una certa distància) de la casa on vivien els pagesos, hi havia uns camps força grans. Alhora, també trobem una gran quantitat de feixes, de petites llenques de terra, repartides al voltant de la casa o una mica més lluny. Adonem-nos també que, en alguns casos, en les fotografies aèries, s'intueix que alguns dels camps que ara semblen més grans, en realitat, fins no fa gaire temps, eren fragmentats per espones recentment destruïdes en anivellar-se tot el terreny. De vegades, l'existència d'aquestes feixes o terrasses és ben visible en les taques i en les coloracions que veiem en la fotografia aèria.

FIGURA 12.
El mas de Sant Miquel (la Quar)

El mas de Sant Miquel era situat al costat del camí que comunicava Sant Pere de la Portella i Vilada. Aquest mas ja existia durant l'edat mitjana i depenia de l'abadia de la Portella. Hem marcat els marges, els espais conreats i forestals actuals i les superfícies d'aquestes zones de conreu. També hem assenyalat l'altitud de la casa (985 m). Mapa: J. Bolòs.

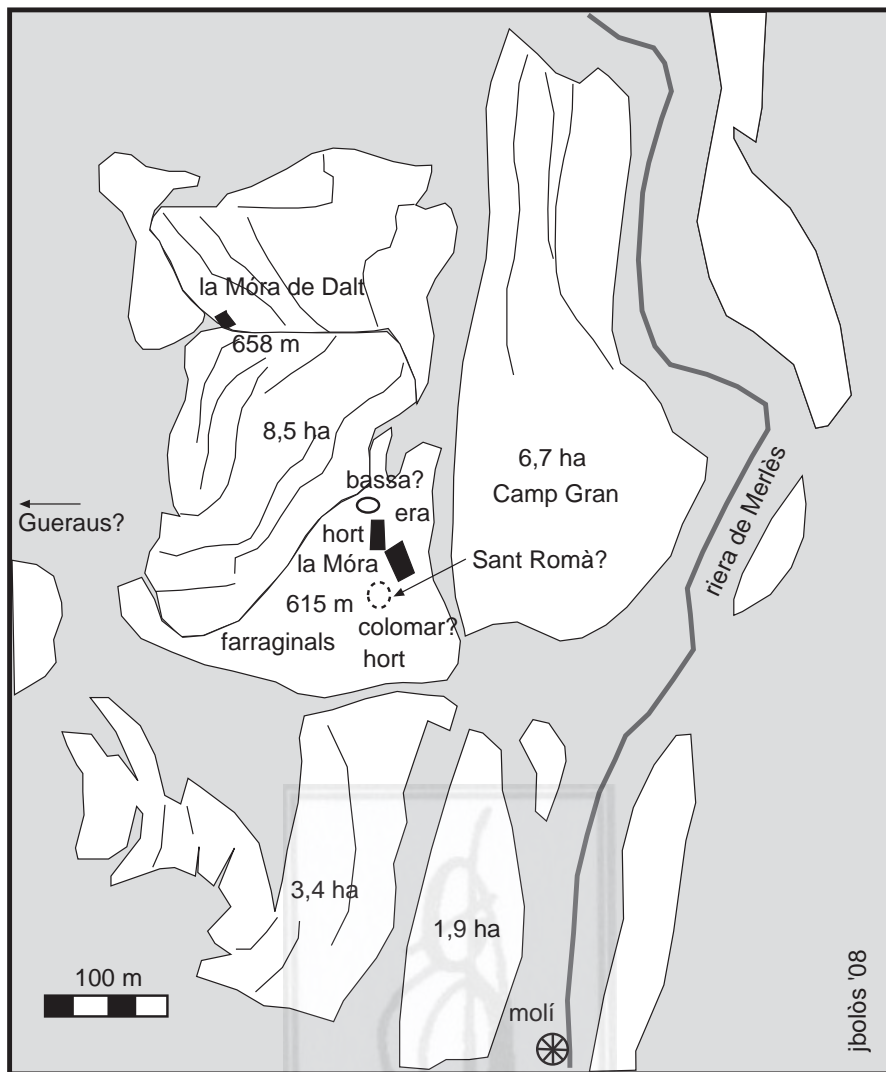

Com a exemple de masos documentats a l'edat mitjana podem fixar-nos en els masos Campdeparets, Corrúbies, Sant Miquel (fig. 12), en l'actual mas de Cal Calcinaire (fig. 10), tots ells a la parròquia de la Quar. També ens podem fixar en el parcel·lari actual del mas de les Heures (el vell mas de "Lotuès", fig. 11). I, a la parròquia de Sagàs, podem veure la forma i la distribució dels camps i de les feixes del mas Gavarrós Vell (fig. 15). O bé podem veure les característiques i les formes dels camps dels masos Bufart, la Rovira i els Casals, situats en aquesta mateixa parròquia, tots ells documentats a l'edat mitjana. O, al terme d'Olvan, és interessant la morfologia de les terres del mas Sant Salvador (antigament anomenat Salvador; fig. 14), del mas Móra (fig. 13) o del mas Voladeres, que segurament correspon a l'antic mas de la Codina. I, més cap al nord, és molt interessant el parcel·lari dels masos de Gardilans, com el mas Santpere, situat a prop de l'església de Santa Magdalena, el mas Solar (o Soler) o el mas de les Eres (fig. 18). Les feixes allargades i regulars, si ens hi passem, són visibles fins i tot dins el bosc. En aquesta mateixa contrada, trobem el mas Viladomat, el mas Vila-rasa i els masos de Roset, situats al costat de les restes del castell, o bé els masos de la Rota, Soldevila, Camp-rubí i la Canal, també documentats a l'edat mitjana, i construïts a la parròquia de Castell de l'Areny (fig. 20).

Per tenir una visió aproximada del nombre de masos del monestir només cal que fem un cop d'ull a l'inventari fet l'any 1768 (doc. 311). Hi trobem esmentats uns vuitanta-cinc masos que, en aquest moment, depenien del monestir. Eren repartits a les parròquies de la Quar (prop de vint-i-cinc), Olvan (més de quinze), Sagàs, Vilada, Gardilans, Sant Romà de la Clusa, Castell de l'Areny, la Baells i Pedret. En totes aquestes darreres parròquies n'hi havia de dos a sis. A més a més, per arribar als vuitanta-cinc masos, cal sumar-hi el mas que hi havia a Gaià i els nou masos de Fucimanya (inclòs el que era a la parròquia d'Avinyó).

Allunyant-nos una mica del tema dels masos, podem pensar que si sumem les cases disperses (allò que ara anomenem masos), més els habitatges (sovint també anomenats "masos" als documents) situats en els pobles (com Vilallobent) i també les cases de les sagreres de Sagàs o d'Olvan i les que tingué la comunitat a Ripoll, el conjunt d'edificis habitats que va tenir el monestir de Sant Pere de la Portella es degué apropar al centenar. Per tant, un centenar de famílies estaven lligades al monestir com a homes i dones de

FIGURA 13.
El mas de la Móra (Sagàs)

Explotació agrícola àmplia, documentada ja l'any 1033. Esdevingué un dels masos importants que formaven el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Les fotografies aèries actuals permeten que ens fem una idea de com podia ésser la gleua, l'espai conreat, en època medieval. Hem marcat els marges actuals, els espais conreats i forestals i les superfícies de les zones de conreu. També hem assenyalat l'altitud de la casa (615 m). Mapa: J. Bolòs.

l'abat o per contractes, per exemple, emfitèutics. Cal pensar que, a part, hi hagué un gran nombre de camps, feixes, prats o boscos que també depenien de l'abadia i que foren establerts a pagesos que no depenien pas del monestir, però que pagaven uns censos per poder gaudir del domini útil d'aquestes terres.

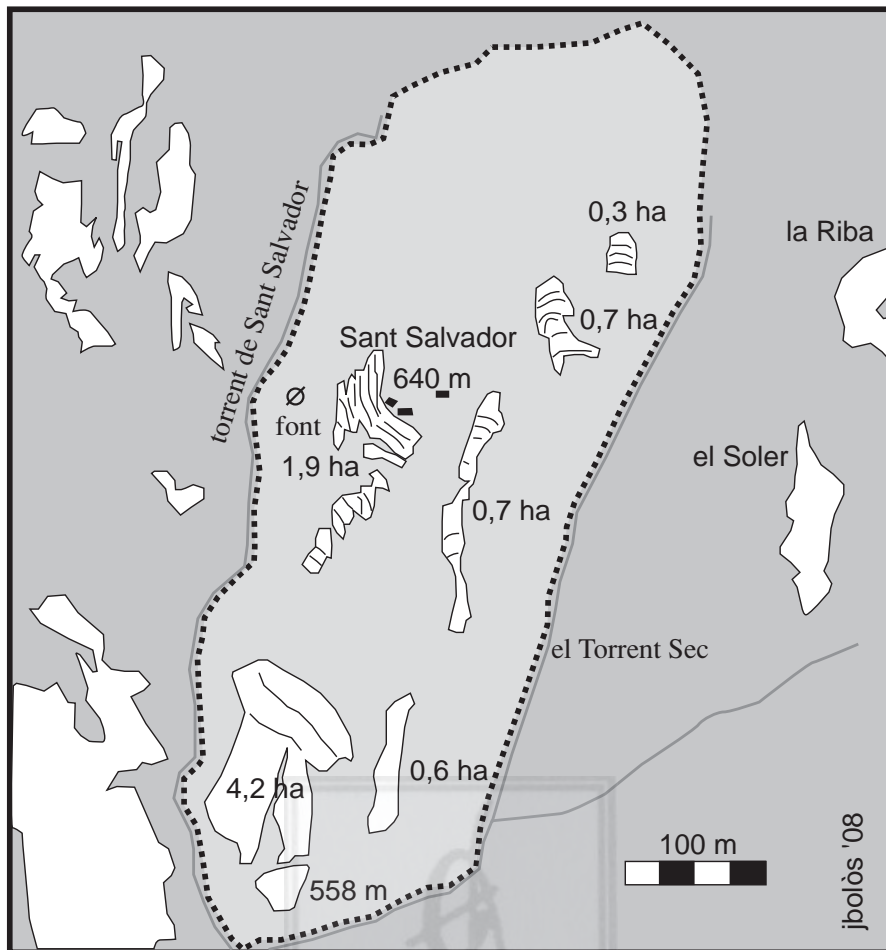
5. *Masada, gleva i masoveria*. A l'edat mitjana, a l'hora de parlar d'una explotació agrícola no sempre es feia esment de la paraula mas. De vegades trobem que els documents de la Portella parlen de masada, d'altres vegades s'esmentava una masoveria. Així mateix, la paraula mas tant podia significar la casa com l'explotació que en depenia. Potser per aquest motiu, a la fi de l'edat mitjana, es difongué el mot gleva precisament per evitar aquesta confusió.

MASADA. La paraula masada és força usual a la documentació de la fi de l'edat mitjana. Generalment significava les terres d'un mas; la casa i les seves dependències amb les terres que en depenien, amb la seva gleva, d'acord amb el que diuen els documents d'aquesta mateixa època. Tinguem present que, de vegades, també es parlava de la masada d'un mas rònec.

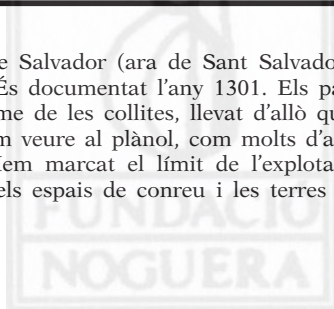
Fixem la nostra atenció en el diplomatarí de Sant Pere de la Portella. El 1361 (doc. 248), trobem que es fa esment del mas o masada que tenien Pere Olzina, Berenguer Olzina i Berenguera a la parròquia de Santa Maria de l'Antiguitat, sota el domini del monestir de la Portella. En el mateix document es fa esment de la *masoverie sive masade* de les Martineres. Veiem, per tant, que es podia parlar de masada, tant amb relació a un mas com amb relació a una masoveria. Tot i que no és gaire usual, trobem en un document una mica posterior, del 1365 (doc. 252), que també es menciona la tinença de la masada del Prat, situada a prop de la riera de Merlès i del mas de les Heures.

LA GLEVA. Des de la fi de l'edat mitjana i durant l'època moderna, les terres que depenien de la casa d'un mas, que formaven una explotació agrícola, rebien el nom de gleva. Potser, inicialment, la paraula mas tenia sobretot el significat d'explotació agrícola (i de vegades també ramadera i forestal). Amb el temps, però, el mot mas es va identificar més amb la casa on vivien els pagesos que treballaven les terres. Aleshores potser es degueren crear altres termes per parlar de les terres, com masada o com gleva. En un document de l'any 1350 (doc 227), trobem, per exemple, l'expressió "*possessiones que sunt de gleba ipsius mansi*", les terres que for-

FIGURA 14.
El mas de Sant Salvador (Olvan)

A l'edat mitjana el mas de Salvador (ara de Sant Salvador) depenia del monestir de Sant Pere de la Portella. És documentat l'any 1301. Els pagesos que hi vivien havien de donar la tasca i el delme de les collites, llevat d'allò que obtinguessin dels horts i dels canemars. Com podem veure al plànol, com molts d'aquests masos del Berguedà, era envoltat de boscos. Hem marcat el límit de l'explotació actual, els marges dels camps, les superfícies dels espais de conreu i les terres forestals. Mapa: J. Bolòs.

maven la gleva del mas, el seu terror. Adonem-nos també que trobem precisament aquesta paraula després del 1348, en el moment en què molts masos s'abandonaven i restaven rònecs o bé quan s'estava desintegrant la gleva d'algun d'ells, com la del mas Coromines d'Olvan.

Certament, la paraula gleva també fou molt emprada en els inventaris fets al segle XVIII, en què podem trobar, per exemple: "té sa heretat en una gleva composta dels massos Campdeparets, a hont té sa casa principal, del mas Solanellas y dels massos Boscató y Entricada, dirruïts e inhabitats." En aquest moment, ja hi podia haver una gleva única, que incloïa un conjunt de masos rònecs.

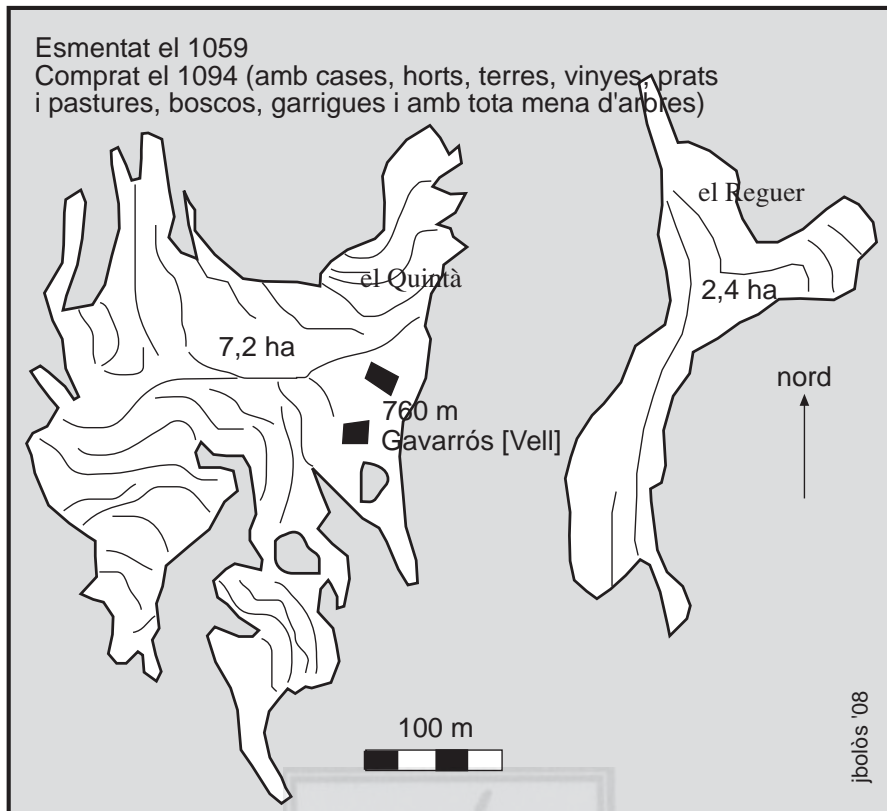
MASOVERIA. L'existència de les masoveries en principi va lligada a l'existència dels sotsestabliments de terres. Com és prou sabut, trobem sobretot les masoveries, que depenien d'un pagès o d'un home que només disposava del domini útil de les terres, als darrers segles de l'edat mitjana central, en un moment en què hi havia una alta densitat de poblament.⁷⁹ A la documentació de la Portella trobem força esments de masoveries.

El primer document que fa esment d'una masoveria és de l'any 1295 (doc. 115). S'hi esmenta la masoveria del Puig, de la parròquia de Sant Quirze de Pedret. Lògicament, hi trobem els tres nivells de possessió de la terra: el senyor directe, que era el monestir de la Portella; la persona que tenia el domini intermedi, Berenguer de Ribera, i el que, en principi, treballava les terres, que era Jaume de Santaeugènia de la mateixa parròquia. En aquest cas hi havia, però, algunes peculiaritats. De fet, Berenguer de Ribera vivia a la parròquia de Berga i potser ni tan sols era pagès. A més, no sabem si els Santaeugènia, que segurament tenien un mas propi, que encara ha arribat fins a l'actualitat, eren de debò els que treballaven la terra o si encara hi havia una quarta persona.

Troblem un segon esment d'una masoveria al document 131, de l'any 1310. En aquest cas, la masoveria era situada a la parròquia de la Quar. Curiosament, en aquest moment havia restat despoblada. La relació entre les mides de les terres que tenien i les rendes que calia pagar per les masoveries feia que fossin unes explotacions molt poc rendibles per als pagesos que les treballaven. Malgrat tot, encara som a l'any 1310 i aquesta masoveria de "Campguiany" fou donada immediatament en establiment per

79. J. BOLÒS, *El mas, el pagès i el senyor...*, pàgs. 137-142.

FIGURA 15.
El mas Gavarrós Vell (Sagàs)

El mas de Gavarrós (ara anomenat Gavarrós Vell) ja és esmentat en un document de l'any 1059. Depenia dels senyors de la Portella. El 1094 el monestir de Sant Pere de la Portella el va comprar. Probablement la zona conreada en aquella època no era gaire diferent de l'espai treballat actualment. En moltes d'aquestes explotacions, voltades de bosc, tenen molta importància les feixes (o terrasses), que de vegades han desaparegut molt recentment. Hem marcat els marges actuals, els espais conreats i forestals i les superfícies de les zones de conreu. També hem assenyalat l'altitud de la casa (760 m). Mapa: J. Bolòs.

l'abat, això sí, afegint-hi un terra situada en la mateixa vall on s'alçava el monestir. Amb tot, en aquest moment, l'abat fins i tot va rebre una entrada per establir aquesta explotació.

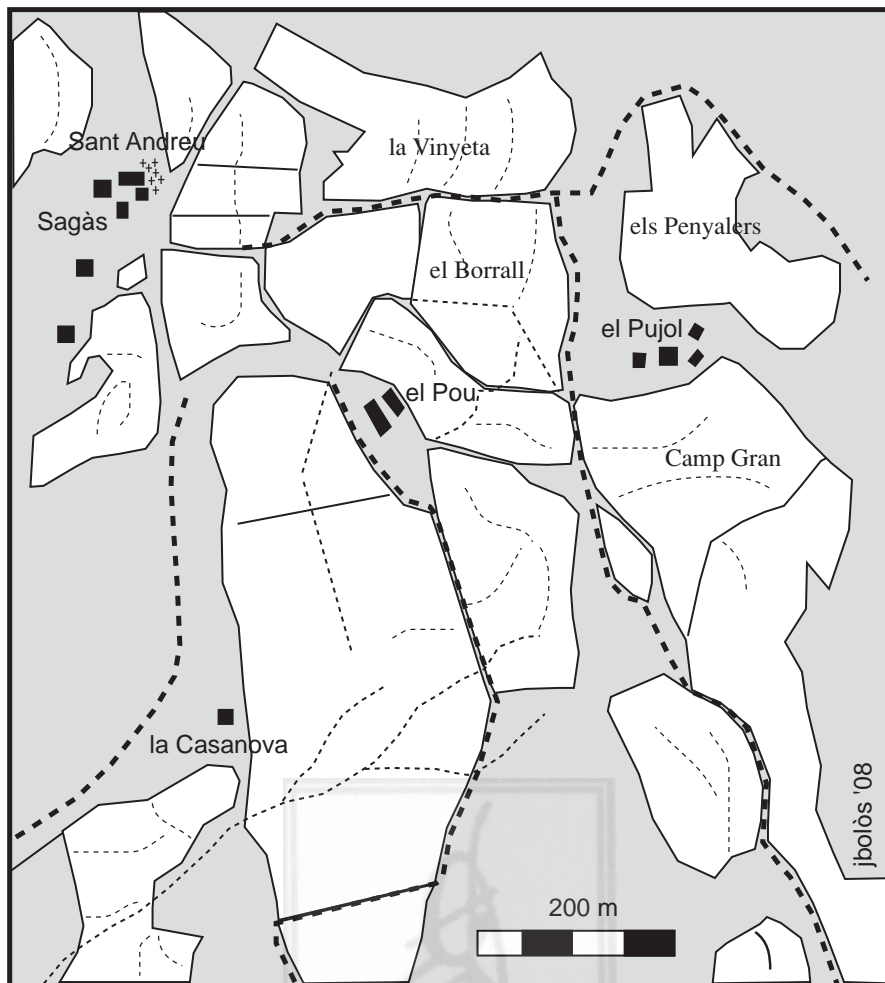
L'any 1335 (doc. 166), arran d'una presa de possessió, trobem una llista de masos i de masoveries de la parròquia de Vilada: a prop del mas de Roset Jussà, hi havia la masoveria del Coll de Roset i la masoveria de la Masó, i, al costat, el mas de la Serra. En la documentació d'aquesta època sovintegen els esments de masoveries. Aquest mateix any 1335 (doc. 169), trobem mencionada la masoveria de Vila-rasa, a la parròquia de Pedret. En un document d'un any més tard (doc. 176) ja s'afirma que a Vila-rasa de Pedret hi havia dues masoveries: la tinguda per Pere de Vila-rasa, difunt, i la tinguda per Jaume de Vila-rasa, que encara era viu (a part de la del Puig, situada, com hem vist, en aquesta mateixa parròquia). En aquest document es fa esment de les terres que solien ésser treballades per masovers ("*per mansoverios consueverint laborari*"). Un nou esment d'aquestes explotacions sotsestablertes: l'any 1339 (doc. 186), s'esmenta la masoveria de "Querats", situada al terme del Cosp.

La situació de les masoveries després de la Pesta Negra va canviar molt. L'abat, el 1374 (doc. 256), davant la impossibilitat d'establir ningú a la masoveria del Puig (o des Puig) de Pedret, decidí de segregat-ne una banada de terra i de donar-la en emfiteusi. Fou un procés de fragmentació que també hem trobat amb relació a masos de les terres més planes (com el de les Coromines d'Olvan) i que ja hem comentat més amunt.

Finalment, pel que fa a aquestes masoveries que tenia l'ofici d'infermeria a Pedret, es trobà una solució. El mateix any 1374 (doc. 257), foren donades en emfiteusi a Ramon sa Ribera, de la parròquia de Berga. Només s'acordà que havien d'ésser treballades, però que no calia que fossin habitades. Precisament, el contracte deia que l'acord es mantindria mentre no hi hagués ningú que es volgués instal·lar a viure en aquestes explotacions i, així, esdevingués home de l'ofici d'infermeria. Les masoveries només mantenien el nom, però perdien la seva característica bàsica, que era ésser una explotació sotsestablerta.

6. *Parcel·les de terra.* A l'hora d'esmentar els camps, a la documentació, normalment es feia esment de les "peces de terra". Ja l'any 899 (doc. 1), trobem que hi ha la donació d'una peça de terra al cim de la roca de la Quar i d'una altra al coll de Jovell,

FIGURA 16.
Els masos Pou i Pujol (Sagàs)

Prop de l'església de Sant Andreu de Sagàs hi havia masos, que també trobem repartits per tot el terme parroquial. A l'est de l'església hi havia el mas del Pou. El 1065 ja s'esmenta l'existència d'aquest lloc, que als darrers segles medievals és un mas. Així mateix, el Pujol ja és documentat l'any 1059. Més endavant, el 1232, l'abat de Sant Pere de la Portella va concedir a Pere de Pujol i a la seva muller una casa a la sagrera de Sant Andreu de Sagàs. Les línies discontinües gruixudes corresponen a possibles límits de propietat. Les línies discontinües fines corresponen a marques que podem descobrir als ortofotomapes i que reflecteixen marges vells o un possible curs d'aigua. Mapa: J. Bolòs.

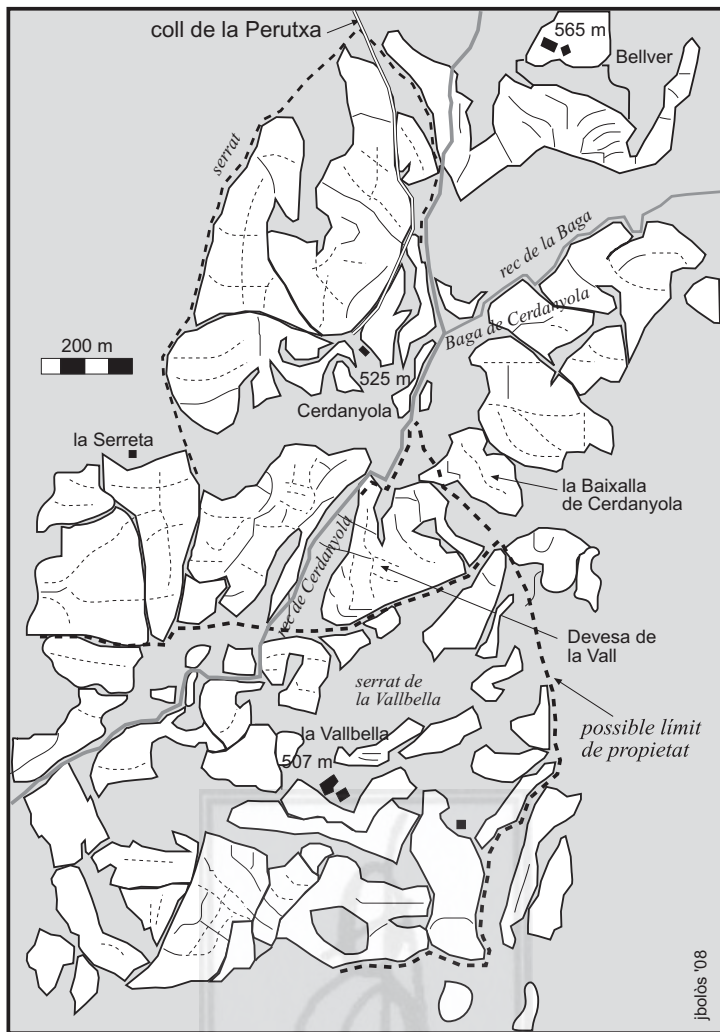
al costat del camí (*strata*) que hi passava. Els esments de peces de terra sovintegen. El 1037 (doc. 22), s'esmenten, per exemple, dues peces de terra i una de vinya, situades a la vil·la de Porçals, al sud del terme d'Olvan. El 1059 (doc. 23), s'esmenta una peça de terra situada als Quadres (ara el mas Rourell), tinguda per Oliba Sord (i el camp d'Agilell, situat a "Boixeroles").

Tot i que no sigui tan normal, de vegades també trobem esmentats alguns camps. El significat de la paraula camp, a la baixa edat mitjana, és força semblant al que té ara. El 1006 (doc. 5), veiem la donació d'un camp delimitat, situat a la vil·la de la Quar, o d'un camp, situat a la vil·la de Villedc, a la Cerdanya. El 1036 (doc. 18), les afrontacions d'un mas situat a Puig-reig, a la vil·la de "Croells", eren un claper, la "Guàrdia", la casa de Guillem Guifré i el camp d'Edó. Esmentem, en darrer lloc, un document de l'any 1316 (doc. 137), un establiment fet als pagesos que vivien al mas "Lotuès" de la Quar, en què es parla del camp anomenat camp de Sant Pere (evidentment a causa del fet que depenia del monestir).

BANADA DE TERRA. La paraula banada és molt usual a la documentació de la Catalunya central. Generalment, hom té la impressió que les banades eren elements marginals dins del conjunt de l'explotació. Fins i tot, podríem pensar que es tractava d'ampliacions posteriors d'un nucli central primerenc, més proper a l'habitatge del mas. Aquest fet permetria d'entendre que, de vegades, en el nucli de les terres del mas es paguessin uns censos i a les banades se'n paguessin uns altres. O bé, com trobem al document 97, de l'any 1281, que d'una banada del mas "Mont-ros", de la parròquia de Llavaneres, se'n pogués vendre el domini útil, atès que era una terra marginal respecte al conjunt de l'explotació agrícola. El 1329 (doc. 158), trobem que s'esmenta una banada anomenada "el Roure de Sant Pere". De vegades, com veiem al document 184 (any 1339), una banada de terra podia ésser establerta per l'abat perquè esdevingués una devesa. Esmentem, així mateix, la banada, potser lligada al mas de la Móra, que fou sotsestablerta, i que rebia el nom de "Coma de Salomó" (doc. 187, del 1339), situada entre els masos del Roure i de la Rovira, de la parròquia de Sagàs.

Com acabem de dir, molt sovint les banades eren marginals dins del conjunt de l'explotació, però no pas sempre era així. El 1350 (doc. 231), trobem una banada que era dins la gleva del mas Coromines i que era a tocar dels casals del mas; en aquesta

FIGURA 17.
Els masos Cerdanyola i Vallbella (Olvan)

L'any 1220, Ramon de Cerdanyola es va comprometre a donar al monestir de Sant Pere de la Portella la tasca de totes les collites que collís al mas de Cerdanyola. L'any 1274, s'esmenten els masos de Cerdanyola i de "Miralloses" (potser l'actual mas de Bellver). L'any 1285, es menciona una "Vall Formosa" que és molt possible que correspongui a la Vallbella. Les línies discontinues gruixudes corresponen a possibles límits de propietat. Els marges de camps o feixes dibuixats d'una manera discontinua (traç fi) corresponen a marges vells que hom intueix que existiren en observar un canvi de coloració del sòl en la fotografia aèria. Mapa: J. Bolós.

banada hi havia arbres de diverses menes (a part d'algun espai conreat). En aquest mateix document també s'esmenta una altra banada que pertanyia a aquest mateix mas, plantada en gran part de vinyes. En darrer lloc, podem esmentar una banada que era coberta de boscos i de vinyes (doc. 256, de l'any 1374), que pertanyia a la masoveria del Puig, de la parròquia de Pedret.

BARQUERA. Una barquera, per contra, era una terra en principi situada a la rodalia immediata de la casa i que hom ha pogut identificar amb el nucli de l'explotació. Pere Benito ens parla de la barquera com a sinònim de *manedia* o de *casalatge*,⁸⁰ i, per això, la descriu com una extensió de terra reduïda, generalment annexa a la casa, que el senyor assignava al tenidor de l'explotació per al seu sosteniment.⁸¹ Si ens centrem en els documents del diplomatarí de la Portella, l'any 1302 (doc. 119) trobem un document força interessant que ens aclareix diverses coses. Es parla d'un mas dels Gueraus, situat a prop del mas de la Móra (fig. 13). D'aquest mas se'n distingeix una part anomenada el "Racó de la Plana", ben delimitada, que els pagesos que visquessin al mas havien de tenir com a barquera (*"pro barquera et orto et canemario"*). Per aquest espai no havien de lliurar la tasca, ans només un cens fix (una perna, dues gallines, setze diners, un sester de vi, acapte de vi i diverses albergues).

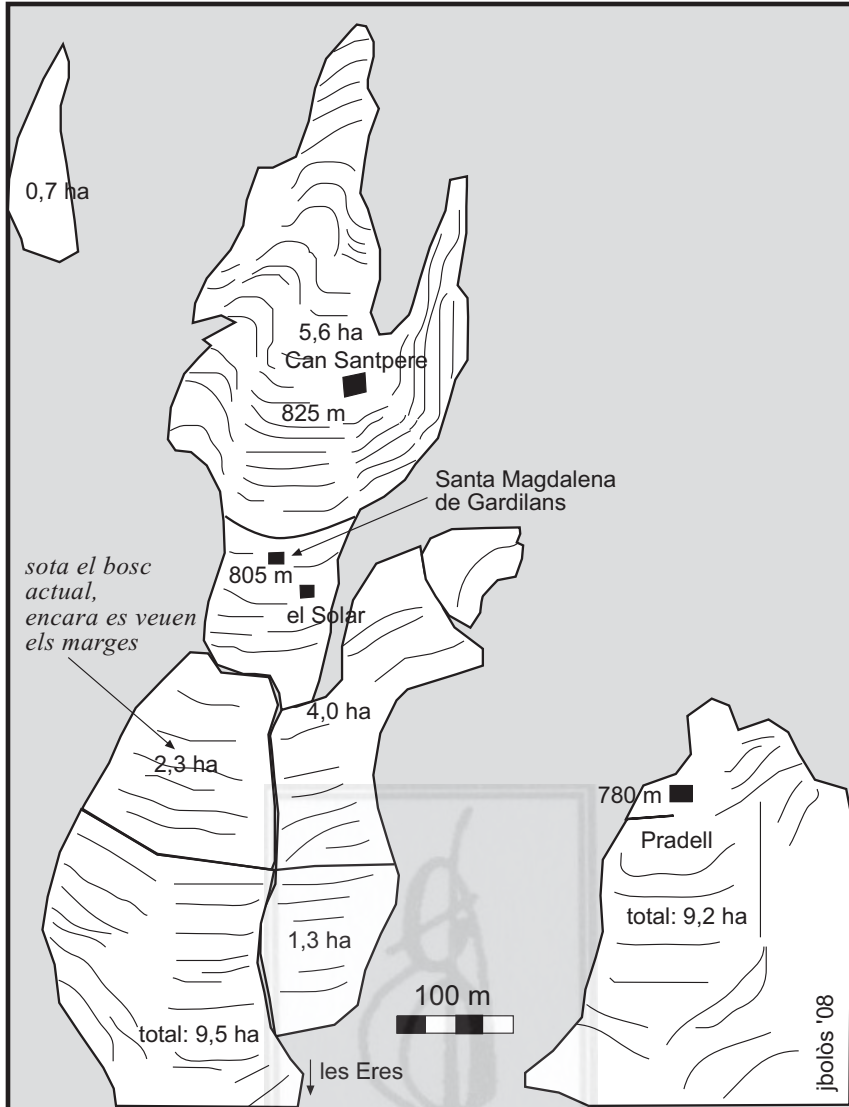
Al mas de les Guimbaldes, situat al nord de Puig-reig i al costat del Llobregat (doc. 126, del 1306), es diferenciava una barquera, per la qual només calia fer un pagament de setze diners de tern, cada Nadal. En un document una mica posterior (doc. 134, de l'any 1311), se n'esmentaven les afrontacions d'una manera detallada. També es diu que de les collites que s'obtinguessin de la barquera, els pagesos havien de donar la cinquena part, tant del pa, com del vi, com de l'oli (en concret de tres oliveres que hi havia). Si els pagesos hi plantaven més oliveres, haurien de donar la tasca, això és l'onzena part.

Un altre exemple. En el document 248 (de l'any 1361), Pere Olzina i la seva dona, de Casserres, vengueren el domini útil

80. En el document 144, de l'any 1320, s'esmenta l'existència del *casalatge* del mas "Escobedell" (*"illas domos et casalatica seu edificia domorum mansi nostri integre d'Ezcobadel"*).

81. P. BENITO, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, CSIC, Barcelona, 2003, pàg. 242. Vegeu també: M. BASSOLS - J. BASTARDAS *et alii*, *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae*, fasc. 4, CSIC, Barcelona, 1965, cols. 417-419.

FIGURA 18.
Els masos de Gardilans (Vilada)

La zona de conreus del mas Can Santpere és formada per un conjunt de feixes que s'estenen tot al voltant de la casa. Prop de l'església de Santa Magdalena de Gardilans també trobem els masos del Solar, de Pradell i, més avall, de les Eres. Hem marcat els marges actuals, els espais conreats i forestals i les superfícies de les zones de conreu.

També hem assenyalat les altituds de les cases. Mapa: J. Bolòs.

del mas o masada de les Martineres, que tenien sota el domini del monestir de la Portella, pel qual calia pagar la tasca. Només no calia fer lliurament de la tasca en les terres de la barquera, de la qual se n'esmenten les afrontacions (que eren les pertinences del mas de la Serra, les honors del mas de l'Espluga, les honors del comprador, Pere de Solanllong, i les honors d'en Casamitjana).

Un darrer exemple. L'any 1365 (doc. 252), s'esdevingué l'establiment del mas "Lotuès", cedit a Guillem Mateu. Per tenir aquestes terres havia de pagar un cens proporcional (la tasca) i uns censos fixos, excepte d'una barquera anomenada el "Camp de Ladènia", de la qual s'esmenten les afrontacions (un torrent que afluïa al riu Adest o riera de Merlès, la masada del "Prat", el colomar de "Lotuès" i una honor que depenia de Santa Maria de Lluçà) (fig. 11). Per aquesta barquera només havia de lliurar el delme i una gallina per Nadal.

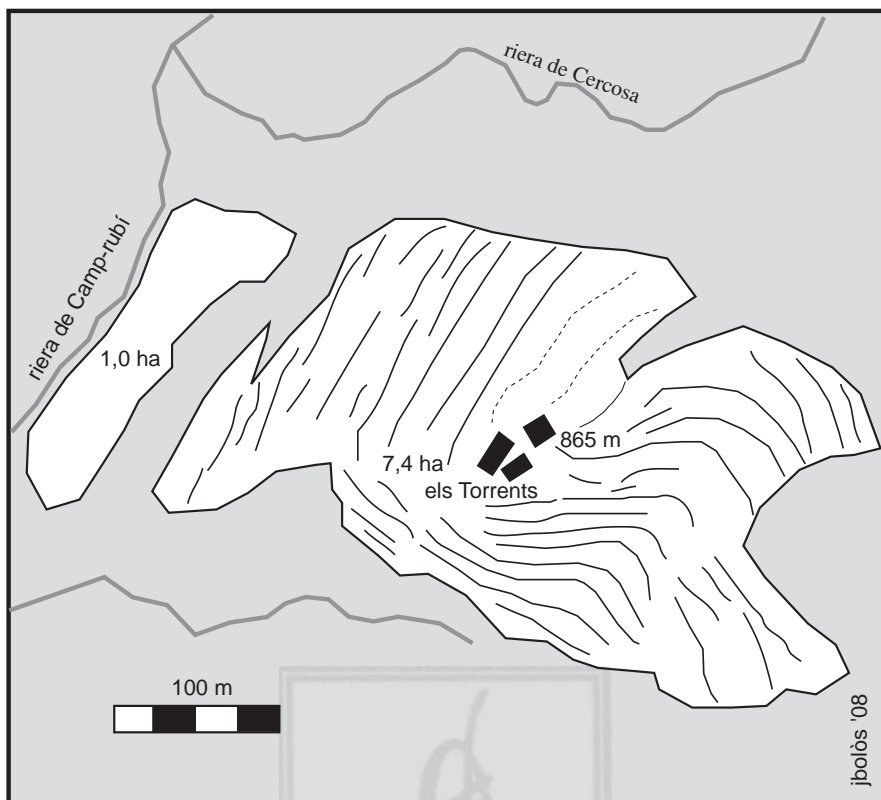
FEIXES. Les feixes, tal com se solen anomenar a la Catalunya oriental, o els bancals o terrasses, són un dels elements més típics del nostre paisatge de les terres de muntanya. En país de masos, trobem que moltes de les terres de conreu de les explotacions eren feixes, eren franges allargades, limitades a banda i banda per uns marges o espones més o menys abruptes. Molts dels masos tenien un camp gran, poc o molt proper a la casa, i després un conjunt de feixes, que s'estenien pel vessant del turó o de la muntanya. Això encara és ben evident en molts masos actuals (allà on les excavadores no ho han anivellat tot). En d'altres llocs més abruptes o allà on les explotacions eren més petites, gairebé tot l'espai de la gleba del mas (o de la masoveria) era cobert de feixes, moltes vegades no gaire amples i poc espaioses.

Pel que fa al tema de les feixes, podem esmentar, en primer lloc, un document molt notable (doc. 143), de l'any 1320, relacionat amb el monestir de Valldaura, bé que conservat a l'arxiu de la Portella. En aquest instrument es parla de les cases i del "casalatge"⁸² del mas d'Escobedell, situat a la parròquia de Sant Maurici, i de dues feixes de terra situades al costat de les cases del mas (anomenades "feixes de sa Figuera").

És també molt interessant l'esment, que trobem en un document de l'any 1347, d'una feixa anomenada "Borrella" i de

82. Com hem dit més amunt, aquesta paraula segurament té un significat semblant al que té la paraula barquera o el mot *manedia*, que hom troba sobretot a les comarques de Barcelona, durant l'edat mitjana central.

FIGURA 19.
El mas dels Torrents (Rotgers)

L'any 1342 s'esmenta el mas dels Torrents, situat al terme de Rotgers. De ben segur que aquest mas, una casa amb nombroses feixes (amb una superfície de poc més de 7 hectàrees), ja s'havia creat en una data molt més propera a l'any 1000. Hem marcat els marges actuals (i alguns de vells), els espais conreats i forestals i les superfícies de les zones de conreu. També hem assenyalat l'altitud de la casa (865 m). Mapa: J. Bolòs.

dos closells (unes petites coves?) anomenats d'Arrufats, que eren situats a la parròquia de la Clusa (doc. 219).⁸³ En el document 225 (any 1349), s'esmenta un tros de terra anomenada "Feixa Cercosa" (una feixa amb alzines), que afrontava amb les terres del mas Pou, del mas "Trull" i amb les honors de la rectoria de Sagàs (fig. 16). Un document de l'any 1350 (doc. 227), per tant de després de la Pesta Negra, ens recorda l'existència d'una feixa de la gleba del mas Coromines d'Olvan, situada al lloc anomenat "Vinyet". Aquesta feixa era entremig de dues feixes de terra i al costat d'una banada. Esmentem, en darrer lloc, un document del 1350 (doc. 231), en què es fa esment d'una feixa petita (*fexiola*), situada entre el camí ("*iter sive carrariam*") que anava de Biure a Berga i una banada de terra. Després de tot això, ens podem plantejar el següent: des d'un punt de vista morfològic, pel que fa a llur forma, hi havia diferències entre, per exemple, una feixa, una banada o una barquera? O, en altres paraules, ¿dins una banada o una barquera, hi podia haver feixes o terrasses? És molt possible, encara que de moment no es pugui assegurar.

COMA. La paraula coma era molt viva en època medieval i durant l'edat moderna, i significava una fondalada, on hi podia haver conreus, pastures, boscos. En els nostres documents trobem esments d'algunes comes. El 1246 (doc. 80), es menciona, prop de Cerdanyola d'Olvan, la coma de Sant Miquel i la coma del coll de Porçals (segurament la coma que hi havia prop del coll anomenat ara de la Perutxa, fig. 17). En un document una mica posterior (doc. 143, del 1320), relacionat amb la comunitat de monges cistercenques de Valldaura, trobem, prop de l'Escobet, que hi havia la coma de "les Vinyasses". Arran de l'establiment que es féu, se n'esmenten les afrontacions (un serradell, el cap d'unes feixes, un pla i un coll). El fet que haguessin de donar la tasca del pa i del vi, ja ens demostra quina era la producció que s'hi obtenia.

7. *Deveses, pastures i boscos*. Per valorar la importància de la ramaderia al Berguedà només cal recordar els nombrosos documents que es conserven relacionats amb les pastures dels Rasos de Peguera i amb els monestirs cistercencs de la Catalunya No-

83. Amb relació a la paraula closell, vegeu: M.-E. GARDEL – C. JEANJEAN – C. BÈS, "Les *cruzels* de Saint-Martin-le-Vieil (Aude), un habitat troglodytique carolingien?", *De la spelunca à la roca: l'habitat troglodytique au Moyen Âge. Actes du 1er colloque de Saint-Martin-le-Vieil*, Carcassona, 2006, pàgs. 142-158.

va.⁸⁴ La importància de la ramaderia també és força evident en la documentació de l'abadia cistercenca femenina de Valldaura, fundada amb el suport dels mateixos senyors de la Portella i molt propera al monestir de Sant Pere de la Portella. En el document 143 d'aquest diplomatarí, de l'any 1320, es parla de la construcció d'una casa que havia de servir per al bestiar del monestir de Valldaura (*"domum ad opus nostri bestiarii"*). Per conèixer, però, la importància del bestiar en la zona de la Portella és més interessant el que diu aquest mateix document amb relació al bestiar dels pagesos als que s'estableix el mas d'Escobedell (que devia ésser proper al d'Escobet): podien fer que hi pasturés sempre tant el bestiar gros com el menut i els porcs, allà on els animals del monestir de Valldaura podien pasturar (llevat, però, d'algunes deveses pròpies de l'abadia). Fins i tot, s'acordà el que havien de pagar per fer ús d'aquestes pastures: una perna del millor porc que hi fessin péixer (o bé dos sous de Barcelona de tern). D'altra banda, es limitava la destrucció del bosc: només es podia fer servir una podadora per tallar branques com a llenya per a la llar de foc, però no es podien tallar arbres (*"nec talliare in aliquibus boschis seu nemorabus dicti nostri monasterii nisi cum podedora"*).

Anem, però, a la vall de la Portella i als documents estrictament d'aquest monestir. Al document 5 del diplomatarí (del 1006), ja es fa esment de les artigues de Grevolet (*"artigas de Agrevoled"*)⁸⁵ i de la devesa que era una "franquesa", que s'anomenava Solls (o Sois), situada entre Salga Plana i les basses (per abeurar el bestiar?), amb els seus boscos, prats, molins i pastures. Així mateix, també s'esmenten les Calveroles, on hi havia alzinars i pastures, i d'on s'havien de donar delmes i primícies, si s'hi feien conreus.

84. Per exemple, l'any 1171, Pere de Berga i Estefania donaren, al monestir de Poblet, Vallfogona i el port de Peguera, a l'Alt Berguedà (*Cartulari de Poblet. Edició del manuscrit de Tarragona* [a cura de Joan Pons i Marquès], IEC, Barcelona, 1938, doc. 304, pàgs. 186-187). Després, el monarca va confirmar a aquest monestir totes les propietats que havia rebut (doc. 33, pàgs. 14-15). I, abans, el mateix rei Alfons I ja havia concedit a aquesta abadia alguns privilegis amb relació al seu bestiar (doc. 31, pàgs. 12-13).

85. Amb relació a les artigues, podem esmentar un document tardà, del 1575, en què s'advertia Joan Nadéu, àlies Calcinaire, i Bartomeu Serrador, de la batllia de la Quar, que si treien garbes de la "Gran Artiga", situada sota Salga Aguda, sense llicència del sotsbatlle, serien penalitzats amb deu lliures. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 43 de l'apèndix (doc. XXXVIII).

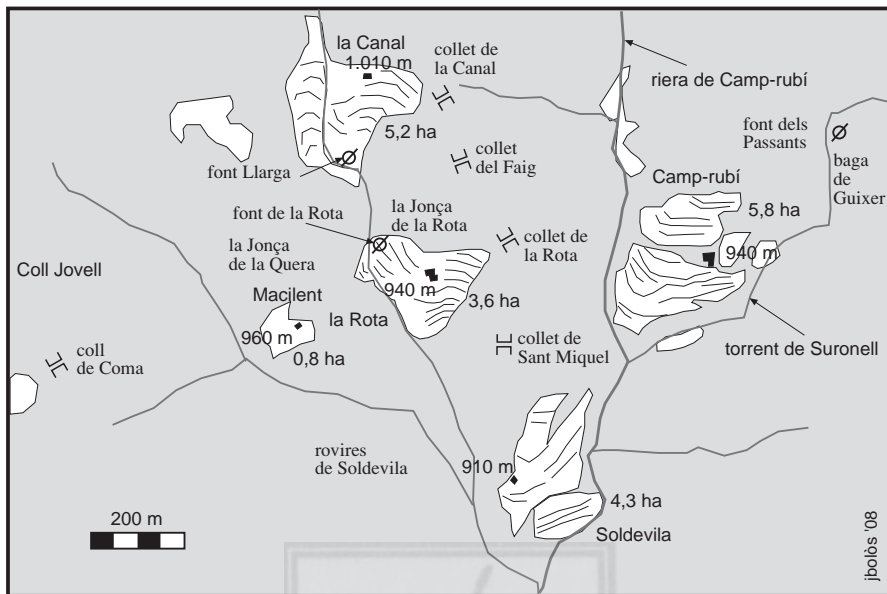
Un altre document interessant. L'any 1025, la comtessa Guisla (doc. 11) donà a Sant Pere de la Portella uns alous possiblement a la Cerdanya i la quantitat de cent ovelles. Cal remarcar la importància d'aquests esments excepcionals de bestiar, que ens mostren una realitat que no era pas gens excepcional, ans tenia un gran pes dins l'economia del monestir.

Si anem seguint el diplomatarí, trobarem altres esments de bestiar i de pastures. El 1246 (doc. 80), amb relació al mas Cerdanyola (situat al sud d'Olvan, fig. 17), s'esmenten les bèsties grosses i menudes que hi havia. Devien tenir algun bou per llaurar, potser alguna vaca i segurament ovelles i cabres. De fet, la importància del bestiar era fonamental a l'hora de llaurar les terres, tal com es desprèn del document 107 (any 1292), segons el qual, davant dels deutes del monestir, foren agafades les bèsties que servien per llaurar i les arades que feien servir els pagesos per al conreu de les terres.

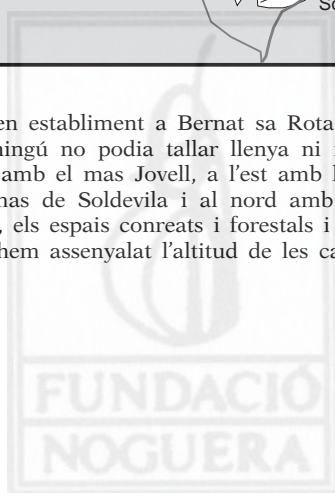
En principi, les deveses eren llocs protegits i dedicats al bestiar i a la pastura, molt sovint eren zones cobertes per un bosc aclarit, d'alzines o de roures. També podien dedicar-se a la cacera o bé a l'obtenció de llenya. El 1316 (doc. 137), l'abat de la Portella concedí a Pere de Lotuès i la seva dona una devesa que era un alou del cenobi. Se n'esmentaren les afrontacions: a l'est la riera de Merlès ("*ribaria que vocatur Est [Adest]*"), al sud el coll de les Basses, a ponent la roca de Galter (a tocar de la roca de la Quar) i al nord el "Rourebell" (?), tal com l'aigua entra dins les rouredes (fig. 11). Per poder disposar de la devesa, havien de lliurar una gallina cada any. També s'establí que, si la treballaven i la sembraven, haurien de lliurar la tasca, el delme i les primícies dels cereals i del vi que hi conreessin. Era la primera meitat del segle XIV i arreu els cereals devien passar davant de les pastures i, encara més, de l'explotació forestal.

L'any 1339 (doc. 184), Jaume de Camptellós, home del monestir, va rebre en acapte, com a devesa, una banada de terra del monestir, prop d'un molí seu i de la costa de Corrúbies. Una de les afrontacions era el torrent que neix a les Canals Males i separa els masos de Camptellós i Corrúbies; també afrontava amb un bosc que el seu pare havia comprat als hereus del mas de les Corts i fins a les honors del mas Puigseguí (fig. 3). Aquest document és prou clar com per poder situar d'una manera precisa aquesta devesa. En el contracte s'establí també que, sense el permís de la comunitat, ningú no hi podia pasturar animals ni anar a tallar

FIGURA 20.
 Els masos de la Rota, la Canal, Camp-rubí i Soldevila (Castell de l'Areny)

L'any 1345, fou concedit en establiment a Bernat sa Rota, com a devesa, un tros de terra conreat i erm, on ningú no podia tallar llenya ni fer-hi entrar bestiar gros o menut. Afrontava a l'oest amb el mas Jovell, a l'est amb l'honor del mas Camp-rubí, al sud amb l'honor del mas de Soldevila i al nord amb el mas de la Canal. Hem marcat els marges actuals, els espais conreats i forestals i les superfícies de les zones de conreu. També hem assenyalat l'altitud de les cases. Mapa: J. Bolòs.

llenya i que el monestir només en faria ús per a les seves necessitats tradicionals. A més, s'hi establia que els possessors del mas de la Selva, quan hi hagués molta neu (*"tempore tantum nivium"*), podrien dur a pasturar els seu bestiar gros i menut en aquesta devesa, a la ribera del molí i en un camp proper.

A l'altra banda del Merdançol, als termes de Vilada i de Roset, també trobem diversos esments de deveses. En un document del 1338 (doc. 182), es parla de les deveses i dels marges que depenien del mas Roset, de la parròquia de Vilada. En el document 208 (de l'any 1345), l'abat de la Portella aprovà a Pere sa Peçola, de la parròquia de Vilada, que tingués, com a devesa, un tros de terra o bosc, que havia comprat a Arnau de Prat Jussà. S'hi esmenta, com a afrontació, la Roca Foradada, que ha de correspondre al Forat del Vent proper a la Roca de la Gotzera, i la Roca de l'Escazell, al nord-oest del municipi; són uns termes molt amplis.

Amb relació a aquestes contrades situades al nord del Merdançol, cal esmentar també el document 207, de l'any 1345, un establiment d'un tros de terra conreat i erm, com a devesa, situat a la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny. Aquesta devesa, situada a prop del torrent de Guixer, afrontava amb les terres dels masos Camp-rubí, Soldevila, Jovell i la Canal (fig. 20). El mas Rota, que encara existeix actualment, és situat al mig d'aquests quatre masos i precisament la persona que rebia la devesa en establiment era Bernat sa Rota. Cal recordar que hem de relacionar la paraula Rota amb rompuda, desforestació (d'una manera semblant a allò que s'esdevé amb Roda o amb Ronçana), realitat que ens porta uns decennis enrere, quan es degueren arrabassar aquestes terres. El pagès del mas Rota tenia aquesta devesa de tal forma que ningú no hi pogués trencar llenya, ni tallar arbres, ni hi pogués introduir bestiar gros o menut.

Sense moure'ns del terme de Vilada, podem centrar un moment l'atenció en el document 218, de l'any 1347. Els possessors del mas Prat Jussà bescanviaren unes terres amb els possessors del mas Prat Sobirà. Com ja hem esmentat més amunt, s'establiren unes condicions molt detallades, relacionades amb el bestiar i amb la possessió del bosc. S'acordà, per exemple, que s'havia de fer una bassa (*"lacunam sive bassam"*), on pogués anar a abeurar el bestiar, situada sota la vinya del Rector de Vilada; en el cas que no hi hagués aigua, el bestiar podria anar a beure a la font del Joncar (amb la condició que no es quedés a pasturar al prat del Joncar o a

les terres que hi tenia el mas Prat Jussà). Així mateix, els de Prat Jussà es reservaven el dret de passar pel mas de Prat Sobirà, per anar, amb una bèstia grossa o sense, a la possessió anomenada coma del Prat Jussà, que tenia el mas de Coll, de l'esmentada parròquia de Vilada. A més, els pagesos de Prat Sobirà havien de fer una paret, a despeses seves, que separés les dues possessions, al lloc anomenat "Clotars", de tal manera que les ovelles i cabres ("*animalia minuta*") no poguessin anar d'una banda a l'altra. També havien de dividir un bosc que tenien pel monestir de Santa Maria de Ripoll, al lloc anomenat les Canals de Sant Miquel i al bosc de Rubió, a l'esmentada parròquia de Vilada.

El monestir també tenia deveses en terres més allunyades. Podem esmentar la devesa dels "Aigalons" de Planoles, esmentada al document 254, de l'any 1369. Adonem-nos que el monestir de la Portella també tenia béns a Saltèguet, poble ara abandonat, que pertany al terme municipal d'Alp i és situat a uns 1.500 m d'altitud. Com ja hem vist, també posseïa molts drets als llocs de Vilallobent i d'Oceja, baixant cap a la plana cerdana. Certament, cal relacionar l'interès de tenir molts d'aquests drets i d'aquestes terres amb la transhumància del bestiar del monestir, que segurament devia péixer a les calmes de les muntanyes de Saltèguet, Dòrria, Planoles, Oceja o Vilallobent.

Hem deixat pel darrer lloc un document molt interessant (doc. 226), de l'any 1349, que ja hem esmentat més amunt. És redactat en català i és un contracte de parceria amb relació a un bestiar del monestir de la Portella. Un home anomenat Guillem, de Nevà (poble situat al costat de Planoles i no gaire lluny de Saltèguet) reconeixia que tenia cent setanta ovelles (bèsties de llana) i trenta-nou anyells, la meitat seves i l'altra meitat del cenobi. Deia que les tindria al llarg dels propers cinc anys i que, després, es repartirien els fruits a mitges. Passat aquest temps, les havia de tornar al monestir. De fet, també s'acordà que, a l'hivern, el bestiar havia d'estar-se al costat de l'abadia. També s'havien de repartir a mitges el sou que havia de cobrar el pastor que atalaiava el ramat.

8. *Posar fites*. Les possessions i els límits de les propietats eren marcats sobre el terreny, a la fi dels camps, dels marges, dels prats o dels boscos. Fa un moment, en parlar del bescanvi fet entre el mas Prat Jussà i el mas Prat Sobirà, ja dèiem que s'establia en el pacte que calia dividir el bosc que tenien a les Canals de Sant Miquel, un indret força abrupte, com assenyala el seu nom

(doc. 218). S'hi hagueren de posat termes o fites que permeteren de delimitar d'una manera clara el terreny (“*prout termini sunt ibi positi et fixi*”). En molts documents s'especifica com s'ha de fer aquesta partió, per tal que sigui ben visible. L'any 1291 (doc. 106), un tros de terra també situat a Vilada era limitat per uns termes que hi havia marcats (“*prout distinctum et terminatum est pro terminos ibi positos predictos*”).

ELS SENYORS DE LA PORTELLA

El monestir de Sant Pere de la Portella va néixer gràcies a les donacions dels senyors del castell i de la senyoria de la Portella (en la bibliografia actual molt sovint anomenats com a Saportella.)⁸⁶ A continuació, centrarem l'atenció en aquesta família nobiliària i, d'una manera especial, farem esment de les dades referents a aquests membres de la noblesa que trobem als documents publicats en aquest diplomatar.

D'acord amb les dades que tenim, a l'inici, els Portella (o Saportella) eren veguers comtals i tenien el seu castell al Berguedà, comarca en aquella època estretament lligada al comtat de Cerdanya. El primer membre conegut d'aquesta nissaga fou Bernat, [I],⁸⁷ marit de Doda. Doda (doc. 3, doc. 5: “*Doda et filio meo Wifret*”, doc. 6), ja vídua, juntament amb el seu fill Guifré (doc. 3: “*Guifredus vicarius Portelle*”, docs. 5 i 6) foren, de fet, els fundadors del monestir de la Portella. Doda va morir vers l'any 1021 (doc. 10). Guifré es casà amb Ermetruda (o Ermetruit), tal com consta en la dotalia del 1035 (doc. 16). Coneixem l'adveració testamental, esdevinguda l'any 1059, de les darreres voluntats de Guifré (doc. 23). S'hi esmenta el seu fill Bernat Guifré (*Bernardus Wifredi*), que actuà com a almoïner. En aquest document ja hi trobem la signatura de Migdònia, muller de Bernat Guifré.

L'any 1069 (doc. 27), trobem Bernat [II] Guifré (“*Bernardus Guiffredi, senior castrum Portellensi*”) i Migdònia que feien donació

86. A. DE FLUVIA, “Saportella”, *Diccionari d'Història de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1993, pàg. 974. Nosaltres, d'acord amb els criteris generals que hem seguit al llarg d'aquest volum, considerem que el nom de la família dels senyors que fundaren el monestir de Sant Pere és la Portella.

87. A. DE FLUVIA, “Saportella”, *Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. 20, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1997, pàg. 417. Segons Joan Santamaria, és molt probable “per emprar en primer terme aquest nom els fills de Wifred, i usar-lo en segon lloc Arnald Bernard, fill també de Doda” (J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 13-14).

de l'església de la Quar al monestir de Sant Pere de la Portella. En aquest document ja hi signaren llurs fills, Pere Bernat (*Petrus Bernardi*) i Guillem Bernat (*Guillemus Bernardi*). Poc després (doc. 28), arran d'una vista del bisbe d'Urgell, Bernat Guillem, el senyor Bernat Guifré encara constava com a veguer de la Portella ("*Bernardus Guiffredi, vicarius Portelle*"); també s'hi esmentà la seva muller Migdònia i un Guifré Guerau i un Arnau Guerau, que foren considerats com a "prínceps" de la Portella ("*Guifredus Geraldi et Arnaldus Geraldi, qui sunt principes de ipsa honore de Portella*") i que en realitat eren membres de la família senyorial.⁸⁸ Tots confirmaren la donació de l'església de la Quar.

Pere Bernat de la Portella († d 1102), fou nét de Guifré i fill de Bernat Guifré. El 1084 (doc. 34), davant la queixa dels monjos de la Portella, Pere Bernat i la seva muller Ermessenda van acceptar que es complissin les donacions fetes per Bernat Guifré de la Portella i per Guifré de la Portella, com hem dit, pare i avi de l'esmentat Pere. Pel document 46, sabem que Pere Bernat, fill de Bernat Guifré, abans d'anar-se'n a Jerusalem, féu testament i deixà al monestir de la Portella uns masos i uns drets a Vilallobent, a Planoles, a la parròquia de Santa Maria de la Quar i a Dòrria. Féu aquestes donacions per a la fàbrica del monestir. L'any 1118 (doc. 48), actuava Ermessenda, segurament ja vídua de Pere Bernat, acompanyada del seu fill, Guillem, com a senyora de la Portella.

L'any 1127, Guillem, senyor de la Portella, signava un conveni (doc. 50).⁸⁹ El 1184 (doc. 56), trobem documentat Bernat de la Portella (*Bernardus de Portella*), que potser era el fill d'aquest Guillem. Davant d'un enfrontament entre Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, i Galceran de Pinós, intercedí perquè el monestir pogués recuperar els alous que havien cedit els seus avantpassats a Vilallobent i Dorres. Uns anys més tard, el 1198, encara documentem Bernat de la Portella, ara enfrontat amb Pere de Perafor, en un instrument relacionat amb una honor i unes cases situades al lloc de Perafor (doc. 59). L'any 1207 (doc. 65), Bernat [III] de la Portella féu testament i manà ésser enterrat a l'església del monestir de la Portella. Va fer donació

88. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 13 (els considera nebots, cosins o parents dels senyors).

89. En aquest cas (doc. 50), quan es parla d'un veguer, ja no es fa referència a un veguer comtal, ans a un veguer del senyor de la Portella. Això portà a una confusió a Joan Santamaria (J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 15).

de diversos masos, d'una mula i d'un moro. De fet, sabem que aquest Bernat fou magnat del rei Alfons I i que féu de testimoni en el seu testament; també fou magnat del nou monarca, Pere I, i assistí a les Corts de Barcelona (1198) i de Cervera (1202).⁹⁰ La seva muller s'anomenava Beatriu.

El fill que heretà els seus dominis també es deia Bernat [IV] (*Bernardus de Portella*). Possiblement participà en la batalla de Muret, del 1213. En el fons del monestir cistercenc de Valldaura es va conservar el seu testament, fet l'any 1243 (doc. 78). De fet, aquest senyor de la Portella, juntament amb la seva dona Blanca, havia estat el fundador d'aquest monestir del Cister. Bernat de la Portella va reconèixer el seu fill Ramon com a hereu universal, fill legítim d'ell i de Gueralda. També reconegué drets d'herència a Bernat, fill d'ell i de Blanca, en el cas que el seu fill Ramon i la seva filla Beatriu morissin sense fills. Per aquest testament va fer importants deixes al monestir de Sant Pere de la Portella, al monestir de Santa Maria de Valldaura i a Gueralda de Portella, monja d'aquesta darrera abadia. Per les deixes que féu al seu hereu, sabem que tenia els castells de Gironella, de la Quar, de Roset, de Palmerola i de la Portella, que posseïa com a feus del rei. De fet, la seva zona d'influència ("*totam meam terram*") s'estenia des de la riba de la riera de Merlès, a l'est, fins al Llobregat, a l'oest, i des de "Lladornosa", al sud, fins a Vallfogona, a tocar de Lillet, al nord. També tenia drets sobre els castells de Querol i de Montmajor, situats en la mateixa comarca del Berguedà.

L'any 1245, el seu fill Ramon, com a senyor de la Portella, ven al monestir tots els alous que ell i el seu pare tenien a les parròquies de Sant Pere de Casserres, de Sant Pau de Casserres i de Santa Maria de l'Antiguitat, al terme de Casserres, a canvi de 140 unces d'or (doc. 79). Un any més tard (doc. 81), Ramon de la Portella, la seva germana Beatriu de la Portella i els fills de Ramon de la Portella evacuaven unes feixes de l'església de la Quar, que eren del rector del lloc. L'any 1251, el trobem esmentat (*Raimundus de Portella*) en una poesia feta sobre un assassinat

90. A. DE FLUVIA, "Saportella", *Gran Enciclopèdia...*, pàg. 417. Vegeu especialment: J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 16. Amb relació a la família dels senyors de la Portella al segle XIII, són molt interessants les aportacions que féu J. MORAN, "De la Portella a Castellví de Rosanes", *Estudis de Llengua i Literatura catalanes*, XII, *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, vol. 4, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1986, pàgs. 5-12, en especial les notes de les pàgs. 6 i 7.

que hi hagué a l'església del monestir de Serrateix.⁹¹ També trobem esmentat aquest Ramon de la Portella en un document de venda fet l'any 1252 (doc. 83), en què es planteja la possibilitat que s'oposés a una venda feta al monestir d'uns masos situats a la parròquia de Sant Maurici. Per altres fonts hom sap que s'havia casat amb Sibil·la i que va morir l'any 1254.⁹²

Ramon de la Portella degué ésser succeït per Berenguer,⁹³ que es casà amb Elisenda, senyora de les baronies de Lluçà i de Merlès. La filla de Berenguer, Tomasa,⁹⁴ que s'havia maridat amb Ramon de la Guàrdia (o Saguàrdia), féu una donació l'any 1285 (doc. 101) al monestir de la Portella. Entre les clàusules del pacte de donació, hi havia que el cenobi havia de donar a Marquesa, prioressa de Valldaura, cada any, al llarg de tota la seva vida, cent sous de moneda de Barcelona. El 1296 (doc. 116), Ponç de Guàrdia, fill de Tomasa, confirmà la donació que havia fet la seva mare Tomasa; reconegué que aquesta donació servia com a complement del benefici que el difunt Berenguer de la Portella havia instituït a l'altar de Sant Nicolau del cenobi de la Portella i també que s'havia de posar en relació amb l'aniversari constituït per aquest Berenguer de la Portella.

Bernat Guillem fou el nou senyor de la baronia de la Portella i de Lluçà. Precisament, en el document 113, de l'any 1294, sabem que el monestir patia injustament les conseqüències dels deutes que tenia Bernat Guillem de la Portella, fet que va motivar la intervenció del monarca. El 1317 (doc. 140), Bernat Guillem de la Portella donà tres-cents sous barcelonesos de moneda de tern al monestir de la Portella, per a redempció de l'ànima de la seva muller Sibil·la de Pinós i de la dels altres parents. Aquests diners

91. J. BOLÒS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix...*, doc. 197, pàg. 293.

92. A. DE FLUVIA, "Saportella", *Gran Enciclopèdia...*, pàg. 417.

93. En moltes fonts es parla d'un Bernat V de Saportella. A. DE FLUVIA, "Saportella", *Gran Enciclopèdia...*, pàg. 417. Aquest Bernat fou excomunicat pel bisbe de Vic, l'any 1265. Sembla que, l'any 1279, fou assetjat al castell de Lluçà i va ésser fet presoner. Fins i tot, en aquesta època, fou incendiat el castell de la Portella. Amb relació a aquest Bernat de Portella, vegeu també J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 17, que afirma: "esdevinguts inútils els esforços i admonicions episcopals, a la fi, el bisbe Bernat de Mur l'excomunicà, repetint-ho el seu successor, Ramon d'Anglesola, el 1270." Amb relació a aquest aspecte, vegeu també: J. MORAN, "De la Portella a Castelví...", pàg. 6-7.

94. El mateix Joan Santamaria diu: "Thomasa de Portella, filla de Berenguer i Elisenda". J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 17.

eren destinats a instituir un aniversari que s'havia de celebrar cada any el dia en què va morir la seva esposa, que va ésser enterrada al monestir.⁹⁵ L'any 1321 (doc. 144), encara trobem esmentat Bernat Guillem de la Portella, que sabem que tenia un batlle al castell de la Quar anomenat Pere de Soldevila. En aquest moment, el senyor de la Portella tenia problemes econòmics i també personals amb el comte de Pallars. A causa de la guerra que hi havia entre tots dos, sabem que, el 1321 (doc. 145), el monarca es preocupà perquè, quan el comte de Pallars va ocupar els dominis de Bernat Guillem, va incendiar també molts masos del monestir de la Portella i el celler que tenia a la sagrera de l'església d'Olvan. La darrera notícia que tenim de Guillem Bernat és el seu testament, fet l'agost d'aquest mateix any 1321 (doc. 146); fou sebollit al cenobi.⁹⁶ Per tal de fundar al monestir de la Portella un benefici dedicat a Sant Antoni, deixà sis-cents sous barcelonesos de tern i donà uns delmes i altres rendes a les parròquies de Sagàs i de Santa Maria de Merlès. L'any 1322 (doc. 149), el procurador del monestir es queixava davant dels marmessors del difunt Bernat Guillem dels greuges que aquest senyor de la Portella havia causat al monestir. S'hi esmentava el delme d'Olvan, donat per na Tomasa i encara cobrat per l'esmentat Bernat Guillem, i el castell de la Quar, que, en principi, havia de pertànyer a l'abadia, a causa d'un bescanvi fet anteriorment. De fet, per altres fonts sabem que Bernat Guillem, l'any 1307, havia rebut del rei la baronia de Gironella i que, al llarg de la seva vida, havia assistit a les corts de Lleida (1301 i 1315), de Montblanc (1307), de Barcelona (1311), de Tortosa (1318) i de Girona (1321).⁹⁷

El fill de Bernat Guillem i de Sibil·la de Pinós fou Bernat de la Portella i de Pinós, que va morir l'any 1336.⁹⁸ Va assistir a

95. Les seves restes sembla que es conservaren en una arqueta que hi havia a l'església de Sant Pere de la Portella, que deia "Anno Domini M CCC XVII, nonis iulii obit domina Sibillia de Portella." Aquesta urna duu esculpida l'heràldica dels Portella (un gran portal que en conté d'altres de més petits) i dels Pinós (una pinya). J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 46.

96. La seva arqueta també es conserva a l'església de la Portella i té esculpit: "Anno Domini M CCC XXI, IIII nonas septembris obit B. G. de Portella." J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 46.

97. A. DE FLUVIA, "Saportella", *Gran Enciclopèdia...*, pàg. 417.

98. Segons Santamaria, l'any 1336, Pere III va vendre a Sibil·la, muller d'Andreu de Fonollet, el mer imperi i totes les jurisdiccions de les baronies de la Portella i de Lluçà i dels castells de Palmerola, de Roset, etc., per 2.000 florins. Aquest Andreu de

les corts de Barcelona de l'any 1323.⁹⁹ Fou succeït per Marquesa. L'any 1340 (doc. 192), trobem un primer esment de Marquesa de Queralt, senyora de la Portella i de Lluçà ("*Marchesie de Queralto domine de Portella et de Luzano*"). Marquesa es casà, l'any 1329, amb Pere de Fenollet, vescomte d'Illa i de Canet. En un document del 1345 (doc. 207), Bord de la Portella, com a procurador de Pere de Fenollet, vescomte d'Illa, i de la seva muller Marquesa ("*domini Petri de Fenoyleto vicecomitis Insula Dei gratia et nobilis domine Marquesie eius uxoris*"), senyors de les honors de la Portella i de Lluçà, féu un establiment a Castell de l'Areny. Marquesa de la Portella i de Pinós morí abans del 1348.

El fill que Marquesa havia tingut amb Pere de Fenollet s'anomenà Andreu de Fenollet i de la Portella (morí vers el 1386) i, com el seu pare, tingué una forta activitat en la política catalana i europea.¹⁰⁰ En un establiment fet l'any 1349 (doc. 225), s'esmenta Jaume de Torre, corredor públic de la parròquia de Sagàs pel noble Andreu de Fenollet, senyor de la baronia de la Portella i de Lluçà. En darrer lloc, el 1371 (doc. 255), en un document fet al castell de Gironella, trobem Pere i Galceran de Pinós, senyors de Pinós, la Portella i de Lluçà, que vengueren a l'abat del monestir de la Portella la tasca i una tercera part del delme de la parròquia d'Olvan i uns dominis que tenien en la tercera part seva, pel preu de 20.000 sous.

Al final de l'edat mitjana, la baronia de la Portella comprenia la batllia de la Quart, amb la Portella, Sant Maurici i les Heures, la batllia de Palmerola, amb Boatella i Borredà, la batllia de Castell de l'Areny, la batllia de Vilada i la batllia de Sagàs, amb Merlès i Biure.¹⁰¹ Tal com diu mossèn Santamaria, les juntes de la baronia se celebraven a la plaça de la Quar, el replà que hi havia davant de l'església de Santa Maria.¹⁰²

Fonollet era, però, nebot de Marquesa i de Pere de Fenollet. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 19.

99. A. DE FLUVIA, "Saportella", *Gran Enciclopèdia...*, pàg. 417.

100. M. COSTA, "Fenollet", *Diccionari d'Història de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1993, pàgs. 440-441.

101. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 23.

102. J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 24-25.

ELS PAGESOS I ALLÒ QUE PAGAVEN

1. *Pagesos de remença i pagesos emfiteutes.* En el conjunt de la documentació del monestir publicada en aquest diplomatari trobem força documents de pagesos que juraven fidelitat al seu senyor i que reconeixien ésser els seus homes o dones propis i solius. Fins i tot, en alguns casos, trobem documents en què es fa esment d'algun dels mals usos o, en concret, de l'obligació del pagès de redimir-se, de pagar la remença. Alhora, però, també trobem altres pagesos del monestir que rebien terres o, fins i tot, explotacions senceres arran d'un contracte d'establiment emfiteutic. En podem veure diversos exemples, trets del diplomatari.

Tot i que hom té la impressió que no tothom era home de remença a la contrada de la Portella, quan es llegeix el testament de Bernat de la Portella (doc. 78), de l'any 1243, en què renuncia a les "toltes, questes, forces, intesties, eixorquies, cugucies, redempcions (o remences) d'homes i dones, guaites, tragins i rebudes de menjar i de cereals, i veremes i tots els mal costums, que rebia en els masos i dels homes del monestir de Sant Pere de la Portella" es veu l'abast i la importància que tenia en aquest moment la servitud pagesa.

Al diplomatari trobem diferents esments dels mals usos. De fet, quan el monestir rebia o adquiria béns, normalment eren terres d'homes sotmesos a nombroses càrregues i servituds. Arran d'una donació al cenobi de la Portella, de l'any 1275 (doc. 94), s'esmenta que la meitat de les remences que es cobressin en el mas de Cerdanyola havien d'ésser del monestir ("*redemptionibus vero personarum*"). L'any 1332 (doc. 163), el sagristà de la Portella va comprar el mas Serra de Vilada, amb els homes i les dones i les redempcions de persones, i amb les questes, toltes, forces, joves, tragins, guaites, obres, servituds, al costat de realitats més materials, com ara els prats, les pastures, els boscos, les garrigues, els balços, l'aigua o els emprius.

Tot i que es pot pensar que a la Cerdanya el pes dels mals usos era més reduït que al Berguedà, alguns documents ho contradiuen. El 1338 (doc. 180), en un document de lluïisme en què l'abat aprovà la venda que Sibil·la Iglea de Vilallobent havia fet al seu marit, Arnau, hi trobem esmentat un conjunt de mals usos als quals restava sotmès aquest pagès cerdà: "*questias, cugucias, arsinas, intestias, exorquias, acapita et alia servicia et servitutes que predicto manso fieri debent et sunt hactenus fieri consueta monaste-*

rio nostro predicto et que per proprium hominem et solidum facere debent suo domino naturali.” Amb tot, aquesta explotació cerdana (“mas”) podia ésser venuda o alienada, amb el pagament, això sí, del lluïme o foriscapi.

El lligam de molts pagesos amb el monestir era molt fort. El 1335 (doc. 169), hi havia molta fam de terres. Bartomeu de Vila-rasa, habitant de Manresa, es presentà davant del prior i infermer de la Portella i féu llegir un document en què exposava que el seu oncle havia mort intestat, sense fills legítims. Ell, com a parent més proper, esperava poder heretar el mas o masoveria de Vila-rasa (a Pedret), amb el compromís de complir tot allò que calgués. El seu pare s’havia hagut de redimir per anar-se’n del mas; tanmateix, de ben segur que Bartomeu va esdevenir novament home del monestir (a part de pagar uns diners). Com ja hem dit més amunt, el cobrament de les intesties es féu més estricte després del 1348, arran de la crisi demogràfica. L’any 1350 (doc. 230), es cobrà a Berenguer Gibert per la intestia del seu pare i també per la de tots aquells que haguessin mort en el seu mas sense fer testament; a més a més, es cobrà per la ferma d’espoli de la seva dona. Tot plegat restà arrodonit amb cent sous de moneda de Barcelona.¹⁰³

Mentre que els agrers s’adaptaven d’una manera proporcional a allò que es produïa amb les collites i mentre que els censos fixos, com diu el nom, sempre eren iguals, també hi havia algunes imposicions que gravaven l’economia pagesa d’una manera més irregular. Els pagesos del monestir de la Portella sembla que eren sotmesos a un pagament, potser amb relació a llur riquesa, cada vegada que hi havia l’elecció d’un nou abat. Per a algunes famílies aquesta nova càrrega devia ésser difícil d’assumir, tal com reflecteix el document 223, de l’any 1347, poc abans que arribés la Pesta Negra. Guillem Fabre de Concellabre (Cerdanya) confessà que devia a Guillem de la Portella cinquanta sous barcelonesos per la qüestió que aquest abat havia imposat quan va ésser elegit per a dirigir la comunitat monàstica (“*pro questia quam mihi imposuistis et fecistis eo quia fueritis in abbatem dicti monasterii electus et creatus*”).

103. Amb relació a les intesties i eixorquies: R. LLUCH BRAMON, *Els remences...*, pàgs. 293-349.

Entre les obligacions dels pagesos, fins i tot dels pagesos de remença, hi havia la d'ésser fidejussors del senyor, amb vista a garantir el pagament dels seus deutes. Així, l'any 1285, el monestir donà com a fidejussors Ramon de Minoves, Antoni de Torrents, Romeu de Cases, Romeu Saquet, Ramon de Codina, Pere de Puig Cogul, Bernat de Soler, Ramon de Cerdanyola, Pere de Palau i Arnau de Casa Mitjana (doc. 102), que devien ésser alguns dels seus homes més solvents, que treballaven les explotacions agrícoles de l'abadia en diverses parròquies.

De fet, en molts documents es diu que una de les obligacions dels homes del monestir era la de fermar dret, donar una fermança per tal d'assegurar el compliment d'un pacte.¹⁰⁴ Alhora, també trobem que alguns pagesos, privilegiats per algun motiu, s'ho estalviaven. El 1246 (doc. 80), Ramon de Cerdanyola deia que ell, tot i que estava obligat a lliurar censos i agrers i sotmès a gairebé tots els mals usos, no restava pas obligat a fermar dret (*"et non tenemur firmare directum dicto monasterio nec eius servitores"*).

Així mateix, una de les principals obligacions de la majoria dels homes del monestir era la de fer foc, la de viure en l'habitatge de l'explotació, el mas o la masoveria que tenien per l'abadia. Curiosament, trobem que hi hagué algunes excepcions, fins i tot abans de l'any 1348, data de l'inici de la crisi demogràfica. Així, el 1266 (doc. 90), Guillem de Fontcoberta de Ger, a la Cerdanya, obtenia, arran d'una lluïció, que una de les honors que tenia no hagués d'ésser habitada (*"non teneamini facere nisi unum foccum pro ambobus dictis honoribus"*). En trobem algun altre exemple semblant, relacionat amb el Berguedà. El 1306 (doc. 126), amb relació al mas de les Guimbaldes, arran d'una lluïció, l'abat concedeix a un home de Gamissans que tenia aquest mas que mai no hi hagi de fer foc ni que ningú no hi hagi de viure (*"nunquam tenearis nec teneatis facere ibi ignem nec personas tenere ibi nec residenciam non facias ibi"*). Per això, el possessor d'aquest mas ha de pagar, cada any, cinc sous i vuit diners. El 1340 (doc. 191), en unes circumstàncies una mica diferents, Berenguer de sa Bruguera, de la parròquia de Sant Feliu de Monistrol de Calders, es comprometia a pagar, cada any, al seu nou senyor, l'abat de Sant Pere de la Portella, una lliura de cera a mesura de Berga,

104. P. BENITO, *Senyoria de la terra...*, pàgs. 493-496.

amb la condició de no haver de viure al seu mas de "Sicard", a Fucimanya (Bages).

Al costat dels homes de remença, dels homes propis i solius del monestir, trobem l'altra cara de la moneda. Al mateix temps, al Berguedà també era normal que es fessin establiments amb contractes emfitèutics fins i tot de masos sencers. Podem recordar el que féu l'abadessa de Valldaura (doc. 143, any 1320). Va concedir a Bernat de Vinyoles i a la seva muller el mas d'"Escobedell", a la parròquia de Sant Maurici, *in emphiteosim*.

La realitat però, era, més complexa. Un contracte emfitèutic no sempre representava una situació econòmica més bona per al pagès que treballava la terra. Berenguer Bertran i la seva muller, de la parròquia d'Olván, vengueren a un home de Berga els censos i la tasca d'una banada de terra que Pere de la Tor, de Llavaneres, tenia per ells sotsestablerta en emfiteusi ("*per nos tenet in emphiteosim*"), en el mas de Mont-ros (doc. 97, any 1281). El domini directe d'aquesta terra era del monestir de la Portella. Especialment en aquestes parròquies més properes a la vila de Berga (Llavaneres i Pedret), era normal l'existència d'aquests sotsestabliments, que ja no eren concedits per pagesos, ans per habitants de la capital de la comarca.¹⁰⁵

L'any 1336 (doc. 176), Arnau de Vall, prior i infermer del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb l'abat Bernat, concedí en emfiteusi a Berenguer sa Ribera, de la parròquia de Berga, les masoveries anomenades de Vila-rasa i de Puig de Pedret. De fet, adonem-nos que donava, com en l'exemple precedent, un domini intermedi, car aquest home de Berga les tenia sotsestablertes a uns pagesos que les treballaven. Resta ben evident, atès que Berenguer sa Ribera es comprometia a tenir les dues masoveries habitades per homes i dones, que, curiosament, aquests sí que havien d'ésser propis i solius de l'esmentat ofici d'infermeria.

Certament, doncs, no tots els homes que tenien terres del monestir eren homes de remença. El 1346 (doc. 210), Antoni sa Codina tenia el mas "Fontsevot", a Sagàs, sota el domini del monestir. Tanmateix, en el document s'establí que si venia aquest mas (o una part), amb el permís de l'abadia, hauria de donar la

105. J. FERNÁNDEZ I TRABAL, *Una família catalana medieval. Els Bell-lloc de Girona, 1267-1533*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat – Ajuntament de Girona, Barcelona, 1995, pàg. 218-254.

tercera part del preu al monestir. Aquest pagament correspon al lluïisme. Trobem per tant en la mateixa zona i, fins i tot, en una mateixa parròquia, realitats molt diverses.

Després de l'any 1348, d'una banda s'esdevingué un enduriment de les relacions entre el monestir i els seus pagesos. Els monjos van veure —i se'n lamentaven— com els pagesos que els havien jurat fidelitat abandonaven les cases sense ésser perseguits per la justícia. Alhora, però, la mateixa comunitat hagué d'accedir més d'un cop a fragmentar els masos i donar-ne els fragments a pagesos lliures, amb els quals signava establiments emfitèutics. Com ja hem comentat més amunt, fou així amb relació al mas Coromines d'Olvan (docs. 227 i 231, del 1350) o amb la masoveria del Puig de Pedret (doc. 256, any 1374).

Per cloure aquest apartat, ens en podem anar a la Cerdanya. El 1338 (doc. 180), l'abat va aprovar la venda feta per una dona al seu marit d'un mas del monestir, situat al poble de Vilallobent i, per fer-ho, cobrà el lluïisme, tot i que era una venda entre cònjuges. Alhora, el marit, Arnau Iglea, es comprometia a ésser home propi, soliu, afocat i amasat, i a no vendre el mas sense lliurar el lluïisme o foriscapi. S'esmenten també els censos que havia de donar cada any. A més, es comprometia a fer les questes, cugucies, arsines, intesties, eixorquies i altres servituds que hom solia fer en aquest mas. Ens trobem, per tant, davant una realitat una mica ambigua, molt usual a la Cerdanya i també en algunes contrades del Berguedà o en altres comarques. Aquest home era un home del senyor i com a tal restava sotmès a quasi tots els mals usos. Tots menys la remença: podia vendre, si volia, l'explotació, a canvi de pagar el lluïisme, com si tingués un contracte d'emfiteusi. I això era així, curiosament, malgrat que era un mas afocat i amasat.

2. *El que es pagava per un mas o una masoveria.* Alguns dels estudis realitzats aquests darrers anys amb relació a la parròquia de Sant Vicenç del Sallent (la Garrotxa) o amb els dominis del monestir de Santa Maria de Serrateix (Berguedà), han permès d'aclarir molts aspectes de les característiques d'allò que pagava un pagès de la Catalunya Vella per posseir un mas.¹⁰⁶ Estudiar els elements de la renda senyorial té un interès social, per entendre

106. J. BOLÒS, *El mas, el pagès i el senyor...*, pàgs. 154-174; J. BOLÒS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix...*, pàgs. 28-32. Vegeu també: M. AVENTÍN, *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès Oriental, segles XIII-XVI*, Columna, Barcelona, 1996, pàgs. 168-172.

més bé les relacions entre els senyors i els pagesos que tenien les terres, i econòmic, amb vista a aclarir alguns aspectes de la producció de la terra. A més, podem veure en els diferents tipus de censos un reflex de la història del territori al llarg dels darrers decennis i, fins i tot, dels darrers segles.

Els pagesos que gaudien del domini útil d'unes terres normalment pagaven l'agrer, un cens proporcional de les collites, que usualment rebia el nom de tasca. La tasca, una renda força lleugera, normalment s'ha considerat que era pagada en terres de repoblació, de nova ocupació, que, fins i tot, en una etapa inicial pogueren ésser terres alodials del pagès. Al costat d'aquesta renda proporcional, en moltes contrades de la Catalunya Vella, també trobem que es pagaven uns censos fixos i variats, formats de cereals i de diversos animals. Alguns cops, aquest conjunt d'obligacions rebien el nom de cens, *censum*. Aquest cens, com va assenyalar Pierre Bonnassie i com vam veure en estudiar els documents de Santa Maria de Serrateix, sembla que pogué tenir l'origen en un cens "públic", de tradició antiga, altmedieval, lligat amb els drets jurisdiccionals, amb el dret del ban, paraula difosa precisament entre nosaltres pel malaguanyat historiador tolosà.¹⁰⁷ Certament, cal plantejar-nos en cada cas si aquest *censum* era una obligació immemorial, pagada potser inicialment d'una manera col·lectiva per les diferents comunitats pobletanes i que reflecteix un element més heretat directament d'un passat remot (l'inici dels segles medievals) o bé, per contra, si el *censum* esdevingué una obligació lligada al gaudi de la jurisdicció senyorial i s'estengué d'una manera independent a la tradició del lloc i de la gent que hi vivia. En altres paraules, dubtem sobre si podem considerar que el *censum* demostra o no un arrelament de les comunitats al lloc i els confirma un origen altmedieval, d'una manera semblant amb allò que fan alguns topònims (Sagàs, Adàs, Adest, la Quar, Lotuès, etc.) o amb el que s'esdevé amb alguns camins o alguns límits creats a l'època romana i que han continuat essent usats d'una manera continuada al llarg dels segles.¹⁰⁸

107. P. BONNASSIE, *Catalunya mil anys enrera...*, vol. 1, Barcelona, 1979, pàgs. 136-138; J. BOLÒS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix...*, doc. 395.

108. Vegeu, a part del llibre ja esmentat sobre *Els orígens medievals del paisatge català*: J. BOLÒS, «El naixement d'un nou paisatge: Catalunya als segles IX-XII», a M. BARCELÓ et alii (eds.), *El feudalisme comptat i debatut. Formació i expansió del feudalisme català*, Publicacions de la Universitat de València, València, 2003, pàgs. 133-152; J. BOLÒS, «Fer mapes per conèixer la Història: aportacions de la Cartografia a l'estudi

Després d'aquesta introducció, podem veure alguns exemples d'allò que pagaven els pagesos pel gaudi de les terres. Un primer exemple: els pagesos del mas Salvador (ara anomenat Sant Salvador, fig. 14) d'Olvan, el 1301 (doc. 118), es comprometeren a donar dels esplets que obtinguessin, la tasca i el delme, llevat dels horts i dels canemars, que ja havien estat ben delimitats. També s'establí, segons el document, que havien de pagar quatre sous per Nadal i que, quan el monestir cobrés l'acapte als homes d'Olvan, també havien de pagar-lo, segons llurs possibilitats.

És més interessant un document del 1275 (doc. 93), amb relació a dos masos de la parròquia de Sagàs. Ens diu, en primer lloc, que l'agrer o part proporcional de la producció "del pa i del vi" havia d'ésser, per algun motiu, el novè (en lloc de tasca, o onzè). A més, pel mas de Soler *pro censu* havien de donar una perna de porc, quatre fogasses de blat, una aimina (o eiminia) de blat a mesura de Berga, vuit diners de tern, una alberga al batlle i acapte (també es podria anomenar questa) de vi de no més de dos mitjos quarts d'aquest líquid. Pel que fa a l'altre mas, anomenat d'en Pere Mir, havien de donar una perna, dues gallines, dues fogasses de blat, setze diners i dues albergues al batlle, acompanyat d'un ajudant, arran de l'eratge i del trascol del vi. Així doncs, trobem una realitat molt usual en aquestes terres: un agrer i el "cens", que en principi havia de correspondre a una part del total de l'impost que cobraven les autoritats que gaudien de la jurisdicció al conjunt de pagesos que vivien, en època carolíngia, en aquest terme de la vil·la de Sagàs. És una hipòtesi de treball.

L'any 1346 (doc. 210), els pagesos del mas "Fontsevo", també de Sagàs, havien de donar el tretzè de la civada i el vintè de l'ordi. A més, trobem que feien el cens d'una perna de porc (salada i valorada en tres diners), una gallina domèstica, una quartera de civada, mig quarter de vi mitgenc, set mitgeres de vi tercenc, un feix de palla i nou diners de Barcelona. Bàsicament, descobrim una realitat molt semblant a allò que trobàvem en l'exemple precedent.

D'una manera semblant, podem fixar-nos en el que pagaven dos masos de Pedret, amb relació als quals només tenim el regist

de l'alta edat mitjana», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 25, 2005, pàgs. 27-52; J. Bolòs, «Pobles, vies, límits, conreus i advocacions. Viatge a través dels 'segles foscos'», a *De Constantí a Carlemany. El pas de l'Antiguitat Tardana al món medieval. III Jornades d'Història i Arqueologia Medieval del Maresme*, Grup d'Història del Casal, Mataró, 2006, pàgs. 163-173.

del document original (doc. 117, del 1297). Aquest regest diu que els que tenien els masos de Vila-rasa i del Puig de Pedret es comprometien a donar, com a cens, a l'abat, una aimina d'ordi i una altra de civada, almenys tes sous i quatre diners, cinc gallines, tres mitjos quartans de vi, tres cises de faves, tres formatges, un dinar per al batlle i per al seu acompanyant i, encara, un parell de pollastres; a part, com a agrer proporcional, havien de lliurar la tasca.

En un document de l'any 1304 (doc. 123), relacionat amb el mas Soler (també de la parròquia de Pedret), el pagès confessà que donava al batlle la cinquena part dels esplets del pa, del vi i dels llegums. A més, potser lliurava una quantitat de cereals, dues gallines, quatre fogasses de blat i quatre diners, una mitgera de vi en temps de trascol i una alberga a l'abat o quatre sous i una altra alberga al batlle, acompanyat del seu soci. I, a més, la quеста, quan hi estiguessin obligats els altres homes de l'esmentat monestir. Veiem clarament que s'hi barrejaven drets potser antics (els cereals, el vi o les gallines) amb obligacions creades de bell nou arran de la feudalització del segle XI (les albergues o la questa).

Un nou exemple, relacionat amb el mas "Tiraules" de la Quar (doc. 142, de l'any 1319). Els pagesos que el treballessin havien de donar la tasca i el delme, les rendes proporcionals. També es comprometien a lliurar a la comunitat o al seu batlle el cens (*censum*): dos parells de gallines, dues lliures de pa de forment, mitja quartera de civada a mesura de Berga, dos quaters de vi i vuit diners de tern de Barcelona, i, encara, a fer dues albergues al batlle del monestir, acompanyat d'un ajudant. A més, certament havien de restar sotmesos a tots els usos o usatges, plets i altres obligacions que tenien els homes que depenien del monestir. Trobem, per tant, a la vall de la Portella una realitat molt semblant a la que trobàvem a Pedret o a Sagàs, per exemple.

Amb relació a Can Santpere de Gardilans (doc. 171, de l'any 1336), en primer lloc, s'establia que els pagesos d'aquest mas havien d'ésser homes del monestir, quitis, propis, solius i naturals (fig. 18). Pel que fa als agrers, havien de lliurar la tasca de tots els fruits, llevat del lli, del cànem i d'allò que collissin als horts. A més, *pro censu*, havien de donar una perna de porc que pesés quatre lliures, cinc sous i quatre diners de Barcelona de tern, dues fogasses ("*seu placentulas mongils*") i dues albergues al batlle del monestir; i, a més, una gallina, pel fet de fer ús d'una devesa, i encara un sester de vi primer, a mesura de Borredà (potser també com a "cens").

Podem centrar ara l'atenció en els contractes emfitèutics. Amb relació a les anomenades masoveries de Vila-rasa, la que havia tingut Pere de Vila-rasa, la que tenia Jaume de Vila-rasa i l'anomenada Puig de Pedret, trobem un contracte d'establiment emfitèutic, signat entre l'infermer del monestir i Berenguer sa Ribera, de Berga, en el qual s'especificava què havia de pagar aquest home de la vila de Berga *pro censu*: vint sous i un òbol, cinc gallines, tres quaters de vi tercenc a mesura de Berga (en temps de trascol), una aimina d'ordi i una de civada, segons la mesura vella de Berga, i una quartera de civada per cada vinya de la qual no hagués de donar tasca (doc. 176, any 1336). A més, restava obligat a donar dos àpats al batlle del monestir amb el seu nunci, un quan es fes l'eratge (que havia d'incloure pa, vi, ous i formatge) i un altre arran de trascolar el vi (amb un parell de pollastres, pa i vi). I si l'abat imposava una quèsta o algun altre servei, Berenguer sa Ribera havia de pagar-ne, en principi, una tercera part; les dues terceres parts restants les havien de pagar els homes sotsestablerts en les masoveries. Certament, aquest home de Berga només feia d'intermediari entre el monestir i els pagesos, que eren els que realment havien de pagar tot això (i allò que es quedava com a benefici aquest Berenguer sa Ribera).

Esmentem, doncs, les condicions establertes en un sotsestabliment pactat l'any 1295 (doc. 115), amb relació a la masoveria del Puig de Pedret, que restava sota la senyoria de la Portella. Eren unes condicions molt dures, que només s'entenen tenint present la data en què es van acordar. D'una terra anomenada la Trilla els pagesos havien de donar la tasca (onzè) al monestir i, a més, la meitat a l'home de Berga, Berenguer sa Ribera, que els concedia l'establiment. La condició era que Berenguer sa Ribera havia de posar la meitat de les llavors. De les altres terres, a part de la tasca que devien al monestir, els pagesos només havien de pagar el cinquè a l'establiment. A més, com a cens, havien de donar una quantitat global de cinc sous i vuit diners de moneda de Barcelona de tern i encara havien lliurar un àpat, en el moment de l'eratge, format per pa, vi, ous i formatge. Certament, després de la Pesta Negra no es pogueren mantenir aquestes condicions tan dures.

De vegades, a causa de la desconfiança que hi havia per part del monestir, s'establíen d'una manera molt precisa les condicions en què s'havien de cobrar els agrers proporcionals. El 1275 (doc. 92), amb relació al mas de la Móra (fig. 13), s'imposà que "l'esmentat Guillem de la Móra i el seu fill, Ramon, no dividissin els esplets

dels quals havien de donar la tasca sense que hi fos present el batlle del monestir, encara que, amb la seva llicència, en cas de necessitat, poguessin endur-se els cereals de l'era i guardar-los a la casa o als vaixells" (una mena de bótes); malgrat tot, mai no es podia fer la divisió sense que hi fos present el batlle. De la mateixa manera, també hi havia d'ésser present quan es fes el trascolament del vi dins la tina ("*trescolent sicut consuetum est ad illam antiquam fusteram que modo est presens in tina*").

Amb relació a aquest document 92 (de l'any 1275), també restà clar que no es donava al monestir la tasca dels horts i dels farraginals. S'hi especificà molt bé la situació i els límits d'aquestes terres on no es pagava la tasca. Uns horts eren al costat de la font del mas, ben delimitats, un altre era al costat de l'església de Sant Romà, sota la bassa i sobre l'era del mas, i el darrer era a tocar del colomar. A més, es concretà que havien de servir de farraginals les dues feixes de terra que hi havia a tocar del mas, al costat del camí que anava de l'església cap al mas de "Gueraus". De fet, així doncs, els censos proporcionals només solien afectar les collites de cereals i de vi. Hi havia, però, alguna excepció. El 1339 (doc. 187), arran del sotsestabliment d'una banada, el pagès, a part d'haver de lliurar dotze diners barcelonesos de tern, també havia de lliurar la cinquena part de les collites del pa, del vi i, així mateix, del safrà i dels llegums.

LA PESTA NEGRA I ELS EFECTES DE LA CRISI

Els efectes de la Pesta Negra en les terres muntanyoses que envolten el monestir de la Portella foren molt greus per a la població que hi vivia i, indirectament, per a l'economia del monestir. A causa dels problemes plantejats, sobretot arran de l'abandonament de moltes explotacions de l'abadia, amb la conseqüència d'una davallada de les rendes del cenobi, els documents de Sant Pere de la Portella reflecteixen més d'un cop la gravetat de l'epidèmia i les conseqüències que se'n derivaren.

Un dels trets característics del paisatge de després de la pesta degueren ésser els masos ròncs, sovint enderrocats, amb els sotres caiguts, envoltats de camps per on s'estenien les males herbes, els esbarzers i els arbusts; de fet, un paisatge d'abandonament que ara també coneixem prou bé. És cert que, abans de la Pesta Negra, alguns documents ja ens parlen de masos o de masoveries deixats (*lleixius*); segurament, però, aleshores no hi havia temps

perquè les romagueres envaïssin les terres. El 1310 (doc. 131), hi hagué l'establiment d'una masoveria, situada a la mateixa vall del monestir, que havia restat "en lleixiu" o deixiu (recodem que, a l'edat mitjana, en lloc de deixar, deien "lleixar"). Havia restat despoblada a causa que els fills l'havien abandonada; tanmateix l'abat, gairebé d'una manera immediata, donà aquesta masoveria en establiment a Pere de Pujol i la seva muller Berenguera, que, fins i tot, pagaren una entrada de deu sous barcelonesos de tern.

Després de la Pesta Negra, de l'any 1348, la realitat canvià d'una manera radical i d'una forma gairebé immediata. Molt aviat, la comunitat s'adonà de la dificultat de trobar gent que treballés les seves terres, especialment si eren poc extenses, dolentes i marginals. Tanmateix, de vegades, fins i tot terres no tan marginals també restaren abandonades i calgué prendre mesures dràstiques. En aquest sentit, l'actuació que prengué la comunitat, per exemple l'any 1350 (doc. 227), fou encertada, davant la gravetat de la situació. Atès que el mas de Coromines, situat a la parròquia d'Olvan, no gaire lluny de l'església, havia restat abandonat (*lleixiu*) i atès que ningú no se'n volia fer càrrec, la comunitat acordà que era preferible per a l'abadia dividir-ne les terres, o almenys una part, i establir-les a persones diferents. Per aquest motiu, el sagristà donà en emfiteusi a una parella, que vivia a la sagrera d'Olvan, una feixa de terra de la gleba de l'esmentat mas de Coromines, situada al lloc anomenat Vinyet. Fins i tot, l'abadia va rebre disset sous barcelonesos d'entrada. Aquest mateix any (doc. 231), també s'establí en emfiteusi a un home de la sagrera d'Olvan una banada de terra, que formava part de la gleba d'aquest mateix mas de Coromines i que era situada al costat de les cases del mas. En aquest cas, l'entrada era una quantitat força considerable: cent sous.

Un document una mica més tardà reflecteix la problemàtica general que havia provocat la crisi demogràfica iniciada el 1348. L'any 1354 (doc. 235), l'abat es queixava amargament que els veïgers de la Cerdanya i de la vall de Ribes no fessin prou per tal de capturar els homes del monestir, que eren propis, solius i àdhuc afocats, que havien retut jurament d'homenatge i que, malgrat tot això, havien abandonat l'explotació que tenien pel monestir i, d'aquesta manera, havien deixat de pagar els agrers i els censos que devien a la comunitat de monjos.

L'any 1365 (doc. 252), potser amb la perspectiva dels anys passats, trobem que els documents fan esment del temps de la immensa mortaldat ("*a tempore immensium mortalitatum*"). De fet,

des del 1348, un mas important com el de "Lotuès" (les Heures, fig. 11) havia restat abandonat i no s'havia trobat cap hereu del darrer possessor d'aquest mas. Per això, els monjos decidiren establir-lo de bell nou, a Guillem Mateu. Guillem Mateu i els seus, com a tenidors d'aquest mas, esdevingueren homes propis, quitis, solius i naturals de l'abat, i es comprometeren a donar els agrers, els delmes i els censos.

Uns anys més tard, trobem un document, inclòs en aquest diplomatarí, en què es parla així mateix de les conseqüències de les grans epidèmies d'aquest segle XIV. En aquest cas, el desastre demogràfic, que havia marcat la memòria col·lectiva, era recordat com el temps de les mortaldats generals que prengueren força al Berguedà l'any 1348 ("*a tempore mortalitatum generalium que vigerunt ultra modum in Berguitano, anno Domini millesimo trecentesimo quadragésimo octavo*") (doc. 256, any 1274). Per aquest motiu, l'abat va establir amb un contracte emfitèutic, a Guillem de Guimbaldes, una banada de terra, anomenada Torrent del Grau, que havia format part de la masoveria del Puig, de la parròquia de Sant Quirze de Pedret. En el document 257 (any 1274), també es fa esment de "*magnis mortalitatibus*".

Encara, en altres documents més tardans, es té un record de les conseqüències de l'arribada de la pesta. El 1383 (doc. 263), es feia esment que un tros de terra i timonar (*timoneri*), des del temps en què arribà la pesta ("*a tempore primarum mortalitatum*"), l'any 1348, havia restat incult. De fet, en aquest moment de la fi del segle XIV, ja havien arribat noves onades de l'epidèmia que de ben segur encara havien agreujat més la situació.

L'any 1397 (doc. 277), l'abat deia que, atès que molts masos eren despoblats i amenaçaven ruïna ("*depopulati, hermi, de steriles, et tam ipsi mansi quam terre ipsorum mansorum minantur ruinas*"), havia decidit donar en establiment a Bernat de la Tor, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, els masos anomenats "Comes Sobiranes" i "Bellsolà", d'aquesta parròquia, amb la condició que fessin una nova coberta per a aquests masos abans de tres anys. De fet, segurament vers el segle XII, un vilar carolingi de "Comes" es degué desintegrar en dos masos; en aquest moment, un d'aquests masos i el proper mas de "Bellsolà" esdevenien un mas únic ("*uniendo et incorporando dictos mansos in unum*"). Abans de nou anys, aquest home també restava obligat a triar un hereu, que s'hauria de comprometre a residir en un d'aquests masos i a esdevenir home propi, quití, soliu, natural i de remença

de l'abat i del monestir. En aquest moment en què hi havia una densitat de població molt baixa, era molt difícil de trobar pagesos que volguessin treballar unes terres, potser no gaire bones, i que allora consentissin a restar sotmesos als mals usos. Amb tot, la comunitat devia pensar que eren precisament aquests mals usos allò que els assegurava el lligam i el sotmetiment dels pagesos.

LES FALSIFICACIONS

En el fons documental del monestir de Sant Pere de la Portella, com en la major part dels fons documentals eclesiàstics, hi ha alguns documents falsos. En aquest cas, trobem una falsificació molt notable. El document 312 és una butlla pontificia d'un papa Benet donada a un abat Cesari del cenobi de la Portella. Fa la impressió que tot el document correspon a un original, fins i tot el nom de l'abat, però que el nom del monestir es va esborrar i es va canviar per *Portella*. S'ha afirmat que es tracta d'un privilegi de Benet VIII, de l'any 1016. Amb tot, d'acord amb el nom de l'abat, sembla més lògic que fos un privilegi de Benet VI (973-974). D'aquesta manera, l'abat Cesari seria l'abat de Santa Cecília de Montserrat, que governà aquest monestir des de l'any 945 fins al 981. Per tant, podria ésser que originàriament fos una butlla adreçada a aquest abat de Montserrat. Curiosament, Pèire de Marca, com a document 111 de la seva obra *Marca Hispanica sive Limes hispanicus*, publicà una butlla falsa, adreçada a l'abat Cesari de Santa Cecília, on no sols *Sancte Cecilie Montis Serrati* ans també *Cesario* foren afegits amb una escriptura diferent. Si la comparem amb la pretesa butlla de la Portella, ens adonem que són ben iguals.¹⁰⁹

Un altre document molt sospitós és el número 3 d'aquest diplomatarí. Aconseguir datar aquest instrument és impossible. L'hem datat l'any 1000, d'acord amb la datació pel rei Robert, encara que en aquest moment ni governava el comte Ramon I de Cerdanya (1035-1068), ni era bisbe Guillem Guifré (1041-1075). D'altra banda, si el volem datar en un moment més tardà, ens trobem que Doda, la donadora (juntament amb el seu fill Guifré), ja era morta, atès que sembla que va morir l'any 1021. De fet, aquest document pogué ésser fet posteriorment per tal de justificar els béns que l'abadia

109. P. DE MARCA, *Marca Hispanica sive limes hispanicus*, París, 1688, doc. 111, cols. 895-896.

tenia a Vilallobent, que, segons aquest instrument, eren fruit d'una venda del comte i d'una cessió d'un veguer comtal (i senyor de la Portella). Els primers anys de la història d'aquest cenobi, malgrat el nombre de documents conservats i malgrat que era un moment ja proper a l'any 1000, resten encara una mica foscos.

Finalment, també podem dubtar del document 17, a causa de la no coincidència en les diverses formes de datació. És molt estrany que l'escrivà, el prevere Ricolf, s'equivoqués precisament en datar el document pels reis francs, quan, en aquell moment, aquest sistema de datació era el més usual. D'altra banda, el mateix document palesa que aquesta donació i venda fou feta en el moment de la consagració de l'església de la Portella (any 1035).

NORMES DE TRANSCRIPCIÓ

D'entrada, cal aclarir diverses coses. Es tracta d'un diplomatarí dels documents conservats i que hem pogut consultar, relacionats amb el monestir de Sant Pere de la Portella, amb els seus abats o amb els documents que es guardaren al seu arxiu. Hem de pensar, per tant, que no és un recull exhaustiu de tots els documents que es feren. Som plenament conscients —atès que fins i tot això es desprèn del mateix contingut d'algun dels documents— que hi hagueren més instruments, actualment perduts. De fet, en força casos, no hem pogut consultar pas l'original i ens hem hagut de conformar amb fer ús d'algun regest fet posteriorment, al segle XVIII (ara conservat en un volum guardat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó). Mentre que en la transcripció dels nombrosos documents del monestir de Santa Maria de Serrateix, respecte a molts dels documents fets als darrers segles medievals, per tal d'evitar que s'allargués excessivament el text, vam eliminar algunes frases i ho indicàvem mitjançant els signes <...> (diferents del símbol [...] que indica que es tracta de paraules o lletres actualment il·legibles), en aquest diplomatarí del monestir de Sant Pere de la Portella, que conté menys documents, no els hem gairebé mai abreuït. Només hem reduït algun document quan era gairebé il·legible i era impossible de fer-ne una transcripció que fos comprensible.

Els límits cronològics d'aquest diplomatarí són l'any 899, data del primer instrument del fons de la Portella (la dotàlia de l'església parroquial de la Quar), fins al segle xv. Hem inclòs, però, dos documents del segle xvi i un inventari de documents de l'arxiu

del monestir, fet l'any 1766, i un altre inventari de les propietats que tenia el cenobi l'any 1768, que hem considerat que podien ésser molt importants per tal de completar la visió de l'evolució dels dominis del monestir que ens ofereix el conjunt de documents publicats al diplomatarí.

Els documents han estat numerats i ordenats d'acord amb la datació que hem establert. La data, d'acord amb el còmput actual, és expressada en anys, mesos i dies. Si és possible, a continuació s'esmenta el lloc on va ésser redactar el document. Tot seguit, en el regest, podem diferenciar unes paraules inicials, on s'indica de quin tipus de document es tracta, d'acord bàsicament amb la tipologia que hem esmentat més amunt. A continuació, en el regest es resumeix allò que hem considerat més important del document.

En l'*stemma* s'indiquen tant els originals (amb una A), com les diferents còpies fetes posteriorment (B, C, D, etc.), com les transcripcions que s'han publicat (a, b, c, etc.), ordenades d'acord amb la data de publicació. Cal dir que, moltes vegades, aquestes còpies o les publicacions només són resums o regests de l'original, fet que s'indica. En el cas que haguem pogut fer servir l'original o una còpia medieval, hem indicat les mides del pergami (alçada per llargada, en centímetres) i també les seves característiques, d'una manera especial el seu estat de conservació actual. Així mateix, s'assenyala, per exemple, si està copiat en un mateix pergami amb d'altres documents, si hi ha dibuixades unes lletres partides a dalt o bé a baix, etc. Alguna vegada, quan es conserva més d'una còpia coetània i original del document, ho hem indicat amb un apòstrof al damunt: A i A'). Finalment, hi fem esment dels textos que hi ha al verso, molt sovint força interessants per saber el lloc que tenia el document en l'arxiu original (tal com veiem si ho contrastem amb les dades que trobem al document 310, fet l'any 1766) o bé per conèixer d'una manera aproximada el seu contingut o l'indret a què es refereix el text de l'instrument.

A l'hora de fer la transcripció, hem fet servir l'original (A) o bé la transcripció més antiga (B, C, etc.). De vegades, ha calgut reconstruir algunes paraules amb una còpia posterior, fet que ha estat indicat en notes. Hem desenvolupat les abreviatures i hem regularitzat l'ús de u i v. També hem normalitzat la utilització de les majúscules i de la puntuació, seguint uns criteris actuals. Així mateix, en els documents escrits en català, hem normalitzat l'ús dels apòstrofs ('), dels punts volats (·) o dels accents. Hem respectat les consonants dobles (fins i tot inicials) i, evidentment,

la manca de consonants dobles, en aquells casos en què, d'acord amb la normativa del llatí clàssic, n'hi hauria hagut d'haver.

SIGNES EMPRATS

- [] Lletres o paraules il·legibles reconstruïdes d'una manera hipotètica.
- [...] Lletres, paraules o línies que no han pogut ésser transcrits, a causa del mal estat de conservació del document (forats, taques, tinta esblaimada, etc.).
- < > Lletres o paraules que hem introduït per tal de fer més entenedor el text.
- <...> Paraules o frases que en els documents dels segles XIV i XV no hem transcrit, pel fet que no aporten res de substancial a la comprensió del document.
- \ / Escrit sobre la ratlla.
- / \ Escrit sota la ratlla.
- = = Fragment suprimit en el text, quan es va transcriure.
- * Darrere d'un antropònim. Signatura autògrafa (en els casos en què això és segur).
- // Pàgina nova.

FONTS UTILITZADES

- ACA Arxiu de la Corona d'Aragó
- ADPO Arxiu del Departament dels Pirineus Orientals (inclou l'antic Arxiu del Patrimoni Reial de Perpinyà)
- ADS Arxiu Diocesà de Solsona. Fons del monestir de la Portella. Conté pergamins.
- AMM Arxiu Monàstic de Montserrat.
- ACU Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell.
- ACV Arxiu Capitular de Vic.
- APBerga Arxiu Parroquial de Berga.
- BC Biblioteca de Catalunya, Barcelona.
- BN Bibliotèque National, París.
- PBO Pergamins de la casa Valleró (o Ballaró) d'Olvan, consultats per Joan Serra i Vilaró.
- RAH Real Academia de la Historia, Madrid.

 FONTS IMPRESES (ORDENADES CRONOLÒGICAMENT)

- Petrus de MARCA, *Marca Hispanica sive Limes Hispanicus*, París, 1688.
- Jaume VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, València, 1803-1852.
- Juan-Luis de MONCADA, *Episcopologio de Vic, publicado por primera vez con un prólogo, notas y adiciones de D. Jaime Collell*, Biblioteca histórica de la diócesis de Vich, vol. I, Vic, 1891.
- Joan SANTAMARIA ROVIRA, *Memòries del monestir de Sant Pere de la Portella i de tot el seu abadiat i baronia*, Solsona, 1935.
- Joan SERRA VILARÓ, *Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius*, 3 volums, Biblioteca Balmes, Barcelona, 1930-1957.
- D. COSTA I BOFARULL, *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, Barcelona, 1959.
- Cebrià BARAUT, "Les actes de consagracions d'esglésies del bisbat d'Urgell (segles IX-XII)", *Urgellia*, I, 1978, pàgs. 11-182.
- Cebrià BARAUT, "Els documents, dels anys 981-1010, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, III, 1980, pàgs. 7-166.
- Cebrià BARAUT, "Els documents, dels anys 1010-1035, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, IV, 1981, pàgs. 7-186.
- Cebrià BARAUT, *Les actes de consagracions d'esglésies de l'antic bisbat d'Urgell (segles IX-XII)*, la Seu d'Urgell, 1986.
- Cebrià BARAUT, "Els documents, dels anys 1101-1150, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, IX, 1988-1989, pàgs. 7-312.
- Antoni M. UDINA, *La successió testada a la Catalunya altomedieval*, Fundació Noguera, Barcelona, 1984.
- Eduard JUNYENT, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1992.
- Ramon ORDEIG I MATA, *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, vol. I, primera part, Estudis Històrics, Vic, 1993.
- Ramon ORDEIG I MATA, *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, vol. II, primera part, Estudis Històrics, Vic, 1996.

- Regina SÁINZ DE LA MAZA, "Notícies documentals sobre l'abadia de Sant Pere de la Portella (segles XIII-XV)", *Urgellia*, XIII, 1996-1997, pàgs. 379-406.
- Montserrat OBIOLS BOU, *El monacat femení en la Catalunya medieval: Santa Maria de Valldaura (1241-1399)*, Barcelona, 2005 (tesi de doctorat publicada a internet).
- Jordi BOLÒS, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix*, Fundació Noguera, Barcelona, 2006.
- Dolors SANTANDREU, *La vila de Berga a l'edat mitjana. La família dels Berga*, Barcelona, 2006 (tesi de doctorat llegida a la Universitat de Barcelona i publicada a internet).

TREBALLS DE RECERCA RELACIONATS AMB EL MONESTIR (ORDENATS CRONOLÒGICAMENT)

- Jaume VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, València, 1803-1852.
- Paul KEHR, *Papsturkunden in Spanien vorarbeiten zur Hispania Pontificia, I. Katalanien*. I. Archivberichte, Weidmannsche Buchhandlung, Berlín, 1926.
- Joan SANTAMARIA ROVIRA, *Memòries del monestir de Sant Pere de la Portella i de tot el seu abadiat i baronia*, Solsona, 1935.
- Jordi BOLÒS, "Sant Pere de la Portella" (Història), *Catalunya Romànica*, volum XII: *El Berguedà*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1985, pàgs. 405-410.
- Núria SALES, "Censos, censals i masies del monestir de la Portella. De la ruïna del segle XV a la recuperació del XVI-XVIII", *Afers*, 19, 1994, pàgs. 575-597.
- Regina SÁINZ DE LA MAZA, "Notícies documentals sobre l'abadia de Sant Pere de la Portella (segles XIII-XV)", *Urgellia*, XIII, 1996-1997, pàgs. 379-406.
- Diccionari d'Història eclesiàstica de Catalunya*, 3 volums, Generalitat de Catalunya – Ed. Claret, Barcelona, 1998-2001 (especialment, vol. III, pàgs. 128-129).
- Isaac SOCA I TORRES, "Un capdavanter en la revitalització del monaquisme català de la Contrareforma: Antoni Viladomar i Sant Miquel, abat de la Portella i Breda", *Analecta Sacra Tarraconensia. Revista de ciències historicoeclesiàstiques*, vol. 75, 2002, pàgs. 7-56.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

- B. ALART, *Privilèges et titres relatifs aux franchises, institutions et propriétés communales de Roussillon et de Cerdagne depuis le XIe siècle jusqu'à l'an 1660*, Perpinyà, 1874.
- C. ALSINA – G. FELIU – L. MARQUET, *Pesos, mides i mesures dels Països Catalans*, Curial, Barcelona, 1990.
- M. AVENTÍN I PUIG, *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès Oriental, segles XIII-XVI*, Columna, Barcelona, 1996.
- A. BENET, “Sant Pere del Mont”, *Catalunya Romànica*, vol. XI: *El Bages*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1984, pàgs. 190-192.
- P. BENITO I MONCLÚS, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, CSIC, Barcelona, 2003.
- T. N. BISSON, *Veus turmentades. Poder, crisi i humanitat a la Catalunya rural, 1140-1200*, Curial, Barcelona, 2003.
- J. BOLÒS – M. PAGÈS, *El monestir de Sant Llorenç prop Bagà*, Artestudi, Barcelona, 1986.
- J. BOLÒS – J. MORAN, *Repertori d'Antropònims Catalans (RAC) I*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1994.
- J. BOLÒS, *El mas, el pagès i el senyor*, Curial, Barcelona, 1995.
- J. BOLÒS (ed.), *Un mas pirinenc medieval. Vilosiu B (Cercs, Berguedà)*, Universitat de Lleida, Lleida, 1996.
- J. BOLÒS, *Els orígens medievals del paisatge català*, Institut d'Estudis Catalans – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2004.
- J. BOLÒS – J. BUSQUETA (eds.), *Territori i Societat a l'edat mitjana*, III, Universitat de Lleida, Lleida, 1999-2000.
- J. BOLÒS – V. HURTADO, *Atles del comtat de Manresa (798-993)*, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, 2004.
- J. BOLÒS – V. HURTADO, *Atles del comtat d'Urgell (788-993)*, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, 2006.
- R. CONGOST – L. TO (eds.), *Homes, masos, història. La Catalunya del nord-est (segles XI-XX)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999.
- J. COROMINES, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 11 volums, Curial, Barcelona, 1980-1991.
- J. COROMINES, *Onomasticon Cataloniae*, 8 volums, Curial, Barcelona, 1994-1997.

- L. DONAT, "Contractes 'ad laborationem' i establiments de masos després de la Pesta Negra (1349)", a R. CONGOST – L. TO (eds.), *Homes, masos, història. La Catalunya del nord-est (segles XI-XX)*, Barcelona, 1999, pàgs. 125-149.
- M. T. FERRER I MALLOL, "Establiments de masos després de la Pesta Negra", a M. T. FERRER – J. MUTGÉ – M. RIU (eds.), *El mas català durant l'edat mitjana i la moderna (segles IX-XVIII)*, CSIC, Barcelona, 2001, pàgs. 189-241.
- M. T. FERRER – J. MUTGÉ – M. RIU (eds.), *El mas català durant l'edat mitjana i la moderna (segles IX-XVIII)*, CSIC, Barcelona, 2001.
- P. FREEDMAN, *Assaig d'història de la pagesia catalana (segles XI-XV)*, Edicions 62, Barcelona, 1988.
- P. FREEDMAN, *Els orígens de la servitud pagesa a la Catalunya medieval*, Eumo editorial, Vic, 1993.
- P. H. FREEDMAN, "Un document del comte Oliba abans de la seva entrada en religió", *Ausa*, 151, 2003, pàgs. 23-28.
- R. LLUCH BRAMON, *Els remences. La senyoria de l'Almoina de Girona als segles XIV i XV*, Biblioteca d'Història Rural, Girona, 2005.
- J. MORAN I OGERINJAUREGUI, "De la Portella a Castellví de Rosanes", *Estudis de Llengua i Literatura catalanes, XII, Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit*, vol. 4, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1986, pàgs. 5-12.
- M. OBIOLS BOU, "El monacat femení a la Catalunya medieval: Santa Maria de Valldaura (1241-1399)", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, vol. 17, 2006, pàgs. 177-198.
- I. PUIG I FERRETÉ, *El monestir de Santa Maria de Gerri (segles XI-XV)*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1991.
- J. M. SALRACH, *El procés de formació nacional de Catalunya (segles VIII-IX)*, 2 volums, Edicions 62, Barcelona, 1978.
- L. TO FIGUERAS, *El monestir de Santa Maria de Cervià i la pagesia: una anàlisi local del canvi feudal. Diplomataris segles X-XII*, Fundació Vives i Casajuana, Barcelona, 1991.
- L. TO FIGUERAS, "La seigneurie dans une ville médiévale: le développement de l'emphyteose à Gérone au XIIe siècle", a PH. SÉNAC (ed.), *Histoire et archeologie des terres catalanes au Moyen âge*, Presses Universitaires de Perpignan, Perpinyà, 1995, pàgs. 229-251.

- L. TO FIGUERAS, *Família i hereu a la Catalunya nord-oriental (segles X-XII)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1997.
- A. UDINA I ABELLÓ, *La successió testada a la Catalunya altomedieval*, Fundació Noguera, Barcelona, 1984.
- L. VERDON, *La terre et les hommes en Roussillon aux XIIe et XIIIe siècles. Structures seigneuriales, rente et société d'après les sources templières*, Publications de l'Université de Provence, Aix de Provença, 2001.
- J. VIGUÉ – A. PLADEVALL (dirs.), *Catalunya Romànica*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1984-1998.
- F. VILLEGAS, “Sant Pere del Mont i les seves esglésies dependents. Un priorat poc conegut del Bages”, *Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages*, núm. 25, Manresa, gener-març 1975, pàgs. 27-29.
- M. ZIMMERMANN, *Écrire et lire en Catalogne (IXe-XIIe siècle)*, 2 volums, Casa de Velázquez, Madrid, 2003.

DOCUMENTS

899, desembre, 1

Dotalia. *Nantigís, bisbe d'Urgell, acut al territori del Berguedà, al lloc de la Quar, per tal de consagrar unes esglésies en honor de santa Maria, sant Sadurní i sant Hilari, a precés de Jordi, de Frujà i de tots els altres que les han edificat i que doten amb diverses propietats. El bisbe concedeix els delmes i les primícies dels fidels que treballin dins el terme parroquial i les sotmet a un cens anual. S'esmenten les afrontacions.*

- A.* ACU. Consagracions d'esglésies, núm. 6. Original (19 × 35 cm).
- [B]. Arxiu de l'abadia de la Portella. Còpia perduda.¹
- C. ACU. Liber Dotaliorum, I, núm. DCCCVIII, f. 239. Extracte del segle XIII.
- [D]. Arxiu del monestir de Camprodon. Còpia perduda.
- E. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 92 i 93. Remet a "És carta de lletra B, nº 1". En el mateix volum, regist a les pàgs. 11-12. Ex B. Vegeu doc. 310.
- [F]. Col·lecció de Jaume Caresmar, vol. 14, pàgs. 132-133. Volum perdut. Ex D.
- G. BN, París, Collection Moreau, vol. 3, folis 138r-139v. Ex D.
- H. RAH, Madrid, Colección Traggia, vol. 2, folis 49v-50v. Ex F.
- I. RAH, Madrid, Colección Villanueva, vol. 5, folis 40-41. Ex B.
- a.* VILLANUEVA, 1821, vol. VIII, ap. XXI, pàgs. 254-257 (també en fa un esment a les pàgs. 108-109). Ex B
 - b. SANTAMARIA, 1935, ap. 1, pàgs. 2-3. Ex a.
 - b. BARAUT, 1978, ap. 9, pàgs. 64-65. Ex A.
 - c. BARAUT, 1986, ap. 10, pàgs. 68-70. Ex A.
 - d. ORDEIG, 1993, doc. 18, pàgs. 62-66, ex A i a.

Primerament hem inclòs la transcripció d'A i després el document B. Les diferències entre les dues versions són prou importants com per no esmentar només en diverses notes allò en què no coincideixen B i A. D'altra banda, el fet que B fos la versió conservada a l'arxiu de l'abadia de la Portella fa que tingui, per a nosaltres, un interès molt especial.

A

Anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi nongentesimo, indictione X, die kalendarum decembrium, anno II regnante Karulo rege, veniens quidam venerabilis Nantigisus, Orgellensis episcopus, in territorio Bergetanensi, in locum que dicitur Lacorre, rogatus a Georgio clerico vel a Froiane sive et alios viros certantes in Dei servitio et ecclesiam Dei hedificatores, his nominibus Sidila, Luvricus, Witiza, Oliba, Ermemirus, Egila, Sirandus, Billitus, Gratus, Walavonsus, Donatus, Rado, Petrachus, Estigisus, Manzo, Ansemirus, Gudemirus, Asenarius, Fortes, Venrellus, Centullus, Todalecus, Wifredus, Cursio, Moratellus, Bernardus, Ursio, Stabiles, Gontarius, Bera, Petrus. Hii omnes supradicti vel alii plures rogaverunt iam nominatum venerabilem Nantigisum episcopum, ad ecclesias illorum consecrandas in honorem sancta Maria Virginis et sancti Saturnini, episcopi, et sancti Ilarii, confessoris, sicuti et fecit, in primis propter honorem Dei et remuneratione anime sue. Ideo nos supradicti tradimus ipsas ecclesias in potestate domni et pontificis nostri ad consecrandum, sicut sancti canones constituerunt et ut ante tribunal eterni iudicis remedium anime nostre accipiamus. Donamus ad ipsas ecclesias in dotaria terra qui est ad ipsa Spunia, qui de una parte habet terra Todaleci et de alia habet torrente et de tertia finit in rocca. Et in alio loco donamus terra qui est ad illos Uxos, qui de duas partes habet terras incultas de nosmetipsos supranominatos. Et donamus ibi vinea qui est in locum ubi dicitur ad illa Spunga, qui de una parte habet limex et de alias duas partes torrentes. Et donamus ipsa cella, cum sua curte et orto, qui afrontat in ipsas ecclesias. Et ego Froia dono terra que comparavi de Sidelane et Olibane plus minus quarteras III, qui de una parte habet strata et de alia stirpe et de tertia rio. Et donamus, in illo collo de Lacorre, terra qui de una parte habet stra[ta] et de alia terra Sperandeo, de tertia finit in stirpe. Et alia terra ad illo Iovello, qui de una parte habet strata et de alias omnes habet stirpe, ipsam tertiam partem. Donamus hec omnia supranominatum ad ipsas ecclesias propter remedium anime nostre in dotem ab omni integritate. Et qui contra hanc scripturam do-

nationis venerit ad inrumpendum aut nos venerimus hec \omnia/ superius nominata in quadruplum componat ad ipsas ecclesias, et in antea ista donatio firma permaneat. Ideoque ego Nantigisus, episcopus, consecro ipsas ecclesias et trado eis parrohechiam de flumine Azeste usque Monte Sancto et de illos Quadrons usque in serra de Petreto et usque ad illa Mesata et ipso villare Lodovese, cum finibus et aiacenciis suis, ut omnes qui infra hunc terminium laboraverint, cum omnes decimas et primicias de omni re ad iamdictas ecclesias semper occurrant et nullus alius sacerdos infra hunc terminium constitutum decimas usurpet, sed integras perveniant ad iamdictas ecclesias et ad sacerdotem qui eas per consensum nostrum digne regerit. Et constituo ut per singulos annos tertiale censum ipse sacerdos persolvat de annona modios V et solidos II. Etsi quis contra hunc decretum nostrum venerit ad inrumpendum omnia reddat quadruplum et insuper anathematis vinculo sciatur se abligatum.

Sign+ Sidila. Sign+ Luvricus. Sign+ Witiza. Sign+ Oliba. Sign+ Egila. Sign+ Ermemirus. Sign+ Sirandus. Sign+ Gratus. Sign+ Wifredus. Sign+ Levia. Sign+ Ansemirus. Sign+ Manla. FROIA sss.*, qui hanc dotem simul fecimus et testes ad roborandum tradimus. Sign+ Todalecus. FREDARIUS PRESBITER sss.* FELIS PRESBITER sss.* GALINDO PRESBITER sss.* Sss NANTYGISUS EPISCOPUS sss.*

+² DANILO presbiter, qui hanc dote vel donatione scripsit et sss. die et anno quod supra.

B

Anno ab incarnationis Domini nostri Iesu Christi nongentesimo, era nongentesima XXXVIII, indictione X,³ die chalendarum decembrium, anno II regnante Karolo rege, venerabilis Nangecitissus,⁴ Orgellencis episcopus, quidem veniens in territorio Bergitanensi, in locum quem nuncupant Lacorre, rogatus a Georgio vel a Frugane sive etiam ad alios viros certantes in Dei servitio et ecclesiam Dei hedificatores, scilicet his nominibus Sidila, Leuricus, Guitta, Oliva, Ermemirus, Igela, Sirandus, Billitus, Gratus, Gallavoncus, Donatus, Rudo, Petrascius, Estegissus, Manso, Angemirus, Gudamirus, Ascenarius, Fortus, Venredlus, Sentullus, Tollalegus, Guifredus, Cursio, Moratellus, Bernardus, Ursio, Stabilis, Gontarius, Bera, Petrus. Hii omnes supradicti vel alii plures rogaverunt iam nomina-

tum venerabilem Nantegissum, episcopum, ut veniret ad ecclesias idolorum⁵ consecrandas in honore beatae Mariae Virginis, qui est fundata in ipsa rocha et sancti Saturnini, martiris, et sancti Hylarii, confessoris, sicuti et fecit, in primis propter amorem Dei et omnes sancti eius et remunerationis animae nostrae. Ideo nos supradicti homines tradimus ipsas ecclesias in potestatem domni Nantegisii pontificis nostri ad consecrandum, ut ille consecret in honore beatae Mariae Virginis et sancti Saturnini necnon et sancti Hylarii, sicut sancti canones constituerunt ut ille et nos ante tribunal iudicis remedium animae nostrae accipiamus et parentum nostrorum. Et ego iamdictus Nantegisus, episcopus, consecro ecclesias supranominatas, die presenti, feria V, calendis desembris, et dono cimiterium ex utrisque partibus XL passuum ex unaquaque parte.⁶ Ideoque nos homines supradictos donamus ad ipsas ecclesias et dotamus eas et in donaria donamus alodium quod est ad ipsa Spuga, quae de una parte habet Rodaleig et de alia habet torrentem et de tertia finit in rocha, et de quarta pervadit usque in collo de Iuvell. Et in alio loco donamus terra qui est ad ipsos Uxos, quae de duas partes habet terras incultas de nosmedipsos suprataxatos. Et donamus ibi vinea qui est in locum ubi dicitur ad ipsa Spuga, quae de una parte habet limitem et de alias duas torrentes et quarta finit in rocha. Quia nos Entegius et Manso et Guadamirus donamus ad iamdictas ecclesias ipsa cella, cum una curte et ortos qui ibidem sunt, quae afrontat ad ipsas ecclesias. Et ego Fruga dono ipsa terra quam comparavi de Sidelane et Olivane plus minus quarterades tres, quae de una parte habet strata et de alia habet stirpe et de tertia habet rivo. Et donamus in illo loco de ipsa Corre una pecia de terra et in alio loco, in collo de Iuvel, donamus alia pessia de terra quae de una parte habet strata. Et nos homines supradictos donamus ad ipsas ecclesias hoc superius nominatum est propter remedium animarum nostrarum in dote ab omni integritate. Si quis contra hanc cartam dotariam vel donationis venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare sed componat in quadruplum. Ideoque ego Nantegisus, episcopus, qui consecravi ipsas ecclesias, trado eis parrochia de flumine Amest⁷ usque in rivo de Borredano et de alia parte de iamdicto rivo Borresdanensi usque in serra de Mascharone et sic pervadit usque in Monte Sancto, et de tertia parte de iamdicto Monte Sancto pervadit usque in Quadros, et de IIII parte de iamdictos Quadros pervenit usque iamdicto Bosrredane. Et sicut hii IIII termini ambiunt, cum finibus et adiacentiis suis, omnes

homines qui infra hos terminos laboraverint omnes decimas et primicias de omni re dono vel concedo ad iamdictas ecclesias et nullus alios sacerdos infra hunc terminium constitutum decimas vel primicias, nec sacerdos nec ullusque homo non usurpet, sed integras perveniant ad iamdictas ecclesias et ad sacerdotem qui eas per concensum nostrum digne regerit. Constituo ut, per singulos annos, terciarie censum ipse sacerdos persolvat de annona modios V et solidos II denarii. Et ego iamdictus Nantegissus, episcopus, laudo et confirmo haec carta dotaria vel donationem, sicut iamdictum est. Ideoque si ullus homo vel femina istam kartam dotariam disrumpere voluerit ad mandamentum voluerit habere in ecclesias, nisi ipsos qui iure debent habere, excomunico et anathematido ex parte Dei omnipotentis et beati Petri et per dominum papam Sergium,⁸ senioremeum, et nostram adtoritatem.

Nantegissus, Orgellensis episcopus, +. Benedictus archidiaconus +. Sig+num Sidela. Sig+num Leuricus. Sig+num Guitta. Sig+num Oliva.

Data per manus Borrellus, presbiter, sub die et anno prefato.

1. La versió que es conservava al monestir de la Portella, segons Jaume Villanueva, també era original. És molt probable que fos una còpia feta en una data no gaire allunyada, però molt possiblement ja al segle x o, més aviat, al segle xi. En primer lloc, segurament es féu per interès de la comunitat monàstica i, per tant, és més probable que sigui de després de l'any 1000. D'altra banda, el fet que hom faci esment d'un cementiri de quaranta passes també ens fa decantar per aquesta datació més tardana. A part d'això, hi ha diferències que ens fan pensar en una còpia no gaire allunyada en el temps (com ara recordar-se de qui havia fet algunes donacions, amb relació a persones no esmentades a la versió original), però no coetània. Crida també l'atenció que s'esmenti l'autoritat papal, d'un papa que no regí l'Església en el moment en què en principi es féu aquest document (Sergi III fou papa de 904 fins al 911). També es poden assenyalar altres canvis entre A i B (o la transcripció a), com ara confondre illorum per idolorum (error de Villanueva [també VIII, pàg. 109], que ha causat molts altres errors posteriors), fer canvis de l'article ille/illa per ipso/ipsa (fins i tot Laccorre esdevé ipsa Corre) o 'modernitzar' certs noms de persona (Walavonsus esdevé Gallavonçus, Wifredus es converteix en Guifredus i Witiza en Guitta). Amb tot, de la mateixa manera que l'Azest de B esdevingué, per error, Amest en a, potser Guitta esdevingué Guitta en la transcripció del pare Villanueva. 2. Crismó. 3. La indicció desena correspon a l'any 892 o bé al 907. 4. Probablement mala lectura de Nantegissus. 5. Aquesta mala transcripció (idolorum en lloc d'illorum) va ésser la causa de moltes teories sobre la pervivència del paganisme en aquestes contrades. D'altra banda, això no impedeix que, en una data més remota, aquesta església dedicada a la Mare de Déu s'edifiqués precisament per cristianitzar un santuari pagà. 6. És molt estrany l'esment, en aquesta data, d'una sagrera de quaranta passes. 7. Mala lectura de Azest. Adonem-nos que E fa esment de "lo riu Adest". 8. El papa Sergi III governà de l'any 904 fins al 911. L'any 899, era bisbe de Roma Joan IX (898-900). De fet, però, Sergi fou rival de Joan IX, l'any 898, i, fins i tot, va ésser excomunicat per aquest papa.

2

997, juliol, 15

Donació comtal al monestir. *El comte Oliba fa donació d'un alou, que li provenia del seu pare, Oliba, al monestir de Sant Pere, al terme del castell de la Portella, a la parròquia de Santa Maria de la Quar. Aquest alou és situat a la vall de Frontanyà, a la vil·la de "Terrades", a les "Pillades", a Camptellós, a la vil·la de Parets (Campdeparets) i a Escobet. Dins l'alou hi ha el bosc de "Grevolet" i unes artigues. S'esmenten les afrontacions.*

- [A]. Arxiu de l'abadia de la Portella. Original perdut.
- [B]. Quadern conservat a l'arxiu de l'abadia de la Portella.
- [C]. CARESMAR, tom 9 (signatura moderna A 5). Còpia perduda.
- [D]. CARESMAR, tom 14 (signatura moderna A 8). Còpia perduda.
- E. BN de París, Collection Moreau, XVI. Còpia del segle XVIII. Tramesa per Caresmar a Fossà.
- F. Notícia: PASQUAL, *Monumenta*, I, pàg. 419.
- G. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 13; remet a "És carta de lletra B, n° 4". Vegeu doc. 310.
- a.* JUNYENT, 1992, doc. 21, pàgs. 28-30. Ex E.

Gratum namque et acceptum esse videtur domum Domini diligere et honorare et de rebus suis quisquis prout potuerit offerri vel dotari, qui ad gratiam domini sui ambit pertingere et eius misericordia sua peccatu deponere. Quod nempe ego in Dei eterni nomine, Oliba, gratia Dei comes, totis [viribus] hoc corde bono pertractans procuravi ut ob Dei et veneratione eius apostoli Petri, seu et pro abolendis piaculis, ex rebus meis exiguum offero eidem apostolo prelibato, cuius videlicet domus vel cenobius extat fundatus in comitatu Bergitani, scilicet castri Portelle, simul et in appendicio Sanctae Mariae de Quor [vel in ipsa villa]. Igitur auxilio Dei adiutus, ego praefatus Oliba dono Sancto Petro alodem nostrum proprium, qui mihi advenit de genitori meo nomine Oliba comite, vel per comparacione aut per ullaque voces, id sunt casas, casalibus, cum curtibus et orreis et [...] torculariis, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas vel eremas, cum illorum arboribus, silvis et garricis, molinis, molendinariis, aquis aquarum et cum illorum capud, viaeductibus vel reductibus, petras, petrarum, mobiles vel immobiles, cum montibus et vallibus, simul cum [ipsas] artigas de ipso boscho de Agrevoledo; et [de] ipso boscho iam dicto concedo ipsa ligna, et ad [habitatores que ibidem sunt] quaeque fuerint opus ad servitium domos monasterii Sancti Petri iam dicti et suis homines. [Et sunt ipsa omnia] iam dicta in appendicio Fronte-

niano, in ibidem valle vel ad ipsa villa quam vocant Terradas, vel ad ipsas Pilladas, aut in Campo Talioso et ipsa villa [que] vocant Pareds [...] Eschobedo. Et affrontant ipsa haec omnia iam dicta, de parte orientis, in flumine Adest, [de]¹ occiduo, in alveo Lubrecati, a parte vero [circa],² in ipso torrente vel rivo de Villada, [et de meridie³...]. Quantum inter istas affrontationes includunt, sic dono ipsa omnia iam dicta ad Sanctum Petrum iam dictum et habitationibus ipsius loci presentibus et futuris, cum ipsos placitos, quuestias, toltas et forcias sive acapites, cugucias, omicidiis, sive disruptiones⁴ [... me] exvacuo, cum omnes meas voces quas ego habeo vel habere debeo, ad⁵ suum proprium alodem francum, totum ab integrum, sine ulla reservatione, cum exiis et regressiis earum, sine blandimento vicarium castrum Portelle, vel alii milites vel principes ipsius honoris sive ullius hominis vel feminae, sic trado in potestate et dominio iam dicto coenobio et abbatis praesentibus et futuris, propter Deum et remedium animae meae et animae genitoris mei Olibani comitis, exceptus castro Portellae, et est manifestum. Et qui contra istam cartam donationis a me facta venerit ad irrumpendum aut inquietare praesumpserit, non hoc valeat vindicare, sed componat Sancto Petro iam dicto ipsa omnia supra dicta, cum finibus, adiacentiis, terminis, aedificiis suprapositis, exiis et regressiis et omnia quidquid ad ipsos alodios legitime pertinet, quantum ab eo tempore in meliorata fuerint, iam dicto Sancto Petro dupla perpetim habitura. Et haec donatio a nullo homine irrumpi non possit, sed in omnibus firmis permaneat modo omnique tempore.

Facta carta donationis idus iulii, anno I regnante Raudaberto rege.

Oliba, gratia Dei comes, qui ista carta donationis fecit et testes firmare rogavit. Bernardus, gratia Dei comes. Sig+num Bardina, vicescomite. Sig+num Wifredus. Sig+num Gaufredo, saione. Sig+num Dagbertus. Sig+num Ramio. Sig+num Gerallus. Sig+num Gaunalgod. Sig+num Remio. Sig+num V[...]. Sig+num Riculfus. Sig+num Galindus.

Raimundus, sacerdos, qui ista carta donationis scripsit et sub ss. Die et anno quod supra.

1. Omès a E. 2. Omès a E. 3. Omès a E. Havia de correspondre amb la serra de Campdeparets. 4. És molt estrany trobar en una data tan primerenca l'esment dels plets i de les questes, toltas, forces, acaptes, cugucies i homicidis. La majoria d'aquestes paraules no es difongueren, amb el significat que tenen en aquest text, fins al segle XI i, molt sovint, fins a la segona meitat d'aquest segle. P. BONNASSIE, Catalunya mil anys enrera, vol. 2, Barcelona, 1981, pàgs. 53-57. 5. E: aut.

3

1000? [1041-1068, 1064?],¹ novembre, 11. Sant Martí d'Ix

Venda del comte i donació al monestir. *Ramon Guifré, comte de Cerdanya, i la seva muller, Adala, venen a Guifré, veguer de la Portella, dos masos amb llurs pertinences. Aquests masos són situats al comtat de Cerdanya, al terme de Sant Andreu, a Vilallobent i al Prat. El preu pagat per aquests dos masos és una espasa, amb el mànec i els braços d'argent i la fulla d'or, un ausberg i un elm. Actuen com a testimonis Guillem Guifré, bisbe d'Urgell, i el jutge Salomó. Per la seva banda, l'esmentat Guifré, veguer de la Portella, juntament amb la seva mare, Doda, donen aquests masos al monestir de Sant Pere de la Portella.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (37 × 46 cm). Pergamí ennegrit, amb algunes taques, diversos forats i plec. Al verso: "Sach 6, H, n° 8."
 B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 87; remet al: "Sach 6, H, n° 8". Vegeu doc. 310.
 a. SANTAMARIA, 1935, ap. VIII, pàgs. 9-10.

In Christi nomine. Ego Raimundus, proles Guifredi, gratia Dei comes Cerritaniense, et uxor mea nomine Adala, vinditores sumus tibi Guifredo, vicario Portelle. Per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus tibi mansos duos cum eorum pertinenciis sive afrontacionibus, id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, linariis et cannamariis, sive terris, pratis, pascuis, aquis aquarum, sive columbarios, omnia et in omnibus qui ad ipsos mansos pertinent, sive cum exiis et regresiiis earum, et omnem decimis de omni laboracione sive de lana vel de caseos sive de nutrimento que in iam dictis mansis facte sunt vel exire debent, sive cum omnes usaticos et chestas que facere debent et taverna unumquemque manso per tribus modii segle et tres tragins qui mihi adveniunt iam dicti mansi ad me, Raimundus comes, sicut superius scriptum est, per parentorum vel per qualicumque voce; et ad me, Adala, per virum meum sive per qualique voce. Et sunt iam dicti mansi in comitatu Cerritaniense, in apendicio Sancti Andree, in locum quem vocant Vilalubint sive ad ipso Prad. Sicut superius scriptum est, sic vindimus tibi in precium quod inter nos et te complacuit, id est spada una optima qui abebat capud et bracia de argento et filum de auro obtimo, et unum alspergum obtimum et uno elmo. Et hoc fuit factum in presencia de domno Guillelmo Guifredi, fratri meo, episcopus Urgellensi, et Salomon, iudice, et Miro Ricolf

et Guillelmus Guillelmi et aliorum bonorum hominum, monachis, clericis et laicis qui ibi aderant ante ecclesia Sancti Martini de Ix. Et est manifestum quod si nos vinditores vel ullusque homo vel femina qui contra hanc cartam vindicionis venerit aut venerimus pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare set co[mp]on[at] in duplo, cum sua melioracione, et in antea in ira [Dei in]currat, et hanc scripturam vin[dicionis firmam] et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc III idus novembris, anno V regnante Rodberto rege.

Sig+num Raimundus, gratia Dei comes +. Sig+num Adala, qui hanc cartam vindicionis scribere et manibus nostris cumpunctis firmavimus et testes firmare rogavimus. Guillelmus, episcopus Urgellensis +.* Salomon² +, sacer et iudex sss. Signum + Mir Ricolf. Signum + Geruc. Signum + Guillem Guillem. Signum Arnall Gerall. Signum + Guifre Gerall.

Radolfus, scribe et capellanus, qui hanc cartam vindicionis rogatus scripsit sub die et anno sss. prefixo.

Et ego iam dictus Guifredus, vicarius Portelle, simul cum domna Doda, mater mea, donamus namque propter Deum et remedium animarum nostrarum [...]us bonis hominibus in presencia ipso die audientibus [...] de iam dictis mansibus, sicut superius resonat, de expletis sive de omni nutrimento que [...] erint sive usaticos vel taverna vel tragins [...] de supra nominato comite et uxori sue, sic donamus bono animo et bona voluntate dicto cenobio Sancti Petri Portelle. Et qui hoc tollere [...] filium aut filiam aut ullaque personam maledictus permaneat. Et si obstinaciter excomunicacionem parvipendens emendare noluerit anathema con[...]us et a regno Dei excussus nisi resipuerit in die eterni examinis sit perditus.

Wvifredus sss, sig+num domna Doda, qui hanc donacione vel helemosina laudamus et firmamus.

Data per manus notarii Radulfus, scribe et capellanus, ipso die quo supra.

1. La datació d'aquest document és gairebé impossible (com ja es va adonar Joan Santamaria, en fer-ne l'edició), fins al punt que podem sospitar que sigui una falsificació. Malgrat el que diu, si el datem pel rei Robert, l'any 1000 ni governava el comte Ramon I de Cerdanya, ni era bisbe Guillem Guifré. Si penséssim que és un error i que cal datar-lo pel rei Enric, l'any cinquè del seu regnat (el 1035) encara no era bisbe Guillem Guifré. Només, si fos l'any cinquè del rei Felip (el 1064), podríem trobar el comte Ramon I, fill de Guifré (1035-1068), i aleshores sí que Guillem Guifré era bisbe d'Urgell (1041-1075). Malgrat tot, hi ha un altre problema: Doda, que actuà com a donadora al document, féu

testament i morí l'any 1021 (doc. 10). A causa de tots aquests errors i incongruències, hem decidit de datar-lo vers l'any 1000, encara que sabem que aquesta datació no és real. 2. Representat en forma de creu: al mig hi ha una A i una O i als braços de la creu, la S, la L, la M i la N.

4

988-1003

Venda comtal. *Oliba, comte de Berga, segurament abans d'ésser monjo, abat i bisbe, vengué als senyors de la Portella alguns dels béns i drets que aquests després donaren al monestir de Sant Pere de la Portella.*

- [A]. Original perdut. Es conservava a l'arxiu de l'abadia de Sant Pere de la Portella.
- [B]. Arxiu de l'abadia de Sant Pere de la Portella. Quadern on hi havia transcrit A.
- C. Esment. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 13.

Un codern de pergamí molt antic en què estan continuades algunas escripturas, las vendas que lo compte Oliva féu als senyors de la Portella de lo que després donaren al monastir.

5

1006, gener, 26

Donació al monestir. *Doda i el seu fill, Guifré, donen al cenobi de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) uns aious que els provenen del comte Oliba, formats per les artigues de "Grevolet", la devesa de Solls, unes alzinedes a Calveroles, uns boscs situats entre Solls i el torrent de Borredà i un camp situat a Santa Maria de la Quar. Tot això era situat al comtat de Besalú,¹ al terme de Santa Maria de la Quar. S'esmenten les afrontacions. També fan donacions de terres i drets a Nàüja, Alp, Ger, Villec, Saltèguet, a la Cerdanya, a la Quera, al Vallespir, i a Saldes, al Berguedà.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (23 × 53,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb algun plec i alguna taca. Al verso: "Saccus 2, littera B, n° 2", "Carta de donació a la Portella".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 12-13; remet a: "És carta de lletra B, n° 2". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. III, pàgs. 4-5.

In nomine Domini. Ego Doda et filio meo, Wifret, nos simul in unum donatores sumus ad domum Sancti Petri cenobii Frontania-nensis. Per hanc scriptura donacionis nostre donamus ibi alaudem nostrum proprium, qui nobis advenit de comparacione sive de donitum de Olibane comite, id est, maso nostro dominico et ipsa claustra cum ipsas mansiones qui ibidem sunt ad² nos facierimus, et ipsas vineas et ipsos ortos et ipsas terras dominicas totum ab integrum, et ipsos masos amasatos cum omnia que ad illos pertinet et que nos de illos debemus abere. Et ipsas artigas de Agrevoled et ipsa devesa qui est francheda quem dicunt Sols, totas ab integrum, qui tenent de Salga Plana usque in Bassas, et cum suos boschos et pratos vel molinos sive pasturas et cum decimis et primiciis qui inde exierint. Et de ipsas Chalveroles similiter donamus ad iam dicto cenobio, cum boschos et ulzinedas quem in eis sunt, sive pasturas et cum decimis et primiciis de omni laboracione que ibi facta fuerit, bono animo et bona voluntate, donamus ad iam dicto cenobio totum ab integrum hoc quod abemus vel abere debemus et cum exiis et regressiis earum, sine ulla retinencia et sine blandimento ullius hominis vel femine. Similiter donamus ad iam dicto cenobio ipsos boschos et terras qui se tenent de iam dictus Sols usque in torrente de Boredano. Donamus namque in villa de Corr, campo I que ememus de Gonalgod, cum suas affrontaciones et cum exio et regressio suo. Et est ipsum alaudem et ipsa hec omnia iam dicta in comitatu Bisulluno, in apendicio de Sancta Maria de Corr. Et affrontat ipsos alodes de iam dictis Sols vel de Chalveroles et de ipso campo iam dicto, de parte oriente in collo de Iuvel et pervadit per ipsa estrada subtus ipsa rocha usque ad collo de Salga Plana, et de occidente in serra de Mascaro, et de circi in rivo de Boreda, et de meridie in collo de Solanelles, et pervadit usque Iunnent sots ipsa devesa de Agrevoled, deinde vadit per ipso torrent usque ad collo de Faiatella et pervadit usque in grado de Portella et pervenit per summa serra usque in pug Guarner. Quantum infra istas IIII^{or} affrontaciones includunt sic donamus ad domum Sancti Petri monasterii supra nominati quantum abemus vel abere debemus per qualecumque voces omnia et in omnibus totum ab integrum sine ulla reservacione. Et in alio loco, dono ego Doda, in comitatu Cerritanie, in villa Anauga, ipso mas et ipso alode que emi de Seniofredo et de Elsava et de Berengario et de sua sorore, cum omnes suas affrontaciones et cum exiis et regressiis earum. Et in alio loco, in villa Alb vel in

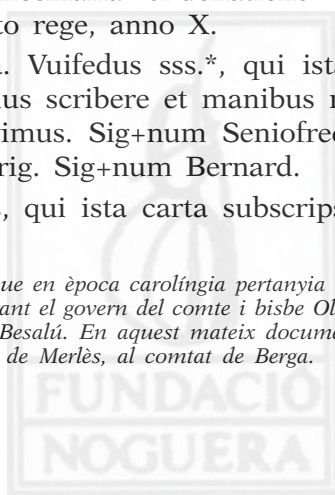
Ger, ipsum meum decimum qui mihi advenit de Delane, condam, et de excamiacione de Guillem Ollomar, totum ab integrum. Et in villa Villag dono ipsas vineas et ipso campo que emi de Trasuer, cum illorum affrontaciones et cum exiis et regressiis earum. Et in villa Saltegal, dono ipso maso et ipso alode quem comparavi de Sunier et de Richel et de Trasuer et que excamiavit ad Ermemir Davino, et pecia de terra que emi de Guadamir, cum suis terminis et exiis et regressiis suis, totum ab integrum. Et in chomitatum Ressonionense, in valle Asperi, in villa Chera, dono maso uno cum terras et vineas et cum arboribus et cum omnia que ad illum pertinet, cum suas affrontaciones et cum exiis et regressiis, totum ab integrum. Et in vila Salzes, dono ipsas pecias de terras que emi de Galin presbiter vel suos eredes ab illorum affrontaciones, cum exiis et regressiis totum ab integrum. Et in comitatu Bergitano, in flumen Azest, dono ipso mulino que emi de Sunier cum omnia que ad illum pertinet et cum exiis et regressiis suis, propter remedium animarum nostrarum. Et est manifestum. In tali modo donamus hec omnia supra scripta ut nullis senioribus Portelle, homo vel femina, vicarius nec baiulus, nec ulla persona magna vel minima, qui contra hanc nostra scriptura venerit pro inrumpendum, vel ad ipsos servos Dei qui ibi sunt congregati in honore Dei et sancti Petri Rome iactare voluerit vel disrumpere, ira de Dathan et Abiron veniat super illos, et hanc scripturam non valeat vindicare, sed componat in quadruplum et in antea hanc scriptura firma permaneat omnique tempore.

Facta carta elemosinaria vel donacione VII kalendas februarii, regnante Rodemberto rege, anno X.

Sig+num Doda. Vuifedus sss.*, qui ista karta elemosinaria vel donacione fecimus scribere et manibus nostris firmavimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Seniofredi. Sig+num Guanalgodo. Sig+num Leurig. Sig+num Bernard.

MIRO, clericus, qui ista carta subscripsit die et anno quod sss. supra.

1. *Aquest territori, que en època carolíngia pertanyia al comtat de Berga, a causa dels canvis esdevinguts durant el govern del comte i bisbe Oliba, passà a ésser considerat com a part del comtat de Besalú. En aquest mateix document, tanmateix, es fa esment d'un molí situat a la riera de Merlès, al comtat de Berga.* 2. Sic.

6

1007, juny, 24¹

Donació al monestir. *Doda i el seu fill Guifré, fill del senyor de la Portella, donen al cenobi de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou que van comprar al comte Oliba, situat al comtat de Berga, al terme del castell de Frontanyà, al lloc de les Artigues, en el bosc de "Grevolet". S'esmenten les afrontacions.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (22,5 × 36,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb algun plec. Al verso: "Sacculus 2, littera B, núm. 3." Junyent creu que només és una còpia.
- [B]. Arxiu de l'abadia de la Portella. Quadern. Esmentat en C, pàgs. 13-14.
- C. Extracte: PASQUAL, *Monumenta...*, vol. I, pàg. 419.
- D. Regest: ACA, *Monacals d'Hisenda*, vol. 1134, pàg. 13; remet a "És carta de lletra B, n° 3". Vegeu doc. 310.
- a. VILLANUEVA, 1821, VIII, ap. XXII, pàgs. 257-258.
- b. SANTAMARIA, 1935, ap. II, pàgs. 3-4.
- c. JUNYENT, 1992, doc. 36, pàgs. 42-43 (el data l'any 1008).

In nomine Sancte Trinitatis, scilicet Patris ac Filii atque Spiritus Sancti. Ego Doda, femina, cum filio meo Wifredo, proles Portelle, donatores sumus domino Deo et Sancti Petri Frontanianensis cenobio. Per hanc scripturam donacionis nostre donamus namque alaudem nostrum proprium qui nobis advenit per comparatione quem comparavimus de Oliba comite, id sunt ipsas Artigas. Et sunt ipsas Artigas in comitatu Bergitano, in apendicio de castro Frontanianensi vel in ipso boscho quem dicunt Agrevoledo. Et affrontant ipsas Artigas, de una parte, in collo Silve Rutundensi, et, de secunda, in collo Trape, et, de tercia, in Pugo de Guardia, et, de quarta, in rivo qui discurrit per Fronteniano et pervadit usque ad Godseneres. Quantum inter istas III^{or} affrontaciones includunt sic donamus nos ipsas Artigas superius scriptas totas ab integrum cum [...]² exiis et regressiis earum. Et de nostro iure tradimus in dominio Sancti Petri cenobio et habitatoribus huius loci, sine blandimento ullius persone vel sine ulla reservacione. Et est manifestum. Et qui contra hanc ista carta donacionis venerit ad inrumpendum, a<u>d nos donatores venerimus aut ullusque homo vel femine inquietare voluerit, non hoc valeat vindicare, sed componat in duplo ipsas Artigas suprascriptas cum omnia sua inmeliacione, et in ante ista carta donationis firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta karta donationis VIII° kalendas iuli, anno XII³ regnante Raudeberto rege.

Sig+num Doda. Vvifredus sss., qui ista karta donacionis fecimus scribe et firmamus et testes firmare rogamus. Sig+num Bardina, vicescomite. Sig+num Reimundus. Sig+num Gaucefredus sagone.

Ss. REIMUNDUS presbiter, qui ista karta donacionis scripsit et sub sss. die et anno quod supra.

1. *Sembla que originalment hi deia anno VII regnante Raudeberto, després corregit en XII. Si fos així, correspondria a l'any 1002.* 2. *Raspat i foradat.* 3. *Sembla com si abans hi hagués un VII. Aleshores seria l'any 1002.*

7

1012, maig, 4

Donació al monestir. *Teudofred dóna al monestir de Sant Pere de la Portella una vinya situada al comtat de Manresa, al terme del castell de Gaià, a prop del riu Llobregat.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 74; remet a "Sach 4, C, n° 15". Vegeu doc. 310.

Teudofredo dóna al monestir de la Portella una vinya en lo comptat de Manresa, en lo apendicio del Castell Galià, prop lo riu Llobregat, a 4 de las nonas de maig, anno 16 regnante Rodoberto rege. Sach 4, C, n° 15.

8

1015, desembre, 3

Donació al monestir. *Bonafilla, dona, també anomenada Girsolma, dóna al cenobi de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou situat al comtat de Berga, al terme de Sagàs, al lloc d'Adàs. Se n'esmenten les afrontacions.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (10,5 × 35,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Al verso: "Saccus 2, littera C, núm. P°", "Bonafilia", "Donació feta per Bonafilla al monestir de la Portella <...>".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 23; remet a: "És carta de lletra C, n° 1." Vegeu doc. 310.

a. SANTAMARIA, 1935, ap. IV, pàgs. 5-6.

In Dei nomine. Ego Bonafilia, femina, que alium nomen dicunt Girssolma, donator sum ad domum Sancti Petri qui est

fundatus in valle Fronteiano, in ipsa vila. Per hanc scriptura donacionis mee dono ibi alaudem meum proprium qui michi advenit de parentorum vel de excamiacione, vel pro quacumque voce, id est casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas vel ermas, silvis, ccarricis, pratis, pascuis, vieductibus vel reductibus, cum illorum arboribus, cum exiis vel regressiis earum. Et est ec omnia in comitatum Bergitano, in apendio de Sagass, in llocum que dicitur Adac. Et afrontat ec omnia quod superius resonat de I parte in Poseicono et de II in ipsa Servera et de III in vila Ioullans, IIII et de¹ in Puig Erigo. Quantum infra ista afrontaciones includunt sic dono ad domum Sancti Petri supra scripto, ab omni integritate. Et est manifestum, in tale conventum ut ego donatrix teneam et possideam et posteritas mea, et donare faciamus ipsa tasca ad domum Sancti Petri suprascripti, per singulos annos. Et qui contra ista carta donacionis venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, set in duplo componat, et in antea ista carta donacionis firma et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta ista carta donacionis III nonas december, anno XX^{mo} regnante Rodeberto rege.

Sig+num Bonafilia, que alium nomen dicunt Girssolma, qui ista carta donacionis rogavit scribere et testes firmare.

Sig+num Bonifilio. Sig+num Ricolf. Sig+num Oldomar.

Godemarus, sacer, qui ista carta donacionis rogitus scripsit sss. die et anno quod supra.

1. *Mal redactat.*

1018, gener, 26

Document fundacional. *Oliba, abat del monestir de Santa Maria de Ripoll, envia dos monjos de Ripoll al monestir acabat de fundar de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Original perdut. Es conservava a l'Arxiu de l'abadia de la Portella, sac 1, lletra A, núm. 1.

B. Notícia: MONCADA, *Episcopologio...*, 1891, I, 236.

a.* JUNYENT, 1992, doc. 53, pàg. 78. Ex B.

El primer empleo con que después de su consagración se halló, es ayudando a un noble caballero llamado Guifredo a la fábrica de un monasterio de su orden de San Benito, en el valle

de Frontañá, condado de Berga, cerca del castillo de la Portella de donde era señor dicho Guifredo, con cuyo favor llevó la obra a la perfección deseada; y así a siete de las calendas de febrero, que es a veinte y seis de enero, del año veinte y dos del reino de Roberto, que aún corría el de la encarnación del Señor de mil diez y ocho en que había sido electo el obispo Oliva, para dar principio a la fundación envió dicho obispo dos monjes de su monasterio de la Portella y guardaron en aquella casa la regla de San Benito.

10

1021, febrer, 20

Donació al monestir. *Doda, en el seu testament, deixa al monestir de Sant Pere de la Portella una peça de terra al Vallespir, al lloc de Roirós, una peça de terra a la Cerdanya, al lloc de Saldes, i una altra peça de terra al comtat de Berga.*

[A]. Original perdut.

[B]. Arxiu de l'abadia de la Portella. Quadern fet en pergamí ("Un codern de pergamí molt antich en què estan continuadas algunas escripturas").

C.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 13-14. Vegeu doc. 310. Ex B.

Doda y lo seu testament, que fonch fet a 3 dels idus de mars, en lo any 25 del rey Roberto, y diu morí a 10 de las chalendas de mars y deixà al monastir una pessa de terra en Vallespir, en un lloch dit Rourós, y en Serdanya altra pessa de terra, en un lloch dit Saljes,¹ y en lo comptat de Berga altre pessa de terra. Fonch fet a 3 dels idus de mars, en lo any 25 del rey Roberto.

1. *Segurament, mala lectura de Salzes, Saldes.*

11

1025, setembre, 9

Publicació testamental de la vescomtessa. *Publicació sacramental del testament de la vescomtessa Guisla, jurat sobre l'altar de Sant Esteve d'Estoer, pels testimonis Ermengol, bisbe d'Urgell, Bernat Senfred i Senfred Arnau, per manament d'Unifred, levita, del seu marmessor Ermemir i del jutge, Sendred, i en presència de Duran*

i Donuci, preveres, Maiol, Ponç, Savaric, Bernat i Dela, prevere. Fa donacions a Santa Maria de la Seu, Sant Pere de la Portella, Sant Miquel de Cuixà, Sant Pere de Rodes, Sant Pere de Vic, Sant Llorenç prop Bagà i Santa Maria de Serrateix. També fa donacions a la seva néta Sança, a Geriberga, filla d'Eldegarda, i als bisbes de Narbona, Besiers, Vic, Girona, Barcelona, Roda, Elna, Carcassona i Sant Joan. Fa importants donacions al seu fill Ermengol, bisbe d'Urgell. Dóna els sarraïns (meos saracinos) per a redempció de cristians captius i mana afranquir els servents (servis meis). A Sant Pere de la Portella dóna l'alou que té a Prats i l'heretat que té a Pi (a la Cerdanya?), que li provenen de la dècima i per compra, i cent ovelles.

[A]. Original perdut.

B. ACU. LDEU, I, fol. 228v, doc. 763. Còpia del segle XIII.

a.* BARAUT, 1981, doc. 401, pàgs. 107-109.

b. UDINA, 1984, doc. 137, pàgs. 317-319.

c. BOLÓS, 2006, doc. 75, pàg. 154 (només part del document).

Condiciones sacramentorum, ex ordinacione Unofredo, le-
vita, et Sendredo, iudice, et in presentia Duran, presbitero, et
Donucio, presbitero, et Maiol et Poncii et Savaricho et Bernar-
do et Dela, presbiter, et aliorum bonorum hominum qui ibidem
aderant, testificant testes prolati quas profert Ermomir in faciem
de supradicto Sendredo, iudice, ad comprobendam helemosinam
de condam nomine Guisla, vicescomitissa defuncta. Et hec [sunt]
nomina testium sicuti et iurant, id est, Ermengaudo, episcopo, et
Bernardo Senfred \et Sinfret/ Arnall. Iurati autem dicimus, per
Deum patrem omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius
Sanctumque Spiritum qui est in Trinitate unus et verus Deus et
per hunc locum veneracionis Sancti Stephani martiris Christi et
aliorum sanctorum cuius basilica sita est in villa Astoveir, supra
cuius sacro altario de as condiciones manibus nostris continuimus
vel iurando contangimus, quia nos suprascribti testes sumus et bene
nobis cognitum est quia presente[s] eramus, oculis nostris vidimus
et aures nostras audivimus ad ea hora quando iacebat condam
Gisla, vicecomitissa, in egritudinem unde obiit de hoc seculo, adhuc
loquela et memoria integra, et tunc nos videntes vel audientes sic
comendavit vel iniunxit omnem suam helemosinam ad istos suos
helemosinarios supra nominatos et precepit ei[s] et dixit ut, si de
ipsa egritudo mortua fuisset sicut et mortua fuit, ipso meo avere
plenam potestatem habuissent isti sui helemosinarii omnem suam
helemosinam apprehendere et dare pro animam suam.

In primis iubeo dari ad domum Sancta Maria Orgellitana ipsum meum alodem de Caprera. Et ad domum Sancti Petri de Portella ipsum meum alodem de Prads et ipsa mea hereditatem quem abeo in villa Pino, qui mihi advenit de comparacione quam de meo decimo et oves C. Et ad domum Sancti Michaelis cenobii Coxani <...>.

Latet condicionis V idus septembris, anno XXX° regnante Radberto rege.

Sig+num Ermomir, qui sum elemosinario et hunc iuramentum iuravi. Ermengaudò, episcopo, et Bernard Senfret et Senfret Arnal. Sig+num Sendredus, iudex, sss. Arnallus, levita, sss. Durandus, presbiter, sss.

Giscafredus, levita, qui has condiciones scripsit et sss, die et anno quod supra.

12

1026, març, 13

Donació testamentària al monestir. *El prevere Borrell dóna al cenobi de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou, que li prové de la marmessoria del difunt Sunifred, situat al comtat de Berga, al terme de Roset i de Vilada i al lloc de Vila-rasa. S'esmenten les afrontacions.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11,5×33 cm). Pergamí amb algunes taques i diversos forats, especialment a la banda dreta. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. P^o", "Donació de un alou que és en lo comtat de Berga, en lo loch que diu Vila Rara al monastir de la Portella".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 38; remet a "És carta de lletra F, n° 1". Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 152; remet a "Signat de núm. 208". Vegeu doc. 311.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. V, pàgs. 6-7.

In nomine Domini. Ego Borrellus, presbiter, donatur sum ad domum Sancti Petri cenobii Frontenianensis. Per hanc scriptura[m] don]ationis mee dono ibi aliquid de alode qui mihi advenit per manimesseria¹ de condam Seniofredo, id sunt, kasas, kasalibus, ortis, ortalibus, [terra]s et vineas, cultas vel ermas, cum illorum arboribus, et in ipsa revvira suam portionem. Et est ipsa hec omnia in comitatum Bergitano, in apendicio de Rosed, vel in Vilalada aut in locum que vocant Vila Rara. Et affrontat ipsa hec omnia

quod superius resonat, de I parte in villa Erchilanis et de II in Salga Acuta vel in Pedred et de III in Cerch Plexado et de IIII in Pedra Fita. Quantum infra istas affrontationes includunt sic dono iam dicto alode ad predicto cenobio, sicut condam Seniofredus iussit mihi, per suum verbum et memoria plena et loquela integra, audiente Bardina fratre suo et Doda femina et plures homines vel feminas. Et ego Borrellus dono ad cenobio iam dicto, de omnia supra nominata, ipsa tascha de ordio et frumento et segal et vino et blandimento in cera aut in carne argenciada I, et ego dono et trado sicut superius scriptum est ad domum Sancti Petri, pro anime Seniofredi defuncti. Et est manifestum. Si quis contra hanc ista carta donatione vel elemosinaria venerit ad inrumpendum aut ullusque homo inquietare voluerit non hoc valeat vindicare sed componat in duplo cum sua inmelioratione, et in antea ista carta donatione vel elemosinaria firma permaneat omnique tempore.

Facta carta donatione vel elemosinaria III idus marci, anno XXX^{mo} regnante Rodeberto rege.

BORRELLO, presbiter, sss., qui ista carta do[nati]one vel elemosinaria fecit scribere et testes firmare.

Sig+num Seniofredo Altemiro. Sig+num Frul[...]. Sig+num Willelm Bels.

WIFREDUS, monach[us ...], qui ista carta donatione vel elemosinaria rogitus scripsit die [et anno] quod supra.

1. Sic.

13

1032, agost, 31

Donació al monestir. *Ramon dóna al cenobi de Sant Pere de la Portella una mujada de vinya situada al comtat de Manresa, al lloc que anomenen riu de Sant Fruitós.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (16×14,5 cm). Pergamí amb algunes taques, sobretot a les vores. Línies sota les ratlles de text. Al verso: "L 25 Manresa", "Donació de una vinya que fa Ramon al monestir de la Portella, en lo partit de Manresa, in loco Rivo de Sancto Fructuosso <...>. Sach 5, C, nº 13".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 74; remet a: "Sach 5, C, nº 13." Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. VI, pàg. 7.

In Dei nomine. Ego Ramon donator sum Deo et cenobio Sancti Petri Portelle, per Deum et remedium anime mee. Sic dono modiata I de vine cum terra ubi est edificata, et est mea propria legitima francha. Advenit mihi de comparacione de me \pre/dictus Ramon, quem comparavit de Seniofre et de uxori sue, Bonadona. Et est ipsa vinea in chomitatu Minorisa, in lo<co> quem dicunt rivo Sancto Frut\u/oso. Et afrontat hec omnia ab oriente et de meridie in vineas de iam dictus Seniofredus, unde ego com[...] vi, de occiduo in vineas de Forto, de circii in vinea de Gitard, sacer. Quantum inter istas IIII^{or} afrontaciones includunt sic dono ego Raimundus ad prefato monasterio hec omnia supra scripta ab integrum, sine ullo retentu, ad suum proprium alladem¹ et sine vinculo ominis vel femine. Et est manifestum. Si quis hoc dirrumperit, in duplo componat.

Actum est hoc II kalendas setember, anno II regnante Aigarricho rege.

Sig+num Raimundus, qui hoc mandavi scribere et testes firmare rogavi. Sig+num Seniofre. Sig+num Bonadona. Sig+num Guilelmo. Sig+num Fort. Sig+num Compan.

Guitardus, sacer, qui hoc scripsit sss. sub die et anno quod supra, cum literas emendatas in IIII linea.

1. Sic.

14

1033, novembre, 4

Testament. *Falçuç fa testament. Mana que es faci donació al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) d'unes possessions que té al terme de Sant Andreu [de Sagàs], al lloc anomenat la Móra. També fa donació als seus fills, Guerau i Isarn, d'un mas i d'altres béns i a la seva filla, Sança, d'un sagrer a l'església de Sant Andreu, una quart part de l'alou de la Móra i una cinquena part del de Calders. La resta dels béns també han d'ésser repartits entre els fills legítims. També mana que es faci una donació a la dona anomenada Lins.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11,5 x 31,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i diversos forats petits. Al verso: "Saccus 2, littera C, núm. 2", "Testament <...>".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 23; remet a: "És carta de letra C, n° 2." Vegeu doc. 310.

a. SANTAMARIA, 1935, ap. VII, pàgs. 7-8.

Cum fragilitas humana mortis necessitati quandoque sit ad ducenda oportet ne inprovide succumbat huic imparata. Idcirco in omnipotentis Christi nomine, ego Falcuzo hoc affundo cordis retractans volo testari omnia mihi a Domino concessa ne si \ex/ improvisu mors mihi evenerit intestata remaneat. Volo ergo ut sint helemosinarii mei Vuisad de Vilalta et Ugo, filio meo, et Suniario Sinlla.¹ Contestor autem vos ut ita distribuatis omne quod inferius est scribendum, per Deum et vite aeterne premium. In primis, hoc mando vobis ut donare faciatis ad domum Sancti Petri cenobii Frontenianensis quantum habeo vel habere debeo vel in an[tea] dquisiero, in casas, in casalibus, in ortis, in ortalibus, in terras et vineas, cultas vel ermas, cum illorum arboribus, molinis, molendinariis, pratis, pascuis, silvis, garricis, cum exiis et regressiis earum \et ecclesia qui ibidem est/, qui sunt in apendicio de Sancti Andree vel in locum que vocant ipsa Mora, aut in suos terminos, ipsa tasca post obitum meum de quantum laboraverint homines qui ibidem erunt de omni re. Et ego Falcuz, in vita mea, dono recognicionem dinarada I in cera, aut in valente, et teneant et possideant posteritas mea sine ullo blandimento de habitatores supra nominato qui ibidem erunt, et donent ipsa tascha de omni re que laboraverint. [Et post o]bitum meum, corpus et omni re mobile, que ad me pertinet, dent helemosinarii mei iam dicti ad domum supra nominato. Et a Geraldo et ad Isarn, filios meos, ipso maso cum ipsos ortos et ipsa era ab integrum. Et ad Isarn iam dicto, post obitum meum, unum modio, inter pane et vino. Et a Sanca, filia mea, ipso sacrario, cum media curte qui est ad aecclesiam, et de omni alode qui ibidem est, in ipsa Mora, ipsam quartam par[tem ab integ]rum, exceptus ipsos ortos qui in giro masione iam dicta sunt. Et in Callers, de ipso meo alode qui ibidem est, cum apendiciis suis, ipsam quintam partem ab integrum. Et omne meum alode qui est in ipsa Mora aut in Callers remaneat ad filios et ad filias meas \legitimos/. Et a Lins, femina, si viva est, inter pane et vino, medio modio aut in valente, et si est mortua est,² donent pro ani[ma] eius. Et anc scriptura testamenti firma permaneat omnique tempore et non sit disrupta.

Factum hunc testamentum II nonas novembris, anno [III]³ regnante Eianricho rege, filio Rodberti.

Sig+num Falcuz, qui hunc testamentum memoriale feci scribere et testes firmare rogav[i]. Sig+num Bera. Sig+num Wifred Gisad. Sig+num Godmar Gisad. Sig+num Sala Edala.

WIFREDUS, presbiter et monachus, qui hunc testamentum rogitus scripsit et sub SSS. scripsit die et anno quod supra.⁴

1. *Dubtós; potser Sinila.* 2. *Sic.* 3. *Hi ha precisament un forat. Podria ésser II o IV (fet que faria que calgués datar el document, si fos així, de l'any 1032 o del 1034).* 4. *A sota, afegit en una altra línia i per una altra mà: et anno.*

15

1033

Llevador. *Recull de béns (i potser també dels drets) que posseïa el monestir de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 14. Vegeu doc. 310.

a.* Esment: VILLANUEVA, *Viage...*, VIII, pàgs. 110-111.

b. Esment: SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 28.

B

Un catàlogo dels béns que lo monastir posseïa en lo any 1033 del Senyor.

a

No estaba entonces fundado este monasterio, ni lo estuvo hasta un siglo después, es á saber, hasta por los años de Cristo 1003. Pereció la escritura primordial de la fundación, pero de los documentos que iré alegando y de otros cuya mención no es necesaria, consta que los fundadores fueron *Wifredo*, hijo de *Portella*¹ y de *Doda* su muger, casado con *Ermetruit*; los cuales dotaron la casa para que en ella se profesase la regla de San Benito. Todo esto, con el año que dije, consta en un cabreo, ó relación de los predios del monasterio, que queda en él, cuyo principio es el siguiente á la letra: *Anno ab incarnatione Domini nostri Ihesu Christi millesimo trigesimi tertii, era millesima septuagesimi primi, indictione prima, epacta VII, anno tertio regnante Aenrico rege francorum* (todos estos datos estan conformes), *et anno TRIGESIMO quo domus haec constructa, et ex quo hic monachi coadunati, Deo annuente, sub regula almi patris Benedicti vivere cupientes, adiuuante Christo: exinde simul fratres in unum congregati, definitum est ab illis ut ex prediis eiusdem cenobii cartula deberetur inquiri et cetera.* Esta escritura tan próxima á la fundación del monasterio, no deja duda en que se verifico treinta años antes, esto es, en el de 1003.

1. *Sic.*

16

1035, setembre, 21¹

Dotalia. *Dotalia de l'església de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella). L'arquebisbe Guifré de Narbona i els bisbes Ermengol d'Urgell i Guifré de Carcassona consagren el bisbe Guislabet de Barcelona i, alhora, l'església del monestir de la Portella, dedicada a Sant Pere, Sant Joan Baptista i Sant Martí. Els pròcers i els fidels doten l'església i els bisbes confirmen la dotació feta per Guifré, la seva mare Doda i la seva muller Ermetruit, amb la condició que ho aprovi el proper concili narbonès. El bisbe d'Urgell, Ermengol, hi funda una confraria, els privilegis de la qual foren aprovats i augmentats pels arquebisbes Guifré de Narbona i Rimbau d'Arle i els disset bisbes que s'aplegaren al concili de Narbona.*

- [A]. Original perdut, conservat a l'arxiu de l'abadia de la Portella.
- B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia (55 × 44 cm). Pergamí amb alguns plecsc. Manca un bocí a l'extrem de dalt, a l'esquerra. Lleugerament enfosquit i amb alguna taca. Al verso: "Sac 1^a, A, núm. 3", "Acta en lo qual apar molts bisbes, archabisbes y altres <...>".
- C. Document conservat en una casa privada. Transcrit parcialment per mossèn Enric Bartrina.
- [D]. Còpies del segle XVIII, dins la Col·lecció Caresmar, perdudes el 1936.
- E. Còpia feta l'any 1787 per J. Pasqual, BC, ms. 729, vol. XI, fols. 163-164v. Ex A.
- F. Còpia de 1788, conservada a Madrid, RAH, Colección Traggia, vol. 2 [B-136], fols. 85v-87v, núm. 86. Ex D.
- G. Còpia de 1764-1789, conservada a París, BN, Collection Moreau, vol. 22, fols. 91v-93v. Ex A o B.
- H. Còpia de 1807, conservada a Madrid, RAH, Colección Villanueva, vol. 5 [65], fols. 163-167. Ex A.
- I. Còpia feta el segle XVIII, per D. Costa, Solsona, Museu Diocesà, *Memorias de la ciudad de Solsona*, tom III. Ex E.
- J. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 1; remet a "És carta de lletra A, nombre primer". Vegeu doc. 310. Fet el 1766. Ex A.²
- a. VILLANUEVA, 1821, VIII, ap. XXIII, pàgs. 258-263 (també esment en les pàgs. 112-117). Ex A.
- b. SANTAMARIA, 1935, ap. IX, pàgs. 10-13 de l'apèndix documental. Ex B.
- c. COSTA, 1959, vol. II, pàgs. 723-725.
- d. BARAUT, 1978, ap. 44, pàgs. 110-113. Ex B.
- e. BARAUT, 1986, ap. 46, pàgs. 118-121.
- f. ORDEIG, 1996, doc. 153, pàgs. 65-69.

Anno incarnationis dominice XXX^oV^o post M^o, era M^a LXX^a III^a, inditione III^a, epacta XX^a, XI° kalendas octobris, anno V^o regni Aienrici regis, convenerunt in unum, in Dei omnipotentis nomine, Guifredus sancte Narbonensis ecclesie archiepiscopus ac nobilissimus antestis Ermengaudus, necne³ [G]uifredus episcopus Carcassonensis, ut consecrarent episcopum Barchinonensem,

nomine Guilabertum, in cenobio Sancti Petri Frontanianensis, et consecraverunt eandem ecclesiam in honore domini nostri Ihesu Christi et beati Petri apostolorum principis, ac sancti Iohannis Babtiste simulque beati Martini confessoris Christi. [Extu]lerunt autem eundem locum consecrandum et grates Deo repetendo attollentes supra sidera et dotaverunt eandem ecclesiam fideles et proceres [qui] ad dedicationem venerunt de rebus sibi a Deo conlatis, prout continent scripture ab eis condite. Nos ergo iam dicti pontifices confirmamus supradicto cenobio quicquid constructores, idest Guifredus et mater eius Doda, necnon et uxor eius Ermetruitis eidem loco quo profligaverunt vel qui fideles pro Dei amore ibidem contulerunt.⁴ Quam conscriptionem manibus nostris firmatam, manibus predicti Guifredi tradimus, ut nostro iussu obediens, futuro in concilio Narbonensi illam deferens, omnibus coepiscopis illic venientibus ostendet, quatinus quod a nobis nunc est stabilitum, illorum omnium affirmatione sit roboratum. Constituo etiam interea ego Ermengaudus, presul sedis Urgelli, cum dompno archiepiscopo Narbonensi aliisque episcopis michi consencientibus ut quicumque homo vel femina ad iam dictum cenobium Sancti Petri venerit, vel ad ipsam ecclesiam atque ad ipsa opera ex suo propio avere aliquem adiutorium fecerit in pane et vino, auro et argento, vel aliis rebus ab omnipotentis Christi dextera absolutus permaneat ex omnibus maioribus peccatis unde penitenciam abet. Si quis vero ad ipsam caritatem, quem vulgo fratrias voccant, bono animo pro Dei amore convenerit vel adiutorium ibi fecerit seu candela, per se vel per suum nuntium direxerit, similiter in Christi regno a ianitori regni celorum introductus permaneat absolutus ab omnibus peccatis unde penitenciam accepit, quantumque ad nos ex nostra parte attinet, totum indulgimus. Si vero aliquis in hoc sanctissimo conventu adiunctus in propria domo aut alicubi morte fuerit preventus, constituimus ut si fieri potest, omnes alii fratres occurrant, maximoque cum honore a confratribus deductus, cum missarum psollempnis in predicto cenobio honorifice sepeliatur, sive dives sive pauper sit. Si vero indigens fuerit, in tantum ut indigeat victu atque vestitu aut certe fuerit infirmitate detentus, non neglegatur ab aliis confratribus, set unusquisque per se aut per suum nuncium visitare curet fratrem infirmum usquequo avidius sanetur. Ut autem quis fuerit morte preventus unusquisque ex habitatoribus huius loci in conventu monachorum annumeratus III missas in conventu celebratas, unusquisque presbiter I^m triginarium pro eo curet expleri. Si vero clericus fuerit, qui propiam

ecclesiam teneat et honore sacerdotali sit fultus, III^s tantummodo missas cantare studeat. Si autem clericus tantum, et non sacerdos fuerit, tria psalteria pro excessu fratris decantet. Enim vero, si frater in longinqua regione obierit et non potuerit corpus ad hu<n>c monasterium deportari, statim ut eius transitus omnibus fuerit <notus>, hoc quod statutum est peragatur pro illius anima. Et in adiutorio iam dicte ecclesie dimittat unusquisque homo vel femina [unu]m [solidum], qui vulgo dicitur grossum. Si ergo pauper fuerit, ut hoc ipsum non possit abere, quantum vires sufficerint tantum ad iam dictam operam dimitat.⁵

Et ego Guifredus, sancte prime sedis Narbone archiepiscopus, cum sanctissime vite merito sancte Arelatensis ecclesie Raiamballo episcopo, cum aliis coepiscopis X^m et VII^m in concilio Narbonensi congregatis, rogatu Guifredi venerabilis viri, qui iam dicti loci noviter fundator extitit, pro Dei amore et beati Petri apostolorum principis honore, facimus constitutionem prephato loco ut quicumque homo vel femina iam dictam institutionem dompni Ermengaudi, episcopi Urgellitani obaudiens, ad iam dictam fratriam venerit, sicuti prelibatum est, pro remissione suorum peccaminum vel ad iam dictam ecclesiam ex rebus propriis vel in lumine ecclesie adiutorium fecerit, de parte Dei et nostra maneat absolutus de I^m ex maioribus peccatis, quod plus timet et unde maiorem penitentiam abet. Constituimus etiam ut in diebus sancte XLe in prephata ecclesia competenti tempore arserit, si penitentiam trium vel duorum aut certe unius diei tenuerit pro amore Dei et honore Sancti Petri, ex tribus vel duobus I^m diem usque in caput XLe, solvimus. Et quicumque fidelium ibi usque in Pascha in servicio Dei perseveraverit et lampada eius tota XLe in ecclesia Beati Petri apostoli arserit, sive ille qui toto tempore XLe aliqua necessitate constrictus ibi perseveraverit minime potuerit, et tamen lampade ipsius per totum tempus XLe. Si quis autem pro remissione peccatorum, in penitentiam abet, ut ad ecclesiam Sancti Petri Rome cupiat pergere et ad iam dictum cenobium Sancti Petri peregrinus cum propria candela septies venire studuerit, tantum ille prossit, quomodo si longi itineris peregrinationem tenuerit. Qui vero ad iam dictam ecclesiam III^s magistros vel certe II^s XL^a diebus in pane et vino atque redemptione detinuerit, tantum mercedis accipiat quantum si Sancti Sepulcri desiderio ductus illic pergere voluerit, et gratiam Dei promereatur et apostolica benedictione roboratus nostrum omnium adfirmatione et absolutione solvatur, amen.

ERMENGAUDUS, gratia Dei Urgellensis episcopus sss.⁶ GUIFREDUS, Narbonensis ecclesie archiepiscopus, sss. RAIAMBALLO, archiepiscopo Arelatensis +. STEFANUS, episcopus Attensis. + Guillelmus, episcopus Agatensis. + Oliba, episcopus Ausonensis.⁷ + Bernardus, episcopus Coseranensis. Arnallus, presul Tolosa. + Wifredus, presul Carcassonensis.⁸ + Ugo, episcopus ecclesie Uzetensis. + Arnallus, episcopus Magalonensis. Berengarius, episcopus Elnensis. + Froterius, episcopus Neuma[ens]is. + Petrus, episcopus Cabalonicensis. + Berengarius, archiepiscopus Tarragonensis.⁹ + Petrus, episcopus +. Bernardus, episcopus Biterrensis. + Guillalmus, episcopus Ausonensis.¹⁰ + Bertrandus, episcopus Barchionone.¹¹ + Guilibertus, presul Barchinonensis.¹² + Berengarius, episcopus Gerundensis.¹³ + Reimundus, episcopus Rotensis, ss.¹⁴ Guillelmus, episcopus Urgellensis.¹⁵ + Arnulfus, episcopus.¹⁶ + Dalmatius, archiepiscopus Narbonensis. + Fulco, episcopus Barchinonensis.¹⁷ Petrus, episcopus Urgellensis. + OLLEGARIUS, archiepiscopus Treagonensis.¹⁸ Oto, episcopus Urgellensis.¹⁹ + Guillelmus, episcopus Barchinonensis. + Bernardus, episcopus Urgellensis.²⁰ Petrus, episcopus Ausonensis.²¹ Iozfredus, episcopus. Bernardus Rogerii Urgellensi.²² Petrus, episcopus Cesaragusta. + Poncius, episcopus Tortose +.

Datum per manus Raimundi, notarii die et anno sss. pre-
fixo.²³

1. *No tot allò esmentat en el document es féu en aquesta data. Segons parer de Ramon Ordeig: "és possible que el concili tingués lloc entre el 21 de setembre i el 3 de novembre d'aquest mateix any 1035. Cal tenir en compte que apareix signat per dos arquebisbes, Guifré i Riambau, i disset bisbes que coexistiren entre ambdues dates. De fet, en el propi document es parla dels dos arquebisbes i dels disset bisbes congregats en el concili narbonès. Les altres signatures corresponen a bisbes del segle xi i de tot el segle xii que volgueren corroborar el document" (pàg. 66).* 2. *S'hi afirma que: "Va ab aquestos mateixos dos actes un altre que lo concili de Narbone donà al noble senyor Vuitfred en confirmació de tot lo que havian fet aquestos prelatos en la Portella, concedint de nou moltes gràcias e indulgèncias. És carta de lletra A, n° 2."* 3. E: necnon. 4. *En C es fa esment de les donacions fetes "in iam dicto comitatu" de Berga i "in comitatu Ausone, sive in comitatu Ceritanie vel in Valle Asperi sive in comitatu Rossillonense", on el monestir tenia "terris cultis et incultis, silvis, pratis, garricis, pasquis, molinis, molendinariis cum suorum instrumenta et cuput aquis [...]"* 5. *a (pàgs. 260-261) inclou entre "[...] operam dimitat" i "Et ego Wifredus [...]" un paràgraf encapçalat per "Huic institutioni statim in eadem charta adnectitur subsequens decretum concilii Narbonensis". A continuació diu: Sancta Synodus apud Narbonam celebrata X et VII episcoporum, presidente domno archiepiscopo sancte Narbonensis ecclesie Guifredo, atque sanctissimo sancte Arelatennensis ecclesie Raiamballo, dilectissimis filiis et fratribus catholicae atque apostolicae matris ecclesiae subditis, sacreque fidei religione instructis, omnibus videlicet hanc nostre institutionis decreta cernentibus, benedictionis divine donum, et cum sanctis perpetuum regnum. Notum facimus dilectioni vestre, quoniam adiit nos quidam illustris vir Guifredus nomine, petens confirmari a nobis ea quae cenobio Beati Petri apostolorum principis a se suaque genitrice amore Dei*

constructo fuerant tradita atque concessa iure hereditario, quaeque fuerant acquisita adquirendaque alicuius dono. Nos vero petitionibus illius faventes et Sanctorum Patrum precepta servantes decernimus, iustoque iudicio agendum putamus, ut cuncta que illius cenobii sunt iuris, inconvulsa permaneant, atque integra nostra auctoritate confirmata. Interdicimus itaque atque obtestamur omnes ut nemo aliquando presumat, neque ipsius Guifredi filii neque quisquam sui generis futuris veniens temporibus quicquam abstraere, tollere, minuere, disrumpere ex his quae supra dicto debentur cenobio. Si qui autem nostris praeceptis paruerint, et ammonitionibus obtemperaverint, Dei nostri gratiam eos cupimus consequi, et eterne retributionis gaudiis ditari. Qui ergo, quod nolumus, contemptores huius sancte institutionis extiterint, et nostrarum precum vocibus non obediunt, noverint se Dei omnipotentis, et sanctorum omnium illius iudicio damnari, et nostri excommunicatione conventus a cetu fidei cunctorum separari, donec digno satisfactionis munere spem consequatur venie. Hec autem ut diligentiori et ampliori firmentur decreto, manibus nostris firmavimus et cunctis coepiscopis nostris firmandum mandavimus. *Villanueva (vol. VIII, pàg. 115) exposa: "Wifredo se llevó consigo la escritura con un gran hueco en blanco entre el remate de lo acordado en este acto, y las firmas del arzobispo de Narbona y de S. Ermengol, para que en el concilio se continuase á renglón seguido el decreto de los obispos, como en efecto lo está. Y esta es la razon de hallarse la firma original de S. Ermengol después del decreto de aquel concilio, al cual ya no pudo asistir, pues consta que murió a los 42 dias de haber aquí consagrado a Guislaberto y la iglesia del monasterio etc., es a saber, a 3 de Noviembre del mismo año 1035".* 6. a: (ab anno 1010 ad 1035). *Vegeu les dates que coneixem ara, amb relació a l'inici i a la fi del govern de cada bisbe, esmentades a l'índex.* 7. a: (ab anno 1018 ad 1046). Raimundus, gratia Dei Ausonensis episcopus (a 1110 ad 1146). 8. a: (ab anno 1031 ad 1054). 9. a: (a 1174 ad 1194). 10. a: (a 1046 ad 1075). 11. a: (a 1086 ad 1095). 12. a: Guislibertus Barchinonensis praesul (a 1033 ad 1065). 13. a: (a 1051 ad 1093). 14. a: (a 1076 ad 1094). 15. a: Guillelmus, gratia Dei Urgellitanus praesul, qui haec statuta auctoritate episcopali confirmat (a 1040 ad 1075). 16. a: Arnulfus episcopus (certe Rotensis ab anno 1023 ad 1067). 17. a: (a 1095 ad 1099). 18. Sic. 19. a: Oto, indignus gratia Dei tamen Urgellensis episcopus (a 1095 ad 1122). 20. a: (a 1142 ad 1162). 21. a: Petrus Ausonensis episcopus (a 1147 ad 1185). 22. a: Ego Bernardus Rogerii, licet indignus Urgellensis ecclesiae episcopus, hanc confratram ex parte Dei et nostra laudo et confirmo (a 1163 ad 1166). 23. *En A, al final:* Oto, indignus gratia Dei tamen Urgellensis episcopus. + Bernardus, gratia Dei Urgellensis episcopus. Ego + Bernardus Rogerii, licet indignus Urgellensis ecclesie episcopus, hanc confratram ex parte Dei et nostra laudo et confirmo. *En C, después de les signatures:* Et dono ad luminaria ipsum mansum de Crosells. Et ego Guifredus, qui fundator extiti huius loci, cum uxore mea Ermetruictis, ad luminaria, ipsum mansum de Carrera et alium de Ager et ipsum de Torrents, que fuit de Guifredo Bosen. Quod si nullus abbas huius loci tulerit aut monachus ad luminaria, in verbis que superius sunt scripta incurrat. *Aquesta còpia de la dotalia acaba amb Data per manus notarii Bonfilii, monaci, die et anno quo supra.*

1035 (963), setembre, 21¹

Donació i venda al monestir. *Sesnanda, dona, amb els seus fills Guanta, Agustí, Gisclavar, Baió, Adol i Sançol, donen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o la Portella) un alou situat al comtat de Berga, al terme de Cosp, al lloc anomenat "puig de Querat". Els donadors l'havien comprat a Oliba, comte de Besalú i marquès, per*

cent sous, en quelcom d'equivalent, i el donen al cenobi a canvi de trenta sous "grossos", pagats també en alguna cosa equivalent.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17 × 47,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb algunes taques. Al verso: "Saccus 3, littera R, núm. Pº", "Donatió feta per Susanna al monastir de Sant Pera de la Portella de un alou seu propi, que és en lo comptat de Berga, en lo Puig de Cherat <...>."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 45; remet a "Littera R". Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 162; remet a "Sach 3, lletra R, nº 1". Vegeu doc. 311.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XII, pàgs. 14-15.
- b. Esmert: SERRA VILARÓ, llibre 3, 1950, pàg. 250. Treu la referència d'un document del mas Camp-rubí de Castell de l'Areny.

In Dei eterni nominis. Ego Sesnanna, femina, cum filiis meis, id est, Guanta et Augustino et Iusclavaro et Baio et Adolo et Sanculi. Nos simul in unum audivimus predicacionem quia elemosina a morte liberat animam. Per hanc hedificacionem, corde compuncti, donatores sumus domino Deo et apostolo eius Beato Petro cenobio Frontanianensis. Per hanc scripturam donacionis nostre donamus namque ibi alaudem nostrum proprium, id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terris et vineis, cultis vel eremis, montuosis sive in vallibus, pratis, pascuis, silvis, garricis, vieductibus vel reductibus, molinis, molindinariis, petras, petrarum, aquis, aquarum, arboribus diversi generis, cum exiis et regressis earum, qui nobis adveniunt hec omnia de comparacione quem comparavimus de dompno Oliba, commite Bisulluno et marchio, centum solidos in res valente, sive per ullasque voces. Et est hec omnia iam dicta in commitatu Bergitano, in agacencias de Chosp, in locum quem vocant in pugo de Cherato, sive in cunctis locis ubi invenire poterit ullus homo qui hec pertineat. Et afrontat hec omnia de parte orientis in Fronteniano, et de meridie in Palacio de Rodgers, et de occiduo in Chastello Adalasindo, et de circi in bosco de Ardarice. Quantum inter istas quatuor afrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic donamus nos iam dicti ad loco supra nominato et abbatis presentibus sive abitatores iam dicto cenobio hoc quod habemus vel habere debemus, sine ullo malo ingenio, propter Deum et remedium animarum nostrarum vel parentum nostrorum. Et sic accepimus a iam dicto loco et senioribus ibi manentibus aliquid de substantia rebus huius cenobio, scilicet XXX^a solidos grossos in res valente. Et nos iam dicti, bono animo et bona voluntate, donamus iam dicta omnia, sicut supra scriptum est, omnia et in omnibus qui ad hec pertinent,

ut habeant seniores ibi manentibus ad facere suas voluntates, vindere, excomutare sine blandimento ullius hominis vel femine, et nos nec posterita nostra iam non habemus licencia amplius ad alium seniore[m] servire nisi ipsi soli abitatores iam dicto loco, et de nostro iuro in vestro tradimus dominio et potestate. Et est manifestum, sane quod si nos donatores aut posterita nostra hanc kartam donacionis venerit aut venerimus pro inrupendum, aut ullum censum vel usaticum voluerit aponere, nec alii baiuli nec vicarii questam nec inquisitionem facere nisi ipsi iam dicti seniori de cenobio iam dicto quem nos elegimus per bonam voluntatem non hoc valeat vindicare, sed componat in vinculo de auri libras trescentas sicut resonat in kartam quem nos abemus de iam dicto commite dopno Oliba et marchio, quem ipse nos facere iussit et manibus suis firmavit et ipse eam conligavit et excommunicavit, quia qui eam fregerit excommunicatus permaneat. Ita et iam qui ista kartam donacionis in nullam rem fregerit et suum directum de iam dicto cenobio bene non tenuerit, iram Dei incurrat et descendat super eos, sicut descendit super Dathan et Habiron, et postea in duplo componat, cum sua inmelioracione et iam non sit disrupta.

Actum est hoc XI kalendas octobris, in era M^a LXX III, indicione III, anno VIII regnante Leutario rege, et fuit consecracione ipso die de iam dicto cenobio Sancti Petri et audivimus absolucionem qui fuit facta de XX^eV^e episcopus qui a dompno Guifredi, hedificator huius loci, rogati fecerunt et excomunicaverunt et maledixerunt qui iam dicto cenobio et habitatoribus nullum malum fecerunt.

Sig+num Sesnnana, femina, sig+num Guanta, sig+num Augustino, sig+num Gisclavaro, sig+num Baio, sig+num Adolo, sig+num Sanculi, qui hanc kartam mandavimus scribere et manibus nostris firmavimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Dela. Sig+num Davit. Sig+num Donadeu. Sig+num Bernard. Oliba gratia Dei comes +*.² ERMENGAUDUS GRATIA DEI URGELLENSIS EPISCOPUS sss*. Guifredus Narbonensis ecclesie archiepiscopus ss*. + Guislibertus Barchinonensis presul + hec laudant et confirmant*. Gauzfredus, presbiter. Oliba clericus sss.

RICHOLFUS, presbiter, qui hec scripsit per iussione supra scripsti donatores sub die et anno supra nominato sss.

1. El comte Bernat ha d'ésser Bernat I, que va ésser comte del 988 fins al 1020. Per tant, no el podem datar l'any 963, tal com correspondria si el datéssim pel rei Lotari. L'hem datat d'acord amb l'any de l'era hispànica. Per tant, en realitat, era l'any 5 del rei Enric. D'altra banda, és evident que hi ha una estreta relació entre aquest instrument

i la dotalia de Sant Pere de la Portella precedent (et fuit consecracione ipso die de iam dicto cenobio Sancti Petri). Una altra qüestió és si aquest conjunt d'errors ens pot fer arribar a plantejar que aquest document sigui o no fals. 2. Diverses signatures sembla que són autògrafes.

18

1036, febrer, 4

Venda del domini útil i donació al monestir. *Adroer i la seva muller Sicarda venen a Borrell i la seva muller Ermengarda un alou o mas, situat al comtat de Berga, al terme de Sant Martí de Puig-reig, a la vil·la anomenada "Croells",¹ pel preu de vint-i-quatre sous. S'esmenten les afrontacions. Els tenidors d'aquest mas havien de lliurar al monestir de Sant Pere de la Portella la tasca de les collites de cereals i de vi, un pernil de dos diners i dues lliures de cera; a més, després de llur mort, el mas havia de restar com a alou franc de l'esmentat cenobi.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11,5 × 26,5 cm). Pergamí enfosquit, amb algunes taques i algun trenc. Al verso: "Sacculus 4, littera C, n° P°."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 59; remet a "És carta de lletra C, n° 1". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XIII, pàgs. 15-16.

In nomine Domini. Ego Adrovario et uxori mea, nomine Sicardis, vinditores sumus vobis Borrellus et uxori tue, nomine Ermengardis. Per hanc [scri]pturam vindicionis nostre vindimus vobis alaudem nostrum sive mansum proprium, id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terris et vineis, cultis et heremis, pratis, pascuis, arboribus diversis generis, omnia et in omnibus qui ad ipsum mansum pertinent, cum exiis vel regresiis suis, qui nobis advenit de parentorum vel de comparacione, sive per ullasque voces. Et est ipsa hec omnia quod superius resonat in comitatu Bergitano, in apendicio de Sancti Martini de Pugregs, in villa quem dicunt Crosels. Et afrontat de I parte in ipso Claper, et de alia in Guardia, et de III in casa de Guillem² Guifre, et de IIII in campo de Edo. Quantum infra istas IIII^{or} afrontaciones includunt, sic vindimus vobis iam dicta omnia in propter precium, id sunt solidos XX^{ti} IIII^{or}, in tali conventu ut donetis et donare faciatis omni tempore fideliter ipsa tasca de pane et vino et de omni laboracione, ad cenobio Sancti Petri Portelle ad luminaria, et perna I de II^{os} argencios ad³ unam ceram de duas libras. Et vos teneatis in vita

vestra, et post obitum vestrum remaneat legitimum, franchum et dominicum a predicto cenobio. Et hoc fuit factum in presencia et ad laudamentum de domno Dalmacio, vicecomite, et uxor sua, et de Bernardo Dalmacii, filio suo, et de Guilsallo, milite de Fonnollegd,⁴ et Bermundo, filio suo, et Bertrandus Aenrici, vicarius de Pugrex, et Guillelmus Onofredi et Iovan et Guillelmus Leurig et Arnal Recosen et aliorum bonorum hominum qui auderant. Et est manifestum si quis contra hanc cartam vindicionis venerit per inrumpendum non hoc valeat vindicare sed componat in duplo cum sua inmelioracione, et in antea ista vendicione firma permaneat modo vel omnique tempore. Et qui de hoc censum iam dictum ad luminaria Sancti Petri tollere vel minuere voluerit, tollat et minuat eum Dominus de regno suo.

Actum est hoc II nonas februarii, anno V regnante Enricho rege.

Sig+num Adrovario, sig+num Sicardis, nos qui hanc vindicionis fecimus scribere et manibus nostris firmavimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Guillem Leurig. Sig+num Iouan. Sig+num Arnal Recosen.

FRUIA sacer, qui ac karta vindicionis scripsit et sub sss. die et anno quod supra.

1. El lloc de "Croells" o "Crosells" ja és esmentat en alguna de les versions de la dotalia de l'any 1035 (vegeu nota del doc. 16). 2. Entre Guillem i Guifre hi ha unes lletres raspades. 3. Sic. 4. Sic.

19

1036, febrer, 6-13

Venda. *Una dona i el seu fill, Umfre, venen al sacerdot i monjo Miró [potser de Sant Pere de la Portella] tres peces de vinya, amb llurs arbres, situades al comtat de Manresa, al terme del castell de Sallent, en l'alou de Ramon Sinfre. S'esmenten les afrontacions.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (7,5 × 42 cm). Pergamí gairebé totalment il·legible. Hem fet ús de la transcripció que vam fer fa vint-i-cinc anys. Al verso: "Venda de dos pesses de terra. No-s pot saber a ont són ni quins sensos fan."

[In nomine] Domini. Ego [Massil ...], femine, et filio meo Umfre, vinditores sumus tibi Mirone, sacer et [monachus], per hanc scriptura vindicionis [vindimus] tibi pecias III de vineas cum

ipsa terra, cum illorum arboribus. Et hoc pervenit de [...] Minorise, in kastrum Salent, in alode de Reimundo Sinfre. Affr[ontat] de oriente in vinea [...], de meridie in [...], [...] in vineas de Sesollo vel suos eres, de circi in torrent. Quantum inter istas affrontaciones includunt sic vindimus ti[bi...] sus[...] propter precium solido I de dinero [...] monete [...] posteritas [...] quod volueris. Quod si nos vinditores aut ullusque omo inquietare voluerit non hoc valeat [vindicare sed] componat in duplo, cum sua melioracione, et in antea ista charta vindicione firma et stabilis [permaneat ...].

[...] idus februarii, anno quinto regnante Einricho rege.

Sig+num [Massil...], Sig+num [Um]fre, [qui] ista charta vindicionis [... testes] firmare rogavimus. Sig+num Ricolfo. Sig+num [...]ollo. Sig+num [...].

RICULFUS, sacer [...] sss. die supraque anno.

20

1036, març, 25¹

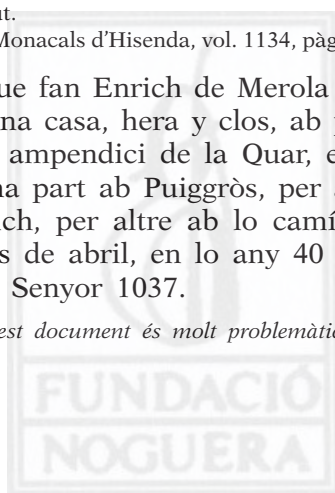
Donació al monestir. *Enric de Merola i la seva muller Guasca donen al monestir de Sant Pere de la Portella un alou al lloc d'Uixos [Rúixols?], al terme de la Quar. Devia ésser una explotació agrícola, formada per una casa, una era, un clos per al bestiar i unes terres. Els que en tenien el domini útil pagaven la tasca i els delmes. Se n'esmenten les afrontacions.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 14. Vegeu doc. 310.

Una donació que fan Enrich de Merola y sa muller Guascha en alou franch de una casa, hera y clos, ab pessas de terra, dècimas y tascas, en lo ampenci de la Quar, en un lloch dit Uxos, que afrontan per una part ab Puiggròs, per altre ab lo riu Adest, per altre ab Escarrich, per altre ab lo camí públich. Fonch feta a 8 de las chalendas de abril, en lo any 40 del rey Roberto, que seria de Déu nostre Senyor 1037.

1. La datació d'aquest document és molt problemàtica. El rei Robert no va pas regnar quaranta anys.

21

1036, octubre, 27

Donació al monestir. *Isovard Oliba dóna al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou situat al comtat de Berga, al terme de Roset, a la vil·la de Gardilans, i també un mas al terme de Santa Maria de Borredà, al lloc anomenat "Illa". Continua tenint el gaudi de les terres, per les quals es compromet a lliurar la tasca. Se n'esmenten les afrontacions.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11 × 42 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb diverses taques. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. P°."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 41; remet a "És carta de lletra F, n° 1". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XIV, pàgs. 16-17.

In nomine Domini. Ego Isovard Oliba donator sum ad domum Sancti Petri cenobii Frontenianensis. Per hanc scriptura donationis mee dono ibi alodem meum proprium, qui mihi advenit de genitori vel de genitrici mee, id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas vel ermas, et omnia genera arborum. Et est ipsa hec omnia in comitatum Bergitano, in apendicio de Rosed, in villa que vocant Herchilanis, et in alio loco, in apendicio de Sancta Maria que vocant Borresda, in locum que vocant ad ipsa Hsila, maso I ab omnia que ad ipso maso pertinet. Et de ipsa omnia supra scripta vel de ipsos masos iam nominatos dono ipsa tascha ad cenobio iam dicto, ad proprium, propter remedium anime mee et \anime/ genitori et genitrice mee et alium census qui de ipsos masos supra scriptos exiit et omnia que ad me retineo si ego [vindere] voluero ad predicto cenobio vindere faciam sicut adpreciatum erit, et post precium receptum sit omnia iam dicta ad proprium de supra dicto cenobio. Et affrontant ipsa hec omnia de I parte in Sancta Maria de Borresdano et de II in Sancti Iohannis de Vila Lada, et de III in monte que vocant Odidur et de IIII in Salga. Quantum infra istas affrontaciones includunt sic dono, sicut superius resonat, ad iam dicto cenobio, et cum exiis vel regressiis earum ab integrum. Et est manifestum. Si quis contra ista carta donatione venerit ad inrumpendum aut ullusque homo inquietare voluerit, non hoc valeat vindicare, sed ira Dei incurrat et cum Iuda Scarioth particeps fiat, et in antea ista carta donatione firma et stabilis per[mane]at omnique tempore.

Facta carta donatione VI kalendas novembris, anno VI regnante Aenricho rege.

Sig+num Isovard Oliba, qui ista carta donatione [feci] scribere et testes firmare rogavi. Sig+num Donuz Leurig. Sig+num Poncio Trasuer. Sig+num Guillelm Leurig.

Wifredus, presbiter et monachus, qui ista carta donatione rogatus scripsit et sub sss. die et anno quo supra.

22

1037, gener, 4

Compra del monestir. *Sunyer ven al monestir de Sant Pere de la Portella dues peces de terra i una peça de vinya, situades al comtat de Berga, al terme d'Olvan, a la vil·la que anomenen Porçals. Se n'esmenten les afrontacions.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11 × 29,5 cm). Pergamí enfosquit, tacat i trencat a les vores. La lectura d'algunes paraules és molt difícil; són molt borroses o mig esborrades. Al verso: "Saccus 1, littera A, núm. P°."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 47; remet a "És carta de letra A, n° 1". Vegeu doc. 310.

In Dei nomine. Ego Suniario vinditor sum ad domum Sancti Petri cenobii emtore, per hanc scriptum vindicionis mee vindo tibi pecias II de terra et I de vinea, qui mihi advenit de parentorum vel de comparacione, tam pro quacumque voce, qui est ipsa hec omnia in ccomitato Bergitano, in apendicio de Olvann, in villa que vocant Porçals.¹ Et affrontat ipsa I pecia de terra de I part in terra de ipsum Sancti Petri et de II in terra de Bernard et de III in torrent. Et ipsa alia pecia affrontat de I part in terra de Alarig, qui fuit conda, de \II/ in vinea vel terra de Sancta Maria et de III in strada. Et ipsa vinea, qui est ad ipsos Torrents de ipso Puio, affrontat de I part in vinea de Arnall et de II in vinea de Agela et de III in torrent. Quantum inter histas affrontaciones includunt sic vindo ad domum Sancti Petri cenobii, in ipsa [...] superscripta, ipsa mea hereditate ab integrum, propter precium solidos IV in rem valentem, et est manifestum. Qui contra hanc [ista carta] vindicionis venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, [sed] componat ipsa hec omnia in duplo, cum omnia sua immel[ioracione. Et] in antea ista ccarta vindicionis firma permaneat modo [vel omni]que tempore.

Facta ista ccarta vindicionis II nonas [ia]nuarii, anno VI regnante Ainrricco rege.

Sig+num Suniario, qui ista ccarta vin[dicio]nis rogavit scrib[ere et] testes firmare. Sig+num Bonefilio. Sig+num Oliba. Sig+num Seguino.

Wifredus, sacer, qui ista carta vindicione [...] scripsit et sub sss. die et anno quod supra.

1. *Lectural difícil. Molt possiblement Porcals.*

23

1059, juliol, 4

Adveració sacramental. *Publicació del testament de Guifré, veguer i senyor de la Portella. Els testimonis juren sobre l'altar de Sant Maurici, església construïda al comtat de Berga, al costat del castell de la Portella. Guifré, malalt, en la seva casa situada prop del monestir de Sant Pere, va establir que el seu germà, Arnau, i el seu fill, Bernat Guifré, havien d'ésser els almoiners, responsables de distribuir els seus béns. Dóna al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) l'església de Planoles, al comtat de Cerdanya, amb els masos de Bruguera, que la seva muller, Ermetruïta, la comtessa Ermessenda i el seu fill Sicard ja havien donat al cenobi. També confirma la donació del mas de les "Vinyes" de Ventolà, amb una part del bosc i, a més, lliura el mas de "Prades", mig mas de "Forest" (l'altra meitat ha de restar per al seu fill, mentre visqui), una coromina a Fullà i el mas de Coromines. Encara dóna els drets que tenia a l'església de Santa Maria de la Quar, el que té a la Tor de Sant Corneli (o de Sant Maurici), el mas de Gavarrós i algunes altres terres (a "Quadres") i masos (de "Cerdans", "Brufred", etc). Deixa al seu fill Bernat el mas de Pujol i el de "Cuvilsec", uns molins i terres, el mas de Vilallobent (menys el delme, que és de Sant Pere), el que té a Fullà (menys la Coromina), els masos de Vilardell, Lotuès i Escobet d'Amunt, l'heretat de Benora (?) (llevat dels delmes i primícies de la Rovira), tot el que tenia a la Quar i alguns altres béns a Gironella i a altres indrets. Fa també donacions als nebots Ramon Collfred i Adelgarda.*

[A]. Original perdut. A l'arxiu era el número 1, de la lletra A, i era unit a un quadern de paper que era un capbreu.

[B]. Còpia perduda en un manual conservat a l'arxiu de l'abadia.

- C.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Trasllat fet a Ripoll, el 20 de maig de 1575, en bon estat, amb algun plec (36 × 57 cm). Al verso: "Transumpte del testament de Guifredo. Molt útil al monastir que se encontra en lo sach 2, n° 8, littera B." Ex B.
- D. Resum a ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 75; remet a "És carta de lletra A, n° 1". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XV, pàgs. 17-18.

In Christi nomine.¹ Hec est sacramentalis conditio, ultime voluntatis quod Wifredi cui sit requies, que est facta secundum iudiciariam legem, iuxta quarti ordinis modum, que verbis tantummodo coram probationem promulgata potuit, quo instante quocumque periculo vel cuiuscumque impedimento, conscribi nequivit. Ideoque nos testes, id est Theballus, monachus, et Brusadus, iuramus per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, confitentes hanc Trinitatem unum et verum esse Dominum, et super altare Sancti Maurici martiris, cuius ecclesia constructa permanet in comitatu Bergitano, sub titulo ipso castro que dicitur Portella, tactis reliquiis eiusdem, quod nos vidimus et audivimus. Et sub nostra presencia, preffatus quondam Wifredus² dum iaceret detentus egritudine, unde obiit intus in sua domo ubi solitus erat stare, prope cenobio Sancti Petri, dum aduhc³ haberet loquela plena et memoria integra, rogavit et precepit nobis et iussit allegari ut si de ipsa egritudine qua detinebat mortuus fuisset, sicut et fuit, licitum fuisse Arnaldi, fratri suo, et Bernardi Wifredi,⁴ filio suo, quos instituit suos elemosinarios, ut post mortem suam ita distribuerentur omnem suam facultatem ac predia possessionum. Primitus iussit dari, ad domum Sancti Petri cenobii Frontinianenssi, ipsam ecclesiam de Planiciolas, cum decimis et primiciis universis et oblationes fidelium, cum omnes ipsos masos amasados qui sunt infra terminos Planiciolas, cum terris et vineis et omnia arborum genera. Et hoc totum est in comitatu Ceritanensi, simul cum ipsos duos mansos de Brugaria, quos quondam Ermetruitis, uxor sua, et Ermesindis, vicecomitissa, et filius Cicardis dimiserunt mecumato cenobio cum eorum hereditatem de vineis. Et in Ventolano, manso uno de ipsas Vineas, quem Elsava dimisit predicto cenobio, cum ipsa sua portione de ipso boscho. Et ipso meo manso de Prades remaneat ad cenobio predicto, cum eisdem decimis et primitiis. Et ipsum suum elodium de Forest iussit remanere medietatem predicto cenobio, aliam vero medietatem dimisit Bernardo, filio suo, sub tali conventu, ut teneat in vita sua et post eius mortem remaneat iam dicto cenobio. Et in Foliano, ipsa connamina que est medietate plantata et tenet Bergada et Remon. Et ipso manso de Conomines dimisit predicto

cenobio. Et ipsa mea portione de ipsa ecclesia Sancte Marie de Corr dimisit prelibato cenobio. Et hoc quod habere debebat in Turre Sancti Cornelii dimisit mecumato cenobio, cum ipso manso de Gavarros, quantum in ibi habere debebat. Et ipsa pecia de terra que est in ipsos Quadros, que tenet Oliba Sordo, cum ipso campo de Agilel, quod est ad Boxeroles. Et ipso manso quem tenet Brufred Bossen dimisit Sancti Petri. Et ipsa sua hereditate de Serdanos et de Eherr et de Curte dimisit predicto cenobio. Et ipso suo manso de Puiol et ipso que tenet Salomonem et ipso de Cuvillsech et ipsos molinos, cum terris et vineis que ad ipsos molinos pertinet, et ipsas vineas dominicas dimisit Bernardo, filio suo predicto elemosinario. Et ipso manso de Villalubint dimisit filio suo Bernardo, excepta omnem decimam ipsi manso, quod omni tempore iussit dari Sancti Petri pretaxato cenobio. Et ipse dimisit ad iam dicto Bernardo quantum habere debebat in Foliano, exceptus iam dicta conomina. Et ipsos mansos de Vilardell et de Lodues et de Sco-bet Subirano dimisit prefato Bernardo. Et ipsa sua hereditate de Benora dimisit filio suo hoc quod laboratum est, exceptus decimis et primiciis et revira, quem ipse dedit Sancti Petri predicti. Et hoc quod habebat in Corr, quod ad ipsum pertinebat, dimisit prenotato filio suo, exceptus hoc quod cenobium michi habere debet. Et hoc de Comalgosa dimisit Raymundi Colifredi, nepoto suo, per omnem suam hereditatem, quam ex se ei evenire debebat. Et ipso manso de Pardinella dimisit Adalgarda, nepta sua, filia Migdonia. Et una pecia de terra que tenet Guifred Pip⁵ dimisit prefato Bernardo. Et hoc de Cases, que tenet Miro Tresuario, exceptus hoc Sancti Petri habere debet. Item dimisit filio suo suprafato hoc de Girondella, exceptus hoc quod rectum est Beati Petri. Et nos predicti testes qui hoc audivimus et vidimus et rogati a preffato conditore extitimus infra ex vi in suum spatium hoc quod inventum habuimus, nostra coram Adalbio⁶ iudice in ratione, confirmamus eiusdemque iuramenti condicione tam nostra quam et testium corroboramus manu Theballus monachus qui est testis. Sig+num Guisadi. Nos pariter qui hunc testimonium dedimus et iure iurando confirmamus per super annexum iuramentum in Domino.⁷

Late condiciones IIII nonas iulii, in vigesimo octavo anno Henrici regis. Sig+num Arnalli, clericis, ignorans artem scribendi elemosinarius. Sig+num Bernardi Wiffredi, elemosinarius. Raymundus Bernardi. Sig+num Ada Henricus. Sig+num Migdonia. Sig+num Guiffredi Guidardi. Sig+num Arnall Bernard.

Theballus, monachus, qui et scriptor, que se hic subscripsit
+ die et anno quo supra.

1. *Abans, en C*: Hoc est transumptum bene et fideliter sumptum in villa Rivipulli, diocesis Vicensis, a quodam publico instrumento testamenti sacramentalis inferius inserto, non viciatus non [...] nec in aliqua sua parte suspecti, sed omni prorsus vicio et suspitione [...] cuius [...] tenor talis est. 2. *La w no fou compresa pel que féu el trasllat C*. 3. *Sic*. 4. *La w mal transcrita en C*. 5. *Possiblement mal transcrit*. 6. *Potser Adalberto*. 7. *El trasllat C del segle xvi també conté al final*: Adalbertus, iudex, qui hunc sacramentum recipit legaliter et sub sig+num meum Monserrati Serrallonga, presbiteri et vicarii ecclesie Sancte Marie de la Quar, et auctoritate reverendi domini abbatis de la Portella, notarii publici tam in dicto monasterio quam in eius terminis et parrochiis, qui hoc testamentarium instrumentum sic prout iacet continuatum inventum archivio dicti monasterii, in quodam manuali ad modum antiquo, ab eodem libro manuali de verbo ad verbum fideliter extraxi et comprobavi et demandato et requisito reverendi domini abbatis scribi feci et clausi die videlicet vigesima mensis maii, anno a nativitate Domini M D LXXV hec propria manu. Sig+num mei Raphaelis Guiteres ville Rivipulli, Vicensis diocesis, oriundi et habitatoris apostolica regiaque auctoritatibus ubique notarii publici huic transumpto testis. Sig+num mei Bernardi Toralles incole ville Rivipulli, diocesis Vicensis, auctoritate regia notarii publici per totam Cathaloniam principatum et comitatus Rosilionis et Ceritanie, huic translato testis. Sig+num meum Michaelis Pelegri presentis ville Rivipulli, diocesis Vicensis, habitatoris, auctoritatibus apostolica et regia ubique <...> notarii publici Rivipulli et Rivipullensis, qui hoc transumptum a suo vero originali fideliter sumptum correctum comprobatum et ut super patet testificatum, clausi die XV aprilis M D LXXVII pro parte <...> reverendi fratris Anthonii Viladomar et Sancti Miquel, Dei gratia abbatis Sancti Petri de Portella requisitus.

24

1060, setembre, 21

Donació i venda al monestir. *Enric, fill de Duran, i la seva muller Guasca i llurs fills, Bremon i Bertran, donen al monestir de Sant Pere de la Portella un alou al comtat de Besalú, al terme de Santa Maria de la Quar, al lloc anomenat de la serra de "Puig Falcó"¹ fins a Campdeparets. Se n'esmenten les afrontacions. Per fer aquesta donació i evacuació reben de l'abat Miró del monestir de la Portella la quantitat de vint-i-cinc unces d'or en quelcom d'equivalent.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18,5×47 cm). Pergamí amb plec, taques i diversos forats grossos, a la banda dreta. Al verso: "Sach 2, B [...]". "Una donació molt necessària de alous y dèsimas en la Quart <...>", "De Camp de Parets".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 86; remet a "Sach 2, B, n° 36". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XVI, pàgs. 18-19.

In D[ei eterni] nomine. Ego Eianrricus, proles Durandi, et coniux mea, nomine Guascha, et filiis nostris, id sunt Bremundus [et Bertrand]us. Manifestum est enim ut n[...] donatores et

laudatores sumus de alaudio nostro proprium sive legitimum, franchum, ad cenobio Sancti Petri, qui est funda[tum ...] castrum Portelle, propter Deum [...] sive pro animabus parentum nostrorum. Et est ipsum alaudium in comitatu Bisilluno, in apendio de Sancta Maria de Quarr, in loc[o ... s]erra de Pug Falcho usque in Camp[depareds], sicut resonat in carta quem pater meus Durandus et mater mea fecerunt ad iam dicto cenobio. Similiter nos iam dicti, bono [animo] et bona voluntate, sic donamus vel vendim[us sive] evacuamus ad iam dicto cenobio de nostro proprio alaudio legitimum franchum, sicut dictum est, de Pug Falcho usque in Camp de Pareds [et] dividit iam dicto alaudio cum alaudio de milite [...] Renardus et pergit per limitte grosso, a parte meridiano subtus ipsum Pug de Platia, et sic vadit per iam dicto limitte grosso, subtus ipsum Pug Agudel. Et sic vadit usque in Pug Falcho [...] usque in limitte grosso, qui est super ipsum Grad, et pervenit usque in hora de ipso boscho et sic revertitur usque in Pug Falcho. Et de alia parte per limitte grosso qui est super boscho, pervenit usque in Pug Agudel, et sic descendit per Cherosa ad limitte grosso qui pergit super ipsum boschum et inde pervadit usque in limitte qui est super era de Uzalard Barra, et ascendit per limitte usque in chacume de Pug Bello, et sic descendit a parte occidentale usque in Grad et vadit per limittem grossum usque ad viam qui ascendit de Agrevoled in Camp de Pareds. Per han<c> scripturam donationis vel evacuaciones nostre donamus et evacuamus nos iam dicti ad cenobio supra nominato, iam dictos alaudios, totum ab integrum, ad suum dominicum franchum et habitatoribus eius, id sunt kasas, casalibus, ortis, ortalibus, terris et vineis, cultis vel eremis, pratis, pascuis, silvis, garricis, boschos, aquis, aquarum, petras, petrarum, vieductibus vel reductibus, omnia et in omnibus qui ad hec pertinent, sive cum exiis vel regressiis earum et cum omnibus decimis vel primiciis et omnem censum et usaticos qui inde exire debent. Et nos iam dicti donatores vel evacuatores accepimus a iam dicto loco et dompno Miro abbate et aliis senioribus XXV uncias de auro in res valente. Et adventit hec omnia iam dicta ad me Eianrricus et filiis meis per parentorum vel per comparacione sive per ullahque voces. Et ad me Guascha per meum decimum sive per ullahque voces. Et habet afrontaciones hec omnia iam dicta a parte orientis in Grad de Portella et de occiduo in ipsa Torr et de meridie in ipso Favar a parte vero circi in Agrevoled. Quantum inter istas IIII^{or} affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic donamus et vendimus vel evacuamus nos

hec omnia iam dicta totum ab integrum, sine ulla retinencia, sine blandimento ullius homini vel femine et sine blandimento vicarius Portelle vel eius baiulus. Et est manifestum. Si quis contra hanc ista carta donacionis vel vendicionis sive evacuationis venerit ad inrumpendum, aut ullusque homo inquietare voluerit, non hoc valeat vindicare sed componat in duplo cum sua inmeliacione, et in antea ista carta donacionis vel vendicionis et evacuationis firma et stabilis permaneat omnique tempore.

Actum est hoc XI kalendas octobris, anno I^o regnante Philipo rege.

Sig+num Eianrricus, sig+num Guascha, sig+num Bremundus, sig+num Bertrandus, qui ista carta donacionis vel vendicionis et evacuationis fecimus scribere et testes firmare rogavimus. Sig+num domnus Bernardus, vicarius Portelle. Sig+num Migdonia. Sig+num Guifre Guer[all]. Sig+num Arnall Guerall, Sig+num Bernard Guan[n] algod. Sig+num Renard. Sig+num Uzalard Barra. Sig+num Admir. Nos sumus visores et auditores.

MIRO, presbiter, qui hanc cartam donationis vel vendicionis et evacuationis rogatus scripsi sub die et anno sss. qu[o supra].

1. *Ha de correspondre, si fa o no fa, al serrat actualment anomenat de les Tombes.*

25

1061, maig, 6

Compra del monestir. *Bernat Frullà i la seva muller Gerberga venen al monestir de Sant Pere de la Portella una peça de terra situada al comtat de Berga, al terme de Sant Andreu de Sagàs, al lloc anomenat Adàs. Reben del cenobi una "soldada" grossa, en quelcom d'equivalent.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (7 × 41 cm). Pergamí en bon estat de conservació, una mica tacat i descolorit a l'extrem dret. Al verso: "Saccus 2, littera C, núm. [3]", "Venda de una pessa de terra <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 23; remet a "És carta de lletra C, n° 3". Vegeu doc. 310.

In nomine Domini. Ego Bernard Frula et uxor mea Gerberga vinditores sumus vobis ad domum Sancti Petri cenobii Frontenianensis, per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus nos vobis pecia I de terra, qui nobis advenit de parentorum vel per qualicumque

voce. Et est ipsa pecia de terre in comitatum Bergitano, in apendicio de Sancti Andree de Segas, in locum que vocant ad ipso Adac. Et affrontat ipsa pecia de terra de duas partes in estrada publica, et de III^a vel de IIII^a in alod de Sancti Petri cenobii. Quantum infra istas quatuor affrontaciones includunt sic vindimus nos vobis ipsa pecia de terra ab integrum, cum exiis et regressiis earum, in propter precium quod inter nos complacuit, solidada I grossa, in rem valente. In tale conventum ut nos vinditores non abeamus potestatem vendendi de ipso nostro alod nisi ad suprascripto cenobio, si illi comparare voluerint, sicut alii homines per rectum. Et est manifestum. Si quis contra hanc ista carta vindicionis venerit ad inrumpendum aut ullusque homo inquietare voluerit non hoc valeat vindicare set in duplo componere faciat. Et in antea ista carta vindiciones firma permaneat omnique tempore.

Facta carta vindicionis II nonas mai, anno primo regnante Filippo rege.

Sig+num Bernard Frula, sig+num Gerberga, qui ista carta mandavimus scribere et testes firmare rogavimus. Sig+num Remon Sinfred. Sig+num Arnall. Sig+num Wilelm Sinfred.¹

ISARNUS, presbiter, qui ista carta rogitus scripsit sub die et an sss. no quo supra.

1. *Aquesta signatura consta al final de la línia, després de la de l'escrivà.*

26

1065, juny, 7

Donació al monestir. *Bernat i la seva muller Ledgarda i Bonfill, fill de l'esmentada Ledgarda, donen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou situat al comtat de Berga, al terme de Sant Andreu de Sagàs, al lloc anomenat el Pou, situat al costat de l'església de Sant Andreu, i en altres indrets d'aquest terme (com la vil·la d'Adàs). Se n'esmenten les afrontacions. Els donadors es comprometen a donar la tasca del que es produeixi en aquestes terres que, quan ells morin, seran plenament del monestir.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (13,5×47 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca petita. Al verso: "Sacculus 2, littera C, núm. 4", "Carta de Bernard [...] de Sagas".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 23-24; remet a "És carta de lletra C, n° 4". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XVII, pàg. 20.

In nomine Domini. Ego Bernard et uxor mea Ledgarda et Bonifilio, filio de iam dicta Ledgarda, donatores sumus ad domum Sancti Petri cenobii Frontanianensis. Per hanc scripturam donationis nostre donamus ibi alodem nostrum, francum, cum casa una cum solo et superposito, qui nobis advenit de parentorum vel de comparatione vel per qualicumque voce. Et est ipso alod in comitatu Berguitano, in apendicio de Sancto Andrea de Sagass, in locum que vocant ad ipso Poz. Et de ipso alode iam dicto afrontat pecia I de terra de una parte in cimiterio de Sancto Andrea iam dicto, et de II^a in era, et de III^a in terra de Oliba Salamo, et de IIII^a in ipsa terra quem comparavi de domno Bernardo. Et alia pecia de terra, cum ipsa casa iam dicta, et ipsos arbores afrontat de una parte in terra de Guifred Salamo et de suos \h/eredes, et de secunda in terra de Sancto Andreo iam dicto, et de tertia in terra de Sinfred de Poz, et de quarta in sumitate de ipsa rocha. Et in alio loco, in eadem villa iam dicta, pecia una de vinea qui afrontat de quatuor partes in terra fevall¹ de me donatore. Et in villa Adacz, in locum que vocant Colomer, pecia I de vinea qui afrontat de una parte in vinea dominica Sancti Petri iam dicti, quam ego Bernardus supradictus dedi pro remedium anime mee ad dedicationem loci predicti, et de II^a in vinea de Sancta Maria Serratensis, et de tertia in vinea de Guilelm Frulla, et de quarta in vineas de Renardo Sinfredi. Et in alio loco, in eadem villa, alia pecia de vineas de Renardo Sinfredi. Et in alio loco, in eadem villa, alia pecia de vinea in locum que vocant Verronna, et afrontat de una parte in vinea de Seniofredo presbitero, et de II in vinea de Bonifilio Guisadi, et de tertia in locum que vulgo dicunt torrent, et de quarta in ipso Timoner. Quantum infra istas totas afrontaciones includunt sic donamus nos iam dicti simul in unum ad domum Sancti Petri cenobii supra scripti ipsa tascha de ipsas terras et vineas iam dictas, per singulos annos, sine ulla reservatione in vita nostra. Et ut teneamus nos in vita nostra sine blandimento de nullo homine, et post mortem nostram sit dominicum Sancti Petri predicti. Hoc autem donamus, propter remedium animabus nostris, parentumque nostrorum, tam vivorum quam mortuorum. Et est manifestum, si quis contra hanc ista carta donacionis venerit ad inrumpendum aut ullusque homo inquietare voluerit non hoc valeat vindicare, set in duplo componere faciat, et in antea ista carta donacionis firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta donacionis VII idus iuni, anno quinto regnante Philippo rege.

Sig+num Bernard, sig+num Ledgarda, sig+num Bonifilio, qui ista carta donacionis rogavimus scribere et testes firmare. ARNALDUS, presbiter, sss.*² Wilielmus, levita, sss.*Sig+num Iozbertus.*³

ISARNUS, presbiter, qui ista carta donacionis rogatus scripsi sub die et sss. anno quod supra.

1. És interessant que s'esmenti que era una terra "feudal", fiscal. 2. Amb un dibuix original. 3. La darrera signatura, escrita després de l'escrivà.

27

1069, juny, 29

Donació al monestir. *Bernat Guifré, senyor del castell de la Portella, i la seva muller Migdònia donen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) l'església de Santa Maria de la Quar, que havien comprat al vescomte Bernat Sunifred i a la seva muller Guilla per vint-i-cinc unces d'or. Aquesta església era al comtat de Besalú, al terme del castell de la Portella, al lloc de la Quar. Se n'esmenten les afrontacions.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18×41,5 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, plegat i una mica enfosquit. Al verso: "Saccus 2, littera B, n° 6."
- B. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 91. Remet a "Copia saccus 2, littera B, n° 6". Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 15; remet a "És carta de lletra B, n° 6". Vegeu doc. 310.
- a. VILLANUEVA, 1821, VIII, ap. XXIV, pàgs. 264-265 (també en fa esment a la pàg. 117).
- b. SANTAMARIA, 1935, ap. XVIII, pàg. 21.

In Dei eterni nomine. Ego Bernardus Guiffredi, senior castrum Portellensi, coniuxque mea nomine Migdonia. Manifestum est enim quod placuit animis nostris et placet, nullisque cogentis imperio vel suadentis ingenio, sed propria et spontanea hoc nobis e/le/git bona voluntas ut karta donacionis fecimus domino Deo et apostolo eius Beato Petro cenobii Frontanianensis de nostra comparacione, sicuti et facimus. Donamus namque ipsam ecclesiam de Sancta Maria de Quarr, cum cimiteriis et capellania et presbiteratum et omnem dominacionem et cum primiciis vel ipsam porcionem de omne decimum, quod ad ipsam ecclesiam pertinent, qui nobis advenit per comparacionem quem comparavimus de Bernardo Seniofredi, vicecomite Cerritaniensi coniuxque sua, nomine Guilla. Et sunt ipsa hec omnia in comitatu Bisullunensi, in apendicio de

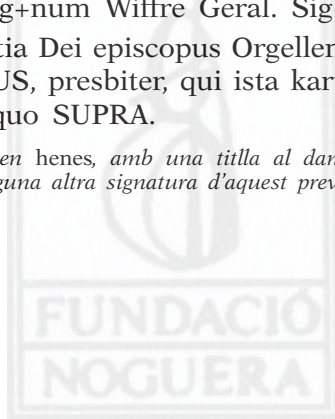
ipso castro Portellensi, in locum quem vocant ad ipsa Quarr. Et affrontat hec omnia de I^a parte in flumen Adest, et de II^a in Sagass, et de III^a in serra de Mascharo, et de IIII^a in rivo Borresdane. Quantum infra istas IIII^{or} affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic donamus nos vobis ipsam nostram ecclesiam cum primiciis et porcionem de decimum ex omnibus rebus, qui est nostra comparacione quem ego Migdonia comparavi cum viro meo, Bernardo Wiffredi, de iam dicto vicecomite de meo exovare, et fuit precium quod inter nos et illis supradictis complacuit, scilicet XXV uncias de auro optimo, probato quem dicunt henens.¹ Et ad me Bernardo vocitato advenit per donum mulieris mee, Migdonie, sive per comparacione vel per ullasque voces. Et hoc totum quod superius insertum est sic donamus ego Bernardus et uxoris mee Migdonie ad iam dicto cenobio, et tradimus in dominio et potestate de dompno Poncii abbatis et abitatoribus huius loci, qui modo sunt vel futuri erant, totum ab integrum, sine ulla reservatione, cum exiis et regressiis earum. Et est manifestum. Quod si nos donatores aut ullusque homo vel femina qui contra hanc ista carta donacionis disrumpere aut frangere voluerit, excommunicatus permaneat de domino Deo et beato Petro et omnibus sanctis, et cum illis porcionem abeat qui dixerunt domino Deo: recede a nobis, viarum tuarum nolumus. Et in antea ista karta donacionis firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista karta donacionis III kalendas iuli, anno VIII regnante Phillippo rege.

Sig+num BERNARDUS Guiffredi, sig+num Migdonia, qui ista karta donacionis fecimus scribere et firmavimus, et testes firmare rogamus. Sig+num Petrus Bernardi. Sig+num Guillemus Bernardi. Sig+num Ugbert. Sig+num Wiffre Geral. Sig+num Ardman.

Bernardus, gratia Dei episcopus Orgellensis, qui hec laudat et firmat +.* ARNALDUS, presbiter, qui ista karta donacionis scripsit sub sss.² die anno quo SUPRA.

1. De fet, abreujat en henes, amb una titlla al damunt. 2. Amb un dibuix original, que trobem en alguna altra signatura d'aquest prevere.

28

1069 [1067], setembre, 4¹

Confirmació del bisbe. *El bisbe d'Urgell confirma la donació de l'església de Santa Maria de la Quar, feta per Bernat Guifré i la seva muller, Migdònia, al monestir de la Portella.*

[A]. Original. Segurament deu correspondre al doc. 36.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 15; remet a "És carta de lletra B, n° 7". Vegeu doc. 310.

Ha de correspondre al document 36, del 2 de setembre de 1085, tot i que la data no coincideix amb la que trobem en aquest regest.

Confirmació que fa lo bisbe de Urgell de la donació que Bernat Gifredo fa a petició del mateix noble senyor Bernat Gifredo y de sa muller, Migdona, y de sos germans, Gifredo Grau y Arnau Garau, als quals diu prínceps de la Portella. Feta a 4 de setembre, en lo any 8 del rey Felipo, que seria de nostre Senyor 1069. És carta de lletra B, n° 7.

1. *El mes de setembre de l'any 8 del rei Felip, correspon a l'any 1067, en lloc del 1069.*

29

1078, novembre, 21

Donació al monestir. *Arnau Guillem i la seva muller Guilla donen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) l'alou que tenen al comtat de Berga, al terme de Roset i de Sant Joan [de Vilada], a la vil·la de Gardilans, a la Serra. Se n'esmenten les afrontacions.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (10 × 31 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. 2".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 42; remet a "És carta de lletra F, n° 2". Vegeu doc. 310.

a. SANTAMARIA, 1935, doc. XX, pàg. 23 de l'apèndix documental.

In nomine Domini. Ego Arnall Guillem et uxor sua Guilla. Donatores sumus ad domum Sancti Petri cenobii Frontanianensis alodem nostrum proprium, qui nobis advenit de parentorum vel de comparacione aut per qualicumque voces, qui est in villa de Gardilans, ad ipsa Serra. Id sunt, casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas vel ermas, cum illorum arboribus, pratis, pascuis, silvis et garricis, cum exiis et regresiis suis. Et est hec

omnia in comitatu Bergitano, in apendicio de Rosed vel in Sancti Iohannis, in locum que vocant Gardilans, id est ad ipsa Serra. Et habet afrontaciones de parte orientis in riu de Chanamars, et de meridie in Salga, et de occidente in riu de Vila Lada, et de parte vero circi in Palad de Rodgers.¹ Quantum infra istas IIII^{or} afrontaciones includunt, sic donamus ad domum Sancti Petri iam dicti, propter Deum et remedium anime nostre totum ab integrum, exceptus ipsa Closa de Gardilans qui est de Sancte Marie Rivi-pollentis. Et est manifestum. Quod si nos donatores aut ullusque homo inquietare voluerit non hoc valeat vindicare, set componat in duplo cum omnia sua inmeliioracione, et in antea firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore et non sit disrupta.

Facta ista karta donacionis XI kalendas decembri, anno X^o VIII° regnante Filippo rege.

Sig+num Arnall Guillem et uxor mea Guilla, qui ista karta donacionis fecimus scr<i>bere et testes firmare rogavimus. Sig+num Bofil. Sig+num Iozbert. Sig+num Bernard Bofil.

WILELMUS, LEVITA ET MONACHUS, QUI ISTA KARTA DONACIONIS ROGATUS SCRIPSIT DIE ET ANNO SSS. QUOD SUPRA.

1. *Amb correcció: Roggers o Rodgers.*

30

1079, maig, 31

Donació al monestir. *Isern dóna al monestir de Sant Pere de la Portella uns alous situats al terme de la Quar. Se n'esmenten les afrontacions (que corresponen a tot el sector occidental del terme parroquial).*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 14-15. Vegeu doc. 310.

Una donació que fa Isern de moltes cases, alous, ayguas, terras, vinyas en el apendicio de la Quar, que afrontan de part de orient ab lo coll de Jovell y de mitgjorn a puig Falcó y de ponent a la serra de Mascaró y de part de tremuntana ab Salga Aguda. Feta a 2 de las chalendas de juny, en lo any 19 del rey Felipo.

31

1080, agost, 13

Donació al monestir. *Arsènia dóna al monestir de Sant Pere de la Portella una peça de terra situada al terme de la Quar. Se n'esmenten les afrontacions.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 14. Vegeu doc. 310.

Una donació que una senyora nomenada Arsenia fa de una pesa de terra en lo apendicio de la Quar, que per totas parts afronta ab terras del monastir. Feta als idus de agost en lo any 20 del rey Felipo, que seria en lo any de nostre Senyor 1081.

32

1081, juny, 10¹

Donació al monestir. *Un sacerdot dóna al monestir de Frontinyà (Sant Pere de la Portella) unes terres alodials situades al terme de Berga, a la parròquia de Sant Martí de Llavaneres (o de Minoves), als llocs de "Mont-ros", Tàpies i "Campfranc". Se n'esmenten les afrontacions (el Llobregat, un indret anomenat "el Bruguer" i un alou del monestir de Sant Llorenç prop Bagà).*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 58; remet a "És carta de lletra B, n° 1". Vegeu doc. 310.

Donació que fa <...>² sacer al monastir de Sant Pere de la Portella, dit de Frontinyà, de tots los honors de alous, cases, casals, terras etc., que tenia en el apendicio de Berga o en la parròquia de Sant Martí de Levaneras o en lo lloch dit Monte-ros o en Tàpies o en Campfranch, lo qual afronta de part de orient en al riu que discorre, per meridie y de mitgjorn de la mateixa manera ab lo mateix riu, de ponent ab lo riu de Llobregat y de tremuntana ab lo Bruguer o en alou de Sant Llorens. És fet a 4 de los idus de juny, any 21 del rey Filipo, que seria de nostre Senyor 1082. És carta de lletra B, n° 1.

1. El juny de l'any 21 del regnat del rei Felip correspon a l'any 1081. 2. Espai en blanc abans de sacer.

1082, agost, 30

Donació al monestir. *Ponç Ramon dóna al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) tres peces de terra situades al comtat de Cerdanya, al pagus de Llívia, al terme de Vilallobent, al lloc que anomenen "Prat". Se n'esmenten les afrontacions. Mentre visqui el donador, podrà gaudir de les terres, a canvi de pagar la tasca dels fruits; després de la seva mort, restarà sota el ple domini del monestir.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (10 × 36 cm). Pergamí descolorit, sobretot a la banda dreta. Al verso: "H, n° P°, sac 6", "Donació feta per Pons Ramon <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 76; remet a "És carta de lletra H, n° 1". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXI, pàgs. 23-24.

In nomine Domini. Ego Pontius Raimundi. Manifestum sit quia sic placuit in animis meis et placet, nulli cogentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria hoc elegit mi bona volumptas, ut karta fecissem ad domum Sancti Petri cenobium Frontaniensi, sicuti et facio, id sunt, pecias tribus de terra qui mihi advenint per comparacione sive per ullasque voces. Et sunt ipse pecie terre in comitatu Cerdaniense /in pago Liviense\, in apendicio de Vila Lobint, in locum que vocant Prad. Et habet ipsa una pecia de terra afrontaciones de una parte in prad de Remon Berenger, de alia in terra de Remon Guillem, de occiduo in terra de Guillem Oliba, et de circi in terra de Santa Maria. Et alias II pecias supra scriptas abent afrontaciones a parte orientis ad ipso Espinalb, de meridie in terra Sancti Petri, de occiduo in terra Sancti Michaelis, de septentrionali plaga in villa de Emborr. Quantum infra istas supralibatas afrontaciones includunt, sic dono ego iam dictus Pontius Raimundi, propter Deum et remedium anime mee, ad prelibatum cenobium, ad suum proprium dominicum totum, cum exiis vel regressiis suis, ita ut ego teneam et possideam in vita mea et donem ipsa tascha qui inde exierit per unum quoque annum fideliter. Et post obitum meum remaneat liberum prefatum cenobium ad suum dominicum. Quod si ego aut ullaque persona hominum qui contra ista carta donationis venerit ad inrumpendum aut inquietare voluerit, non hoc valeat vindicare, set componant in duplo cum sua immelioracione, et in antea ista karta donacionis firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

[Facta] carta donacionis III kalendas septembris, anno XXIII regni Philippo regi.

Sig+num Pontius Raimundi, qui ista karta donationis feci scribere et testes firmare rogavi. Sig+num Arnall Mir. Sig+num Bernard Guadamir. Sig+num Oliba Sendre. Sig+num Raimunde / Arnal. Et teneat Bernardus Guadamir pro laboracione et posteritas sua in vita [illorum].

PETRUS, LEVITE ET MONACHUS, qui ista karta donacionis rogatus scripsi cum litteris subpositis et signatis in tercia vel quinta linea sss. DIE et ANNO quo SUPRA.

34

1084, juny, 29

Reclamació del monestir. *Davant la queixa dels monjos de l'abadia de Sant Pere de la Portella, Pere Bernat de la Portella i la seva muller Ermessenda acceptaren que es complissin les donacions fetes per Bernat Guifré de la Portella i per Guifré de la Portella (pare i avi de Pere Bernat).*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 14. Vegeu doc. 310.

Una querella que los monjos donaren juntament ab lo abat devant Dn. Pere Bernat de Portella (fill de Bernat Gifredo y nét de Vvifredo, lo fundador) y de sa muller Esmisendis, que eran vinguts al monastir a celebrar la festa de Sant Pere, y lo abat y monjos se'ls querellaren de què no se'ls donava ni pagava lo que son pare y avi los havia deixat, lo qual oïren ab molta pietat y manaren que, de aquella hora en avant, se'ls complís puntualíssimament tot sens faltar en cosa. Feta lo die de sant Pere en lo any 1084.

35

1085, juny, 29

Donació al monestir. *Bremon Enric de Merola, la seva muller Ermessenda, el seu germà Bertran Enric i la seva mare Guasca donen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) i evacuen*

un alou situat al comtat de Besalú, al terme de Santa Maria de la Quar, a la vil·la de la Quar i al seu terme. Se n'esmenten les afrontacions. També donen i evacuen l'alou que tenien als Rúixols (Uixos). També se n'esmenten les afrontacions.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11 × 28 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, una mica enfosquit i amb algun forat petit.
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 16; remet a "És carta de lletra B, n° 9". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXII, pàgs. 24-25.

In nomine Domini. Ego Bremundus Eianrici de Merola et coniu mea, nomine Ermesendis, et fratre meo, nomine Bertrando Eianrici, atque mater nostra nomine Guascha, nos pariter donatores vel evacuatores sumus domino Deo et Sancto Petro cenobii Frontanianensis. Per hanc scripturam donacionis vel evacuacionis nostre donamus vel evacuamus nos ad iam dictum cenobium de alaudiis nostris propriis, id sunt, casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas vel eremas, pratis, pascuis, silvis, garricis, vieductibus vel reductibus, aquis, aquarum, petras, petrarum, boschos et ruviras, omnia et in omnibus qui nobis advenit per parentorum, et ad me Bremon per donum avie mee, Arsendis, sive de comparacione vel per qualescumque voces. Et sunt hec omnia supra scripta in comitatu Bissulluno, in apendicio de Sancta Maria de Quarr, vel in villa de Quarr vel in eius terminis. Et affrontant hec omnia de oriente in flumen Adest, de meridie in rivo qui discurrit subtus ipso boscho de Benna, de occiduo in rocha de Sancta Maria, et de circi in Salga Plana et pervadit in rocha de Forchos. Ideo namque donamus vel evacuamus de alio nostro alaudio quem habemus ad ipsos Uxos, id sunt terras et vineas, cultas vel eremas, pratis, pascuis, boschos et ruviras, cum exiis vel regressiis earum, et includunt ipsa alaudia ex utraque parte in Pug Gros et de alia in Adest, et de III in Escarig, et de IIII in via publica. Quantum inter istas VIII° affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic donamus vel evacuamus quantum abemus vel abere debemus totum ab integrum, cum censis et usaticis, sicut resonat in cartas quam pater et avus noster fecerunt in pretaxato cenobio. Et est manifestum sane si nos donatores vel evacuatores ad alii per nos hec scriptura infringere temptaverit in duplo compositionem exsolvat et propter hoc hec carta nullo modo rumpatur.

Actum est hoc III kalendas iuli, anno XXV° regnante Philippo rege.

Sig+num Bremon Eianrig, sig+num Ermesen, sig+num Bertran Eianrig, sig+num Guascha, nos qui ista carta donacionis vel evacuacionis mandavimus scribere et manibus nostris firmavimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Petrus Bernardi de Portella. Sig+num Geraldus Wifredi. Sig+num Ugo Berengarii. Sig+num Bertrandus Ugberti.

Wilabertus, sacer et monachus, qui hec carta donacionis vel evacuacionis scripsit sub sss. die et anno quo supra.

36

1085, setembre, 2¹

Visita del bisbe. *Bernat Guillem, bisbe d'Urgell, escolta l'abat Ponç del monestir de Sant Pere de la Portella, Bernat Guifré, veguer de la Portella, la seva muller Migdònia i Guifré Guerau i Arnau Guerau, "prínceps" de la Portella, que el convidaren a anar al monestir de Sant Pere per confirmar Ponç com a abat. Els senyors de la Portella fan novament donació de l'església de Santa Maria de la Quar a l'esmentat cenobi. Per la seva banda, el bisbe dóna dues pensions del cens que rep en aquesta església de la Quar.*

[A]. Original perdut. Document conservat a l'ADS l'any 1935.

B. ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 15 i pàgs. 93-94; remet a "És carta de lletra B, n° 7". Vegeu doc. 310.

a.* SANTAMARIA, 1935, ap. XIX, pàgs. 22-23.

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi millessimo octagesimo quinto, era millessima centessima vigesima quarta. Venit dompnus Bernardus Guillelmi, gratia Dei episcopus Urgellensis in Bergitano, et cum eo duobus archidiachonibus suis, id sunt Berengarius Bernardi et Petrus Mironi et Poncius Bernardi, nepus eius, aliisque clericis et Baronus, suum capellanum, et Guillelmus Guadamirus, baiulus vel deganus, et milites cum eis venientes, scilicet dompnus Echardus de Torroja et Aianricus de Rosed et alii plures homines. Et ut audivit Poncius, electus cenobio Sancti Petri Portelle a congregatione sua, et Bernardus Guiffredi, vicarius Portelle, et coniuix eius nomine Migdonia, et Guifredus Geraldi et Arnallus Geraldi, qui sunt principes de ipsa honore de Portella, exierunt ob viam dompno episcopo et invitaverunt eum ut veniret ad cenobium Sancti Petri sicuti et fecit, et rogaverunt eum omnes ut consignasset iam dicto Poncio ad abbatem, et ille, libenti animo,

signavit eum. Hoc facto, venit iam dictus Bernardus Guiffredi, cum coniuge sua Migdonia et cum illorum iam dictis principibus ante dompno episcopo et rogaverunt eum ut ad iam dictum cenobium, quem pater eius edificavit dompno Guiffredo, aliquid dono fecisset de bonis suis. Ideo namque ut ecclesia Sancte Marie de Quarr, cum suis cimiteriis et capellania et cum ipsa porcione de ipsum decimum quem comparavit iam dictus Bernardus et Migdonia, coniux eius, de vicecomite Cerritanie, nomine Bernardo Seniofredi, cum concilio de dompno Guillelmi Guiffredi, episcopus Urgellensis, et archidiaconus Guillelmo Bernardi de Guardia. Et dederunt ad iam dictum cenobium hec omnia iam dicta, propter remedium animabus eorum. Rogaverunt eum et omnes qui cum eo erant, ut cartam quam habebant factam ad iam dictum cenobium et habitatoribus eius, ut ipse laudasset eam et manibus suis firmasset et ad suis firmare fecisset.

Et ego iam dictus Bernardus Guillelmi, episcopus Urgellensis, cum consodalibus meis, archidiaconibus, clericis et laicis, cum concilio eorum, vidi loco pauperculo vel inopia positum, corde compuncto, misericordia motus, laudo iam dicta ecclesia, cum cimiteriis et capellania sive cum ipsa porcione de iam dicto decimo, propter remedium anime mee et animabus antecessoribus meis, sicut resonat in carta, quem ipsi iam dictus Bernardus Guiffredi et uxor eius Migdonia fecerunt ad iam dictum cenobium et ego adiungo et dono iam dicto loco duas penciones de ipso censo de Sancta Maria de Quarr, ut habeant in perpetuum, in tali conventu, ut nullus qui post me venerit, episcopus, archidiaconus, clerici, laici, degani, qui hoc tollere voluerit ad iam dictum locum, ne de suo honore diripuerit nec stringere voluerit de magna rem usque ad minimum, ex parte Dei omnipotentis et beato Petro apostolo et nostra et successoribus nostris, excommunicatus permaneat et anathema sit usque in finem seculi, amen. Et sicut scriptum est, manibus meis firmo et ipsi sociis meis firmare rogo et mando. Et est manifestum.

Actum est hoc IIII nonis setembris, anno VIII regnante Philipo rege.

Bernardus, gratia Dei episcopus Urgellensis, qui hoc laudat et firmat +. Berengarius, archidiachonus. Petrus Miro, archidiachonus sss. Sig+num Poncii Bernardi. Sig+num Baronus, capellanus. Sig+num Willelmus, deganus. Sig+num Echardus Miro. Sig+num Aianricus.

III nonis martii venit Fulco, episcopus Urgellensis et reconciliavit iam dicto cenobio, vidit hanc cartam et manibus suis firmavit. Fulco episcopus hec firmat +.²

Oto, indignus gratia Dei episcopus + hoc laudat et firmat.³

Guillelmus, levita et monachus, qui hanc cartam rogatus scripsi die et anno sss. prefixo.

1. Hem acceptat la datació de l'any de l'encarnació (1085). Si acceptéssim l'any de l'era hispànica hauria estat el 1086. L'error, però, és molt més gran si ens deixem guiar per l'any dels reis francs (1068); de fet hauria d'ésser l'any 26 del rei Felip. Mentre que la visita del bisbe Bernat Guillem (1075-1092) sembla que s'esdevingué el 2 de setembre, la visita del bisbe Folc (1092-1095, bisbe intrús) es va esdevenir el 5 de març. Certament, la visita del bisbe Bernat Guillem no es va pas poder esdevenir l'any 1068. 2. Folc, bisbe d'Urgell (1092-1095). 3. Ot, bisbe d'Urgell (1095-1122).

37¹

1088, desembre, 5

Compra del monestir. *Adaleis, el seu fill Guerau Berenguer i les seves filles Ermessenda, Eimelina, Ermengarda, Aladeis i Malsennada venen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) una peça de terra que és situada al comtat d'Urgell, al terme de Sant Pere de Ponts i del seu castell, al lloc anomenat "la Grallera". Se n'esmenten les afrontacions. El preu de la venda són tres unces d'argent.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15,5 × 30 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb algun trenc o forat i amb alguna taca. Al verso: "Sach 5, littera C, n° 12", "És una pessa de terra en lo comptat de Urgell, en lo lloch de Ponts, venuda al monastir per 3 unzas de plata, a las nonas de 10bre, anno 29 regnante Philipo rege".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 73-74; remet a "Sach 5, n° 12". Vegeu doc. 310.

Amb relació a aquest document de compra, també cal esmentar la menció d'un establiment que es degué fer poc després (document 37 bis). Segons un regest del segle XVIII, en una data indeterminada, posterior a la d'aquesta adquisició, es féu l'establiment d'unes vinyes situades al terme de Ponts (Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 72; remet a "Lletra C, n° 4". Vegeu doc. 310).

In nomine Domini. Ego Adaleiz et filio meo Gerall Berenger et filiabus meis, id sunt, Ermesen et Eimelina et Ermengards et Adaliz et Malsennada. Nos simul in unum vinditores sumus ad domum Sancti Petri cenobii Frontanianensis, per hanc scripturam vindicionis nostre vindimus nos vobis pecia I de terra, qui nobis

advenit per parentorum vel de comparacione sive donacione vel² per aprisione aut per qualescumque voces. Est autem iam dicta ipsa pecia de terra in comitatu Urgellensi sive in apendicio Sancti Petri de Ponts vel in ipso castro, in finibus illis, in locum que vocant ipsa Gralera. Terminatur autem ipsa terra a parte orientis in terra de Arnall Eneg et de Wifre Galit. A parte autem meridiana in terra de Mir Guifred. Contra solis quoque occasum in riu Merder. Ex illa parte que respicit septentrionale in terra Sancti Petri de Ponts. Quantum prefate afrontaciones includunt vel termini iam dicti circumeunt, sic vindimus nos vobis ipsa nostra terra iam supra nominata, propter precium quod inter vos et nos placitum fuit, id sunt tribus uncias in argento. Et est manifestum sane si ipsi nos aut ullus ex successoribus nostris, homines vel feminas, qui hanc karta vindicionis inquietaverit aut dirumpere voluerit, non hoc valeat vindicare quod quesievit set componat vobis aut componamus in duplo cum augmento tocius melioracionis. Et in antea ista karta firma et stabilis permaneat quo usque finis evi perveniat.

Facta ista karta vindicionis nonas decembris, anno XX° VIII° regnante Filippo rege.

Sig+num Adaleiz et filio meo Gerall, sig+num, filiabus meis, Ermessen et Eimelina et Ermengards et Adaleiz et Malsennada, nos simul in unum qui ista charta vindicionis fecimus scribere et testes firmare rogavimus. Sig+num Rainalldus. Sig+num Dalmaz Mir. Sig+num Guadall Trasuer. Sig+num Adalbert Magistro de Ponts. Sig+num Mir \sacer/ Gerall. Sig+num Guifre Ollomar.³ Sig+num Guifred. Sig+num Bernard Guiribert, sacer.

GUIFREDUS,⁴ sacer vel monachus, qui ista karta vindicionis rogitus scripsit die et anno sss. quo supra.

1. A la introducció, hem anomenat document 37 bis un contracte d'establiment, sense datació, fet poc després d'aquesta compra. Vegeu doc. 310: "4. Establiment de unas vinyas en lo terme de Pons. Lletra C, n° 4." 2. Amb correcció. 3. Alguna lletra dubtosa. 4. Forma una creu.

1089, maig, 14

Compra del monestir. Bremon Enric de Merola, la seva muller Ermessenda i la seva mare Guasca venen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou situat al comtat de Berga,

al terme de Sant Joan de Vilada, al lloc anomenat Gardilans. Se n'esmenten les afrontacions. El preu de la venda és de vint unces de plata.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17×28,5 cm). Pergamí en força bon estat de conservació. Al verso: "Lletra E, n° 19, sac 3", "129 Vilada".
- B. ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (20×31 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, una mica rebregat i amb algun forat. Al verso: "Saccus 3, littera F, n° 4", "Carta de Gardilans", "Salga".
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 46; remet a "És carta de lletra E, n° 19, sac 3". Vegeu doc. 310.
- D. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 42; remet a "És carta de lletra F, n° 4". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXIII, pàgs. 25-26.

In Dei eterni nomine. Ego Bremundus Aienrici et uxor mea, nomine Ermessen, et mater mea, nomine Guascha, nos simul in unum vinditores sumus domino Deo et Sancto Petro cenobii Frontenianensis. Per hanc scripturam vindicionis nostre vindimus [n]os ad Sanctum Petrum iam dictum alodem nostrum proprium, id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas et heremas, cum omni genere arborum, pratis, pascuis, silvis, garricis, vieductibus vel reductibus, aquis, aquarum, petras, petrarum, mobiles vel immobiles, qui nobis advenit de parentorum et ad me Bremon per donum avie mee Arsen¹ sive de comparacione et per qualescumque voces. Et sunt ipsa omnia supra scripta in commitatu Bergitano, in apendicio de Sancti Ioahanis² de Villa Lada, in locum que vocant Gardilans. Et affrontat ipsa omnia iam dicta de parte orientis in ecclesia de Sancte Marie de Bosredano, et de meridie in ipso rivo quem vocant Merdanciolo vel in Salga, et de occiduo in ecclesia Sancti Iohannis iam dicti, a parte vero circi in villa quam dicunt Rodgers. Quantum inter istas quatuor affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic vindimus nos ad Sanctus Petrum iam dictum, ipsa omnia iam dicta, totum ab integrum, ad suum proprium alodem franchum, cum exiis et regressiis earum, in propter precium quod accepimus a vobis, videlicet uncias XX in plata. Et est manifestum. Quod si nos vinditores aut ullusque homo vel femina venerimus aut venerint pro inrumpendum, non hoc valeat aut valeamus vindicare, set componant aut componamus Sancto Petro iam dicto et habitatoribus suis ipsa omnia iam dicta in duplo, cum omni sua melioracione.³ Et in antea ista karta vindicionis firma et stabilis permaneat modo omnique tempore.

Facta ista karta vindicionis II idus mai, anno XX° VIII°, regnante Philippo⁴ rege.

Sig+num Bremendus Aienrici, sig+num Ermessen, sig+num Guascha. Nos qui istam kartam vindicionis rogavimus scribere et testes firmare rogavimus et manibus nostris⁵ firmavimus. Sig+num Ugo Berenger. Sig+num Iozbert. Sig+num Arnall Guillem. Sig+num Isarn Guillem. Sig+num Guilmon. Qui sumus omnes nos⁶ testes et auditores simul et firmatores. Sig+num Bertrandi Aienrici.

MIRO sacer⁷ qui istam kartam vindicionis rogitus scripsi sub die et anno sss. quo supra.

1. *Al marge a B.* 2. *B:* Yohannis. 3. *B:* Quod si nos vinditores \aut/ ullusque homo vel femina venerimus aut venerint pro inrumpendum, non hoc valeant vindicare, set componant aut componamus in duplo, cum omni sua melioracione. 4. *B:* Phylippo. 5. *B:* nostris puncto. 6. *B:* Nos qui sumus. 7. *B:* GULLELMUS scriba et monachus.

39

1094, abril, 21

Compra del monestir. *Duran, la seva muller Ermetruita i llurs filles, Azaled, Gerberga i Ermengarda, venen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou situat al comtat de Berga, al terme de Sant Andreu de Sagàs, al lloc anomenat Gavarrós [Vell]. Se n'esmenten les afrontacions. El preu de la venda és de quinze sous grossos en quelcom d'equivalent.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15 × 38 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb un plec al mig i alguna taca. Al verso: "Saccus 2, littera C, núm. 5".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 24; remet a "És carta de lletra C, n° 5". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXIV, pàg. 26.

In nomine Domini. Ego Duran et uxor mea Ermetruit et filiabus nostris, Azaled et Gerberga et Ermengardis, nos simul in unum vinditores sumus ad domum Sancti Petri cenobii Frontenianensis et habitatoribus loci ipsius emptoribus. Per hanc scripturam vindicionis nostre vindimus nos in iam dicto loco alaudem nostrum proprium,¹ id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, \cultas et eremas/, pratis, pascuis, silvis, garricis, cum omni genere arborum, viaductibus et reductibus atque cum suis omnibus pertinentiis et cum exiis et regressiis suis, que omnia advenerunt nobis per parentorum aut per qualescumque voces. Et sunt hec omnia in comitatu Bergitano, in apenditione Sancte Andree de Sagass, in locum que vocant Gavarrros. Et affrontat

ipsum mansum de I parte in Pug Pan et de II in Cases et de III in rivo de Sagass et de IIII in Espluga Ferosa. Quantum inter istas IIII^{or} affrontationes includunt sic vindimus nos iam dicti predicto loco et habitatoribus eius ipsum mansum cum suis omnibus pertinenciis, quantum ibi abemus vel abere debemus ad suum proprium alaudem franchum sine ulla reservatione, propter precium quod inter nos et vos complacuit,² id sunt XV solidos grossos in rem valentem. Et est manifestum. Si quis contra hanc cartam vinditionis venerit ad inrumpendum aut inquietare voluerit, non hoc valeat vindicare set componat in duplo, cum omni sua immelioratione et in antea hec carta vinditionis firma et stabilis permaneat modo et omni tempore.

Facta carta vinditionis XI kalendas mai, anno XXX° IIII° regnante Philippo rege.

Sig+num Duran, sig+num Ermetruit, sig+num Adaled, sig+num Gerberga, sig+num Ermengards. Nos qui hanc cartam vindicionis fecimus scribere et manibus propriis firmavimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Bernard Sunier. Sig+num Duran. Sig+num Arnall Sinfre. Nos testes et auditores.

WILLELMUS, LEVITA et monachus, qui hanc cartam vinditionis rogatus scripsi cum literis dampnatis et suprapositis in II° regulo et sub die et anno sss. quo supra.

1. Després hi ha unes lletres esborrades. 2. Les darreres tres paraules, escrites sobre raspat.

1095, setembre, 16

Donació al monestir. *Guillem Guisad, la seva muller Guilla i llur fill, Bernat Guillem, donen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou i la meitat d'una peça de terra al Prat. Tot això era situat al comtat d'Osona, al terme del castell de Merlès, al terme de la parròquia de Sant Martí, a l'indret anomenat Serra de Degollats¹ i "Viladases". Se n'esmenten les afrontacions. Mentre visquin els pares en podran tenir el domini útil, a canvi de pagar la tasca; un cop morts, restarà en ple domini del monestir.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (12,5 × 32 cm).
Tota la part inferior del pergami és molt malmesa, amb forats i amb la tinta descolorida.

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 33; remet a "És carta de lletra D, n° 1". Vegeu doc. 310.

a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXV, pàg. 27.

In nomine sumi et eterni Dei. Ego Guillelmus Guisadi et coniux mea, Guilla nomine, filioque nostro nomine Bernardo Guillelmi, nos pariter in unum donatores sumus domino Deo et eius apostolo beatissimo Petro, cuius cenobium videtur esse constructum in valle Fronteniani. Per hanc namque scripturam donacionis nostre donamus ibi et concedimus alaudem nostrum proprium, id sunt casas, casalibus, cum solos et suprapositos, curtis, curtalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas et eremas, pratis, pascuis, planis atque montuosis, vieductibus et reductibus, aquis, aquarum, petras, petrarum, mobiles vel immobiles, et cum diversa arborum genera, fructifera vel infructuosa, sive cum omnibus suis pertinenciis qui ad iam dicta alaudia pertinent. Et medietate I^a pecia terre que nuncupant ad ipso Prad. Eo modo advenerunt autem nobis hec omnia prelibata per comparacionem nostram sive per qualescumque voces. Est autem hec omnia in comitatu Ausona, infra terminos de castro Merlense, in apendicione de parrochia Sancti Martini, in loco qui dicitur serra de Degolads,² sive in villa de Asinos, sive in eorum terminos. Affrontant autem hec omnia, a parte orientis, in casal de Ogger sive in strada publica qui pergit per ipsa serra sive in loco qui dicitur Maniaches, de meridie, in villa qui dicitur Gattuna, de occiduo, in loco qui dicitur Pelmoxi, de parte vero circi, in podio qui dicitur qui dicitur Martorel. Quantum iste IIII^{or} affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic donamus iam dic<t>u³ ad prefatum cenobium Sancti Petri ipsa omnia suprascripta, sine ulla reservacione, ut teneant et possideant habitatores loci iam dicti, et abeant, ibi in diebus meis, de me Guillem Guisad et in vita mea, de me Guilla, ipsam tascham. Post obitum vero nostrum, remaneat iam dicta alaudia legitime francha, sine ullo impedimento hominis aut femine, et nullus sit ausus disrumpere, quod nos libenti et bono [animo] offerimus Sancto Pet[ro cenobio, propter] Deum et remissionem peccatorum nostrorum sive pro ipsa evasione quem fec[i] ego iam dictus Guillem Guisadi de iam [dicto] cenobio.⁴ [Et est manifestum. Quo]d si nos donatores aut ullus homo vel femina contra hanc cartam donacionis venerimus aut venerint ad inrupen[dum non hoc] vale[at ...] vindicare, set componamus aut componant in duplo, cum omni sua inmelioracione, et in antea hec carta donacionis [firma et stabilis] perm[aneat], modo et omni tempore.

Facta carta donacionis XVI kalendas octob[ris], anno XXX° VI regni Philippi regis.

Sig+num Guillelmus Guisadi, sig+num Guilla, sig+num Bernardus [Guillelmus, qui] hanc cartam donacionis fecimus scribere et [manibus prop]riis firmatam et testibus roborandam tradimus. Sig+num [...]. Sig+[num ...]. Sig+num [...]nard. Sig+num Pere Guifre.⁵ GUILLELMUS GUIADI. Sig+num Pere Bernard. Sig+num [...] Calvet. Sig+num Raimundus de Luc[...].

Willelm[us, levita et] monachus, [qui] hanc donacionis kartam rogatus s[cripsit die] et anno quo supra.

1. *Encara hi ha un mas anomenat Serra de Degollats, al costat, evidentment, de la serra de Degollats.* 2. *Degollats també és esmentat a R. ORDEIG, Catalunya Carolíngia, IV: Els comtats d'Osona i Manresa, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1999, docs. 737 (any 955), 1214 (any 976) i 1289 (any 979).* 3. *De fet, escrit: dicu.* 4. *Podem cridar l'atenció sobre el fet que el donador esmenti la fugida del monestir que ell va promoure, potser quan era més jove.* 5. *Lectura dubtosa.*

41

1096, maig, 1

Donació al monestir. *Ermengol, sacerdot, amb el seu fill Pere Ermenegol i amb la muller del seu fill, Ermessenda, donen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) un alou situat al comtat d'Osona, al terme de Sant Feliu de Relat (segurament Sant Feliu Sasserra), al lloc anomenat Asemort. Se n'esmenten les afrontacions.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (13,5 × 26,5 cm). Pergamí en força bon estat de conservació; a l'extrem de baix, a la dreta, retallat. Al verso: "Sac 5, littera C, núm. 1", "LXXXXXIII", "Donació de un alou en lo comptat de Ausona <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 72; remet a "Lletra C, nº 1". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXVI, pàg. 28.

In nomine Domini. Ego Ermengaudus, sacer, cum filio meo Petro Ermengaudi, cum uxore sua, Ermessendis, nos simul in unum donatores sumus domino Deo et ei apostolo Beato Petro, cuius cenobium videtur esse fundatus in valle Fronteniani. Per hanc scripturam donacionis nostre donamus ibi alaudem nostrum proprium, qui mihi Ermengaudus iam dicto advenit per comparacionem et ad me Petro Ermengaudi per hereditatem patris mei iam dicti Ermengaudi similiter etiam et matris mee, sive per ullaque voces. Id sunt, casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras et vineas, cultas et heremas, petras, petrarum, mobiles et immobiles,

pratis, pascuis, vieductibus et reductibus, omnia et in omnibus, quicquid ad iam dictum mansum pertinent, cum exiis et regressis suis. Affrontant autem hec omnia iam dicta, de parte orientis, in pug de Ponc Dadila, a meridie, autem in alveo de Gavarrera, ab orientali autem parte, in pugo de Aulalia, a parte vero circi, in plano Blalderet. Sunt autem hec omnia iam dicta in commitatu Ausona, in apendicio Sancti Felicis de Rilad, in locum quem vocant Asemort. Quantum inter istas quatuor iam dictas affrontaciones includunt vel isti termini ambiunt, sic donamus nos iam dicti ipsa omnia iam dicta Sancto Petro cenobio iam dicto, cum omnibus suis pertinenciis, sine ulla reservacione, ad suum proprium alaudem franchum, exceptus ipsam decimam, quantum ibi habemus vel habere debemus in cunctis locis. Si quis contra istam kartam donacionis homo vel femina venerit ad inrumpendum aut inquietare voluerit, non hoc valeat, sed componat in duplo cum omni sua melioracione et in antea ista karta donacionis firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta karta donacionis die kalendas mai, anno XXX° VI° regnante Philipo rege.

Sig+num Ermengaudus, sacer, sig+num Petrus Ermengaudus, sig+num Ermesen, qui ista karta donacionis fecimus scribere et manibus propriis firm[avim]us et testes firmare rogavimus. Sig+num Willelmus Ermengaudi. Sig+num Berna[r]dus]. Sig+num Pere Ramon.

Guillelmus, levita et monachus, qui hanc kartam donacionis rogatus scripsi die [et anno quo supra].

1098, agost, 23. Berga

Concessió del bisbe. *El bisbe d'Urgell concedeix quaranta dies d'indulgència a aquells que visitin, a causa de la devoció i de l'oració, el dia de Sant Nicolau, la capella de Sant Nicolau situada en l'església del monestir de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Original perdut.

[B]. Document conservat a l'ADS l'any 1935. Trasllat fet el 6 de gener de l'any 1427.

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 2; remet a "És carta de lletra A, n° 3". Vegeu doc. 310.

a.* SANTAMARIA, 1935, doc. XXVII, pàgs. 28-29 de l'apèndix documental.

Hoc est traslatum fideliter sumptum de verbo ad verbum et diligentius a quadam bulla clausa cum sigillo pendenti reverendi in Christo patris et domini episcopi Urgellensis.

Episcopus. Universis Christi fidelibus per Urgellensem civitatem et diocesem constitutis ad quos presentes pervenerint, salutem et bonis operibus abundare. Loca sanctorum omnium pia et prompta devocione sunt a Christi fidelibus veneranda ut dum Dei veneramur amicos, ipsi nos amabiles Deo reddant et ipsorum nobis mendicantes quodammodo patrocinium apud ipsum, quod merita nostra non obtinent, eorum valeamus intercessionibus obtinere. Cum igitur in ecclesia monasterii Sancti Petri de la Portella, ordinis beati Benedicti, nostre diocesis, ad honorem et laudem Beati Nicolay confessoris altare ab antiquo edificatum fuerit et constructum ubi ad laudem et gloriam beati Nicolay, dominus noster Ihesus Christus, sicut accepimus multa miracula operatus est et ad sustentationem luminarium, pannorum et aliorum ornamentorum ipsi altari necessariorum, absque Christi fidelium auxilio, proprie sibi non suipetant facultates devocionem vestram, monemus attente in Domino et ortamur atque in remissionem vestrorum vobis peccaminum suademus quod de bonis a Deo vobis collatis, pias elemosinas et grata caritatis subsidia eidem altari per latorem presencium transmittatis, ut per vestram subvencionem eiusdem altaris inopie consulatis, vosque per hec et alia bona que, Domino inspirante, feceritis, ad eterne valeatis felicitatis gaudia pervenire. Nos vero, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis qui predictam ecclesiam, causa devocionis et oracionibus et precipue in festivitibus beati Nicolay personaliter visitaverint annuatim, quadraginta dies de iniuncta sibi legitime penitencia per gratiam Sancti Spiritus misericorditer relaxamus.

Datum Berge, X kalendas septembris, anno Domini MXCVIII.

Actum est hoc traslatum VI die ianuari, anno a nativitate Domini M CCCC XXVII, presentibus testibus domino Arnaldo Pont, canonico et sacrista Beate Marie de Lucano, et fratre Iohanne Segui, priore Vallislaure, et Bartholomeo Serra Longa, habitatore in dicto monasterio, et sigillatum sigillo dicti monasterii Sancti Petri de la Portella.

Sig+num mei Antonii Domenech, rectoris Beate Marie de la Quar, notarii publici, qui hec scripsi auctoritate domini abbatis Sancti Petri de la Portella et clausi.

1098, novembre, 30

Donació al monestir. *Bernat Pere, la seva muller Sicarda i llurs fills, anomenats Brunet, Pere Bernat i Berenguer Bernat, donen al monestir de Sant Pere de Frontanyà (o de la Portella) el mas anomenat "Palau de Serps", alhora que fan lliurament de llur fill, Guillem Bernat, perquè esdevingui monjo de l'orde de sant Benet. Aquest mas era situat al comtat de Manresa, al terme de Callús, a la paròquia de Sant Sadurní i al lloc anomenat "Palau de Serps" i vil·la "Mancada". Donen drets sobre els masos "Ermet" i "Estornell".*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (12×28,5 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, una mica enfosquit.
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 72; remet a "Lletra C, nº 5". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXVIII, pàgs. 29-30.

In nomine Domini. Ego Bernardus Petri et coniux mea, Sicardis, et filiis nostris, id sunt Brunet et Petrus Bernardis¹ et Berengarius Bernardi, nos pariter in unum donatores sumus domino Deo et Sancto Petro cenobii Frontanianensis. Per hanc scripturam donacionis nostre donamus unum mansum, quem vocant Palacium Serpentibus, cum filio nostro Guillelmo Bernardi ad ordinem sancti Benedicti. Et ipsum mansum advenit nobis per comparacionem sive per ullasque voces, id sunt casas, casalibus, ortis, ortalibus, terris et vineis, cultis vel eremis, pratis, pascuis, silvis, garricis, arboribus ex diversis generibus. Et est hec omnia in comitatu Minorisa vel in terminum de chastro Lucio, vel in parrochia Sancti Saturnini vel in locum quem vocant Palacium Serpentibus sive in villa Manchada. Quantum nos abemus vel habere debemus, totum donamus prephato loco, cum omnibus suis pertinenciis, cum exiis vel regresiis earum. Et donamus prephato loco de ipso manso quem vocant Ermet, decimum de omnibus rebus. Et in alio manso quem vocant Estornel, similiter totum decimum. Et est manifestum. Quod si nos donatores aut ullius persone infringere voluerit, in duplo componat cum sua melioratione, et in antea ista charta donacionis firma permanead omnique tempore.

Actum est hoc II kalendas decembris, anno XXX^{mo} VIII° regnante Philipo rege.

Sig+num Bernardi Petri, sig+num Sicardis, qui ista carta donacionis mandavimus scribere et firmavimus et testes firmare rogamus. Sig+num Bruneti. Sig+num Petri Bernardi. Sig+num

Berengari Bernardi. Ermengadus, sacer sss. Sig+num Godmar Belshom.

BERNARDUS, sacer, qui ista charta donacionis scripsi sss. die et anno quo supra.

1. Sic.

44

1105, abril, 17

Testament. *Ramon Arnau, cavaller, abans d'anar al Sant Sepulcre de Jerusalem, fa testament. Nomena uns marmessors. Deixa la major part dels seus béns, situats a Enveig, Queixans, Puig-redó, Estoll, Saga, Sanavastre, Beders, Riba, Envall, Talló i Caborriu, a la seva germana Alsua i als seus nebots, Pere Ramon, Guillem Ramon i Ermessenda. Fa deixes a diverses institucions eclesiàstiques: Santa Maria de la Seu, Santa Maria de Serrabona, Sant Miquel de Cuixà, Santa Maria de Serrateix, Santa Maria de Ripoll, Sant Martí de Canigó, Santa Maria de Talló, Sant Llorenç prop Bagà i Sant Jaume de Compostel·la. El monestir de Sant Pere de la Portella tenia unes propietats a Alp.*

A. ACU. Pergamí núm. 795. Original (28,5 × 44 cm).

B. LDEU, I, fols. 213r-214r, doc. 710. Còpia del segle XIII.

a.* BARAUT, vol. IX, 1988-1989, doc. 1218, pàgs. 47-49.

Només hem inclòs l'encapçalament i el final del document i les ratlles on s'esmenta l'abadia de la Portella.

Auxiliante domino nostro Ihesu Christo, ego Reimundo Arnallus, milite, volo pergere in servicium Dei et sancti Sepulcri ultramarinus de Iherusalem, et dico ut testamentum faciam de omni rerum mearum. Et ide iubeo atque discerno ut sint manmessores mei Poncius Guilelmi, milite de villa Albi, et Berengarius Bernardi, de villa Albi, et Reimundus Bernardi, fratre suo. Precor vos amici mei iam dicti atque tutores per Deum ut si mors michi advenit in istum viaticum ante quam alium testamentum faciam istum firmum perseveret, et vos licenciam abeatis distribuere omnem meum avere sicut in hunc testamentum audieritis vel videritis scriptum.

In primis relinquo ad Sancta Maria de Serrabona <...>. Relinquo ad Sancti Mikaelis Cuxani ipsum meum mansum que abeo in villa Albi ad Sancti Petri apostoli ad ipsa lampada, ipsum que se tenet cum ipso de Sancti Petri de la Portella. Et ipsum alium

meum alodium que abeo in villa Albi simul cum ipso maso de Encontrella, cum suis pertinenciis, remaneat ad Sancta Maria sedis Urgellensis. <...>

Actum est hoc XV kalendas madi, in anno X^o LV° Philipi regis regni.

Sig+num Reimundus Arnalli, qui istum testamentum mandavit scribere et testes firmare ro[ga]vi. Sig+num Poncio Gerall. Sig+num Ermengaud. Sig+num Remon Archimbal.

Petrus, presbiter, qui scripsit et litteris suprascriptis die et anno quo supra.

45

1106, maig, 3

Testament. *Guillem Ponç, senyor de Lillet, abans d'anar al Sant Sepulcre, féu testament. Si moria durant el viatge, deixava, a la confraria de Santa Maria de Lillet, una casa a Targasona i, al seu germà Ponç, uns alous al Conflent, la Cerdanya, Osona i el Berguedà. Aquests alous, quan aquest morís, també volia que passessin a Santa Maria de Lillet. També deixava a Ponç les eugues i l'alou que havia heretat dels pares a "Loudes" ["Lotuès"?, la Quar]. Tot això darrer, després de la mort del seu germà, ho deixava al monestir de Sant Pere de la Portella, menys una pollina que havia d'ésser lliurada, així mateix, a Santa Maria de Lillet.*

A. Arxiu de la Pobra de Lillet, pergami núm. 7.

B.* Resum: SERRA VILARÓ, llibre 1, 1930, doc. 7, pàg. 44.

C. Esment: SERRA VILARÓ, llibre 1, 1930, pàg. 355.

+ "Guilelmus prolesque Pontio", volent anar al S. Sepulcre, otorga testament en el qual llega, si morís en el camí, a la "confradia" de Sta. Mª de Lillet una casa que posseeix a Targasona, i els seus alous de Conflent, Cerdanya, Ausona i Bergadà el seu germà Ponç. Mort aquest, vol passi a Sta. Mª de Lillet. També deixa al seu germà Ponç les eugues i l'alou heretat dels seus pares en "Loudes". Després de la mort d'aquest, ho deixa a S. Pere de la Portella i una pollina a Sta. Mª de Lillet. "V nns. madii, anno XLVI regnante Philipo rege." Subscriuen: Guillem Ponç, testador, Ramon Ponç i Ponç, germà seu.

46

1102 - 1108

Testament. *Pere Bernat, senyor de la Portella, fill de Bernat Guifré, abans d'anar-se'n a Jerusalem, deixà en el seu testament, al monestir de Sant Pere de la Portella, el mas "Espunya", el mas "Soler" i, al comtat de Cerdanya, els llocs de Vilallobent (Cerdanya) i de Planoles (Ripollès). A més, també deixà una vinya i un mas anomenat "Bena", el mas de Vilardell, el mas "Cerdà" i el d'"Esquer". Encara deixà la parròquia de Santa Maria de la Quar en alou del monestir. Sembla que també féu lliurament de la batllia de Dòrria (Ripollès) i de la tercera part de tots els seus béns mobles. Féu aquestes donacions per a la fàbrica del monestir.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 15-16; remet a "És carta de lletra B, n° 8". Vegeu doc. 310.

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 75; remet a "És carta de lletra B, n° 8. Està en lo sach segon per altrás cosas que tocan allí". Vegeu doc. 310.

Testament que fa lo noble senyor Per Bernat, senyor de la Portella, fill de Bernat Guifredo, estant de partida per a Jerusalem, en lo qual deixa al monastir de la Portella lo mas Espugna, lo mas Soler y, en Serdanya, deixa Vilallobent y Planoles, y una vinya y mas dit Benna, lo mas de Vilardell, lo mas de Serdà y lo de Esquer y la parròquia de Nostra Senyora de la Quar, en alou del monastir; la batllia de Duèrria, y la tercera part de sos mobles, per a la fàbrica del monastir. Fet en los anys del rey Felipo. És carta de lletra B, n° 8.

47

1117, maig, 5

Acord amb el monestir i donació. *Bernat Hugbert signa una convenença o pacte amb el monestir de Sant Pere de la Portella i el seu abat, Bernat, amb relació a un alou situat a Ardèvol. En retindrà el domini útil fins a la seva mort, a canvi de fer lliurament de la tasca de les collites. Havia empenyorat aquest alou per cent sous en diners, abans d'anar a visitar el Sant Sepulcre. S'estableix també que serà enterrat al monestir i que, a canvi, donarà una tercera part dels seus béns mobles.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15 × 42 cm). Pergamí enfosquit, amb taques i rosegat a la banda esquerra; amb alguns forats. Al verso: “Sac 5, littera C, núm. 3.”
- B. Regest: ACA, Monacals d’Hisenda, vol. 1134, pàg. 72; remet a “Lletra C, n° 3”. Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXIX, pàgs. 30-31.

Notum sit [omnibus] hominibus, tam presentibus quam futuris, quod ego Bernardus Hugberti facio convenientia cum loco Sancti Petri cenobii Portellensi et Ber[nardo] abbati huius loci et ceteris fratribus ibi manentibus de ipso alaudio qui est in Ardeval. Quando fui ad Sancti Sepulcri sic impignoravi iam dicto alaudio [ad] supra nominato loco pro centum solidos denarii, et ipsi iam dicti seniores et loco abuissent tascham fideliter de iam dicto alaudio, et post obitum meum reman[sisse]t legitime et francum ad i[am] dicto cenobio, sicut in meum testamentum resonat. Post reversionem autem meam, veni ante iam dicto Bernardo, abbate, cum aliis [fratrib]us et rogavi eos ut fecissent mihi amorem de iam dicto avere quem mihi paraverunt ut dimisissent eum ad me, in tali convenientia ut tenuissem iam dicto [al]audio in vita mea et donem iam dicta tascha fideliter ad iam dicto loco, sicuti et facio, et post obitum meum dimito, propter anc amorem quem mihi fecerunt seniores, iam dicto alaudio legitimum et francum, sine dubio et contencione et sine impedimento ullius homini vel femine qui modo est nec in antea erit. In tali convenientia quod si ego iam dictus Bernardus, si hobiero in his regionibus nec in his provinciis, in qualicumque loco, dimito corpus meum ad cenobio Sancti Petri iam dicti, cum meam terciam parte de omne meum mobile. Et de hoc quod dictum est nullus homo nec femina qui hec inquietare voluerit ex nulla persona magna aut infima, nec parentela, nec nulla alia qui hec post obitum meum frangere voluerit et iam dicto loco de hoc retrotrahere voluerit, iram Dei incurrat et Sancti Sepulcri loco iam non videat et cum Iuda Sca-riot participationem abeat. Et hoc totum est factum in presentia de dompna Ermessendis, vicaria castrum Portelle, et Bertrandus Ugberti et Gerallus Guifredi, filioque eius Petrus Geralli, aliorumque bonorum hominum qui ibi [ade]rant. Et est manifestum. Si quis contra hanc kartam convenientia venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, set componat in quadruplum.

Sig+num Bernardus Ugberti, qui hanc kartam mandavi scribere et manibus meis spontaneus firmavi et testes firmare rogavi.

Actum est hoc III nonas may, /anno VIII regnante Ludovicus rex.\¹

Sig+num dompna Ermesendis. Sig+num Bertrandus Ugberti. Sig+num Gerallus Guifredi. Sig+num Petrus Geralli. Sig+num Guillelmus Wilelmi, presbiter. Sig+num Guilelmus Udalgeri. Nos sumus visores et auditores huius rei.

Wilelmus, sacer, qui hec convenientia rogatus scripsi sub die et anno sss. quo supra.

1. *Des d'anno, escrit en la línia inferior, després de Petrus Geralli.*

48

1118, maig, 15

Esment de l'abat en un plet. *Arbert, capellà d'Olvan, tenia discussions amb Guerau Guifred, veguer dels senyors de la Portella, amb relació al delme de la parròquia de Gironella. Fa de testimoni de l'acord Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Original perdut.

B. AMM, *Llibre de la fundació de la rectoria d'Olvan, de propietats, alous y rendes de dita rectoria* (o Cartulari de Santa Maria d'Olvan), núm. inventari 886.

a.* Resum: Josep BUSQUETS, "Un cartulari d'Olvan del segle XII", *L'Erol. Revista cultural del Berguedà*, núm. 96, 2008, pàg. 34.¹

15-5-1118 (7). Arbert, capellà d'Olvan, tenia discussions amb Guerau Guifred, vicari dels senyors de la Portella, pel delme de la parròquia de Gironella i firmaren un acord en presència de Bernat Pere, degà, d'Ermessenda, senyora de la Portella, del seu fill, Guillem, de Ramon Bernat i d'Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella. Ramon Bernat de Gironella i Guillem de Francs, dos dels homes principals de Gironella, foren elegits per comparèixer davant d'aquelles autoritats per tal que aclarissin el que havien sentit dir als seus pares i el que havien vist durant la seva vida sobre com s'havia de repartir el delme de Gironella; ells expliquen que el delme d'una part de la parròquia era tot del capellà d'Olvan i, el de les altres terres, se l'havien de repartir, a parts iguals, amb el vicari senyorial dels Portella.

1. *Amb relació a aquest afer, hi ha dos documents més. Un del 23 de febrer de 1122, en què s'esmenta que continuaven les discrepàncies entre el veguer Pere Guerau i el rector d'Olvan. Arran dels enfrontaments, el veguer va robar set bèsties grosses i quaranta-nou de petites que el rector tenia en una masoveria de Gironella. El prevere, Arbert, ho denuncià al bisbe, Pere Berenguer, que va fer que Pere Guerau tornés tot allò*

que havia robat i pagués una unça d'or, encara que, a canvi, va rebre del bisbe, en feu, el mas Calvet de la Quar. En un segon document, del 24 de febrer del mateix any, es diu que, atès que Arnau de Torrent Pregon i el seu fill, Berenguer, Ramon Hug de Gardilans i Guillem de Palomera de Tort no pagaven el delme al rector, en presència del bisbe, Pere Berenguer, i d'Ermessenda de la Portella, tres homes d'Olvan, Hug Berenguer de Cerdanyola, Arnau Giscafré dels Torrents i Mir Sunyer de Fullà, testificaren que sempre havien vist i sentit dir que el delme i tots els altres fruits de la parròquia de Santa Eulàlia de Gironella corresponien a Santa Maria d'Olvan. Vegeu: J. BUSQUETS, "Un cartulari d'Olvan del segle XII", L'Erol, núm. 96, pàg. 34.

49¹

1121, desembre, 1

Testament. *Ramon fa testament. Nomena uns marmessors. Deixa part dels seus béns a Santa Maria de la Seu. Els alous i feus els lliga a la seva muller Saurina i, després de la seva mort, al seu nebot Guillem Bernat i a altres familiars i amics. Fa llegats a diversos monestirs i esglésies: Santa Maria de Palau, Santa Maria de Ripoll, Sant Pere de la Portella, Santa Maria de Serrabona, Santa Maria de Solsona, Santa Maria de Talló, Sant Llorenç prop Bagà, Sant Sadurní d'Enveig, Sant Miquel de Cuixà i als cavallers de l'Hospital i del Temple de Jerusalem.*

[A]. Original perdut.

B. ACU, Liber Dotaliorum Ecclesiae Urgellensis, I, fols. 222r-222v, doc. 737. Còpia del segle XIII.

a.* BARAUT, vol. IX, 1988-1989, doc. 1331, pàgs. 159-161.

Només hem inclòs l'encapçalament i el final del document i les ratlles en què s'esmenta l'abadia de la Portella.

Sub trino Dei omnipotentis nomine. Ego Raimundus infirmus-que egroto timeo penas inferno et cupio pervenire ad paradi[si] gaudio. In omni memoria mea et loquela plena testamentum mearum rerum facere dispono, quibus ortor ut sint manumisores mei si causalis mors mihi adcesserit in hoc egritudo.

In primis iubeo atque discerno <...>. Relinquo ad Sancta Maria cenobii de Riupoll ipsa mea casa cum ipso meo alodio de Vilalobent vel cum ipsos usaticos quod ego habeo in sua honore soltamente pro anima mea, et siat in badlia de Ramon Bernard de Guardia pro bene. Relinquo ad Sancto Petro cenobii de Portella ipsos usaticos quod ego habeo in sua honore soltamente pro anima mea. Relinquo ad Sancta Maria de Serrabona ipsa mea borda de Olcega pro anima mea. <...>

Facto isto testamento kalendis decembris, anno X^o IIII° regnante Ledovico rege.

Sig+num Ramon, qui istum testamentum iussit scribere et testes rogavi firmare. Sig+num Ramon Ponc de Al. Sig+num Arnall de Aragat. Sig+num Bernard de Sancta Eulalia.

Guilelmus sacer, qui hoc scripsit sss. die prenotato et anno.

1. *Abans d'aquesta data, amb relació al monestir de la Portella, s'ha conservat una notícia important. El 30 d'octubre de 1119 ("II de les calendes d'octubre de l'any dotze del rei Lluís"), Ramon Berenguer III, comte de Barcelona i novell comte de Cerdanya, va donar i restituir al cenobi l'alou que l'abadia tenia a Concellabre (Alta Cerdanya). D'aquest fet només en tenim aquesta notícia publicada per Joan Santamaria i que prové d'un "Memorial de les rendes, delmes, taschas, censos, etc. del monestir". J. SANTAMARIA, Memòries del monestir..., pàg. 70.*

50

1127, desembre, 13-14

Actuació de l'abat. *Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, actua com a testimoni en la resolució del plet que hi ha entre el bisbe d'Urgell, Pere Berenguer, i Guillem de Portella, amb relació a les esglésies d'Olvan, Gironella, Sagàs i Vilada, i amb relació a altres drets.*

[A]. Original perdut.

B. AMM, *Llibre de la fundació de la rectoria d'Olvan, de propietats, aious y rendes de dita rectoria* (o Cartulari de Santa Maria d'Olvan), núm. inventari 886.

a.* Resum: Josep BUSQUETS, "Un cartulari d'Olvan del segle XII", *L'Erol. Revista cultural del Berguedà*, núm. 96, 2008, pàg. 34.

Tot i que aquest document no faci referència directament a l'abadia de la Portella, sí que es refereix a un territori on aquest monestir hi tingué importants drets i també s'hi esmenta la participació de l'abat d'aquest cenobi. Per aquest motiu, creiem que pot ésser convenient de copiar parcialment els resums que J. Busquets féu dels dos documents redactats aquest dia 13 i l'endemà, dia 14.

13 i 14-12-1127. En el Cartulari consten tres documents fets a mitjan de desembre de 1127 [...]. Tots aquests escrits es van fer en presència de Pere Berenguer, bisbe d'Urgell, i de tot el seu seguici: Guillem de la Portella i el seu vicari, Pere Guerald, Arnau, abat del monestir de la Portella, i de les persones més influents d'Olvan. [...]

(6) Havent mort, l'any 1127, Arbert, capellà d'Olvan, Guillem de Portella va robar tots els seus béns i Pere Berenguer [...] li va prendre les claus de l'església, va denunciar a la justícia a ell i a

les seves propietats i va fer emparar els feus que Guillem tenia per Santa Maria de la Seu. Llavors, Guillem es presentà per signar una concòrdia, i van arribar a l'acord següent: tornaria les coses que s'havia emportat per la força i injustament de l'església d'Olvan, de la seva sagrera i cementiri, en una rodona de trenta passos; faria el mateix amb el que havia pres de les esglésies de Gironella, Sagàs i Vilada; reconeixia que l'església de Gironella pertanyia al capellà d'Olvan i que les altres eren de jurisdicció del bisbe de la Seu [...]; reconeixia els feus que tenia pel bisbe, a qui havia de ser fidel i [...] l'havia d'ajudar contra qualsevol home o dona, llevat del senyor de Mataplana i del comte de Besalú i, si el bisbe anava a la guerra contra els moros, li havia de lliurar un soldat ben armat i amb menjar per un mes.

Els feus que Guillem de Portella tenia pel bisbe de la Seu eren: dues parts del delme de la parròquia de Vilada i tot el mas de Viladomat; un mas de la Quar; el delme de la parròquia d'Olvan, llevat dels alous i el menjar de la seva sagrera, que eren propietat de la mateixa parròquia; ni ell ni ningú podia fer o deixar fer cases dins la sagrera d'Olvan, per raó que aquesta i el seu cementiri eren un bé franc i lliure de l'església de Santa Maria, tal com diu l'acta de dotalia. [...]¹

1. *En un segon document, inclòs en el mateix cartulari, s'especifiquen els feus que Guillem de la Portella tenia per Santa Maria de la Seu. Guillem, després de parlar amb els seus consellers (Pere Guerau d'Olvan, Ramon Hug de Gardilans, Guillem de Palmerola i Berenguer Arnau de Torrent Pregon), va reconèixer que era feudatari pels béns que tenia a Vilada, la Quar, Olvan i Gironella. Al document, també s'expressa dins quins límits l'ha d'ajudar en cas de guerra. Es reconeix, així mateix, el dret del bisbe a tenir accés als castells dels Portella o bé s'esmenta com s'han de repartir els drets senyoriais (eixorquies, intesties, etc.), amb relació a la possessió de les sagreres o de terres situades fora de les sagreres. L'instrument es clou assenyalant que tots els capellans de les parròquies situades dins l'honor dels senyors de la Portella tenien tot el delme dels seus alous, de la sagrera i del cementiri, i una tercera part del delme de les altres terres de la parròquia que no eren alodials.*

1127, desembre, 13-14

Actuació de l'abat. *Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, actua com a testimoni en la donació d'un mas feta per Berenguer Bernat de Guialmars (o Geumar) a l'església de Santa Maria d'Olvan.*

[A]. Original perdut.

- B. AMM, Llibre de la fundació de la rectoria d'Olvan, de propietats, alous y rendes de dita rectoria (o Cartulari de Santa Maria d'Olvan), núm. inventari 886.
- a.* Resum: Josep BUSQUETS, "Un cartulari d'Olvan del segle XII", *L'Erol. Revista cultural del Berguedà*, núm. 96, 2008, pàg. 35.

Tot i que aquest document no faci referència a l'abadia de la Portella, sí que es refereix a un territori on aquest monestir hi tingué importants drets. Per això, creiem que pot ésser convenient de copiar el resum que J. Busquets fa d'aquest document.

(3) El tercer document redactat en aquestes dates fou una donació de terres. Berenguer Bernat de Guilmars, en presència de totes les autoritats ressenyades al començament [Pere Berenguer, bisbe d'Urgell, Guillem de la Portella i el seu veguer, Pere Guearau, i Arnau, abat del monestir de la Portella, i diversos prohoms d'Olvan], dóna a Santa Maria d'Olvan un mas franc i lliure, amb les seves cases, terres, vinyes i arbres, que és situat a la mateixa parròquia, en el lloc anomenat serra Arlovina, amb eixorquies, intesties, cugúcies, àrsines, homicidis i tots els altres drets, tal com Gibert, els seu avi, ho havia comprat a Bremon Enric de Merola, per 16 unces de plata de València, 7 mancusos i una llança molt luxosa, amb la qual el predit Bremon havia lluitat amb Arnald Baldoví de Castelladral.

52

1139, juliol, 19

Donació al monestir. *Manasses, dona, amb els seus fills, Berenguer, Bertran, prevere, Arnau i Pere Bertran, donen i evacuen al monestir de Sant Pere de la Portella l'alou anomenat Solanelles, situat al comtat de Manresa, al terme de Sant Gili, al terme del castell anomenat Puigdemàger (els Prats de Rei, Anoia).¹ Se n'esmenten les afrontacions. El prevere Bertran es dóna ell mateix al monestir i rep, a canvi, vuit morabatins d'or i tindrà a la Portella una "lliura i una copa".*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15 × 31 cm). Pergamí amb nombroses taques i forats. Al verso: "Salaneles", "Sac 5, C, n° 14".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 74; remet a "Sach 5, C, n° 14". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXX, pàgs. 31-32.

In Dei eterni nomine. Ego Manasses, femina, cum filiis meis, id sunt Berengarius et Bertrandus, presbiter, et Arnallus

et Petrus Bertrandi, frater eorum, nos simul in unum donatores sive evacuatores sumus² domino Deo et apostolo eius Beato Petro cenobio, qui est fundatus subtus ipsum castrum Portelle. Per hanc scripturam donacionis vel evacuacionis nostre donamus vel evacuamus nos de ipso alaudio quem vocant Solaneles, id sunt, casas, casalibus, ortis, ortalibus, terras cultas vel heremas, pratis, pascuis, aquis, aquarum, petras, petrarum, vieductibus vel reductibus, omnia et in omnibus qui ad iam dicto alaudio pertinent, sive cum exiis vel regressiis earum. Et est ipsa hec omnia iam dicta in comitatu Minorisa, in apendicio Sancti Gili, in locum quem vocant Solaneles, sive in terminio de chastro vocitato Pug de Mager. Et affrontat hec omnia iam dicta, a parte orientis, in ipso rivo qui discurrit de iam dicto kastro de Pug de Mager, et de occiduo in alaudio Sancti Vincentii, et de meridie in Pug Farner, a parte vero circi in alaudio de Bernard Guifre de Sancti Domi vel in Solaneles.³ Quantum inter istas quatuor afrontationes includunt et isti termini ambiunt sic donamus vel evacuamus nos iam dicti, libenti animo et bona voluntate ad iam dicto cenobio Sancti Petri, in manu dompno Arnallo abbati huius loci et successoribus et habitatoribus eius, ut de ista hora in antea nec nos nec ullus de progenita nostra iam amplius nullam partem amplius requiramus. Et advenit ad me, iam dicta Manasses, per virum meum nomine Bertrandus, et ad iam dictis filiis meis per voce paterna vel voce materna, sive per ullasque voces. Ad me Bertrandus, presbiter, advenit per meam hereditatem sive per dono fratribus meis iam dictis. Et ego sicut acceptavi cum omnibus parentibus meis, dono me ipsum ad iam dicto cenobio, cum ipsam meam hereditatem, ut de ista hora in antea sim fidelis et amicus de iam dicto loco et de sua honore et de senioribus huius loci, et habeam in iam dicto loco libra et copa, et pro indumento⁴ accepi a iam dicto abbate vel senioribus eius VIII morabetinos in auro sine engann, et nihil remansit. Et nos iam dicta Manasses, cum filiis supranominatis, de nostro iuro in vestro tradimus dominio et potestate. Et est manifestum. Si quis contra hanc kartam donacionis vel evacuacionis venerit aut venerimus pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare set componat hec alaudia in quadruplum et per hos dompni Raimundi episcopus Ausonensis sive de dompno Petro episcopus Urgellensis, vel aliorum abbatorum sive presbiterorum excommunicati permaneat. Et in antea ista karta firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc XIII kalendas augusti, anno I[I] regnante Leudovicus iunioris.

Sig+num Manasses, sig+num Berengarius, sig+num Bertrandus, presbiter, sig+num Arnallus, qui hanc kartam donacionis vel evacuacionis mandavimus scribere et manibus nostris firmavimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Petrus Bertrandi. Sig+num Ramon de Gerr. Sig+num Bernard de Merola. Sig+num Gerbert de Cerdaniola. Sig+num Ramon Ug, frater eius. Sig+num Charbonel.

GUILLELMUS, sacer et monachus, qui hanc kartam donacionis vel evacuacionis rogatus scripsi cum literis dampnatis in I folio et sub die et anno sss. quo supra.

1. *Curiosament, un segle més tard, les monges del proper monestir cistercenc de Valldaura també tenien drets en aquest castell de Puigdemàger (docs. 38, 51 i 56, dels anys 1243 i 1246, transcrits per Montserrat OBIOLS, El monacat femení en la Catalunya medieval: Santa Maria de Valldaura, 1241-1399).* 2. *Repetit dues vegades; el segon cop, després, ratllat.* 3. *Corregit, in sobre de.* 4. *Amb correcció.*

53

1155, març, 23

Donació de fill i de terres al monestir. *Bernat Pere i la seva muller, Alemanyà, donen al monestir de Sant Pere de la Portella i al seu fill Hug, que hi ingressa, un alou situat al lloc que anomenen mas d'“Otgeres” i de “Caga-roc”, els alous de Puig Cogul, les terres de la font de “Malvilar” i les terres del “Camp Aloell”, a Sant Bartomeu del Grau. Se n'esmenten les afrontacions. Havien donat, a més, un quartà d'oli per a la il·luminació de Sant Pere. S'esmenta també que Hug havia de tenir, al llarg de la seva vida, l'alou de Sant Jaume de Fonollet (municipi de Sant Bartomeu del Grau) per a servei del monestir de Santa Maria de Ripoll i de l'altar d'aquesta església de Fonollet.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17,5 × 58,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i algun estrip. Al verso: “Sach 5, C, n° 17”, “Donació de Otgeres y Caparrós a favor del monastir. La féu Bernat <...>, “Actas de obra”.
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 74; remet a “Sach 5, C, n° 17”. Vegeu doc. 310.

In nomine Ihesu Christi. Ego Bernad Pere et uxor mea, Alamania, donatores sumus domino Deo et Sancte Dei genitricis Marie et ad cenobium Sancti Pe[tri] P[o]rtellensis ecclesie et ad

Ugo, filio nostro, qui ibi fuit ofertum vel nutritum ad ordinem Sancti B[enedicti] ut eum teneat in vita sua et, post obitum eius, remaneat ad cenobium Sancti Petri iam dicti et ad senioribus illius loci Deo servientibus. Per hanc scripturam donacionis nostre donamus nobis eis, per bonam et optimam voluptatem et sine nullo malo ingenio, alaudem nostrum proprium, id sunt casa[s], casa]libus, ortis, ortalibus, terris et vineis, cultis vel eremis, pratis, pascuis, vieductibus vel reductibus, aquis, aquarum, mobiles vel immobiles, in loci quem vocant mansum de Otgeres et de Cagaroc, cum ipsos alaudios vel arboribus de ipsa ruira, quem nos abemus vel abere debemus, et ipsa quarta pos[...] vel ipsas bagas et alaudios de Pug Cugul, quem tenemus et abemus, et ipsas terras et trillas et vineas et fonte de sub Malvilar, et ipsa trilia quem dicunt migana, cum exiis et regressiis suis, in omni partes super terras quem \te/nent de Camp Aloel. Et isti alaudii affrontant, de parte orientis, in collum Sancti Genesi de Devesa vel in terra de Gurb, quem tenet Iovam de Foneied, et descendit a parte meridie in expluga et, de alia parte, en¹ torrent de Coma et descendit per ipso tudro vel sub ipsi alaudii de iam dicto Ugo, et sic descendit per iugents usque ad torrent quem dicunt de Sancta Maria, qui coniunge cum eis, et ascendit per coma de Riched usque in plano vel in codina qui est super cingulo sive propter ipsum perer et vadit super ipsa riba usque in olmo de Malvilar et, de meridie, in terra de Sancta Maria qui est de tenedca² de mansum de Sala et vadit ad collum de Torrads et, de occiduo, in terra d'Archinads et descendit in torrent quem dicunt de Calbar et ascendit per vineas de Camp Aloel usque en³ estrada publica; de parte vero circi, en Rocheta vel super cingulo de petras qui sunt sub ipsas: de Malvilar:⁴ domos vel sub ipso olmo et vadit per ipsa riba grossa usque in estrada publica qui pergit per Olmato. Et donamus nobis eis iam dictis quartanum I^m de ordeo, qui nobis exiit servicio de alaudio qui fuit de Galin Arnall, quem Chixol, femina, et filio suo, Eribat Ramon de Vilar, vendiderunt ad pater et mater mea, de me Bernad Pere, unum mancum aureum probatum; et illi abuerunt eum de domino Guillelmo Bernardo de Gu\vr/bo sive de senioribus illius loci. Et hoc est in parochia Sancti Bartolomei de Grad, in loco nominato de ipsa Plana de Solestidia et affrontant de parte orientis in nos donatores, de meridie in alaudio de Sancta Maria, de occiduo in terra de Wdalard⁵ Mir, de circi in ipses Fosses sive in nos donatores. Et super omnes chartulas vel scriptos sive qualicumque raciones quem abemus nos retrofacti in qualicumque

persona nec in antea faciemus quem omnes dicunt testamentum nec aliquid scriptum ista chartula firma et coroborata permaneat nunc et semper et in secula. Quantum infra isti superius scripti affrontaciones includunt et termini ambiunt sic donamus hec omnia ad cenobium Sancti Petri Portellensis ecclesie et ad senioribus Deo ibi servientibus et ad Ugo filio nostro, propter Deum et remedium animarum nostrarum vel rememoramini de nos in vita sua. Et per unumquemque annum, super quartanum unum de oleo, quem pater et mater mea, de me Bernard Pere, dederunt, donet iam dicto Ugo vitarum I de oleo ad luminaria Sancti Petri iam dicti et ipsa ecclesia vel orlamenta,⁶ cum ipsi alaudii de Sancti Iacobi de Foneied qui fuerint infra eriditates de alii filii nostri, taschal vel quartal, nec suum proprium multum nec minimum, ubi nulli homines possit eos invenire per chartulas vel per scriptos nec per qualicumque voces, abeat et teneat iam dicto Ugo, in vita sua, ad servicium Sancte Marie Rivipollentis vel de sancto altario de Foneied, qui est de Philippi et Iacobi consecrat[um], unde ego peccator me recognosco et post eum revertat ad suum propinquum qui sit inlitteratum hec omnia qui est dictum de Sancti Iacobi. Quod si nos donatores aut ullusque homo qui contra hanc donacionem insurgere voluerit quicquid pecierit evanescat. Si quis autem in aliquibus frangere temptaverit sciat se nisi resipuerit auctoritate Dei omnipotentis et sancti principis apostolorum Petri et Pauli et omnibus sanctis Dei atque nostra qui eius fungimur incarnationem anathematis vinculis indissolubilis esse inno dandum [...] a regno Dei alienandum et cum diabolo et eius atrocissimis pompis atque cum Iude, traditoris domini nostri Ihesu Christi, aeterno incendio concremandum et in voraginem tartareorumque chaos dimersus, cum impiis deficiat et componat hec omnia superius [scri]pta in quadruplum, cum omni sua inmeliore et hec donacio firma permaneat modo et omnique tempore.

Facta charta donacione X kalendas aprili, anno XVIII regnante rege Ledovico iunioris.

Sig+num Bernardus Petri, sig+num Alamania, qui hanc chartam vel donacionem mandavimus scribere et manibus nostris firmavimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Poncius de Salacrup. Sig+num Bernad [...]aloel. Sig+num Ramon de Caloent. Sig+num Pere, filius eius. Sig+num Ramon de Torrent. Sig+num Iovan de Foneied.

[...]s sacer qui hanc chartam donacionis rogatus scripsi cum literas fusices et emendatas sub die et anno quo [...].

1. Sic. 2. Llegiu, més aviat, com si fos una ç. 3. Sic. 4. Hi ha uns punts davant i darrere de de Malvilar, segurament per esborrar aquests mots. 5. Sic. Per Wadalard. 6. Sic.

54

1170, octubre, 30

Donació de fill i de terres al monestir. *Ramon de Santagustí i la seva muller Agnès ofereixen llur fill Bernat al monestir de Sant Pere de la Portella, juntament amb la seva herència, l'alou de "Lothuès" [mas Heures]. A més, en el mas de "Grau", al terme del castell de Voltregà, el clergue de Sant Martí [Xic] ha de donar tres parells de capons òptims. En el cas que no fossin donats aquests capons, una quarta part d'aquest mas passaria a formar part de la senyoria dominical del cenobi de la Portella.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (13 x 24,5 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb alguna taca i una mica descolorit. Al verso: "Lothues", "Sach 4, D, n° 4".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 61; remet a "Sach 4, D, núm. 4". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXXI, pàg. 32.

Dum legaliter sanctitum antiquitus teneatur cum oblacionibus Domino filios suos tradere in templo Domini fideliter servituros. Idcirco, ego Raimundus de Sancto Augustino¹ et uxor mea Agnes, filium nostrum nomine Bernardum, cum oblacione in manu et altaris petitione, offerimus cenobio Sancti Petri Portellensis ad regulam Sancti Benedicti, cum sua hereditate, quam ei et dicto cenobio semper habituram concedimus, videlicet alodium nostrum de Lothues, quod ego Agnes abui ex donacione genitoris mei Arnalli Poncii in die nupciarum. Et in alio loco, in castro de Vultregano, in manso de Grad, tria paria de optimis caponibus quos donet annuatim clericus Sancti Martini cenobio Sancti Petri. Et si noluerit dare prefatos capones, quarta pars mansi prefati deveniat in dominicum Beati Petri. Ita tradimus eum cum alodio iam dicto, ubi ab ab² hac die non liceat ei collum de sub iugo regule excutere. Et promittimus cum iure iurando, coram altari Beati Petri, quod nos neque aliquis per nos aliquando ei egrediendi de monasterio tribuamus occasiones.

Actum est hoc III³ kalendas novembris, anno Domini M [C] LXX.

Sig+num Raimundi de Sancto Augustino, sig+num Agnetis, uxoris eius, sig+num Arnalli, filii eorum. Sig+num Poncii, sig+num Raimundi, sig+num Guillelmi, hii sunt filii eorum. Sig+num Poncii de Sancto Augustino. Sig+num Olivier. Sig+num Berengarii, filii eius. Sig+num Poncii de Lileto. Sig+num Arnalli de Pont.

Raimundus, presbiter vel monacho, qui hoc scripsit die et anno +⁴ prefixo.

1. *Abreujat en Augo, amb una titlla ad damunt.* 2. *Repetit dues vegades.* 3. *Lectura difícil. Sembla que hi hagi escrit: mo.* 4. *Estel i creu gammada.*

55

1183, març, 28

Donació de fill i de terra al monestir. *Pere de Coma-rossa i la seva muller, Josflèn, donen al monestir de Sant Pere de la Portella el seu fill, Joan, i dues terres, una de situada a "Empet" i l'altra al "coll Ranlo" [al Berguedà?]. Se n'esmenten les afrontacions. Els donadors mantenen el domini útil sobre les terres, a canvi de lliurar la meitat dels fruits al monestir. A més, es comprometen a donar, abans de Carnestoltes, trenta sous de moneda de Barcelona.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18,5×23 cm). Pergamí enfosquit, amb força taques i algun trenc. Al verso: "Littera A, núm. 4, saccus P^{us}."

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 2; remet a "És carta de lletra A, n° 4". Vegeu doc. 310.

Dum legaliter sane citum antiquitus teneatur et cautum cum oblationibus Domino parentes suos tradere filium in templo Domini fideliter dono servitium procul dubio hoc de nostri filii faciendum nobis salubriter prebetur exemplum. Equum et enim est iudicium creatori nostro de nobis reddere fructum. Idcirco ego Petrus de Comarossa et uxor mea, Iozflen, hunc nostrum \filium/, nomine Iohannem, cum oblatione in manu atque petitione altaris palla omnia involuta, offero eum ad nomen Sancti Petri cenobii Portelle et aliorum sanctorum quorum hic reliquie continentur et quorum a abbatis autem cum omni congregacione sancto cenobio presens trado, cum sua hereditate qui ei iuste concessit, id sunt duas \pecias/¹ de terra. Est unam ex is in loco vocitato Empeth et afrontat, de oriente, in terra Sancti Petri, que tenet Guillelmo

Mardo, de meridie, in terra Sancte Marie Rivipolli, de occiduo similiter, de circi, in alodio Sancti Petri. Alia ad collo Ranlo. Et afrontat, de oriente et de meridie et circi, in terra Sancti Iohannis. Et tu iam dictus Petrus teneas omni tempore, tu et tua progenies, ad agriculturam per Sancti Petri et donetis fideliter medietatem de omni rre² quod homo debet seminare nec metere. Et si feceritis aliquam fraudem de hoc faciatis directum. Et laboretis eam sicut homines alii laborant melius in vestra patria et sicut mos est. Et insuper damus XXX solidos monete obtime Barchinonensis³ usque ad Carnestoltas fiant soluti. Ita ut ab ac die non liceat illi collum excutere de sub iugo regule. Et ut hec nostra tradiccio inconvulsa permaneat, promittimus cum iure iurando coram Deo et angelis eius quia nunquam, per nos neque per susrogatam personam, aliquo egrediendi de monasterio tribuamus occasiones. Et ut hec peticio firma permaneat, manibus nostris firmavimus et testibus tradimus roborandum.

Actum est V kalendas aprilis, anno Domini M C LXXX III.

Sig+num Petrus de Comarossa, sig+num Iozflen, uxor eius, sig+num Guillelmi, filii eius, sig+num Petrum, filium eius, sig+num Berengarie, uxor Guillelmi. Nos qui hoc laudamus et firmanus. Sig+num Bernardi Calvethi et ad ordinem Sancti Benedicti.

RAIMUNDUS, monachus, qui hoc scripsit sub die et anno, cum literis superpositas in V^a et in VI^a linea et dampnatas et fusas in XII et XIII^a linea.⁴

1. Escrit verticalment, al marge del pergami. 2. Sic. 3. Al darrere hi ha unes quantes lletres esborrades. 4. Més avall, escrit amb la mateixa lletra: IIII diner.

1184, desembre, 1

Plet i evacuació. *Enfrontament entre Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, i Galceran de Pinós i la seva muller, Berenguera, i llurs fills, Ramon i Berenguer, i els cavallers Guillem de Palau i Pere de Palau. Galceran de Pinós i els esmentats cavallers s'havien apropiat de les honors que el monestir tenia als termes de Villobent i de Dorres, que havien estat donades pel comte de Cerdanya, pel comte Ramon Berenguer de Barcelona i per Guifré, senyor del castell de la Portella. L'abat exposa aquests fets a Bernat de la Portella i aquest demana a Galceran, Berenguera i llurs fills que eva-*

cuïn els béns que eren del monestir i que facin que Ponç de Guàrdia, Galceran d'Urtx i el seu germà, Ramon, i els cavallers de Palau també actuïn igualment. En la segona part del document, Galceran, Berenguera i llurs fills, Ramon i Berenguer, evacuen tots els drets que hi tenia el monestir, a canvi de cent sous de moneda de Barcelona, i acorden amb Berenguera de Pinós que els monjos cantaran misses per a l'ànima del seu fill Bernat. Alhora, Galceran i els seus fills esdevenen defensors dels dominis de Sant Pere de la Portella.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (20,5 × 36 cm). Pergamí ennegrit, amb algun forat, ja original, i amb alguna taca. Al verso: "Sach 6, H, n° 2", "Cessió de Galzeran Pinós. Sentència molt favorable per lo de Vilallobent".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 77; remet a "És carta de lletra H, n° 2". Vegeu doc. 310.
- a. SANTAMARIA, 1935, ap. XXXII, pàgs. 33-34.

[S]ciendum¹ nobis est qualiter altercacio seu contencio hec talis surrexit inter dompnum Arnallum, cenobii Portellensis habas, et dompnus Gaucerandus de Pinos sive coniu sua, dompna Berenghera, et filios eorum, Raimundus atque Berengarius, atque de militibus eorum, Guillelmus de Palad et Petrus de Palad. Altercacio seu contentio hec talis fuit. Queraelavit se predictus abbas, cum fratribus sibi manentibus, de supradictis nobilis viris ex honore Sancti Petri, qui est infra terminum Villa Lobent et de Dorras,² qui est legitima francha de Sancti Petri, per donacionem comitis Cerritanie atque Raimundus Berengaris, comitis Barchinone, sive de Guifredus Portellensii castri, qui dedit predictas honores³ Deo et Sancti Petri, legitimas, franchas,⁴ cum optimas cartulas quem habemus ex utraque parte. Et predictum abbatem rogavit predictos milites ut relinquissent hec omnia, que abebant et tenebant iniuste in honore Sancti Petri per remissionem peccatorum illorum; et illi non vellent facere nec ad directum stare. Quapropter, venit predictus abbas, cum fratribus sibi manentibus, ante Bernardum Portelle et hostenderunt ei ista malefacta, que prefati viri faciunt Deo et Sancti Petri in predicta honore, quos parentibus suis dederunt Sancto Petro. Quia predictus Bernardus inquisivit pacem et concordiam inter illos ex utraque parte et rogavit dompnum Gaucerandum sive dompna Berenghera et filios eorum iam dictis ut reddidissent et diffinissent sive evacuassent Deo et Sancto Petro, pro sua amore, et faciant diffinire ad Poncium de Gauardia⁵ et ad Gaucerandum de Urg sive ad Raimundo frate suo et ad Estefania, filia Raimundi de Guardia, qui est condam, et ad militibus de Palad, et illis ita fecerunt.

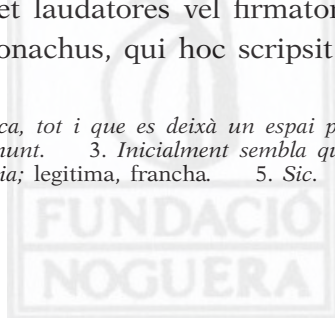
IN DEI NOMINE. Ego Gaucerandi⁶ et coniux mea Berengarie et fillis nostris Raimundo atque Berengario evacuamus atque diffinimus omnem ademprium, census et usaticos, stacamentos et placitos, cucucias, homicidios, disrupciones, tragins et iovas, ligna et palea, caseos et ova, agnos et pernas,⁷ et cibaria et intestatos, omnia et in omnibus quos homini vel femine nominari possint. Totum hoc relinquimus Deo et Sancti Petri, pro redempcione animarum nostrarum, sive pro amore Bernardi Portelle, per cuncta secula, ut nec nos nec posteritas nostra, nec homini vel femine per nos, nec nulla persona magna vel minima, in supra dicta honore de Sancti Petri non abeamus nec abeant districtum vel mandamentum set sit libera et quieta Sancti Petri. Propterea misit abbas, in servicio Gaucerandi, C solidos obtime monete Barchinonensis, per consilium Bernardi Portelle. In super et nos concedimus dompne Berengarie de Pinos ut, ad aniversarium filii eius Bernardi, omnes fratres ecclesie nostre decantent missas pro remedio anime eius, ut Deus absolvat eum ab omni vinculo peccati et propter hoc, ut iamdictus Gaucerandus et eius filii sint defensores semper de omni honore Sancti Petri, eos benigne associamus in benefactis nostris. Si quis hoc dirumpit, in quadruplum componat et in antea excommunicatus permaneat et cum Yuda Scarioth in infernum possideant partem.

Actum est hoc kalendas decembris, anno dominice incarnationis M C LXXX IIII.

Sig+num Gaucerandus, sig+num Berenghera, coniux eius, sig+num Raimundus Gaucerandus, sig+num Berengarius Gauceran, nos qui hoc laudamus et firmamus et aliis firmare rogamus. Sig+num Poncius de G\u/ardia. Sig+num Gaucerandus de Urg. Sig+num Stefania, condam Raimundi filia. Sig+num Guillelmus de Palad. Sig+num Petrus de Palad. Sig+num Raimundus de Urg. Sig+num Bernardus de Portella. Sig+num Raimundus de Merles. Nos sumus visores et laudatores vel firmatores huius rei.

Raimundus, monachus, qui hoc scripsit die et anno sss. quo supra.

1. La s inicial manca, tot i que es deixà un espai per escriure-la posteriorment.
2. Raspat i corregit al damunt.
3. Inicialment sembla que hi deia: predicta honore.
4. Sembla que abans hi deia; legitima, francha.
5. Sic.
6. Sic.
7. Sembla com si s'hagués volgut corregir.

57

1195, juliol, 24

Adveració sacramental. *Ponç de Lillet féu testament. Abans de sis mesos de la seva mort, Guillem, prior de Sant Jaume de Frontanyà, i el diaca Ramon, prior de Lillet, sobre l'altar de sant Andreu, situada a l'església de Sant Pere de Ripoll, en presència del jutge Guillem de Tenrers, de Bernat, abat de Sant Pere de la Portella, de Benet, prior de Ripoll, de Pere, cambrer d'aquest cenobi, de Bernat de Cuvilada, de Ramon de Campdevàdol i de molts altres llecs i clergues, juraren que el testament que en llur presència havia estat ordenat al claustre de Lillet era veritable. Ponç de Lillet havia establert que s'havien de fer donacions a Santa Maria de Lillet, als hospitalers, a Sant Pere d'Oceja, a Santa Maria de Palau, a les obres de la Seu d'Urgell, al bisbe d'Urgell, a Sant Jaume de Frontanyà, a Sant Miquel de Lillet, a Santa Maria d'Oleta, al seu fill Ponç, a la seva filla Beatriu, als seus nebots, a la seva muller Arsèn i a altra gent. Tot restà sota la guàrdia i la batllia del bisbe d'Urgell, d'Hug de Mataplana, Ramon Galceran, Galceran d'Urtx, Bernat Bertran de Salt, Pere de Dommanova, Guillem de Bolvir, Ramon d'Enveig i de l'ardiaca Pere.*

- A. Arxiu de la Pobla de Lillet, pergami núm. 21.
 a.* SERRA VILARÓ, 1930, llibre 1, doc. 21, pàgs. 48-51.
 b. Esmert: SERRA VILARÓ, 1930, llibre 1, pàg. 357.

Hec est sacramentalis conditio ultime voluntatis cuiusdam defuncti nomine Pontii de Lileto <...>. Est autem edita iuxta primi ordinis modum. Et ut vera esse credatur ego Wilelmus, prior Sancti Iachobi, et ego Raimundus, diachonus Lilitensis prior, infra spatium sex mensium postquam prephatus defunctus ob hoc seculo discessit, super altare Sancti Andree, situm in ecclesia Sancti Petri Rivipulli, coram iudice Wilelmo de Tenrers et Bernardo, abbate Sancti Petri de Portella, et Benedicto, Rivipollense priori, et Petro, eiusdem loci kamerario, et Bernardo de Cuvilada et Raimundo de Campovandal et aliis quam plurimis clericis et laicis, hanc suam voluntatem inferius adnotatam propriis manibus veram esse iuramus, quia vidimus et audivimus et presentes eramus et ad hoc advocati fuimus intus Lilitense claustum, quando prephatus defunctus eam ordinavit, et quam non mutata ab hoc descensit seculo. <...> De hinc manumissores mearum rerum eligo, scilicet Arnallum de Sancto Augustino, nepotem meum, et dominam Arsen

de Lileto et Raimundum, nepotem meum, et Wilelmum, priorem Sancti Iachobi. <...>

Obiit autem prephatus defunctus VII idus marci et nos in subsequenti primo mense iulio huic presenti ultime voluntati sue presentem agimus solempnitatem. Si quis hoc infregerit anatema sit.

Actum est hoc nono kalendas augusti, anno a nativitate Christi MCXCV, regnis Philippi XVI.

Sig+num Pontii, qui hoc laudo et firmo. Sig+num Arsendis de Lileto. Sig+num Arnalli de Sancto Augustino. Sig+num Ugonis de Mataplana. Sig+num Willelmi de Sancto Augustino. Sig+num Wilhelmi, prioris Sancte Iachobi. Sig+num Gaucerandi de Urg. Sig+num Wilhelmi, prioris Sancti Iacobi.¹ Sig+num Raimundi Lilitensis, prioris, qui hoc iuramus. Sig+num Bernardi, Portellensis + electi. Sig+num Benedicti, prioris Rivipulli. Sig+num Petri, kame-rarii. Sig+num Arnalli, monachi. Sig+num Arnalli, monachi. Hanc firmat cartam Guillelmus Tenrariensis, iudex Rivipullensis. Sig+num Bernardi de Covilada. Sig+num Arnalli de Vila, hii sunt testes qui hanc sacramentalem iurare viderunt. Raimundus dictator.

ARNallus, subdiachonus, qui hoc rogatus scripsit die et anno + quo supra.

1. *Repetit, per segona vegada.*

58

1198, febrer, 28

Protecció reial. *Salvaguarda concedida per Pere I de Catalunya i Aragó a Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella. Restaven sota la seva protecció tots els béns i les honors de la Cerdanya, la vall de Ribes i el priorat de Sant Pere del Mont, juntament amb tots els homes i les dones que hi visquessin.*

[A]. Original perdut.

[B]. "Memorial de les rendes, delmes, taschas, censos, etc. del monestir". Document que es conservava a l'arxiu de l'abadia de la Portella.

a.* Esment: J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 70.

Salvaguarda reial atorgada per en Pere d'Aragó y comte de Barcelona a fra Bernat, abat del monestir de S. Pere de la Portella, ab tots los seus béns, honors, possessions y facultats de dit monestir, ab tots los homes y fembres habitats dins los ports de

Serdenya y tot lo honor qui és en las valls de Ribas y lo Priorat de S. Pere del Mont y altres. Dada a Girona l'últim dia de febrer de M C LXXXVII, y closa per Pere de Boatis, notari.

59

1198, juny, 26

Plet. *S'esmenta l'existència d'un enfrontament entre Bernat de la Portella i Pere de Perafor amb relació a una honor i unes cases situades al lloc de Perafor. L'honor havia restat inculta i les cases eren enderrocades. S'estableixen els límits de l'honor del senyor de la Portella i s'afirma que el mas de Perafor era del monestir de Santa Maria de Serrateix.*

A.* ADS. Original (20 × 12 cm). Document descolorit, esblaimat i desgastat. Amb lletres partides a la part superior.

a. Esmert: J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 15-16.

Molt possiblement, aquest document, encara que faci referència als dominis dels senyors de la Portella, inicialment pertanyia al fons del monestir de Santa Maria de Serrateix. De fet, el mas de Perafor sembla que va dependre de l'abadia de Serrateix, encara que també tenia drets en aquest indret el cenobi de la Portella (vegeu doc. 175, del 10 de setembre de 1336).

Cunctis hanc scripturam audientibus [siquidem] pateat quam multe contenciones et placita fuerunt inter Bernardum de Portella et Petrum de Pedrafor, super ipso honore et domibus quas per eundem Bernardum tenebat in Pedra[for] ob \hoc/ igitur in manu ipsi directum firmavit. Et auditis utriusque partis allegationibus, auditis etiam instrumentis, adiudicavit Raimundum de Merles et ut dictus Petrus, tactis sacrosantis Evangeliiis per examen aque calide, eidem Bernardo honorem suum ostendere quod et facere voluit confirmatur [...] eodem Petro de negatione et ablatione census et de honore quem tenebat incultum et de domibus omnino dirutis, pro quibus omnibus iudicium sibi datum tolerare minime poterat, hac itaque de causa, Petro Serratexensi abbate et Iohanne de Cascais, domini regis baiulo, et Raimundo de [...] et Guillelmo de Olzinos et multis aliis assistentibus, laudatum et determinatum, fuit fixis et positis terminis ut dictus Bernardus de Portella habere, possidere, tenere et perpetuo expletare ipse et posteritas ei ad omnem suam sorumque voluntatem dictum honorem, cum domibus ab ipsis terminis [...] in honorem Petri de Luerteriis. Laudatum etiam fuit ut [Bernardus] de Portella [vel] aliquis ex sua proge-

nie vel posteritate in mansum de Pedrafor, qui est Serratexensis monasterii, vel in honoribus [...] et hominibus vel feminis, nichil aliqua voce et occasione [...] ab hac die in antea demandaret vel demandare faceat, nichil quereret vel querere faciat, nichil accipet vel accipere faciat per se nec per suos suorum nuncios nec baiulos eius nec [...] servus vel liber, in prephato manso sive [...] ut dictum est que ad mansum pertinent aliquid querat, accipiat vel demandat. Quam laudationem utraque pars firmam et bonam habuit et propriis [accio]nibus certisque signis inferius firmavit.

Actum est hoc VI kalendas iulii, anno Domini MC° XC° VIII°.

Sig+num Bernardi de Portella. Sig+num Bea[...], uxoris eius. Sig+num Bernardi de Portella filii eorum. Sig+num Guillelmi [...] oriseus. Sig+num Petri de Pedrafor. Sig+num Bernarde, uxoris eius [...], ut superius dictum, laudamus sine ullo retentu et sine omni engan. Sig+num Berengarii. Sig+num Guillelmi, filiorum Bernardi de Portella [iun]ioris. Sig+num Raimundi de Merles. Sig+num Raimundi, capellani [de Olv]an. Sig+num Arnaldi Buiges.

[Petr]us, abbas + hoc scripsit die et anno quo supra et ut superius dictum est lau[...].

60

Segles XI-XII

Donació al monestir. *Donació [al monestir de Sant Pere de la Portella] d'uns alous i uns molins situats al comtat de Manresa, als termes dels castells de Veciana i de Montfalcó. Se n'esmenten les afrontacions (castell de Copons i termes de Miralles i de Montfalcó el Gros). Hom també fa una donació al comtat d'Osona, al lloc anomenat "Mala Veïnor".*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 73; remet a "Lletra C, n° 6".
Vegeu doc. 310.

Una donació de uns alous y molins y moltas cosas en lo comptat de Manresa, en lo terme de castell Viciana y de Montfalcó. Afrontan de orient ab lo alou de Folch Guillem, de mitgjom ab lo castell de Copons, de tremuntana ab lo terme de Miralles y de ponent ab lo terme de Montfalcó. Més, dóna altre alou en lo comptat de Ausona, en un lloch que se diu Maha Vihñor. Lletra C, n° 6.

61

Segles XI-XII

Donació al monestir. *Donació d'un alou format per uns camps, situat a prop de l'església de Sant Andreu de "Vilarjussà" (?), damunt de Castellserà [l'Espunyola]. Se n'esmenten les afrontacions.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 73; remet a "Lletra C, n° 7".
Vegeu doc. 310.

Donació que fan de un alou en uns camps prop la iglésia de Sant Andreu de Vilaryozà, demunt de Castellserà, que afrontan de orient ab lo honor de Rexach, de mitgjorn ab lo honor de Ramon, de ponent ab lo camí públich y de tremuntana ab un torrent. Lletra C, n° 7.

62

Segles XI-XII

Donació al monestir. *[Donació feta al monestir de Sant Pere de la Portella] d'una casa situada a la sagrera de Santa Maria de Claret. Se n'esmenten les afrontacions.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 73; remet a "Lletra C, número 8". Vegeu doc. 310.

Carta de un alou de una casa situada en la sagrera de Santa Maria de Claret, que afronta¹ ab la casa de Joan Masó y ab lo carrer. Lletra C, número 8.

1. que afronta *repetit dues vegades.*

63

Segles XI-XII

Donació al monestir. *Marçà [dóna] al monestir de Sant Pere de la Portella una vinya situada a la parròquia de Sant Iscle de Bages, prop de "coll Berenguer". Se n'esmenten els censos.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 73; remet a "Lletra C, n° 9".
Vegeu doc. 310.

Una vinya de Marsà de Manresa en la parròquia de Sant Asiscle de Bages, prop de coll Berenguer. Ésta en alou de la Portella y ab serts sensos. Lletra C, n° 9.

64

1200, setembre¹

Evacuació en favor del monestir. *Bernat de Vallcorba evacua a l'abat Bernat del monestir de Sant Pere de la Portella l'honor de Gaià "Güell", el mas de Guillem Ferrer i el mas de Vila, situats al terme del castell de Gaià. Reben per fer aquesta evacuació vint-i-cinc sous de moneda barcelonesa.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (8,5 × 28 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb alguna taca, alguna lletra descolorida i algun forat. Al verso: "Saccus 2, littera E, n° P°."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 33; remet a "És carta de lletra F, n° 1". Vegeu doc. 310.

Presentibus et futuris notificetur quod ego Bernardus de Valle Corba, bono animo et spontanea voluntate, difinio et evacuo per me et omne genus meum tibi Bernardo Portelle abbati et cenobio vestro Beati Petri et omnibus successoribus vestris, in perpetuum, illum honorem de Gaiano Iudelio,² mansum de Guillelmo Ferrario et mansum de Villa et quicquid infra terminum castris de Gaiano vobis conquestus fueram aliqua ratione et in antea conqueri possem, totum difinio quicquid in prefatis mansis aliqua ratione conquestus fueram ut nullus per me vel mea ratione contra vos et ecclesiam vestram causa³ agere possit et perpetuum silencium super hoc pono. Et pro hac difinitione accipio de vestro LXX^a solidos monete Barchinone, de quibus profiteor a vobis bene esse paccatum. Si quis contra hanc difinitionem venire presumserit agere nequeat, si sola presumptione quadruplum restituat et presens carta firma et stabilis permaneat in perpetuum.

Quod agitur mense septembris, anno ab incarnatione Domini M° CC°, regni regis Philippi XX°.

Sig+num Bernardi de Valle Corba, qui hanc cartam difinitionis laudo et firmo et presentes testes firmare rogo. Sig+num Bernardi de Merola. Sig+num Bernardi de Ioval. Sig+num Guillelmi de Merola. Sig+num Guillelmi de Valle. Sig+num Raimundi de Castelet. Sig+num Petri de Castelet. Sig+num Bernardi de Basil. Sig+num Petri de Ladornosa.

Raimundus, levita de Ped[ros], qui hoc scripsit die et anno + quo supra.

1. Cal comentar la datació d'aquest document. Curiosament, no sols és datat per l'any de l'encarnació del Senyor, ans encara pels anys del rei francès, en aquest moment Felip August, malgrat que ja feia anys que aquest sistema havia estat bandejat a Catalunya. 2. Lectura dubtosa: pot ésser Aidelio o Videlio. 3. Lectura difícil.

65

1207, setembre, 13

Testament. *Bernat de la Portella fa testament. Mana ésser enterrat a l'església del monestir de Sant Pere de la Portella i fa donació del mas Ribera, del mas de la Selva [a la Quar?], del mas Pujol [de Sagas?], d'una mula i del moro anomenat Capela.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 16; remet a "És carta de lletra B, n° 10". Vegeu doc. 310.

Testament de Dn. Bernat de Portella, en lo qual mana que sia soterrat lo seu cos en la iglésia de aquest monastir y deixa en franch alou de charitat lo mas Ribera, lo mas de la Selva y lo mas Pujol, una mula de las millors que tenia y un moro dit Capela. Fet als idus de setembre any 1207. És carta de lletra B, n° 10.

66

1209, novembre, 5

Plet. *Plet entre Guillem d'Avinyó i Pere de Tor amb relació al mas Garriga, situat a la parròquia de Sant Joan d'Avinyó, que Pere de Tor i els seus avantpassats sempre havien tingut com a alou i respecte al qual ara Guillem d'Avinyó requeria que hi firmés dret. Davant els testimonis presentats, Guillem d'Avinyó i la seva muller Arsenda han de reconèixer que ho té com a alou propi.*

[A]. Original perdut.

B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia de l'any 1218 (15,5 × 22 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb algun petit forat. Al verso: "Sac D, littera B, núm. P°."

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 70; remet a "És carta de lletra B, n° 1°". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod magne contenciones et placita fuerunt inter Guillelmum de Avinione et Petrum de Turre de manso de Garriga, quem ipse Petrus de Turre et sui antecessores olim, semper, tenuerunt et habuerunt per alodium franchum et quietum, in comitatu Minorise, in parrochia Sancti Iohannis de Avinione, super flumen de Gavaresa, et Guillelmus de Avinione noviter requirebat firmamentum directi in ipso manso de Garriga, et ipse iam dictus Petrus contradicebat ei valde, et super hoc ostendit suas rationes et instrumenta et ad noticiam Raimundi de Gurbo et Petri Andree et Bernardi de Arters et Petri Gaucerandi et Ferrarii de Solario et aliorum proborum hominum, fuit visum et cognitum quod Guillelmus de Avinione et sui unquam non debent habere nec requirere firmamentum in iam dicto manso. Ideo ego Guillelmus de Avinione et uxor mea Arsendis, per nos et per omnes nostros, bono animo et prompta voluntate, laudamus et concedimus tibi Petro de Turre et tuis et cui velis, in perpetuum, iam dictum mansum de Garriga, cum omnibus suis pertinenciis et tenedonibus et terminis et affrontacionibus et introitibus et exitibus et rebus mobilibus et immobilibus, quas ibi sunt vel erunt, per tuum alodium proprium et franchum ad omnem tuam voluntatem faciendam et tuorum sine omni vinculo et contradicto. Si quis hoc fragere voluerit in duplo componat, et postea firmum maneat omni tempore cum omni sua melioracione.

Actum est hoc nonas novembris, anno Domini M^o CC^o nono.

Sig+num Guillelmi de Avinione. Sig+num Arsendis, uxoris mee, qui hoc facimus et laudamus et firmamus et concedimus. Sig+num Petri Andree. Sig+num Bernardi d'Artes. Sig+num Petri Gaucerandi. Sig+num Ferrarii de Solario, testes. Sig+num Raimundi de Monte Roy.

Ego Poncius presbiter Avinione vidit ista carta firmare. Guillelmi Avinio¹ et Arsendis domina² et Petri Gaucerandi et Raimundi de Munt Roi et Ferrarii de Solario.

Rodlandus, levita, notarius publicus Minorise, scripsit die et anno quo supra <sig>+num.³

Iohannes, sacerdos, qui hanc cartam fideliter translatavit + anno Domini M^o CC^o XVIII°.

1. *En realitat, abreujat en: G. Avuo.* 2. *Abreujat en: A. dna.* 3. *Amb una creu gammada.*

1214, setembre, 8

Donació al monestir. *Bernat de Lluerteres i la seva muller Elisenda donen al monestir de Sant Pere de la Portella i al seu abat Bernat el lloc de Fucimanya, que és situat a la parròquia de Sant Martí de Serraiima. En aquest lloc hi ha diversos masos i un estatge o torre. Cedeixen, així mateix, els drets sobre els homes i les dones que hi treballen. També resten inclosos tots els drets que els donadors tenien al mas Garriga, que és situat a la parròquia de Sant Joan d'Avinyó.*

[A.] Original perdut.

B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia del 12 de juny de l'any 1452 (22 × 41 cm). Pergamí amb un gran forat, al mig, i amb la tinta força descolorida. Al verso: "D'en Riusech de Artés", "Sac 5, lletra A, núm. P°".

C.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia del 29 d'abril de l'any 1528 (24,5 × 39 cm). Pergamí amb algun fragment amb la tinta descolorida, sobretot a la banda dreta. Al verso: "Sac 5, lletra A, núm. P°."

D. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 63; remet a "És carta de lletra A, n° 1". Vegeu doc. 310.

Hoc est translatum bene et fideliter sumptum, in villa Rivipulli, auctoritate et decreto honorabilis Ffrancisci Carrera, iudicis ordinarii tocius temporalitatis abbacia[...] Rivipullesensis [... ma]nu propria subscriptis et auctoritatem suam iudiciariam pres[ta]ntis vicesima nona die mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo octavo, a quadam publico translato in pergameno scripto, clauso et subsignato per discretum Ioannem Maçana, notarium publicum ville Berge, auctoritate venerabilis Petri Noguier presbiteris vicarii perpetui ecclesie parochialis Sancte Eulalie eiusdem ville, non viciato, non cancellato nec in aliqua sui parte suspecto, sed omni prorsus vicio et suspicione carentis cuius tenor de verbo [ad] verbum sequitur in [...]dum.¹

Hoc est translatum bene et fideliter sumptum a quodam publico instrumento tenoris sequentis.

Notum sit omnibus quod ego Bert[randus de Luerteres] et Eli[csendis], uxor mea, ambo non vi sive dolo inducti nec etiam verbis seducti, imo gratuita voluntate animi per nos et per totam nostram progeniem natam et nascituram vendimus et cum hoc instrumento semper valituro, corporaliter et irrevocabiliter ad possidendum tradimus monasterio Sancti Petri de Portella et vobis Bernardo, Dei gracia inde abbati, et successoribus et toti

conventui eiusdem loci presenti atque futuro Focimanea,² que est in parrochia Sancti Martini de Serrayma et omnes mansos quos ibi habemus et staticam nostram et turrem et domos, homines et feminas, presentes et futuros, redditus census, proventus, decimas, taschas, obvenciones, arbores [cuius]libet generis, prata, pascua, exitus, introhitus, ademprivia, placita, iusticias et iura et generaliter omnia quicumque habemus, quolibet titulo, nos vel antecessores nostri habere debemus aut poss[ei]mus in tota parrochia et adiacencias Sancti Martini de Serrayma, et universa que prestant ad nos aliquo iure seu spectare possunt in manso de Garriga, qui est de parrochia Sancti Ioannis de Avino, et in cunctis que ad ipsum mansum pertinent ubique, vos igitur et successores vestri et predictum monasterium et conventus illius habeatis et imperpetuum, pro franchum et liberum et immune vestrum alodium, quiete possideatis hec omnia prenominata et universa, que in hiis vel pro hiis, quolibet modo, habemus et habere debemus, iuste vel iniuste, sicut nos aut nostri predecessores actenus tenuimus ac firmiter, per liberum alodium nostrum, possedimus vel possidere debuimus, ad omnes vestras vestrorumque voluntates inde et ibi perpetuo faciendas, sine consilio nostro atque nostrorum quoniam in hiis in predistis³ nichil nobis aut nostris de cetero retinimus aut reser[va]mus, imo inducentes vos in plenam possessionem horum omnium predictorum et procuratores in rem vestram penitus facientes a posse nostro hec irrevocabiliter, transferimus ac consulte alienamus, in hiis vel pro hiis, nichilominus repetere promittimus et accipimus a vobis precium huius vendicionis in pecunia numerata mille sexcentos solidos Barchinonenses, de quibus omnibus facemus a vobis nos bene paccatos esse, renunciantes expressim excepcioni non numerate pecunie vero tamen si plus [eis valen]ciam⁴ dimidiam iusti precii hec res vendite valent aut valebunt sub [eodem] precio contineatur, quia totam [ipsam] magis valenciam vobis semper concedimus iure perfecte donacionis. Iterum laudamus vobis et eidem monasterio et conventui suo et cum hoc instrumento perempniter concedimus ac confirmamus totam ipsam donacionem et subiugacionem quam de ecclesia Sancte Marie de Foccimans nostri antecessores eidem monasterio quod fecerunt, concedentes vobis et eidem monasterio eandem ecclesiam et iura illius peremniter. [Ne vero] nos vel nostri in hiis contravenire possimus excepcioni doli et metus et actioni in factum que dicitur recissoria et beneficio minoris [eta]tis quamvis perfecte simus et omni accioni et iuri et auxilio nobis

in hoc com[pet]entibus vel competitoris scienter atque consulte renunciamus. Et est manifestum.

Quod est actum anno Domini incarnationis M CC X IIII,⁵ die IV idus septembris.

Sig+num Bertrandi de Luerteres prenominati, sig+num Elicsendis, uxoris mee, qui ambo hanc cartam firmamus et firmari rogamus. Sig+num Saure, sororis mee, sig+num Raymundi, filii eius, qui ambo hanc cartam firmant. Sig+num Petri, fratris prenominati Bertrandi de Luerteres, qui firmans hanc cartam, laudo et peremniter sponte concedo predicto monasterio et abbati atque conventui omnia quo spectant ad me quolibet modo in predictis rebus venditis et in iuribus earum. Sig+num Bernardi de Ger. Sig+num Bernardi de Edger. Sig+num Guillermi Arvalli de Podiocerdano. Sig+num Petri Romeu. Sig+num Guillermi Stephani. Sig+num Andre, scriptoris.

Petrus scripsit hec die et anno prefato.

Sig+num mei Iohannis Aymar, notarii publici ville Berge auctoritate venerabilis Petri Noguer, vicarii perpetui ecclesie Sancte Eulalie ipsius ville huius terra. Lati testis et sig+num mei Iohannis de Vilardaga, presbiteri rectoris ecclesie Sancti Vincentii de Spinalbet et notarii publici eiusdem huiusmodi translati testis.

Sig+num mei Iohannis Maçana, notarii publici ville Berge auctoritate venerabilis Petri Noguer, presbiteri vicarii perpetui ecclesie parrochialis Sancte Eulalie eiusdem ville, qui hoc traslatum a suo originali fideliter sumptum et cum eodem veridice comprobatum, nichil addito nichilque remoto, scripsi et clausi die XII iunii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o quinquagesimo secundo.

1. Aquest primer paràgraf només en C. 2. Ex C. 3. Sic. 4. Moltes paraules il·legibles en B, han pogut ésser llegides en C. 5. En C: millesimo ducentesimo decimo quarto.

1216, octubre, 14

Donació (i venda) al monestir. *Bernat de Talamanca i la seva muller Coloma donen al monestir de Sant Pere de la Portella l'honor que l'abat Bernat va comprar (sic) a Bernat de Lluerteres. Per fer aquesta cessió reben 250 sous de Barcelona. També es comprometen a no demanar mai res de l'honor de Fucimanya, llevat de*

dues joves de dos parells de bous, prestades durant un dia, i de tres gallines i tres formatges pagats un cop a l'any, que serviran per assegurar-ne la protecció i la defensa.

[A]. Original perdut.

B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia de l'any 1267 (17 × 24 cm). Pergamí una mica enfosquit, amb diverses taques, sobretot a les parts laterals superiors, tant a la dreta com a l'esquerra. Al verso: "Sac 5, littera A, núm. 2."

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 63; remet a "És carta de lletra A, n° 2". Vegeu doc. 310.

Notum sit cunctis quod ego, Bernardus de Talamanca, et domina uxor mea, Columba, per nos et omnes nostros presentes atque futuros laudamus et concedimus domino Deo et monasterio Sancti Petri de Portella et vobis, Raimundo, eiusdem monasterii abbati omnique eiusdem loci conventui omni tempore, totum illum honorem integritate quid Bernardus, abbas, antecessor vester emit de Bertrando de Luerteres et suis, per alodium francum et liberum, sicut in carta quam dictus Bertrandus exinde fecit prefixo monasterio et abbati melius continetur ad omnes vestras vestrorumque voluntates successorum perpetuo faciendas. Ita videlicet quod nos nec aliqua persona pro nobis nec ex nostra parte et [in] dicto honore de Fulcimania aliquod firmamentum seu stabilimentum sive adempmentum in comestione vel potu vel aliquod aliud servitium quod aliquo modo possit excogitari numquam accipiamus neque accipere faciamus vel fieri permitamus nisi tantummodo duas yovas et tres gallinas et tres caseos. Quas dictas duas iovas scilicet ex duobus paribus bouum tantummodo in uno die et predictas gallinas et caseos ibi annuatim accipiamus pro custodia et protectione et defensione quam inde nos et nostri sempre contra cunctos homines faciamus et pro ipsa custodia et defensione nos nec aliqua persona pro nobis presens vel futura in ipso honore vel hominibus nunquam aliquod firmamentum seu stabilimentum sive adempmentum vel aliquod aliud servicium vel ius quod intelligi et excogitari possit accipiamus vel accipere aliqua ratione faciamus. Et pro hac laudacione et concessione accipimus a vobis CC L solidos Barchinonenses, de quibus a vobis bene sumus paccati nostre voluntati, renunciantes excepcioni non numerate pecunie.

Quod est actum II idus octobris, anno Domini M° CC° XVI°.

Sig+num Bernardi de Talamanca, sig+num domine Columbes uxoris mee, qui hoc facimus et firmamus. Sig+num Petri Andree.

Sig+num Berengarii Gaucerandi. Sig+num Bernardi de Artes. Sig+num Raymundi de Cabrianis, baiuli castris de Saliente, testium.

Berengarius, levita, notarius Minorisse publicus, scripsit cum literis fuis in II^a linea et suprapositis in XII^a, ubi dicitur vel ius, et rasis et emendatis in XIII^a, ubi dicitur laudacione, et in XVII^a, ubi dicitur castris de Saliente, die et anno quo supra <sig> + num.

Sig+num Guillelmi, sacerdotis, qui hoc vidi fideliter hoc translatum fideliter translatavi. Sig+num Ferrarii de Olivaria, testis huius translati. Sig+num Bernardi de Carboneres testes huius translati.

Actum est hoc III kalendas septembris, anno Domini M^o CC^o LX° VII°.

Sig+num fratris Romey, monachi, qui hoc translatum fideliter translatavit visse abbatis sui, die et anno quo supra.

69

1219, maig, 1

Donació i compra del monestir. *Pere de Tor de Merlès, la seva muller, Agnès, i llurs fills, Arnau i Bertran, donen al monestir de Sant Pere de la Portella i al seu abat Ramon el mas de Garriga, situat a la parròquia de Sant Joan d'Avinyó, i tot allò que Pere de Gavarresa, Joan de Gavarresa, Pere d'Olivera, Pere Girbert, Ramon Fuster i Ferrer de Roques Albes tenien per ells, i amb els molins que hi havia a la Gavarresa. Tot això ho cedeixen per 1.400 sous barcelonesos de quatern (de fet abans el monestir havia lliurat a Bernat d'Artés 900 sous, a Ramon de Santandreu 350 sous i a ells ja els havien donat 150 sous).*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (28 × 28 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca. Al verso: "Sac 5, littera B, núm. 2."

A'.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (23 × 23 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i alguns forats als marges. Al verso: "Saccus 2, littera A, núm. P^o."

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 70; remet a "És carta de lletra B, n° 2". Vegeu doc. 310.

Ne temporum diuturnitate ea que utiliter geruntur propter sui vetustatem memoriam hominum excedant scripturarum fidei studiosissime sunt¹ comitenda. Igitur universis,² tam presentibus quam futuris, pateat quod ego Petrus de Turre de Merles et uxor

mea, Agnes, et filii nostri, Arnaldus et Bertrandus, per nos et per nostros presentes et futuros, bona et mera liberalitate, non inducti vi neque dolo,³ nec in aliquo coacti nec circumventi, vendimus sine omni retentu et corporaliter tradimus monasterio Sancti Petri de Portella et vobis Raimundo, gratia Dei abbati eiusdem loci, et conventui ipsius presenti et futuro omni tempore totum ipsum nostrum mansum de Garriga, cum domibus et omnibus suis iuribus ubique ad eum spectantibus, per alodium bene franchum. Quantum in ipso manso habemus et habere debemus aliquo modo vel iure sive ratione et titulo, totum sine omni retentu nostro nostrorumque vendimus prephato monasterio et vobis dicto abbati et conventui presenti et futuro eiusdem loci, cum omnibus suis pertinentiis et tenedonibus et domibus et hominibus et feminis ibi existentibus et inde exeuntibus et futuris et cum montinus et planis et aquis et pascuis et cultis et heremis et garricis et adempramentis et petris et arboribus et ingressibus et egressibus suis et universis et singulis que dici et nominari atque excogitari possint a terra usque ad celum et cum omni hoc quod Petrus de Gavarresa et Iohannes de Gavarresa et Petrus de Olivaria et Petrus Girberti et Raimundus Fustarii et Ferrarius de Rochis Albis tenent et habent per nos ubique, longe vel prope, et cum ipsis molendinis que sunt in rivo de Gavarresa, cum aquis et resclosis et regariis et aquarum capitibus, per alodium franchum, per mille quadringentis solidos Barchinonenses bone monethe de quaterno, ex quibus bene sumus paccati, renunciando exceptioni non numerate peccunie. Et est manifestum quod dictum mansum et honorem redimitis de Bernardo de Artes, de nongentis solidos, et de Raimundo de Sancto Andrea, de CCC L^a solidos, et ad opus nostri dedistis insuper CL solidos. Et est hoc totum bene paccatum absque diminutione. Et si quid de iusto pretio huius venditionis deest in presenti vel in futuro totum donamus et diffinimus ipsi monasterio et sepedicto abbati suisque monachis ibi nunc et semper degentibus, cum suo melioramento inibi facto et faciendo. Est autem dictus mansus et honor in parrochia Sancti Iohannis de Avinione, alodium bene franchum et liberum. Tali pacto ut hoc totum et singula teneant ipsum monasterium et abbas et conventus et possideant et expleant potenter et secure per alodium franchum ipsi et quecumque persona velint sine omni nostro nostrorumque retentu et impedimento ad omnem suam voluntatem libere faciendam, in quacumque parte velint, et sic de nostro iure et dominio modo in presenti corporaliter eis tradimus ad habendum et possidendum iure perpetuo. Insuper

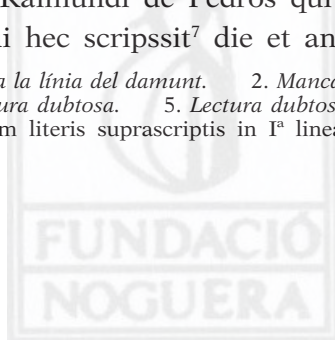
autem ego, Agnes predicta, iuro per Deum et super Sancta IIII^{or} Evangelia manibus meis propriis quod contra hanc venditionem, auctoritate mei sponsalitiis sive alioquolibet modo vel iure, non veniam ad infringendum nec aliqua persona venire faciam, set semper sit firma in omnibus et valitura et super hoc ego et omnes dicti venditores renunciamus omni beneficio minoris etatis et omni excepcioni et actioni et omni iuri canonico et divino et humano et omni beneficio legum et decretorum et omni consuetudini et constitutioni et alii iuri scripto et non scripto ita quod non possit nobis vel nostris in aliquo prodesse et ipsi monasterio in aliquo obesse. Hec autem vendicio fuit facta in presencia Bernardi de Satz,⁴ monachi de predicto monasterio, et Guillelmi de Merola, militis, et Raimundi de Petroso et Raimundi de Sancto Andrea et Petri de Barberis et Bernardi de Ferrarii de Palatio et aliorum proborum hominum qui tunc ibi presentes aderant.

Quod est factum kalendas maii, anno Domini M CC XVIII.

Sig+num Petri de Turre de Merles, qui hoc firmavit in manibus dicti Raimundi abbatis Portelle et instrumentum huius venditionis ei fieri ac scribi precepit ad utilitatem et commodum suum et sepedicti monasterii coram dictis probis hominibus. Sig+num Agnetis, uxoris eius, que hoc iuro et firmo coram Bernardo de Satz,⁵ monacho, et Raimundo de Petroso et Ermesendis de Merles. Sig+num Arnaldi, sig+num Bertrandi, filiorum eorum. Sig+num Guillelmi de Merola, militis. Sig+num Bernardi de Satz, monachi. Sig+num Raimundi Portelle + abbatis, qui hoc instrumentum scribi fecimus mandato Petri de Ture de Merles.⁶ Sig+num Raimundi de Sancto Andrea. Sig+num Petri de Barberis. Sig+num Bernardi de Palatio. Sig+num Ferrarii de Palatio, nos sumus testes huius venditionis. Sig+num Guillelmi Escarig. Sig+num Pontii de Salseles. Sig+num Guillelmi de Pinos. Sig+num Raimundi de Pedros qui hoc firmo +.*

Berengarius qui hec scripssit⁷ die et anno quo sss. supra.

1. A': *dues paraules a la línia del damunt.* 2. *Manca en A.* 3. A': *circumventi després de dolo.* 4. *Lectura dubtosa.* 5. *Lectura dubtosa.* 6. *Signaura autògrafa. Manca an A'.* 7. A': *cum literis suprascriptis in I^a linea, ubi dicitur studiosissime sunt.*

1220, agost, 25

Donació al monestir. *Ramon de Cerdanyola es compromet a donar al monestir de Sant Pere de la Portella la tasca de totes les collites que procedeixen del mas de Cerdanyola [de la parròquia d'Olvan], llevat de l'honor en la qual ja donen la tasca a l'església de Sant Miquel. Prega també a l'abat Ramon que sigui enterrat en el cementiri de l'esmentat cenobi.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15×19,5 cm). Pergamí amb diverses taques, sobretot a la part superior, i amb algun forat. Al verso: "Sac 4, littera A, núm. 2."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 47; remet a "És carta de lletra A, n° 2". Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 153. Vegeu doc. 311.

Notum sit cunctis quod ego Raimundus de Cerdaiola, per me et per omnes meos, bona et spontanea voluntate ac mera liberalitate, per salute et remedio anime mee parentumque meorum, dono et in perpetuum trado, Deo et cenobio Sancti Petri Portellensi et abbati et monachis ibi nunc et semper degentibus ac servientibus, tascham de omnibus expletis bene ac fideliter que creverint in omni ipso manso de Cerdaiola ac suis pertinentiis, salvo et excepto honore in quo ecclesia Sancti Michaelis [accipit] tascham. Tali pacto dictam tascham per alodium [bene] liberum et franchum dono et in perpetuum trado dicto c[enobi]o suoque abbati et monachis, nunc et semper servientibus ut ipsum sepedictum monasterium suiusque abbas et monachi eiusdem loci fideliter accipiant et secure possideant, ad omnem suam voluntatem faciendam semper. Precor etiam et moneo dominum Raimundum miseratione divina abbatem eiusdem loci et omnes monachos ut sepelia[m] in ciminterio dicti monasterii et semper sim particeps omni missarum et divinatorum sacramentorum ac helemosinarum que fuerint et fient in sepedicto monasterio et ad maiore securitatem iuro manibus meis propriis per Deum, super sancta Quatuor evangelia, ut contra hoc instrumentum aliquo modo venire non possim, set semper firmum obtineat robur. Et super hoc renuncio omni iuri divino et humano competenti vel competituro quorum auxilio adiuvari possim.

Quod est factum VIII kalendas septembris, anno Domini MCC XX.

Sig+num Raimundi de Cerdaiola, qui hoc iuro et firmo. Sig+num Raimundi Portellensis + abbatis. Sig+num Bernardi de Satz, monachi. Sig+num Bernardi capellani de Olvan. Sig+num Bernardi Pilades,¹ baiuli.

Berengarius, qui hec scripssit die et anno quo sss. supra.

1. *Lectura dubtosa.*

71

1221, gener, 11

Renúncia del bisbe. *Pere, bisbe d'Urgell, concedeix al monestir de Sant Pere de la Portella i al seu abat Ramon que l'església de Sant Vicenç de Planoles no hagi de lliurar la quèsta que d'una manera indeguda havien cobrat ell i els seus precedessors.*

[A]. Original perdut.

B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia de l'any 1325 (22 × 37 cm). Pergamí en força bon estat de conservació. Al verso: "Restitució de la quística de Planolas. Sach 6, A, 8", "CCL".

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 88; remet a "Sach 6, A, n° 8". Vegeu doc. 310.

Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam instrumento sigillo cereo pendenti comunito, in quo erat ymago episcopi tenens in manu sinistra baculum pastorem et, in capite ipsius ymaginis, erat crux et, in circuitu ipsius ymaginis, erant littere aparentes que sequuntur G. Petri Urgellensis episcopi, intervenientibus auctoritate et decreto discreti Petri de Gareta, subvicarii Berguitani pro domino rege, cuius instrumenti tenor sequitur in hunc modum.

Notum sit omnibus quod nos Petrus, Dei gracia Urgellensis episcopus, per nos et omnes successores nostros laudamus et concedimus et donamus ecclesie Sancti Petri de Portella et vobis Raimundi, Dei gracia inde abbati, et successoribus vestris, in perpetuum, ipsam questiam quam indebite et ignoranter acceperamus in ecclesia Sancti Vicencii de Planiciolis. Cognovimus enim per instrumenta, que in vestro monasterio reperimus, quod predecessores nostri tam predictam ecclesiam quam questiam vestre ecclesie et suis rectoribus donaverunt. Unde eorum donacionem laudantes et confirmantes vobis successoribus vestris predictam questiam diffinimus in perpetuum et a nostro dominio in vestram redigimus potestatem, sicut melius dici vel intelligi potest ad utilitatem vestram et profectum.

Quod est actum III idus ianuarii, anno dominice incarnationis M^o CC^o XX°.

Sig+num Petri, Urgellensis episcopi. Sig+num Arnaldi de Yvarz, Urgellensis canonici. Sig+num Bernardi de Sancto Salvatore, cappellani de Olvain. Sig+num Raimundi de Monte Palacio. Sig+num Bernardi, presbiteri. Sig+num Guillelmi de Tor, militis.

Bernardus scripsit hec die et anno + prefixo.

Sig+num Petri de Garetà, subvicarii predicti, qui huic transumpto a suo originali fideliter translato et cum eodem verbo ad verbum in nostri presencia legitime comprobato, ex parte dicti domini regis et auctoritate officii quo fungimur auctoritatem nostram impendimus et decretum ut eidem translato tanquam suo originali predicto fides plenaria ab omnibus impendatur.

Quod fuit actum sextodecimo kalendas octobris, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo quinto, presentibus testibus Perichono de Calvinzano, Bernardo d'Olost, Raimundo de Casaldaguila et Berengario, abbatis, scriptore.

Sig+num mei, Guillelmi de Nuce, notarii publici ville Berge, qui hoc translatum a suo originali fideliter translari feci et cum eodem legitime comprobavi et cum supraposito in quarta linea, ubi dicitur ni, cum firma et decreto a subvicario predicto factis die intitulata sextodecimo kalendas octobris, anno predicto, in firma dicti subvicarii in posse mei facta contento, cum raso et emendato in nona linea, ubi dicitur Perichono de Calvinzano, clausi presentibus ad hec testibus Raimundo de Casaldaguila et Berengario, abbatis, ville Berge.

1222, febrer, 5

Donació al monestir i plets. *Elisenda de Tornamira i el seu marit, Ramon, concedeixen al monestir de Sant Pere de la Portella i al seu abat Ramon tots els drets sobre el mas de Garriga. Abans, amb relació a aquests drets, hi havia hagut diversos plets en què havia participat el prior de Santa Maria de Lluçà, el cavaller Guillem de Merola, Ponç de Falselles i d'altres.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17 × 31 cm). Pergamí en bon estat de conservació, una mica enfosquit i amb alguna taca que va de dalt a baix. Al verso: "Sac. [...], littera B, n° 3."

- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 70; remet a "És carta de lletra B, n° 3". Vegeu doc. 310.

Notum sit [cunctis quod] ego domna Eligsendis de Tornamira et Raimundus, maritus meus, per nos et per omnem nostram natam et nascituram proieniem diffinimus, sine omni retentu, et laudamus et concedimus cenobio Portelle et vobis Raimundo, miseratione divina abbati eisdem loci, et successoribus vestris et monachis nunc et semper ibidem servientibus ac degentibus quicquid recebamus quoquomodo in manso de Garriga et in omnibus suis pertinentiis sive tenedonibus in cunctis locis visis et enim instrumentis et atestationibus et rationibus predicti cenobii recognovimus post varia placita inde diu agitata quod nichil iuris in dicto manso de Garriga vel suis pertinentiis habebamus veruntamen quicquid in sepedicto manso malo animo sive qualibet causa quoquomodo exigebamus totum sine omni retentu diffinimus et laudamus et concedimus vobis dicto Raimundo abbati Portelle et successoribus vestris et sepedicto monasterio, in perpetuum, per alodium bene liberum ad omnem vestram vestrorumque successorum libere faciendam, cum hominibus et feminis qui ibi sunt et erunt et accionibus tam realibus quam personalibus et universsis que dici vel nominari possint ad ipsum mansum quoquomodo vel titulo spectantibus. Hanc vero diffinitionem facimus vobis in manibus et posse prioris Sancte Marie de Luzano et Raimundi, decani nepotis eius, et Guillelmi de Merola, militis, et Pontii de Falseles et aliorum proborum virorum Raimundo, dicto abbati Portelle, et prephato monasterio in perpetuum. Preterea laudamus et concedimus in omnibus predicto monasterio et vobis et successoribus vestris, in perpetuum, omnia instrumenta que antecessores nostri inde fecerunt et nullum instrumentum sive testamentum sive aliquod scriptum a modo contra istud venire possit set semper istud firmam] obtineat robur et super hoc renunciamus omni iuri divino et humano, introducto vel introducturo, quorum auxilio adiuvari possimus et, insuper, per nos et per omnem nostram natam vel nascituram proieniem promittimus bona fide vobis Raimundo, abbati sepedicto, et successoribus vestris et per omnes dominos castri de Avinione facem evinctionem in perpetuum de prephata diffinitione. Preterea precamur et monemus ut semper sumus parcticipes omnium missarum et divinorum sacramentorum et helemosinarum que fient in dicto monasterio.

Quod est factum nonas februarii, anno Domini M CC XXI.

Sig+num Eligsendis de Tornamira. Sig+num Raimundi, mariti eius. Ego Raimundus, prior, qui hoc firmo, in cuius manu Eligsendis de Tornamira et Raimundus, maritus eius, hanc cartam firmaverunt.¹ Sig+num Guillelmi de Merola. Sig+num Bernardi de Tornamira. Sig+num Bertrandi de Villagranata. Sig+num Guillelmi de Pinos. Sig+num Pontii de Salseles. Sig+num Bernardi de Pui[at]. Sig+num Guillelmi de Valle.

[Beren]garius, qui hoc scripsit die et anno quo sss. supra.

1. *Amb una lletra feta per una mà diferent.*

73

1225, juliol, 22

Actuació de l'abat. *L'abat del monestir de Sant Pere de la Portella fa d'àrbitre en un enfrontament entre els clergues de Santa Maria de Lillet i els parroquians del lloc, amb relació al cobrament de les primícies de la carn i dels altres esplets i a altres qüestions. Les dues parts s'avenen a acceptar el resultat sota pena de cinc-cents sous.*

A. Arxiu de la Pobla de Lillet, pergami núm. 28.

a.* SERRA VILARÓ, 1930, llibre 1, doc. 28, pàgs. 52-53. Hem fet una còpia parcial dels paràgrafs i de les frases més importants.

Era contenció entre l'església i clergues de Lillet, d'una part, i els parroquians de la mateixa, de l'altra, sobre "primitiam carnalatici et aliorum expletorum, defunctionum et penitentiarum sacristie et plurium aliarum rerum". Nomenaren àrbitres a l'abat de Sant Pere de la Portella i al prior de Sant Jaume de Frontenyà.

<...> Pronuntiamus et dicimus <...> de non danda primitiam carnalatici dictum prepositum quantum ad primitiam carnalatici de facto non de iure, ad observandam dictam consuetudinem, condemnamus. Item pronuntiamus et dicimus <...> quod omnes parochiani totius parochie Liletensis teneantur dare primitiam ad vicesimam partem de omnibus expletis de frugibus que Deus eis dederit, excepto carnalatge. Item pronuntiamus et dicimus <...> quod parochiani predicti de Lileto solvant de cetero, sicut est consuetum, defunctiones, videlicet XVI denarios, de treytures et que quarteriam ordeï de novena, et pro comestione clericorum III solidos vel magis, si eis placuerit <...>. Item pronuntiamus et dicimus <...> quod parochiani solvant comestiones quadragesimales

annuatim, sicut est consuetum, scilicet duas fogacias magnas [...] pulchri panis frumenti, et medium canadellum vini boni el legumen et spinargia, si in suis ortis habuerint, et unam oblationem propter recognitionem, ut absolvant illa die fossarium parentum illorum qui solverint supradictas comestiones. Item pronuntiamus <...> quod dicti parochiani solvant sacristie bladum, sicut in capud breve continetur et [...] dent et teneantur dare sacristie mediam quarteriam ordeï annuatim. Item pronuntiamus <...> quod prepositus Liletensis teneat clericos consuetos, scilicet III ebdomadarios <...> et unum monachum, qui debet esse diachonus, qui debet custodire ecclesiam et claudere portas et pulsare cimbala et accendere lampadas <...>.

Que compositio et pronuntiatio fuit approbata et laudata in ecclesia Liletensi per predictas partes, in presentia totius populi <...> XI kalendas augusti, anno a nativitate Christi M CC XX quinto. <...>

Petrus de Colónico, publicus Rivipollensis notarius, + subscripsit.

74

1232, maig, 23

Establiment. *Arnau, abat de Sant Pere de la Portella, concedeix a Pere de Pujol, de Sagàs, i a la seva muller Ermessenda la casa que tenen al sagrer de Sant Andreu de Sagàs, davant de la porta anomenada de Sant Miquel. S'estableix el cens d'una gallina. Rep una entrada de dos sous barcelonesos.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15,5 × 12,5 cm). Pergamí enfosquit, amb algunes taques. Al verso: "Sac 2, littera C, núm. 7."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 24; remet a "És carta de lletra C, n° 7". Vegeu doc. 310.

Sit notum cunctis quod nos frater Arnaldus Dei gratia abbas Portelle et ceteri fratres eiusdem domus, per nos et per omnes successores nostros damus et habere concedimus in perpetuum, in presenti, corporaliter tradendo tibi Petro de Puiol de Sagazs uxori- que tue, Ermessendi, omnique vestre proieniei ac posteritati totam ipsam domum integre quam habemus in sacrario Sancti Andree de Sagazs, ante portam quemdam vocatam de Sancto Michaelle, infra

cellarium vestrum et cellarium de Sagazs, ad habendum, tenendum et possidendum domum predictam, in sana pace, omni tempore, cum ingressibus et egressibus suis et pertinenciis, adempamentis et melioramentis, solo et omnibus suprapositis. Tali pacto quod domum predictam teneatis semper ad fidelitatem monasterii Sancti Petri de Portella et fratrum eiusdem loci et faciatis inde cenum annuatim, in festo Natalis Domini, nobis et successoribus nostris et monasterio predicto, unam gallinam. Pro qua donatione presenti II solidos Barchinonenses a vobis suscepimus.

Actum est hoc X^o kalendas iunii, anno a nativitate Christi M^o CC^o XXX° II.

Sig+num Arnaldi Portellensis + abbatis.* Sic sss. Geraldi, prioris.* Sig+num Bernardi de Spinosa, monachi.* Sig+num Bernardi de Sala, monachi.* Sig+num Petri, monachi des Villar.*

[...]¹ sacer de Serrayma, publicus scriptor, scripsit hec die et anno pref- sss. xo.

1. *Escriptura allargada, molt original i difícil d'interpretar; potser Arnallus.*

75

1233, febrer, 27

Lluïció cobrada pel monestir. *Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, concedeix a Pere de Pujol, a la seva muller Ermessenda i a llurs fills l'honor que compraren (de fet sembla que sotses- tabliren) a Guillem de Xiulans i al seu fill Arnau. Són dues peces de terra situades al mas Pujol, a la parròquia de Sagàs, una de les quals plantada de vinya. Se n'esmenten les afrontacions. Han de donar la tasca. L'abadia rep tretze sous com a lluïció de la venda.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (12,5 × 13,5 cm). Pergamí amb nombroses taques i algun petit forat. Lletres partides a la banda dreta. Al verso: "Sac 2, littera C, n°. 6."

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 24; remet a "És carta de lletra C, n° 6". Vegeu doc. 310.

Universis notum sit hominibus quod ego frater Arnaldus, Dei gratia Portellensis abba, nutu et voluntate tocius nostrum conventum, laudamus et concedimus tibi Petro de Puiol et ad uxor tua, Ermessenda, et ad infantibus vestris omnique vestri proieni scilicet ipsam honorem quam emisti de Guillelmum de Geulanos et de Arnaldum filius eius, tali vero modo quod si forte ipsum

mansum de Geulanos non fecerit nobis ipsum censum qui inde exire debet quod tu Petrus de Puiol et tuis donetis nobis et nostris successoribus tascham de iam dictam honorem fideliter annuatim omni tempore. Id sunt duas pecias terre qui sunt apud vestrum mansum de Puiol. Et de iam dictas pecias de terra est unam ex illis vineam plantatam, et afrontat de oriente in onore qui fuit Andree de Puteum et de meridie in onore de Serra, de occiduo et de circi in vos emtores. Et aliam peciam de terra afrontat a parte orientis in onore Andree de Puteum et de meridie in domibus vestris et ab occiduo in vobis comparatoribus, [de] circi in via qui pergit de Puiol usque ad Sagas. Sic istas afrontaciones ambiunt [et] includunt sic laudamus et concedimus tibi Petro de Puiol et ad tuis ad tenendum et possidendum, cum exiis et regressis omni tempore, salvos iure cenobii Sancti Petri de Portella in omnibus. Et accepimus a vobis pro hac laudacione et confirmacione XIII solidos denariorum, de quibus nos concedimus bene esse paccatos a vobis. Ideo ut meliorem vobis perpetuo obtineat firmitatem.¹ Et est manifestum si quis hoc fregerit in duplo componat, postea maneat firmum omni tempore.

Actum est hoc III° kalendas marcii, anni Domini M^o CC^o XXX° II°.

Sig+num Arnaldi, Portellensis + abbatis.* Sig+num Bernardi de Spinosa, monachi.* Sig+num Bernardi de Sala, monachi.* Sig+num Petri Adalberto, baiulo. Sig+num Petri de Borredano huius rei testibus.

Geraldus, prior qui hoc scripsit die et anno quod su+pra.

1. *Després, hi ha diverses línies en blanc.*

1238, juny, 22

Donació al monestir. *Arnau de Tor, cavaller, i el seu germà, Bernat, donen al monestir de Sant Pere de la Portella i al seu abat Arnau el mas de Garriga [Avinyó], que el seu pare, Pere de Tor, ja havia donat i que la seva mare, Agnès, i els marmessors del testament del pare havien venut al monestir. Es compromet, jurant sobre els Evangelis, a no demanar res més amb relació a aquest mas de Garriga i amb els masos de Fucimanya.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (27 × 23 cm).

Pergamí amb alguna taca, especialment a la part superior. Al verso: "Sac 5, lletra B, núm. 4."

- B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia feta el 29 d'abril de 1452 (28 × 40 cm). Pergamí amb alguna taca i algun forat. Tinta descolorida. Al verso: "Mas Garriga. Confirmació de sa donasió. Lletra B, n° 4, sach 5."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 70-71; remet a "És carta de lletra B, n° 4". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod nos Arnaldus de Torre, [mi]les, et Bertrandus frater meus, nos ambo pariter non vi coacti nec doli¹ inducti nec in aliquo circumventi nec monicione² verborum seducti, set [bona, libera, grata] atque spontanea voluntate, per nos et per omnes nostros successores presentes atque futuros, absque [omni] excepcioni et retentu, laudamus, concedimus et in omnibus et per omnia, cum hoc publico instrumento semper valituro confirmamus domino Deo et monasterio Beati Petri de Portella et vobis Arnaldo, gratia Dei abbati presenti eiusdem loci, et toto conventui eiusdem loci et cunctis successoribus vestris presentibus et subsequenter, totum integriter, videlicet mansum de Garriga, quem pater noster Petrus de Torre, condam, dimisit et allegavit in suo testamento, ad restituendum et persolvendum iura et debita sua. Qui dictus mansus de Gariga a matre nostra, Agnete de Torre, et a manumissoribus testamenti dicti patris nostri condam vobis et dicto monasterio de Portella fuit venditus. Quam vendicionem dicti mansi et de suis iuribus et possessionibus inde vobis facta integriter et plenarie, sine omni nostro nostrorumque retentu et decepcioni et duplici intellectum, vobis et cunctis successoribus vestris laudamus, firmamus et in presenti, cum testimonio huius publici instrumenti, concedimus in perpetuum. Item, per nos et nostros presentes et subsequentes et per totum genus nostrum, diffinimus, solvimus atque in perpetuum remitimus domino Deo et dicto monasterio et vobis Arnaldo, abbati miseracione Dei eiusdem loci, et toto conventui et cunctis successoribus vestris, in perpetuum, omnes petitiones et acciones reales vel personales et omnes questiones atque demandas quas contra qualibet modo actenus \inpius iuste/ contra vos vel dictum monasterium usque in hodiernum \die/ faciebamus vel facere poteramus et etiam quicquid in dicto manso de Garriga aut in mansis vestris de Focimaia aut eorum iuribus, honoribus, possessionibus et pertinenciis suis ad eosdem mansos spectantibus vel spectare debentibus ubique. Ita quod in his vel in aliquo eorum, nullum ius retinemus nunc autem in posterum reservamus imo nos et nostros penitus denudamus et

vos et vestros investimus et in vestram corporalem possessionem de his omnibus predictis et singulis inducimus tam etiam iure quam facto. Ita siquidem quod nos vel nostri in dictis mansis, videlicet de Gariga et de Focimaia aut in earum pertinentiis et possessionibus, aliquid deinceps non requiramus nec requirere capere faciamus ullo tempore, nec aliquam petitionem aut demandam in his faciebamus vel facere poteramus, per nos vel per interpositam personam, aliqua ratione modo vel casu. Insuper, nos ambo predicti uterque, pro se scienter et consulte, si quod ius aut pars aliqua in dictis mansibus vel in suis iuribus et possessionibus sive in censibus et usaticis sive in personis ibidem stabilitis, modo viventibus et non viventibus, sive progenie eorundem ratione franchise vel supplementis legitime aut ratione successionis persone alicuius qui ad nos pertinet vel pertinere debet aliqua qualibet ratione, iure, modo vel casu, totum illud ius et partem, damus atque concedimus presencialiter relaxamus, penitus diffinimus vobis et successoribus vestris et cuicumque vel quibuscumque volueritis sine fine, ad omnes vestras vestrorumque voluntates in perpetuum per liberum et franchum alodium faciendas. Hec omnia predicta et singula teneatis, habeatis et pacifiter possideatis, cum horibus, possessionibus, hominibus et feminis ibi degentibus et cum censibus et usaticis, terremeritis et generaliter cum omnibus iuribus universis et singulis ad eosdem mansos spectantibus³ vel spectare debentibus, aliquo modo ubique sive in expletis vel⁴ in exitibus sive in redditibus suis. Et ad maiorem horum securitatem ut hec omnia predicta et singula atendumus et observamus \nos/ ambo quisque, in sua propria persona, tangendo sacro sancta IIII^{or} Evangelia coram nobis posita, iuramus et iurando promittimus quod contra hec omnia non veniamus vel venire faciamus, per nos vel per interpositam persona[m Deus nos adiuvet⁵] et hec sancta IIII^{or} Evangelia corporaliter a nobis tacta. Et in hoc renunciamus sub religioni prestiti sacramenti beneficio minoris etatis et novissime constitutionis et dividende accionis et aut legi nove vel veteri et constitutioni facte vel faciende et omni iuri divino et humano, introducto vel introducturo, vobis competenti vel competituro ad hec [infringenda⁶]. Si vero aliquod instrumentum de his factum forte de his deinceps repertum fuerit que contra vos venisset nec nobis nec aliis prodesse possit nec vobis vel vestris obesse aliqua ratione imo cassu[m irritum et invalidum⁷] et inutile ab omnibus [habeatur]. Et si aliqua verba desunt huic carte que vobis aliquo tempore possint pro[desse] ipsa intelligatur esse aposita et inserta

et si aliqua [sunt aposita], que propter maliciam hominum vobis et vestris possint obesse non noceant sed omnia ad profectum et utilitatem vestram et vestrorum credantur atque intelligantur esse aposita in hac carta.

Et est manifestum quod est actum anno Dominice incarnationis M^o CC^o XXX VIII, die X kalendas iulii.

Sig+num Arnaldi de Torre, sig+num Bertrandi, eius fratris, qui hec ambo laudamus et firmamus et firmari rogamus. Sig+++++na Bernardi de Portella et Petri de Bosco et [Raymundi de Solano⁸] et Bernardi de Portollill de Berga et Bernardi de Barbarins, testium.

Raimundus, scriptor publicus Berge, scripsit hec et in XI linia, ubi dicitur minus iuste, suprascriptis + die et anno prefixo.⁹

1. B: dolo. 2. B: monisione. 3. *Amb una correcció: a l'inici una s sobre una e que hi havia inicialment.* 4. *Amb una correcció.* 5. *Completat segons B.* 6. *Segons B.* 7. *Segons B.* 8. *Completat segons B.* 9. B: Sig+num Iohannis Aymar, habitatoris ville Berge, regia auctoritate notarii publicii <...>. Sig+num mei, Petri de Sorribes, notarii publici ville Berge, auctoritate venerabilis Petri Noguier, vicarii perpetuo ecclesie parrochialis Beate Eulalie ville eiusdem <...>. Sig+num mei, Iohannis de Maçana, notarii publici ville Berge, auctoritate venerabilis Petri Noguier [...], vicarii perpetui ecclesie parrochialis Sancte Eulalie eiusdem ville, qui hoc translatum fideliter sumptum a suo originale [...] scripsi et clausi die XVIII mensis aprilis, anno a nativitate Domini millessimo quadringentesimo quinquagesimo secundo.

77

1240, octubre, 14

Establiment fet pel monestir. *Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, estableix a Joan de Navàs i a la seva muller, Ponça, les cases que tenen a Ripoll, que foren del difunt Ramon d'Anàs. A canvi han de donar dues lliures de cera el dia de Sant Pere i han d'hostatjar els membres de la família monàstica i llurs bèsties.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15 × 16 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb algunes taques i algun forat petit. Amb lletres partides a la part superior. Al verso: "CLXXVI", "Establiment de una casa de la vila de Ripoll <...>.", "Sach 6, A, n° 11".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 88; remet a "Sach 6, A, n° 11". Vegeu doc. 310.

Sit notum cunctis quod nos frater Arnaldus, miseracione divina dictus abbas de Portella, cum consilio et voluntate tocuis conventus eiusdem loci, damus et stabilimus et in perpetuum habere concedimus, cum hoc publico instrumento omni tempore

valituro, tibi Iohanni de Nabars uxorique tue, Poncie, et vestris et cuicumque volueritis, in perpetuum, totas illas domos nostras quas habemus in villa Rivippullensis, que fuerunt condam Raimundi de Anas, que sunt inter domos Petri de Podio et domos Geraldi de Ortis et vias publicas, ad habendum, tenendum et semper libere ac quiete possidendum, cum exitibus et ingressibus suis, appositis et suprapositis, tectis, parietibus, foveis, stellicidiis, cloachis et andronis, fenestras, ianuis, integritatibus, proprietatibus et universiis aliis ad predictas domos spectantibus vel spectare debentibus, a celo usque ad abissum. Sub hac condicione et pacto predictas domos vobis damus et stabilimus, in perpetuum atque in continenti tradimus, quod vos et vestri, in perpetuum, qui predictas domos tenuerint donetis nobis et monasterio nostro et successoribus nostris duas libras cere annuatim, censuales, ad liberem censualem nostri monasterii Portellensis, in festum sancti Petri, et quod recipiatis familiam nostram atque nuncios et bestias quocienscumque venerint in villa Rivippullensis vel ospitati ibi voluerint, propriis eorum sumptibus, sine aliquod ostalatge quod vobis vel vestris dare non teneantur. Et si forte vos vel vestri non dederitis nec compleveritis, nobis vel successoribus nostris ea que superius sunt notata, nos et successores nostros possimus emparare dictas domos sine aliquo contradicto. Et sub predictis condicionibus, predictas domos vobis et vestris, in perpetuum, damus et stabilimus, prout melius et utilius ad comodum et volu<n>tatem vestri vestrorumque dici vel intelligi potest, ad omnes vestras vestrorumque voluntates perpetuo libere faciendas, salvo iure nostro predicto et successorum nostrorum et salvo iure Beate Marie. In omnibus promitendo, per firmam et utilem stipulationem, quod predictas domos vobis et vestris et cui voluntas faciamus omni tempore tenere, habere et possidere in pace contra omnes personas et de legali eviccione, in perpetuum teneamur et interesse absque omni vestra vestrorumque missione, in vite vobis, extra ius et hanc donacionem vobis et vestris in perpetuum facimus, propter multa et magna servicia que nobis et monasterio nostro actenus fecistis.

Actum est hoc II idus octobris, anno a nativitate Christi M^o CC^o XL°.

Signum Arnaldus Portellensis + abbas.* Sig+num Raimundi de Cher, monachi.* Sig+num Geraldi, monachi.* Sig+num Bernardi de Sepinosa, monachi.* Sig+num Bernardi de Sala, monachi.* Sig+num fratris Guillelmi, cellerarii Rivipullensis, salvo iure Beate Marie in

omnibus.* Sig+++na Bernardi Brische, Petri Sardi et Iohannis de Boredano, testium. Sig+num Bernardi, monachi.*

Notarii signum Raimundi + Teretariensis.*

[...] scripsit hec vice Raimundi Teretariis,¹ die et anno quod + supra.

1. *Lectura dubtosa.*

78

1243, juny, 20

Testament. *Bernat de Portella vol entrar en la vida contemplativa i fa testament. Elegeix com a marmessors Ramon Folc, vescomte de Cardona, i el seu fill Ramon de Cardona, Pere de Berga, Galceran de Pinós i Berenguer de Calders. Reconeix el seu fill Ramon de Portella com a hereu universal, fill legítim d'ell i de Gueralda. Fa importants deixes al monestir de Sant Pere de la Portella, al monestir de Santa Maria de Valldaura i a Gueralda de Portella, monja d'aquesta darrera abadia. Reconeix drets d'herència a Bernat, fill d'ell i de Blanca, en el cas que el seu fill Ramon i la seva filla Beatriu morissin sense fills.*

[A]. Original perdut.

B. ACA. Cancelleria, Jaume I, Pergamins, c. 84, n. 918. Pergamí 445/414.

C. Trasllats Registre de Cancelleria. Jaume I, núm. 918.

a.* M. OBIOLS BOU, 2005, doc. 41, pàgs. 73-79.

Hem inclòs només els fragments que tenen un interès especial amb relació al monestir de Sant Pere de la Portella.

<...> Igitur in Christi nomine, ego Bernardus de Portella <...> manumissores meos eligo, scilicet Raymundum Fulconem, Dei gratia vicecomitem Cardone, et Raymundum de Cardona, filium suum, et Petrum de Berga, et Gaucerandum de Pinos, et Berengarium de Calders, quos rogo et maneo ut ordinent res meas prout in huius testamenti serie invenient ordinatum. Primum dimitto, laxo atque in perpetuum solvo omnes toltas, questias, forcias, intestias, exorquias, cucucias, redempciones hominum et feminarum et gaytas atque tragina et recipienda civum et bladi atque vindimie et generaliter omnia mala consueta, que recognosco me iniuste recepisse in mansis et hominibus monasterii Sancti Petri de Portella, sive in honoribus et mansis aliorum sanctorum qui sunt in totam terram meam. Item diffinio atque remito omnes iniurias et

pravas consuetudines et ex heredamenta et omnes questias, toltas, forcias tam numerorum et bladi, vindimie et intesties, exorquias, cucucias, redempciones hominum et feminarum, et oves et albergas, operas et gaytas et albergas que accipiebam et demandabam in mansis et hominibus meis et propriis tocius mee terre iniuste, et omnia quascumque minus iuste, ego et successores meis in omnibus dictis mansis et honoribus totius terre mee, tam in illis qui sunt Sancti Petri de Portella vel aliorum sanctorum, quam in meis propriis, missimus, statuimus sive apposivimus totum, sicut predicatur remitatur et difiniatur in perpetuam sine fine pro ut in instrumentis mearum restitutionum iniuriarum conscriptis plenius continetur que scilicet, instrumenta dictarum restitutionum laudo in omnibus et per omnia solempniter ac confirmo. <Fa donacions a Santa Maria de Valldaura. Entre altres béns deixa> ad omnes iniurias meas retituendas, et ad debita persolvenda, castra de Palmerola de Quar, et de Roseto, et de Portella atque de Gironella, de omnia expleta, exitus, redditus, census, usaticos et omnia iura mea, que ego habeo et habere debeo et accipio vel accipere debeo iuste in totam meam terram sicilicet, de rippa de Adest usque ad flumem Lubricati, et de Ladornosa Superius usque ad Valle Fecundam iusta Liletum, usque ad XX annos completos continuo dilabentes, et dico et mando quod omnes redditus et expleta, et censum et usatica iam dictam, veniant in posse domine Geralde de Portella, moniale Sancte Marie de Valle Laure et abbatis monasterii de Portella et comendatoris de Podio Regum, usque ad XX annos ut iniurie mee sint emendate et debita persoluta, et illi predicti ad bonam suarum cognicionem et Fratrem Minorem ac Predicatorum et virorum aliorum religiosorum de hiis predictis, restituant meas iniurias benigniter et emendent. Et si usque ad XX annos prefixos, mee iam dicte iniurie plene non fuerint restitute, castrum de Palmerola, cum suis iuribus universis ac singulis sit ad hec pleniter obligatum tamdiu donec omnes dicte iniurie sint plenarie ut predictae emendate. Et si forte interim citra terminum suprafixum vel autem quam omniam dicte iniurie restituantur vel plenarie emendentur, domina Geralda decesserit, quecumque abbatisse fuerit in loco Sancte Marie de Valle Laure, cum duobus predictis super hiis premissis, teneant suum locum tamen alter istorum ad exigenda premissa procedere non valeant dum alii duo fuerint absentantes. <Fa donacions a Alamanda, filla de na Blanca, a la seva filla Blanca, del convent de Bonrepòs, a Bernat, fill de na Blanca, a la filla Beatriu, al seu fill Ramon de Portella, que rep

els castells de Gironella, de la Quar, de Roset, de Palmerola, de la Portella, que té com a feu del rei, etc. (tot el que té des del flumine de Adest usque ad flumine Lubricati et de Ladornosa usque ad Valle Facundam iuxta Liletum), els feus que té del bisbe d'Urgell, els feus que té del monestir de Ripoll a Santa Maria de Merlès i els castells de Querol, de Montmajor, etc., i les donacions fetes pel rei del castell de Balsareny i de Castelladral. Estableix també que si morís Ramon tot havia de passar a Beatriu i que, si morissin tots dos sense fills, passaria a Bernat, fill seu i de Blanca. I si tots morissin, passaria als templers>, sub tali quidem condicione que procuratores Domus Templi instituant V presbiteros in monasterio Sancti Petri de Portella et alios V presbiteros in monasterio Sancte Marie Valle Laurea. Qui decem presbiteros, in predictis locis, nocte ac die, divino semper obsequio mancipati humiliter, ibidem divinum celebrent officium et devote omni tempore, ob redemptionem anime mee et meorum antecessorum et fidelium omnium defunctorum. *<També fa una donació a Pere de Berga i importants deixes al seu fill Ramon>*.

Et est manifestum, quod est actum, Dominice Incarnacionis M° CC° XL° III, dia XII kalendas iulii.

Sig+num Bernardi de Portella, qui hec omnia laudo et firmo et firmare rogo. Sig+num mei Raymundo de Portella, filii dicti Bernardi, qui hec omnia laudo et firmo et iuro atque sponte iurando promito, me omnia prelibata et singula ut superius sunt prenotata servaturum et numquam in aliquo per me vel per interpositam personam contraventurum, nec alicui persona contravenienti, operam daturam occulte vel manifeste sic Deus me adiuvet et hec sacrosancta IIII° Dei Evangelia, corporaliter a me manu tacta. Sig+num Petri de Berga. Sig+num Berengarii de Calders, manumissorum. Sig+num Bernardi de Mazanos et Dalmacii de Mazanos et Umberti de Merles et Guillielmi de Valle et Guillermi de Cheralt et Guillermi de Tord et Petri Geraldi de Olvan et Arnaldi de Turre et Guillelmi de Valle Minoris et Guillelmi de Sagas, testium. Item Sig+num testium baiulorum: Arnaldi de Palmerola et Bernardi de Roseto et Petri de Roseto et Raimundi Blanc et Bernardi de Quadres et Petri Celarani, baiuli de Olvan, et Bernardi de Quadres de Sagas.

Raymundus, scriptor publicus Berge, scripsit hoc die et anno prefixo.

Sig+num Petri de Palacio, sacerdotis. Sig+num Petri Michaeli, capellani de Quar. Sig+num Bernardi, sacerdotis de Rivipol.

79

1245, setembre, 26

Compra del monestir. *Ramon de la Portella, fill de Bernat de la Portella, ven al monestir de Sant Pere de la Portella tots els alous que ell i el seu pare tenien a les parròquies de Sant Pere [de Casserres], Sant Pau [de Casserres] i Santa Maria de l'Antiguitat, del terme de Casserres. El preu de la venda és de 140 unces d'or. Aquests alous corresponen a les masades de "Casamitjana", d'en Ramon Martí i d'en Bernat de Sant Pere, i als masos de "Vilaclara", de "Forroll" i de Barbats.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 61; remet a "És carta de lletra D, n° 1". Vegeu doc. 310.

Venda que fa Dn Ramon de Portella, fill y hereu de Dn Bernat de Portella, al monastir de la Portella de tots los honors, alous, massos, pcessions y drets etc. que ell y son pare y los senyors de la Portella podian tenir en las parròquias de Sant Pere y Sant Pau y Santa Maria de Antiquitatibus del terme de Cacerras. Ven-o tot en franch alou per preu de 140 unzas de or y diu són en las mesadas d'en Casamitjana, d'en Ramon Martí, Bernat de Sant Pere, lo mas Vilaclara, lo mas d'en Forroll y lo mas d'en Barbats. Fet a 6 de las chalendas de octubre del any 1245. És carta de lletra D, n° 1.

80

1246, març, 25¹

Donació de domini útil. *Ramon de Cerdanyola dóna a Berenguer Molner, que viu a Cardona, el mas de Cerdanyola amb tots els seus drets. Fa la donació a canvi que durant la resta de la seva vida l'alimenti i el vesteixi i el tracti com si fos el seu fill. Esmenta també que dóna anualment cinc lliures de cera al monestir de Sant Pere de la Portella per a la salvació de les ànimes dels seus parents i dels seus amics i que també deu a l'esmentat cenobi la meitat de la tasca (llevat de la de la coma de Sant Miquel).*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (22×23,5 cm). Pergamí molt trencat i tacat. Els marges dret i esquerre mig esborrats. L'extrem de dalt, a la dreta, estripat. L'extrem inferior esquerre, tallat. Al verso: "CCLVI", "[Sac ...], littera A, núm. 3".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 47-48; remet a "És carta de lletra A, n° 3". Vegeu doc. 310.
- C. Esment: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 153. Vegeu doc. 311.

Notum sit cunctis tam presentibus quam futuris quod ego Raimundus de Cerdaiola, per me et per omnes meos presentes et futuros, bono animo ac gratuita voluntate, non vi [coacti] nec dolo inductus dono, laudo in perpetuum et concedo tibi Berengario Molner, comoranti in Cardona et tuis et quibus volueris omnique proieni ei ac posteritati tue videlicet mansum de Cerdaiola, integriter, cum omnibus eius terminis, tenedonibus, pertinentiis et affrontationibus, terris et vineis, campis, cultis et heremis et arboribus cuiuslibet generis, hominibus et feminis ibi degentibus, presentibus et futuris, toltis, forcis, ademprivis, stacamentis, [...] tis, placitis, intestiis, cucuciis, exorchiiis, homicidiis, inventionibus hominum et feminarum redemptionibus, [...], senioraticis, dominicaturis et feudis, serviciis, agrariis, aquis, pascuis, venationibus et universiis aliis hic expressis et non expressis [...] et eius terminis spectantibus vel spectare debentibus, iuste et iniuste, subtus terra ac supra, cum omnibus [...] alique persone tenent et habent pro me nec tenere nec habere debent, tibi dicto Berengario Mulner et cui vel quibus volueris, in perpetuum, et concedo pro alaudio francho et libero et sicut melius omne genus meum olim predictum mansum de Cerdaiola habueret et te[nueret ...]. Dictum mansum tibi concedo et tuis ad tuam tuorumque voluntatem perheniter faciendam hec omnia predicta universa et singula. Dono et [...] predicto Berengario nunc et semper et concedo tali siquidem modo que tu et tui vel illi qui dictum mansum tenuerint donent mihi et [...], omnibus diebus vite nostre, victum et vestitum et que tu diligas et honorifices nos sicut bonus filius debet diligere et honorare patr[em suum...] eo quia nos ponimus et accipimus te loco filii. Item ego, predictus Raimundus de Cerdaiola, dono et concedo et in presenti trado et delibero tibi predicto Berengario Mulner et tuis omnia bascula, integriter, grossa et minuta predicti mei mansi de Cerdaiola, cum omnibus bestiis grossis et minutis insimul et cum omnibus aliis bonis predicto manso pertinentibus, hic expresis et non expresis, mitendo te et tuos cum hoc presenti publico instrumento in presenti in [...] possessionem, ad habendum et tenendum, possidendum et expletandum, ad tuam tuorumque

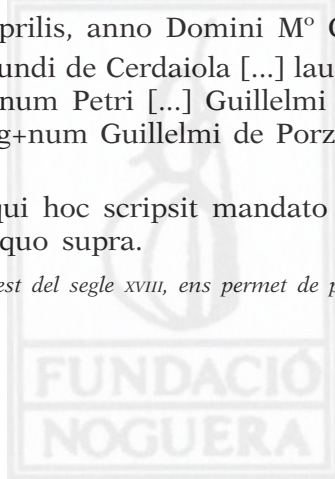
voluntatem in perpetuum faciendam, sine omni meo meorumque re[tentu ...], hoc predictum donum dono et concedo perheniter atque laudo vero superius continetur, salvis tamen V^o liberis cere quas genus meum [dedit] et dimisit [monasterio] Sancti Petri de Portella, racione et remisione animarum parentum meorum et omnium amicorum meorum. De quibus predictis V^e libras accipit dictum monasterium III libras in cumba que vocatur Sancti Michaelis et in cumba de collo de Porzials II libras, annuatim, censuales, et salva media tascha que in predicto manso accipit nisi in cumba predicta Sancti Michaelis, in qua non accipit dictum monasterium nisi predictas III libras vero predicatur, quas V^e libras et mediam [tascham] ego et genus meum dedimus racione animarum nostrarum et parentum nostrorum et non tenemur firmare directum dicto monasterio nec eius servitores, [et non teneamur] aliquod servicium facere dicto monasterio nisi vero [predicatur] nisi tamen modo de predicto censu et de tascha. Et ego dictus Raimundus de Cerdaiola et per omnes meos promito tibi dicto Berengario Molner et tuis [...] hoc superius nominato facere bonam et leialem guirentiam, contra cunctas personas, renunciando, quantum ad omne hoc predictum, omni iuri tam canonico quam civili, comuni [...], publico et privato, scripto et non scripto, sive consuetudinario [...] et omni beneficio dividende accionis et si forte aliqua huius pagine deficiunt que ununquam vobis prodesse possent intelligantur esse aposita ac [...] hic specialiter scripta et [...] si qua hic sunt scripta, que vobis et vestris obesse possent in aliquo illa semper interpretentur et exponantur, ad comodum et salvamentum tuum tuorum et omnium successorum.

[...] kalendas aprilis, anno Domini M^o CC^o XL° VI°.

Sig+num Raimundi de Cerdaiola [...] laudo et firmo, testesque firmare [rogo]. Sig+num Petri [...] Guillelmi de Solario. Sig+num Guillelmi de [...]. Sig+num Guillelmi de Porzials. Sig+num Arnaldi de Cudina, testium.

[...] Cardone, qui hoc scripsit mandato [...] sig+num ibi impressit die et anno quo supra.

1. B, que és un regist del segle xviii, ens permet de precisar-ne la data.

81

1246, juny, 11

Evacuació. *Concòrdia entre, d'una banda, Ramon de la Portella i la seva germana Beatriu i, de l'altra, el rector de l'església de la Mare de Déu de la Quar, amb relació a una feixa de l'església de la Quar. Els senyors de la Portella reconeixen que la feixa és del rector, que hi pot fer tot allò que vulgui.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 16-17; remet a "És carta de lletra B, n° 11". Vegeu doc. 310.

Concòrdia entre Dn. Ramon de Portella y Dª Beatrís sa germana, fills de Dn. Bernat de Portella, y lo rector de Nostra Senyora de la Quar sobre certas pretencions que aquestos senyors tenian en la feixa de la iglésia de la Quar, de las quals <pretencions> se aparten y la deixen en franch alou del rector, per a què y puga edificar y fer lo que li estiga bé. Feta a 3 dels idus de juny 1246. És carta de lletra B, n° 11.

82

1248, novembre, 18

Donació al monestir. *Ferrer de Relat, capellà i rector de l'església de Sant Quirze de Pedret, dona al monestir de Sant Pere de la Portella l'honor que va comprar a Maria de Puig de Pedret i al seu fill, Guillem. Aquesta honor amb la seva casa és situada a la parròquia de Sant Quirze de Pedret. Mentre visqui, la podrà posseir i conrear lliurement. Reconeix que no ha hagut de pagar el terç (o llüisme) de l'esmentada compra.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (8 × 22,5 cm). Pergamí enfosquit, amb tota la part superior tacada i descolorida. Al verso: "Sac 3, littera B, núm. P°".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 35; remet a "És carta de lletra B, n° 1". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod ego Ferrarius de Rilat, capellanus et rector ecclesie Sancti Quirici de Pedreto, gratis et consultus deliberacione habita in hac parte, per me et omnes meos presentes atque futuros, ob redempcionem anime mee, dono, trado atque, cum hoc publico instrumento in futuro semper iure valituro, concedo domino Deo et expresse monasterio Sancti Petri de Portella

et omnibus successoribus ibidem constitutis nunc et in posterum constituendis videlicet totum ipsum honorem et terras cum quadam domu que et quos emi a Maria de Podio de Pedreto et a Guillelmo, eius filio, prout melius satius [...] inde confata plenius continetur. Qui videlicet honor et domus est sub dominio antedicti monasterii constitutus, in parrochia Sancti Quirici de Pedreto. Tali siquidem condicione et pacto quod dictam honorem et domum, cum omnibus iuribus et pertinenciis, cum introitibus et exitibus, teneam, habeam, possideam et expl<e>tem pacifice et quiete diebus omnibus vite mee. Post obitum vero mei, dictus honor et domus et quicquid ad eundem honorem pertinet seu pertinere debet au potest aliqua racione, iure, modo vel casu sine diminucione aliqua pacifice et quiete devoluatur eidem monasterio Sancti Petri de Portella et successoribus eiusdem. Et pro hic quidem donacione quam semper irrevocabile reservari promito confiteor et in veritate regonosco quod vos frater Arnaldus, Dei gratia abbas dicti monasterii Sancti Petri de Portella, et conventus eiusdem mihi tercium antedictae empcionis remisistis.

Actum est hoc die XIII kalendas decembris, anno Domini M CC XL VIII.

Sig+num Ferrarii de Rilat, capellani ecclesie Sancti Quirici de Pedreto, qui hec omnia laudo et firmo.¹ Sig+++na Raimundi de Sponia et Bernardi de Ysoles de Ripol et Guillelmi d'en Balager, testium

Arnaldus Bergesii, scriptor publicus Berge, scripsit hec die et anno + prefixo.

1. laudo et firmo *escrit darrere* testium.

1252, abril, 24

Venda al monestir. *Guerau Pere d'Olvan i la seva muller, Elisenda, venen al monestir de Sant Pere de la Portella i al seu abat, Arnau, el mas de les Quadres, situat a la parròquia de Sant Maurici, i els masos de Mànigues i de Cases, situats en aquesta mateixa parròquia. El preu de la venda són 150 sous barcelonesos. Els venedors es comprometen a posar-se al costat del monestir si qualsevol persona, com Ramon de la Portella, s'oposés a aquesta venda. Davant de la gran probabilitat que això s'esdevingués, en*

el mateix document s'estableix que, si es produeix, lliuraran al monestir tretze sous anuals amb relació al mas d'Hortals, situat a la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny, com a restitució i recompensa de les honors venudes. A més, donen com a fidejussors Pere de Vilalta, Guillem de Gessera, Pere de Serra de Sagàs i Pere de Riera de Castell.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (51 × 29 cm). Pergamí enfosquit i amb alguna taca, sobretot a l'extrem superior, a la banda esquerra. Al verso: "Venda feta per Garau Pera d'Olvan <...>", "Sac [...], littera B, núm. 12".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 17; remet a "És carta de letra B, n° 12". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod nos Geraldus Petrus d'Olvan et domina Elicsendis, uxor eius, ambo pariter, non vi coacti nec dolo inducti nec in aliqua contraventi,¹ sed mera et libera atque spontanea voluntate, per nos et omnes successores nostros vendimus, concedimus et incontinenti, cum hoc publico instrumento semper valituro, tradimus domino Deo et monasterio Sancti Petri de Portella et vobis Arnaldo Dei gracia abbati eiusdem loci, et toto conventui et cunctis successoribus vestris presentibus et futuris, in perpetuum, omnes honores et possessiones quos et quas mansus des Quadres, in parrochia Sancti Mauricii, tenet pro nobis et tenere debet, qui sunt alaudium franchum nostrum. Et omnes etiam honores et possessiones quos et quas mansus de Manigaques et mansus de Casis et Ferrarius Cisteler tenent pro nobis et tenere debent, in eadem parrochia Sancti Mauricii et in suis terminis, qui omnes honores sunt aludium franchum nostrum. Quos omnes dictos honores et possessiones pro alaudio francho et immune vobis et dicto monasterio et cunctis successoribus vestris, in perpetuum, vendimus, concedimus et, in perpetuum, inter vivos tradimus incontinenti, cum omnibus suis pertinenciis et tenedonibus et possessionibus, domibus cum ingressibus et egressibus, affrontacionibus, laboracionibus, terris, cultis et incultis, pasturis, eremis et condirectis, arboribus diversorum generum et cum aquis et cum hominibus et feminis inde nobis contingentibus vel contingere debentibus et cum redditibus et exitibus et cum censibus, usaticis, servicis, adempriviis et firmamentis iuris et cum stabilimentis, iuribus et laudimis et cum omnibus auementis et melioramentis et cum omnibus hic expressis et non expressis ad hec omnia supradicta pertinentibus vel pertinere debentibus et cum omnibus etiam nostris locis et accionibus, realibus et personalibus, vocibus et iuribus que in his vel pro hiis nobis competunt vel competere

debent, pro aliqua qualibet racione, iure, modo vel casu vel dominio, ad habendum, tenendum et in pace possidendum per franchum alodium ad omnes vestras vestrorum voluntates semper libere faciendas. Hanc autem vendicionem incontinenti [...] predictorum vobis et successoribus vestris facimus precio CL solidorum Barchinonensium monete, de quibus sumus bene vestri paccati, renunciantes omni excepcioni non numerate peccunie et doli. Si vero hec vendicio plus predicto precio valet nunc vel in posterum est valitura, totam plus valenciam vobis et vestris damus et concedimus nullum vel aliqua parte iuris in his omnibus et singulis vel aliquo eorum nobis vel nostris retinemus nunc autem et posterum reservamus immo nos et nostros penitus denudamus et vos et vestros et dictum monasterium investimus et in vestram corporalem possessionem hec omnia predicta et singula mitimus pleno iure, et de nostro iure et dominio in vestrum trasferimus tam etiam iuris quam facti, constituendo inde vos procuratores tamquam iurem vestram et mitatis ibi et in his atque licite positis constituere quodlibet vestrum baiulum iuxta vestram voluntatem. Et nos et nostri qui nostrum locum tenuerint faciemus vobis et successoribus vestris et quibuscumque volueritis hec omnia predicta et singula cum omnibus suis iuribus et expletis, ut superius continetur, tenere et habere et in pace possidere per liberum et franchum alodium, prout melius dici, cogitari sive inveniri potest vel poterit ad vestrum salvamentum et bonum intellectum et ad utilitatem dicti monasterii, promittentes nos et nostri esse vobis et vestris et dicto monasterio \de his/ girentores et defensores, contra omnes personas indistincte et firmiter et fideliter de eviccione teneri promittimus et tenemus, sub obligacione nostrarum rerum. Item promittimus vobis et vestris quod si forsam Raimundus de Portella vel sui aut aliqua alia qualibet \ persona/ contra vos vel vestros aliqua moverint questionem, inquietando vendicionem predictam, repugnando honores iam dictos superius vobis venditos non esse alodium franchum, nos et nostri ponemos personaliter nos meipsos ante vos et vestros et respondebimus pro vobis et vestris in iure vel extra ius, in causa vel extra causam, nostris sumtibus et expensis et pro vobis causidi\ca/bimus servantes inde vos et successores vestros et monasterium antedictum ab omni dampno et gravamine. Et si forte inde absit in hoc nos vel nostros subcumbere continget, non obtinendo honores predictos, non esse alodium franchum et in premissam vendicionem iam dicitur nos, per nos et omnes nostros successo-

res, promittimus vobis et monasterio iam dicto \tantum/ dare et restituere in restitutionem et recompensationem per nominatorum honorum de honore nostro qui sit alodium franchum nostrum, quitium et immune, quod ad restitutionem valoris utilem et legalem sit vobis et monasterio iam dicto, in emenda et recompensatione honorum iam dictorum, sine aliqua diminutione plenarie satisfaciendi. Et interim quod usque emenda sive restitutione huiusmodi vobis et monasterio iam dicto facta esset sicut predicatur, damus et assignamus vobis et monasterio antedicto XIII solidos annis singulis censuales scilicet in manso nostro d'Ortals, qui est in parrochia Sancti Vincencii de Castel, qui est alodium nostrum franchum. Ita videlicet quod de iure nostro, de censibus et usaticis atque de redditibus de quibus nos habemus et accepimus in dicto manso de Ortals, recipiatis vos et baiulus vester illos memoratos XIII solidos antedictos censuales, antea quam nos vel nostri ibi vel inde aliquid recipiamus vel faciamus recipi ullo modo promittendo per nos et omnes nostros firmiter semper per bonam fidem et per stipulationem firmissimam et legalem quod in predicto manso d'Ortals vel in aliquibus expletis, censibus, redditibus et exitibus sive in proventionibus inde nobis vel nostris provenientibus vel provenire debentibus, non tangamus vel accipiemus aut tangi sive accipi aliquid faciemus, per nos vel per interpositam personam. Mandantes insuper et firmissime statuentes homini tenenti dictum mansum d'Ortals et suis etiam successoribus omnibus et singulis quod de iuribus nostris et expletis, censibus et de redditibus \nobis/ ibi vel inde pertinentibus vobis et monasterio vestro solvat dictos XIII solidos, annuatim et baiulo vestro vel cui mandaveritis, eos tradat in pace et sine aliquo contradicto. Et quantum ad XIII solidos prelibatos, mandamus firmiter statuentes quod detentores dicti mansi d'Ortals teneantur, in manu vestra et posse, sine aliquo subterfugio et in vestra curia, firmare ius et facere inde quicquid iuris rationi postulabit. Quos dictos XIII solidos censuales prelibatos faciemus nos et nostri vobis et vestris et dicto monasterio, annis singulis, solvi et dari pacifice, sicut predicatur tantum et tamdiu quod usque de nostro alodio francho sit vobis et dicto monasterio facta emenda, restitucio et recompensacio dictorum honorum superius venditorum, ad bonam et legalem et utilem extimacionem et recompensationem valoris pre-nominatorum honorum, verumtamen facta emenda et restitutione atque recompensatione dictorum honorum de nostro alodio francho vobis et monasterio iam dicto sicut iam dicitur ab obligacio-

ne et prestacione prelibatorum XIII solidorum dicti mansi d'Ortals
simus nos et nostri penitus liberati. Et ad maiorem vestrorum
securitatem damus vobis fideiussores et rei completores Petrum
de Vilalta et Guillelmum de Zassera et Petrum de Serra de Sagas
et Petrus de Riera de Castel qui vobis, cum et sine nobis, hec
omnia predicta et singula vobis et vestris attendi faciant et com-
pleri, unde quilibet nostrum, tam nos auctores quam nos fideius-
sores, tenemur vobis et vestris et dicto monasterio de his omnibus
et singulis prenominatis atendendis atque complendis, quem ad-
modum superius denotatur, obligantes inde pro his omnibus et
singulis omnes res nostras, mobile et immobiles ac semovens et
hereduum et successorum nostrorum omnium indistincte et in hoc
renunciamus remedio epistole divi Adriani et beneficio dividende
accionis et novissime constitutionis et omni cuilibet iuri quo ad
hec infringenda nos iuvari possemus. Et nos venditores renuncia-
mus omni iuri canonico vel civili et omni constitutioni facte vel
faciende et omni accioni recessorie et auxilio et omni iuri divino
et humano, scripto et non scripto, introducto vel introducturo ad
hec infringenda vel aliquo eorum et expresse illi iuri quod est
cautum illum contractum debem recindi in quo constat ultra di-
midiam esse factam decepcionem. Et ut restituto melius collocetur,
ego Elicsendis predicta iuro et iurando et iurando² sponte promi-
to me hec omnia predicta et singula servaturam et nunquam in
aliquo contraventuram racione dotis et sponsalicii seu aliqua qua-
libet racione, iure, modo vel casu sic Deus me adiuvet et hec
Sancta IIII^{or} Dei Evangelia corporaliter a me manu tacta. Et est
manifestum.

Quod est actum anno dominice incarnatione M CC L II° die
VIII kalendas madii.

Sig+num Geraldi Petri d'Olvan, sig+num domine Elicsendis,
uxoris eius iurate, sig+num Petri de Vilalta, sig+num Guillelmi
de Serra, sig+num Petri de Serra, eius filii, sig+num Petri de Riera de
Castell, nos omnes predicti qui hec omnia laudamus et firmamus.
Et nos Guillelmus de Serra et Petrus de Serra predicti, per nos
et nostros renunciamus omnino ad baiuliam nobis pertinentem
in dictis honoribus superius venditis, quam baiuliam diffinimus et in
proprium remittimus vel emptoribus prenominatis et vestris.

Sig++++na Berengarii de Podio d'Olvan et Toloni de Tapies
et Ferrarii de Sala et Petri de Cozaido de Berga, testium.

Raimundus, scriptor publicus Berge, scripsit hec cum literis rasis et emendatis atque suprascriptis + die et anno prefixo.

1. *O potser circumventi.* 2. *Sic.*

84

1256, juliol, 8

Venda de domini útil. *Berenguera Alberta, de la parròquia de Santa Maria de la Quar, i el seu marit Pere de Fontdallà venen a Pere Miquel, rector de Santa Maria de la Quar, una peça de terra al lloc anomenat "Pedregosa" o "Pelig", que és sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Per la venda rep trenta-tres sous de moneda de Barcelona.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (14 × 24 cm). Pergamí enfosquit, sobretot a la banda dreta, amb algun forat. Al verso: "Llittera B, núm. 13."
 B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 17; remet a "És carta de lletra B, n° 13". Vegeu doc. 310.

Notum sit cunctis quod ego Berengaria Alberta, de parrochia Sancte Marie de Quar, et Petrus de Fontdalla, maritus meus, nos ambo insimul, per nos et omnes successores nostros et heredes, com hoc presenti instrumento perpetuo valituro vendimus tibi Petro Micheli, rectori Sancte Marie de Quar, ad omnes tuas voluntates libere faciendas in quacumque parte volueris, sine aliqua nostra nostrorumque retentu et contradicto, unam peciam terre que est de laboracione et pertinenciis mansi nostri de Quar, in loco qui nominatur Pedregosa vel Pelig, sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella, et recepit ibi decimam et tascam. De qua vendicione accipimus a vobis precium videlicet XXX III solidos monete Barchinone duplicis valentes marche argenti LXXX VIII solidos, ex quibus sumus bene paccati voluntati [...] et sic renunciamus excepcioni non numerate peccunie et doli. Que dicta pecia terre affrontat versus orientem in ipsa pecia terre¹ qui ibidem est, quam tibi vendideret quondam Raimunda Alberta, mater mea, et Guillelmus d'Argilagers, maritus eius, et affrontat a parte meridiei et occidentis in ipsa torren<t> qui est ei contiguus, et de circio affrontat in honore mansi de Roca quam tenet Raimundus Blanc. Totum quantum infra has IIII^{or} affrontaciones includitur et determinatur, vendimus tibi et tuis vel cui dare, vendere aut quocumque modo alienare volueris, cum ingressibus et egressibus et omnibus

melioramentis que unquam possint ibi fieri, sicut melius dici vel intelligi potest ad tuum tuorumque comodum et utilem intellectum. Et inducimus te et tuos in plena ac corporalem possessionem ipsius pleno iure, cum omni dominio quod in ipso habemus et habere debemus, nos et nostros paremus, spoliamus et excludimus de ipsi sine aliquo retentu. Et promittimus ac convenimus bona fide, sub obligacione omnium bonorum nostrorum, quod hec omnia supradicta et singula faciamus te et tuos semper tenere et possidere et facere tibi inde garentiam contra omnes personas indistincte et quod unquam in iudicio vel extra iudicium occulte vel manifeste contra non veniamus nec persona aliqua venire faciamus. Ymmo renunciamus omni iuri et racioni de qua ad hec infringendi possemus aliquatenus adiuvari. Damus etiam tibi quicquid hec vendicio plus predicto valet precio aut est in posterum valitura. Item ut hec omnia firmitus semper habeatur, iuro ego predicta Berengaria hec omnia supradicta et singula semper servare et firma habere et non contravenire, sic Deus me adiuvet et eius sancta IIII^{or} Evangelia coram posita a me corporaliter manu tacta.

Quod est factum VIII idus iulii, anno domini M^o CC^o L^o VI.

Sig+num mei, predictae Berengarie, sig+num Petri de Fontdalla, eius viri, qui hoc facimus, laudamus et firmamus. Testes huius rei sunt Raimundus de Fontdalla, Petrus de Quintana et Berengarius Guerad.

Petrus de Valcorba, rector ecclesie Sancti Iohannis de Villa Lata, qui vice et mandato Petri de Palacio, capellani monasterii Sancti Petri de Portella, hoc scripsit die et anno + prefixo. Ego Petrus de Palacio, capellanus predicti monasterii de Portella in cuius posse hec carta fuit mandata et firmata et eam scribi fecit et clausi meo sig+no.

1. *Manca la titlla (tre).*

1256, juliol, 26

Lluïció i confirmació de compra. *Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, juntament amb la comunitat, aprova la compra d'una honor que Pere Miquel, capellà i rector de Santa Maria de la Quar, va fer a Berenguera Adalberta i al seu marit, Pere de*

Fontalba, situada al lloc anomenat "Pelig" i "Pedregosa" (vegeu doc. 84). A canvi, l'esmentat Pere Miquel ha de lliurar setze sous de moneda de Barcelona a l'abat i divuit diners al batlle, Arnau de Frontenyà.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (14 × 15 cm). Pergamí en bon estat de conservació, lleugerament enfosquit. Al verso: "sac 2, littera B, núm. 14."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 17; remet a "És carta de lletra B, n° 14". Vegeu doc. 310.

Notum sit cunctis quod nos frater Arnaldus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, cum consensu et voluntate omnium fratrum nostrorum scienter et consulte, per nos et per omnes nostros successores concedimus et firmamus, laudamus nec et in perpetuum vobis Petro Michaeli, capellano et rectori ecclesie Sancte Marie de Quar, et cuicumque volueritis ad tuam voluntatem salvo iure Beati Petri, in omnibus, illum honorem quem emistis de tua propria peccunia de Berengaria Adalberta et de viro suo, Petro de Fonte Alba. Qui honor est ad illum loccum qui vocatur Pelig vel Pedragosa et dictus honor est in dominio et iuridicione dicti monasterii. Dictum honorem, sicut vos emistis, cum suis egressibus et regressibus, terminis et afrontationibus et cum omni melioramento que ybi facere volueritis vobis, ut superius dictum est, confirmamus. Et propter hoc recepimus a vobis XVI solidos monete curribile Barchinonense, de quibus sumus bene paccati, et baiulus, scilicet Arnaldus de Fronteniano, XVIII denarios. Et ita sane intelligatur et dictus honor est in parrochia Sancte Marie de Quar.

Actum est VII kalendas augusti, anno domini M CC L VI.

Sig+num Arnaldi, Portellensis + abbatis, qui hoc laudo, salvo iure Beati Petri.*¹ Sig+num Arnaldi, monachi. Sig+num Bernardi de Sala, monachi.* Sig+num Petrus, monachus.* Sig+++num Berengarii Grad, Guillelmi Iovarii, Bernardi de Monte Cluso, testimonium. Sig+num Arnaldi, baiuli de Fro<n>teniano.*

Sig+num Guillelmi, monachi et sacerdotis, qui hoc scripsit die et anno quod supra.

1. *Signatura autògrafa. Traç molt tremolós, segurament d'un home vell.*

1257, octubre, 23

Venda del delme. *Arnau, abat de Sant Pere de la Portella, ven a Arnau Muntaner de Toses els drets que tenen sobre el delme de la paròquia de Saltèguet (o Saltèguel) que els va vendre Sibil·la de ses Caselles. El preu de la venda és de 180 sous melgoresos. Segons el resum fet el segle XVIII, el monestir es va reservar el domini directe sobre aquest dret.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19 × 25 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Al verso: “Sac 6, littera K, n° 1”, “Saltegal” i “Carta del dècima de Saltegal”.
- B. Regest: ACA, Monacals d’Hisenda, vol. 1134, pàg. 78; remet a “És carta de lletra K, n° 1”. Vegeu doc. 310.

Notum sit cunctis quod nos Arnaldus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, cum assensu et voluntate totius conventus dicti monasterii, vendimus in perpetuum tibi auctoritate et testimonio huius publici instrumenti, perpetui valituri et duraturi, te Arnaldo Muntaner de Thoses et tuis et cui vel quibus volueris quicquid iuris et domini habemus et habere debemus ratione et nomine Sibilie de zes Caseles, in decimo parrochie de Saltegal, que predicta iam nominata Sibilia de zes Caseles nobis vendidit, ut in instrumento per ipsam nobis facto plenarie continetur. Quicquid iuris et dominacionis nobis pertinet aut pertinere debet ratione illius vendicionis predictae in dicto decimo de Saltegal, vendimus tibi et tuis et cui volueris precio CLXXX solidos Malgoresenses, de quibus sumus bene paccati nostre voluntati, unde renunciamus exceptioni precii non recepti et doli. Et confitemus et in veritate recognoscimus nos iustum precium habuisse et recepisse et ipsum in maiorem utilitatem monasterii misisse. Tamen si hec vendicio plus dicto precio nunc valeat aut est aliquo tempor valituram totam illam plus valenciam in nostro dono firmo et irrevocabili habeas. Ita quod ratione iusti precii non recepti aut ratione alterius cuiuslibet decepcionis non possimus te vel tuos aliquo tempore convenire. Cedentes tibi et tuis et cui volueris totum locum nostrum acciones, iura et voces nobis competentes in predicto decimo ratione et nomine dicte Sibilie, salvo et retento sive reservato nobis et successoribus nostris quicquid iuris in predicto decimo de Saltegal habemus et habere debemus, ratione et nomine Bonifacii de Thoves, que ab hac vendicione excipimus et nobis retinemus cuncta que ibi habemus et habere debemus, vendimus tibi et tuis

sicut melius dici potest, hoc etiam salvo nobis et successoribus \nostris/ quod non teneamus tibi vel tuis facere guirenciam sive de eviccionem nullo modo teneamus tibi vel tuis racione vendicionis superius nominate nec nos nec monasterium nostrum simus tibi vel tuis racione huius vendicionis in aliquo obligati nec etiam ad restitutionem tibi prenominati precii teneamus. Quantum ad alia vero superius tibi vendita renunciamus omni iuris auxilio quo contra in toto vel in parte iuvari possimus.

Actum est hoc X^o kalendas novembris, anno Domini M^o CC^o L^o VII°.

Signum Arnaldi, Portellensis + abbatis.* Sig+num Geraldii, monachi.* Sig+num Arnaldi, monachi.* Sig+num Bernardi de Sala, monachi.*

Sig++++na Petri de Valle Curva et Petri de Cozart et Raimundi Lobet, per manamentum Berengarie. Testes.

Raimundus de Colle, notarius publicus Berge, qui hec scripsit + die et anno prefixo.

87

1259, gener, 31

Lluïció i confirmació d'una donació. *Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, confirma i aprova que Maria de Pujol i el seu marit, Guillem, donessin en herència a llur filla, Bartomeua, i al marit de la filla, Pere de Vimoners, el mas "Iglea", que tenen al vilar de Vilallobent. També confirmen i aproven la compra que féu Maria dels drets que hi tenia la seva germana, Barcelona, com a legítima. Per aquesta lluíció el monestir va rebre seixanta sous melgoresos.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19 × 18 cm). Pergamí una mica enfosquit, amb algunes taques, sobretot a la banda dreta. A l'angle de baix, a la dreta, hi ha un fragment trencat. Al verso: "Sach H, n° 6"; "Laudació y confirmació feta per lo abat <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 77; remet a "És carta de lletra H, n° 6". Vegeu doc. 310.

Notum sit cunctis quod nos frater Arnaldus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, scienter et consulte et cum assensu et voluntate fratrum nostrorum, per nos et omnes nostros successores, laudamus et confirmamus et aprobamus vobis Marie

de Puiol¹ et Guillelmo, viro tuo, et Bartolomea, filie vestre, et omni proli sue legitime nasciture² vite ipsam et virum suum, Petrum de Vimoners, scilicet illum donum et hereditatem quod fecistis dicte Bartolomee, filie vestre, et proli sue legitime nasciture vite ipsam et virum suum, Petrum de Vimoners, videlicet de manso nostro de Ecclesia, qui est in villario de Villalobent, quem mansum tenetis [...] dicti monasterii. Quod donum et hereditationem fecistis dicte Bartolomee filie vestre, in tempore [...] nos predicti dicte Bartolomee filie vestre et proli sue et posteritati legitime, laudamus et confirmamus predictum mansum [...] et pertinenciis suis ubique, ut habeant et possideant, laborent et expletent, sicut tenere et possedere et habuere [...], videlicet predicti mansi faciant et persolvant nobis et nostris successoribus, in pace, de dicto manso, in omnibus et p[...] ac servitia consueta que habemus in dicto manso et sicut antecessores tuis de dicto manso fecerunt nobis et nostris [antecessores]. Item confirmamus et aprobamus illam compram quam fecit Maria iam dicta de sorore sua Barchinona primogenita [...] Cerdana, scilicet de manso predicto vel legitima que sibi contingebat, iure nature, in manso predicto. Item notifi[cet] quia propter [...]sitationem mansorum vestrorum forte non poteritis continue et personaliter in dicto manso con[...]are usque ad XV annos proximos venientes in dicto manso; verum et continuum heredem de prole vestra eligatis et ponatis. Interim, dictum mansum bene custodiat et cum hominibus et feminabus teneatis et directum et cum aliis necessariis que ad mansum contin[geru]nt vel contingere debent et etiam si forsitan aliquis moveret aliquam questionem ratione iuris in posse nostro vel successorum nostrorum, faciatis directum et secundum ordinem iuris. Et est verum quod propter hanc confirmationem recepimus a vobis LX solidos melgorenses de quibus confitemus bene esse paccati.

Actum est hoc pridie kalendas februarii, anno Domini M CC LVIII.

Sig+num Arnaldi Portella + abbatis, salvo iure Beati Petri. Sig+num Petri, monachi de Anos, sig+mum Arnaldi de Arule, monachi, sig+num Romei, monachi. Sig+num Bernardi de Villaplana, vilici. Sig+++na Bernardi de Mo<n>tecluso, Bernardi de Betsec, Berengarii Grad, testium huius rei.

[...] Guillelmi, monachi et sacerdotis qui hoc scripsit iussu abbatis, sub die et anno quod supra.

1. *Lectura difficil.*

2. *Lectura dubtosa.*

1265, novembre, 11. Puigcerdà

Sentència. *Sentència en què es reconeix a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella que posseeix en franc alou béns i drets en diversos llocs de la Cerdanya, que hi són especificats. Corresponen als indrets d'Oceja, el vilar de Concellabre, Targasona, vilar de Palmanill, Éguet, vilar de Florí, Ur, Ix, Vilallobent, Saltèguet, Alp, Naiija, "Sanç", Ger i la Roca de Villec. S'esmenten els documents comtals i reials aportats pel monestir per tal de justificar la possessió d'aquestes terres d'origen fiscal.*

[A]. Original perdut.

B.* ADPO, 1B15, fols. 66r-66v. Prové de l'antic Arxiu del Patrimoni Reial de Perpinyà. A causa del mal estat de conservació, les darreres ratlles del foli 66r són il·legibles. Amb lletres partides a la part inferior:

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 78. Vegeu doc. 310. Remet a "lo Arxiu del Patrimoni Real de Perpinyà, en lo Llibre de la lletra A, fol. 66".

In Dei omnipotentis nomine. Pateat universis quod cum Bertrandus Egidii, procurator domini regis Aragonum et datus ab eo executor in negocio feudorum, in partibus Confluentis, Ceritanie, Rivipollensis, vicarie Campi Rotundi et vallis de Pratis, petisset in iudicio nomine domini regis et auctoritate comissionis sue, sub examine mei Bernardi Botini de Minorisa, iurisperiti iudicis a domino rege in huiusmodi negocio assignati in territorio Ceritanie, ab Arnaldo abbate Sancti Petri de Portella, ordinis Sancti Benedicti, Urgellensis dyocesis <et> conventu eiusdem mansos, bordas cum hominibus et mulieribus eorumdem honores, possessiones, census, donaciones et iura alia que omnia dictum monasterium habbet et possidet in locis et parrochiis infrascriptis, videlicet de Olcegia et in villario de Concellabre et de Targasona et in villario de Palmenill et de Eguet, et in villario de Floridi, et de Ur et de Hix et de Vilallobent et de Saltegell et de Alb et Anauja et Sanç et Ger et de Ruppe de Villeg domino regi in comissum adiudicati. Dicens quod, cum predicta omnia fuissent de feudo domini regis et antecessorum suorum, fuerint alienata et transportata in predictum monasterium irrequisito consensu ipsius domini regis et suorum etiam predecessorum. Ad que predictus abbas nomine dicti monasterii et conventus sui litem contestando respondit se tenere predicta in locis, parrochiis prenotatis. Negavit tamen ea esse de feudo domini regis. Proponuit tamen et asseruit nomine sui monasterii et conventus in deffensionem suarum predicta omnia in locis predictis ab antiquissimo tempore, a quo non exertat memo-

ria, ipsum monasterium tenuisse et possedisse pro francho alodio tam data, tam vendita, tam sentenciata quam etiam confirmata ab illustribus quondam bone memorie comitibus Ceritanie et tandem ab illustrissimo domino Raimundo Berengarii quondam comite Barchinonensis, qui successit in comitatu Ceritanie ex legato. Ad que probanda produxit idem abbas, nomine sui monasterii et conventus, novem instrumenta comitum Ceritanie pro veris et publicis, videlicet unum Olibe quondam comitis Ceritanie et domino Raymundi Dei gratia quondam comitis Ceritanie et domino Guillelmi Dei gratia et domino Bernardi Guillelmi Dei gratia quondam comitum Ceritanie et in ultimo instrumento predicti Bernardi Guillelmi comitis continetur ipsum ipsum comitem laudasse et confirmasse predicto monasterio Sancti Petri de Portella omnes honores, possessiones et alia iura que habent et habeant ubique terrarum sine sua et suorum inquietudine sucesorum. Et in instrumento predicti domini Raimundi Berengarii quondam comitis Barchinonensis, continetur ipsum comitem reddidisse, donasse et perpetuum stabilitatem fecisse predicto monasterio Sancti Petri de Portella omnia que habet in Ceritaniensis, Biseldunensis, Barchinonensis atque in finibus marchiarum. Quod instrumentum incipit "In Dei nomine. Sit notum cunctis quam ego Raimundus Berengarii Dei gratia Barchinonensis atque Ceritaniensis comes" et finitur ante kalendarium¹ "cum Iuda Scariot in infernum porcionem accipiat". Asseruit etiam dictus abbas in deffensionem suam Guiffredum quondam Sancte Narbonensis ecclesie archiepiscopum et Guiffredum quondam Carcassonensis episcopum et Emengaudum quondam Urgellensis episcopum, qui omnes convenerant in dicto monasterio Sancti Petri de Portella ut consecrarent Guilabertum quondam episcopum Barchinonensis consecrasse unanimiter ecclesiam Sancti Petri de Portella, sub presencia consensu et confirmacione Guiffredi quondam comitis Ceritanie et aliorum plurimum nobilium dedisse et confirmasse omne quicquid ipsum monasterium erat iam adquisitum vel in antea esset ubique adquirendum in comitatibus Ausone, Ceritanie, Berguitani, Vallis Speri, Rosselionensis, Confluetensis ad que pre[dictus] produxit quoddam instrumentum pro publico et vero quod vocabat dodaliam subsignatum comite, archiepiscopo et episcopis supradictis et aliis pluribus nobilibus et [...]. Asseruit etiam dictus abbas nomine sui monasterii in deffensionem suam illustrissimum dominum Iacobum nunc regem Aragonis in privilegium perpetuum concessisse episcopo Urgellensis et universis prelati, religiosi et clericis sue dyocesis quod [...] iusto titulo eisdem [...]

domino rege in dicto privilegio confirmatur, super quibus dictus abbas, nomine sui monasterii ac conventui, asseruit predictum monasterium prefata omnia fuisse confirmata [...]. Quod privilegium incipit: “Noverint universi quod nos Iacobus Dei gratia” et finitur ante datam “aliqua [...]”. Cum autem procurator Bertrandus Egidii super [...] nomine domini regis [...] quod ego Bernardus Botini iudex a domino rege ut predictus assignat [...] propositis intellectis ac diligentissime [...] absolvo [...].

Acta fuit hec sententia tercio idus novembris, anno Domini M° CC [LXV quinto] in villa Podii Cerdani [...].

Guillelmi de Aeli priore Sancti Iaconi de Frontinyano. Guillelmi Carllin. Bernardi de Vilaplana. Petri de Colonicò Rivipulli. Poncii de Ur. Guillelmi Raimundi de Olceya et pluri aliorum.

Petrus Ripolli datus notarius publicus a domino rege in conficiendis universis rescriptis negotii feudorum hanc sententiam de mandato dicti iudicis scripsit et istud consimile instrumentum apposuit in hoc registro, cum litteris rasis et emendatis in VII^a linea in sententia et in VIII^a linea in instrumento, hoc in isto registro apposito, loco, die et anno prefixo.

1. *Abreujat en kaln, amb una titlla al damunt.*

89

1266, setembre, 1. Girona

Ratificació de sentència. *Jaume I confirma l'acord establert en nom d'ell entre Bertran Gil, portantveus seu en l'afer dels feus, i l'abat i el convent de la Portella sobre la petició que ell els feia i sobre les qüestions que els plantejava pel que fa a les possessions i drets que tenen a la vila d'Éguet [Edecis?], i ratifica la sentència dictada pel jutge Bernat Botí (?) sobre l'esmentada petició.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 15, fol. 27v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 1, pàg. 383.

Nos et nostros laudamus, concedimus et confirmamus compositionem quam Bertrandus Egidii, tunc gerens vices nostras in negocio feudorum, fecit cum abbate de Portella et conventu eiusdem monasterii super petitione quam eis faciebamus nomine nostro et questione quam movebamus in mansis, honoribus, possessionibus, hominibus et mulieribus, censibus, usaticis, terrameritis, decimis, donacionibus et aliis bonibus, iuribus que habent et tenent in

villa de Edeçis et terminis adiacentibus suis, ut in carta ab ipso Bertrando Egidii inde confecta continetur. Laudamus insuper et confirmamus sententiam latam super predicta petitione per Bernardum Buton, a nobis iudicem in ipsa causa delegatum, ut in carta dicte sentencie melius et plenius continetur, promittentes quod contra predictam compositionem et sententiam non veniemus nec aliquod venire faciemus aut promitemus, ymmo easdem observabimus et observari penitus faciemus, mandantes, *et cetera*.¹

Datum Gerunde, kalendis septembris, anno Domini M^o CC^o LX° sexto.

1. *Quan s'escrivia els registres de la cancelleria no eren copiades totes les fórmules protocolàries incloses als documents originals enviats, per exemple a l'abat, a un altre senyor o bé a algun dels funcionaris del monarca, com ara els veguers o els batlles. En aquest document, d'acord amb el criteri que seguí R. Sáinz de la Maza, hem transcrit en crúsiva els mots et cetera, que reflecteixen aquest abreuïment.*

90

1266, setembre, 9

Lluïció i confirmació de venda. *Arnau, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, concedeix a Guillem de Fontcoberta de Ger les honors que va comprar a Arnaua, filla de Guillema des Torn de Ger i del seu marit, Joan d'Olesa, situades a la vila de Ger i al seu terme. Han de tenir aquestes possessions pel monestir i han d'ésser homes propis i solius de l'abat. El preu de la lluíció és de cent sous barcelonesos de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21,5×17 cm). Pergamí esblaimat i rebregat, no gaire ben conservat. Tinta descolorida en molts fragments. Lletres partides a la part superior.
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 78; remet a "És carta de letra L, n° 1". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod nos frater Arnallus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, nomine dicti monasterii, per nos et successores nostros, laudamus et concedimus semper tibi, Guillelmo de Fonte Cohoperto de Ger, et tuis omnes illos honores, possessiones, tenedones, pertinencias et iura que emisti ab Arnalla, filia quondam Guillelme dez Torn de Ger et Iohanne d'Oleza, viro eius, in villa de Ger et in eius terminis, cum carta quam cum hac presenti tibi laudamus. Ita quod predictos honores et etiam alios omnes honores quos iam in dicta villa et in eius terminis habebatis tu et tui teneatis et habeatis pro dicto

monasterio et nobis et successoribus meis et sitis inde homines proprii et solidi mei et successorum meorum et dicti monasterii et fidelitatem et obedientiam observetis et solvatis et faciatis omnes censum, terremerita et alia que inde fieri debent et non teneamini facere nisi unum foccum pro ambobus dictis honoribus nec inde compelli valeatis. Et pro hiis accipimus et habuimus a te C solidos Barchinonenses corentes de terno, in quibus renunciamus excepcioni peccunie non numerate et doli. Unde ego, Guillelmus de Fonte Cuberta, hec recipiens et recognosco me racione omnes predictos honores pro dicto monasterio et vobis domino abbate predicto et et successoribus nostris et esse hominem nostri et successores nostrorum proprium et solidum, promitens facere et solvere omnes census et alia que inde fieri debent et alia predicta atendere et complire obligans inde omnia bona mea ubique habita et habenda. Et est manifestum.

Quod est actum, anno Domini M CC L X VI, die V idus septembris.

Ego frater Arnaldus Portellensis, abbas subscribo +.* Sig+num fratris Guillelmi, monachi.* Sig+num Guillelmi de Fonte Cuberta predicti, qui hec laudo. Sig+num Bernardi de Vilaplana, baiuli qui hec laudo et accepi et habui inde X solidos Barchinonenses corentes de terno in quibus renuncio excepcioni peccunie non numerate. Sig+++na Arnaldi Timeyll, Guillelmi Febridor et Bernardi de Matamala, testium.

Iacobus Orig, publicus Podii Ceritani notarius hec scripsit + die et anno prefixo.

1274, maig, 27

Compra del monestir. *Berenguer Molner de Cardona i els seus fills, Bernat, Guillem, Berenguer, Romeu, Molnerana i Sibil·la, venen a Romeu, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, els masos de Cerdanyola i de "Miralloles", que eren tinguts per Ramona de Cerdanyola. Ambdós masos eren situats a la parròquia de Santa Maria d'Olvan. També venen el cens de la cinquena part dels esplets que Guillem de Ladonzell i Elisenda tenen per ell al lloc de Ladonzell. Per aquesta venda reben la quantitat de tres-cents sous barcelonesos de moneda de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (42 × 25 cm). Pergamí enfosquit, amb la banda esquerra tacada i descolorida. Al verso: "Venda feta per Berenguer Mulner <...>.", "Sac 4, lletra A, núm. 4".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 48; remet a "És carta de lletra A, n° 4". Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 153. Vegeu doc. 311.

Notum sit omnibus quod ego Berengarius Mulner de Cardona et Bernardus et Guillelmus et Raimundus et Berengarius et Romeus et Petrus et Mulnerona et Sibilia, omnes filii dicti Berengarii Mulner, omnes in simul non vi coacti, non dolo aliquo circumventi ymo spontanei et consulti, per nos et omnes nostros, natos et nascituros, ex certa sciencia, cum testimonio huius publici instrumenti perpetuo valituri, vendimus in perpetuum, sine aliquo nostro nostrorumque retentu, per alodium bene franchum, proprium et liberum vobis domino fratri Romeo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, et conventui eiusdem et omnibus successoribus vestris et dicto vestro monasterio, in perpetuum, totum integre ipsum mansum nostrum de Cerdaniola, qui est alodium nostrum proprium et liberum, quem Raimunda de Cerdaniola pro nobis tenet. Item vendimus vobis illum mansum de Miralioles, quem predicta Raimunda similiter pro nobis tenet et possidet. Quod dicti mansi sunt siti in parrochia Sancte Marie d'Olvan. Item vendimus vobis totum illum censum et totam illam partem expletorum, scilicet quintam partem, quam accipimus et accipere debemus in toto illo honore quem Guillelmus de Lodoncel et Eligsendis, uxor eius, pro nobis tenent et possident apud Ladoncel. Iam dictos itaque mansos, cum omnibus domibus, honoribus, hominibus et feminis, qui et que ibi sunt vel erunt, cum omnibus partibus expletorum, censibus, proventibus montibus, planis, petris, roquis, roviris, lignariis, pasturis, adempriviis, aquis, fontibus, reguis, deductibus aquarum, inductibus, reductibus, invencionibus, ingressibus, egressibus, affrontacionibus, pertinenciis et tenedonibus eorumdem et cum terciis, lodismis, stabilimentis, firmamentis, directi emparis, redempcionibus hominum, serviciis, placitis et iuribus universis que nos, in predictis mansis et in pertinenciis et possessionibus eorumdem, et illam quintam partem expletorum et censum et dominacionem, quam habemus, recipimus et recipere debemus in toto illo honore quem Guillelmus de Lodoncel tenet pro nobis, et cum omnibus in hiis vel pro hiis nobis vel nostris quoquomodo spectantibus vel spectare debentibus et prout melius dici vel cogitari aut inveniri nunc potest vel a modo poterit ad bonum et sanum comodum et intellectum vestrum et vestrorum,

vendimus vobis et successoribus vestris et dicto vestro monasterio, in perpetuum, sine aliquo nostro nostrorumque successorum retentu, per alodium bene francum, proprium et liberum, pro CCC solidos Barchinonenses monete de terno, quos nos a vobis concedimus recepisse, renunciando excepcioni peccunie non numerate et doli. Extraentes hec omnia predicta et singula premissorum de omni nostro nostrorumque posse, iure et dominio eadem omnia in vestrum posse, ius et dominium et dicti vestri monasterii mitimus, tradimus et transferimus perpetuo, irrevocabiliter, inter vivos, cum omnibus locis, vocibus, iuribus, cessionibus et accionibus et iuribus aliis ibi vel inde ad nos vel nostros quoquomodo competentibus vel competituris, inducendo etiam vos et dictum vestrum monasterium de predictis in corporalem possessionem, pleno iure ut in rem vestram propriam nos et nostros inde perpetuo penitus spoliando. Si quid autem de iusto precio huius vendicionis deest aut in antea amplius nominato precio valuerit totum quicquid aut quantum sit vel fuerit gratis consulte et, ex certa sciencia, damus et concedimus vobis et vestris successoribus et iam dicto vestro monasterio et perpetuo penitus relaxamus. Renunciantes beneficio minoris precii et expresse illius legis beneficio qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur¹ et omni alii iuri scripto et non scripto, tam canonico quam civili. Item promittimus vobis, per bonam fidem ac per firmam et sollempnem stipulacionem, vobis vel successoribus vestris et dicto vestro monasterio, salvare semper et facere bonam et puram vendicionem totam predictam contra omnes personas privatas sive extraneas et eandem vendicionem vobis et successoribus vestris et predicto vestro monasterio et suis semper facere, tenere, possidere et expletare et habere continue et in pace integre, contra omnes personas sive erunt vel fuerint. Item si aliqua persona vobis et dicto vestro monasterio et suis questionem aliquam moverit de predicta tota vendicione vel de parte, erimus vobis et dicto vestro monasterio et vestris successoribus in perpetuum inde legales, garentes et deffensores et suscipiemus in nos honus litigii sive questionis nostris propriis supertibus, ab inicio litis usque in finem, eleccione tamen servata vobis et iam dicto vestro monasterio et suis verum volueritis causam tractare vel nobis sive successoribus nostris denunciare ut eandem tractemus in propriis personis et in [...] casum quicquid a vobis vel a dicto monasterio fuerit evictum de predicta vendicione vel ablatum sive subtractum per quamcumque personam sive personas, nos restituamus vobis et dicto vestro monasterio cum omnibus expensis,

dampnis et interesse que feceritis vel [...] predictis super quibus omnibus vel singulis premissorum credamini vestro simplici verbo sine sacramento et testibus remitimus etiam vobis et dicto vestro monasterio et suis ex pacto necessitatem denunciacionis pro quibus etiam omnibus predictis et singulis premissorum vobis et dicto vestro monasterio et suis attendendis et complendis obligamus in presenti vobis et dicto vestro monasterio et vestris successoribus in perpetuum nos ipsos et omnia bona nostra mobilia et immobilia, habita et habenda ubique vita vestra et morte et renunciamus omni iuri canonico et civili quo vel quibus contra hec predicta aliquatenus venire possimus.

Actum est hoc sexto kalendas iunii, anno Domini M CC LXX IIII.

Sig+num Berengarii Mulner predicti. Sig+num Bernardi, filii eius. Sig+num Guillelmi. Sig+num Raimundi. Sig+num Berengarii. Sig+num Romei. Sig+num Petri. Sig+num Mulnerone. Sig+num Sibilie, omnes predictorum filiorum et filiarum predicti Berengarii, qui hec omnia predicta laudamus et firmamus. Sig++++na Raimundi de Conemines et Guillelmi Rul et Berengarii Geraldii et Bernardi Ros et Guillelmi de Quadris, testium.

Petrus de Minovis, rector ecclesie d'Olvan, scripsit hec et et suum sig+num apposuit die et anno prefixis.

1. *Lectura difficil.*

1275, maig, 20

Plet. *Plet entre Romeu, abat de Sant Pere de la Portella, i Guillem de sa Móra i el seu fill, Ramon, homes de l'esmentat monestir. Els àrbitres, Hipòlit, canonge i sagristà de Santa Maria de Lluçà, i Pere, capellà de la Quar, estableixen que Guillem de sa Móra i el seu fill han de donar la tasca dels esplets del mas de la Móra al monestir, llevat d'allò que obtinguin dels horts i dels farraginals. Els horts són a prop de la font del mas, al costat de l'església de Sant Romà, sota la bassa i sobre l'era i al costat del colomar. Són utilitzades com a farraginals dues feixes que hi ha al costat del mas. També s'estableix que han de donar cinc aimines d'ordi per l'ús dels molins. Així mateix, s'imposa que els pagesos d'aquest mas de la Móra no han de separar la tasca dels esplets sense que hi sigui el*

batlle del monestir i, segurament, que tampoc poden trascolar el vi sense la seva presència. L'abat accepta l'arbitratge i els cinquanta sous barcelonesos de tern que rep. Guillem de sa Móra i Ramon també l'accepten.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33 × 53 cm). Pergamí enfosquit, amb alguna taca. Lletres partides a l'extrem inferior. Al verso: "Sac 2, lletra C, núm. 8", "Acta de concòrdia entra lo abat del monastir de Sant Pera de Portella y Guilem de sa Mora, homa propi del dit monastir, per lo mas de sa Mora. Y fa tascha y sinch aiminas de ordi <...>".
- A.' ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33 × 54 cm). Pergamí amb alguna taca. Lletres partides a l'extrem superior del pergamí. Al verso: "Sac [...], lletra B, núm. 37", "Acte de contenció y concòrdia <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 25; remet a "Ès carta de lletra C, nº 8". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod contenciones fuerunt excitate inter fratrem Romeum, Dei gratia abbatem monasterii Sancti Petri de Portella, agentem, ex una parte, et Guillelmum de za Mora et Raimundum, filium eius, homines dicti monasterii, deffendentes,¹ ex alia, de quibus omnibus contencionibus et demandis compromiserunt se pro bona pacis et concordie in posse Ypoliti, canonici et sacriste Sancte Marie de Luciano, et Petri, capellani de za² Quart, sub pena C solidos Barchinonenses de terno utriusque partis, quod quicquid ipsi ambo dicerent laudo vel consilia sive etiam de iure arbitrando utraque partes illorum ratum et firmum semper haberet et quod possent etiam cognoscere de amissione pene predictae. Unde nos predicti arbitres dicimus, sub pena predicta, quod Guillelmus de Mora et Raimundus, filius eius, et omnes illorum successores, in perpetuum, qui mansum de za Mora tenuerint, donent fideliter tascham monasterio Beati Petri de Portella et abbati eiusdem et conventui vel illorum locum tenenti sicut in instrumento quod est inter monasterium³ et predictos Guillelmum de za Mora et filium eius et successores eorum plenius continetur, exceptis ortis et farreginals, de quibus tascham expletorum dare non teneantur. Qui orti sunt apud fontem ipsius mansi, prout ibi est terminatus, et alter prout est versus orientem, iuxta ecclesiam Sancti Romani, subtus bassam et super aream dicti mansi, et alter est iuxta columbarium, sicut est ibi terminatus. Dicimus etiam quod habeant semper per farreginals illas duas fexas de terra que sunt iuxta mansum predictum. Et affrontant sicut via dividit, que vadit de ecclesia ad quantonem dicti mansi versus mansum dez Geraus. Item dicimus, sub pena predicta, quod dictus Guillelmus de za Mora et Raimundus filius eius et illorum successores, in perpetuum, donent monasterio predicto et abbati et conventui eiusdem

illas quinque⁴ eminas ordeï censuales quas faciunt pro molendinis, ut in instrumento plenius continetur, ad illam eminam antiquam censualem quam facere semper consueverunt pesols sine calca aras.⁵ Item dicimus, sub pena predicta, quod dictus Guillelmus de za Mora et Raimundus filius eius nec illorum successores non dividant expleta, de quibus dare tasca tenentur, sine baiulo prefati monasterii vel sui licencia, tamen causa necessitatis possint levare bladum de area et recondere in domo sive in suorum vexels, salvo quod non dividant sine baiulo vel eius licencia ut superius est dictum. Item dicimus, sub eadem pena, quod trescolent sicut consuetum est ad illam antiquam fusteram, que modo est presens in tina. Item dicimus quod fiat publicum instrumentum de predictis corroboratum et confirmatum ab utraque parte et quod sit divisum per alphabetum et quod utraque predictorum teneat suum instrumentum. Unde nos predictus abbas laudamus, concedimus et predictum arbitrium ratum habemus et omnia que in predicto arbitrio continentur. Et profitemur et in veritate recognoscimus a vobis Guillelmo de za Mora habuisse et recepisse et in utilitatem nostri monasterii misisse L solidos Barchinonenses monete de terno, de quibus sumus bene vestri paccati, renunciantes excepcioni peccunie non numerate et doli. Et nos Guillelmus de za Mora, predictus, et Raimundus filius eius, homines vestri et predicti monasterii, per nos et successores nostros natos et nascituros predictum arbitrium ratum habemus et ipsum laudamus et concedimus et promitimus etiam bona fide vobis et monasterio vestro dare semper tascam panis et vini bene et fideliter prout in instrumento sive instrumentis nostris vel vestris plenius continetur et facere census contentos in dictis instrumentis ac etiam illos et servicia que vobis et monasterio vestro semper consuevimus facere, salvis condicionibus suprapositis, et promitimus bona fide quod nunquam ipsum veniamus vel venire faciamus per nos vel per interpositas personas et renunciamus omni iuri quo contravenire possimus.

Actum est hoc XIII kalendas iunii, anno Domini M CC LXXV.

Ego frater Romeus, Dei gratia Portellensis abbas, subscribo, salvo quod pro predicto instrumento alia instrumenta que sunt inter nos et dictum Guillelmum de Mora in aliquo non sint corrupta et salvo iure et dominio monasterii de Portella in omnibus, excepto quod non teneatur amplius dare tascam nisi tamen panis et vini expletorum predicti mansi +.* Sig+num fratris Guillelmi de Matamala, monachi.*⁶

Sig+num Guillelmi de za Mora, sig+num Raimundi, filii eius, qui hec laudamus et firmamus. Sig+++++num Guillelmi, capellani de Sagas, et Poncii de Queralto et Berengarii de Salseles et Petri de Madiroles et Bernardi Gerard de <...> et Petri de Lotues, testium. + Iachobi de Fronteniano, baiuli monasterii, qui hec laudat et firmat.*

Petrus de Minovis, rector ecclesie d'Olvan, scripsit hec et suum sig+num apposuit die et anno prefixis.

1. A': deffendendes. 2. A': dez Quart. 3. *Les darreres set paraules repetides un segon cop a A'.* 4. A': escrit V. 5. *Sic. Potser calcaduras.* 6. *En A', a continuació: Sig+num ffratris Raimundi de Pulcro Visu, monachi.* Ego Petrus, cappellanus de Quar, qui hoc arbitrium firmo + *. Ipolitus, sacrista de Luziano, firmat hec.**

93

1275, juliol, 11

Establiment fet pel monestir. *Romeu, abat de Sant Pere de la Portella, i la resta de la comunitat concedeixen a Guillem de sa Rovira els masos de Soler i d'en Pere Mir, situats a la parròquia de Sant Andreu de Sagàs, que són del monestir. Ha de donar a l'abadia la novena part dels fruits dels dos masos, ha d'ésser fidel al monestir i ha de pagar uns censos fixos en productes per ambdós masos.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18,5 × 18,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Amb alguna taca i un forat a la vora dreta. Al verso: "Sacus 2, littera C, núm. 9."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 25; remet a "És carta de letra C, n° 9". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod nos ffrater Romeus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, cum consilio et voluntate tocus nostri conventus, laudamus, concedimus et confirmamus tibi Guillelmo de za Rovira et tuis et cui volueris, in perpetuum, mansum de Solerio et mansum qui vocatur den Pere¹ Mir, qui mansi sunt siti in parrochia Sancti Andree de Sagas, cum omnibus iuribus, pertinentiis et affrontacionibus suis et cum omnibus ad dictos mansos pertinentibus et pertinere debentibus ubique. Supradictos igitur mansos habeas, teneas, [...]beas et possideas ad omnes tuas voluntates perpetue faciendas, salvo quod de expletis quod Dominus in[...] dederit, scilicet panis et vini tamen dones nobis et \nostris/ successoribus, fideliter, nonam partem de ambobus man[sis] et quod sis inde nobis et successoribus nostris fidelis. Et firmes et facias directum nobis et successoribus nostris sub curia

nostra quodcumque de te pro predictis conquesti fuerimus et non reclames nec eligas alium dominum preter nos et successores nostros de predictis. Et facias nobis et successoribus nostris, quolibet anno, pro censu, pro manso de Solerio, unam pernam porci et IIII fogacias tritici et eminam cibarie ad mensuram Berge et VIII denarios monete de terno et unam albergam baiulo et acapte de vino, non plus quam II medios quarters de vino. Item facias censum nobis et successoribus nostris, pro manso quem tenes pro nobis den Pere² Mir, unam pernam et unum par gallinarum et II fogacias tritici et XVI denarios Barchinonenses de terno et II albergas baiulo nostro, cum se altero, pro heratico et pro trescol. Et servias nobis et successoribus nostris pro predictis mansis de illis rebus de quibus fecerimus acapitum hominibus nostris baiulie de Frontenia. Et predicta omnia intelligantur semper ad bonum et sanum intellectum nostrum nostrorumque successorum.

Actum est hoc V ydus iulii, anno Domini M CC LXX V.

Sig+++na Guillelmi de Torrentibus, militis, et Iohannis de Minovis et Berengarii de Sancto Petro, presbitero, testium.

Petrus de Minovis, rector ecclesie d'Olvan, scripsit hec et suum sig+num apposuit die et anno prefixis.

1. Abreujat: P. 2. Abreujat: P.

94

1275, agost, 23

Donació al monestir. *Romeu, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, reconeix a Berenguer Guerau, donat de l'esmentat monestir, que amb els seus diners havia comprat els masos de Cerdanyola, "Miralloles" i una cinquena part del "Donzell", a la parròquia d'Olvan (doc. 91). Berenguer Guerau fa donació d'aquests masos al cenobi, amb la condició que l'abat hi posi un monjo que ho administri i que es quedi una quarta part de les rendes; les tres quartes parts restants han de despendre's el dia de Dijous Sant quan s'aculli tretze pobres al monestir, on han d'ésser alimentats. Mentre l'esmentat Berenguer Guerau sigui viu, podrà, però, disposar dels beneficis dels masos segons la seva voluntat.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (36 × 29 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i amb les lletres una mica descolorides. Al verso: "Cerdanyola", "Sac 4, lletra A, núm. 5".

- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 48; remet a "És carta de lletra A, n° 5". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos frater Romeus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, per nos et omnes successores nostros et conventum nostrum, ex certa sciencia, confit[emus] et recognoscimus tibi Berengario Gueraldi, donato dicti monasterii, quod pro te et nomine tuo ad opus tui emimus, cum instrumento inde confacto per manum Petri de Minovis, capellani d'Olvan, a Berengario Mulnerii de Cardona et filiis et filiabus eiusdem mansum de Cerdanyola et de Mirayloles et censum et quintam parte expletorum illius honoris quem Guillelmus de Ledonzel et Elicsendis, uxoris eius, tenebant pro predicto Berengario Mulner. Que omnia emimus pro CCC solidos Barchinonenses de terno, quas omnes denarios tu solvisti et dedisti de tuo proprio ita quod nos nichil solvimus de bonis nostris nec ibi nec posuimus dicti monasterii. Quod predicta fecisti per nos emi ut aserebas pro eo quod de predictis faceres et poses facere stabilimentum in dicto monasterio pro anima tua et parentum tuorum, unde per nos et conventum nostrum et successores nostros volumus et concedimus et licenciamus te ut de predictis facias et posses facere stabilimentum et ordinationem pro anima tua in dicto monasterio iuxta voluntatem tuam. Ad hec ego Berengarius Gueraldi predictus, ex certa sciencia et gratuita voluntate ob remedium anime mee et parentum meorum et omnium fidelium defunctorum et propter multa beneficia que longis temporibus recepi et cotidie recipio de dicto monasterio et bonis ipsius, de licencia et expresso consensu dicti domini abbatis et conventus eiusdem, facio stabilimentum et constitutionem in predicto monasterio de predicto manso vocato de Cerdanyola \et de omnibus predictis/ et de Mirayloles et censu et quinta parte expletorum dicti honoris que sunt in parrochia Sancte Marie d'Olvan sub dominio dicti monasterii. Quos mansos, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis et cum omnibus que ego in dictis mansis et personis ipsius ac pertinenciis eiusdem et in dicto censu et parte expletorum et in dicto honore habeo et habere debeo aliqua ratione vel iure, dono et concedo domino Deo et altari Sancti Petri sito in dicto monasterio et predicto monasterio et conventui eiusdem, in perpetuum, in hunc modum quod, super unus monachus dicti monasterii post alium, cuicumque abbas qui pro tempore ibi fuerit commiserit predicta cui monacho dictus abbas tenentur predicta committere,¹ ita quod non possit abbas predicta sibi retinere et si abbas non poneret ibi

dictum monachum vel moram faceret inponendo quod conventus ponat et possit ponere dictum monachum, sine contradicto dicti abbatis recipiat et congret omnes redditus et census et partes expletorum et exitus, proventus et aventuras et omnia quecumque ego habeo et habere debeo et recipio et recipere debeo in predictis quocumque modo. Et de predictis omnibus retineat ac recipiat et habeat dictus monachus qui predicta collegerit, pro suo labore, de predictis expletis et aventuris, quartam partem. Et de residuo in die Sancta Iovis Pasche sive Parasceve recipiat in dicto monasterio XIII pauperes [...]² et procuret dictos pauperes sufficienter in perpetuum in dicta die. Et de omnibus predictis que ibi recipiet et congregabit dictus monachus computet et teneatur computare in perpetuum cum conventu predicti monasterii salutis ac dotis predictis ut dictum est. De residuo si quod fuerit et ordinet et disponat ac distribuatur, cum consilio et consensu conventus iam dicti monasterii, in perpetuum, in illa die qua ego obiero, pro anima mea, in pietancia dicti conventui vel alia pro anima mea, iuxta consilium et voluntatem dicti conventus, in iam dicto conventui. De redemptionibus vero personarum et aliis aventuris et stabilimentis perpetuis que pro tempore evenerint in dicto manso et aliis supradictis habeat abbas dicti monasterii medietatem redemptionum personarum et aliarum aventurarum et stabilimentorum et firmet in instrumentis redemptionum et aliorum stabilimentorum et teneatur firmare cum dicta medietate. Et nichil aliud in omnibus predictis et singulis recipiat nec recipere possit nec habeat dictus abbas nisi tantum dictam medietatem. Quod dictus monachus qui predicta tenebat et habeat et recipiat residuam medietatem et alia omnia predicta et singula. Excipio tamen et retineo quod ego habeam et recipiam omnia expleta et fructus et aventuras dictorum mansorum et honoris et omnibus diebus vite mee et de predictis expletis et partibus expletorum et aventuris disponam et ordinem et possim ordinare et disponere iuxta voluntatem meam. Et post obitum meum, incontinenti, dictus monachus recipiat et emparet ac teneat omnia predicta et singula et ordinet et faciat³ in perpetuum, prout superius est ordinatum in hoc presenti instrumento. Renunciant sponte omni iuri et excepcioni quibus possim contra predictam in toto vel in parte aliquatenus adiuvari.

Actum est hoc X kalendas septembris, anno Domini M CC LXX V.

Ego ffrater Romeus, Dei gratia Portellensis abbas, subscribo, salvo quod non obstantibus condicionibus supradictis monachus

qui supradictum officium tenuerit teneatur computare cum abbate et conventu +.* Sig+num fratris Guillelmi de Mazamal, monachi.* Sig+num fratris Bernardi, monachi et sacriste.* Signum fratris Bernardi Boveti, monachi.* Sig+num fratris Raimundi de Pulcro Viso, monachi. Sig+num fratris Petri, monachi.*

Raimundus de Qualpan, publicus notarius Berge, qui hoc scribi fecit et clausit hoc sig+no.

1. *Lectura dubtosa.* 2. *Lectura difícil. Sembla que digui almanac.* 3. *Lectura dubtosa.*

95

1278, juny, 15. Castell de Ponts

Violència. *Pere II, el Gran, atenant les queixes de Romeu, abat de Sant Pere de la Portella, contra els homes del comte de Pallars, Arnau Roger, i els homes de Berga, els quals han comès molts danys i han fet molts robatoris al monestir, prega a l'esmentat comte que faci alliberar els homes de l'abadia (Carbó de Güell, Guillem de Camptellós, Jaume de Casaldòvol i Jaume i Bartomeu de Becsec) que varen ésser capturats injustament.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 40, fol. 126r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 2, pàgs. 383-384.

Petrus, Dei gracia rex Aragonum, viro nobili et dilecto Arnaldo Rogerii, comiti Pallariensis, salutem et dileccionem.

Ex parte fratris Romei, abbatis monasterii Sancti Petri de Portella, fuit nobis expositum conquerendo quod homines seu clientes vestri, simul cum hominibus de Berga, plurima intulerunt dampna et rauberias et maleficia dicto abbati et suo monasterio antedicto, quibus quidem quo ad presens occupatus pluribus negociis intendere non possumus nec vobis exprimere, prout foret faciendum, set interim rogamus et dicimus vobis quatenus, visis presentibus, absolvatis et absolvi faciatis quosdam homines dicti abbatis et sui monasterii, quos familia vestra, simul cum dictis hominibus de Berga, nuper ceperunt iniuste, scilicet Carbonum de Guaeil, Guillelmum de Cantalos, Iacobum de Caldovol, Iacobum et Bartholomeum de Bech Sech et quosdam alios, quos Guillelmus de Calderiis, valitor vester, nomine vestri cepit, ut asseritur.

Datum in castro de Ponz, XVII kalendas iulii, anno Domini M° CC° LXX° octavo.

96

[1278], juny, 15. Castell de Ponts

Endeutament. *Pere el Gran mana al veguer de Berga i als seus oficials que no obliguin l'abat de Sant Pere de la Portella a pagar els seus deutes fins que el monestir pugui rebre íntegrament les seves rendes, les quals ara, a causa de la guerra, resulten insuficients fins i tot per a cobrir les seves necessitats.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 40, fol. 126r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 3, pàg. 384.

Petrus, Dei gracia rex Aragonum, fidelibus suis vicario de Berga vel eius locumtenenti et universis aliis officialibus nostris ad quos presentes pervenerint, salutem et gratiam.

Cum intellexerimus quod abbas et monasterium Sancti Petri de Portella sunt in diversis quantitativibus debitorum diversis creditoribus obligati et propter guerram et inopiam ipsorum abbatis et monasterii sui vix redditus eorum sufficere possint in necessitatibus eorum, cum homines eorum per dictam guerram perterriti fuerint et dampnificati, mandamus vobis quatenus non compellatis nec compelli permitatis dictum abbatem nec monasterium suum, nec fideiussores sui principales debitores pro eis obligatos, nec bona eorum, ad solvendum ipsa debita donec redditus eorum integritate recipere possint vel nos super predictis duxerimus aliter ordinandum.

Datum in castro de Ponz, XVII kalendas iulii, anno predicto [M^o CC^o LXX° octavo].

97

1281, maig, 6

Venda de domini útil de terra sotsestablerta. *Berenguer Bertran, de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, i la seva muller, Ramona, venen a Guillem Mercer de Berga els censos i la tasca que rebien d'una banada de terra que Pere sa Tor, de la parròquia de Sant Martí de Llavaneres, tenia en emfiteusi en el mas de Mont-ros, situada a l'esmentada parròquia, sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Per aquesta venda reben vint-i-tres sous de moneda barcelonesa de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17,5 × 27,5 cm). Pergamí en força bon estat de conservació. La tinta és una mica descolorida. Al verso: "Saccus [... littera] B, núm. 2."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 58; remet a "És carta de lletra B, n° 2". Vegeu doc. 310.

Sit notum cunctis quod nos Berengarius Bertrandi, de parrochia Sancte Marie d'Olvan, et Raimunde, uxor eius, non seducti ab aliquo vel arcumenti,¹ set gratis et ex certa sciencia, vendimus et concedimus tibi Guillelmo Mercer de Berga [et tuis et cui volueritis], perpetuo, unum par gallinarum censualium et tascham panis et vini et aliorum, exceptis arboribus, que percipimus et percipere debemus in illa banata terre quam Petrus za Tor, de parrochia Sancti Martini de Lavaneres, per nos tenet in emphiteosim, in manso de Munt Ros, qui est in dicta parrochia de Lavaneres, sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella. Iam dictum [itaque] par gallinarum censualium et tascham predictam, simul cum toto iure et dominio et omnibus locis et accionibus nobis in hiis et pro hiis competentibus et competituris vendimus et extrahimus de nostro nostrorumque iure, dominio et posse et in [tuum] tuorumque ius, dominium et posse mitimus et transferimus irrevocabiliter. Et cum hoc publico instrumento perpetuo valituro inducimus te de presenti in corporalem possessionem, plano iure tanquam in rem tuam propriam, ad habendum, tenendum omnique tempore, in pace possidendum et ad omnes tuas tuorumque voluntates libere faciendas, salvo iure et senioratico domini. Pro hac autem vendicione accepimus a te viginti et tres solidos monete Barchinonensis [...] de terno, super quibus quia a te bene paccati sumus, renunciamus excepcioni peccunie non recepte et legi illi que subvenit deceptis ultra dimidiam iusti precii et omni iuri divino et humano, scripto et non scripto seu consuetudinario, dando, remitendo perpetuo et cedendo tibi et tuis sicquid hec que tibi vendimus plus valent vel a modo valuerint precio supradicto. Insuper promittimus solvere tibi² et tuis totam presentem vendicionem et esse inde tibi et tuis legales, guirentes auctores et defensores et quod teneamur tibi et tuis semper de ferma et legali eviccione contra omnes personas, obligantes tibi et tuis uterque nostrum pro toto propter hec omnia bona nostra mobilia et inmobilia, habita et habenda. Ad maiorem cautelam, iuro ego dicta Raimunda per Deum et eius sancta IIII^{or} Evangelia, a me corporaliter tacta, presentem vendicionem et omnia supradicta semper irrevocabiliter observare et numquam contravenire racione mei sponsalicii vel modis aliis. Ad hec ego

Petro za Tor predictus convenio et promito tibi dicto emptori et tuis perpetuo respondere et tradere predicta tibi vendita sub obligatione bonorum meorum.

Actum est hoc pridie nonas may, anno Domini millesimo CC° LXXX° primo.

Sig+++na Berengarii Bret et Raymunde, uxoris eius, et Petri za Tor, predictorum. Nos qui predicta laudamus et firmamus. Testes huius rei sunt Arnaldus z'Espunya, Thomas Comalada et Petrus de Albiols. Nos frater Romeus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus salvo iure et dominio monasterii de Portella in omnibus +.* Sig+num fratris Bernardi de za Ruvira, monachi.*

Ego + Bernardus de Pontibus, publicus notarius Berge et Berguitane pro domino rege Aragone, hec scripsi et clausi.

1. Sic. 2. Lectura dubtosa.

98

[1282, febrer, 16. València]

Jurisdicció. *Pere II, el Gran, recrimina Romeu, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, per haver demanat jutges al papa en perjudici de la seva jurisdicció, i li prega que no molesti els seus oficials sobre assumptes que pertocquen a la jurisdicció reial.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 50, fol. 239v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 4, pàgs. 384-385.

Venerabili et dilecto fratri Romeo, abbati monasterii de Portella, salutem et dilectionem.

Ad aures nostras noveritis pervenisse quod vos impetravistis vel impetrari fecistis iudices a domino papa in diversis locis in preiudicium iurisdictionis nostre, quod quidem fecistis non inventa fatica iuris in nobis vel curia nostra, propter quod videtur vos hoc fecisse animo iniurandi ac vexandi seu fatigandi predictos homines nostros laboribus et expensis et si bene recolitis non h[...] nos erga fatica vestra taliter quod ad iniuriam nostri intendere deberetis. Unde vos rogamus quatenus desistatis a predictis et homines nostros super hiis que ad iurisdictionem pertinere nostram non molestetis nec molestari faciatis, cum nos simus parati iusticiam facere de eisdem, alias sciatis quod non poterimus nos reddere gratiosos illis qui nobis nituntur iniuriam procurare.

Datum *ut supra* [XIII kalendas marcii, anno Domini M° CC° LXXX° primo].¹

Petrus de Sancto Clemente.

1. *Quan s'escrivia els registres de la cancelleria no eren copiades totes les datacions de les lletres originals enviades, per exemple, a l'abat, a un altre senyor o bé a algun dels funcionaris del monarca, en un mateix dia. En aquest document, d'acord amb el criteri que seguí R. Sáinz de la Maza, hem transcrit en cursiva els mots ut supra, que reflecteixen aquest abreujament.*

99

1282, març, 20

Venda de domini útil o sotsestabliment. *Joan d'Alçamora, del terme de Santpedor, ven a Bernat de Soler, de Claret, unes cases situades a la vila de Claret que eren sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Se n'esmenten les afrontacions. El preu de la venda és de trenta sous barcelonesos de tern. Bernat de Soler, malgrat això, es compromet a ajudar Joan d'Alçamora en el pagament d'una gallina que aquest ha de lliurar al monestir (fet que sembla demostrar que aquest no renuncia pas a tots els drets que hi té).*

[A]. Original perdut.

B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia de l'any 1312 (14,5 × 27,5 cm). Pergamí amb tota la banda dreta i inferior tacada i amb la tinta descolorida. Al verso: "Venda de una casa en alou de la abadia", "LXXXIII", "Sac 5, littera C, núm. 11".

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 73; remet a "Lletra C, n° 11". Vegeu doc. 310.

Hoc est translatum fideliter sumptum a quodam instrumento cuius tenor talis est:

Noverint universi quod ego, Iohannes de Alçamora, de termino Sancti Petri de Auro, per me et meos, presentes et futuros, vendo tibi Bernardo de Solerio de Clareto et tuis et cui volueris, in perpetuum, quasdam domos, quas habeo in villa de [Clar]eto et teneo per monasterium Sancti Petri de Portella. Que affrontant, a duabus partibus, cum domibus Iohannis de Mansso et in tenedone et domibus meis residuis et in via publica. Iam dictas itaque domus, cum omnibus introitibus et exitibus suis et melioramentis, que ibi sunt et facere volueris, de abisso usque ad celum. Ita tibi et tuis et cui volueris, perhempniter, vendo per triginta solidos Barchinonenses monete de terno, de quibus a te sum bene paccatus. Renunciando omni excepcioni peccunie non numerate et doli.

Et si hec vendicio plus isto precis modo valet vel valebit deinde totum tibi et tuis dono libera et gratuita voluntate. Renunciando specialiter illi legi quam deceptis ultra dimidiam iusti precio subvenitur. Et de omnibus supradictis et singulis, cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro, induco te et tuos et illos quos volueris de presenti in corporalem possessionem et perpetuam tenedonem ad omnes tuas tuorumque voluntates libere ac perpetuo faciendas, sine omni meo meorumque vinculo et retentu, salvo semper in omnibus iure et dominio predicti monasterii suorumque habitancium. Ego autem et mei erimus inde semper tibi et tuis guirentes et legales deffeso<n>es contra cunctas personas. Et de eviccionem obligo tibi et tuis et cui volueris me et omnia bona mea mobilia et immobilia, habita et habenda. Teneamini etiam tu et tui facere adiutorium ad censum unium galline quem ego facio predicto monasterio, predictis domibus quas tibi vendo, et pro illis quas michi ibi retineo mediam gallinam, singulis annis, dicti monasterio.

Actum est hoc XIII° kalendas aprilis anno domini M^o CC^o LXXX° primo.

Sig+num Iohannis de Alçamora predicti, qui hec facio et firmo. Testes huius rei sunt Berengarius de Caneto et Berengarius de Prato, clericus. Ego frater Romeus, Dei gratia Portellensis abbas, subscribo salvo iure et dominio monasterii Sancti Petri de Portella in omnibus +.

Sig+num fratris Petri, monachi. Sig+num Bernardi de Sala, notarii publici Minorise, qui hec scribi fecit/ et clausit die et anno prefixo.

Sig+num Iacobi de Arters, notarii publici Minorise, qui hoc translatum scribi fecit et clauso, cum apposito in XIII° linea, ubi dicitur fecit, nonas aprilis, anno Domini millesimo trecentesimo duodecimo. Presentibus testibus Bonanato de Gradu et P[etro, loco Moni]strollo, scriptoribus.

1284, maig, 4

Donació al monestir. *Bernat Sabater, de Carboneres, de la parròquia de Sant Joan d'Avinyó, dóna al monestir de Sant Pere de la Portella el seu mas de Fullà i la seva vinya anomenada Roca Rodona,*

que havia comprat al senyor de Torrent Profund i que són situats a la parròquia d'Olvan. Estableix com a condició que el dia del Sant Sopar han d'acollir al claustre del monestir tretze pobres, oferir a cadascun d'ells una lliura de pa, una mesura ("justícia") de vi i una mesura ("justícia") de faves i rentar-los els peus i les mans, d'acord amb el costum de l'abadia. També estableix que, en el dia de la seva mort, facin un àpat tant l'abat com la resta de la comunitat. Així mateix, s'especifica que l'abat i els monjos han de cantar les vespres, les matines, les hores i les misses de difunts, solemnement, per la seva ànima i la dels seus parents i han d'anar a la seva tomba, amb una candela, al cementiri del monestir, i absoldran la seva ànima i la de la resta que hi són sebollits.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (35 × 21 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb alguna taca petita. Al verso: "Donació feta per Bernat Sabater <...>", "Carta de Bn. Çaba[ter]", "Saccus 1, littera [A], n° 6".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 48-49; remet a "És carta de lletra A, n° 6". Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 135. Vegeu doc. 311.

[N]otum sit omnibus quod ego Bernardus Zabaterii de Carboneres, de parrochia Sancti Iohannis de Avinione, spontaneus et consultus et ex certa sciencia, per me et omnes meos natos et nascituros, cum hoc publico instrumento in perpetuum irrevocabiliter valituro, dono et offero domino Deo et Beato apostolo suo Petro et eius monasterio de Portella et abbatibus et monachis qui ibidem [...] fuerint, totum mansum meum de Fulia qui vocatur Mansus [cum¹] quadam vineam meam et terram vocatam Rocham Redonam. Quem mansum cum vinea et dicta terra emi de domino de Torrente Profundo, pro alodio francho et libero. Quem dictum mansum, cum dicta vinea et terra, per mee et meos et nascituros dono et offero predicto Beato Petro et eius monasterio, pro alodio francho, in perpetuum, cum omnibus suis affrontacionibus, pertinentiis et tenedonibus ac iuribus universis et cum hominibus et feminabus que ibi sunt vel deinceps fuerint et cum omnibus in se habentibus vel habere debentibus, irrevocabili donacione facta inter vivos. Inducens Beatum Petrum et eius monasterium et abbatem et conventum eiusdem in plenam et corporalem possessionem, iuris et facti, ut melius et utilius dici potest ad commodum et utilitatem dicti monasterii et eius abbatuum² et conventuum. Extrahens hec omnia et singula de meo meorumque iure, dominio et posse eadem omnia in vestrum vestrorumque successorum ius dominium et posse transfero irrevocab[iliter], tali siquidem pacto

dono domino Deo et Beato Petro apostolo monasterio et abbatibus ac conventus predictis prenomatum mansum et vineam predictam, cum dicta terra et dominium et census et partes expletorum et omnia alia que aliqua ratione iure, modo vel casu [in]de exire debent quolibet anno. Ut semper annuatim, in die Cene Domini, mitantur in claustro dicti monasterii tredecim pauperes quibus dentur unicuique unam libram panis et iusticiam vini optimi et unam iusticiam fabarum et laventur eisdem pedes et manus per conventum, ut est moris monasterii. Quibus pauperibus volo quod provideatur eis de redditibus predictorum vinee et terre. Et de redditibus predicti mansi detur, die obitus mei, pietancia abbati et conventui et monasterio de cibis convenientibus ipsi diei honorifice secundum quod redditus habundaverint. Et ipsi abbas et conventus cantent vesperos et matutinos et horas et missas defunctorum, sollempniter, pro anima mea et parentum meorum et exeant super vas meum, omnes in simul, et absolvant animam meam et aliorum qui in cimiterio dicti monasterii sunt sepulti. Quod officium fiat cum candelis, que ardeant coram altari Beati Petri et Beate Marie, scilicet, coram Beato Petro, II^{as} et unam, coram altari Beate Marie, in omnibus horis, scilicet matutinis, vesperis et missa et unicuique monacho detur candela I^a ardens cum exeant ad processionem ad solvendum tumultum meum, et hoc totum fiat de redditibus dicti mansi per eum qui predictum officium tenuerit. Quem quidem mansum et vineam cum terra teneat unus monachus dicti monasterii cui abbas comiserit qui quidem monachus faciat dictum servitium ut superius continentur et si ille monachus qui predicta tenuerit negligens fuerit inventus teneatur abbas ipsum remeterere a dicto officio et assignet alii qui melius faciat ut fieri tenebitur et idem monachus, quicumque fuerit, teneatur de dictis redditibus cum abbate et conventum singulis annis publice computare. Item volo et ordino quod si dictus abbas dicta predicta negligens fuerit taliter quod dictum officium non fieret ut superius continetur heredes et successores mei qui fuerint pro tempore in manso de Carboneres, parrochie de Avinio, accipiant redditus dicti mansi et vinee et terre predictarum et supradictum officium faciant de quibus redditibus et de receptis et expensis habeant computare cum abbate et conventu predictis. Et volo quod possint dicti successores mei seu heredes sibi de predictis aliquid a[dminis]trare³ set in deffectum ipsorum abbatis et conventus dictum officium totaliter faciant ut superius continentur predictam donacionem et assignacionem dicti officii. Facio ad

honorem domini nostri Ihesu Christi et Beati Petri apostoli et pro salute anime mee et parentum meorum. Et promito bona fide et firma stipulacione me dictam donacionem de omnibus predictis et assignacionem firmam et perpetuam habere et non in aliquo contravenire, sub obligacione omnium bonorum meorum. Et infra eligo mei sepultura in cimiterio predicti monasterii in mea plena sanitate. Et ut hec omnia predicta maiore gaudeat firmitate iuro super sancta Dei IIII^{or} Evangelia, coram mei posita et meis propriis manibus tacta, predicta omnia et singula firma et rata perpetuo habere et non in aliquo contravenire.

Quod est actum IIII nonas madii, anno Domini M CC LXXX IIII.

Sig+num Bernardi Zabaterii predicti, qui hec omnia predicta laudat et firmat et iurat nunquam contravenire. Sig+++na Bartolomei de Solerio et Petri de Conemines et Bartolmei de Minovis, scolaris, testium.

Petrus de Minovis, rector ecclesie d'Olvan, scripsit hec et suum sig+num apposuit die et anno prefixis.

1. *Hi ha una taca.*
2. *Sic.*
3. *Lectura plausible.*

101

1285, octubre, 26

Donació al monestir. *Tomasa de Guàrdia, vídua del noble Ramon de Guàrdia i filla de Berenguer i d'Elisenda de Portella, dóna al monestir de Sant Pere de la Portella i al seu abat Romeu el delme de la parròquia de Santa Maria d'Olvan. També cedeix el mas de Cases i el feu que Guillem de Vall té per ella a la "Vall Formosa" (la Vallbella?), en aquesta parròquia. Fa aquesta donació per tal que es pugui complir la voluntat del seu pare de fundar un benefici per a un prevere a l'altar de Sant Nicolau de l'esmentat monestir. També vol que se celebri l'aniversari del seu pare, tal com consta a les darreres voluntats expressades al seu testament, i que se celebri, així mateix, l'aniversari del dia de la seva defunció. Vol que deu eclesiàstics, entre monjos i preveres, cantin i celebrin deu misses per la seva ànima davant de l'altar de Sant Pere (i deu més per la del seu pare), que facin una processó fins al sepulcre del seu pare i que l'abat ofereixi dotze diners de moneda de tern de Barcelona*

a cadascun dels preveres que hi participin. A més, estableix que el dia de la mort de Nostre Senyor, l'abat rebí cinquanta pobres i els doni una lliura de pa i una mesura ("justícia") de vi (com si fossin monjos) i dues farinetes (pulmenta) si és dia d'abstinència o bé dos tipus de carn diferent (si se'n pot menjar). A més, han de donar als esmentats cinquanta pobres cent alnes de cànem, per tal que tots puguin tenir unes camises fetes amb aquesta roba. A més, el prevere beneficiat de l'altar de Sant Nicolau, que ha d'ésser monjo, ha de celebrar-hi cada dia una missa per l'ànima del seu pare i la d'ella. S'estableix també la forma com ha d'ésser nomenat aquest beneficiat i tots aquells que s'han de preocupar perquè es faci aquest nomenament. A més, s'estableix que l'abat i la comunitat del monestir de la Portella resten obligats a donar a l'esmentada Tomasa (o a qui ella digui), cada any, per Tots Sants, durant trenta anys, quatre-cents sous de moneda de Barcelona de tern. També han de donar a Marquesa, prioressa de Valldaura, cada any, per la Mare de Déu d'agost, al llarg de tota la seva vida, cent sous d'aquesta moneda.

[A]. Document conservat a l'ADS l'any 1935.

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 49-50; remet a "És carta de lletra A, n° 8". Vegeu doc. 310.

a.* SANTAMARIA, 1935, ap. XXXIV, pàgs. 35-36 de l'apèndix documental.

In Christi nomine. Sit omnibus manifestum quod nos domina Thomasia, uxor nobilis Raimundi de Guardia, quondam, per nos et nostros successores, natos et nascituros, ob remedium anime Berengarii de Portella, patris nostri, quondam, et anime nostre et domine Elicsendis de Portella, matris nostre, quondam, uxoris dicti Berengarii, et omnium parentum nostrorum, scienter et consulte habendo Deum pre oculis, sponte offerimus, damus atque stabilimus, in perpetuum, monasterio Sancti Petri de Portella et fratri Romeo, Dei gratia abbati, et conventui eiusdem et successoribus eorum, in perpetuum, totum decimum quod accipimus et habere et percipere debemus et consuevimus in tota parochia Sancte Marie de Olvan, simul cum manso de Casis, quod ibidem habemus, et cum iure et dominio quod ibidem habemus, et in feudo quod Guillelmus de Valle pro nobis tenet in parochia supradicta. Quod dictum decimum et mansum et dominium quod habemus et habere debemus, in illo feudo quod Guillelmus de Valle accepit in dicto decimo, quod feudum pro nobis tenet, offerimus, damus et concedimus perpetuo dicto monasterio de Portella, pro complimento illius presbiteratus quod predictus Berenga-

rius de Portella, pater noster, constituit in dicto monasterio, in altari Sancti Nicolai, et pro aniversario quod idem Berengarius de Portella constituit sibi die obitus sui, in predicto monasterio de Portella ac in testamento eiusdem plenius continetur. Et volumus et ordinamus quod dictum aniversario, quod pater noster sibi constituit in die obitus sui, fiat sicut in suo testamento seu ultima voluntate continetur. Item volumus et ordinamus quod die obitus nostri, domine Thomasie predicte, fiat annuatim perpetuo anniversarium in dicto monasterio de Portella, tali ut modo quod abbas et conventus et alii presbiteri, tot qui sufficiant ad decem inter monachos et alios, cantent et celebrent missas pro anima nostra et, celebratis missis, absolvant animam meam coram altari beati Petri, simul induti vestimentis sacerdotalibus tenentes candelas in manibus, quo facto faciant processionem usque ad sepulcrum patris nostri predicti et absolvant animam ipsius cum honore et reverencia Ihesu Christi, et dictus abbas offerat singulis presbiteris de predictis unicuique duodecim denarios Barchinenses monete proprio de terno et provideat eisdem honorifice in victualibus, et illum idem anniversarium faciant in crastinum in omnibus et per omnia, ut superius continetur, ita quod, qualibet die, canant et celebrent decem missas, ita quod fiat complementum de viginti missis illos duos dies quolibet anno. Item volumus et ordinamus quod in die obitus nostri, domine Thomasie predicte, annuatim, perpetuo, abbas dicti monasterii recipiat quinquaginta pauperes, in dicto monasterio, et donet eis unicuique libram panis frumenti et iusticiam vini, sicut uni monaco, et duo pulmenta, si dies non fuerit carnalis, et si dies carnalis fuerit quod det eis de duabus carnibus et donet, predictis quinquaginta pauperibus, centum alnas de canami, quas dividat inter eos iuxta discrecionem suam, ita quod omnes habeant camisas de dicto panno. Que omnia dicimus et ordinamus quod fiant honorifice, ut superius continetur, de predictis decimo et manso de Casis et de redditibus et exitibus Vallis Formose, quos dictus Berengarius de Portella, pater noster, assignavit ad presbiteratum predictum et anniversarium in die sui obitus faciendum. Item volumus et ordinamus quod unus presbiter instituat perpetuo in altari Sancti Nicholai, constructo in dicto monasterio de Portella, qui ibi celebret, qualiter die, pro anima dicti patris mei et mea, et dictus presbiter sit monachus et ordinetur sicut dictus pater meus ordinavit et ordinari mandavit in suo testamento, hoc tamen addito, quod volumus quod dictus monachus presbiter, qui in dicto altari instituetur et ad predicta

assignabitur, presentetur et assignetur nobis, dum vixerimus, et coram nobis affirmat onus predictum et promitat celebrare in dicto altare, ut supra dicimus, et post obitum vero nostrum presentetur et assignetur sub dicta forma Poncio de Guardia, filio nostro, et successoribus suis dominis castri de Guardia. Item volumus, dicimus et ordinamus quod si dictus abbas et conventus dicti monasterii in predictis inventi fuerint negligentes, quo minus fiant predicta, dictus Poncius de Guardia, in vita sua, possit compellere monasterium predictum et abbatem et conventum eisdem ad complendum predicta, ita scilicet quod moneat abbatem et conventum dicti monasterii ad complendum predicta, et si monitione facta abbatem et conventui dicti monasterii de predictis complendis ipsi infra duos menses immediate post dictam monitionem sequentes non compleverint, id quod defecerit de predictis quod predictus Poncius de Guardia possit accipere et occupare decimum et mansum de Casis, sua propria auctoritate, et quod predicta fieri faciat et complere in monasterio de Portella predicto imputatis in predictis redditibus et exitibus Vallis Formose. Post obitum vero ipsius Poncii de Guardia, si dictii abbas et conventus inventi fuerint negligentes in predictis, volumus quod Berengarius de Guardia, canonicus Barchinonensis, si supervixerit dicto Poncio, possit compellere ipsos ad complendum predicta sicut ipse Poncius posset, in vita sua, sub forma superius comprehensa in persona ipsius Poncii. Post obitum vero dicti Berengarii de Guardia, Raymundus de Guardia, frater milicie Templi, filius noster, si supervixerit dicto Berengario et Poncio de Guardia, possit compellere dictos abbatem et conventum ad predicta complenda, sub forma in persona predicti Poncii comprehensa. Post obitum vero dictorum Poncii, Berengarii et fratris Raymundi de Guardia, domina Marquesia de Guardia, priorissa monasterii Vallis Laure, possit compellere predictos abbatem et conventum ad complendum predicta, sub forma superius comprehensa. Post obitum vero predictorum, dominus episcopus Urgellensis compellat monasterium predictum, abbatem et conventum, ad complendum predicta, accipiendo et occupando decimum et mansum de Casis predictum, sub forma predicta. Et si abbas et conventus predicti et dominus episcopus Urgellensis in predictis negligentes inventi fuerint, dominus castri de Guardia compellat dictum monasterium, abbatem et conventum eiusdem ad complendum et faciendum predicta, accipiendo et occupando decimum et mansum de Casis predictum sub forma superius comprehensa, in persona Poncii de Guardia. Retinemus

tamen nobis dicte domine Thomasie in predicta oblatione, donacione, concessione et stabilimento, quod dictum monasterium de Portella et abbas et conventus eiusdem donent nobis annuatim, in festo Omnium Sanctorum, hinc ad triginta annos continue numerandos, quodringentos solidos, bone monete Barchinone proprio de terno, quos quodringentos solidos reciperemus nos quolibet anno in dicto festo dum vixerimus; si autem nos mori contingerit ante dictos triginta annos completos, quod dictus abbas et conventus donet dictos quodringentos solidos qualibet anno in dicto festo, cuicumque nos mandaverimus verbo vel scripto donec dicti triginta anni fuerint completi; transactis vero dicti triginta annis, non teneantur dictos quodringentos solidos alicui dare. Donent etiam nobis et solvant in primo venturo festo Natalis Domini octingentos solidos monete predictae, quorum quodringenti solidi computentur in solucione unius anni dictorum triginta annorum. Retinemus etiam quod donent domine Marquesie priorisse Vallis Laure predictae, annuatim, continue, in festo Sancte Marie augusti, in tota vita sua, tantum centum solidos dicte monete. Post mortem vero suam, ipsos centum solidos dare nullomodo teneantur. Et ut predicta oblatio, concessio, donacio et stabilimentum maiorem semper obtineat firmitatem, iuramus per Deum et super sancta quatuor Evangelia, coram nobis posita et manibus nostris corporaliter tacta, omnia supradicta firma habere et nunquam in aliquo contravenire aliquo iure, causa vel ratione, et de evictione omnium predictorum et singulorum teneri promittimus, perpetuo, per nos et nostros dicto monasterio de Portella, et abbati et conventui eisdem et eorum successoribus, sub obligatione omnium bonorum nostrorum, mobilium et immobilium, habitorum et habendorum. Ad hec, nos frater Romeus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella predicti, et conventus eisdem, recipientes a vobis, domina Thomasia predicta, oblationem, donacionem, concessionem et stabilimentum predictum, promittimus vobis et vestris et omnibus aliis supradictis et notario infrascripto, eorum nomine stipulanti, per nos et omnes successores nostros, omnia supradicta et singula attendere perpetuo et complere, que a nobis attendendo fuerint et complenda sub forma, pactis et condicionibus supradictis, obligantes vobis et successoribus vestris et Poncio de Guardia et Berengario de Guardia et fratri Raymundo de Guardia et domine Marquesie, priorisse Vallis Laure, et domino episcopo Urgellensi et domino etiam castri de Guardia, in perpetuum licet absentibus, et vobis notario infrascripto eorum

nomine stipulanti, paciscenti et recipienti omnia bona nostra et dicti monasterii nostri, mobilia et immobilia, habita et habenda, dantes predictis omnibus et cuilibet eorum licenciam et potestatem compellendi nos et successores nostros ad predicta, sub forma superius comprehensa.

Actum est hoc VII kalendas novembris, anno Domini millesimo CC LXXX V.

Sig+num domine Thomasie, uxoris nobilis Raymundi de Guardia, quondam, que hec facimus, firmamus et concedimus atque iuramus. Nos frater Romeus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus. Sig+num fratris Guillelmi de Matamala, infirmarii. Sig+num fratris Bernardi, monachi. Sig+num fratris Iohannis, sacriste. Sig+num fratris Petri, monachi. Sig+num fratris Iuliani, monachi. Testes huius rei sunt Arnaldus de Grevolosa, Petrus de Grevolosa, Petrus Cabasa, cives Minorise, et Petrus de Minovis, capellanus ecclesie Sancte Marie de Olvan.

Sig+num magnifici Petri, notarii publici Minorise, qui hec scribi feci, cum lineis suprapositis in prima linea, ubi dicitur quondam, et clausi die et anno predictis.

102

1285, octubre, 26

Reconeixement de deute. *Romeu, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, i la resta de la comunitat reconeixen que Tomasa, vídua de Ramon de Guàrdia, va donar al cenobi el delme que rebia a la parròquia de Santa Maria d'Olvan, el mas de Cases i el domini que tenia al feu de Guillem de Vall, a canvi de rebre, durant trenta anys, per Tots Sants, quatre-cents sous de moneda de tern de Barcelona (per Nadal han de lliurar ja vuit-cents sous, quatre-cents dels quals comptaran com els del primer any) i a canvi que Marquesa, prioressa de Valldaura, rebi, cada any, cent sous. El monestir dóna com a fidejussors Ramon de Minoves, Antoni de Torrents, Romeu de Cases, Romeu Saquet, Ramon de Codina, Pere de Puig Cogul, Bernat de Soler, Ramon de Cerdanyola, Pere de Palau i Arnau de Casa Mitjana.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33 × 39 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca. Al verso: "Sac 4, littera A, núm. 9", "Abbas de Portella <...>".

- B. ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia de 1286 (34 × 31 cm). Pergamí amb alguna taca i algun fragment força descolorit. Al verso: “Sac 4, littera A, núm. 9.”
- C. Regest: ACA, Monacals d’Hisenda, vol. 1134, pàgs. 50-51; remet a “És carta de lletra A, n° 9”. Vegeu doc. 310.

Sit¹ omnibus notum quod nos frater Romeus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, et conventus eiusdem loci, per nos et omnes successores nostros, confitemur et recognoscimus vobis domine Thomasie, uxori nobilis Raimundi de Guardia, quondam, quod in donacione, oblacione et stabilimento quod nobis et dicto monasterio nostro fecistis de decimo, quod habeatis in parrochia Sancte Marie de Olvan, et de manso de Casis et de dominio quod habebitis in feudo quod Guillelmus de Valle pro vobis tenebat, in dicta parrochia, retinuistis vobis quolibet anno, donec triginta anni a presenti die in antea computandi fuerint completi, quadringentos solidos bone monete Barchinonensis, perpetue, de terno, quos nos teneremur vobis solvere, annuatim, in festo² Omnium Sanctorum, et quod teneremur etiam vobis solvere, in primo venturo festo Natalis Domini, octingentos solidos dicte monete, quorum quadringenti solidi computarentur in solucione unius anni dictorum triginta annorum. Retinuistis etiam domine Marquesie, priorisse Vallis Laure, quolibet anno, in tota vita sua, tamen centum solidos monete predicte, quos nos et successores nostri, annuatim, in festo Sancte Marie augusti, sibi solvere teneamur. Quare, cum hoc publico instrumento, renunciando omni excepcioni donacionis, oblacionis et stabilimenti predictorum non habitorum et doli, promittimus vobis, per nos et omnes successores nostros, quam predictos quadringentos solidos solvemus vobis et cui volueritis, annuatim, in festo Omnium Sanctorum, donec predicti triginta anni a presenti die in antea computandi continue fuerint completi. Solvemus etiam vobis et cui volueritis in primo venturo festo Natalis Domini predictos octingentos solidos, quorum octingentorum solidorum, quadringenti computentur in solucione unius anni dictorum triginta annorum. Et si forte ante dictos triginta annos completos contingeret vos mori, promittimus dictos quadringentos solidos dare et solvere, quolibet anno, in festo Omnium Sanctorum, cuicumque vos mandaveritis verbo vel testamento, donec predicti triginta anni a presenti die in antea computandi ut dictum est fuerint completi. Et pro predictis omnibus vobis et vestris atendendis firmiter et complendis, obligamus vobis specialiter totum predictum decimum de Olvan et mansum de Casis, que nobis dedistis, et quicquid nos habemus

in tota parrochia Sancte Marie de Olvan et in baiulia nostra de Olvan. Et damus vobis et vestris licenciam et plenam potestatem quam possitis dictum decimum et mansum de Casis et omnia alia iura, que habemus et habere debemus in dicta parrochia et baiulia nostra de Olvan, accipere et occupare vestra propria auctoritate sine requisicione nostra et cuiuslibet curie et de eisdem et vestris satisfacere in predictis omnibus solucionibus nisi vobis et cui volueritis compelemus et faceremus dictas soluciones ut superius continetur. Insuper damus vobis fideiussores Raimundum de Minovis, Antonium de Torrentibus, Romeum de Casis, Romeum Saqueti, Raymundum de Cutina, Petrum de Podio Cugul, Bernardum de Solerio, Raimundum de Cerdanyola, Petrum de Palacio et Arnaldum de Casa Mijana, homines nostros qui nobiscum et sine nobis vobis et vestris teneantur³ de omnibus supradictis. Nos itaque omnes predicti, tam principales quam fideiussores, promittimus vobis, domine Thomasie predicte et vestris, omnia supradicta et singula atendere et complere, obligantes vobis et vestris quisque⁴ nostrum in solidum propter hec nos et omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda, et etiam omnia bona mobilia et immobilia dicti monasterii, dantes vobis licencia et plenam potestatem quod possitis nos et quemlibet nostrum et omnia bona pignorare⁵ vestra propria auctoritate, sine requisicione cuiuslibet curie vel iudicis, nisi vobis et cui volueritis faceremus et completemus omnes predictas soluciones ut superius continentur. Et ne aliquis nostrum⁶ pro aliquo valeat in hoc excusari vel differi nove constitutioni et beneficio dividende accionis. Et specialiter nos fideiussores epistole divi Adriani et nove constitutioni de fideiussoribus ac omni alii iuri, racioni et consuetudini contra hec repugnantibus penitus renunciamus.

Actum est hoc VII° kalendas novembris, anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto.

Sig+num Raimundi de Minoves, sig+num Antonii de Torrentibus, sig+num Romei de Casis, sig+num Romei Saqueti, sig+num Raimundi de Cutina, sig+num Petri de Podio Cugul, sig+num Bernardi de Solerio, sig+num Raimundi de Cerdanyola, sig+num Petri de Palacio, sig+num Arnaldi de Casa Mijana, nos qui hec facimus, concedimus et firmamus. Nos frater Romeus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num fratris Petri, sacriste.* Sig+num fratris Bernardi de za Ruvira, monachi.* Sig+num fratris Petri de Camtellyos, monachi. Sig+num fratris Arnaldi, monachi. Sig+num fratris Guillelmi de Matamala, infirmarii.

Testes huius rei sunt Arnaldus de Grevalosa, Petrus de Grevalosa et Petrus Sabata, cives Minorise.

Sig+num Petri de Minovis, rectoris ecclesie d'Olvan, in cuius manu et posse Raimundus de Minovis, Antonius de Torrentibus, Romeus de Casis, Romeus Saqueti, Raimundus de Cutina, Petrus de Podio Cugul, Bernardus de Solerio, Raimundus de Cerdaniola, Petrus de Palacio et Arnaldus de Casa Migana, fideiutores predictam hanc cartam et omnia contenta in ea, firmaverunt XIII kalendas ianuarii, anno predicto, presentibus testibus Bernardi de Mugals et Guillelmi Vila et Raimundi Mareiali.

Sig+num magistris Petri, notarii publici Minorise, qui hec scribi feci et clausi die et anno predictis.⁷

1. *En B, abans:* Hoc est translatum ab originali suo fideliter sumptum cuius tenor talis est. 2. *Repetit in festo dos cops.* 3. *Il·legible en A; transcrit de B.* 4. *Transcrit de B.* 5. *Repetit dues vegades.* 6. *Transcrit de B.* 7. *En B:* Matheus Clementis, mandato notarii prescripti hoc translatum scripsit et translatavit a suo originali, bene et fideliter, verbo ad verbum, nichil alio addito, mutato vel variato [...] ad eius examinatione Iacobo Eug et Raimundo de Nevano, literatis, qui videntes et legentes hoc translatum, cum dicto originali invenerunt illud originalis serie fideliter contineri [...], anno Domini M^o CC^o LXXX° V^o, die VIII idus februarii et suum sig+num hic aposuit. Sig+num Iacobi Garriga, publici Podicerdani notarii, quod hec subscribo.

103

1286, març, 1

Venda del domini útil. *Arnau de Coromines, la seva muller, Berenguera, llur fill, Ramon, i la muller d'aquest, Berenguera, venen a Bernat Rull, de Gironella, el domini útil de la vinya que tenen a Roca Rodona. Se n'esmenten les afrontacions. Aquesta vinya, a més, era sota el domini de l'abat de Sant Pere de la Portella, que havia de rebre la tasca i el delme; les primícies les rep el capellà de l'església d'Olvan. El preu de la venda de l'ús de la vinya és de vint-i-cinc sous barcelonesos; a més, els compradors han de donar cada any als venedors una gallina, el dia de Sant Miquel de setembre.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19,5×18,5cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb alguna taca i algun tall o forat. Al verso: "Sac 4, littera A, núm. 7."
 B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 49; remet a "És carta de lletra A, n° 7". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod nos Arnaldus de Conemines et uxor mea, Berengaria, et Raimundus, filius eorum, et uxor eius, scilicet

Berengaria, per nos et nostros, natos et nascituros, vendimus tibi Bernardo Rul de Gerundella et tuis et cui volueris, in perpetuum, ipsas vineas nostras, quas habemus apud Rocha Rotunda, que affrontant de oriente in honore nostri venditorum, de meridie in camino de Berga, de occidente et de circio in honore mei hemp-toris, cum omnibus iuris et pertinenciis suis et affrontacionibus suis et cum omnibus infra eas et supra eas et cum ingressibus et egressibus suis. Faciemus tibi et tuis et cui volueris tenere, habere et pacifice possidere libere et quiete de omni persona, ad omnes tuas tuorumque voluntates ibi et idem perpetuo faciendas, sicut melius et utilius dici vel intelligi potest, ad tuum commodum et tuorum, salvo tamen iure domini et dominio abbatis Sancti Petri de Portella et tascham et decimam sibi et suis successoribus et primiciam cappelano de Olvan. Et firmam et legalem garentiam tibi et tuis faciemus contra omnes personas, pro quibus tibi obligamus omnia bona nostra habita et habenda ubique. Et facias tu et tui nobis et nostris, unoquoque anno, in festo Sancti Michaelis septembris, unam gallinam censualem, et nichil unquam aliud tu vel tui teneatis facere nobis nec nostris. Et profitemur nos inde XXV solidos Barchinonenses a te recepisse, de quibus sumus bene peccati omnimode nostre voluntati, renunciantes omni exceptioni peccunie non numerate et doli et omni alii iuri quo contravenire possimus.

Actum est hoc kalendas marcii, anno Domini M CC LXXX V.

Sig+num Arnaldi de Conemines de Olvan. Sig+num Berengarie, uxoris eius. Sig+num Raymundi, filii eorum. Sig+num Berengarie, uxoris eius, qui hoc laudamus et firmamus testesque firmare rogamus. Sig++na Petri de Condemines et Guillelmi de Box, testium. Nos frater Romeus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus salvo iure et dominio monasterii de Portella, in omnibus +.* Sig+num fratris Guillelmi de Matamala, infirmarii.*

Berengarius de Cinto, rector ecclesie de Gerundella, qui hoc scripsit et hoc sig+num fecit die et anno prefixo.

1288, juliol, 17

Establiment fet per l'abat. *L'abat Romeu del monestir de Sant Pere de la Portella estableix a Pere d'Olivera, Ramon Fuster, Guillem*

Llobet i Salvador de Gavarresa, de Fucimanya, homes del monestir, el mas nou que antigament era anomenat mas de Plana, situat al terme de Fucimanya, a la parròquia de Sant Martí de Serraïma. Una part del mas, de la qual s'esmenten les afrontacions, era de Pere d'Olivera i la resta era dels altres homes. S'esmenten d'una manera detallada els censos que cal pagar. Han de lliurar, com a entrada, dos quaters d'oli i vint-i-tres sous de moneda barcelonesa de tern.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (32 × 30 cm). Pergamí amb algunes taques i amb trossos amb la tinta molt descolorida. Al verso: "Sacus 5, littera A., núm. 3", "Stabliment fet per fra Romeu, abbat del monastir de Sant Pere de Portella a Pera de Olivera <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 65-66; remet a "És carta de lletra A, n° 3". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos frater Rumeus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, de assensu et voluntate conventus eiusdem monasterii [d]amus, laudamus, concedimus et in perpetuum stabilimus vobis, Petro de Olivaria, Raymundo Fusterii, Guillelmo Lupeti et Salvatore de Gavar[esa] de Fuzimaya, homines nostros et dicti monasterii et vestros totum mansum nostrum qui antiquitus vocatur mansus de Plana vel manso [...]. Qui mansus est in termino de Fuzimaya et in parrochia Sancti Martini de Sarrayma, sub dominio nostri et dicti monasterii. Et est [divisum] et separatum, de assensu nostro et voluntate nostra [...] hunc modum, scilicet quod dictus Petrus de Olivaria recepit et habuit, pro sua parte,¹ casalidicos² dicti mansi de Plana, cum honore vocato Plana; et affrontat ab oriente in cingulo, ab occiduo et meridie in via publica que vadit de ecclesia Sancte Marie de Fuzimaya versus mansum de Gavaresa usque ad Cortegal et decendit de Plana a Berga³ vero in Comellis. Habu⁴ etiam et recepit dictus Salvator, pro sua parte tocius dicti mansi, omnes honores qui sunt de illo cingulo de Plana aval, versus meridie, et affrontant, ab oriente et meridie, in honoribus dicti Salvatoris et Marimonus de Casa Nova et in torrente de Garfiyera et in honore Raymundi Fusterii, ab occidente in supradicto Cortegal, a circio vero in dicto cingulo. Omnes vero alios honores dicti mansi de Plana \sunt dicatorum Raimundi Fusterii et Guillelmi Lopeto/, qui sunt ex parte cercii de illis Comelliis amunt, ubique sint, sicut sunt terminati et divisi inter eos et dictum mansum de Plana. Fecit mansum partem, cum omnibus suis honoribus, pertinenciis, tenedonibus, possessionibus, melioramentis, introibus et exitibus arboribus omnibus cuiuscumque generis suis, cultis et incultis,

pascuis et eremis et omnibus aliis ad dictum mansum et honoribus spetantibus et spetare debentibus et causa omnibus iuribus nostris locis, vocibus, racionibus et accionibus, realibus et personalibus, [...] et directis, seu etiam mixtis et universiis aliis, in hiis et pro hiis, vobis competentibus et competentes vobis et vestris, damus, laudamus, concedimus et in perpetuum stabilimus ut inter vos divisum et separatum et cum terminis terminatum, sub tali vero condicione ut predicta omnia et singula super nos et iure pro nobis et monasterio memorato teneatis et ibi alium dominum non faciatis nec reclametis nisi nos et abbates dicti monasterii et donetis tu, dictus Petrus de Olivera, et tui, pro tua dicta porcione, nobis et nostris successores, semper annuatim pro censu, in festis Sancti Iacobi, quatuor denarios censuales Barchinonenses de terno et medium dotzenum tritici bayulo, pro suis comestionibus, et de omnibus expletis que Deus in dicta tua porcione dederit, tascham et decimam. Et ea dictus Salvator et tui donetis semper, de omnibus expletis que Dei, in honoribus tue porcionis, dederit tascham et decimam, fideliter, et decem denarios censuales, semper, annuatim, in termino supradicto, et unum dotzenum tritici bayulo, pro suis comestionibus. Donetis etiam vos, Raymundus Fusterii et Guillelmus Lopet, de expletis que Deus in honoribus dicte vestre porcionis dederit, tascham et decimam; de illis vero que sunt ultra torrentem de Garseyera donetis vobis et vestris et expletis sextam partem et \unusquisque vestrum/ octo denarios censuales, semper annuatim, pro censu, in termino supradicto, et \unusquisque/ mediam dotzenam tercia bayulo, pro suis comestionibus. Nullum alium censum necque parte expletorum, pro predicto manso et honoribus, vobis vel vestris nec etiam alicui dare vel reddere teneamini nisi ea que superius nominant. Rectum vero promittimus, sub obligacione omnium bonorum nostrorum et dicti monasterii, hec omnia vos et vestros facere, tenere, habere, possidere et expletare in pace et esse actores et deffensores contra omnes personas. Pro hiis autem recognoscimus a vobis recepisse, pro intrata, duos quarterios oley et viginta tres solidos Barchinonenses de terno. Renunciando excepcioni predictorum non receptorum et doli et intrata non recepte.

Actum est hoc XVI° kalendas augusti, anno Domini M^o CC^o LXXX° octavo.

Sig+num \fratris/ Rumei, Dei gratia abbatis supradicti. Sig+num Petri de Oliveria, bayuli. Testes huius rey sunt Guillelmus de Carboneriis, Bernardus Fusterii et Iacobus de Fontaya.

Nos frater Romeus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus, salvo iure et dominio monasterii de Portella in omnibus +.* Sig+num fratris Bernardi de za Ruvira, prioris.*

Sig+num Guillelmi Sercatoris, rectoris ecclesie Sancte Marie de Orta et notarii publici, qui hec scripsit cum dictionibus suprapositis in XII^a linea, ubi dicitur sunt dictorum Raimundi Fusterii et Guillelmi Lopeti, et in XX^a IIII^a in duobus locis, ubi dicitur unusquisque vestrum, et clausit die et anno quo supra.

1. *Lectura dubtosa.* 2. *Pot correspondre al casalatge del mas o nucli de l'explotació.* 3. *Dubtós.* 4. *Sic.*

105

1288, novembre, 12

Venda del domini útil i sotsestabliment. *Joan sa Serra, de la parròquia de Sant Joan de Vilada, i la seva muller, Ermessenda, venen a Bernat Ferrer, d'aquesta parròquia, tres trossos de terra, situats al lloc anomenat Llinars, al terme esmentat i sota el domini de Sibila de Berga —hereva del difunt comte del Pallars—, del monestir de Sant Pere de la Portella i del castlà del castell de Roset. Se n'esmenten les afrontacions. El preu de la venda és de setanta sous barcelonesos de tern. A part de la tasca que hauran de donar, d'acord amb el costum, als senyors, també hauran de lliurar als venedors, cada Nadal, un cens de dos diners de Barcelona.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24 × 36 cm). Pergamí en bon estat, però enfosquit i amb taques i amb alguns forats petits. Al verso: "Venda feta per Joan Za Serra de Vilada a Bernat Ferrer de tres pesas de terra en lo lloch Joan en domini de Sibila, abadía y Roset. Littera E, nº 13."

Noverint universi quod nos Iohannes za Serra, de parochia Sancti Iohannis de Vilaada, et Ermessendis, uxor eius, non seducti ab aliquo circumventi set gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes nostros presentes et futuros et cum hoc pub[lico instru]mento, vendimus et concedimus et de presente corporaliter tradimus tibi Bernardo Fferrarii, de eadem parochia, et tuis et cui volueris perpetuo illos tres trocios terre quos habemus in parochia de Vilaada, in loco vocato Linares, sub dominio domine Sibilie de Berga, heredis domini comitis Pallariensis, quondam, et monasterii Santi Petri de Portella et castlani castri de Roseto, prout distinctum est et terminatum. Et affrontatur mayor ipsarum, ex duabus partibus,

in honore Iacobi za Serra, alia vero petia terre affrontatur, ex una parte, in honore de na comtessa et, ex alia parte, in honore Petri Baro et, ex alia parte, in honore tuo. Predictos itaque tres trocios terre, sicut terminati sunt et termini sunt ibi positi, cum introitibus et exitibus, suis arboribus diversorum generum et cum omnibus pertinentiis ad ipsos expectantibus et melioramentis ibi factis et in posterum faciendis, vendimus et concedimus tibi et tuis et cui vuleris, perpetuo, [...] de nostro nostrorumque dominio, iure et posse extrahimus et in tuum tuorumque dominium, ius et posse mitimus et transfferimus, pleno iure, sicut melius dici et intelligi potest, ad tuum tuorumque salvamentum et bonum intellectum et ad omnes tuas tuorumque voluntates libere faciendas, precio septuaginta solidos Barchinonenses de terno, de quibus sumus bene tui peccati nostre voluntati, renunciantes exceptioni precii sive pecunie non habite et non recepte et doli. Et sicquid plus predicto precio hec presens vendicio valet autem est in posterum valitura totam illam plus valenciam habeas in nostro dono proprio firmo et irrevocabili. Itaque racione iusti precii aut alia qualibet deceptionis, non possimus te vel tuos, in iudicio vel extra, aliquo tempore convenire. Quare renunciamus illi iuri quo deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur et omni alii iuri racione et consuetudini contra hec repugnantibus. Inducentes te et tuos in veram et plenam corporalem possessionem iure et facti et te verum dominum et proprietarium. Constituimus in rem tuam propriam, ad habendum, tenendum, possidendum, expletandum, vendendum, impignorandum seu alienandum et ad omnes tuas tuorumque voluntates libere faciendas. Cedentes atque dantes tibi et tuis omnia loca nostra, iura, voces et acciones, reales et personales, quibus possis uti, agere et experiri, in iudicio et extra, quem admodum nos possemus ante huiusmodi vendicionem. Et per nos et omnes nostros faciemus tibi et tuis facere, tenere, habere et in pace omnique tempore possidere et expletare hec omnia predicta contra omnes personas indistincte, salvo iure et dominio dominorum et salva tascha ipsis dominis. Et ultra dictam tascham consuetam donetis tu et tui nobis et nostris, quolibet anno, pro censu, in ffesto Natalis Domini, duos denarios monete curibilis Barchinonensis. Et nullum alium censum nec partem aliquam nobis nec nostris nec alicui alii persone dare vel facere teneatis nisi ut superius dictum est. Et de eviccione teneri promittimus et tenemur bona fide et firma stipulacione in causa, ante causam et post causam, in iure et extra ius. Pro qua eviccione et guiren-

cia et omnibus aliis supradictis vobis venditis, obligamus tibi et tuis omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda, ubique sint, renunciantes sponte et consulte omni iuri canonico et civili, comuni et privato, scripto et non scripto, introducto et introducendo. Et expresse ego, Ermessendis, predicta, certificata de iure meo, iuro ad santa Dei quatuor Evangelia, corporaliter a me tacta, omnia predicta attendere, servare et complere et non in aliquo contravenire, racione mee dotis et sponsalicii. Immo, sub virtute prestiti iuramenti, renuncio meo sponsalicio et auxilio senatus consulti Velleyani¹ et iuri ypothecarum mearum.

Actum est hoc pridie idus novembris, anno Domini M^o CC^o LXXX° octavo.

Sig++na Iohannis za Serra et Ermessendis, uxore eius, iurare predictorum, qui hec laudamus et firmamus. Sig+num Raimundi de Urgio, tutoris testamentarii Sibilie filie, heredis, in Berga et Berguitano, domini comitis Pallariensis, quondam, qui racione domini predicta laudamus et firmamus et de tercio sumus bene procurati. Sig+num Bernardi de Roseto, filii et heredis Petri de Roseto, quondam, qui racione domini mei quod fuit de za Illa, hec laudo et firmo. Nos frater Romeus, Dei gracia abbas Portellensis, firmamus salvo iure et dominio monasterii de Portella in omnibus +.* Sig+num fratris Mathei, monachi.* Testes huius rey sunt Guillelmus de Noguerio, Raimundus Massoti de Sponea et Bernardus Cap.

Bernardus de Pontibus, notarius publicus Berge, hec scribi fecit et clausit hec suo sig+no.

1. *Trobem aquest esment al senatconsult Velleiani en molts altres documents de la corona catalanoaragonesa i també d'altres països europeus, especialment a partir de mitjan segle XIII. Trobarem aquesta fórmula en molts altres documents d'aquest diplomatar.*

1291, març, 11

Venda de domini útil. *Pere Baró, de la parròquia de Sant Joan de Vilada, ven a Bernat Ferrer, de la mateixa parròquia, un tros de terra, situat en aquesta parròquia, al costat del molí de Bernat Ferrer i sota el domini de Ramon de Pinyana de Berga. També ven un altre tros de terra situat a la mateixa parròquia i que està sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella; se n'esmenten les afrontacions. El preu dels dos trossos de terra és de quaranta*

sous barcelonesos de tern (dels quals set sous corresponen al tros que forma part de la senyoria del cenobi de la Portella).

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (27 × 28 cm). Pergamí en mal estat de conservació. La tinta és molt esblaimada; curiosament només es llegeix bé la línia on signa l'abat Romeu de la Portella i on hi ha la signatura del monjo Ramon de Bellví. Tot el pergamí està molt tacat i és difícil de llegir. Al verso: "Venda de Pere Baró a Bernat Ferrer de un molí y una pesa de terra en Vilada, que és en domini de la abadia. Littera E, n° 19", "Era serca¹ del molí".

Sit omnibus notum quod ego Petrus Baro, de parrochia Sancti Iohannis de Vilaada, non seductus ab aliquo vel circumventus, set gratis et ex certa sciencia, per me et meos, presentes et futuros, vendo et concedo tibi Bernardo Ferrarii, de eadem parrochia, et tuis et cui sive quibus volueris, perpetuo, quoddam trocium terre, quod habeo in dicta parrochia, iuxta molendinum tuum superius, sub dominio Raimundi de Pinyana de Berga. Item vendo et concedo tibi et tuis et cui velis, perpetuo, quoddam trocium terre quod habeo in dicta parrochia et in dicto loco, sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella, et affrontat, ex una parte, in aquali dicti molendinis et, ex aliis partibus, in honore tui dicti emptoris prout distinctum et terminatum est pro terminis ibi positos predictos. Itaque duos trocios terre, cum introitibus et exitibus, suis arboribus et pertinentiis universis, simul cum omnibus locis, iuribus, vocibus, et accionibus mihi in hiis et pro hiis competentibus et competituris, vendo et extraho de meo meorumque iure dominio et posse et in tuum tuorumque ius, dominium et posse mito et transfero irrevocabiliter. Et cum hoc publico instrumento perpetuo valituro induco te de presenti in corporalem possessionem, pleno iure, tanquam in rem tuam propriam, ad habendum, tenendum omnique tempore, in pace possidendum, dandum, vendendum, impignorandum seu alienandum et ad omnes tuas tuorumque voluntates libere faciendas, salvo in omnibus iure et dominio dictorum dominorum. Et nichil aliud in hiis retineo vel reservo. Pro precio autem huius vendicionis accepi a te quadraginta solidos Barchinonenses de terno, de quibus sunt septem solidos pro illo trocio terre quod tenetur pro dicto monasterio de Portella et totum residuum pro alio trocio quod tenetur pro Raimundo de Pinyana. Super quibus omnibus quia a te bene paccatus sum, renuncio exceptioni precii et peccunie non recepte et legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur. Et certificatus de pluri valencia predictorum, dono et remito tibi et tuis perpetuo sicquid hec que tibi vendo plus valent vel valuerint precio supradicto. Insuper pro-

mito solvere tibi et tuis totam presentem vendicionem et esse inde tibi et tuis legalis guirens, auctor et deffensor, et quod tenebor tibi et tuis semper de firma et legali eviccione et guirencia ac tenere et possidere faciam perpetuo contra omnes personas, obligans tibi et tuis propter hec omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint. Renuncians, quantum ad hec, omni iuri, racioni et consuetudini contra hec repugnantibus. Ad hec, nos Bernardus za Pessola et Iacobus de Çambrius, de dicta parrochia, precibus dicti vinditores constituimus nos in predictis guirencia et eviccione fideiussores et principales promissores² cum eo et sine eo tibi dicto emptori et tuis et quisque nostrum tenetur tibi et tuis de toto in solidum obligantes tibi et tuis, propter hec omnia bona nostra mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint. Renunciantes quantum ad hec nove constitutioni et beneficio dividende accionis et de duabus reys³ et epistole divi Adriani et legi qua cavetur principalem primo esse conveniendum.

Actum est hoc quinto idus marcii, anno Domini M CC no-nagesimo.

Sig+num Petri Baro, venditore predicti, qui hec laudo et firmo. Sig++na Bernardi za Pessola et Iacobi de Cambrius, fideiussores predictorum, qui hec laudamus et firmamus. Testes huius rei sunt Iacobus za Serra, Bartholinus, textore, et Raimundus, scholaris. Nos frater Romeus, Dei gratia abbas Portellensis firmamus salvo iure et dominio monasterii de Portella in omnibus +.* Sig+num fratris Raimundi de Pulcro Visu, monachi.*⁴

Sig+num Raimundi de Piyana, qui hec laudo et firmo et de certo sum bene paccati Bernardus de Pontibus, notarius publicus Berge, quod scribi fecit et clausit hoc suo sig+no.

1. Sic. 2. Lectura dubtosa. 3. Remet a la llei romana exceptio beneficium de duobus vel pluribus reis debendi. 4. Escrit amb la mateixa tinta que l'abat i en dues línies, a la dreta del pergami.

[1292], febrer, 11. Barcelona

Violència. *Jaume II mana al veguer del Berguedà que defensi els homes del monestir de Sant Pere de la Portella dels greuges que reben, contra les constitucions de pau i treva, de la gent de Berga i de la seva comarca, que prenen als pagesos de l'abadia els bous i les arades.*

- A. ACA, Cancelleria, reg. 91, fol. 29r.
a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 5, pàg. 385.

Vicario Berguitani vel eius locumtenenti.

Intelleximus per fratrem Romeum, venerabilem abbatem Sancti Petri de Portella, quod homines de Berga et de Berguitano, contra constitutiones pacis et treugue, gravant homines dicti monasterii indebite et iniuste, pignorando et capiendo ipsos homines et bestias aratorias et instrumenta arandi pro debitis dicti monasterii, quod fieri non debent, ut asseritur, ex constitutionibus supradictis. Quare volumus ac vobis dicimus et mandamus quatenus dictos homines seu bona eorum non permitatis gravari super predictis contra constitutiones pacis et treugue, immo ipsos manuteneatis et defendatis in iure, ipsis existentibus paratis facere querelantibus iusticie complementum.

Datum Barchinone, III° idus februarii *et cetera*, [anno Domini M^o CC^o XC^o primo].

108

[1292], març, 23. Barcelona

Violència. *Jaume II prega a Làscara, vídua del comte de Pallars, Arnau Roger I, que alliberi els homes de l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella que ha capturat i que els retorni les penyores que havia rebut.*

- A. ACA, Cancelleria, reg. 91, fol. 106r.
a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 6, pàgs. 385-386.

Nobile et dilecte dompne Laschare, uxori quondam nobilis viro Arnaldo Rogerii, comitis Pallariensis.

Intelleximus quod vos, indebite et iniuste, cepistis et pignorastis quosdam homines abbatis de Portella et ipsos homines captos adhuc detinetis et etiam pignoratos. Quare rogamus vos quatenus predictos homines a capcione qua detinentur visis presentibus absolvastis, restituentes eis pignora predicta per vos eis facta, quoniam si quam querimoniam habetis de dictis hominibus faciemus inde vobis per eos fieri iusticie complementum.

Datum Barchinone, X^o kalendas aprilis, [anno Domini M^o CC^o XC^o primo].

[1292], maig, 7. Barcelona

Violència i endeutament. *Jaume II mana a Làscara, vídua del comte de Pallars, Arnau Roger I, que no permeti que els seus homes compel·leixin i empenyorin els vassalls del monestir de Sant Pere de la Portella pels deutes de l'abat, tal com s'esdevé, altrament farà justícia.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 92, fol. 55v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 7, pàg. 386.

Nobili dompne Laschare, uxori nobilis Arnaldi Rogerii quondam comitis Pallariensis, salutem et dileccionem.

Ex parte hominum monasterii Sancti Petri de Portella fuit coram nobis propositum, coram nobis conquerendo, quod homines quidam vestri gravant dictos homines monasterii predicti indebite et iniuste, compellendo et pignorando et etiam capiendo auctoritate propria ipsos homines et boves aratorios et alia bona eorum pro debitis que abbas dicti monasterii debet hominibus vestris predictis, in quibus nec ipsi homines monasterii predicti nec bona eorum sunt principaliter vel fideiussorie, ut asserunt, obligati, licet etiam sint parati facere super querimoniis quas ab ipsis homines vestri habeant iusticie complementum. Verum, quia meminimus nos vobis rogando scripsisse ut hominibus dicti monasterii pignora eis facta per homines vestros restitui feceretur et intellexerimus per dictos homines iamdicti monasterii quod eis dicta pignora restituta non sunt nec etiam dicti homines vestri desinunt ipsos adhuc gravare, compellere, pignorare seu etiam capere pro debitis antedictis, et istud fiat in spretum et diminucionem nostri domini, iterato per presentes vos rogamus ac etiam vobis dicimus et mandamus quatenus dictos homines monasterii predicti non permitatis de cetero per dictos homines vestros aggravari, compelli, pignorari seu etiam capi indebite et iniuste, immo pignora ipsis hominibus facta per homines vestros restitui faciatis, quoniam nos faciemus dictis hominibus vestris super querimoniis quas habeant a dictis hominibus dicti monasterii fieri iusticie complementum, taliter vos habendo super predictis quod dicti homines non habeant ad nos recurrere iterato, alias eos manutenere et defendere in iure suo nos oporteret et nichilominus procedere contra homines vestros predictos, iusticia mediante.

Datum Barchinone, nonas may, [anno Domini M° CC° XC° II].

110

[1292], agost, 11. Barcelona

Violència. *Jaume II mana a Guillem de Brull, veguer d'Osona, Bages, Berga i Berguedà, que defensi l'abat i els homes del monestir de Sant Pere de la Portella i que faci esmenar els robatoris o violències que hagin patit.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 93, fol. 243r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 8, pàg. 387.

Guillermo de Brulio, vicario Ausonie et de Bages, Berge et Berguedani, necnon universis officialibus, *et cetera*.

Dicimus et mandamus vobis quatenus manuteneatis et defendatis in iure monasterium de Portella, abbatem et conventum hominesque et bona ipsius, ac non permitatis iniuste ac contra iusticia agravari, et si raubararia, depredacio aut violencia eisdem fuerit facta, ipsi monasterio, abbati ac hominibus ipsius, incontinenti restitui faciatis, ipso etiam monasterio, abbate et conventu ipsius facientibus de se querelantibus iusticie complementum, taliter vos habentes in predictis quod deffectu iusticie non videamus abbatem seu conventum ipsius monasterii decetero querelantes.

Datum Barchinone, III° idus augusti *et cetera*, [anno Domini M^o CC^o XC^o II].

111

[1292], octubre, 24. Barcelona

Violència. *Jaume II mana a Pere Novell, nunci de Ripoll, que retorni a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella certes rendes que li ha ocupat a la vall de Ribes, altrament, procedirà en contra d'ell i dels seus béns.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 93, fol. 322r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 9, pàg. 387.

Petro Novell, nuncio Rivipulli.

Intelleximus per abbatem de Portella quod vos occupastis quosdam redditus seu proventus quos dictus abbas, racione sui monasterii, habet vel habere debet in valle de Rippis, quos quidem vos adhuc occupatos, ut asseritur, detinetis. Quare vobis dicimus et mandamus quatenus, si est ita, desemparetis incontinenti et

restituatis ac deseparari et restitui faciatis predicto abbati vel cui voluerit loco sui redditus supradictos integre et absque aliqua diminucione, caventes ne decetero predicto abbati redditus sui monasterii occupetis vel occupari aliquatenus faciatis, alias haberemus contra vos et bona vestra procedere iuxta ordinacionem curie Barchinone.

Datum Barchinone, VIII kalendas novembris, [anno Domini M° CC° XC° II°].

112

[1292], octubre, 25. Barcelona

Violència. *Jaume II mana al noble Gispert de Castellnou que retorni a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella les rendes que li ha ocupat violentament a la vall de Ribes, altrament, procedirà en contra d'ell i dels seus béns.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 93, fol. 321v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 10, pàg. 388.

Viro nobili et dilecto Gasperto de Castronovo.

Ex parte abbatis monasterii de Portella fuit nobis expositum conquerendo quod vos occupastis seu occupari fecistis violenter quosdam redditus seu proventus quos predictus abbas habet seu habere debet in valle de Rippis, racione sui monasterii, et adhuc eidem abbati predictos redditus detinetis, ut asseritur, occupatos. Quare vobis dicimus et mandamus quatenus, si est ita, predictos redditus et omnia que eidem abbati occupastis seu occupari fecistis, restituatis et restitui faciatis eidem vel cui voluerit loco sui, caventes ne decetero prefato abbati redditus sui monasterii occupetis aliqua ratione faciatis, alias haberemus contra vos et bona vestra procederemus iuxta ordinacionem curie Barchinone.

Datum Barchinone, VIII kalendas novembris, [anno Domini M° CC° XC° II°].

113

[1294], desembre, 4. Barcelona

Violència i endeutament. *Jaume II, atenent la queixa de l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella contra Ramon d'Urtx perquè*

no forci ni oprimeixi injustament els seus vassalls a causa dels deutes del noble Bernat Guillem de la Portella, pels quals ells no estan obligats, mana a l'esmentat Ramon d'Urtx que desisteixi del seu comportament.

A. ACA, Cancelleria, reg. 100, fol. 243r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 11, pàgs. 388-389.

Raimundo de Urgio, necnon baiulo Berge *et cetera*.

Ex parte abbatis monasterii de la Portella fuit coram nobis propositum conquerendo quod vos iniuste compellitis, capititis et pignoratis et compelli, capi ac pignorari facitis, compellitis ac aliter agravatis homines qui sunt propii dicti monasterii pro debitis que nobilis Bernardus Guillermi de Portella aut milites seu homines sui debent, in quibus debitis nec ipse abbas nec homines dicti monasterii sunt, ut asseritur, modo aliquo obligati. Verum, quia compulsio hec ad vos non spectet, set ad nos aut vicarium nostrum, tamen et pro parte dicti abbatis nobis extiterit supplicatum ut deberemus ei et dicto suo monasterio providere super predictis de remedio opportuno, supplicatione ipsa benigne admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus a compulsione predicta desistatis et homines dicti monasterii racione predicta nullatenus agrave-tis, alias, nisi a predictis desistere vellitis, cum in iure suo dicto abbati defficere nequeamus, potissime cum hoc fiat in preiudicium iurisdiccione nostra, significamus vobis quod oporteret nos super predictis nostrum debitum adimplere,

Datum Barchinone, II nonas decembris, anno predicto [M^o CC^o XC^o IIII°]. Matheus Botella.

[1294], desembre, 4. Barcelona

Jurisdicció. *Jaume II, cerciorat com estava que el monestir de Sant Pere de la Portella no era exempt i que per tant restava sotmès a la Seu d'Urgell, mana a Berenguer d'Aguilar que no exigeixi a l'abat de l'esmentat monestir el subsidi per les despeses dels enviats a la cort de Roma pel tractat de pau.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 324, fol. 4r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 12, pàg. 389.

Berengario de Aquilaria, de domo sua, salutem *et cetera*.

Cum nos simus certificati quod abbas seu monasterium de ça Portella non sit exemptum, immo subsit et tenetur respondere ecclesie sedis Urgellensis et sic non debeat contribuere ut exemptus, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus ab exactione illius quantitatis pecunie quam vos ab ipso abbate pro subsidio exigitis loco nostri racione expensarum nunciorum pro tractatu pacis ad Romanam Curiam mittendorum, visis presentibus, desistatis, et si qua pignora ipsi abbati vel hominibus suis aut dicti monasterii fecistis racione predicta, visis presentibus, restituatis eisdem.

Datum Barchinone, II nonas decembris, anno *ut supra* [M^o CC^o XC^o III°].

115

1295, gener, 29

Sotsestabliment. *Berenguer sa Ribera, de la parròquia de Santa Eulàlia de Berga, confirma a Jaume de Santa Eugènia, fill de Bernat de Santa Eugènia i de la seva muller, Guillema, de la parròquia de Sant Quirze de Pedret, la masoveria anomenada des Puig, que tenien sota la senyoria del monestir de Sant Pere de la Portella. S'estableixen els censos que cal pagar.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33 × 27 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb alguna taca i algun trenc. Al verso: "Saccus 3, littera B, núm. 2", "Acta de laudació y confirmació feta per Berenguer de sa Ribera de Berga <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 49; remet a "És carta de lletra B, n° 2". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Berengarius za Ribera, de parrochia Sancte Eulalie de Berga, gratis et ex certa sciencia, per me et meos presentes et futuros, laudo concedo, approbo et confirmo tibi Iacobo de Sancto Eugenia, filio de Bernardi de Sancto Eugenia et Guillelme, uxoris eius, de parrochia Sancti Quirici de Pedreto et tuis et cui velis, perpetuo, illam mansoveriam nominatam dez Puig, cum suis tenedonibus, terris et possessionibus, cultis et heremis et omnibus suis iuribus et pertinenciis universis, quam tu et predecessores tui diu, per me et predecessores meos, tenuistis et possedistis in dicta parrochia Sancti Quirici de Pedreto, sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella. Hanc autem laudacionem, approbacionem et confirmacionem facio tibi et tuis

perpetuo sicut melius dici et intelligi potest, ad tuum tuorumque salvamentum et bonum intellectum et ad omnes tuas tuorumque voluntates libere faciendas. Tali videlicet pacto et modo quod tu et tui tenentes hec predicta donetis mihi et meis de fructibus et expletis que creverint in illo trocio terre quod vocatur la Tryla, medietatem fideliter ultra tascham quam ibi recipit dictum monasterium quam tu et tui dare teneamini. Et ego et mei ponemus medietatem in semine ibi necessario. De omnibus vero aliis terris dicte mansoverie donetis tu et tui michi et meis quantum fideliter ultra tascham quam ibi recipit dictum monasterium quam tu et tui similiter dicto monasterio dare teneamini. Preterea donetis tu et tui mihi et meis, pro censu, omnium predictorum quinque solidos et octo denarios monete Barchinonensis perpetue de terno, quolibet anno, in festo Sancti Michaelis septembris et etiam eratge videlicet unam comestionem uni persone tempore quo dividetur bladum de pane et vino, ovis et caseo et nichil aliud inde dare vel facere mihi vel meis teneamini, set excolatis tu et tuis semper hec predicta bene et fideliter. Et sub predicta forma faciam te et tuos et quos volueris hec omnia predicta habere, tenere et in pace perpetuo possidere contra omnes personas, salvo iure et dominio dicti monasterii Sancti Petri de Portella, sub obligacione omnium bonorum meorum pro hac autem laudacionem et confirmacionem accepi a te decem solidos Barchinonenses de terno, super quibus renuncio excepcioni peccunie non recepte. Et ego Berengaria, uxor dicti Berengarii za Ribera, laudans, approbans et confirmans omnia supradicta, promito et iuro, per Deum et eius sancta quatuor Evangelia a me corporaliter tacta, predicta omnia semper irrevocabiliter observare et nunquam contravenire, racione dotis et sponsalicii mei vel modis aliis. Immo, cerciorata de iure meo, renuncio quantum ad hec doti et sponsalicio meo et auxilio senatus consulti Velleyani et iuri ypothecarum mearum ac omni alii iuri, racione et consuetudini quibus possem contra predicta venire. Ad hec, ego Iacobus de Sancto Eugenia predictus recipiens hanc confirmacionem sub forma predicta, promito predicta omnia, prout superius dicta sunt, servare et non contravenire, sub obligacione bonorum meorum.

Actum est hoc quarto kalendas februarii, anno Domini millesimo CCXC quarto.

Sig+num Berengarii za Ribera predicti. Sig+num Berengarie, uxore eius. Sig+num Iacobi de Sancto Eugenia predicti. Nos qui predicta laudamus et firmamus, et ego dicta Berengaria iuro. Tes-

tes huius rei sunt Petrus de Castelione, Bartholomeus za Rocha, Petrus de Planellis et Berengarius Cardona. Nos ffrater Romeus, Dei gratia abbas Portellensis firmamus, salvo iure et dominio monasterii de Portella in omnibus +.* Sig+num fratris Guillelmi de Matamala, infirmarii.

Bernardus de Pontibus, notarius publicus Berge, hec scribsit fecit et clausit hoc suo signo.

116

1296, febrer, 11

Confirmació de donació feta al monestir. *Ponç de Guàrdia confirma la donació que havia fet la seva mare, Tomasa, muller del noble Ramon de Guàrdia, de tot el delme que rep a la parròquia de Santa Maria d'Olvan, del mas de Cases i del feu de "Vall Formosa" (Vallbella?), que hi té Guillem de Vall. Aquesta donació fou feta com a complement del benefici que Berenguer de la Portella, difunt, havia instituït a l'altar de Sant Nicolau del cenobi de la Portella i també amb relació a l'aniversari constituït pel mateix Berenguer de la Portella i per un nou aniversari creat per l'esmentada Tomasa. Ponç també recorda que s'acordà que havien de rebre cinquanta pobres i que, si no ho feien, tindria dret de recuperar el delme, el mas i el feu que havia cedit la seva mare. Pot actuar de la mateixa manera si no paguen cada any els quatre-cents sous i no lliuren cent sous a Marquesa, prioressa de Valldaura.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (46 × 20 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb algun forat petit i alguna taca. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Sacus 4, littera A, núm. 10", "Confirmació de la donació".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 51; remet a "És carta de lletra A, n° 10". Vegeu doc. 310.

Notum sit cunctis quod nos Poncius de Gardia, per nos et per omnes nostros, presentes et futuros, laudamus et confirmamus monasterio Sancti Petri de Portella et fratri Romeo, Dei gratia abbati, et conventui eiusdem monasterii et successoribus eorum, in perpetuum, et tibi tabellioni¹ infrascripto nomine dictorum monasterii et abbatis et conventus eiusdem monasterio, recipienti totam illam oblationem, donacionem et stabilimentum quam et quod domina Thomasia mater nostra, uxor nobilis Raimundi de Gardia, quondam, fecit predicto monasterio et abbati et conven-

tui eiusdem et de tota decima, quam accipit et accipere debet et consuevit in tota parrochia Sancte Marie de Olvan, simul cum manso de Casis, quam ibidem habet et cum iure et dominio quod ibidem habet, et in feudo, quod Guillelmus de Valle pro ipsa tenet in parrochia supradicta. Quam oblacionem, donacionem et stabilimentum predicta domina Thomasia fecit predicto monasterio de Portella et abbati et conventui eiusdem pro complemento [...] presbiteratus quem Berengarius de Portella, quondam, constituit in dicto monasterio, in altari Sancti Nicholay et racione aniversarii quod idem Berengarius de Portella constituit, in die obitus sui, in predicto monasterio de Portella, [et] racione aniversarii quod domina Thomas[ia], mater nostra, constituit post diem obitus sui, in dicto monasterio, annuatim, prout hec omnia, in instrumento per alphabetum diviso oblacionis, donationis et stabilimenti, inde subscripto et subsignato per manum magistri Petri notarii publici Minorise, plenius continetur. Quam laudacionem et confirmacionem facimus predicto monasterio de Portella et abbati et conventui eiusdem et tibi tabellioni infrascripto nomine dictorum monasterii et abbatis et conventus eiusdem recipienti sub pactis et condicionibus in dicto instrumento dicte oblacionis, donacionis et stabilimenti contentis. Et hoc pacto etiam addico quod si abbas et conventus et successores predicti monasterii de Portella deficerent in predictis anniversariis vel in aliquo eorum faciendis, ut in dicto instrumento continetur, vel etiam si abbas monasterii predicti non reciperet, post diem obitus dicte domine Thomasie, quinquaginta pauperes et non compleret eis totum illud quod continetur in instrumento dicte oblacionis, donacionis et stabilimenti, quod nos, nostra propria auctoritate et successores nostri in castro de Gardia, possimus recipere predictam decimam et mansum de Casis et iura et dominia, pertinencia dicte decime et manso et feudo quod Guillelmus de Valle, pro dicta domina mater nostra, tenet et etiam² redditus et exitus vallis Formose et quod faciamus et compleamus de predictis decima manso de Casis et redditus et exitus Vallis Formose predicta, ut in instrumento predicto continetur. Et etiam hoc pacto addito quod si abbas et conventus predicti monasterii non solverent predicte domine matri nostre vel cui voluerit CCCC solidos Barchinonenses ut in instrumento oblacionis, donacionis et stabilimenti continetur, nos similiter et successores nostri in castro de Gardia nostra propria auctoritate possimus recipere predictam decimam in mansum de Casis et iura et dominia pertinencia dicte decime et manso et feudo quod dictus

Guillelmus de Valle, pro dicta domina mater nostra, tenet et etiam dictos redditus et exitus vallis Formose et complere de eisdem omnia supradicta. Item, si abbas et conventus predicti monasterii de Portella non solverint domine Marchesie, priorisse Vallis Laure, C solidos Barchinonenses, quolibet anno, in festo Sancte Marie Augusti, in vita sua, prout in dicto instrumento continetur, quod nos et successores nostri in dicto castro de Gardia nostra propria auctoritate possimus recipere et occupare predictam decimam et mansum de Casis et iura et dominia, pertinencia dicte decime et manso et feudo quod Guillelmus de Valle, pro dicta domina mater nostra, tenet etiam etiam³ redditus et exitus vallis Formose et solvere et complere de eisdem omnia predicta, prout in dicto instrumento dicte oblacionis, donacionis et stabilimenti continetur. Que omnia predicta et singula nos dictus Poncius et successores nostri in dicto castro de Gardia possimus facere tociens quosciens abbas et conventus predicti monasterii et successores eorum in dicto monasterio fuerint negligentes in predictis vel in aliquo predictorum faciendis. Tamen, nos et successores nostri in dicto castro teneamur monere vel facere moneri per nuncium nostrum abbatem et conventum predicti monasterii ad complendum omnia supradicta et si, facta monicione, infra duos menses ipsi et successores eorum in dicto monasterio fuerint negligentes ad complendum omnia predicta et singula, nos dictus Poncius et successores nostri in dicto castro de Gardia, facta monicione predicta ut dictum est, post duos menses, possimus recipere et occupare omnia predicta et singula et de eisdem complere ea in quibus deficerent dictus abbas et conventus predicti monasterii. Quam quidem laudacionem et confirmacionem dicto monasterio et abbati et conventui eiusdem et successoribus eorum et tibi tabellioni infrascripto nomine eorum recipienti facimus integriter ac generaliter, sicut melius et plenius dici ac intelligi potest, ad utilitatem suam et successorum suorum. Solventes ac etiam diffinientes dicto monasterio et abbati et conventui eiusdem successoribus eorum in dicto monasterio et tibi tabellioni infrascripto nomine eorum recipienti quicquid iure habemus et habere debemus in predictis et singulis omnibus que dicta domina mater nostra dedit et concedit dicto monasterio et abbati et conventui eiusdem, racione hereditatis nostre paterne et materne, legitime legati successioneis falcidie⁴ vel quocumque alio modo faciendo inde dicto monasterio et abbati et conventui eiusdem et successoribus eorum et tibi tabellioni infrascripto nomine eorum stipulanti pactum de non petendo aliquid in predictis vel

in aliquo predictorum et de non movendo pro predictis vel aliquo predictorum aliquam decetero questionem, salvis et retentis nobis et successoribus nostris perpetuo paccis et condicionibus antedictis. Et quod contra predicta vel aliquid predictorum non veniamus bona fide et per stipulacionem tibi tabellioni infrascripto nomine dictorum monasterii et abbatis et conventus eiusdem monasterii et succesorum suorum stipulanti promitimus.

Actum est hoc III idus februarii anno domini M° CC° LXXXX° quinto.

Sig+num Poncii de Gardia predicti, qui hec omnia laudamus et firmamus. Sig++++na Berengarii de Sancto Petro de Rippis et Petri de Aviano, militis, et Bartolomei de Unocastro et Guillelmi Saturnini, testium.

Ego Guillelmus Veyrierii, hanc cartam scripsi mandato Raimundi Torrentis. Raimundus Torrent, scriptor publicus Perpeniani, subscripsit hoc sig+num fecit.

1. *Amb el significat d'escrivà o de notari.* 2. *Sic.* 3. *Sic.* 4. *Terme del dret romà. Corresponia al quart que, d'acord amb el dret romà, l'hereu testamentari tenia el dret de retenir, si hi havia un nombre excessiu de donacions testamentàries.*

117

1297, agost, 7

Concòrdia. *Concòrdia entre l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella i Berenguer de Ribera, amb relació als masos de Vila-rasa i del "Puig", de la parròquia de Sant Quirze de Pedret. Berenguer de Ribera es compromet a pagar, com a cens, una aimina d'ordi i una de civada, dos diners i, a més, tres sous i quatre diners, cinc gallines, tres mitjos quartans de vi, faves, tres formatges, un dinar per al batlle i el seu acompanyant, un parell de pollastres i a fer lliurament de la tasca de les collites.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 35; remet a "És carta de lletra B, n° 3". Vegeu doc. 310.

C.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 152; remet a "Signat de núm. 148". Vegeu doc. 311.

B

Una concòrdia feta entre lo abat de la Portella y Berenguer de Riparia, en què lo dit Berenguer, per rahó dels seus masos de

Vilarrasa y del Puig de Padret, en la parròquia de Padret, promet donar y pagar de sensos a dit abat una smirra de ordi y altra de civada y 2 diners per una part y per altra 3 sous 4 <diners> y sinch gallinas, tres mitgs cortans de vi, tres cisos de favas, tres formatges, dinar al batlle y al nuncio y un parell de pollastres y tascas. Fet als 7 dels idus de agost, any 1297. És carta de lletra B, n° 3.

C

3° lo acte de contenció y declaració de sensos y senyoria de dit mas, feta a favor de la abadia de la Portella, a 7 dels idus de agost de 1297, clos per Bernat de Pons, notari de Berga, signat de núm. 148.

118

1301, novembre, 29

Establiment de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, juntament amb la resta de la comunitat, dóna en establiment a Arnau de Caselles, la seva muller, Maria, i llur fill, Guillem, un mas anomenat Salvador (o Sant Salvador), situat a la parròquia d'Olvan. Aquest mas havia estat comprat per l'abat Romeu a Guerau, hereu d'aquesta propietat. Han de donar la tasca i el delme de les collites, llevat dels horts i dels canemars, i, a més, quatre sous, el dia de Nadal. Han rebut, per fer aquest establiment, cinquanta sous barcelonesos de moneda de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (25×22,5 cm). Pergamí amb alguna taca i algunes lletres descolorides. Al verso: "Stabliment <...>", "Sac 4, littera A, núm. 11".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 51; remet a "És carta de lletra A, n° 11". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod nos frater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, cum consilio et voluntate nostri conventus, damus et stabilimus atque in perpetuum collocamus tibi Arnaldo de Caseles et Marie, uxori tue, et Guillelmo, filio vestro, et omni progeniei atque posteritati vestre, in perpetuum, totum illum mansum nostrum, quem habemus in parochia d'Olvan, vocatum Salvador, cum omnibus iuribus, pertinenciis et affrontacionibus suis, que habet vel habere debet ubique, sicut olim frater Romeus, Dei gratia abbas predecessor noster, emit a

Geraldo, herede ipsius mansi, sicut in instrumento inde confecto plenius continetur. Quod instrumentum predictum in presenti vobis tradimus supradictum totum mansum, cum domibus et casalibus, ortis, ortalibus, terris, vineis, petris, roquis, nemoribus et arboribus diversi generis, fontis atque rivis, silvis et cum omnibus infra se et supra se et cum introitibus et exitibus et cum omnibus aliis que ad dictum mansum pertinent vel pertinere debent, ubique faciemus vos et vestros et quos volueritis tenere, habere et pacifice possidere, libere et quiete de omni persona, ad omnes vestras vestrorumque voluntates perpetuo faciendas, salvo quod predictum mansum bene laboretis, vivifi/cetis et bene custodiatis et ad aquam defendatis et, de expletis quos Deus ibi dederit, donetis nobis et nostris successoribus, bene et fideliter, tascham et decimam, excepto quod de ortis et canemaris, quos ibi habetis, non donetis tascham nisi decimam, sicut sunt iam terminati. Et nunquam teneamini ibi facere ignem, set faciatis nobis et successoribus nostris, quolibet anno, IIII^{or} solidos, in festo [Na]talis Domini. Et si nos vel successores nostri fecerimus accapitum in hominibus nostris d'Olvan, quod vos et vestri faciatis similiter, secundum posse vestra. Et sitis inde nobis et nostris successoribus fidelis, obediens et legalis, in omnibus et per omnia, et de predictis omnibus non eligatis alium dominum nisi nos et successores nostros, et firmetis et faciatis ius in posse nostro predictis quocienscumque de vobis nos vel successores nostri conquesti fuerimus de vobis. Et nichil aliud teneamini facere de predictis nisi quod superius dictum est, inducentes inde vos in plenam et corporalem possessionem iuris et facto. Et hec omnia supradicta faciemus vos et vestros et quos volueritis tenere, habere et in pace possidere, contra omnes personas, salvo iure aliorum dominorum vobis tamen facientibus ius querelantibus in posse nostro. Et confitemur et recognoscimus nos recepisse et habuisse a vobis, pro acapite, quinquaginta solidos Barchinonenses monete de terno, de quibus sumus bene vestri peccati, renunciantes excepcioni peccunie non numerate et doli et omni alii iuri quo contravenire possimus. Ad hec, ego Arnaldus de Caseles et Maria, uxor eius, et Guillelmus, filius eorum, recipientes a vobis domino Bernardo, Dei gratia abbate predicto predicti monasterii, et conventu eiusdem, predictam donacionem predicti mansi de Salvador. Et promittimus vobis et vestris successoribus omnia predicta attendere et complere et non in aliquo contravenire et ad hoc faciendum et complendum obligamus vobis omnia bona nostra mobilia et immobilia ac se movenda, ubique.

Actum est hoc III kalendas decembris, anno Domini M CCC primo.

Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num fratris Petri, sacriste.* Sig+num fratris Petri de Comte-lyos, monachi.* Sig+num fratris Nicholai, monachi.* Sig++++na Romei de Casis et Guillelmi de Mansi et Petri filii Bernardi de Mugals, testium. Sig++++na Arnaldi de Caseles et Marie, uxoris eius, et Guillelmi <filii> earum, qui hec laudamus et firmamus.

Petrus de Minoves, rector ecclesie d'Olvan, scripsit hec et suum sig+num apposuit die et anno prefixis.

119

1302, juny, 13

Lluïció i confirmació de la possessió d'un mas. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, amb la resta de la comunitat, confirma a Berenguer Guerau de Móra i al seu fill, Bernat, el mas dels Gueraus, situat a la parròquia de Sant Andreu de Sagàs. Han de donar la tasca, excepte del "Racó de la Plana" (del que se n'esmenten les afrontacions), pel qual s'especifiquen els censos que cal pagar. Són homes propis del monestir. Per aquesta confirmació i lluíció han de lliurar quinze sous de moneda barcelonesa de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (26×19,5 cm). Pergamí en mal estat de conservació, tacat sobretot a la banda dreta. Tinta descolorida. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Sac 2, lletra C, núm. 10", "Acte de lohació <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 25; remet a "És carta de lletra C, nº 10". Vegeu doc. 310.

Notum sit omnibus quod nos ffrater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, de consilio et voluntate nostri conventus, per nos et successores nostros, gratis ac certa sciencia, laudamus, concedimus et confirmamus vobis Berengario Geraldi de Mora et Bernardo, filio vestro, et vestris et omni progenei ac posteritati vestre, in perpetuum, totum illum mansum dez Geraus, qui est situs in parochia Sancti Andree de Sagas, cum omnibus iuribus, pertinenciis et affrontacionibus suis et cum omnibus que ad dictum mansum pertinent et pertinere debent, ubique, sicuti vos et antecessores vestri diu tenuistis pro nobis et

nostro monasterio. Et de expletis quos Deus ibi dederit, donetis nobis et successoribus nostris, bene et fideliter, tascham preter del Racho de la Plana, sicut aqua dividit [que] descendit de Poggio Pan inferius et de cingulo quod est inter vos et mansum de za Mora et venit equaliter del tozal del Pou et equaliter de alio tozal, quod est subtus istud, usque in torrente et descendit recte usque in torrente. Quam totam illam terram que est infra istas affrontaciones habeatis vos et successores vestri in perpetuum pro barquera et orto et canemario, de qua nullam partem detis nobis nec successoribus nostris de expletis quos Deus ibi dederit, set faciatis vos et successores vestri nobis et successoribus nostris, quolibet anno, pro censu, unam pernam et unum par gallinarum et XVI denarios Barchinonenses monete de terno et unum sesterium de vino, per oblies, et acapte de vi, secundum vestrum posse, et albergam duobus senioribus, cum sua familia, et duas albergas nostro baiulo, cum suo homine. Et nos et successoribus nostri faciemus hec omnia predicta vobis et successoribus vestris, in perpetuum tenere, habere et in pace possidere contra omnes personas. Et firmetis et faciatis ius in posse nostro querelantibus pro predictis. Et sitis nobis et successoribus nostris fideles et legales de omnibus, sicuti proprii homines debet esse suis senioribus. Et pro hac laudacione et confirmacione accepimus et habuimus a vobis XV solidos Barchinonenses monete de terno, de quibus sumus bene vestri paccati, renunciantes excepcioni peccunie non numerate et doli et omni alii iuri quo contravenire possimus, unde nos predictos Berengarius et Bernardus, filius eius, recipientes a vobis domino Bernardo, Dei gratia abbate predicto, laudacionem predictam et confirmacionem et promittimus vobis et successoribus vestris omnia predicta attendere et complere et non in aliquo contravenire.

Actum est hoc ydus iunii, anno Domini M CCC secundo.

Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus salvo iure monasterii nostri in omnibus +.* Sig+num fratris Petri, sacriste.* Sig++na Berengarii Geraldi predicti et Bernardi, filii eius, qui hec laudamus et firmamus. Sig+num Petri de Frontiniano, baiuli, qui hec firmat et laudat. Sig+++na Arnaldi de Clusa, prioris Sancti Petri de Monte, et Romei de Casis et Guillelmi Uget, testium.

Petrus de Minoves, rector ecclesie d'Olvan, scripsit hec et suum sig+num apposuit, die et anno prefixis.

120

1303, juny, 30

Plet i presa de possessió. *Hi havia hagut un plet entre, d'una banda, l'abat Bernat de Sant Pere de la Portella i el seu procurador, Bernat Perella, ciutadà de Manresa, i, de l'altra, Guillem Eribau, rector de l'església de Sant Martí de Serraiïma i detentor de la sufragània de Santa Maria de Fucimanya. Aquest plet fou resolt el 29 de maig. Com a conseqüència de l'acord, Romeu d'Olzinelles, sagristà de Manresa, i Guillem de Palau, jurispèrit, àrbitres i compositors amiables elegits per Bernat Perella, procurador de l'abat de la Portella, i per Guillem Eribau, rector de l'església de Sant Martí de Serraiïma, els dits àrbitres i Guillem Eribau, en signe de veritable possessió, donaren a Bernat Perella, com a procurador, les claus de l'església o capella de Santa Maria de Fucimanya. A més, fou manat que els donats i les donades que s'estaven en aquest indret lliuressin a l'abat, com a patró de l'esmentada capella, la part corresponent de les donacions que rebien.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21,5×34 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Al verso: "Sac 5, lletra A, n° 4."
 B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 64; remet a "És carta de lletra A, n° 4". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod in presencia mei, notarii, et testium subscriptorum, venerabilis Romeus de Ulzinellis, sacrista Minorise, et Guillelmus de Palacio, iurisperitus eiusdem, iudices delegati a reverendo patre ac domino¹ domino Poncio, miseracione divina Vicensis episcopo, et arbitri seu arbitratores² ac amiables compositores electi a Bernardo Perelli, cive Minorise nomine procuratorio venerabilis fratris Bernardi, Dei gracia abbatis monasterii Sancti Petri de Portella, et a Guillelmo Eribaldi, rectore ecclesie Sancti Martini de Sarrayma et detentore ecclesie Sancte Marie de Fucimaya. Et ipse Guillelmus Eribaldi miserunt seu induxerunt Bernardum Perelli, procuratorem predicti, recipientem nomine dicti abbatis et procuracionis eiusdem in possessionem vel quasi capelle seu ecclesie Sancte Marie de Fuçimaya, site infra parrochiam Sancti Martini de Serrayma predicti, et omnium honorum, tenedonum, iurium et pertine<n>tiarum eidem ecclesie adiacentium seu pertinentium ubique aliqua racione vel iure. Et in signum vere possessionis vel quasi, tradende predicti arbitri et Guillelmus Eribaldi, rector predictus, tradiderunt dicto Bernardo Perelli, nomine procuratorio iam dicto, claves predicte ecclesie seu

capelle Sancte Marie de Fuçimaya, dicendo etiam et mandando deodate et deodato ipsius capelle, qui ibi presentes erant, quod de cetero responderent et satisfacerent de omnibus acapitis et aliis iuribus universis dicte capelle dicto abbati et eius procuratori ac successoribus eiusdem, tanquam patrono dicte capelle, in quam quidem possessionem vel quasi predicti arbitri et Guillelmus Eribaldi, rector predictus, miserunt dictum Bernardum, recipientem, nomine procuratorio dicti abbatis, racione et occasione eiusdem sentencie arbitralis late per dictos arbitros inter dictum abbatem et eius procuratorem, ex una parte, et dictum Guillelmum Eribaldi, ex altera, sub kalendario quarto kalendas iunii, anno Domini infrascripto, et in formam publicam redacte et clause per notarium subscriptum, ut in ipsa sentencia plenius et lacius continetur. In quam etiam possessionem vel quasi Bernardus Perelli procurator predictus, nomine procuratorio antedicto, intravit et mandavit inde per me dictum notarium publicum fieri instrumentum.

Quod est actum pridie kalendas iulii, anno Domini millesimo trecentesimo tercio.

Presentibus testibus Berengario de Casanova, canonico Minorise, Berengario Perelli, cive eiusdem, Petro Eribau, Iacobo de Olivaria, Petro de Roques Albes, Petro de Villa d'Aval, Guillelmo Giberti et Bernardo Fusterii, de parrochia Sancti Martini predicti.

Sig+num Guillelmi de Turribus, notarii publici Minorise creati sub Iacobo de Arters, notario eiusdem, per venerabilem prepositum Minorise, qui hec scribi fecit in predictis interfuit et clausit die et anno predictis.

1. Sic. 2. Lectura difficil.

1303, setembre, 8

Reconeixement d'obediència. *Bartomeua, donada¹ de l'església o capella de Santa Maria de Fucimanya, reconeix a Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, i al seu procurador, Bernat de Perella, que viu a la capella de Fucimanya, que serà obedient a l'esmentat abat i que li resta subjecta.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (12,5 × 17,5 cm). Pergamí enfosquit, amb la tinta força descolorida. Al verso: "Sac 5, lletra A, núm 5."

- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 64; remet a "És carta de lletra A, n° 5". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Bartholomeua, deodata ecclesie seu capelle Sancte Marie de Fussimaya, confiteor et recognosco vobis venerabili domino ffratri Bernardo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, licet absenti, et notario infrascripto vestro nomine exigenti et recipienti et vobis Bernardo Perelli, eius procuratori, presenti, et notario subscripto pro vobis abbate exigentibus et paciscentibus et recipientibus, quod sum et resideo in dicta ecclesia seu capella pro vobis dicto domino abbate et monasterio vestro et tanquam vestra subdita et subiecta. Quare promito vobis et notario infrascripto vestro nomine et successorum vestrorum stipulanti quia ego ero vobis et successoribus vestris obediens et devota. Hec itaque promito et iuro, per Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus meis corporaliter tacta, omnia supradicta et singula fideliter et irrevolabiliter² observare et non contravenire iure aliquo vel racione.

Actum est hoc sexto idus septembris, anno Domini millesimo trecentesimo tercio.

Sig+num Bartholomeue predicte, que hec facio, firmo et iuro. Testes huius rei sunt Petrus Arnaldi, mercerii, Berengarius de Sancto Martino et Periconus de Gradu.

Sig+num Guillelmi de Turribus, notarii publici Minorise, creati sub Iacobo de Arters, notario eiusdem, per Vererdusetus,³ prepositum Minorise, qui hec scribi fecit et clausit die et anno predictis.

1. En relació amb les donades, vegeu: SERRA VILARÓ, Baronies de Pinós..., llibre 3, 1950, pàg. 303. 2. Sic. 3. Lectura molt dubtosa.

1303, desembre, 19

Reconeixement d'obediència. *Bartomeua, donada, que resideix a l'església o capella de Santa Maria de Fucimanya, reconeix que, tal com consta en un altre document, resta subjecta a l'abat de Sant Pere de la Portella i que li serà obedient. També es compromet a lliurar tot allò que rebí com a almoïna, per a la lluminària de l'església o per motiu de qualsevol donació pietosa.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (26 × 31 cm). Pergamí ben conservat, amb alguna taca petita. Al verso: “Sac 5, lletra A, núm. 6”, “Acte de regoneixensa <...>”, “Carta de Ffussimanya”.
- B. Regest: ACA, Monacals d’Hisenda, vol. 1134, pàg. 64; remet a “És carta de lletra A, n° 6”. Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Bartholomeua, deodata ecclesie seu capelle Sancte Marie de Fuçimanya, confiteor et recognosco vobis venerabili domino fratri Bernardo, Dei gracia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, licet absenti tanquam presenti, et vobis Bernardo Perelli, procuratori eiusdem, presenti, et notario infrascripto pro vobis dicto domino abbate exigentibus, recipientibus et paciscentibus, quod illud instrumentum iuramento vallatum confectum auctoritate subscripti notarii, de eo scilicet quod confitebat vobis me esse et residere in dicta ecclesia seu capella pro vobis dicto domino abbate et monasterio vestro tanquam vestra subdita et subiecta, prout in ipso instrumento lacius continetur, feci ipsum instrumentum vobis iuste et ex vera et iusta causa. Quare confirmans, ex certa sciencia, ipsum instrumentum et omnia in eo contenta et concedens ea omnia a me vobis in ipso instrumento confessata et promissa esse rite et iuste et ex causa iusta, vera et rationabili facta. Iterum, ex certa sciencia, confiteor vobis dicto domino abbati, licet absenti, et procuratori vestro predicto, presenti, et notario subscripto pro vobis et vestro nomine legitime exigentibus, paciscentibus et recipientibus, quod sum et resideo in dicta ecclesia seu capella pro vobis dicto domino abbate et vestro monasterio et tanquam vestra subdita et subiecta. Quare promito vobis et notario subscripto pro vobis et vestro nomine exigenti, paciscenti et recipienti quod ero vobis et vestro monasterio ac successoribus vestris perpetuo obediens, fidelis et devota. Promito etiam vobis quod¹ de hiis que causa elemosinarum obventionum oblacionum luminariorum seu aliquorum aliorum operum pietatis ad manus meas evenerint seu pervenerint, respectu predictae ecclesie seu capelle, vobis fideliter respondebo et in eis vobis integriter satisfaciam ad voluntatem vestram ac inde vobis fidele computum et rationem reddam quocienscumque a vobis vel procuratore vestro fuero requisita, tanquam de bonis et rebus vestris propriis et monasterii vestri, sub obligatione omnium bonorum meorum. Hec itaque omnia et singula iuro in anima mea, per Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus meis corporaliter tacta, vobis et vestris successoribus imperpetuum atendere et complere et inviolabiliter observare.

Actum est hoc quartodecimo kalendas ianuarii, anno Domini millesimo trecentesimo tercio.

Sig+num Bartholomeue, deodate predicte, que hec facio, firmo et iuro. Testes huius rei sunt Maymonus de Ruvira de Sancto Matheo, Bernardus Fusterii de Fucimanya, Bernardus de Guardiola, de termino castris de Avinione, Petrus Magistri et Bonanatus de Gradu, cives Minorise.

Sig+num Guillelmi de Turribus, notarii publici Minorise, creati sub Iacobo de Arters, notario eiusdem per venerabilem prepositum Minorise, qui hec scribi fecit cum raso et emendato in nona linea, ubi dicitur vobis quod, et clausit die et anno predictis.

1. *Raspat i corregit.*

123

1304, juny, 19

Reconeixement de senyoria del cambrer. *Beatriu de Soler i el seu fill, Bartomeu, de la parròquia de Sant Quirze de Pedret, reconeixen a Guillem de sa Rovira, cambrer i procurador del monestir de Sant Pere de la Portella, i a l'abat, Bernat, en aquell moment absent, que tenen el mas de "Soler" pel monestir. Confessen que donen al batlle la cinquena part dels esplets de cereals i de vi; també s'especifiquen els altres censos que han de lliurar per poder tenir el domini útil d'aquest mas.*

[A]. Original perdut.

[B]. Llibre manual conservat juntament amb les escriptures de Sant Pere de Sal-selles. Còpia perduda.

C.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia del 10 de gener de 1569 (25 × 36,5 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb alguna taca, lleugerament descolorit i amb algun forat original. Al verso: "Saccus 3, littera B, núm. 5."

D. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 36; remet a "És carta de lletra B, n° 5". Vegeu doc. 310.

Nos Beatrix de Solerio et Bartholomeus, filius eius, parrochie Sancti Quirici de Padreto, ex certa sciencia, confitemur et recognoscimus vobis fratri Guillelmo de ça Rovira, camerario et procuratori monasterii Sancti Petri de la Portella, et fratri Bernardo, Dei gratia abbati dicti monasterii, absentis, per nos et nostros, natos et nascituros, tenere pro vobis, nomine procuratorio predicto, mansum nostrum de Solerio, cum omnibus terris, vineis, iuribus

et possessionibus suis iure directi domini. Et damus et consuevimus dare baiulo dicti monasterii, nomine dicti domini abbatis, quintam partem expletorum panis et vini et leguminis. Exceptis aliquibus peciis terre et nemoribus que tenentur in dicto manso pro domino rege, de quibus damus eidem certam servitutem. Et facimus et facere promittimus [dicto] domino abbati, pro predicto manso, honorum et possessionum ipsium [...] ¹ ponderis trium [...] ² et unum par gallinarum et quatuor fogatias tritici [vel] quatuor denarios, unam mijeriam vini tempore de trescolons, et unam albergam domino abbati vel quatuor solidos, et aliam baiulo cum suo socio. Et questiam, quando alii homines dicti monasterii faciunt [...]. Et nichil aliud facimus vel facere consuevimus in predictis sub fide iuramenti, per nos inferius prestiti. Et predicta omnia et singula, per nos et nostros, promittimus vobis nomine quo supra facere et prestare bene et fideliter, sub obligatione dicti mansi [...] et possessionum ipsius. Et iuramus, per dominum Deum *et cetera*. In posse et manu notarii infrascripti, tanquam publice persone, hec a nobis predicto domino abbate stipulantis et recipientis. Renunciantes *et cetera*.³

Actum est hoc terciodecimo chalendas iulii, anno Domini millesimo trecentesimo quarto.

Testes huius rei sunt Ferrarius Sabaterii, sutor ville Berge, et Petrus de Sancto Michaeli, parrochie de Vilada.

Sig+num meum Bartholomei Pou, presbiteri et rectoris parrochis ecclesie Sancti Petri de Salcelles, Vicensis diocesis, auctoritate Raimundi, domini camerarii monasterii Beate Marie de Rivopullo, ordinis sancti Benedicti eiusdem Vicensis diocesis, notarii publici dicte parrochie, qui hoc recognitionis instrumentum sic prout iacet continuatum inventum in quodam manuali ad modum antiquo, in quadam archa, ubi scripture dicte parrochie ecclesie Sancti Petri de Salselles [...] ab eodem libro manuali de verbo ad verbum fideliter extraxi et comprobavi et rectus, pro parte Raimundi, domini, fratris Anthoniii Villadomat de Santmiquel, Dei gratia abbatis dicti monasterii Sancti Petri de la Portella, [requisitus] scribi feci et clausi, cum spacio dimisso in VI^a linea inter verba ipsius et ponderis, quod spacium propter nimiam scripture vetustate⁴ et consumptione legi non potuit, die [...] decimo mensis ianuarii, anno a nativitate Domini M D LX VIII°.

1. *Espai en blanc.* 2. *Lectura molt dubtosa. En el document 171, trobem: unam pernam porci ponderantem quatuor libris carniceris carniarum salsarum. En aquest cas, sembla que hi digui una cosa semblant a cunicularum.* 3. *En aquesta*

còpia, s'abreujaren algunes de les frases protocolàries del document original. Tal com hem fet en altres documents d'aquest diplomatarí, els mots et cetera han estat escrits en cursiva. 4. Bartomeu Pou, que féu el trasllat, reconeix que, a causa de la gran antigor del document, no en poden llegir unes paraules.

124

1304, juliol, 9

Renúncia del bisbe. *Guillem, bisbe de la Seu d'Urgell, renuncia en favor del monestir de Sant Pere de la Portella a rebre la quèsta o acapte a l'església de Planoles (Ripollès), situada en la diòcesi d'Urgell.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (25 × 25,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Al verso: "Sac [...], lletra A, n° 2", "Planolas".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 76; remet a "És carta de lletra A, n° 2". Vegeu doc. 310.

Noverint universi presentes pariter futuri quod nos, frater Guillelmus, miseracione divina Urgellensis episcopus, volentes vos venerabilem et discretum Bernardum, Dei gratia abbatem monasterii de Portella, et vestrum monasterium gratia prosequi et favore, gratis et ex certa sciencia, remittimus vobis in tota vita nostra et vestra de gratia speciali, propter multa et grata servicia que vos et vestrum monasterium nobis et ecclesie Urgellensis inpendistis, subsidium questiam sive acapitum si quod in ecclesia de Planesolis, nostre dyocesis, monasterio vestro predicto per predecessores nostros unita, prout in instrumento inde confacto latius continetur, recipimus seu recipere con[su]evimus temporibus retractis. Promittentes vobis quod contra predictam remissionem seu gratiam non veniemus per nos vel interpositam personam aliqua racione vel causa, immo ipsam ex causis predictis ratam et firmam volumus permanere. Et si forte dicta ecclesia, per decanum vel alium vel clericos decanatus Ceritanie, computetur seu taxetur in aliquo in dicto subsidio cum ipsum inponi contigerit, totum illud quidquid fuerit nos recipiemus in solutum et ad parte nostram, ita quod vos vel dicta ecclesia vel vicarius qui ibi est vel pro tempore fuerit minime astringantur ad solutionem subsidi memorati nec decanus vel officiale noster quicumque per censuram ecclesiasticam vel alias dictum vicarium vel ecclesiam vel vos complere possint aliquatenus, per tempus predictum, ad solutionem subsidii supradicti. In suis rei testimonium nos episcopus memoratus presentem paginam scribi fecimus et nostri sigilli pendentis munimine roborari.

Quod est actum VII° idus iulii, anno Domini M^o CCC^o quarto.

125

1304, desembre, 29

Establiment de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, dóna en establiment a Guillem Gibert de Fucimanya i a la seva muller, Sibil·la, un tros de terra situat sota el mas de Bernat Fuster de Fucimanya i un altre tros de terra que és a la costa de la Font. Se n'esmenten les afrontacions. Pel gaudi d'aquestes terres cal lliurar al monestir la tasca i el delme. S'imposa una entrada de trenta-cinc sous barcelonesos de moneda de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17×29,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca poc important. Lletres partides a la part superior. Al verso: "LXXXIII", "Sac 5, letra A, núm. 13".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 66; remet a "És carta de letra A, n° 13". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos ffrater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, et conventus eiusdem, per nos et omnes successores nostros damus et stabilimus vobis Guillelmo Giberti de Fussimanya et Sibilie, uxori vestre, et vestris¹ et cui volueritis imperpetuum quendam trocium terre qui est subtus mansum Bernardi Fusterii de Ffussimanya, qui affrontat cum domibus et honore dicti Bernardi Fusterii et cum via publica. Item damus et stabilimus per nos et nostros vobis et vestris quendam alium trocium terre qui est in costa vocata de la Font, qui affrontat a duabus suis partibus cum honore dicti Bernardi Fusterii et cum torrente qui ibi est. Sicut ab omnibus partibus affrontantur dicti duo trocii \terre/, cum² omnibus introitibus et exitibus suis et melioramentis que ibi sunt et facere volueritis, ita vobis et vestris damus et stabilimus imperpetuum, sub tali tamen condicione quod vos et vestri donetis ex inde, nobis et successoribus nostris, tascham et decimam omnium expletorum que Deus dederit in dictis duobus trociis terre, et si vendere vel alienare volueritis prius in nobis et nostris successoribus infra triginta dies fatigetis, deinde licenciam habeatis vendendi et alienandi vestris consimilibus, salvo semper in omnibus iure et dominio nostro nostrorumque successorum. Et pro intrata accepimus a vobis tri-

ginta quinque solidos Barchinonenses monete perpetue de terno, de quibus a vobis sumus bene paccati, renunciando excepcioni peccunie non numerate et doli. Nos autem et nostri erimus inde semper vobis et vestris guirentes ac legales deffensores contra cunctas personas et de eviccionem obligamus vobis et vestris nos et omnia bona nostri³ \monasterii/, mobilia et immobilia, habita et habenda. Renuncians quantum ad hec omni iuri, rationi et consuetudini contra hoc repugnantibus.

Actum est hoc quarto kalendas ianuarii, anno Domini millesimo trecentesimo quarto.

Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num fratris Guillelmi de Matamala, prioris.*⁴ Sig+num fratris Petri, monachi et sacriste.* Testes huius rei sunt Arnaldus de Clusa, rector ecclesie Sancte Marie de Casellis, et Bernardus Perelli.

Sig+num Guillelmi de Turribus, notarii publici Minorise creati sub Iacobo de Arters, notario eiusdem per venerabilem prepositum Minorise, qui hec scribi fecit cum raso et emendato in quinta linea, ubi dicitur ciny, et cum apposito in eadem linea, ubi dicitur terre, et in XI, ubi dicitur monasterii, et clausit die et anno predictis.⁵

1. *Repetit dues vegades.* 2. *Darreres paraules raspades.* 3. *Inicialment devia posar nostra.* 4. *Lectura dubtosa.* 5. *A l'extrem inferior del pergami: detur dicto abbati.*

1306, juliol, 25

Reconeixement i lluçió de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, confirma a Pere de Puig de Gamissans, de la parròquia de Sant Andreu de Gamissans, el mas de les Guimbaldes, situat a la parròquia de Sant Martí de Puig-reig. S'esmenten els censos que el tenidor del mas ha de pagar. L'abat, per aquesta lluçió, rep la quantitat de cent sous barcelonesos de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19,5×40 cm). Pergamí amb una taca gran i amb paraules amb la tinta molt descolorida. Al verso: "Saccus 4, littera B, núm. 2", "CLX[...]". Amb lletres partides a la part superior.

[A]. Original perdut.

- B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia ex A' (20 × 25,5 cm). Pergamí lleugerament enfosquit; a la part inferior les lletres són ben descolorides. Al verso: "Saccus 4, littera B, núm. 2."
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 60; remet a "És carta de lletra C, n° 2". Vegeu doc. 310.

Noverint¹ universi quod nos frater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, per nos et successores nostros laudamus, concedimus, aprobamus et confirmamus tibi Petro de Podio de Gamizans, de parrochia Sancti Andree de Gamizans, et omni progeniei et posteritaty tue, in perpetuum, totum illum mansum de Archimbaldes, integriter, qui est situs in parrochia Sancti Martini de Podio Regum, quamdiu tu et predecessores tui tenuistis, habuistis et possedistis, pro nobis et monasterio nostro, qui dictum mansum est bene et franchum allodium nostrum et nostri monasterii. Quare totum mansum predictum tu et tui semper teneatis, habeatis et possideatis et bene melioretis et plantetis ad servicium et fidelitatem nostram et successorum nostrorum cum ingresibus et egresibus, pertinenciis, afrontacionibus, fructibus et iuribus suis ad omnes tuas tuorumque voluntatesm ibi et inde perpetuo faciendasm sicu<t> melius et utilius dici vel intelligui potest ad tuum commodum et tuorum. Reddendo inde tu et tui nobis et successoribus nostris locum nostrum tenentibus, de explectis quod Deus ibi dederit, scilicet panis et vini, fideliter tasquam et, pro barquera quod ibi est, consueta faciatis nobis et successoribus nostris, quolibet anno, pro censu, in festo Natalis² Domini, XVI denarios Barchinonenses de terno. Item solvimus, difinimus sive remitimus tibi et tuis, in perpetuum, gratis inter vivos quod nunquam tenearis nec teneatis facere ibi ignem nec personas tenere ibi nec ressidenciam non facias ibi. Et pro hac difinicionem, laudacionem, remissione et confirmacionem, accepimus et habuimus a te C solidos Barchinonenses de terno, de quibus sumus bene tui paccati mea voluntati. Renunciantes excepcioni peccunie non recepte et doli et omni alii iuri quo contravenire possimus. Item, similiter, facias nobis et successorum nostrorum quoddam anno, pro censu, in festo Natalis Domini, V solidos et VIII denarios Barchinonenses de terno racione definicionem personas vel ignem atque residencia personaliter, ut dictum est, et sic sunt computati predictum censum inter totum VII solidos Barchinonenses de terno ut predictur. Et non eligatis ibi alium dominum vel patronum nisi nos et successoribus nostris et monasterio nostro Sancti Petri de Portella predicto et non dividatur expletorum sive expletis tibi vel tuis sine baiulo nostro et predicto baiulo quod teneatur dividere

totum quod Deus ibi dederit, et habeant pro suo labore, racione eraticum, XVIII denarios Barchinonenses de terno, et nichil aliud. Et promittimus bona fide quod faciemus tibi tenere et tuis omnia predicta et singula contra omnes personas, tibi facere et tuis ius in nostro posse querelantibus. Et nichil aliud teneas facere nobis vel monasterio nostro predicto manso nisi ut dictum est.

Actum est hoc VIII° kalendas augusti, anno Domini M^o CCC^o VI°.

Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus salvo iure nostri monasterii in omnibus +.* Sig+num fratris Arnaldi de Vallo, monachi.* Sig+num fratris Petri de Serra, monachi.* Sig+num Arnaldi de Condeminis, baguli eorum, qui hec laudo et firmo. Testes huius rey sunt Arnaldus de Cumbis, capellano de Podio Regum, Petrus de Cumbis, Bortholomeus de Cumbis et Berengario de Gamizans.

Berengarius de Trulyas, rector ecclesie Sancte Marie de Biure, qui hec scribi feci³ et clausit et meum sig+num aposuit die et anno prefixis.

1. *En B, abans*: Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam originali publico instrumento cuius tenor talis est. 2. *Mal transcrit en B*. 3. *En B*: et superscribi feci in super prima linia ubi dicitur nos.

127

1308, març, 3¹

Venda de domini útil. *Bernat de Cirera i la seva muller Maria, de la parròquia de Sagàs, venen a Guillem de Roqueta i a la seva muller, Elisenda, una terra anomenada del "Caner", que tenen sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Se n'esmenten les afrontacions. El preu de la venda és de trenta-cinc sous barcelonenses de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17×24,5 cm). Pergamí en mal estat de conservació. Nombrosos fragments il·legibles. Tacat, descolorit i amb forats a dalt i a la banda esquerra. Al verso: "Acta de venda que fa Bernat Cirera a Guillem de Roqueta de una terra en Sagàs en domini de la Portella al que fa tasca, fet a las nonas de mars de 1308. Sach 2, C, n° 16", "Portella", "Saccus 2, C, n° 17".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 85; remet a "Sach 2, C, n° 16". Vegeu doc. 310.

[...] Bernardus de Cirera et uxor eius, Maria, de parrochia de Sagas, gratis et ex certa sciencia, liberamente et spontanea voluntate, per nos et omnes [...], presentes et futuros, vendimus et vendendo [conce]dimus vobis Guillelmo de Rocheta et uxori eius, Eligsendi, et vestris et quibus volueritis, in perpetuum, [peciam de terra] vocatam dez Caner, quam habemus et possedimus in dicta parrochia, sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella, prout affrontatur ex omnibus partibus in [...] campum [...] dictam namque terram, cum ingressibus et egressibus et aliis iuribus que ibi habemus et habere debemus et cum omnibus melioramentis [...] faciendis vobis et vestris et quibus volueritis, perpetuo, vendimus et concedimus ad habendum, tenendum, possidendum, vendendum, alienandum, excomuntandum et quocumque ali[...] volueritis faciendum, salvo iure et dominio in omnibus dicti monasterii [...] reddere debet² tascham expletorum que [...] de qua terra quam vobis vendimus [...] mitimus vos, cum hoc carta, in plenam et corporalem possessionem [...extra]hentes eandem terram cum suis iuribus de nostre posse [in tuum] posse transferimus irrevocabiliter sine aliquo retentu nostro nostrorumque decepcioni, doli, mali et [...] damus vobis et vestris et quibus volueritis in predictis omnia loca nostra, iura, voces, acciones reales et personales, [ordinarias et] extraordinarias sive publicas, quibus possitis et [...] volueritis uti et [...] in iudicio et extra iudicium, quod admodum nos facere possemus ante huiusmodi vendicionem constituendo vos in eisdem veros procuratores nostros ad faciendum vestram et quorum volueritis voluntatem. Pro precio autem huius vendicionis concedimus a vobis habuisse et recepisse numerando triginta et quinque solidos monete Barchiononensis de terno nobis qui [...] super quibus renunciamus excepcioni peccunie non habite et non recepte et specialiter legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitu. Dantes vobis donacionem inter vivos quicquid hec que vobis vendimus plus modo valent vel valuerint precio antedicto promittentes quod vobis et vestris [...] cum omnibus suis iuribus faciemus vos et vestros et quos volueritis tenere, habere et possidere [...] salvo iure domini antedicto. Et pro firma et [legali eviccione] et guarentia [...] predictorum obligamus vobis et vestris per nos et nostros omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda, renuncian[...] omni [...] consuetudini contra hec facientibus. Et ad maiorem cautelam et [...] ego dicto [...] iuro [per Deum et eius sancta] IIII^{or} Evangelia, manibus meis propriis corporaliter tacta, predicta omnia [atendere et complere et inviolabiliter observare. Et

ego Maria renuncio quo ad hec doti et sponsalicio meis et auxilio] senatus consulti Velleyani et iura ypothecarum mearum.

Actum est hoc V^o nonas marcii, anno Domini millesimo trecentesimo.

[Sig+num Bernardi de Cirera ...] et Marie uxoris eius, predictorum qui hec laudamus et firmamus atque iuro ego dicta mulier. Testes huius rei sunt Petrus Guillelmi de Podiolo, Petrus de San[...], Berengarius de Sagas et Bernardus de Paylas, presbiter. Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis firmamus +.* Sig+num fratris Petri de Serra, sacriste dicti monasterii, qui omnia supradicta firmo salvo iure hoficii sacristie in omnibus.* Sig+num Bernardi de Quadris, bayulus monasterii Sancti Petri de Portella, qui predicta omnia [...] firmo salvo iure dominio. Sig+num Marie, filie et heredis dictorum venditorum, que hec laudavit et aprobavit in omnibus et per omnia.*

Sig+num Petri de Iolans, rector ecclesie de Sagas, qui hec scribi fecit et die et anno quod supra.

1. B, *regest del segle xviii, ens permet de saber l'any en què es féu aquest document.* 2. *Lectura molt difícil.*

128

1308, maig, 22

Acord. *Guillem, bisbe d'Urgell, i l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella acorden que, atès que s'ha construït una nova església al lloc de Gironella, al costat de la qual hi ha un cementiri, amb el consell de dos homes de la parròquia d'Olvan i de dos homes del terme de l'església de Gironella, l'església d'Olvan i el seu capellà ha de mantenir indemne el domini que fins aleshores havia tingut damunt l'església de Gironella; tanmateix, també s'estableix que el capellà de l'església de Gironella faci allò que tradicionalment hi feia el capellà d'Olvan. S'imposa que els capmasers (possessors d'un capmàs) de Gironella, per ésser enterrats, han de pagar dos sous a l'obra de l'església d'Olvan, dos sous al capellà i dotze diners al prevere i una quartera de farina. Tots aquells que no siguin capmasers només hauran de lliurar mitja quartera per la novena. A més, el capellà d'Olvan ha d'anar al nou cementiri de Gironella.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24 × 36 cm). La part superior i la inferior del pergamí foren tallades, quan fou reaprofitat

i cosit. Al verso: "Commissió al abat sobre matèria de las iglésias de Olvan y Gironella [...]10", "Preeminència del rector de Olvà sobre la parròquia de Gironella", "Sach 4, A, n° 36", "Fan per la camaria de la Portella".

- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "Sach 4, A, n° 36". Vegeu doc. 310 i doc. 132 (datat segurament per error l'any 1310).

[...] recepimus quandam literam papiream patentem missam a rever[...] miseracione domi[...] Urgellensis episcopo sigillo cereo virnilio eiusdem domini episcopo in dorso sigillatam cuius series sic se habet: ffrater Guillelmus, miseracione divina Urgellensis episcopus, venerabili et discreto Dei gratia abbati monasterii de Portella, salutem in Domino [...], consensu dilecti in Christo capellani de Olvayn, ordinaverimus quod in loco de Gerundella, iuxta ecclesiam ibi noviter fabricatam sit ciminterium et sit iustum quod dicta ecclesia de Olvan inspecto honore a quo relevabitur servetur indempnis, vobis ducimus comitendum quatenus inquisita veritate sollicite super predictis, cum parrochianis de Olvayn et de Gerundella quos ad hoc ydoneos esse noveritis et dignos fide quid capellanus predictus de Olvayn, pro sepulturis, consuevit recipere taliter ordinetis quod dicta ecclesia et capellanus serventur illesi prout secundum Deum et utilitatem loci vobis videbitur faciendum. Datum in dicto loco de Gironela, sexto kalendas decembris, [anno] Domini millesimo CCC° septimo, auctoritate cuius litere dicti domini episcopi nos dictus abbas volentes procedere in predictis habuimus consilium et de[liberaci]onem cum duobus probis hominibus de parrochia de Olvan et aliis hominibus ipsius parrochie et cum duobus hominibus parrochie dicte ecclesie de Gironela. Et habito diligenti consilio et tractatu cum [eis]dem cupientes dictam ecclesiam de Olvayn et capellanum eiusdem servare indempnem super predictis, dicimus et pronunciamus, pro equitate, quod capellanus de Olvan semper habeat illam dominacionem quam consuevit habere et de consuetudine habet et habere debet in dicta ecclesia de Gerundella. Item dicimus et pronunciamus quod capellanus ecclesie de Gerundella et parrochiam eiusdem ecclesie faciant in omnibus illa quo de consuetudine fecerunt et facere debent ecclesie et capellano d'Olvan. Item dicimus et pronunciamus quod omnes capmasers habitantes in parrochia de Gerundella qui obierint dimitant quisque eorum duos solidos operi dicte ecclesie de Olvan et duos solidos capellano et XII denarios presbitero et unam quarteriam de farina pro novena. Item dicimus quod omnes qui non sint capmasers donet mediam quarteriam pro novena et quod capellanus d'Olvan vadat et sit ad sepulturam que [fiet] de ipsis parrochianis, in ciminterio dicte ecclesie de Gerundella, et quod

faciant lexiam ipsi capellano et operi ecclesie d'Olvan iuxta posse suum.¹ Et si aliquis obierit in dicta parrochia de Gerundella et fecerit ibi celebr[are] missas, quod capellanus d'Olvan intersit ibi preter omnibus aliis. Et hec omnia predicta et singula dicimus et pronunciamus [...] servanda inter dictas ecclesias de Olvan et de Gerundella et capellanos eiusdem imperpetuum, sub pena C solidos Barchinonenses de terno quam ad maiorem cautelam predictorum servandorum imponimus ipsis capellanis et successoribus suis imperpetuum auctoritate mandati predicti domini episcopi, de qua pena habeat dictus dominus episcopus ab illo qui contraverit medietatem et aliam medietatem nos dictus abbas et successores nostri. Ad hec nos Petrus de [Minov]is, capellanus de Olvan, et Berengarius dez Prat, capellanus de Gerundella, laudantes et approbantes predictam pronunciacionem, promittimus servare per nos et successores nostros et non contravenire.

Actum est hoc XI kalendas iunii, anno Domini millesimo CCC^o octavo.

Sig+num Petri de Minovis, capellani de Olvan. Sig+num Berengarii dez Scint, capellani de Gerundella, nos qui predicta laudamus, concedimus et firmamus. [...] frater Bernardus, Deo gratia abbas monasterii Portellensis predicti qui predictam [provencionem] auctoritate dicti domini episcopi subscribimus et firmamus et nostrum apponimus sig+num.*

Testes huius rei sunt nobilis dominus Bernardus Guillelmi de Portella, Petrus de Turre, miles, Perpenianus, capellanus de Sagas, Raimundus de Turre, Raimundus de Gerundella, Romeus² de Casis et Bernardus Mesada.

[...] sig+no.

1. *Lectura difícil.* 2. *Dubtós.*

1308, maig, 22

Lluïció feta per l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, confirma a Jaume de Graner de Berga la compra que aquest féu a Guillem Mercader de Berga, ara difunt, del cens d'un parell de gallines i la tasca dels cereals i del vi de la banada que Pere sa Tor, de la parròquia de Sant Martí de Llavaneres, tenia al mas anomenat "Mont-ros",*

d'aquesta parròquia de Llanereres. Guillem Mercer, abans, ja l'havia comprat a Berenguer Bertran i a la seva muller, Ramona, de la parròquia d'Olvan. Per aquesta lluçió, l'abat rep vint sous barcelonesos de tern.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17,5 × 28,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i una mica descolorit. Al verso: "Sac 4, lletra B, núm. 3", "aprobació feta per fra Bernat, abat del monastir de la Portella, a Jaume de Graner de Berga del mas de Mont-rós, que és en la parròquia de Lavaneres, alou de dit monastir":
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 58 i 59; remet a "És carta de lletra B, n° 3". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos frater Bernardus, Dei gracia abbas monasterii Santi Petri de Portella, et conventus eiusdem monasterii, ex certa sciencia, laudamus, approbamus et confirmamus tibi Iacobo de Granerio de Berga et tuis et cui volueris, perpetuo, illam vendicionem quam Guillelmus Merzer de Berga, quondam, tibi et tuis perpetuo fecit de uno pari gallinarum et tascha panis et vini, quas et quam dictus Guillelmus Merzer, quondam, recipiebat et recipere debebat, ex causa vendicionis quam Berengarius Bertrandi et Raimunda, uxor eius, de parrochia de Olvan, quondam, sibi fecerunt super illa et in illa banata terre quam Petrus za Tor, de parrochia Sancti Martini de Lavaneres, tenebat in manso vocato de Munt Ros, qui est in ipsa parrochia de Lavaneriis sub dominio nostro et dicti nostri monasterii. Hanc autem laudacionem, approbacionem et confirmacionem facimus tibi et tuis perpetuo racione dicti monasterii, sicut melius dici et intelligi potest ad tuum tuorumque salvamentum et bonum intellectum, salvo iure et dominio nostro et dicti nostri monasterii. Pro hac autem laudacione, approbacione et confirmacione, accepimus a te viginti solidos Barchinonenses de terno, super quibus renunciamus excepcioni peccunie non recepte. Et sicquid plus nobis competit totum tibi et tuis damus et remittimus.

Actum est hoc undecimo kalendas iunii, anno Domini millesimo trescentesimo octavo.

Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num ffratris Petri de za Serra, sacrista et monachi.* Sig+num fratris Arnaldi de Vallo, prior ac infirmarius.* Testes huius rei sunt Guillelmus de Prato, merzerius, Matheus, filius eius, Iacobus de Granerio, filius dicti Iacobi, et Guillelmus za Costa.

Bernardus de Pontibus, notarius publicus Berge hec scribi fecit et clausit hoc suo sig+no.

130

1310, gener, 16. Manresa

Plet. *Desacord entre, d'una banda, Guillem de Prat, rector de l'església de Sant Martí de Serraiïma, i, de l'altra, Bernat, abat del monestir de la Portella, que té el dret de patronatge de la capella de Santa Maria de Fucimanya, sobre el subsidi que, segons el rector, aquesta capella havia de pagar al bisbe de Vic. El bisbe de Vic, tenint present les sentències precedents i després de deliberar, declara que la capella de Fucimanya no ha de contribuir al subsidi al bisbe osonenc i, per tant, resta immune d'aquest pagament. S'esmenta també que, segons una sentència anterior, el rector de Serraiïma només pot obtenir trenta-quatre sous anuals en aquesta capella de Fucimanya.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24,5×35 cm). Pergamí amb taques, descolorit i amb algun forat. A la part inferior hi ha quatre forats petits al lloc on hi devia haver el segell. Al verso: "Sac 5, lletra A, n° 7", "Carta de Fucimanya".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 65; remet a "És carta de lletra A, n° 7". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod cum inter Guillelmum de Prato, rectorem ecclesie Sancti Martini de Serrayma, ex una parte, et venerabilem fratrem Bernardum, Dei gratia abbatem monasterii de Portella, ad quem ius patronatus capelle Sancte Marie de Fucimaya, Vicensis diocesis, pertinet, ex altera, questio verteretur super eo quod dictus rector dicebat dictam capellam secum debere contribuere in subsidio Vicensis episcopi, hoc eodem abbate penitus denegante [...].dem ipsa questio coram nobis Berengario, miseracione divina Vicensis episcopo, per partes predictas proposita. Nos, dictus episcopus, auditis hinc inde propositis necnon visa et examinata quadam sententia olim lata inter Guillelmum Eribaldi, tunc rectorem dicte ecclesie, ex parte una, et dictum abbatem, ex altera, per iudices a bone memorie domino Poncio, Vicensis episcopo, predecessore nostro, delegatos lata cum constet nobis quod dictus rector nichil in dicta capella potest petere vel habere nisi triginta quatuor solidos sibi annuatim certis [...] exsolvendos prout in dicta sententia continetur. Idcirco, habita deliberacione, ad plenum pronunciamus et declaramus dictam capellam Sancte Marie de Fucimanya, cum dicto rectore ecclesie Sancti Martini de Sarrayma vel successoribus suis, in subsidiis Vicensis episcopi contribuere non tenent. Et super hoc dictum abbatem et capellam iam dictam ab impeticione dicti rectoris absolvimus eidem rectori

eiusque successoribus super premissis perpetuum scilencium impo-
nentes. Ceterum cum capella ipsa nullos habeat redditus nec per
se in subsidiis Vicensis episcopi fuerit hactenus sicut invenimus
contribuere assueta. Idcirco capellam ipsam a contributione sub-
sidii episcopi Vicensis concedimus et indicamus immunem, salvis
nobis et successoribus nostris omnibus aliis episcopalibus iuribus
et alia subiectione consueta et debita in eadem. Et salvo etiam
quod si capella ipsa ad redditus pervenerit forsitan pinguiore per
concessionem huius modi nullum, nobis vel successoribus nostros,
esset preiudicium generatum in cuius rei testimonium presentem
paginam sigilli nostri appensione fecimus roborari.

Quod est actum Minorise, sexto decimo kalendas febroarii,
anno Domini millesimo CCC^o nono.

Sig+num Bernardi Calvelli, scriptoris iurati in scribania domini
Vicensis episcopi, qui predictis interfuit et de mandato ipsius hec
scribi fecit die et anno prefixis.

131

1310, març, 16

Establiment de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, atès que la masoveria anomenada "Camp Guiany", situada a la mateixa vall del monestir, a la parròquia de Santa Maria de la Quar, sota el domini de l'abadia, ha restat despoblada a causa que els fills l'han abandonada, donen aquesta masoveria en establiment a Pere de Pujol i a la seva muller, Berenguera, de la parròquia de la Quar. També els donen la terra anomenada de Pedret, situada en la mateixa vall i parròquia; se n'esmenten les afrontacions. S'estableixen els censos que hauran de pagar per la masoveria i per la terra. L'abat rep deu sous barcelonesos de tern com a entrada.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (20,5 × 35,5 cm). Pergamí en mal estat de conservació, amb alguna taca. Al verso: "Sac [...], lletra [B], núm. [1]5", "CCLXXVIII", "Stabliment fet per fra Bernat, abat del monastir de la Portella <...>."

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 17-18; remet a "Lletra B, n° 15". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Bernardus, Dei gracia abbas
monasterii Santi Petri de Portella, attendentes quod mansoveria
nominata Campguiayn, que est in valle monasterii, in parrochia

Sancte Marie de za Quar, sub dominio nostro et dicti nostri monasterii, diu steterit dispopolata, propter absenciam propinquorum, qui se absentaverunt et recesserunt a terra ista et dimiserunt dictam mansoveriam et terram infrascriptam. Et sit nobis utile et dicto nostro monasterio stabilire dictam mansoveriam quam remanere in lexiu, ex quo non apparent aliqui propinqui ipsius et amitimus in ea census et partes expletorum et alia que consueveramus habere et recipere in ea. Ideoque omnibus predictis consideratis, per nos et successores nostros, damus, concedimus et stabilimus vobis Petro de Podiolo et Berengarie, uxori eius, de parrochia Sante Marie de za Quar, et vestris et cui sive quibus volueritis, perpetuo, illam meam mansoveriam nominatam Campguiayn, quam habemus in dicta parrochia Sante Marie de za Quar et est nostrum alodium franchum. Et illam terram nominatam de Pedret, quam habemus in valle et parrochia monasterii nostri, sub nostro dominio, affrontatam ex una parte in honore mansi de Caldoval et ex alia parte in honore mansi de Bech Sech. Predictam itaque mansoveriam, cum domibus, terris, honoribus et possessionibus, adempriviis, iuribus et pertinentiis ad ipsam mansoveriam pertinentibus et pertinere debentibus, et dictam terram cum omnibus suis iuribus et pertinentiis, damus, concedimus et stabilimus vobis et vestris et cui sive quibus volueris, perpetuo, ad habendum, tenendum omnique tempore in pace possidendum, dandum, vendendum, impignorandum seu alienandum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates semper libere faciendas. Tali videlicet modo et pacto quod de omnibus fructibus panis et vini qui creverint in honoribus dicte mansoverie donetis tu et tui nobis et successoribus nostris decimam et tascham fideliter. Et de fructibus qui creverint in dicta terra de Pedret, decimam et primiciam et tascham. Et etiam donetis tu et tui, nobis et nostris successoribus, pro censu, imperpetuum, quolibet anno, in festo Nathalis Domini, quatuor solidos Barchinonenses de terno. Et nullum alium censum nec aliquid aliud inde dare vel facere ten<e>amini vos vel vestri. Et sub dicta forma faciemus vos et vestros et quos volueritis predictam mansoveriam et terras tenere, habere et in pace perpetuo possidere. Contra omnes personas et omni contradicenti nos opponemus ante causam, in causa et post causam, in iure et extra ius. Obligamus vobis et vestris, propter hec, omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda, ubique. Et pro introitu accepimus a vobis decem solidos Barchinonenses de terno, super quibus renunciamus excepcioni peccunie non recepte

ac omni alii iuri, rationi et consuetudini quibus possemus contra predicta venire.

Actum est hoc XVII kalendas aprilis, anno Domini millesimo CCC^o nono.

Sig+num ffratris Bernardi, abbatis predicti, qui hec laudamus et firmamus. Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num fratris Arnaldi de Vallo, prioris ac infirmarius.* Sig+num fratris Guillelmi de Avenhco, monachi.* Sig+num ffratris Bernardi Quintino, monachi.* Testes huius rei sunt Arnaldus de Palmerola, Aprilis de Vilasau, Petrus de Maiorice et Petrus, filius eius.

Bernardus de Pontibus, notarius publicus Berge, hec scribi fecit et clausit hoc suo sig+no.

132

1310, juny

Provisió sobre un capellà. *L'abat del monestir de Sant Pere de la Portella estableix una provisió sobre alguns temes que el capellà de la parròquia d'Olvan havia de tenir present amb relació a l'església de Gironella, per comissió del bisbe de Vic.*

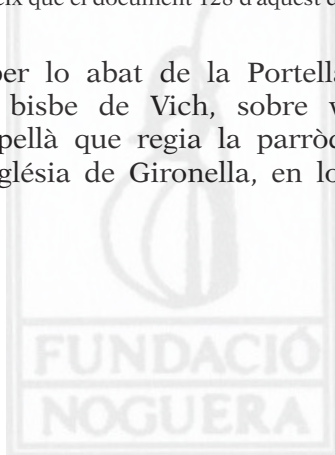
[A]. Original perdut. Segurament correspon al document 128.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "Sach 4, A, n° 36". Vegeu doc. 310.

Malgrat que no coincideixin les dates, creiem que aquest document, regestat el segle XVIII, és el mateix que el document 128 d'aquest diplomatarí, fet el 22 de maig de 1308.

Provisió feta per lo abat de la Portella, per commició del senyor il·lustríssim bisbe de Vich, sobre varias preeminèncias corresponents al capellà que regia la parròquia de Olvan y que debia gorar¹ en la iglésia de Gironella, en lo juny de 1310. Sach 4, A, n° 36.

1. *Sic.*

1310, desembre, 14

Establiment de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, amb l'acord de la resta de la comunitat i de Bartomeua, donada de Fucimanya, lliura en establiment a Ramon Seguer (?) de Fucimanya i a la seva muller, Berenguera, unes cases, amb un hort i una peça de terra contigua, que són a prop de la capella de Santa Maria de Fucimanya. En aquestes cases hi solia viure l'esmentada Bartomeua, donada. Se n'esmenten les afrontacions. Per les cases i l'hort, han de lliurar un parell de gallines i, per la terra, la tasca i el delme de la collita de cereals, de vi i d'oli. L'abat rep una entrada de dos quaters d'oli.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (22 × 27 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca, sobretot a la part superior. Abecedari partit a l'extrem superior. Al verso: "Sac [...], lletra A, nº 8", "FUSIMANYA".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 65; remet a "És carta de lletra A, nº 8". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos frater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, et conventus eiusdem, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes successores nostros, de assensu et voluntate Bartholomeue, deodate ecclesie seu capelle Beate Marie de Fucimaya, [damus et] stabilimus vobis Raimundo Siccari¹ de Fucemaya, homini nostro, presenti, et Berengarie, uxori vestre, femine nostre, licet absenti tanquam presenti, et notario infrascripto eius nomine stipulanti, et vestris, perpetuo, quasdam domos, cum quodam orto et cum quadam pecia terre eisdem domibus contiguis. Que omnia sunt prope dictam ecclesiam seu capellam Beate Marie de Fuçimanya. In quibus quidem domibus supradictis solebat morari et habitare dicta deodata. Que etiam omnia predicta sunt alodium franchum nostrum et predicti nostri monasterii et affrontat cum cellario et sorte terre Guillelmi Giberti de Fucimanya et cum viis publicis, sicut ab omnibus suis partibus affrontantur et terminantur, cum omnibus introitibus et exitibus, iuribus et pertinenciis suis et cum omnibus melioramentis, que ibi sunt et fieri potuerat. Ita vobis et vestris et cui volueritis damus et stabilimus imperpetuum, sub tali tamen condicione quod vos et vestri donetis exinde nobis et successoribus nostris, pro censu dictarum domorum et orti, quolibet anno, perpetuo, in festo Natalis Domini, unum par gallinarum bonarum, pulcrarum et receptibilium. Donetis etiam vos et vestri, nobis et nostris successoribus,

perpetuo, de omnibus expletis panis, vini et olei, que Deus in dicta sorte terre dederit, fideliter, decimam et tascham. Et si vendere vel alienare volueritis, prius in nobis et nostris successoribus, infra triginta dies fatigetis, deinde licenciam habeatis vendendi et alienandi vestris consimilibus, salvo semper, in omnibus, iure et dominio nostro et nostrorum successorum. Et pro intrata accepimus a vobis duo quarteria olei boni, pulcri et receptibilis. Super quo oleo renunciamus excepcioni eiusdem non habiti et non recepti et non mensurati et doli. Nos autem et nostri erimus inde semper vobis et vestris guirentes et legales deffensores contra cunctas personas. Et de eviccionem obligamus vobis et vestris omnia bona dicti nostri monasterii quecumque sint et ubique.

Actum est hoc nonodecimo kalendas ianuarii, anno Domini millesimo trecentesimo decimo.

Sig+num fratris Bernardi, Dei gratia abbatis predicti, qui hec facimus et firmamus. Sig+num Bartholomeue, deodate predictae, que hec laudo, concedo et firmo. Nos frater Bernardus, gratia <Dei> abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num fratris Arnaldi de Vallo, prioris ac infirmarius.* Sig+num fratris Guillelmi de Avenhco, monachi.* Sig+num fratris Bernardi Quanti, monachi. Testes huius rei sunt Bernardus Perelli, Petrus Bernardi de Nabars et Raimundus de Villa Porcorum.

Sig+num Iacobi de Arters, notarii publici Minorise, qui hec scribi fecit et clausit die et anno predictis.

1. *Lectura dubtosa.*

134

1311, juliol, 28

Sotsestabliment. *Berenguer de Gamissans, com a tutor de Pere, fill del difunt Guillem de Puig de Gamissans i de Guillema, de la parròquia de Sant Andreu de Gamissans [prop de Valldoriola, Sagàs], amb l'acord de l'esmentada Guillema, dóna en establiment a Peric Clergue i a la seva muller Romia, de Puig-reig, la barquera i unes terres que té al mas de Guimbaldes, situat a la parròquia de Puig-reig, sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Se n'esmenten les afrontacions. S'estableix l'agrer del cinquè dels fruits que s'obtinguin de la barquera, d'una manera especial amb relació a les tres oliveres que hi ha (si se'n planten de noves,*

només caldrà donar la tasca). De la resta de terres, així mateix, només ha de cedir la tasca. A més pagarà un cens de dos sous i quatre diners. Rep com a entrada, per aquest establiment, vint sous barcelonesos de tern.

[A]. Original perdut.

B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia de l'any 1345 (25,5 × 25,5 cm). Pergamí en força bon estat de conservació. Al verso: "Saccus 4, littera C, núm. 3."

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 60; remet a "És carta de letra C, n° 3". Vegeu doc. 310.

Hoc est translatum de verbo ad verbum fideliter sumptum a quodam alio publico instrumento cuius tenor talis est:

Noverint universi quod ego, Berengarius de Gamizans, tutor deditus a nobili domino Bernardo Guillelmi de Portella, Petro, filio quondam Guillelmi de Podio de Gamizans et Guillelma, uxor eius, de parrochia Sancti Andree de Gamizans, cum consilio et voluntate dicte Guillelme per nos et nostros, presentes atque futuros, cum hoc publico instrumento omni tempore valituro, damus et stabilimus et tradimus tibi Peric Clerge et uxore tue, Romie, de Podio Regum, et tuis et omni progenie et posteritate vestre, in perpetuum, illam nostram barqueriam et terram que habemus et tenemus in manso de Arquimbaldes, qui est in parrochia Podio Regum, sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella, sicut afrontatur et terminatur et nos melius habemus et habere debemus, de prima parte, versus sol exint, versus Lubricatum et, in occidente, in illum aragayll qui discurit tempore pluviarum inter mansum de Vilanova et mansum de Arquimbaldes qui mirat in Lubricato et, de tercio, in illum cingulum qui partitur barqueriam et venit in camino publico et intrat a la coll in flumine Lubricato, sicut partimus cum Bernardo z'Oliva. Facimus tibi et tuis dictum stabilimentum, sub tali pacto quod vos et vestri bene laboretis et custodiatis et melioretis et aquas inde defendatis secundum vestrum posse. Et de omnibus expletis que Deus dederit in dicta barqueria, dabitis nobis et nostris, de pane et vino et oley, scilicet de tribus olivariis que modo sunt in dicta barqueria, bene et fideliter, quintam partem. Et si in dicta barqueria plantabitis plus olivarias, dabitis nobis et nostris tascham unam. Et de alio honore, de camino usque in Lubricato, dabitis nobis et nostris unam tascham de pane et vino et oley. Et de honore de camino avall, dabitis unam tascham bene et fideliter de pane et vino dicto monasterio Sancti Petri de Portella. Item dabitis nobis et nostris, quolibet anno, pro scensu, in festo Sancti

Petri iunii, duos solidos et IIII^{or} denarios Barchinonenses de terno. Nullam partem aliam expletorum vel scensum vel aliam consuetudinem nobis vel nostris facere teneamini [nisi] quod superius dictum est vel expresatum. Tamen non levetis vel obstraatis expleta de camino avall sine nobis aut nuncio nostro et baiulo dicti monasterii. Similiter, de barqueria, non levetis vel abstraatis expleta sine nos vel nuncio nostro. Et de hoc stabilimentum non clametis et non eligatis alium dominum vel dominam nisi nos et dictum monasterium Sancti Petri za¹ Portella. Et insuper promittimus tibi et tuis quod predictum stabilimentum faciemus tibi et tuis tenere, habere et in pace possidere, prout melius dici [aut] intelligi potest ad bonum intellectum et sub obligatione omnium bonorum nostrorum. Et quod contra hec venire non valeamus omni iuri scripto et non scripto, scienter penitus et consulte recunciamus. Et recipimus a vobis per hanc stabilimentum et donacionem viginti solidos Barchinonenses de terno, de quibus sumus a vobis bene paccati voluntati nostre. Renunciando omni excepcioni peccunie non habite et doli.

Actum est hoc V kalendas augusti, anno Domini M^o CCC^o undecimo.

Sig+num Berengarii de Gamizans. Sig+num Guillelme predicte, quantis predictorum, qui hec predicta laudamus et firmamus. Testes huius rey sunt Berengarius za Serra, Guillelmus dez Baciai, Petrus de Vilanova et Bartholomeus de Cumbis.

Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, ffirmamus +. Sig+num Raimundi de Conemines, baiuli predicti monasterii, qui hec firmo. Arnaldus de Cumbis, rector ecclesie Podio Regum, qui hec scribi fecit, cum literis suprapositis in XIII linea, ubi dicitur quatuor denarios, die et anno sig+num prefixo.

Sig+num mei Guillelmi de Solerio, vicarii perpetui ecclesie Sancti Martini de Podio Regum et notarii publici eiusdem, qui hoc instrumentu a suo prenominato originali translata feci et cum eodem, de verbo ad verbum, fideliter, comprobavi nichil atdito nilque remoto, quod sensum vel literam possit in aliquo variari cum raso tamen et emendato in vicesima linea, ubi legitur autem. Et clausi die intitulata VII° idus madii, anno Domini millesimo CCC^o XL° quinto.

1. *Amb correcció.*

135

1311, novembre, 28

Establiment. *Unes cases situades a Puigcerdà foren donades en establiment. Aquests habitatges eren de Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, i de Ramon de Vila, paborde de Santa Maria de Lillet.*

A. Arxiu de la Pobla de Lillet, pergami núm. 66.

a.* SERRA VILARÓ, llibre 1, 1930, doc. 66, pàg. 59.

Establiment de cases a Puigcerdà, que eren de Bernat, abat de la Portella, i de Ramon de Vila, paborde de Lillet.

136

[1313], setembre, 30

Nomenament de procurador. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, nomena el clergue i escuder seu Pere Bo com a procurador per passar comptes amb els recaptadors del delme de la diòcesi de Vic dels béns i drets que li corresponen, en nom de l'esmentat monestir, en aquesta diòcesi.*

A. ACA, Notarials Bagà, núm. 11, fol. 63v.

a. Esmert: SERRA VILARÓ, 1950, llibre 3, pàg. 250.

b.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 13, pàg. 389.

Frater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, facimus procuratorem nostrum et dicti monasterii te, Petrum Bo, clericum, scutiferum nostrum, ad computandum pro nobis et nomine dicti monasterii cum collectoribus seu receptoribus decime diocesis Vicensis, de bonis et iuribus que nos, nomine dicti monasterii, habemus habere et [habe]re debemus in dicta diocesi, et iurandum in animam nostram et etiam ad faciendum comunem extimacionem de premissis, et ad recipiendum albaranum et apocham de soluto et omnia alia et singula fa[cere] *et cetera*. Obligantes *et cetera*, ratum et firmum *et cetera*.

Testes Raimundus de Villa, prepositus Liletensis, frater Guillelmus de Villa, camerarius monasterii Sancti Laurentii, et Petrus Com[roto], presbiter.

II kalendas octobris.¹

1. *Escrit al marge superior.*

137

1316, febrer, 2

Establiment de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, concedeix a Pere de Lotuès i a la seva muller, Maria, de la parròquia de Santa Maria de la Quar, una devesa situada en aquesta parròquia i que és un alou del cenobi. Se n'esmenten les afrontacions. Han de lliurar una gallina cada any. També s'estableix que, si la treballen i la sembren, hauran de lliurar la tasca, el delme i les primícies dels cereals i del vi que hi conreïn. També s'acorda que, del camp anomenat de Sant Pere, no hauran de donar el quart de les collites, ans, d'acord amb allò que han dit diversos testimonis, només la tasca, el delme i les primícies. Com a entrada, l'abat rep vint sous de moneda barcelonesa de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18,5 × 28 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Al verso: "Saccus 2, littera [B], núm. 16", "De Lotues", "Donació y concessió feta per fra Berenguer, abat del monestir de la Portella <...>".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 18; remet a "És carta de letra B, n° 16". Vegeu doc. 310.

Notum sit cunctis quod nos frater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, diocesis Urgellensis, per nos et nostros, cum consilio et voluntate tocius nostri conventus, damus, concedimus tibi Petro de Lotues et uxori tue, Marie, et tuis, in perpetuum, de parrochia Sancte Marie de Quare, unam devessam, que est in dicta parrochia halodium nostrum franchum et dicti nostri monasterii. Qua predicta devesa afrontat, a parte oriente, in illa ribaria que vocatur Est, et meridie in colle de Bassis, et occiduo in illo rupe qui vocatur Gauter et circio vero in loco que dicitur Rourebez,¹ et sicut aqua² decuritur intus roviris. Et de predicta devesa mitimus vos et vestri in plenam et corporalem possessionem, sicut predictas afrontaciones includunt, ut rem vestram propriam, cum hoc publico instrumento perpetuo valituro, tamen faciatis, vos et vestri semper, annuatim, nobis et successoribus nostris abbatis dicti monasterii, unam galinam optimam pro censu, in festo Natallae Domini. Et si laboraveritis in predicta devesa et seminaveritis, reddite et faciatis nobis et dicto nostro monasterio, de omnibus expletis panis et vini, tascham, decimam et primiciam fideliter. Et ullam aliam partem neque censum inde redere teneamini nisi ut predicatur. Set teneatis, possideatis vos et vestri semper, in pace, contra totas personas. Item difinimus etiam

absolvimus vobis et vestris, in perpetuum, totas demandas, questions quod contra vos et vestros aut bonis vestris facere movere potuerimus et intendebamus facere, racione illius campi, quod vocatur campum Sancti Petri, de quo campo vobis nos demandamus quartum omnium expletorum panis et vini, de quod non teneamini dare sicut nos invenimus pluribus testibus nissi tantum tascham, decimam et primiciam. Et nunc ergo concedimus vobis et vestris, perpetuo, quod non reddatis nec faciatis de predicto campo nisi tascham, decimam et primiciam, quam partem vos et vestri nobis et dicto nostro monasterio faciatis bene et fideliter. Et propter hec autem donacionem, difinicionem et absolucionem, a vobis concedimus habuisse et recepisse viginti solidos monete Barchinonensis de terno. Renunciando omni excepcioni peccunie non habuisse et recepisse et doli. Et baiulus bene esse pacatus cum de suo braciatico.

Quos est factum IIII^{or} nonas febroarii, anno Domini M^o CCC^o X^o V^o.

Sig+num ffratris Bernardi, abbatis monasterii predicti, qui hec facimus et firmamus. Testes huius rei sunt Guillelmus de Seguas, Bernardus de Subirats, Guillelmus sa Testa³ et Bernardus, scolaris.

Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num fratris Arnaldi de Vallo, prioris ac infirmarii.* Sig+num fratris Petris de Serra, sacriste.* Sig+num fratris Guillelmi de Avenhco, monachi.* Sig+num fratris Bernardi Quantini, monachi.* Sig+num Petri de Fronteyano, bayuli.

Petrus Guillelmi de Terrada, presbiter et tenentlocum scribannie ecclesie Sancte Marie de Olvan, pro Bernardo de Canalibus, rectore eiusdem, qui hoc scripsit et cum suo sig+no clausit die et anno quo est super.

1. Acabat amb una abreviatura. Hem fet la transcripció d'acord amb el regest del segle XVIII. 2. Amb una correcció. 3. Lectura dubtosa.

[1316], juliol, 31. Montblanc

Violència. *Jaume II, a petició de l'abat de Sant Pere de la Portella, mana als prohoms de Berga que no molestin ni oprimeixin l'esmentat abat ni el monestir, atès que, si persisteixen a fer-ho, el veguer de*

Berga i del Berguedà té instruccions de fer-los desistir d'aquest injust propòsit.

A. ACA, Cancelleria, reg. 161, fol. 60r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 14, pàg. 390.

Iacobus *et cetera*, fidelibus nostris probis hominibus ville Berge ac universitati eiusdem, salutem *et cetera*.

Ex parte religiosi abbatis Sancti Petri de Portella et eius conventus fuit nobis conquestione gravi intimatum quod vos, seu maior pars ex vobis, cominamini inferre malum seu dampnum ipsi monasterio et eius conventum ac hominibus et bonis eorundem indebite et iniuste, cumque propterea dictus abbas et eius conventus timeant per vos indebite molestari, fuit nobis humiliter supplicatum sibi super hiis de oportuno remedio provideri. Quare, supplicacione suscepta benigne, vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus quatenus dictos homines, abbatem et eius conventum indebite et contra ius minime aggravetis nec eos in eorum preiudicium molestetis, alias per presentes mandamus vicario nostro Berge et Berguitani, vel eius locumtenenti, quod ad hoc vos compescat prout invenerit faciendum.

Datum in Monte Albo, pridie kalendas augusti, anno predicto [M^o CCC^o XVI°].

Locum tenens vicecancellarii.

139

1317, març, 26. Barcelona

Plet per la jurisdicció. *Jaume II rep la queixa de l'abat de Sant Pere de la Portella contra el veguer d'Osona, Bages, Vic, Berga, el Berguedà i el Ripollès perquè l'obliga a respondre davant d'ell per raó d'una causa que hi ha entre l'abat i els marmessors del testament de Maria, vídua de Jaume Graner de Berga. Per això, el rei mana a l'esmentat veguer que no destorbi l'abat, atès que les persones eclesiàstiques no han d'ésser jutjades per un jutge laic, ans per un jutge eclesiàstic. Aquesta ordre també es enviada al lloctinent del veguer a la vegueria de Berga i del Berguedà.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 162, fol. 41v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 15, pàgs. 390-391.

Iacobus *et cetera*, dilecto suo vicario Ausonie, Bagiarum, Vici, Berge et Berguitani, Rivipulli et Rivipullensis, vel eius locumtenenti in vicaria Berge et Berguitani, salutem *et cetera*.

Pro parte religiosi abbatis monasterii Sancti Petri de Portella propositum extitit coram nobis quod vos in quadam causa que verti speratur inter manumissores seu exequutores testamenti Marie, uxoris quondam Iacobi de Granerio de ville Berge, agere volentes, ex una parte, et prefatum abbatem seu eius procuratorem deffendentem, ex altera, gravastis et gravatis ipsum abbatem, compellendo eundem abbatem in personali actione sub vestri examine respondere, pretextu consuetudinis, quam in similibus asseritis vos habere, quare supplicavit nobis ut super premissis eidem deberemus de oportuno remedio providere. Nos, vero, eius supplicatione benigne admissa, attendentes quod persone ecclesiastice trahi non debeant coram iudice seculari, maxime super personali accione, set coram suo iudice ecclesiastico, presertim cum idem abbas exemptus non existat, ut asseritur, idcirco dicimus et mandamus vobis quatenus memoratum abbatem seu bona dicti monasterii super premissis aliquatenus non gravetis seu etiam molestetis, ipso parato existente in predictis coram suo iudice facere quod sit iure.

Datum Barchinone, VII kalendas aprilis, anno Domini M^o CCC^o XVII°.

Tenenslocum vicecancellarii.

140

1317, juliol, 15

Institució d'aniversari. *Bernat Guillem de la Portella dóna al monestir de Sant Pere de la Portella, per a redempció de l'ànima de la seva muller, Sibil·la, difunta, i de la dels altres parents, tres-cents sous barcelonesos de moneda de tern, destinats a instituir un aniversari que s'ha de celebrar cada any el dia en què va morir la seva esposa. Aquest dia han de dir misses i han de fer una processó al túmul on hi ha enterrada l'esmentada Sibil·la.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24,5 × 27,5 cm). Pergamí amb moltes paraules descolorides i amb algunes taques. Al verso: "Littera A, núm. 6, saccus P."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 4; remet a "És carta de lletra A, n^o primo o 6". Vegeu doc. 310.

Noverint u[niver]si quod nos Bernardus Guillelmi de Portella, scienter et consulte, per nos et per omnes successores nostros et heredes, damus et concedimus monasterio Sancti Petri de Portella et abbati et conventui eiusdem monasterii ob remedium anime domine Sibilie, quondam, uxore nostre, ac in redemp[cionem predecessorum] nostrorum, trescentos solidos Barchinonenses monete de terno, de quibus volumus et ordinamus quod emanatur redditus ad operis unius aniversarii [...], semper in dicto monasterio, pro anima dicte domine Sibilie, uxore nostre, quondam, et pro anima etiam nostra, in quolibet anno tali die videlicet quo [dicta] domina uxor nostra decessit, per abbatem et per omnes clericos, tam monachos quam seculares de monasterio ante dicto, qui in die aniversarii [...] celebrent misas et alia officia defunctorum et absolvant processionaliter post celebrationem missarum super tumulum domine uxore [nostre predicte], volentes et statuentes quod, de redditibus qui ementur de dictis trescentis solidos pro dicto aniversario faciendo, habeat abbas duodecim denarios et ceteri clerici presbiteri dicti monasterii, qui dicto aniversario faciendo esse voluerint et potuerint, sex denarios pro pietancia. Redditus autem dicti aniversarii habeat et precipiat ille qui tenet et de cetero tenuerit et facit aniversarium quod nobilis Bernardus de Portella, avus noster, stabilivit et fieri ordinaverit in monasterio ante[dicto] et habeat et teneatur facere ut superius ordinatum est dictum nostrum aniversarium. Et si quid superfuerit detur illud in [...] iuxta [...]tatem predictam monachis et clericis ipsius monasterii, prout ipsum residuum suffecerit. Volumus autem et statuimus quod ad diem [dicti aniversarii ...], quolibet anno, vocetur et intersit baiulus [castri] nostri de za Quar. Retinemus tamen nobis quod si nos emerimus vel ass[ignaremus] redditus sufi[cientes] ad dictum aniversarium faciendum non teneamur ad solucionem dictorum trescentorum solidorum vel si nos, pro anima dicte domine ux[oris] nostre et pro anima nostra, al[ium] stabilimentum fecerimus in monasterio antedicto, non teneamur similiter solvere dictos trescentos solidos vel [...] aniversarium supradictum [...] dum nos [...] erimus solvere dictos CCC solidos monasterio antedicto vel alia assignare. Redditus ad dictum aniversarium faciendum volumus nos et nostros teneri et obligatos fore ad dictum aniversarium in quolibet anno ut predicatur faciendum. Et ad hec om[nia et] singula faciendam et complendam, obligamus nos et nostros et omnia bona nostra in posse notarii infra<s>cripti dicto monasterio et abbati [... eiusdem]. Renunciantes omni iuri et consuetudini quibus contra predicta venire possemus aliqua racione.

Quod est factum idus iulii, anno Domini [... M^o] CCC^o septimodecimo.

Sig+num Bernardi Guilelmi de Portella predicti, qui hoc facimus et firmamus. [Testes huius] rey sunt Bernardus, prior de Luciano, Guilelmus de Petra, canonicus, Guilelmus de Stexo, Petrus des Serols, presbiter, et Bernardus de Portella.

Sig+num [Petri Scansell],¹ notarii publici de Luciano, qui hoc scripsit et rasisit et emendavit in XIII linea, ubi dicitur dicte domine, et cum cancellato in XVIII^a, ubi dicitur [...] sit die et anno prefixis.

1. A partir de B.

141

1319, juny, 17

Venda del domini útil. *Guillem de Deu, moliner, que viu a Berga, cedeix i ven a Bernat de Bellsolà, fill de Bernat de Bellsolà, de la parròquia d'Olvan, dos trossos de vinya i terra que té en aquesta parròquia, sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella (que rep la tasca), al lloc anomenat "Casa Frulla". Se n'esmenten les afrontacions. Rep com a preu de la venda cinquanta sous barcelonesos de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (20,5 × 36 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna petita taca. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Saccus 4, littera A, n° 32", "Venda de dos trossos de terra del domini directa de la abadia a favor de B. Bellsolà de Olvan".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "A, n° 32, sach 4". Vegeu docs. 310 i 306.

Noverint universi quod ego Guilelmus de Deu, mulnerius, comorans in Berga, non seductus ab aliquo nec circumventus, set gratis et ex certa sciencia, per me et omnes meos, presentes atque futuros, vendo et concedo et vendendo corporaliter trado vobis, Bernardo de Belsola, filio Bernardi de Belsola, de parrochia d'Olvan, et vestris et quibus volueritis, perpetuo, duos trocios vinee et terree, quos habeo in dicta parrochia d'Olvan, sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella, in loco vocato Casa Frula, prout affrontatur uno ex ipsis, ex una parte, in honore den Uget et, ex alia parte, in camino publico quo itur versus Vich. Alius vero trocius vinee¹ et terree affrontat, ex una parte,

in honore den Torrens et, ex alia parte, in honore den Codina et, ex alia parte, in honore den Badia. Predictos itaque duos trocios vinee et terree, cum introitibus et exitibus suis, iuribus, servitutis et adempriviis et cum omnibus melioramentis ibidem factis et de cetero faciendis, vendo et concedo vobis et vestris et quibus volueritis, perpetuo, extraho penitus a meo meorumque iure, dominio et posse et in teum teorumque ius, dominium et posse mito et transfero irrevocabiliter, simul cum omnibus locis, iuribus et accionibus meis quibus possitis vos et vestri et quos volueritis agere, uti et experiri, in curia et extra curiam, in iudicio et extra, et etiam ubique, quem ammodum ego possem ante contrarium² huius vendicionis. Constituens nos super hiis dominum et procuratorem tanquam iurem nostrum propriam. Et cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro et duraturo, induco atque pono nos de presenti in vestram plenam et corporalem possessionem, pleno iure tanquam in rem vestram propriam, ad habendum, tenendum omnique tempore, in pace possidendum, dandum, vendendum, excomutandum, impignorandum seu alienandum et ad omnes meam voluntates et vestrorum perpetuo faciendas. Salvo iure et dominio dicti monasterii et tascha quam ibi recepit et salvo et retento quod faciatis et teneamini facere mihi et meis, pro censu, quolibet anno, in quolibet festo Omnium Sanctorum, quinque solidos Barchinonenses de terno, in perpetuum. Et nichil aliud ibi retineo vel reservo. Pro precio autem huius vendicionis, accepi a vobis quinquaginta solidos Barchinonenses de terno, super quibus renuncio omni excepcioni precii et peccunie non habite et non recepte et doli et legi qua deceptis ultra dimidiam iustii precii subvenitur et omni alii iuri quibus possem contra predictam iuvari. Et si quid plus hec presens vendicio valet vel a modo valuerit precio supradicto, totam illam plus valenciam vobis et vestris dono et remito, promitens vobis et vestris predicti, que vobis vendo, facere, tenere, habere et in pace perpetuo possidere et de firma et legali eviccionem et guirencia promito vobis et vestris semper teneri, contra omnes personas, et omni contradicenti me opponam ante vos et vestros ante causam, in causa et post causam, in iudicio et extra, obligans vobis et nostris propter hec omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint. Renuncians, quantum ad hec, omni iuri, legi, usui, racioni et consuetudini contra hec repungnantibus.

Actum est hoc quintodecimo kalendas iulii, anno Domini millesimo CCC^o XIX°,

Sig+num Guillelmi de Deu predicti, qui predicta laudo et firmo. Testes huius rey sunt Bartholomeus de Alodio, Iacobus Serra et Guillelmonus de Padrinya.

Petrus Serra, notarius publicus Berge, hoc scribi fecit, cum raso et emendato in III^a linea, ubi dicitur vinee, et clausit hoc suo sig+no.

1. *Raspat i corregit.*
2. *Lectura difficil.*

142

1319, agost, 25

Establiment de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, dóna en establiment a Ramona de Novelles, de "Lotuès" (les Heures), de la parròquia de Santa Maria de la Quar, el mas anomenat de "Tiraules", situat en aquesta parròquia de la Quar. Esdevenen homes o dones del monestir i s'esmenta allò que han de pagar al cenobi (la tasca, el delme i uns censos). L'abat rep una entrada per fer aquest establiment de cent sous barcelonesos de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24×29,5 cm). Pergamí força enfosquit. Al verso: "Saccus 2, littera B, núm. 17", "[...] Tiraulas de Novellas".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 18; remet a "És carta de lletra B, n° 17". Vegeu doc. 310.

Noverint [universi] quod nos ffrater Bernardus, Dey gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, cum consilio et voluntate tocuis nostri conventus, per nos et per omnes successores [nostros], presen[tes] atque futuros, vendimus et stabilimus tibi Raymunde de Noveles,¹ de Lothues, de parrochia Sancte Marie de za Quar, et cui volueris, in perpetuo, cum hoc publico instrumento perpetuo valituro, totum illum mansum nostrum vocatum de Tiraules, qui est in parrochia Sancte Marie de za Quar et sub dominio nostro et dicti nostri monasterii, cum domibus, terris, viniis et possecionibus, cultiis et hermiis, pratiis, devessiis, aquiis, nemoribus, et omnibus suis iuribus, adempriviis et pertinenciis suis, quantumque sit longe vel prope, quem habemus et habere debemus in parrochia Sancte Marie de za Quar. Predictum itaque mansum, cum domibus, terris, viniis et possecionibus, cultis et hermis et omnibus suis iuribus et pertinenciis sive sint in dicta parrochia vel in aliis lociis, quilibet lociis, vendimus et stabilimus,

concedimus et tradimus tibi predictae Raymunde et tuis et cui volueris, perpetuo, ad habendum, tenendum omnique tempore in pace possidendum, dandum, redendum, inpignorandum seu alienandum, ad omnes tuas tuorumque voluntates semper libere faciendas, salvo iure et dominio nostro et dicti nostri monasterii in omnibus. Tali videlicet modo et pacto damus, quod tu et vestri teneatis hec predicta condirecta et exulta, bene et fideliter. Et scitis inde vobis et successoribus vestris legales et fideles et obedientes sicut homines nostri debent esse. Et non reclamatis alium dominum vel dominos nisi nos et successores nostros, nec firmetis ius nisi in posse nostro aut baiulo nostro sine nostra licencia. Et donetis nobis et successoribus nostris de omnibus fructibus que Deus ibi dederit tascham et decimam. Et alias partes que dictus mansus dari debet dicto monasterio bene et fideliter donetis nobis et successoribus nostris et baiulo nostro census quem dictus mansus debet facere quolibet anno, scilicet duo paria gallinarum, et duas libaras² panis frumenti et mediam quarteriam cibarie, ad mensuram rectam Berge, et duos quarters vini primi et octo denarios Barchinonenses de terno et duas albergas baiulo nostro cum suo homine. Et nullum alium census nec parte aliquam teneatis dare nobis vel successoribus nostris. Et etiam facis nobis et successoribus nostris omnia alia usatica, placita et omnia que possint nominari vel nominent hinc omnes alii nostri faciunt nobis et successoribus nostris, promittentes tibi et tuis et cui volueris omnia supradicta tenere, habere et in pace, perpetuo possidere contra omnes personas sub obligatione hominum bonorum nostrorum et dicti nostri monasterii. Et pro hac autem vendicionem recipimus a te et de bonis tuis C solidos Barchinonenses de terno, de quos miss[imus] in utilitatem dicti nostri monasterii, de quibus a te bene paccati et contenti sumus ad voluntatem nostram. Renunciando omni excepcioni pecunie non habite, non recepte et doli, renunciando, quantum ad hec, omni iuri canonico et civilli et omni alii iuri et consuetudini quibus possemus contravenire predicta. Ad hec ego, Raymunda predicta, suscipio³ a vobis dicto domino abbate et conventu vestro predictam vendicionem, promito bona fide et sine malo ingenio vobis dicto domino abbati et conventui vestro et successoribus vestris me esse in omnibus supradictis legalem et fidelem et dare dictam tascham et decimam et solvere dictum census, quolibet anno, ut predicatur. Et pro his omnibus obligo vobis et successoribus vestris me et omnia bona mea, mob<i>ilia et immobilia, ubique sint. Renunciando quantum ad hec omni iuri

canonico et civilli et omni alii iuri et consuetudini quibus possim contra predicta venire.

Actum est hoc VIII kalendas setembris, anno Domini M^o CCC^o XIX.

Sig+num Raymunde de Noveles⁴ predicte, que predicta laudet et firmet. Sig+num Petri de Fronteniano, bayuli, qui hec laudet et firmet. Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, ffirmamus salvo iure Beati Petri in omnibus +.* Sig+num fratris Arnaldi de Vallo, [prioris] ac infirmarii.* Sig+num ffratris Guillelmi de Avencho, monachi.* Sig+num ffratris Bernardi Quantini, monachi.*

Testes huius rey sunt Guillelmus de Vilar Mager, presbiter, et Guillelmus de Conemines, de parrochia d'Olvan, et Guillelmus de za Mora, de parrochia de Sagas, et Arnaldus z'Espluga, de parrochia Sancte Marie de Luza.

1. *Sembla que digui* Noveleres. 2. *Sic.* 3. *Dubtós. Potser* suscipiendis.
4. *Dubtós. Potser* Noveleres.

143

1320, maig, 13

Establiment de Valldaura. *L'abadessa del monestir de Santa Maria de Valldaura dóna a Bernat de Vinyoles, anomenat Bernat Verdú, i a la seva muller, Benvinguda, en establiment, les cases i el casallatge del mas Escobedell, situat a la parròquia de Sant Maurici. A més, dóna dues feixes de terra, situades al costat de les cases del mas. També els estableix la coma de "les Vinyesses". Se n'esmenten les afrontacions. La comunitat es reserva el dret de construir una casa per al bestiar de l'abadia. S'acorden els llocs on pot pasturar el bestiar dels pagesos, les eines amb què es pot tallar la llenya i els censos que hauran de pagar al monestir.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (38 × 32 cm), Pergamí molt tacat i amb algun forat a les vores. Al verso: "Saccus 2, littera B, n° 18."

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 18; remet a "És carta de lletra B, n° 18". Vegeu doc. 310.

Transcrivim aquest interessant document del monestir de Santa Maria de Valldaura perquè sabem que, per algun motiu, era guardat a l'arxiu del monestir de Sant Pere de la Portella.

Sit notum cunctis quod nos domina Cecilia, Dei gratia abbatissa monasterii Vallis Laure, ex certa sciencia, per nos et

omnes successores nostras, de consensu et voluntate totius nostri conventus, damus et stabilimus ac in emphiteosim [perpetuo ...] concedimus tibi Bernardo de [Vineolis], alias vocatis Bernardus Verdu, et Be[nvenguda], uxore tue, et vestris ac cui volueritis semper, ad habendum, tenendum et possidendum, cum ingressibus et ex[gressibus] et cum omnibus aliis in se habentibus et [...] debentibus, omnes illas domos et casalatica seu edificia domorum mansi nostri integre d'Ezcobadel, qui est in parrochia Sancti Mauricii, cum illi duabus fexiis terre [que] sunt iuxta predictas domos dicti mansi et vocantur fexias de za Figuera, sicut sunt iam determinate et afrontate. Set in una dictarum fexarum, autem in illa videlicet inferiori, nichil tibi vel vestris damus nec stabilimus, intendimus nisi solummodo usque ad quamdam petram ulyatam. Stabilimus etiam vobis et vestris, perpetuo, illam cumbam de zes Vinyeses, sicut terminatur, ab oriente, in terra den Clohies et, versus meridiem, in serradello de Bacho, sicut aqua discurrit versus cumbam, et, ab occidente, determinat in capite fexiarum de Serrato mediano et, a parte circii, in plano Bolalarii usque in collo de Vola. De qua cumba predicta dabitur vobis et successoribus nostris annuatim tascham panis et vini que Deus ibi dederit et nichil aliud inde vobis vel dicto nostro monasterio facere vel dare teneamini de dicta cumba nisi, ut est dictum, retinemus tamen vobis, de predictis de omnibus dicti mansi, quandam domum ad opus nostri bestiarum que apparuit versus occidentem in prato ipsius mansi, et etiam quod in dicto prato possimus construere et facere unam domum ad opus nostri monasterii, set non possimus in dicto prato nec in podiolo quod ibi est facere vel construere alias domos nec alicui licenciam dare quod construat vel faciat, sine voluntate et licencia vestra et vestrorum speciali. Set volumus nec vobis vel vestris concedimus quod vos vel vestri intratis¹ vel pasturare possitis cum vestro bestiario grosso vel minuto in devesia nostra, que est contigua prato dicti mansi, nec talliare in aliquibus boschis seu nemoribus dicti nostri monasterii nisi cum podedora, set possitis vos et vestri semper tenere bestiarium grossum et minutum et porchos et pasturare in cunctis locis ubi nostrum bestiarium pasturare potest aut debet, exceptis devesiis nostris propriis, et pro dicta pastura dabitur vobis et successoribus nostris in perpetuum, annuatim, unam pernam de meliori porcho quem ibi nutriticis. Et si porchum non nutriticis, dabitur vobis et successoribus nostris duos solidos Barchinonenses monete ternal, ratione dicte perne, pro illo anno quo porchus ibi non nutritur.

Et pro predictis domibus et dictis fexiis terre dabitis nobis et successoribus nostris annuatim, in festo Natalis Domini, unum par gallinarum et nullum alium censum vel partem expletorum vel aliquam aliam servitutem. Pro predic[ta] que vobis et vestris stabilimus facere teneamini nobis vel dicto nostro monasterio nisi ut est dictum [...] non reclamabitis vel facietis alium dominum vel dominam pro predictos nisi nos et successores nostras et [...] et nostrarum successorum ius firmabitis pro eisdem et etiam sitis vos nostri proprii et solidi et dicti nostri monasterii, cum omni prole vestra nata et nascitura. Et sub predictis pactis et condicionibus promittimus vobis quos faciemus vobis et vestris semper predicta omnia et singula tenere et habere ac, in pace, possidere contra omnes personas, sub obligatione omnium bonorum dicti nostri monasterii ubique. Renunciantes omnibus iuribus quibus contra predicta venire possemus aliqua ratione versa vice ego [dictus] Bernardus de Vineolis et Benvenguda, uxor eius, recipientes dictum stabilimentum, sub formis et condicionibus supradictis, a vobis, dicta domina abbatissa, promittimus vobis omnia et singula supradicta attendere, tenere et observare et dictam tascham panis et vini fideliter dare et dictum par gallinarum facere annuatim et dictam pernam porchi, et si porchus ibi non nutriremus, dare duos solidos monete predictae pro eadem. Et eligimus vos de presenti et omnes successores vestras in dominas nostras naturales, et de omni prole nostra, nata et nascitura, quod erimus vobis et dicto monasterio fideles et obedientes, in omnibus et per omnia, bona fide et nullum alium dominum vel dominam pro predictis reclamabimus nisi vos et omnes successores vestras de eisdem in posse nostro firmabimus, obligando ad hec nos et omnia bona nostra ubique. Faciendo ego, dictus Bernardus de Vineolis, vobis, Bartolomeo de Gironella, presbitero recipienti nomine dicte domine abbatisse, homagium manuale ore proprio ac manibus propriis comendatum.

Actum est hoc III° ydus madii, anno a nativitate Christi millesimo CCC^o vicesimo.

Sig+num domine Cecilie, Dei gratia abattisse predictae, que hec laudamus et firmamus. Sig+num domine Sancie de Vilamur, priorisse. Sig+num domine Benayes, subpriorisse. Sig+num domine Marchesie de Guardia, monache. Sig+num domine Constancie de Portella. Sig+num domine Romie de Çalou. Sig+num domine Alamande Alamanya. Sig+num domine Timbors de Portella. Sig+num domine Elicsendis de Castelar. Sig+num domine Marchesie de

Massanos, monacharum Vallis Laure predicta firmancium et laudancium.

Sig++na Bernardi de Vineolis et Benvengude, uxoris eius, predictorum qui hec hec² laudamus et firmamus et ego dictus Bernardus homagium facio.

Huius rey testes sunt Bartolomeus de Gironella, presbiter, rector ecclesie Sancti Vincencii de Palmerola, Guillelmus de Sala, rector Sancti Vincencii de Podio Malo, Iohannes de Prato, presbiter, et Iacobus de Villaurat.

1. *Lectura dubtosa.* 2. *Sic.*

144

1321, març, 21

Plet. *Pere sa Serra, sagristà del monestir de la Portella i procurador de Bernat, abat de l'esmentat cenobi, diu a Pere de Soldevila, batlle del castell de la Quar pel noble Bernat Guillem de la Portella, que l'abat vol obtenir dels seus homes questes, subsidis i comuns, que són necessaris per al monestir. Quan Pere de Frontenyà, batlle del monestir, intentà obtenir unes penyores als masos de "la Masada", de "Lotuès" (les Heures), de "Terrac", de "Casadesús", de Vilardell i de "Quintana", de la parròquia de la Quar, i de la Tor d'Avall, de la parròquia de Sant Martí de Llavaneres, es trobaren amb l'oposició del batlle dels Portella. L'esmentat sagristà demana, per tant, que l'ordre de no pagar les questes, els subsidis o comuns sigui revocada.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33 × 28 cm). Pergamí amb alguna taca, lleugerament descolorit. Al verso: "Saccus 2, littera B, núm. 36", "Empenyoraments que proven los alous de la Quart ... 3", "Acte testimonial ab lo qual apar lo abat de Sant Pera de Portella per son balle féu penyorar certs hòmens de la Quart, perquè lo balle de la Quar los havia manat no pagassen las questias a dit monastir".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 86; remet a "Sach 2, B, n° 34". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod, in presencia mei notarii infrascripti et testium infrascriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum, die et anno inferius scriptis, ffrater Petrus za Serra, sacrista monasterii Sancti Petri de Portella et procurator venerabilis ffratris Bernardi, Dei gratia abbatis dicti monasterii, actoritate dicte procuracionis constitutus personaliter ante presencia Petri de Soldevila,

baiuli castris de la Quar pro nobili Bernardo Guillelmi de Portella. Dixit et proposuit coram dicto baiulo quod, cum dictus dominus abbas, volebat habere ab hominibus suis, qui sunt alodium franchum dicti monasterii, questias subsidia seu comuns qui sint necessariis dicti monasterii et conventu eiusdem. Et pro quibus, dictus dominus abbas fecit pignorari, pro Petro de Fronteniano, baiulum suum, aliqua pignora, scilicet in manso de la Masada et de Lotues et den Terrach et den Casadesus, de Vilardel et den Quintana, omnes parrochie de la Quar, et den Tor Inferiori, de parrochia Sancti Martini. Et dictus sacrista intellexit quod dictus baiulus fecit mandatum hominibus dictorum mansorum quod non solvant nec satisfaciant de predictis questiis subsidiis seu comuns dicto domino abbati vel procuratore eius aut aliquis nomine eorum. Et predicta dictus baiulus faciat contra ius et iusticia, salvo honore suo, cum quilibet dominus posset petere et habere ab hominibus suis questiis, comunibus seu subsidiis de iure et prout consuetum est fieri in Cathalonia, in aliis monasteriis, tam per abbatibus quam per aliis personis religiosis qui habent mansos et personas pro alodio franchum. Ideo dictus sacrista, nomine procuratorio dicti domini abbatis et tanquam coniuncta persona conventus dicti monasterii, dixit et proposuit, coram dicto baiulo, quod est paratus dare in pose dicti baiuli, ex causis predictis, firma iuris incontinenti. Et requisivit et monuit eum quod pro predictis recipiat ab eo firmam iuris cum dictus procurator sit paratus incontinenti eam dare ydonee et ad cognocionem dicti baiuli. Et nichilominus requisivit eum quod dictum mandatum per eum factum dictis hominibus revocet seu revocari faciat, taliter quod dicti homines non stent ex dicto mandato quod non solvant predicta eis petita dicto domino abbati vel eius procuratore. De quibus, ad eternam rei memoriam, dictus sacrista mandavit sibi fieri hoc publicum testimoniale instrumentum.

Quod est actum XII° kalendas aprilis, anno Domini millesimo CCC^o vicesimo.

Presentibus testibus ffratre Guillelmo Gavench, monacho dicti monasterii, Raimundo de Casa Nova, parrochia de la Quar, Petro Clariela et Petro de Piqua, scholaris.

Matheus za Lena, rector ecclesie de Quar et notarius publicus eiusdem, qui hec scribi fecit et clausit cum suo sig+no, die et anno quo supra.

145

1321, juliol, 8. Girona

Violència. *Jaume II mana al veguer de Bages, Berga i el Berguedà que castigui severament, segons les constitucions de pau i treva, el comte de Pallars, el qual ha ocupat la terra del noble Bernat Guillem de Portella i ha incendiat molts masos del monestir de Sant Pere de la Portella, així com el celler que l'esmentat monestir té a la sagrera de l'església d'Olvan.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 173, fol. 181v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 16, pàgs. 391-392.

Iacobus et cetera, dilecto nostro vicario Bagiarum, Berge et Berguitani, vel eius locumtenenti, salutem et cetera.

Pro parte monasterii de Portella, Urgellensis diocesis, conquerendo propositum extitit coram nobis quod nobilis comes Pallariensis nuper, cum comitiva equitum et peditum invadendo terram nobilis Bernardi Guillermi de Portella, igni fecit subponi plures mansos et mansoverias dicti monasterii et cellarium etiam quod dictum monasterium habet iuxta sacrariam ecclesie d'Elvan, et alias talas et dampna intulit dicto monasterio et bonis hominum eiusdem quamquam procurator dicti monasterii firmaverit in posse subvicarii Berge et Berguitani stare iuri dicto nobili et suis valitoribus, et Bernardus de Fonollario, gerens vices procuratoris in Cathalonia pro inclito infante Alfonso, karisimo primogenito et generali procuratori nostro, et ipse subvicarius eidem nobili litteratorie ex parte nostra mandaverit ne dicto monasterio et bonis suis dampnum aliquod inferrent seu inferri permetterent, quare fuit nobis humiliter supplicatum dicto monasterio super hiis de iusticie providere. Idcirco, dicta supplicatione admissa benigne, vobis dicimus et mandamus quatenus, cum personas ecclesiasticas et religiosas et earum bona, que constituta sunt sub pace et treuga, a quorumvis violencia et iniuria deffendere teneamur, contra dictum nobilem comitem et alios quoscumque qui dicto monasterio et bonis suis ac hominum suorum malum et dampnum intulerint, potissime, post firmam iuris pro parte dicti monasterii prestitam seu mandatum ex parte nostra eis factum, et contra fautores et coadiutores eiusdem procedatis fortiter et districte iuxta constitutiones pacium et treugarum et alias, ut inveneritis faciendum, taliter quod dictum monasterium et homines sui de dictis maleficiis et dampnis satisfaccionem debitam consequantur et ob culpam seu

negligenciam vestram pars predicti monasterii ad nos non habeat recurrere iterato.

Datum Gerunde, VIII° idus iulii, anno Domini M^o CCC^o XXI°.

Petrus Luppeti, mandato regio facto per Dalmacium de Pontonibus, iudicem curie.

146

1321, agost, 1. Castell de Foixà

Testament i benefici eclesiàstic. *D'acord amb el testament de Guillem Bernat de la Portella, fou fundat, al monestir de Sant Pere de la Portella, un benefici sota la invocació de Sant Antoni. Per construir aquesta capella i per instituir el benefici eclesiàstic el senyor de la Portella deixa sis-cents sous barcelonesos de tern, que els seus marmessors han de pagar. A més, un sacerdot hi ha de dir missa cada dia, per a la seva ànima i la dels seus parents. Hi dedica uns drets sobre els delmes de les parròquies de Sant Andreu de Sagàs i de Santa Maria de Merlès, i també sobre alguns altres llocs. També s'esmenten les obligacions que té el monestir a l'hora de nomenar-se el prevere beneficiat.*

[A] Original perdut.

B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (14 × 31 cm). Pergamí una mica enfosquit i descolorit. Al verso: "Fundació del b[enefici] de sant Anthoni abat", "núm. 13", "Sach 1, A, n° 44", "Institusió del benefici de sant Antoni, segons lo mandat en lo testament de don Bernat de Portella".

C.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 89-90; remet a "Sach 1, A, n° 43". Vegeu doc. 310. Ex A. Comença: "Item volumus et instituimus imperpetuum, in dicto monasterio Sancti Petri de Portella, unum locum sacerdotalem..."

D. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 90; remet a "Sach 1, A, n° 44". Vegeu doc. 310. Ex B.

De fet, A i B eren dos documents diferents, per bé que B copiava quasi exactament tota una part d'A, que era precisament la que feia referència al monestir de Sant Pere de la Portella. Per aquest motiu, en aquest diplomatarí, els hem unificat com si fossin un sol document. Hom pot comparar el text que publiquem aquí (B) amb el text copiat del testament (C), inclòs al document 310, pàgs. 89-90.

Deinde ad honorem Dei et Beate et gloriose matris eius et tocus curie celestis et ob remedium anime mee et domine uxore

nostre predicte, quondam, et parentum nostrorum et omnium fidelium defunctorum, volumus¹ et statuimus in perpetuum, in dicto monasterio Sancti Petri de Portella, unum locum sacerdotalem, sacerdos cuius loci sacerdotale teneatur interesse continue omnibus horis, diurnis et nocturnis, et celebret ibi missas et divina officia, pro anima nostra et predictorum. Et absolvat ter qualibet ebdomada, scilicet in feria II^a, quarta et VI^a tumulum meum, cum aqua benedicta, dicendo² tria responsoria cum singulis oracionibus. Pro quo stabilimento perpetuo dicti loci sacerdotalis volumus et mandamus quod de bonis nostris construatur et fiat in dicta ecclesia Sancti Petri de Portella quedam capella in qua fuit altare ad honorem Beati Antonii confessoris. Cui constructioni et operi dicte capelle facienda et etiam altari eiusdem dimitimus de bonis nostris sexcentos solidos Barchinonenses de terno, quos dicti manumissores nostri vel illi qui exequcioni huius testamenti interesse vulerint seu patuerint, solvant de bonis meis de hiis scilicet que pro anima nostra et restitutione iniuriarum superius retinemus. Et illud opus faciant compleri et fieri et sacerdos qui dictum locum sacerdotalem obtinebit celebret missam qualibet die in dicto altari. Et nos ad provisionem et sustentacionem ipsius presbiteri, damus, offerimus et assignamus illam nostram decimam seu partem decime et alios redditus quos hemimus den Guardiola, in parrochiis Sancti Andree de Sagasi et Sancte Marie de Merlesio vel etiam aliis locis, prout melius et lacius hec omnia in instrumentis empcionum inde confectis continetur. Ita quod post obitum nostrum incontinenti pro manumissores nostros tradi volumus hec omnia dicto presbiteratui seu stabilimento per nos dimissa abbati dicti monasterii de Portella qui incontinenti faciat fieri dictum servicium et infra unum mensem a die obitus nostri computandum conferat beneficium iam dictum dictus heres [noster] universalis, simul cum dicto abbate et quocienscumque vaccare contigerit dictum beneficium conferatur per heredem nostrum de Portella, et per abbatem dicti monasterii de Portella qui pro tempore fuerit infra XXX^a dies continue computandos postquam vacaverit finito sacerdote, alias dominus episcopus Urgellensis qui pro tempore fuerit possit ea vice tantum dictum beneficium conferat idoneo sacerdoti et non alii et sic sequatur et servetur in perpetuum.

Ordinacio ut dicitur capelle monasterii Sancti Petri de Portella altare Sancti Antonii.³

1. Començament del document A. 2. Repetit dues vegades. 3. Emmarcat a l'extrem inferior dret del document.

1322, febrer, 27

Confirmació i lluïció de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, confirma a Arnau de Casa Santpere i al seu fill, Pere, homes del monestir, de la parròquia de Santa Magdalena de Gardilans, el mas de Casa Santpere (o can Santpere), que tenen en l'esmentada parròquia de Gardilans. Han de donar la tasca de tots els fruits, llevat de la collita de lli, de cànem o dels horts; també es mencionen els censos. S'esmenta que estan obligats a fer terços i lluïsmes i també redempcions dels homes, però no redempcions de les dones. L'abat rep, per aquesta lluïció, la quantitat de cent sous barcelonesos de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24,5 × 37,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, una mica tacat i descolorit. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. 5", "Casa Sant Pere", "Loació y confirmació feta per lo abat del monastir de Sant Pere de Portella <...>".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 42; remet a "És carta de letra F, n° 5". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos et successores nostros, presentes et futuros, cum hoc publico instrumento perpetuo valituro et duraturo, cum consilio et voluntate tocius conventus dicti nostri monasterii, laudamus, approbamus et confirmamus in omnibus et per omnia vobis Arnaldo de Domo Santi¹ Petri et Petro, filio eius, homines nostros et dicti nostri monasterii, de parrochia Sante Marie Magdalenes de Garzilans et vestris, in perpetuum, totum integriter illum mansum nominatum de Domo Santi Petri, quem vos pro nobis et dicto nostro monasterio tenetis et possidetis in dicta parrochia Sante Marie Magdalenes de Garzilans, cum domibus, vineis, terris, possessionibus, cultis et heremis, et cum omnibus emptionibus, per vos vel per predecesoribus vestris factis a quibuscumque personis et in quibuscumque locis usque in hunc presentem diem, et cum omnibus suis iuribus et pertinenciis expectantibus et expectare debentibus ad dictum mansum, longe vel prope, et prout vos et predecesores vestros ipsum mansum tenuistis et possedistis et nunc tenetis et possidetis. Hanc autem laudationem, approbacionem et confirmacionem facimus vobis et vestris successoribus, in perpetuum, sicut melius dici et intelligi potest, ad vestrum vestrorumque salvamentum et

bonum intellectum. Ita quod vos et successores vestros sitis nostri et dicto nostro monasterio et respondeatis et obediatu nobis et successoribus nostris tanquam dominos vestros, proprios et naturales, et nunquam faciatis vel aclametis alium dominum vel dominam nisi tantum nos et successores nostros. Et laboretis et teneatis laboratum, populatum et vivificatum dictum mansum et teneatis et tenere debeatis omnia data seu precepta, tam dominium quam aliis a nobis et successoribus nostris, prout aliis hominibus dicti nostri monasterii debent facere et tenentur. Et quod vos et vestri successores donetis nobis et successoribus nostris in perpetuum, de omnibus fructibus que creverint et Deus dederit in omnibus terris et honoribus dicti mansi, tascham fideliter ut est assuetum, excepto de lino et canabo et de orto, de quibus nichil dare teneamini. Et etiam faciatis nobis et successoribus nostris, pro censu, quolibet anno, in festo Natalis Domini, unam pernam carnis salsis porcii et quinque solidos et quatuor denarios Barchinonenses de terno et duas fogacias mongils et duas albergas baiulo dicti nostri monasterii, prout predicta facere debent et consueta sunt facere. Et salvo et retento nobis et successoribus nostris questiis, adempriviis et dominacionibus, tam redempcionibus hominum quam aliis terciis, laudimiis et omnibus aliis, prout alii homines dicti nostri monasterii faciunt et facere tenentur et debent, excepto redempcionibus mulierum, tantum quam vobis et successoribus vestris remittimus et diffinimus in perpetuum. Et nullum alium censum nec partem aliquam dare vel facere teneamini nobis vel successoribus nostris nisi ut superius dictum est et declaratum. Pro hac autem laudacione, aprobacione et confirmacione accepimus a vobis centum solidos Barchinonenses de terno, super quibus renunciamus excepcioni peccunie non recepte et sicquid amplius nobis competit totum vobis et vestris damus et remittimus. Ad hec nos Arnaldus de Domo Sancti Petri et Petrus, filius eius, recipientes a vobis dicto domino abbati laudacionem et confirmacionem predictam, recognoscimus nos debere facere dictam tascham et dictum censum et non amplius quia nunquam fecimus aliquod censum nisi ut superius dictum est. Et hec iuramus, per Deum et eius sancta IIII^{or} Evangelia corporaliter tacta, predicta esse vera. Et convenimus et promittimus vobis et successoribus vestris obedire et respondere in omnibus tanquam domino nostro proprio et naturali et dare dictam tascham et dictum censum, sub obligacione omnium bonorum nostrorum.

Quod est actum tercio kalendas marcii, anno Domini millesimo CCC° XX° primo.

Sig++na Arnaldi de Domo Sancti Petri et Petri, filii eius, predictorum nos qui hec laudamus et firmamus et iuramus.

Sig+num Guillelmi de Sagas, baiuli dicti monasterii, qui racione baiuli predicta laudo et firmo. Testes sunt: Petrus de Planis, donatus dicti monasterii, Maymonus z'Argilagosa et Bernardus de Beth Sech.

1. *Sic.*

148

1322, març, 3

Confirmació de senyoria del monestir. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, confirma a Pere Joan i al seu gendre, Berenguer, el mas Joan de la parròquia de Santa Magdalena de Gardilans. S'estableix que han d'ésser homes propis, solius, quitis i naturals del monestir i s'imposa el pagament de la tasca de les collites i els censos. L'abat rep per aquesta confirmació quaranta sous barcelonesos de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21,5 × 31 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca poc important. Al verso: "Sac 3, littera F, n° 6", "Capbrevet per Pere Heres de Gardilans".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 42; remet a "És carta de lletra F, n° 6". Vegeu doc. 310.

Notum sit cunctis quod nos ffrater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes successores nostros, cum consilio et voluntate conventus dicti nostri monasterii. Et nos idem conventus, habito diligenti consilio et trachtatu, cum hoc publico instrumento perpetuo valituro et duraturo, confirmamus, laudamus, concedimus et approbamus tibi Petro Iohanni et Berengario, genero tuo, et vestris, perpetuo, totum illum mansum qui vocatur mansus Johan, de parrochia Sancte Marie Machdelene de Guarzilans, cum omnibus iuribus et pertinenciis suis, prout melius et plenius vos et predecessores vestri, pro nobis et predecessoribus nostris et dicto nostro monasterio, tenuistis et nunc tenetis hanc autem confirmationem, laudacionem et concessionem dicti mansi vobis et vestris perpetuo facimus, sicut melius, plenius et utilius dici et intelligi potest ad tuum tuorumque salvamentum et bonum intellectum.

Ita tamen quod vos et vestri teneatis dictum mansum, pro nobis et dictis successoribus nostris et dicto nostro monasterio, et sitis homines nostri, proprii, solidi, quitii et naturales et dictorum successorum nostrorum et nullum alium dominum et dominam, dominos vel dominas, eligatis vel aclamatis, nisi nos et et dictos successores meos. Et quod dictum mansum laboretis, plantetis et edificetis bene et fideliter. De fructibus vero quos Deus ibi dederint et ibi creverint, donetis nobis et dictis successoribus nostris bene et fideliter tascham. Item, donetis et teneamini dare nobis et dictis successoribus nostris, quolibet anno, pro censu, in festo Natalis Domini, quinque solidos et III^{or} denarios Barchinonenses de terno et medium latho¹ carniu salsarum porci et unum par gallinarum et unam esminam cibarie ad rectam mensuram ville Berge et unam esminam vini ad mensuram de Borredano et duas fogacias panis tritrici et duas albergas baiulo nostro, cum suo homine. Et nullum alium censum vel aliam partem dare vel facere teneamini nobis vel successoribus nostris pro dicto manso nisi ut superius dictum est. Etiam si forte aliqua de iure nostro vobis retinuistis totum vobis et vestris per nos et omnes dictos successores nostros damus, remittimus et relaxamus usque in hunc presentem diem. Et pro predictis omnibus accepimus a vobis et habuimus quadraginta solidos Barchinonenses de terno, de quibus quia a te bene paccati et contenti sumus ad voluntatem nostram, renunciamus omni excepcioni dicte peccunie non habite et non recepte et in facto et doli. Siquid autem amplius pro predictis nobis competit vel competere potest et debet, totum vobis et vestris damus et remittimus. Et renunciamus quantum ad hec, omni iure, rationi et consuetudini quibus contra predicta venire possemus. Ad hec, nos Petrus Iohan et Berengarius, gener eius, predicti, recipientes a vobis dicto domino abbate et conventu vestro predictam confirmationem, laudacionem, approbacionem et concessionem, promittimus, bona fide et sine malo ingenio, vobis dicto domino abbati et conventui vestro et successoribus vestris nos esse homines vestros et dicti vestri monasterii proprios, quitios et naturales et dare bene et fideliter dictam tascham et dictum censum et servare et complere supradicta. Et pro predictis obligamus vobis et dictis successoribus vestris nos et omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint. Et renunciamus quantum ad hec omni iuri, rationi et consuetudini quibus contra predicta venire possemus. Et insuper iuramus predictum et eius sancta Quatuor Evangelia, coram nobis posita et nostris propriis manibus corporaliter tacta,

predicta attendere, servare et complere et non in aliquo contravenire aliquo iure, racione vel causa.

Actum est hoc V^o nonas marcii, anno Domini M^o CCC^o XX° primo.

Sig++na Petri Ihoan et Berengarii, generi eius, predictorum qui predicta laudamus, concedimus et firmamus.

Testes huius rey sunt Petrus de Planis, deodatus dicti monasterii, Guillelmus de za Costa de Viladonge, presbiter, Maymonus de z'Argilagosa et Bernardus de Beycsech, de parrochia Sancte Marie de za Quar.

1. Correspon al català medieval "llats" (o "lats"), un dels costats d'un animal.

149

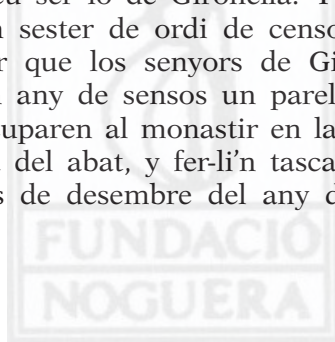
1322, novembre, 20

Clam. *Memorial de queixa presentat pel procurador del monestir de Sant Pere de la Portella amb relació als béns que tenia d'una manera indeguda Bernat Guillem de la Portella. Aquestes queixes es presentaren als marmessors de l'esmentat senyor.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 51-52; remet a "És carta de lletra A, n° 12". Vegeu doc. 310.

Un memorial que lo procurador de la Portella presenta devant los mermesors de Dⁿ Bernat Guillem senyor de la Portella referint los agravis que dit senyor havia fets a son monestir, en què se fa menció de què las dècimas de Olvan són nostras per la donació de Dª Thomasa y de què lo castell de la Quar és nostre per camvi fet de dit castell ab altre que lo monastir ne donà als senyors de Gironella, y apar deu ser lo de Gironella. Y que en lo castell de la Quar y tenim un sester de ordi de censos y lo delme. Y per lo mateix acte apar que los senyors de Gironella deuen pagar al monastir quiscun any de sensos un parell de gallinas, per un tros de terra que ocuparen al monastir en la parròquia de Olvan, devant la vinya dita del abat, y fer-li'n tasca y dècima. És feta a 12 de las chalendas de desembre del any de 1322. És carta de lletra A, n° 12.

150

1324, març, 29

Reconeixement de venda. *Guillem de Deu, moliner, i la seva muller Romia, habitants de Berga, reconeixen a Berenguera sa Masada, vídua de Ramon sa Masada, de la parròquia de Santa Maria de la Quar, que els havia venut el cens d'onze sous barcelonesos de tern pagadors per Tots Sants i de sis sous de cera. Una part del cens l'havia de lliurar Bernat de Deu, oncle seu, i el seu fill, Guillem, per unes vinyes i unes terres situades a la parròquia de Santa Maria d'Olvan, sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. La resta, fins arribar als quinze sous, l'havia de donar Bernat de Bellso-là, de la parròquia d'Olvan, per unes vinyes i terres que havien rebut a canvi de pagar un cens; aquestes terres eren en aquesta mateixa parròquia i també eren del domini del cenobi (vegeu doc. 141).*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (28,5×33 cm). Pergamí estripat i descolorit a la banda esquerra, amb diverses taques. Al verso: "Saccus 4, littera A, núm. 13", "Carta de laudatio <...>".

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 52; remet a "És carta de letra A, n° 13". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Guillelmus de Deu, mulinerus, et Romia uxor eius, habitatores Berge, confitemur et recognoscimus vobis Berengarie za Mesada, uxori quondam Raimundi za Mesada, de parrochia Sante Marie de za Quar, licet absenti tanquam presenti, et notario infrascripto, tanquam publice persone nomine vestri et vestrorum et omnium aliorum quorum interest a nobis legitime stipulanti, recipienti et paciscenti quod vendidimus vobis et vestris et cui sive quibus volueritis, perpetuo, totum illum censum undecim solidorum Barchinonensium de terno censuales, quolibet anno, et solvendo[s] annuatim in festo Omnium Sanctorum, de quibus nobis faciebant et facere tenebantur et debebant Bernardus de Deu, avunculus mei dicti Guillelmi, et Guillelmus de Deu, filius eius, sex solidos terni pro vineis et terris quas eisdem vendidimus et concessimus ad dictum censum, que sunt in parrochia Sancte Marie d'Olvan, sub dominio et alodio monasterii Sancti Petri de Portella. Residuos autem quinque solidos censuales et annuatim persolvendos dicto festo nobis faciebat et facere debebat et tenebatur Bernardus de Belsola de parrochia d'Olvan, pro quibusdam vineis et terris quas dicto Bernardo vendidimus et concessimus ad dictum censum, que in dicta parrochia, sub dominio et alodio monasterii antedicti fiant et dictam vendicionem

vobis et vestris perpetuo fecimus pure et perfecte ac sine aliqua condicione, simul cum toto iure et dominio quod in dictis vineis et terris, racione dicti census habebamus et habere debebamus quoque modo prout melius et plenius hec et alia in instrumento ipsius vendicionis confacto auctoritate notarii infrascripti, die et anno inferius annotatis latius contineri noscuntur. Quam quidam vendicionem et omnia et singula in dicto instrumento contenta, promittimus vobis et vestris facere, tenere, habere, percipere et possidere in pace perpetuo contra omnes personas et de firma et legali eviccionem et guirencia omnium et singulorum premissorum vobis et vestris semper teneri promittimus contra omnes personas. Ita quod si ab aliqua persona questio vel demanda vobis vel vestris moveretur in totum scilicet vel in parte statim ponemus nos ante vos et vestros et satisficiemus ac ius firmabimus pro vobis et vestris et agemus et suscipiemus in nos honus letigii et tractabimus causam et causas nostris propriis expensis, a principio litis usque in finem, vel vos aut vestri si velitis possitis ipsam causam seu causas ducere per vos ipsos in propriis personis, remittendo vobis et vestris ex pacto necessitatem denunciandi. Et si vos vel vestri eligeritis tractare ipsam causam seu causas in propriis personis, promittimus vobis restituere omnes expensas circa litem factas et pro hac et totum et quantum a vobis evictum fuerit, simul cum omni dampno et interesse quod inde sustinueritis vos vel vestri sive obtineatis in causa seu causis sive subcumbatis et sive causa seu cause terminate fuerint sive non, super quibus credamini vos et vestri vestro simplici verbo, nullo genere probacionis exacto. Et predictis omnibus et singulis a nobis firmiter observandis et atendendis ac complendis quisque nostrum in solidum et pro toto obligamus vobis dicte Berengarie za Masada et vestris licet absentibus tanquam presentibus et dicto notario nomine vestri et vestrorum a nobis legitime stipulanti, recipienti et paciscenti omnia bona nostra mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint. Renunciantes quantum ad hec ex certa sciencia illis iuribus seu legibus [...]bus cavetur, quod venditores non teneantur se opponere ante emptorem nec eum deffendere in litigio quo usque ipse emptor per sentenciam subcubuerit, ac omni alii iuri, racioni et [con]suetudini quibus possemus contra predicta venire. Insuper¹ ego dicta Romia, cerciorata de iure meo, renuncio quantum ad hec doti et sponsalicio meo auxilio senatus consulti Velleyani et iuri ypothecarum mearum iurando per Deum et eius santa quatuor Evangelia a me corporaliter tacta predicta attendere, complere et

non in aliquo contravenire, racione mee dotis aut sponsalicii mei vel modis aliis.

Actum est hoc quarto kalendas aprilis anno Domini millesimo CCC° XX° quarto.

Sig++na Guillelmi de Deu, mulineri, et Romie, uxore eius, iurate predictorum nos qui predicta laudamus, concedimus et firmamus. Testes huius rey sunt Guillelmus de Calviçano, Guillelmus de Pinyana, scriptor, Raimundus Buxoni, Guillelmus Serra, parator, et ffrater Petrus za Serra, monachus Portellensis.

Sig+num [mei] Berengarii Cardona, publici notarii ville Berge, qui hoc scribi feci, cum litteris rasis et emendatis in XX^a linea ubi dicitur insuper et clausi.

1. *Raspat i corregit.*

151

1324, abril, 17

Reconeixement d'èsser home del monestir. *Jaume Saquet, fill de Bernat Saquet de sa Paliada, de la parròquia de Santa Maria de la Quar, i de Guillema, reconeix que és home propi, quiti, soliu i natural de Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella. En reconeixement del domini promet donar cada any, per Nadal, mitja lliura de cera a bon pes de la vila de Berga. Fa homenatge de boca i mans segons els Usatges de Barcelona i els Costums de Catalunya.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11 × 20 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb algun plec i una mica descolorit. Al verso: "Saccus 2, littera B, núm. 19", "Acte de regonaxensa fet per Jaume Saquet de sa Paliada de sa Quar, com ha home propi del monastir de la Portella, y per senyoria prometé pagar de vida sua a Nadal una liura de cera, No-paga res ara, per ser mort".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 18; remet a "És carta de lletra B, n° 19". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Iacobus Saquet, filius Bernardi Saquet de za Paliada, de parrochia Sancte Marie de za Quar, et Guillelme uxoris eius, gratis et ex certa sciencia, per me et omnem prolem meam natam et nascituram, confiteor et recognosco vobis domino fratri Bernardo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, et omnibus successoribus vestris me esse hominem vestrum proprium, quitium, solidum et naturalem et dictorum

successorum vestrorum in dicto vestro monasterio, unde per me et omnem dictam prolem meam promito vobis et dictis successoribus vestris me esse legalem, fidelem et obedientem et vobis et dictis successoribus vestris in omnibus et per omnia firmiter ac legaliter obedire. Et quod nullus alium dominum vel dominam, dominos vel dominas inde faciam vel acclamabo, nisi tantum vos et dictos successores vestros. Et in recognicione vestri domini, promito vobis et dictis successoribus vestris facere quolibet anno in omni vita mea pro censu, in festo Natalis Domini, mediam libram cere bone et pulcre ad rectum pondus ville Berge. Et pro predictis obligo vobis et dictis successoribus vestris me et omnia bona mea mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint. Et renuncio quantum ad hec omni franchitati et immunitati cuiuslibet civitatis, burgii, castri, ville vel loci quibus propter prescripcionem habitacionis posse contra predicta tueri. Pro predictis itaque, ad maiorem firmitatem, facio vobis dicto domino meo homagium ore et manybus comendatum, iuxta Usaticos Barchinone et Consuetudinem Cathalonie.

Quod est actum XV° kalendas madii, anno Domini M^o CCC^o XX° quarto.

Sig+num Iacobi Saquet predicti qui predicta laudo, concedo et firmo. Testes huius rey sunt Ferrarius de sa Rovira de Petrafixa, Petrus de Soldevilla et Raimundus de za Costa, de parrochia de za Quar.

Ego frater Petrus de Serra, sacrista et notarius publicus monasterii Sancti Petri de Portella qui vice et nomine domini fratris Bernardi, Dei gratia abbatis ipsius monasterii, predicta scribi feci et clausi cum meo sig+no.

1324, juny, 22

Donació del domini útil d'una terra del monestir. *Bernat de Minoves, el seu fill Bernadó i la muller del seu fill, Guillamoneta, de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, donen a una altra filla de l'esmentat Bernat, muller de Berenguer Gareca, sastre de la vila de Berga, un tros de terra situat a la parròquia d'Olvan, al pla de Minoves, que resta sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella, i una altra terra, situada al mateix pla, que resta sota el*

domini del monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Se n'esmenten les afrontacions.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24,5 × 23,5 cm). Pergamí en mal estat de conservació, amb una gran taca a la part superior i amb dos forats grossos, un a dalt i l'altre al mig. Amb lletres partides a la part superior del document. Al verso: "Saccus 4, littera A, núm. 14", "Donació feta per Bernat de Minoves <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 52; remet a "És carta de lletra A, n° 14". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Bernardus [de Minovis et Bernadon]us et Guillamoneta uxor dicti Bernardoni, de parochia Sancte Marie d'Olvan, gratis et ex certa sciencia, per nos et [...] bono animo et gratuita voluntate, damus, concedimus et corporaliter tradimus, cum hoc publico instrumento perpetuo valituro [...]ne filie mei, dicti Bernardi prenominati, et sororique mei, dicti Bernardoni, uxorique Berengarii Gareca, sutori comoranti in villa Berga, [...] sive quibus volueris, perpetuo, hic absentis tanquam presentis et notario infrascripto tanquam publice persone [...] tuo nomine stipulanti et recipienti¹ [...] trocium terre nostre quod habemus et habere debemus in dicta parrochia d'Olvan, in loco vocato planum de Minovis, sub dominio et alodio [...] de expletis que ibi decreverint Sancti Petri de Portella, sicut afrontatur de prima parte in via publica qua vadit de mansibus de [Meiano] apud villam Berge vel apud Poncem d'Oronia, et ex alia parte in illo aragallo quod sedecurit in tempore pluviarum de [...]soles,² et ex aliam parte in illo torentu de les Comeles, et ex alia parte sicut dividitur cum honoribus den Rovira et den Fuiva³ de Meiano. Item, ex alia parte, [damus] tibi et tuis perpetuo totum illud campum terre nostre vocatum campum d'en Sagas, quod est in dicto plano de Minovis sub dominio et taschalis de expletis que ibi decreverint Sancti Laurencii de Bagano, sicut afrontatur de prima parte in residuo honore nostro et dicti nostri mansi de Minovis et ex alia parte in illa ripa qua est apud ripariam qua se decurrit de valle monasterii Sancti Petri de Portelle, et de omnibus aliis partibus sicut dividitur cum honoribus Bernardi Roqueta de Meiano predictum. Itaque campum et trocium terre bono animo et gratuita voluntate et cum introitibus et exitibus suis et eorum iuribus et pertinenciis et cum omnibus melioramentis ibidem factis et de cetero faciendis de abiso usque ad celum tibi et tuis et quibus volueris damus et concedimus perpetuo sicut melius et utilius dici potest et intelligi, ad tuam tuorumque voluntates perpetuo faciendas, dandum, vendendum inpignorandum seu alienandum

vel excomuntandum, salvo tamen iure dominorum in omnibus, et salvo etiam et retento quod de expletis que in predictis decreverint detis et dare teneamini unicuique dominorum suorum dictarum terrarum fideliter tascham, extrahentes predicta omniam que tibi damus a nostro nostrorumque iure, dominio et posse et in tuo tuorumque ius mitimus, transpherimus irrevocabiliter. Et cum hoc presenti publico instrumento vicem epistole in se gerenti, mitimus atque ponimus te et tuos licet absen[ti ... tanquam] presenti et notario inferius scripto, tanquam publice persone, a nobis omnibus stipulanti et paciscenti invenimus plenam et corporalem poss[...]

etiam possessionem tua propria auctoritate aprehandi promitimus. Cedentes atque dantes tibi et tuis in predictis omnia loca nostra [...] reales et personales quibus possis tu vel quos volueris agere, [...] et experiri in iudicio vel extra et etiam ubique quem ad mo[...] donacionis et consesionis, salvo etiam et retentu nostro quod si contingerit te obire sine legitima prole a dicto Bereng[ario ...] tuo quod absit predicta omnia que tibi damus potuissemus nos seu posesores vel heredes dicti nostri mansi de Minovis [...] recuperare sine omni impedimento et contractu aliquo. Et sub dicta contradiccione facimus tibi et tuis et quibus volueris dictam donaci[one] m et consesionem. Renunciantes quantum ad hec illi iuri quo cavetur propter in gratitudinem donacionem posse revocari et omni iure canonico civili, comuni, privato ac omni alii iuri, racioni et consuetudini quibus possemus contra predicta venire. Et ego dicta Guillemoneta, uxor dicti Bernadoni, certificata de iure meo per notarium infrascriptum, renuncio quantum ad hec doti et sponsalicio meo auxilio senatusconsulti Veleyani et iuri ypotecharum mearum, iurando per Deum et eius Sancta IIII^{or} Dei Evangelia coram me posita et a meis propriis manibus tacta predicta omnia provare et non contravenire racione aliqua.

Actum est hoc X^o kalendas iulii, anno Domini millesimo CCC^o XX° IIII°.

Sig++++na Bernardi de Minovis et Bernadoni filii eius et Guillemonete uxoris dicti Bernadoni, predictorum nos qui predicta omnia laudamus et firmamus et iuro ego dicta Guillemoneta. Testes huius rei sunt Raymundus de Podio, Bernardus Roqueta de Meiano et Guillelmus de Solerio presbiter.

Sig+num Bernardi de Planis, presbiteri regentis ecclesiam Sancte Marie d'Olvan pro Bernardo de Canalibus, rectore et notarii eiusdem, qui hec scribi fecit et clausit die et anno ut supra.

1. *En molt mal estat. Lectura molt difícil.* 2. *Segurament Basoles.* 3. *Lectura molt difícil.*

153

1324, juliol, 31. Barcelona

Procés i jurisdicció. *Jaume II mana a Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que revoqui el procés que ha iniciat en la causa que existeix respecte a uns béns situats a la baronia i feu del senyor de Pinós, perquè vulnera les regalies i la jurisdicció que pertany al noble Pere Galceran, senyor de Pinós.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 182, fol. 287v.

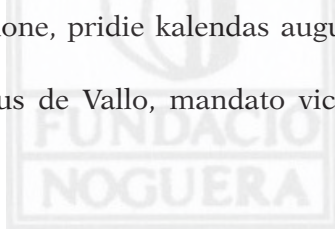
a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 17, pàg. 392.

Iacobus *et cetera*, venerabili et religioso fratri Bernardo, abbati monasterii de Portella, et assessori suo ad subscripta constituto *et cetera*.

Ad audienciam nostram noveritis pervenisse quod vos, tanquam subdelegatus per fratrem Bernadum, abbatem monasterii Cardone, delegatum ad infrascripta per Sedem Apostolicam, citastis Raimundum de Sancto Termino, capellanum de Bagano, ratione cuiusdam controversie quem est inter ipsum Raimundum, ex una parte, et Berengariam, uxorem quondam Guillelmi Sespunyola, ex altera, super loco vocato de Suyll et aliquibus bonis que fuerunt Raimundi Sespunyola, filii quondam dicte Berengarie, que sunt in baronia et de feudo domini de Pinosio et que dictus Raimundus de Santa Termino possidet, ut asseritur, iure suo. Cum autem processus per vos super premissis facti cedant in maximum preiudicium regalie nostre et iurisdiccioni nobilis Petri Galcerandi, domini de Pinosio, idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus, pretermittendo uti subdelegacione iam dicta, processum excomunicacionis seu quemcumque alium per vos super premissis factum penitus revocetis, alias providendo indemnitati regalie nostre predictae, haberemus super predictis de alio iuris remedio providere.

Datum Barchinone, pridie kalendas augusti, anno Domini M^o CCC^o XX° quarto.

Idem [Bernardus de Vallo, mandato vicecancellarii].

1325, setembre, 4

Reconeixement d'èsser home del monestir. *Bernat de Betsec,¹ de la parròquia de la Quar, reconeix ésser home propi, quiti i natural del monestir de Sant Pere de la Portella. Com a reconeixement es compromet a donar cada any, el dia de la Mare de Déu d'agost, una lliura de cera a mesura de Berga. Fa homentge de boca i mans al batlle del monestir, Guillem de Sagàs.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (12 × 21 cm). Pergamí en força bon estat de conservació. Al verso: "Sac 2, littera B, núm. 37", "Berenguer de Betsech de la Quar promet ser home propi del abat de la Portella".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 86; remet a "Sach 2, B, n° 35". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Bernardus de Beytsech, de parrochia Sancte Marie de ça Quar, gratis et ex certa sciencia, per me et omnem prolem meam natam et nascituram, confiteor et recognosco vobis domino fratri Bernardo, Dei gracia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, et omnibus successoribus vestris, me esse hominem vestrum proprium, quitium, solidum et naturalem et dictorum successorum vestrorum et dicti vestri monasterii, unde per me et omnem dictam prolem meam, promito vobis et dictis successoribus me esse legalem, fidelem, obedientem et vobis et dictis successoribus in omnibus et per omnia firmiter ac legaliter obedire. Et quod nullum alium dominum vel dominos, dominam vel dominas faciam, eligam vel aclamabo nisi tantum vos et dictos successores vestros. Et in recognicione vestri domini promito vobis et dictis successoribus vestris facere quolibet anno, in omni vita mea, pro censu, in festo Sancte Marie mensis agusti, unam libram cere bone et pulcre ad rectum pondus ville Berge. Et pro predictis, obligo vobis et vestris successoribus iam dictis me et omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda, ubique sint. Et renuncio quantum ad hec omni franchitati et inmunitati cuiuslibet civitatis, burgi, castri, ville vel loci quibus propter prescripcionem habitacionis possem contra predicta tueri, pro predictis vero ad maiorem firmitatem in persona vestri ac vice et nomine vestro, in presencia notarii et testium infrascriptorum, facio Guillelmo de Sagas baiulo vestro homagium ore et manibus comendatum iuxta Usaticos Barchinonenses et Consuetudinem Cathalonie.

Quod est actum pridie nonas septembris, anno Domini M^o CCC^o XX° V^o.

Sig+num Bernardi de Beytsech predicti qui predicta laudo, concedo et firmo. Testes huius rey sunt Gueraldus, rector ecclesie de Planolis, frater Arnaldus de Quadris, monachus dicti monasterii, et Petrus de ces Planes, deodatus.

Ego frater Petrus de Serra, sacrista et notarius publicus monasterii Sancti Petri de Portella, qui vice et nomine domini fratris Bernardi, Dei gratia abbatis ipsius monasterii, predicta scribi feci et clausi cum meo sig+no.

1. *De vegades sembla que hi digui Betsec, d'altres vegades sembla que hi hagi escrit Becsec.*

155

1326, maig, 4

Privilegi del bisbe. *Ramon, bisbe d'Urgell, concedeix a l'abat Bernat i al monestir de Sant Pere de la Portella que l'església de Planoles resti exempta del pagament del subsidi, la quèsta i l'acapte.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (23 × 25 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb algun plec. Amb forats i amb una veta que devia aguantar un segell. Al verso: "A, n° 3, saccus 6", "106. Del senyor abbat, super ecclesia de Planoles; no importa molt", "Exemptio feta per lo bisbe de Urgell <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 76; remet a "És carta de lletra A, n° 3". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Raimundus, miseracione divina Urgellensis episcopus, volentes vos venerabilem et discretum fratrem Bernardum, Dei gratia abbatem monasterii Sancti Petri de Portella, et dictum vestrum monasterium gratia prosequi et favore gratis et ex certa sciencia, remittimus vobis in tota vita nostra et vestra de gratia speciali propter multa et grata servicia que vos et vestrum monasterium nobis et [diocesi] Urgellensis impendistis subsidium, questiam sive acapitum si quod in ecclesia de Planiçolis recipimus seu recipere consuevimus temporibus retroactis et vos et capellanum dicte ecclesie de Planiçolis, qui nunc est vel pro tempore fuerit, eximimus a predictis toto tempore supradicto, sicut et prout modo quodam privilegio bone memorie domini Petri Urgellensis episcopi predecessoris \nostri/ videtur vobis et dicte ecclesie fuisse indultimus, promittentes vobis quod contra predictam

remissionem seu gratiam non veniemus, per nos vel interpositam personam, aliqua ratione vel causa in rem ipsam ex causis predictis ratam et [firmam] volumus permanere. Et si forte dicta ecclesia de Planiçolis per archidiaconum Ceritanie vel alium aut clericos decanatus Ceritanie computetur seu tatxetur in aliquo in dictis subsidio, questia et acapito cum ipsas imponi contigerit, totum illud quantumcumque fuerit recipiemus in solutum et etiam ad partem nostram. Ita quod vos vel ecclesia vel capellanus qui nunc est vel pro tempore fuerit per dictum tempus ad solutionem predictorum compelli nequeatis aliquatenus vel constringi per nos vel officialem nostrum vel aliquem alium. Immo si occasione ipsorum aut alterius eorum excommunicationis sententia aut interdicti forssitan proferetur scienter [vel] ignoranter aut pena peccuniaria imponeretur contra vos vel dictum capellandum aut ecclesiam minoratam nulla et cassa sit ipso iure nec eas volumus si contigit ipsas imponi firmitatem roboris obtinere. In cuius rei testimonium nos episcopus supradictus presentem paginam scribi fecimus et nostri sigilli pendentis minime roborari.

Quod est actum quarto nonas madii, anno Domini M° CCC° vicessimo sexto.

156

1327, agost, 5

Reconeixement de tenir terra pel monestir. *Joan de Prat, de la vila de Berga, reconeix a Arnau de Vall, infermer del monestir de Sant Pere de la Portella, que té una vinya i una terra a la parròquia de Llavaneres, per l'ofici d'infermeria de l'abadia de la Portella. Se n'esmenten les afrontacions. Es compromet a pagar la tasca a l'infermer i a donar tres sous i quatre diners a Bernat de Minoves.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (13,5×21 cm). Pergamí amb la tinta molt descolorida i força tacat. Al verso: "Saccus 1, littera B, núm. 4".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 59; remet a "És carta de lletra B, n° 4". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Iohannes de Prato, de villa Berge, confiteor et recognosco vobis venerabili et religioso fratri Arnaldo de Valle, infirmario monasterii Sancti Petri de Portella, quod ego teneo et possideo quandam vineam et terram que est in parrochia de Lavaneriis, affrontata ex una parte \in honore/ de

Nayserra,¹ ex \alia/ parte in honore Petri dez Portolil, ex alia parte in honore Petri Palancha, ex alia parte in honore den Marses. Que vinea et terra est in et sub dominio officii vestri infirmarie. Et cum hoc presenti et publico instrumento, vobis presenti et notario infrascripto pro vobis et successoribus vestris paciscenti et recipienti in dicto officio, promito vobis et dictis successoribus vestris respondere de tascha expletorum que pro tempore in dicta vinea et terra Deus dederit, ut illa pro quo et officio sue infirmarie dicta vinea et terra ten[entur]. Promitens me meumque alium dominum supradicta vinea et terra eligere nec reclamare. Promito etiam, per me et omnes meos successores, in dicta vinea et terra Bernardo de Minovis licet absenti et notario infrascripto nomine ipsius stipulanti, paciscenti et recipienti dare tres solidos et IIII^{or} denarios Barchinonenses de terno, quolibet anno, quos inde Bernardus recipit et recipere consu[evit] in dicta vinea et terra. Que vinea et terra fuit transacti temporibus dicti Bernardi de Minovis et ipsos ibi sibi retinuit censuales.²

Quod est factum nonas augusti, anno Domini M^o CCC^o XX septimo.

Sig+num Iohannis de Prato predicti qui hec afirmo et laudo. Testes huius rei sunt Guillelmus de Vilarmager, presbiter, Raymundetus de Gerundella et Guillelmus Lupeti.

Sig+num Bernardi de Serratallo, clerici regentis ecclesiam Sancte Marie de Olvan et scribaniam eiusdem loci pro Bernardo de Canalibus rec[tore] et publico notario ipsius ecclesie, qui hec scripsit cum suprapositis in secunda linea, ubi dicitur in honore, et in tercia, ubi dicitur alia et clausit die et³ anno predictis.

1. *Lectura difficil.* 2. *Lectura dubtosa.* 3. *Repetit dues vegades.*

1329, gener, 23

Sotsestabliment entre pagesos. *Guillem de Francs, fill de Ramon de Francs i de Bartomeua, de la parròquia de Gironella, estableix a Guillem de Nerus, sastre de l'esmentada parròquia, una petita peça de terra situada al costat del mas de Francs, que és sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella. El sastre havia de donar la tasca al monestir i una altra a l'establient, Guillem de Francs; a més, ha de fer un cens de dos diners. S'acorda una entrada de dos sous i mig. Se n'esmenten les afrontacions.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (16,5 × 41 cm). Pergamí ennegrit i tacat, amb la tinta en algun lloc molt descolorida. Al verso: "Saccus 4, littera A, n. 33", "Guillem de Franch de Gironella estableix una porció de sa heretat que diu ser en alou de la abadia".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "A, n° 33, sach 4". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos Guillelmus de Franchs, filius Raimundi de Franchs, quondam, et Bartolomeua de Franchs, mater dicti Guillelmi, de parrochia de Gironella, gratis et ex certa sciencia, per nos et per omnes nostros successores presentes atque futuros, damus, concedimus et stabilimus ad hacapitum vobis Guillelmo de Nerus,¹ sutori de dicta parrochia, et meis et cui volueritis, perpertuo, unam peciolam nostram de terra quam habemus apud mansum de Franchs, que est sub dominio Sancti Petri de Portella, que est de pietancia Raimundi de Palacio, quondam, prout dicta terra afrontat de prima parte in camino salnerio et de alia parte in parata Petri Perico et de alia parte in aragayl, sicut meta est ibi fixa. Quam dictam terram damus, concedimus, stabilimus vobis et vestris et cui volueritis, cum introitibus et exitibus et suis iuribus et pertinentiis et cum omnibus melioramentis que ibi facere volueritis, sicut melius dici vel intelligi potest² ad omnem vestrum vestrorumque comodum et salvamentum et bonum intellectum ad omnes vestras vestrorumque voluntates semper libere faciendas salvo iure et dominio dicti monasterii. Et cum hoc publico instrumento inducimus vos de presenti in veram, plenam, corporam<lem> possessionem tanquam in rem vestram propriam, salvo et retento quod donetis nobis et successoribus nostris [bene] et fideliter, de omnibus expletis que in dicta terra erunt, quintam partem \inter me et monasterium de Portella, videlicet unam tascham dicto monasterio et aliam mihi et meis³ videlicet panis et vini tantum. Et pro censu duos denarios Barchinonenses de terno quolibet anno, in festo Natalis Domini, et nichil alium ibi reservamus vel retinemus. Et insuper promittimus vobis⁴ et vestris salvare totum presens acapitum seu stabilimentum et erimus vobis et vestris inde guirentes, actores et defensores et quod tenebimus vobis et vestris semper de firma et legali eviccione et guarentia ac tenere [habemus] et in[super] perpetuo possidere sub obligatione omnium bonorum nostrorum. Per intrata autem huius stabilimentum recepimus a vobis duos solidos et dimidium monete Barchinonensis de terno, de quibus ad totam voluntatem meam vestri bene paccati sumus, renunciando excepcioni peccunie non habite et doli, renunciantes quantum ad hec beneficio dividende

accionis et nove constitutionis de duobus reis ac omni alii iuri, rationi, consuetudini contra predictam facientibus.

Actum est hoc X^a kalendas febroarii, anno Domini M^o CCC^o XX° VIII°.

Sig+num Guillelmi de Franchs et Bartolomeue matris dicti Guillelmi, predictorum qui predicta laudamus et firmamus. Nos frater Bernardus Dei gratia abbas Portellensis ffirmamus +.* Ego ffrater Arnaldus dez Quadres, monachus monasterii Sancti Petri de Portella, regens pietanciam Petri et Raimundi de Palacio, dictum stabilimentum firmo, salvo iure dicti monasterii et dicte pietancie +.* Testes huius rei sunt Guillelmus capellanus et Arnaldus Rul et Berengarius de Vidabona scholaris.

Berengarius de Nidobono, rector ecclesie de Gironella, notarius publicus eiusdem, hec scripsit et clausit hec suo sig+no, cum supraposito in VI^a linea ubi dicitur inter me et monasterium de Portella videlicet unam [tascham] dicto monasterio et aliam mihi et meis.

1. Acabat amb una lletra abreuçada. 2. Lectura difícil. 3. Afegit, amb una escriptura una mica diferent i amb una tinta més fosca. 4. Raspat i corregit.

158

1329, setembre, 19

Confirmació o lluçió de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, confirma a Ramon de Cellers, de la parròquia de Santa Maria de la Quar, la banada de terra anomenada el Roure de Sant Pere. Se n'esmenten les afrontacions. Ha de donar la tasca i el delme de tots els fruits i, per Nadal, vuit diners de tern com a cens i un dinar al batlle. Per fer aquesta lluçió o confirmació rep cinc sous barcelonesos de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19 × 35 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i algun forat. Al verso: "Saccus 2, littera B, núm. 20."
 B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 18; remet a "És carta de lletra B, n° 20". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos frater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes successores nostros laudamus et confirmamus tibi R[aimundo] de Celerers, de parrochia Sancte Marie de za Quar,

et tuis, perpetuo, totam illam banatam terre vocatam al Roure de Sent Pere, prout terminatur et afrontatur ex I^a parte in comelario de les Figueres et ex alia in [...] als Colars et ex alia in illo comelario quod tu tenes pro domino de Portella et ex alia in baucio de la Quintana. Predictam itaque terram tibi et tuis laudamus et confirmamus prout melius dici potest intelligi, ad tuum tuorumque salvamentum et bonum intellectum et prout tu et tui iam dictam terram pro nobis et dicto meo monasterio tenuistis et tenere consuevistis. Ita tamen quod vos et vestri teneatis dictam terram pro nobis et dicto nostro monasterio et successoribus nostris et sitis inde nobis et dictis successoribus nostris fideles et hobedientes et nullum alium dominum vel dominam, dominos vel dominas in dicta terra acclametis vel eligatis nisi nos et dictos successores nostros. Et donetis nobis et dictis successoribus nostris semper tascham et decimam bene et fideliter de omnibus fructibus que Deus ibi dederit et faciatis quolibet anno pro censu, in festo Natalis Domini, occto denarios Barchinonenses de terno et unam comestionem \de eratico/ baiulo nostro de Fronteniano, quolibet anno, quando in dicta terra habueritis expletum, et nulum alium censum vel partem aliquam dare vel facere teneamini nisi ut superius dictum est. Per hac autem laudacione et confirmacione accepimus a te quinque solidos Barchinonenses de terno super quibus renunciamus omni excepcioni dicte peccunie non habite et non numerate vel non recepte et doli. Et si quid amplius pro predictis nobis pertinet aut pertinere potest et debet, totum tibi et tuis damus et remittimus irrevocabiliter inter vivos, promitentes etiam tibi et tuis facere, tenere et habere dictam terram contra cu<n>ctas personas in pace et de firma et legali eviccione et guierencia tibi et tuis teneri promittimus, sub obligacione omnium bonorum nostrorum et dicti nostri monasterii. Renunciantes quantum ad hec omni iuri, racioni et consuetudini ac constitucionem quibus possemus contra predicta venire. Ad hec, ego dictus Raymundus de Celeres recipiens a vobis dicto domino abbate dictam laudacionem et confirmacionem, sub modis et condicionibus supradictis, promito dare et solvere dictas partes et dictum censum et servare omnia et singula supradicta sub obligacione dicte terre et melioramentorum in ea factorum et faciendorum et renuncio quantum ad hec omni iuri, racioni et consuetudini quibus possem contra predicta venire.

Actum est hoc XIII° kalendas octobris anno Domini M^o CCC^o XX° IX°.

Sig+num fratris Bernardi, Dei gratia abbatis monasterii Portellensis, qui predicta laudamus, concedimus et firmamus. Sig+num Petri de Fronteniano, qui predicta ut baiulus firmo. Sig+num Raimundi de Celeres predicti qui predicta laudo, concedo et firmo.

Nos frater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis firmamus +.* Testes huius rey sunt Arnaldus de Domo Sancti Petri, presbiter, Petrus de ces Planas, deodatus dicti monasterii, et Bernardus za Selva, de parrochia predicta dicti monasterii.

Ego frater Petrus de Serra, sacrista et notarius publicus monasterii Sancti Petri de Portella, qui vice et nomine domini ffratris Bernardi, Dei gratia abbatis ipsius, predicta scribi feci cum supraposito in VII linea, ubi dicitur de eratico, et clausi cum meo sig+no.

159

1329, novembre, 17

Renúncia de reclamar de l'abat. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, reconeix a Arnau de Vall, prior i infermer del cenobi, Pere de sa Serra, sagristà, Mateu sa Serra, rector de l'església de Santa Maria de la Quar, i Pere Albert, d'aquesta mateixa parròquia, com a marmessors de Berenguera sa Masada, vídua de Ramon sa Masada, també de la parròquia de la Quar, que renuncia a totes les peticions i demandes que pogués fer amb relació a aquesta marmessoria.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18 × 35 cm). Pergamí en bon estat de conservació, però amb alguna taca. Al verso: "LIII", "Dafinició de un testament que no fa per la Portella", "Diffinició feta per lo abbat del monastir de la Portella, per rahó de una marmassoria".

Sit omnibus notum quod nos ffrater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes successores nostros, cum hoc presenti publico instrumento, perpetuo valituro et duraturo, solvimus et diffinimus atque in perpetuum remittimus vobis religiosis fratribus Arnaldo de Vallo, priori et infirmario, et Petro de za Serra, sacriste dicti nostri monasterii, nec non et vobis Matheo za Serra, rectori ecclesie Sancte Marie de za Quar, et Petro Aalbert, de parrochia eiusdem, manumissoribus et exsecutoribus ultimi testamenti Berenguarie za Masada, quondam, uxoris Raimundi za Masada, quondam,

de dicta parrochia de za Quar, et manumissorie eiusdem, omnes et singulas questiones, petitiones et demandas quascumque nos, racione nostre donacionis vel iurisdiccioneis, possemus proponere vel movere contra dictam manumissoriam vel¹ bona eiusdem vel contra vos vel aliquem vestrum, racione dicte manumissorie. Hanc autem absolucionem, diffinicionem et remissionem vobis et dicte manumissorie facimus sicut melius, plenius et utilius dici et intelligi potest et debet, ad vestrum vestrorumque \et dicte manumissorie/ salvamentum et bonum et sanum intellectum. Absolventes vos et quemlibet vestrum penitus et dictam manumissoriam et bona eiusdem ab omnibus questionibus et demandis contra vos vel dictam manumissoriam motis vel movendis quoquomodo, racione nostre donacionis et iurisdictionis predicte, imponendo nobis et dictis successoribus nostris ex certa sciencia in premissis silencium sempiternum. Et re[nunciamus] quantum ad hec omni iuri, racioni et consuetudini ac constitutioni quibus possemus contra predicta venire.

Actum est hoc XV° kalendas decembris, anno Domini M^o CCC^o XX° IX°.

Sig+num ffratris [Bernardi] Dei gratia abbatis monasterii Sancti Petri Portellensis predicti, qui predicta laudamus, concedimus et firmamus. Nos frater Bernardus Dei gratia abbas Portellensis firmamus.* Testes huius rey sunt Guillelmus de Sagas, baiulus dicti monasterii, Petrus de ces Planas, deodatus eiusdem, et Petrus de Roseto, scholaris.

Matheus za Lena, rector ecclesie Sancte Marie de ça Quar et notarius publicus eiusdem, qui hec scribi feci cum raso et emendato in IIII° linea, ubi dicitur manumissoriam vel, et cum supraposito in VI^a, ubi dicitur et dicte manumissorie, et clausi, cum meo sig[+no] die et anno quo supra.

1. *Paraules raspades i corregides.*

1331, maig, 10

Lluició i aprovació d'una venda. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, aprova a Guillem Huguet i a la seva muller Maria, a llur fill Guillem i a la muller d'aquest, Sibil-la, i, en concret, a Maria, de la sagrera d'Olvan, les terres que antigament Guillem*

Huguet va comprar, tal com consta en un document, a Pere de Torrents i a la seva muller Ermessenda, hereus del mas Torrents, situada a la parròquia d'Olvan. Com a lluïisme l'abat rep deu sous de moneda de Barcelona de tern.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (20,5×25 cm). Pergamí amb algun forat (sobretot a l'angle de dalt, a l'esquerra), algun doblec, amb taques i amb la tinta descolorida. Al verso: "Saccus 4, littera A, núm. 15", "Loació y aprobació feta per Bernat <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 52; remet a "És carta de lletra A, n° 15". Vegeu doc. 310.

[Sit om]nibus notum quod nos frater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, ex certa sciencia, per nos et omnes successores nostros dicti monasterio abbates, laudamus, aprobamus et firmamus vobis Guillelmo Hugheti et Marie uxori eius et Guillelmo eorum filio et uxori eius Sibilie, licet absentibus, a tamen dicta Maria presente, de sacraria d'Olvan, et vestris in perpetuum omnes illas et singulas terras vestras, honores, pessiones quas seu quos vos dictus Guillelmus Hugueti antiquior habuistis et emistis a Petro de Torrentibus et uxore eius, Ermensende, heredibus mansi mei de Torrentibus, constituti in parrochia d'Olvan, et nunc a vobis dictis Guillelmo, Guillelmo et Maria et Sibilia coniugibus teneantur et possideantur ubique prout in instrumentis seu instrumento vendicionis inde vobis predictos Petrum de Torrentibus et Ermesende eius uxorem \[...] confacto^{1/} [...] narratur et plenius et latius continetur si sint sub nostro dominio et dicti monasterii vel sub alio. Et nichil ominus solvimus et diffinimus vobis et vestris perpetuo omnem questionem, petitionem, accionem et demandam quam propre dictas terris, honoribus vel pessionibus possemus contra vos aut vestros vel bona vestra et eorum facere, proponere vel movere, racione seu occasione tercii vel laudismi, si quid nobis et dicto monasterio competebat seu competit vel quibuscumque aliis modis, iuribus vel causis usque nunc aliqua racione. Propter hanc autem laudacionem, aprobacionem, firmacionem et absolucionem et diffinicionem habuimus a vobis decem solidos monete Barchinonensis de terno, super quibus renunciamus excepcioni dicte peccunie non habite et ditorum laudacionis, aprobacionis, firmacionis et absolucionis et diffinicionis non factarum et doli. Facimus vobis et vestris de predictis omnibus et singulis bonum finem, perpetuum et legale pactum et apocham de non movendo vobis et vestris pre[dictis] questionem, petitionem, accionem aliquam et demandam. Sicut

melius dici potest ac intelligi ad commodum vestri et vestrorum sanumque intellectum. Sic quod nunquam possitis vos nec vestri a nobis seu nostris successoribus inde abbatibus pro predictis vel aliquo predictorum app<e>llari, requiri vel demandari seu in[...] sive in aliquo conveniri. Nos omni inponimus nobis et nostris quo supra super omni questione, petitione accione et demanda quam nunquam pro predictis vel aliquo predictorum contra vos vel vestros possemus facere, proponere vel movere, in iure vel extra ius, scilencium sempiternum. Renunciamus quan[tum] ad hec omni iuri canonico et civili ac omni alii iuri, usuy, racioni et consuetudini contra hec facientibus.

Actum est hoc sexto idus madii, anno Domini M^o CCC^o tricesimo primo.

Sig+num fratris Bernardi, abbatis predicti, qui hec facimus et firmamus. Sig+num Arnaldi de Fro<n>teyano, regens baiuliam pro domino abbate de Portella qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt Guillelmus de Sagas, Iacobus de Fron-teyano et Petrus de Costa.

1. *Lectura dubtosa.*

161

1331, octubre, 13

Deutes al monestir. *Pere Camprodon de Vilallobent, també anomenat Pere d'Iglea, reconeix que deu blat i diners al monestir de Sant Pere de la Portella. Es compromet amb el cambrer del cenobi, Guillem Rovira, que no s'endurà dels camps els esplets sense el seu permís, fins que no hagi lliurat sis muigs i un quartall d'ordi i nou sous barcelonesos que havia d'haver pagat per Sant Miquel. A més, també tenia altres deutes, com ara dos muigs [d'ordi], que corresponien a censos pretèrits no pagats.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (14 × 37 cm). Pergamí en mal estat, amb algunes taques, sobretot a la banda dreta, i alguns trencs. Al verso: "n° 14", "Prova de domini que té la camareria sobre lo mas que poseia Pera Camprodon en Vilallobent. Sach 6, H, n° 9".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 87; remet a "Sach 6, H, n° 9". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Petrus Camprodon de Vilallobent, qui alio nomine vocor Petrus de Ecclesia, atendens et recognos-

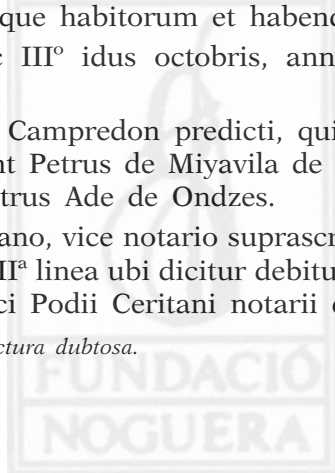
cens me esse obligatum in quantitate infrascripta [...]sus bladi et denariorum et aliarum rerum qui pro monasterio fiunt et debent facere, tam scilicet de temporibus retroactis quam etiam de festo Sancti Michaelis proximo venientis, tantum vobis fratri Guillelmo de Ruvira, [camerario] monasterii Sancti Petri de Portella, ideoque gratis et ex certa sciencia promito vobis dicto fratri Guillelmo Ruvira, camerario supradicto, quod ego non sicabo vel sicari faciam [...] expleta presentia mansi mei de Vilalobent absque vestra licencia et voluntate, quo usque in sex modiis sigelis rectis cum ternis et uno quartallo ordey rectum et novem solidos Barchinonenses [...] albergam baiulo, que omnia supradicta facere debeo et teneor in festo Sancti Michaelis septembris proximo instante, pro censu mansi mei et honoribus et possessionibus eiusdem, quolibet anno, et etiam [dono et] concedo vobis quod de predicta expleta satisfiat nobis in duobus modiis singulis rectos, quos nobis solvisse debuissim pro censu temporis preteriti qui deduci et elevari debent ex illos undecim [...] Barchinonenses,¹ quos Cerdana, uxor mea, confesa fuit se debere Matheo Riba de Podioceretano, racione census falliti dicti mansi, cum carta quod \debitum/ volo debetur unde volo et concedo vobis quod de pre[...] et dicte uxoris mee predictorum expletorum nunc dependencium² in terris et possessionibus mansi predicti satisfaciatis in predictis denariis et blado [...]. Ego nec mei non possimus nec debeamus [...] licencia et voluntate sicare dicta expleta ymo eadem deponentur in area Petri Andree de Vilalobent quo usque in predictis fuerit nobis plenarie satisfactum. Et iuxta dictam formam promito hec [omnia] supradicta atendere servare et complere ut superius continetur, sub obligacione onmium bonorum meorum ubique habitorum et habendorum.

Actum est hoc III° idus octobris, anno Domini millessino CCC^o XXX° primo.

Sig+num Petri Campredon predicti, qui hec laudo et firmo. Testes huius rey sunt Petrus de Miyavila de Agia, Bernardus Peyronelli, textor, et Petrus Ade de Ondzes.

Iacobus de Lorano, vice notario suprascripti hec scripsit, cum [...] superposita in VII^a linea ubi dicitur debitum. Sig+num mei Bernardi Blanch, publici Podii Ceritani notarii qui hec subscribo.

1. *Dubtós.* 2. *Lectura dubtosa.*

162

1332, agost, 22

Nomenament de procurador. *Berenguera, muller del difunt Berenguer Boix, filla i hereva de Guillem de Noguera, difunt, de la vila de Berga, nomena com a procurador el seu fill Guillem Boix perquè exigeixi i cobri de Pere de Serra, sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, les quaranta-cinc lliures barceloneses de tern, que els deu pel preu de la venda del mas anomenat d'en Bernat sa Serra, situat a la parròquia de Sant Joan de Vilada.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (27 × 24 cm). Pergamí enfosquit, amb nombroses taques, algun forat i descolorit. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. 3."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 38; remet a "És carta de lletra F, n° 3". Malgrat que s'hi digui que fou "fet a 12 de las chalendas de setembre, del any 1332", es tracta del mateix document. Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Berengaria, uxor quondam Berengarii Boixo, filia et heres universalis Guillelmi de Noguero, quondam, ville Berge, facio, constituo et ord[en]o certum et [...] meum vos Guillelmum Boixo, filium meum, presentem et recipientem ad habendum, petendum, exigendum, recipiendum et recuperandum, pro me et nomine meo, a venerabili et religioso fratre Petro de Serra, monacho et sacrista monasterii Beati Petri de Portella, et eius bonis, quadraginta quinque libras Barchinonenses de terno, que mihi et vobis per eum debentur, pro precio mansi qui nuncupantur den Bernardo za Serra, situm in parrochia Sancti Iohannis de Vilaada, quem per proprium et franchum alodium dicto fratri Petro de Serra et successoribus suis in officio suo dicte sacristie, in perpetuum, vendidimus, ut in instrumento ipsius vendicionis hodierna die confacto, auctoritate notario infrascripti auctoritate lacius contente, solucionem et soluciones recipiendum et apocham seu apochas de solutu. Et per vos receptis meo nomine faciendum et firmandum et ad inducendum ipsum pro me et nomine meo in corporale possessionem seu quasi de facto de dicto manso et ad absolvendum Bernardum de Serra, hominem meum de dicta parrochia, et suos ab homagio, iuramento et fidelitate in quibus mihi et vobis tenentes. Et ad mandandum eis, quod dictum fratrem Petrum de Serra et successores suos in dicto officio sacristie eligant et aclament in dominum eorum proprium, quitium, solidum et naturalem et quod eidem prestant homagium, iuramentum et fidelitatem. Et omnia alia et singula, in predictis et circa predicta,

pro me et nomine me faciendum quecunque ego facere possem personaliter, constitutus etiam que [m]andatum exigunt speciale ac si hic continere ut specialiter et expresse, quam vobis in hiis [...] totaliter [...] meas vobisque [...] dono [...] et concedo generalem et specialem et liberam administracionem et potestatem. Ratamque et firmam semper habere promito quicquid per vos et predictos circa predicta per me et nomine meo actum, gestum, tractatum sive modo quolibet procuratum fuerit et nullo tempore revocare seu contravenire, sub obligacione omnium bonorum meorum, hoc promitendo subscripto notario pro vobis et pro omnibus etiam aliis personis quarum interest et intererit legit[...] stipulanti et recipienti.

Quod est actum undecimo kalendas septembris, anno Domini M° CCC° XXX° secundo.

Sig+num Berengarie predictae, que hec laudo et firmo. Testes huius rei sunt frater Arnaldus de Vallo, monachus et prior dicti monasterii, Petrus de Sancta Cruce, Petrus de Noguero, sutor, Bernardus Baladreti, Iacobus de Breto.

Sig+num mei Raimundi de Sorribes, notarii publici ville Berge, qui hec scribi feci cum raso et emendato in quarta linea, ubi dicitur "mansi qui nuncupantur" et clausi.

163

1332, agost, 22

Compra del monestir. *Berenguera, vídua de Berenguer Boix, filla i hereva de Guillem de Noguero, difunt, de la vila de Berga, i Guillem, fill de l'esmentada Berenguera i de Berenguer Boix, venen a Pere Serra, monjo i sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, el mas anomenat d'en Bernat sa Serra [mas de la Serra], situat a la parròquia de Sant Joan de Vilada. El preu de la venda és de quaranta-cinc lliures barceloneses de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33×39,5 cm). Pergamí enfosquit, amb algun forat i diversos plecs; la tinta, ataronjada, s'ha descolorit una mica. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. 2."

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 38; remet a "És carta de lletra F, n° 2". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Berengaria, uxor quodam Berengarii Boixo, filia et heres universalis Guillelmi de Noguero, quondam,

ville Berge, et Guillelmus, filius dictorum Berengarie et Berengarii Boixo, non seducti ab aliquo vel circumventi, immo gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes heredes et successores nostros, presentes et futuros, vendimus et concedimus et vendendo corporaliter tradimus vobis ffratri Petro de Serra, monacho et sacriste monasterii Sancti Petri de Portella, et successoribus vestris in officio vestro de sacristie, in perpetuum, et notario infrascripto pro vobis et dictis vestris successoribus et pro omnibus etiam aliis personis quarum interest et intererit legitime stipulanti et recipienti per proprium, liberum et franchum alodium illum integriter mansum nostrum vocatum d'en Bernardo za Serra, situm in parrochia Sancti Iohannis de Vilaada, cum omnibus suis tenedonibus et possessionibus, cultis et heremis, hominibus et feminis et redempcionibus personarum, pratis, pascuis, nemoribus, lignis, silvis, garrigis, balciis, aquis, montibus et planis, rasis, questiis, toltis, forciis, iovis, traginis, guaitis, operibus, servitutibus, utensilibus, adempriviis et cum omnibus hic expressatis ad dictum mansum spectantibus et spectare debentibus et nobis competint et competere possunt et debent et cum toto iure et dominio quod in predictis habemus et habere debemus. Predicta itaque omnia et singula vobis, dicto ffratri Petro de Serra, et successoribus vestris in officio vestro dicte sacristie, in perpetuum, et notario subscripto nomine vestri et successorum vestrorum predictorum stipulanti et recipienti, per proprium et franchum alodium, vendimus et concedimus, sic melius dici potest et intelligi ad vestrum et successorum vestrorum salvamentum et bonum intellectum. Extrahentes predicta de nostro nostrorumque iure, dominio et posse et in vestrum vestrorumque ius, dominium et posse mittimus et [...] fecimus irrevocabiliter cedentes atque dantes vobis et vestris successoribus q[ui]bus volueritis] predictis omnia loca nostra iura, voces et accionis reales et personales, utiles et directas, mixtas et coherentes, ordinarias et extraordinarias et quascunque alias nobis competentes et competere debentes. Quibus locis, iuribus et accionibus nostris possitis vos et successoris vestri agere, uti et experiri, in curia et extra curia, in iudicio et extra et etiam ubique quam admodum nos possemus ante contractum huius vendiciones. Constituentes vos et vestros super hiis dominum et procuratorem, ut in rem vestram propriam inducentes vos et vestros successores de predictis in veram, plenam et corporalem possessionem, iure et facti seu quasi. Quam etiam possessionem a vobis et vestris successoribus vestra propria auctoritate aprehandi promittimus ad habendum, tenendum omnique tempore in pace

possidendum. Confitentes ac constituentes nos interim predicta pro vobis et vestro nomine precario possidere donec de ipsis, per vos aut vestros successores, corporalis possessio fuerit nacta seu adepta, mandantes nichilominus cum hoc publico instrumento vicem epistole in se gerenti possessoribus dicti mansi presentibus et futuris quod vobis et vestris successoribus repudant, pareant, obediant et satisfaciant prout nobis et predecessoribus nostris actenus repudere et satisfacere consueverunt et vobis present homagium, iuramentum et fidelitatem. Quam ipsos in vos de eisdem et successores vestros dumtius penitus absolvendos. Pro precio autem huius vendicionibus confitemus et recognoscimus vobis nos habuisse et recepisse a vobis quadraginta quinque libras Barchinonenses de terno, super quibus quia a vobis bene paccati et contenti sumus, renunciando excepcioni peccunie et precii non habite et non recepti et doli et legi quam deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenientur. Et si quid amplius predicta valent vel ammodo valuerint precio supra [...] totam ipsam plus valenciam vobis et successoribus vestris damus et remittimus donacione firmissima et irrevocabili inter vivos certificati plena[...] de ipsa plus valencia. Insuper, promittimus vobis et successoribus vestris perpetuo solvere totam presentem vendicionem per proprium, liberum et franchum alodium et esse inde vobis et vestris successoribus legales guirentes auctores et defensores et quod [...] inde vobis et vestris successoribus perpetuo de firma et legali eviccione et guirencia eorum de ac tenere, habere et in sana pace perpetuo possidere, faciemus vos et vestros successores omnia¹ predicta contra omnes personas et omni contradicenti nos opponemus ante vos et vestros successores et ante causam, in causa et post causam, in iure et extra ius, pro [...] omnibus obligamus vobis et successoribus vestris [...] ² nostrum in solidum et pro toto omnia bona nostra mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint, renunciantes quantum ad hec beneficio dividende accionis et [...] constitucionis de duobus reis et omni alii iuri, racioni et consuetudini contra hec faciendum. Et expresse ego, dicta Berengaria, cerciorata iure meo, renuncio quo ad hec etiam auxilio senatus consulti Velleyani et iuri ypotecharum mearum. Et sponte iuramus ambo per dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, a nobis corporaliter tacta, predicta attendere, servare et complere et non in [aliquo] contravenire aliquo iure, racione vel causa. Et hec igitur omnia et singula supradicta facimus, promittimus, paciscimus et stipulamur vobis dicto ffratri Petro de Serra, presenti,

et vestris successoribus in dicto officio dicte sacristie perpetuo [...] in prescripto pro vobis et ipsis et pro omnibus aliis personis quorum interest et intererit stipulanti et recipienti.

Quod est actum undecimo kalendas septembris, anno Domini millesimo CCC° XXX° secundo.

Sig++na Be[rengarie], uxore quondam Berengarie Boixo, et Guillelmi, filii eorum, iurancium predictorum qui hec laudamus et firmamus.

Testes huius rei sunt ffrater Arnaldus de Vallo, monachus prior dicti monasterii, Petrus de Sancta Cruce, Petrus de Nogue-rio, sutor, Bernardus Baladreti, Iacobus de Bretonibus, cursor, et Berengarius de Prixana.

Sig+num mei Raimundi de Sorribes, notarii publici ville Berge, qui hec scribi feci cum raso et emendato in nona decima linea, ubi dicitur successores omnia, et clausi.

1. *Raspat.*
2. *Corregit.*

164

1332, agost, 27

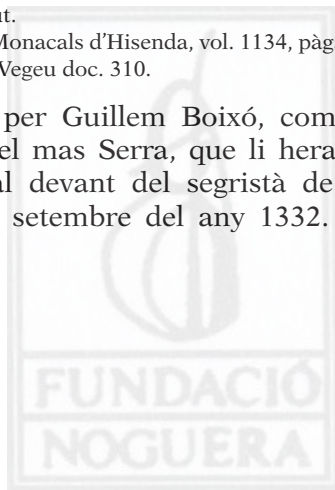
Absolució. *Guillem Boix, com a procurador de Berenguera Boix, declara absolts de la senyoria els homes del mas Serra, que li eren propis, per tal que puguin esdevenir homes del sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 38-39; remet a "És carta de lletra F, nº 5". Vegeu doc. 310.

Absolució que per Guillem Boixó, com a procurador de sa mare, als hòmens del mas Serra, que li heran propis y per a què no¹ fossen de allí al devant del segristà de la Portella. Fet a 6 de las chalendas de setembre del any 1332. És carta de lletra F, nº 5.

1. *Sic.*

165

1332, agost, 27

Presa de possessió. *Guillem Boix, fill del difunt Berenguer Boix, de la vila de Berga, en nom propi i com a procurador de la seva mare Berenguera, filla i hereva de Guillem de Noguer, es presenta a la parròquia de Sant Joan de Vilada, al mas anomenat d'en Bernat sa Serra, on dóna possessió corporal a Pere de Serra, monjo i sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, de l'esmentat mas, que el dit sagristà havia comprat. Com a símbol d'aquest fet, Guillem Boix fa entrar el sagristà dins del mas i després ell en surt. A més, allibera Bernat de Serra i la seva muller, Maria, que vivien en el mas, dels juraments d'homenatge que havien retut al seu pare i, encara, dóna dues gallines al sagristà. Aleshores, els esmentats Bernat de Serra i Maria varen triar com a senyor propi, quití, soliu i natural l'esmentat Pere de Serra. Bernat li féu un homenatge de boca i mans i Maria s'encomanà amb les mans.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (31 × 58 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb algun tall a la part inferior i amb la tinta una mica descolorida. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. 4", "Carta della sagrestia della Serra de Villada", "Acta de possessió donada per Guillem Boix de la vila de Berga a fra Pera de Serra, monjo y sacristà del monastir de Sant Pere de Portella, del mas anomenat d'en Baranguer [de] la Serra, situat en la parròquia de Sant Joan de Vilada, y és homa propi". També, al verso d'aquest document, escrit així mateix al segle XIV, hi ha les anotacions següents: "Carta lodeter! ... VII sol. Ítem costa lo treslat y la carta de venda ... V sol. Ítem costa la carta de l'època e de la absolució de la possessió ... V sol. Ítem costa l'ascrivà d'anar a la Serra ... 2 sol. Ítem costa [...] de dècima la carta de la [...] de altres qui [...] ... VIII diners."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 38; remet a "És carta de lletra F, n° 4". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod in presencia mei notarii et testium infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, die et anno et loco subscriptis, Guillelmus Boixo, filius quondam Berengarii Boixo, ville Berge, nomine proprio et procuratorio nomine ad infrascripta constitutus a Berengaria, matre sua, filia et herede universali Guillelmi de Noguerio, quondam, eiusdem ville, de qua procuracione facta fuit plena fides testibus et monachi notario infrascriptis, per publicum instrumentum confactum undecimo kalendas septembris, anno subscripto, clausum per Raimundum de Sorribes, notarium publicum ville Berge, nominibus quibus supra constitutus personaliter in parrochia Sancti Iohannis de Vilaada, in manso vocato den Bernardo za Serra, misit seu induxit in

corporalem possessionem seu quasi de facto venerabilem ffratrem Petrum de Serra, monachum et sacristam monasterii Sancti Petri de Portella, de manso \predicto/ vocato den Bernardo za Serra, situato in parrochia Sancti Iohannis de Vilaada, quem mansum dictus Guillelmus Boixo et dicta Berengaria, mater sua, dicto venerabili fratri Petro de Serra et suis successoribus perpetuo vendiderunt per proprium, liberum et ffranchum alodium, ut in instrumento ipsius vendicionis inde facto lacijs continetur et ennarratur. Ita videlicet et per hunc modum quod dictus Guillelmus accepit per manum dictum ffratrem Petrum et introduxit ipsum intus dictum mansum et ipse Guillelmus exivit extra. Et nichilominus in continenti dictus Guillelmus, reversus in dicto manso, dixit et mandavit Bernardo de Serra et Maria, uxori eius, de parrochia predicta, ibi presentibus, quod dictum ffratrem Petrum de Serra habeant et teneant pro domino eorum proprio et etiam quod eidem respondeant, pateant et obediant de omnibus et singulis in et de quibus dictis Guillelmo et Berengarie et suis predecessoribus respondere debent et satisfacere consueverunt actenus et tenebantur tanquam domino eorum proprio, quitio, solido et naturali, et ei prestant et faciunt iuramentum, homagium et fidelitatem et omnia et singula ei faciunt, tanquam domino eorum proprio quitio, solido et naturali. Quoniam dictus Guillelmus absolvit dictos coniuges \in dictam sacristam/ ab omni homagio, iuramento et fidelitate que fecerunt Berengario Boixo, quondam, patri suo, tanquam eorum domino proprio, quitio, solido et naturali et nichilominus idem Guillelmus tradidit in signum vere possessionis dicto ffratri Petro de Serra unum par gallinarum. Quibus sit peractis, dicti coniuges receptis mandato et absolucione a dicto Guillelmo Boixo, per se et ipsos et omnes suos presentes et futuros, elegerunt in dominos² eorum proprios quitios, solidos et naturales dictum ffratrem Petrum de Serra et successores suos in dicto officio sacristie, perpetuo, et promiserunt eidem ffratri Petro de Serra et suis predictis successoribus respondere, parere et obedire et satisfacere, in omnibus et per omnia, tanquam dominis eorum propriis, quitiiis, solidis et naturalibus, bene et fideliter, prout dictis Guillelmo et Berengarie et suis predecessoribus actenus rendere et satisfacere consueverunt, et quod nunquam aclamabunt seu eligent alium dominum vel dominam nisi dictum ffratrem Petrum de Serra et suos successores, pro quibus obligarunt dicto sacriste et eius successoribus in dicto officio sacristie se ipsos et omnia eorum bona mobilia et immobilia, habita et habenda, ubique sint,³ et renunciarunt quantum ad hec

omni iuri, rationi et consuetudini contra hec facientibus. Et per expressum pactum renunciarunt quo ad hec etiam omni inmunitati, franquitati et libertati cuiuslibet civitatis, ville, castri vel burgi et cuiuslibet alterius loci quibus, propter prescripcionem propriis habitacionis eorum, vel quolibet alio iure, racione vel causa possent contra predicta venire. Et etiam dicta Maria, expresse cerciorata de iure suo, renunciavit quo ad hec doti et sponsalicio suis⁴ et auxilio senatus consulti Velleiyani et iuri ipotecharum suarum. Et iurarunt ambo per dominum Deum et eius sancta quatuor Evvangelia, per ipsos corporaliter tacta, predicta omnia et singula, attendere, servare et complere et non in aliquo contravenire aliquo iure, racione vel causa. Et dicto sacriste dicti coniuges homagium fecerunt, scilicet dictus Bernardus hore et manibus comendatum et dicta Maria in manibus dicti sacriste comendatam, iuxta Usaticos Barchinone et Consuetudines Cathalonie ac Furum Aragonie. Et hec igitur omnia et singula supradicta, dicti coniuges et dictus Guillelmus Boixo promiserunt pacti et stipulati fuerunt dicto fratri Petro de Serra, sacriste presenti, et successoribus suis in officio dicte sacristie, in posse mei subscripti notarii predicto, sacrista et eius successoribus in dicto officio suo sacristie et pro omnibus etiam aliis personis quarum interest et intererit aut interesse potest et poterit paciscentis et recipientis ac etiam legitime stipulantis.

Quod est actum in parrochia Sancti Iohannis de Vilaada, sexto kalendas septembris, anno Domini millessimo trecentesimo tricesimo secundo.

Sig++++na Guillelmi Boixonii, Bernardi de Serra et Marie, uxore eius, predictorum qui predicta laudarunt, concesserunt et firmarunt et etiam dicti Bernardus et Maria de Serra iurarunt et homagium fecerunt superius continetur. Presentibus testibus Petro de Roseto, baiulo de Roseto, Petro de Noguero,⁵ Guillelmo Serra, paratore Berge, et Arnaldo de Casa de Sent Pere, presbitero.

Sig+num mei Berengarii de Prixana, habitatoris ville Berge, auctoritate regia notarii publici per totam Cathaloniam, qui predictis interfui et hec scribi feci cum supraposito in quarta linea, ubi dicitur predicto, et in nona, ubi scribitur in dictum sacristam, et cum raso et emendato in ultima linea, ubi legitur de Noguero, et clausi.

1. *Lectura dubtosa.* 2. *Aquesta paraula i les següents amb correccions. Hi deia: dominum proprium, quitium, solidum.* 3. *Amb correcció.* 4. *Amb correcció.* 5. *Amb correcció.*

166

1335, abril, 28

Nomenament de procurador. *Arnau de Coromines, fill del difunt Pere de Coromines, de la vila de Berga, i Elisenda, muller seva, nomenen procurador Guillem de Sagàs, habitant de Berga, per tal de donar possessió a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella o als seus procuradors del mas de Roset Jussà, de la masoveria del Coll de Roset, de la masoveria de la Masó, del mas de la Serra, que són situats a la parròquia de Sant Joan de Vilada i al terme de Roset, i del mas de Ramon de Torrent Sobirà i del de Guillem de Torrent Jussà, situats a la parròquia de Sant Romà de la Clusa. Tots aquests masos i masoveries havien estat venuts a l'abadia de la Portella.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (28 × 42 cm). Pergamí amb algunes taques i amb lletres descolorides. Al verso: "Vilada", "Tres cartas de parrochia de Roset y la Masó", "Saccus 3, littera C, núm. 6".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 39; remet a "És carta de lletra F, n° 6". Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 44; remet a "És carta que està en est sach, n° 7". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Arnaldus de Condeminis, filius quondam Petri de Condeminis, ville Berge, et Eligsendis, uxor eius, facimus, constituimus et ordinamus certum et specialem procuratorem nostrum vos Guillelmum de Sagas, habitatorem Berge, presentem, ad inducendum pro nobis et nomine nostro, in possessionem corporalem, iure et facti, venerabilem abbatem de Portella et suos procuratores et quos voluerit de manso vocato de Roseto Inferiori et mansoveria vocata de Colle de Roseto [et mansoveria] vocata Iohannis de za Maso et manso vocato de za Serra, qui dicti mansi sunt in parrochia Sancti Iohannis de Vilaada et in termino de Roseto, et de manso etiam Raimundi de [Torrente] Superiori et de manso Guillelmi de Torrente Inferiori, que sunt [in] parrochia Sancti Ro[mani] de la Clusa, quos mansos et mansoverias nos perpetuo vendidimus monasterio Sancti Petri de Portella et abbate eiusdem, ut clare notatur in scriptura ipsius vendicionis, confacto hodierna die, auctoritate notario subscripti, et de ipsa possessione faciendum fieri publicum instrumentum seu publica instrumenta. Et omnia alia in predictis faciendum quecumque nos facere [...]mus personaliter constituti, quem [...] in hiis comitimus totaliter vices nostras et promitimus vobis et notario

infrascripto pro nobis et omnibus et personis quarum interest et intererit legitime paciscenti et recipienti nos p[...], habere et tenere ratum et firmum, quicquid per vos et predictos et circa predicta, pro nobis et nomine nostro, actum, gestum et procreatum fuerit et nunquam revocare seu contravenire.

Quod actum est quarta kalendas may, anno Domini M^o CCC^o XXX° quinto.

Sig++na Arnaldi de Condeminis et Elicsendis, uxor eius, predictorum nos que hec concedimus et firmamus. Testes huius rei sunt Guillelmus Calvet, Guillelmus Serra, Arnaldus Roma et Berengarius de Prixana.

Sig+num mei Bernardi Baladreti, notarii publici ville Berge auctoritate Raimundi de Gerundella, vicarii perpetui ecclesie eiusdem, qui hec scribi feci et clausi.

167

1335, abril, 28

Alliberament. *Elisenda, muller d'Arnau de Coromines, fill del difunt Pere de Coromines, d'acord amb el seu marit, absol Bernat de Roset Jussà, Ramon de la Serra, de la parròquia de Vilada, Ramon de Torrent i Guillem de Torrent, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, que viuen en uns masos venuts al monestir de Sant Pere de la Portella, de qualsevol homenatge, jurament i fidelitat, per tal que puguin retre homenatge a l'abat de l'esmentat cenobi o a qui vulguin.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21,5×35 cm). Pergamí en força bon estat de conservació. A la banda dreta hi ha un tros molt descolorit. Amb algun forat poc important. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. 7."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 39; remet a "És carta de lletra F, n° 7". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod in presencia mei, Berengarii de Prixana, scriptoris iurati substitutique a notario infrascripto, et testium subscriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, Eligsendis, uxor Arnaldi de Condeminis, filii quondam Petri de Condeminis, de consensu dicti viri sui, et idem Arnaldus de Condeminis absolverunt Bernardum de Roseto Inferiori, Raimundum de Serra, parrochie de Vilaada,¹ Raimundum de Torrente et Guillelmum de Torrente,

parrochie Sancti Romani de la Clusa, presentes, et omnes alios homines et mulieres, natos in mansis quos ipsi vendiderunt monasterio Sancti Petri de Portella et abbati eisdem et qui deberent esse eorundem coniugum racione dictorum mansorum, ab omni homagio, iuramento et fidelitate et de omni naturalitate et fide, quibus eis teneantur et sint ascripti sive modo quolibet obligati, mandantes eisdem tenore huius publici instrumenti quod ipsa faciant homagium et fidelitatem et iuramentum et fidem dicto abbati et quibus voluerit.

De quibus dicti Bernardus de Roseto, Raimundus za Serra, Raimundus de Torrente et Guillelmus de Torrente et ffrater Guillelmus de Rovira, camerarius dicti monasterii, ibi presentes mandarunt eis fieri et dicto domino abbati tradi hoc presens publicum testimoniale instrumentum, quod est actum quarta kalendas may, anno Domini millesimo trescentesimo tricesimo quinto.

Presentibus testibus Guillelmo de Serra, paratore, Arnaldo Roma, Guillelmo Calvet et me dicto scriptore.

Sig+num mei Bernardi Baladreti, notarii publici ville Berge auctoritate Raimundi de Gerundella, vicarii perpetui ecclesie eiusdem, qui hec scribi feci et clausi.

1. Sic.

168

1335, abril, 28

Jurament d'homenatge. *Homenatges retuts pels homes de Roset Jussà, de la Masó i del mas de la Serra, de la parròquia de Vilada, i pels homes de Torrent Sobirà i de Torrent Jussà, de la parròquia de la Clusa, a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella, pels masos de Roset Jussà, la Masó i el Coll de Roset, que eren del domini de l'abat, i pels masos de Torrent Jussà i de Torrent Sobirà. S'exclouen algunes parts d'aquestes explotacions que restaven sota el domini del senyor de la Portella, del monestir de Sant Llorenç prop Bagà i de Guillem, de la vila de Lillet.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 39; remet a "És carta de lletra F, nº 8". Vegeu doc. 310.

Homenatges que prestan los hòmens de Roset Jusà y de se Masó que era de hu y del mas se Cerra, parròquia de Vilada, y

los de Torrent Subirà y de Torrent Jusà, de la Clusa, al abat de la Portella, per rahó dels masos de Roset Jusà y se Masó y del Coll de Roset, que són en domini del mateix abat, excepta que al que se té que està en domini del senyor de la Portella, y per rahó dels masos de Torrent Jusà y de Torrent Subirà, excepto algunas parts que estan en domini de Sant Llorens de Bagà y de Guillem de Vila de Lileto. Fet a 4 de las chalendas de maig de 1335. És carta de lletra F, n° 8.

169

1335, octubre, 2

Reconeixement d'herència. *Bartomeu de Vila-rasa, habitant de Manresa, es presenta al monestir de Sant Pere de la Portella, davant d'Arnau de Vall, prior i infermer, i fa llegir per Bartomeu sa Comeïlla un document en què ell exposa que Pere de Vila-rasa, oncle seu, va morir intestat, sense fills legítims, tenint un mas o masoveria, en la parròquia de Pedret, anomenat de Vila-rasa, que posseïa pel monestir de la Portella, i disposant d'altres béns, que ell, com a parent més proper, espera poder heretar, amb el compromís de complir en tot allò que calgui. També es llegí un altre instrument, fet a Manresa el 8 de maig de l'any 1300, en què Bartomeu, que s'afirmava que era el pare de l'esmentat Bartomeu de Vila-rasa, es redimia de Guillem de Matamala, aleshores prior i infermer de l'esmentat cenobi de la Portella. Arnau de Vall es compromet a donar possessió a Bartomeu de Vila-rasa de l'esmentat mas o masoveria, amb tots els altres béns que foren de Pere de Vila-rasa, mentre faci tot allò que ha de fer a l'abadia.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (27 × 33 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Té alguna taca. Amb lletres partides a la part inferior. Al verso: "Saccus 3, littera B, núm. 6", "Acte de possessió donada per fra Arnau de Vila, prior y infermer del monastir de la Portella <...>."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 36; remet a "És carta de lletra B, n° 6". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod, in presencia mei Bartholomei za Comela, scriptoris iurati scribanie monasterii Sancti Petri de Portella, et testium infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, die et anno et loco inferius anotatis, Bartholomeus de Vila Rasa, habitator Minorise, constitutus personaliter in dicto monasterio coram venerabili et religioso fratre Arnaldo de Vallo,

priore et infirmario prefati monasterii, presentavit et per me legi fecit quendam cedulam in papiro scriptam cuius series sic continetur: “Coram vobis venerabili et religioso domino fratre Arnaldo [de Va]lle, priore et infirmario monasterii Sancti Petri de Portella, supplicando propono ego Bertholomeus de Vila Rasa, habitator Minorise, quod cum Petrus de Vila Rasa, parrochie Sancti Quirici de Pedreto, quondam patruo meus abintestato decessisset absque aliqua legitima prole nec sibi de presenti extant vel super sint filii legitimi vel naturales, et ipse, tempore mortis sue, haberet quemdam mansum seu mansoveriam in dicta parrochia de Pedreto, nominatam de Vila Rasa, quam pro vobis tenebat et quedam alia bona mobilia et immobilia, que omnia et singula ad me dictum Bertholomeum legitime expectant tanquam ad proximiorum. Ideo supplico et requiro vos predictum fratrem Arnaldum ut me de dicto manso seu mansoveria et aliis bonis eius mobilibus et immobilibus ponatis in plenam et corporalem possessionem ut proximiorum ipsius Petri de Vila Rasa et tanquam illum qui predicto Petro abintestato succedo promittendo¹ vobis et dicto monasterio et notario infrascripto, tamquam publice persone, legitime stipulanti et recipienti pro omnibus et singulis quorum inter et interesse potest nunc vel in posterum, quod ego faciam vobis et dicto monasterio omnia et singula que fieri debent pro dicto manso seu mansoveria et etiam omnibus aliis quorum intererit vel interesse potest. Et quod faciam ius in posse vestro omnibus querelantibus de predicto manso seu mansoveria seu de quibuscumque aliis bonis que fuerunt quondam dicti Petri de Vila Rasa, patris mei, que mihi tradideritis et de quibus me posueritis in plenam et corporalem possessionem.” Quibus lectis exhibuit² et per me legi fecit eidem priori et infirmario quoddam publicum instrumentum confectum et subsignatum per Iacobum de Artes, notarium publicum Minorise, VIII° idus madii, anno Domini M^o CCC^o, in quo contineri videbatur quod Bartholomeus de Vila Rasa, cuius dictus Bartholomeus, qui predicta supplicabat, se asserebat esse filium legitimum et naturalem, qui ut idem asserebat erat quondam frater dicti Petri, quondam, se redemit a venerabili et religioso quondam fratre Guillelmo de Matamala, tunc priore et infirmario dicti monasterii, et cum dictas supplicationes de presenti ut asserebat dicto fratri Arnaldo, priori et infirmario presenti, maiorem et pleniorum fidem facere non posset de dicta consanguinitate, obligavit eidem priori et infirmario presenti et notario infrascripto, tamquam publice persone, legitime stipulanti et recipienti pro omnibus et singulis quorum inter est et

interesse potest nunc vel in posterum pro predictis dictum mansum seu mansoveriam de Vila Rasa et omne ius sibi pertinens in eisdem scilicet pro predictis servandis, attendendis et complendis et etiam quod predicta erant vera et ea si sibi incumberet intendebat probare. Et renunciavit omni iuri, rationi et consuetudini quibus posset contra predicta venire de quibus ad conservationem sui iuris petiit sibi fieri hoc presens publicum et testimoniale instrumentum per notarium infrascriptum. Et incontinenti dictus frater Arnaldus respondit quod est paratus dictum Bartholomeum in plenam et corporalem possessionem ponere de predictis manso seu mansoveria et omnibus aliis bonis que fuerunt dicti Petri de Vila Rasa, dum tamen dictus Bartholomeus faciat omnia et singula que fieri debent sibi et dicto monasterio et omnibus aliis quorum interest, ratione dicte mansoverie et aliis bonis predictis quam responsionem mandavit inseri in dicto instrumento.

Quod est actum sexto nonas octobris, anno Domini M° CCC° XXX° quinto.

Testes huius rey sunt Arnaldus de Fronteniano, parrochie de la Quar, Geraldus de Amerio, civis Minorise, et ego Bartholomeus za Comela, scriptor predictus.

Ego, ffrater Arnaldus dez Quadres, monachus monasterii de Portella, regens scribaniam eiusdem, vice et nomine religiosi fratris Guillelmi de Solano, sacriste et notarii publici eiusdem, hec scribi feci et clausi hoc meo sig+no.

1. *Amb una correcció; abans promito.* 2. *Sic.*

170

1335, novembre, 22

Capbreu. *Capbreu dels béns i drets que el monestir de Sant Pere de la Portella tenia a la vall de Ribes. Incloïa més de quaranta confessions.*

[A]. Original perdut. Escrit en una llibreta relligada amb cobertes de pergamí.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 88; remet a "Sach 6, A, n° 6".
Vegeu doc. 310.

a. Esmert: J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 81.¹

Un capbreu fet en poder de Joan Pujol notari del Avall de Ribas per los alous que tenia la abadia en lo dit avall. Féu a 10

de las chalendas de desembre de 1335. Molt útil a la abadia en una llibreta llarga ab cobertas de pregaria. Sach 6, A, n° 6.

1. Joan Santamaria diu: "De la importància d'aquestes possessions a la vall de Ribes, en dóna coneixement un capbreu del 10 de les calendes de desembre del 1335, clos pel notari de Queralbs, Joan Pujol, a requeriments de missenyor l'abat de la Portella, en el qual sobrepassen el nombre de quaranta els qui, amb sagrament, confessen tenir i posseir pel monestir de la Portella, les terres, prats, horts, masos i molins que s'hi detallen, ensems que els censos i cargues que quiscun any devien pagar al cenobi" (pàg. 81).

171

1335, novembre, 22

Establiment. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, aprova i confirma que Pere de Can Santpere, home del monestir, de la parròquia de Santa Magdalena [de Gardilans], té el mas Casa Santpere pel monestir i que ell és home quiti, propi, soliu i natural de l'abadia. Ha de donar la tasca de tots els fruits, llevat del lli i del cànem i de tots els fruits de l'hort. Per Nadal, ha de donar una perna de porc que pesi quatre lliures, cinc sous i quatre diners de Barcelona, dues fogasses, dues albergues per al batlle, una gallina per la devesa i un sester de vi.*

[A]. Original perdut. Arxiu Cascante.

B.* Còpia mecanoscrita conservada a l'ADS.

<...> Nos frater Bernardus, Dei gracia abbas monasterii Sancti Petri de Portella <...>, laudamus, approbamus, concedimus et confirmamus vobis Petro de Domo Sancti Petri <...>, hominis nostri et dicti monasterii, de parrochia Sancte Marie Magdalene, perpetuo, totum integrum illum mansum nominatum Domo Sancti Petri, quem vos et precessores vestri, pro nobis et dicto nostro monasterio, tenuistis et possedistis et nunc tenetis et possidetis in dicta parrochia Sancte Marie Magdalene, cum domibus, prediis, vineis <...> Quod vos et vestri heredes <...> sint homines nostri et dicti nostri monasterii, quitii, proprii, solidi ac etiam naturales et <...> obediatis nobis et successoribus nostris tanquam dominis vestris et naturalibus <...> et non faciatis, eligatis seu acclametis alium dominum seu dominam <...> et quod <...> donetis <...> de omnibus fructibus <...> tascham fideliter <...>, excepto de lino et canapi et de fructibus horti, de quibus <...> nihil dare teneamini; quem hortum, canametum ac linearium habeatis vos et vestri partes, sortes <...> consuevistis. <...> Et etiam faciatis presentis nobis

<...> in unoquoque festo Natalis Domini, pro censu, unam pernam porci ponderantem quatuor libris carniceris carniū salsarum et quinque solidos et quatuor denarios Barchinonenses de terno, duas [fogaces] seu placentulas mongils et duas albingues (sic)¹ baiulo nostri monasterii, Petrum Altero (sic) et unam gallinam pro devesia et unum sestarium vini primi ad mensuram Borredani. <A continuació hi ha l'acceptació i el jurament retut, amb homenatge de boca i mans>.

Actum <...> sexto idus febroarii, anno Domini M^o CCC^o XXX° quinto.

Sig+num fratris Bernardi, Dei gracia abbatis predicti. Sig+num Petri de Domo Sancti Petri predicti. Testes [huius rey sunt] religiosus frater Guillelmus de Rovira, camerarius dicti monasterii, Guillelmus de Sagas, Petrus Poderii (sic). Frater Bernardus, Dei gracia abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num fratris Guillelmi de Rovira, camerarii. Sig+num fratris de Solano, sacriste. Sig+num de Guillelmi de Sagar,² <batlle del monestir>.

Sig+num Guillelmi de Nuce, notarii publici ville Berge, auctoritate Raymundi de Gerundella, vicarii perpetui ecclesie eiusdem ville.

1. *Certament, havia de dir*: albergues. 2. *Hauria de dir* de Sagàs o, potser, de Sagars.

172

1336, abril, 30

Indulgència papal. *Indulgència de quaranta dies concedida a tots aquells que visitin l'església del monestir de Sant Pere de la Portella en uns dies determinats. També hi resten inclosos aquells que hi aniran a resar o que seran enterrats al cementiri i aquells que donaran almoines o faran deixes testamentàries.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (46 × 64 cm). Pergamí amb alguns forats al mig i amb algunes taques. Amb una caplletra on sembla que hi ha representat, al mig, sant Pere i, a la dreta, un monjo que fa la petició. Al verso: "Saccus P, littera A, núm. P^o."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 4; remet a "És carta de lletra A, n° 7". Vegeu doc. 310.

Aquest document és molt semblant al document següent (núm. 173), que també és una indulgència papal, concedida a l'església de Santa Maria de la Quar, el mateix dia d'aquest any 1336. Tinguem present que també es feren, al llarg

d'aquests anys, moltes altres indulgències papals amb un contingut i un formulari molt semblant a les d'aquests dos documents. Podem esmentar la feta l'any 1335 per a l'església de Sant Joan Baptista de Castellnou de Seana, gairebé ben igual a aquestes dues suara esmentades (vegeu: Domingo COSTA I BOFARULL, pbro., *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia*, Editorial Balmes, 1959, vol. 2, doc. XXV, pàgs. 776-777). Molt lluny de Catalunya, trobem cartes d'indulgència molt semblants. Així, per exemple, se n'ha conservat una, del 26 d'abril de 1336, en què hom concedia també quaranta dies d'indulgència, en aquest cas per a la construcció d'un pont a Bronnbach (Alemanya), conservada al Staatsarchiv Wertheim. Molts dels bisbes que eren presents a Avinyó arran d'aquesta butlla papal, eren els mateixos que signaren la indulgència de la Portella. Amb relació a aquest tema, també podem consultar l'estudi recent de Saul António GOMES, "Uma «littera indulgentiarum» avinionense de 1356 na Colegiada de Santa Maria de Alcáçova de Santarém (Portugal)", *Faventia*, 25/2, 2003, pàgs. 75-84, que inclou la transcripció del document (pàgs. 83-84).

Diversis¹ Sancte Matris ecclesie filiis ad quos presentes littere pervenerint, nos miseratione divina Andreas Coronensis,² Iohannis Bergaciensis,³ Iacobus Valonensis,⁴ Ricardus Ceiteonensis,⁵ Philipus⁶ Salonensis,⁷ Dominicus Perensis episcopus, Raymundus Catharensis episcopus,⁸ Raphael Nebiensis episcopus,⁹ Paulus Fulginensis episcopus et Almannus Suavensis episcopus.¹⁰ Salutem in Domino sempiternam.

Splendor paterne glorie qui sua mundum ineffabile claritate illuminat, pia vota fidelium de clementissima eius maiestate sperantium tunc precipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas sanctorum, meritis et precibus adiuvatur.

Cupientes igitur monasterium Sancti Petri de Portella, Urgilensis diocesis, congruis honoribus frequentetur et a Christi fidelibus iugiter veneretur. Omnibus vere penitentibus et confessis qui ad dictum monasterium [in singulis festis] Sancti Petri predicti et omnibus aliis infrascriptis, videlicet [Nativitatis]¹¹ Domini, [Circuncisionis, Epiphanie, Parasceves, Pasche, Ascensionis, Pentecostes, Trinitatis], Corporis Christi, Invencionis et Exaltacionis Sancte Crucis, [Nativitatis et Decollationis Sancti Iohannis Baptiste, beatorum Petri et Pauli apostolorum et omnium aliorum apostolorum et evan]gelistarum in commemoracione omnium sanctorum] et animarum, et in omnibus festis Beate Marie Virginis, Sanctorum Stephani, Laurencii, Georgii, Martini, Nocholai, Gregorii, Augustini, Marie Magdalene, Katerine, Margarite. Et per octavas omnium predictarum festivitatum octavas habentium et in dedicacione eiusdem et in singulis diebus dominicis et sabbatis causa devotionis, oracionis aut peregrinacionis accaserint seu qui missis predicacionibus matutinis, vesperis aut

aliis quibuscumque divinis officiis ibidem interfuerint aut corpus Christi et oleum sacrum cum infirmis portentur secuti fuerint vel in serotina pulsacione¹² campane, secundum modum curie romane genibus flexis ter Ave Maria dixerint vel dictus monasterius et eius cimiterium pro animabus corporum inibi iacencium exorando circuerint.¹³ Necnon qui ad fabricam, luminaria, ornamenta aut quevis alia dicto monasterio necessaria manus porrexerint adiutrices vel aliquid suarum donaverint aut legaverint facultatum seu qui in eorum testamentis vel [extra] aurum, argentum vestimenta aut quevis alia ei necessaria donaverint vel legaverint et qui pro impetratore [presentium] pie Deum exoraverint quocienscumque quantumcumque¹⁴ et ubicumque premissa vel aliquid premissorum devote fecerint de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate consili singuli nostrum quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis misericorditer relaxamus dummodo diocesani voluntas ad id accesserit et consensu in cuius rei testimonium sigillorum nostrorum presentes litteras iussimus appensione muniri.

Datum Avinione, XXX die aprilis, anno Domini millesimo CCC° XXXVI°. Et pontificatus domini Benedicti pape XII anno secundo.

1. Costa i Bofarull transcriu, amb relació a la de Castellnou de Seana, Dilectis. 2. De Koroni, a Grècia. 3. Potser Iohannes Bergercensis, esmentat en la indulgència conservada a l'arxiu de Wertheim. 4. De Valona, a Albània. 5. Potser de Chersones. 6. Abreujat en Phs. 7. De Salona, prop de Solin, a Croàcia. 8. De Cattaro, Kotor, a Montenegro. 9. De Nebbio, Bastia, Còrsega. 10. Potser de Sovana, a la Toscana. 11. Els forats d'aquest pergami han pogut ésser reconstruïts a partir de la transcripció feta per Costa i Bofarull de la indulgència concedida uns mesos abans a l'església de Castellnou de Seana. 12. Lectura dubtosa. 13. Sembla que hi ha algunes petites diferències amb relació a la indulgència de Castellnou de Seana, on sembla que diu: requiescentium orando venerint. 14. A la indulgència de Castellnou de Seana: undecumque.

1336, abril, 30

Indulgència papal. *Indulgència de quaranta dies concedida a tots aquells que visitin l'església de Santa Maria de la Quar en uns dies determinats. També hi resten inclosos aquells que aniran a resar a la Mare de Déu i aquells que donaran almoines.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (46,5 × 68 cm). Pergamí en mal estat de conservació, amb diversos forats grossos i amb lletres

descolorides. Hi ha una miniatura a la caplletra, on es representa la Mare de Déu i l'eclesiàstic que féu la petició. Hi ha cordills a la part inferior.

Diversis Sancte Matris ecclesie filiis ad quos presentes littere pervenerint, nos miseratione divina Andreas [Coronensis],¹ Iohannis Berg[aciensis], Iacobus Valonensis, Ricardus Ceiteonensis, Philipus² Salonensis, Dominicus Perensis episcopus, Raymundus Catharensis episcopus, Raphael Nebiensis episcopus, Paulus Fulginensis episcopus et Almannus Suavensis episcopus. Salutem in Domino sempiternam.

Splendor paterne glorie qui sua mundum ineffabile claritate illuminat, pia vota fidelium de clementissima eius maiestate sperantium tunc precipue benigno favore prosequitur, cum devota [ipsorum humi]litas seculorum, meritis et precibus adiuvatur.

Cupientes igitur ecclesie parrochie Sancte Marie de la Quar, Urgelensis diocesis, congruis honoribus [frequentetur et a] Christi fidelibus iugiter veneretur. Omnibus vere [penitentibus et] confessis qui ad dictam ecclesiam [in singulis festis Sancte Marie predicte et] omnibus festis [infrascriptis, videlicet Nativitatis Domini, Circuncisionis, Epiphanie, Parasceves, Pasche, Ascensionis], Pentecostes, [Trinitatis, Corporis Christi, Invencionis et Exaltacionis Sancte Crucis, [Nativitatis et Decollationis Sancti Iohannis Baptiste, beatorum Petri et Pauli apostolorum et omnium alium apostolorum et evan]gelistarum in commemoratione omnium sanctorum et animarum et in omnibus festis Beate Marie Virginis], Sanctorum Stephani] Laurencii, Georgii, Martini, [Nocholai], Gregorii, Augustini, Ambrosii, [...], Marie Magdalene, [Katerine], Margarite, Lucie et Agnetis. Et per octavas omnium predictarum festivitatum octavas [habentium] et in dedicacione eiusdem et in singulis diebus dominicis et sabbatis [causa devotio]nis, [oracionis] aut peregrinacionis accesserint seu qui missis predicacionibus matutinis, vespers aut aliis quibuscumque divinis officiis ibidem [interfuerint aut] corpus Christi et oleum sacrum cum infirmis portentur secuti fuerint vel in [serotina puls]acione campane, secundum modum curie romane, genibus flexis, [ter Ave Maria] dixerint vel dictam ecclesiam et eius cimiterium pro animabus corporum inibi [iacencium] exorando circuerint. [Necnon] qui ad fabricam, luminaria, [ornamenta] aut [quevis] alia dicta ecclesia necessaria manus porrexerint ad[iutrices] vel aliquid suarum donaverint aut legaverint facultatum seu qui in eorum testamentis vel extra aurum, argentum vestimenta, libros, calices aut quevis alia ei necessaria donaverint vel legaverint et qui pro [impetratore presentium pie Deum] exoraverint [quo-

cienscumque quantumcumque et ubicumque] premissa vel aliquid [premissorum] devote fecerint de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate [consili] singuli [nostrum] quadraginta dies indulgenciarum de [iniunctis] eis penitenciis [misericor]diter in Domino relaxamus [dummodo diocesani] voluntas ad id accesserit et con[sensiis in cuius] rei testimonium [sigillorum] nostrorum presentes littera iussimus [appensione muniri].

Datum A[vinione], XXX die aprilis, anno Domini M^o CCC^o XXXVI°. Et pont[ificatus] domini Benedicti pape XII, anno secundo.

1. *Són els mateixos bisbes esmentats a la indulgència concedida a Sant Pere de la Portella.* 2. *Abreujat en Phs.*

174

1336, maig, 25

Reconeixement de tenir un mas del monestir. *Benet Ros confessa que posseeix pel monestir el mas Casamitjana (terme de Casseres?). Havia de pagar els delmes i les primícies (al monestir?) i també un cens al cenobi de la Portella. Segurament restava afocat i sotmès a la senyoria monàstica.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 138. Vegeu doc. 311.

Als 25 de maig de 1336, en poder de Miquel Cortada, Benet Ros fa altra confessió del mas Casamitjana, ab los mateixos termes y designa de sensus fogatge, delme y primícia y senyoria a favor de la abadia que se confessà en la dalt dita confessió de 1696.

175

1336, setembre, 10

Promesa de redimir una donació. *Guillema de Perafor, vídua de Jaume de Soler, del terme de Gironella, promet a Simó Ponç, cambrer del monestir de Serrateix, sota pena de cinquanta sous, que abans d'un any redimirà la donació feta a l'abat del monestir de la Portella i elegirà el fill que ha d'heretar el mas Perafor, el qual reconeixerà l'esmentat cambrer com a senyor.*

- A.* ADS. Pergamins de Santa Maria de Serrateix. Original (12 × 27,5 cm). Pergamí en alguns fragments gairebé il·legible, molt enfosquit i gastat. Al verso: "Gironella. Perafor."
 a. BOLÒS, 2006, doc. 272, pàgs. 392-393.

Sit omnibus notum quod ego Guillelma de Perafor, uxor quondam Iacobi de Solerio, termini de Gerundella, ex certa sciencia, convenio et promito vobis venerabili ffratri Simoni Poncii, camerario monasterii Serratexensis, domino meo, et successoribus vestris in dicto officio, bona fide et firma stipulacione et per pactum expressum et etiam sub pena quinquaginta solidis Barchinonensibus de terno, quod ego de proximo transacto festo sancte Marie mensis septembris ad unum annum primum venturum redimero a dominacione venerabilis domini abbatis de Portella et faciam libera et [...] de filiis meis quam heredem faciam eiusdem mansi de Perafor. Et ipse filius meus eliget vos et successores vestros in dicto officio in dominos suos incontinenter sine aliqua mora <...>.

Quod fuit actum IIII° idus septembris, anno Domini M^o CCC^o XXX sexto <...>.

Sig+num Guillelme predictae, que hec laudo et firmo. Testes huius rey sunt ffrater Petrus de Sancto Clemente, prior dicti monasterii, et ffrater Iacobus za Prous, monachus dicti monasterii.

Ffrater Guillelmus Fferarii, sacrista Serratexensis et notarius publicus <...>.

176

1336, octubre, 13

Establiment emfitèutic. *Arnau de Vall, prior i infermer del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb Bernat, abat del cenobi, concedeix en emfiteusi a Berenguer sa Ribera i al seu fill, Berenguer, de la parròquia de Berga, les masoveries anomenades de Vila-rasa, això és la del difunt Pere de Vila-rasa, ara de Jaume de Vila-rasa, i la de Puig de Pedret, situades a la parròquia de Sant Quirze de Pedret, sota el domini de l'ofici d'infermeria. Per aquest contracte emfitèutic, l'esmentat Berenguer sa Ribera es compromet a lliurar la tasca del "pa i del vi" de les terres i a pagar un cens de vint sous i un òbol barcelonesos, per Nadal, a part de diversos censos fixos, en productes. Berenguer sa Ribera es compromet a tenir les dues masoveries habitades per homes i dones que siguin propis i solius de l'esmentat ofici d'infermeria.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33 × 33 cm). Pergamí en no gaire bon estat de conservació, enfosquit i amb moltes paraules amb la tinta descolorida. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Saccus 3, littera B, n° 7."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 36; remet a "És carta de lletra B, n° 7". Vegeu doc. 310.

[Noverint universi] quod ego ffrater Arnaldus de Valle, p[rrior] ac infirmarius monasterii Sancti Petri de Portella, cum assensu et voluntate venerabilis domini ffratris Bernardi, Dei gratia abbatis eiusdem monasterii, firmo et laudo atque concedo vobis Berenguario za Ribera et Berenguario, filio vestro presenti, \parrochie Berge/ et vestris, perpetu[o], illas duas mansoverias vocatas de Vilarasa, videlicet illam quam tenebat Petrus de Vila Rasa, quondam, et illam quam tenet Iacobus de Vila Rasa et illam vocatam de Podio de Pedret. Quem dicte mansoverie sunt in parrochia Sancti Quirici de Pedreto, sub alodio et dominio dicti monasterii et officii mei infirmarie, prout vos easdem pro me et dicto officio meo tenuistis in emphiteosim iure directi domini cum omnibus iuribus et pertinenciis earumdem. Hanc autem confirmationem, laudationem et concessionem vobis et vestris, perpetuo, gratis et ex certa sciencia, de predictis facio, sicut melius, firmiter et utilius dici fieri potest et debet ac etiam intelligi, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum. Ita tamen quod vos et vestri easdem pro me et dicto officio meo infirmarie et successoribus meis teneatis in emphiteosim iure directi domini mei et dictorum successorum meorum. Et sitis inde mei et dictis successoribus meis fideles leguales et obedientes, et nullum alium dominum vel dominam, dominos vel dominas ibi eligatis vel faciatis, nisi tantum me et successores meos. Et de hiis que vestris manibus vel sumptibus laboraveritis et laborare debetis in eisdem reddatis mihi et successoribus meis bene et fideliter tascham panis et vini. Et quod non possitis nec sitis ausi aliquid extrahere de dictis terris sine nuncio meo vel licencia aut successorum meorum. Et etiam firmetis pro predictis ius et posse meo vel dictorum successorum meorum. Et teneatis emparam vel emparas que vobis vel vestris per me vel per successores meos facte fuerint. Et solvatis penam vel penas inde ordinatas si eam vel eas fregeritis quociens per me vel successores meos fueritis requisiti. Et faciatis pro censu, quolibet anno, in festo Natalis Domini, XX¹ solidos et obulum Barchinenses [de terno]. Et quinque guallinas bonas et receptibilis. Et tres quarterios vini tercench, tempore de trescholaons, ad rectam mansuram ville Berge. Et in festo Sancte Marie mensis agusti,

unam [e]sminam ordei et aliam civate, ad rectam mansuram ville Berge veterem ultimo cassatam et etiam unam quarteriam civate ad dictam mansuram, quod quadam vinea de qua non tenemini dare tascham, prout continetur de dicta quarteria in quadam vestro publico instrumento. Et duas comestiones bayulo dic[ti] monasterii, cum suo nuncio, silicet unum de eratico de pane et vino et ovis et caseo, et aliam de tresquol, silicet unum par pullorum invento de coctos et panem et vinum. Et etiam, si contingeret quod dictus dominus abbas faceret questiam vel haberet aliquod servicium a dictis hominibus dictarum mansoveriarum, vos vel vestri teneamini ponere terciam partem et nullum alium censum vel partem aliquam dare vel facere teneamini nisi ut superius dictum est. Set teneamini tenere dictas duas mansoverias de Vila Rasa populatas et affocatas de hominibus et mulieribus qui sint mei et dicti officii mei et successorum meorum proprii et solidi, quitii, naturales et affocati. Et teneant pro me et dicto officio meo dictas mansoverias in emphiteosim, iure directi domini dicti officii mei. Et reddant mihi et dictis successoribus meis, de possessionibus et terris quas [...] laboraverint et per mansoverios consueverint laborari, bene et fideliter tascham. Et si forte dicte mansoverie vel altera earum fuerint sine herede aliquo casu vos teneamini ipsam vel ipsas populare infra annum a tempore vacationis de personis que sint mee ut predicatur. Et si infra annum eam vel eas non populaveritis, quod ego vel successores mei auctoritate² propria vobis iure[...]sitis possim ibidem ponere heredem vel heredes, iuxta propriam voluntatem meam vel dictorum successorum meorum, in quibus dictis mansoveriis vel heredibus eorum per vos vel per me ibidem vel successores meos positus vos vel vestri eisdem vel alte[ri] eorum non possitis aliquid petere, habere vel exligere, ratione donationis vel alias nisi tantum partes et censum quas vel quem ibidem recipere consuevistis. Et sub hac forma et condicione facio vobis dictam confirmationem, laudacionem et concessionem. Ad hec nos dictus Berenguarius de Riparia et Berengarius, filius eius, recipientes a vobis dicto priore et infirmario dictam confirmationem sub modis et formis et condicionibus supradictis. Promittimus vobis et vestris dare et solvere dictas partes et dictum censum et servare omnia alia et singula supradicta, sub obliguatione dictarum mansoveriarum et melioramentorum in eisdem factorum et facientorum. Et renunciamus qualibet nostrum, tam ego dictus prior et infirmarius quam nos Berengarius de Riparia et Berengarius, filius eius, predicti omni iuri rationi et consuetudini quibus possemus contra predicta venire.

Actum est hoc tercio idus octobris, anno Domini M^o CCC^o XXX° sexto.

Sig++na Berengarii de Riparia et Berengarii, filii eius, predicatorum qui predicta laudamus, concedimus et firmamus. Nos ffrater Bernardus, Dei gratia abbas Portellensis, firmamus +.* Sig+num fratris Arnaldi de Vallo, prioris ac infirmarii, qui predicta laudo et firmo, salvo iure monasterii et infirmarie in omnibus.* Testes huius rey sunt Bernardus, Elies, presbiter Berge, Thomas Lobet, presbiter³ Berge, Petrus de Caldovol et Bartholomeus ça Comela, diocesis Vicensis.

Ego ffrater Arnaldus de Quadres, monachus monasterii de Portella, regens scribania eiusdem vice et nomine religiosi ffratris Guillelmi de Solane, sacriste et [notario publico] eiusdem, hec scribi feci cum suprapositis in secunda linea, ubi dicitur parrochie Berge, et clausi hoc meo sig+no.

1. Ha estat raspat i corregit. Ara es pot llegir amb dificultat. 2. Sic.
3. Amb correcció.

177

1338, gener, 2

Enfrontament. *El procurador del monestir de Sant Pere de la Portella s'oposa a la venda que es vol fer del mas Iglea de Vilallobent [Cerdanya], atès que aquest mas el té alodialment l'esmentat cenobi.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 77; remet a "És carta de lletra H, n° 7". Vegeu doc. 310.

Oposició que féu lo procurador de la Portella de una venda que's feya del mas Iglea de Vilallobent prenent que és en alou del dit monastir. Feta a 2 del mes de janer de 1338. És carta de lletra H, n° 7.

178

1338, juny, 16

Elecció d'abat. *Els monjos del monestir de Sant Pere de la Portella elegeixen Guillem Rovira com a abat. Era monjo i cambrer de l'esmentada abadia.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 5; remet a "És carta de lletra A, n° 8". Vegeu doc. 310.

Elecció que los monjos de la Portella fan de abat en la persona de fra Guillem Rovira, monjo del mateix monastir y camarer. Fet a 16 de las chalendas de juliol del any 1338. És carta de lletra A, n° 8.

179

1338, agost, 11

Reconeixement de tenir un mas del monestir. *Pere Draper d'Espona, de la parròquia de la Baells, reconeix a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que té el mas de la Tosca pel monestir. Respecte a aquest mas, que va comprar a Arnau de Miralles, es compromet que, abans de cinc anys, ha de trobar algú que el tingui i que esdevingui home propi, soliu i afocat de l'abadia. Mentrestant, les terres han d'ésser treballades, els edificis s'han de mantenir i els censos s'han de pagar. Si, en el termini de cinc anys, no ha trobat ningú haurà de pagar cent sous.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19 × 37 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Saccus 3, littera C, núm. P°", "Acte de la Baells", "CLXIII", "Acte de regonexensa feta per Pera Traper, de paròquia de la Baells, al abat de la Portella de hun mas dit de sa Tosca, qui és en dita paròquia <...>".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 37; remet a "És carta de lletra C, n° 1". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Petrus Traperii de Sponea, de parrochia de la Baellis, confiteor et recognosco vobis venerabili et religioso domino ffratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, quod ego teneo pro vobis et sub vestro directo dominio et monasterii antedicti quendam mansum de za Toscha cum suis iuribus et pertinentiis universis et singulis, quem emi ab Arnaldo de Miraylles, et est in dicta parrochia, in quo tenere debeo personam que sit vestra et heres et proprietaria dicti mansi et se recognoscat vestram et dicti monasterii propriam et solidam et affocatam pro se et omnem prolem eiusdem. Quare convenio et promito vobis bona fide et firma et legali stipulacione quod ego hinc, ad quinque annos primos venturos, concedam dictum mansum persone apte et idonee que in eo lares foveat et domicilium

fochum ibidem faciendo et sit vestra et heres et proprietaria dicti mansi et se recognoscat vestram propriam, quitiam et affocatam et dicti monasterii, per se et omnem eius nisi interim aliter vobis cum me composuero pro predictis. Et quod interim laborabo seu agricultabo et laboratas agricultatas, plantatas et viviffica[ta]s tenebo terras et possessiones dicti mansi et domos eiusdem condirectas et respondebo annuatim vobis et dicto monasterio de redditibus, proventibus et iuribus universis et singulis que debetis recipere in eodem. Et si hinc, ad dictos quinque annos, dictum mansum ut predicatur non concessero persone que in ipso focum et domicilium faciat ut prefertur amitam penam centum solidos que vobis adquiratur, qua pena soluta vel non etiam concedere teneat dictum mansum persone apte et idonee ut superius est expressum. Et pro predictis omnibus, obligo vobis et successoribus vestris omnia bona mea mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint. Renuncians quo ad hec omni iuri contra hec facienti. Ad hec nos ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas predictus, expresse consentimus et promittimus quod contra predicta non veniemus aliqua racione.

Actum est hoc tercio idus augusti, anno Domini millessimo CCC° XXX° octavo.

Sig+num Petri Traperii predicti, qui hec laudo et firmo. Sig+num nostri ffratris Guillelmi, Dei gratia abbatis predicti, qui hec consentimus et laudamus atque firmamus. Testes huius rey sunt ffrater Arnaldus de Quadris, monachus dicti monasterii, et Guillelmus de Figueras.

Sig+num mei Petri Andree, notarii publici ville Berge auctoritate Raimundi de Gerundella, vicarii perpetui ecclesie eiusdem ville, qui hec scribi feci et clausi.

1338, octubre, 29

Lluïme i aprovació de venda concedida per l'abat. *Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, aprova la venda que Sibil·la Iglea de Vilallobent, filla del difunt Pere Campredon i de la seva muller, Cerdana, va fer al seu marit, Arnau Iglea de Vilallobent, el dia 26 d'octubre, del mas anomenat de n'Iglea, situat a Vilallobent, amb totes les seves pertinences, amb la condició que*

l'esmentat Arnau el tingui pel monestir i que sigui home propi, soliu, afocat i amasat de l'abat i que no el pugui vendre sense lliurar el lluïisme o foriscapi. S'esmenten els censos que ha de donar cada any. Pere Campredon fa homenatge de boca i mans.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (22×32,5 cm). Pergamí amb taques i alguns fragments descolorits. Al verso: "Saccus [...], littera H, n° 5."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 77; remet a "És carta de lletra H, n° 5". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos frater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, ex certa nostri sciencia, per nos et omnes successores nostros laudamus semper et concedimus tibi Arnaldo Iglea de Vilalobent et tuis illam vendicionem quam Sibilía Iglea de Vilalobent, uxor tua, filia Petri Campredon condam de Vilalobent et Cerdane, uxoris eius, adhuc viventis, tibi et tuis fecit de quodam m[anso] suo, qui est apud Vilalobent vocato den Iglea, cum suis pertinenciis. Quem mansum et pertinencias eiusdem ipsa Sibilía tibi et tuis perpetuo vendidit, cum carta inde facta VII° kalendas novembris, anno presentis, nobis ad oculum hostenssa, quam cartam et omnia in eadem contenta, cum hac presenti, tibi et tuis laudamus semper et concedimus salvo et retento quod tu et tui teneatis perpetuo dictum mansum et omnes honores et possessiones eiusdem inter directi domini pro nobis et nostro monasterio et pro eodem tu et tui sitis homines proprii, solidi et affocati et amansati nostri et nostrorum successorum et quod non vendatis dictum mansum in totum vel in partem vel aliquid de pertinenciis eiusdem sine laudemio et foriscapio nostro et nostrorum successorum. Et quocumque et quocienscumque dictus mansus vel aliquid de pertinenciis eiusdem¹ vendant vel alienent detur nobis et nostris successoribus foriscapium et laudimium, videlicet tercia² pars precii, et salvo quod tu et tui teneamini nobis et nostris successoribus in officio camarerie solvere et prestare, annuatim, perpetuo, pro censu, in festo Sancti Michaelis septembris, sex modios sigale rectos, cum suis terminis³ et novem solidos Barchinonenses et unum quartallum ordeï rectum et albergam baiulo se alio et questias, cugucias, arsinas, intestias, exorquias, acapita et alia servicia et servitutes que predicto manso fieri debent et sunt hactenus fieri consueta monasterio nostro predicto et que per proprium hominem et solidum facere debent suo domino naturali et salvo etiam iure nostro in omnibus et pro omnia. Et de laudemio seu foriscapio nobis pertinenti de predicta vendicione a

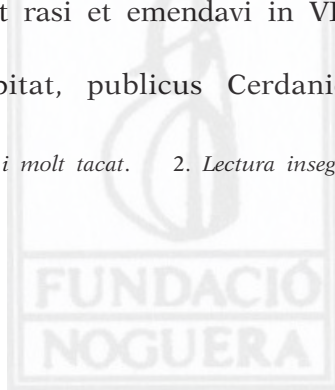
te bene per paccatos nos tenemus. Renuncians excepcioni laudemi non facti et foriscapii non habiti et doli unde ego Arnaldus Iglea predictus hec recipiens a vobis domino fratre Guillelmo, abbate predicto, domino meo. Confiteor me tenere pro vobis et vestris successoribus in officio camarerie dictum manssum et omnes honores et possessiones eiusdem et non vendam aliquid de predictis sine vestro laudemio et foriscapio, sic quod quocumque vendantur vel alienetur in totum vel in parte detur vobis et vestris successoribus foriscapium de precio eiusdem, videlicet tercia pars precii, et etiam promito vobis et vestris successoribus solvere et prestare anuatim, perpetuo, pro censu, termino antedicto, dictum censum superius contentum et alia omnia predicta atendere, servare et complere, prout superius sunt contenta. Et confiteor me esse hominem proprium solidum et afocatum vestri et successorum vestrorum, cum omni prole mea nata et nascitura et cum omnibus bonis meis habitis et habendis ubique et ideo subdo me, in presenti, cum omni prole mea nata et nascitura et etiam cum omnibus bonis meis iugo et imperio dominacionis vestre et successorum vestrorum, obligando inde vobis et vestris successoribus in dicto officio camarerie, pro omnibus predictis, me et dictum manssum et omnes honores et possessiones eiusdem et omnia alia bona mea ubique, habita et habenda. Et in presenti facio vobis homagium, pro predictis, ore et manibus comendatum.

Actum est hoc IIII° kalendas novembris, anno Domini M^o CCC^o XXX° octavo.

Sig++na fratris Guillelmi abbatis et Arnaldi Iglea, predictorum qui hec laudamus. Testes huius rey sunt Guillelmus Sala, Petrus Ribera et Iohannes Torrent de Podio Ceritano et Petrus de Prato de Vilalobent. Ego Francischus de Boan, Vicensis notarii subscripti, hec scripsi et rasi et emendavi in VIII^a linea, ubi dicitur eiusdem.

Arnaldus Embitat, publicus Cerdaniensis notarius, hec subcrip+sit.

1. Fragment raspat i molt tacat. 2. Lectura insegura. 3. Abreujat en tms, amb una titlla al damunt.

181

1338, novembre, 3

Reconeixement d'èsser home de l'abat. *Jaume Capdevila reconeix a l'abat [Guillem] del monestir de Sant Pere de la Portella que és el seu home propi, pel mas Capdevila, que té a Vilallobent.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 77; remet a "És carta de lletra H, n° 3". Vegeu doc. 310.

Regonexensa que fa Jaume Capdevila al abat de la Portella de home propi del seu mas Capdevila, en Vilallobent, feta a 3 de novembre del any 1338. És carta de lletra H, n° 3.

182

1338, novembre, 16

Lluïció de l'abat. *Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, confirma, com a abat i en nom de l'ofici de la cambreria, a Bernat de Roset, de la parròquia de Sant Joan de Vilada, el mas de Roset, amb totes les seves pertinences, llevat de la meitat de l'honor que tenen sota la via que va de Berga a Castell de l'Areny, tinguda per al senyor de la Portella. S'esmenta les parts i els censos que han de lliurar i que Bernat és home del monestir. S'aproven uns sotsestabliments. Per aquesta lluíció rep cent sous barcelonesos de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24,5×37 cm). Pergamí ennegrit, estripat i tacat, amb alguns fragments molt descolorits i gairebé il·legibles. Lletres partides a la part inferior. Al verso: "Saccus 3, littera E, núm. 9", "Acte de [lo]hació y aprobació <...>".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 40; remet a "És carta de lletra E, n° 9". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos frater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, ex certa sciencia, laudamus et confirmamus per nos et omnes successores nostros, tam in abbacia quam in officio camareria dicti nostri monasterii, vobis Bernardo de Roseto, de parrochia Sancti Iohannis de Vilada, et vestris et quibus volueritis, perpetuo, totum mansum vestrum seu hospicium integriter, cum omnibus iuribus, possessionibus et pertinentiis, universis devesiis et margiis ad dictum mansum vestrum seu hospicium vocatum de Roseto pertinentibus et perti-

nere debentibus. Excepta medietate illorum honorum quos tenetis subtus viam que pergit de Castel a Berga sots la nostra casa, que medietas tenetur pro do[mini] de Portella. Et etiam laudamus et confirmamus et aprobamus vobis et vestris perpetuo omnes illas retenciones censuum et expletorum partes quas retinuistis in omnibus illis honoribus quos antiquitus vos vel vestri stabilivistis¹ an Puig de Romayns et heredibus Bernardi de za Maso et Elicsendi de Roseto, uxore quondam Petri de Roseto, et Petro, filio eius, et suis de dicta parocchia de Vilada. Et quod teneatis pro nobis et dicto nostro monasterio et dicti officii camararie iure directi domini predictum mansum seu hospicium, cum omnibus suis honoribus et iuribus universis et census et expletorum partes, ut supradictum est, et salvo iure dicti monasterii et dicte camararie in omnibus et per omnia. Et quod non ten[ea]mini dare aliquam partem de honoribus dicti mansi, nisi tantum de honoribus qui sunt supra viam que pergit de Castel a Berga, subtus domum meam, et de illis teneamini dare tricesimam partem tritrici et vicesimam ordei inter nos et nostrum monasterium et dominum de Portella. Item laudamus et conf[irma]mus vobis et vestris, perpetuo, omnes bonas consuetudines et vestra privilegia que habetis et usque actenus hab[uis]tis usque in hunc diem [...] tamen nobis et nostris successoribus homagio [...] quod debetis vos et proles vestra nata seu nascitura, habitans et habitatura, in dicto manso seu hospicio. Recognoss[ecemus ...] homines proprios, s[olidos] vestros et successorum vestrorum abbatum dicti monasterii, quod habemus in persona vestra et posteritati vestri, nata et nascitura, quod dominium, ratione presentis instrumenti, non intendimus in aliquo submittere vel subiugare dicto officio camararie. Pro hac laudacione et confirmacione habuimus et recepimus a vobis, dicto Bernardo de Roseto, centum solidos Barchinonenses terni, super quibus renunciando excepcioni peccunie non numerata et hon habite et non recepte doli. Et si [quid amplius] nobis aut dicto nostro monasterio et officio camararie predicto pro predictis omnibus competit, totum vobis et vestris damus et remittimus. Ad hec ego, Bernardus de Roseto predictus, recipiens a vobis dicto domino abbate predictam laudacionem [et confirmacionem], recognosco et concedo quod sum homo proprius et solidus vestri et dicti monasterii vestri et pro vobis et dicto vestro monasterio tenere predictum mansum meum de Roseto, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis, et predictos census et expletorum partes iure directi domini et facere census qui idem fieri debent et sunt

actenus fieri consueta et partes expletorum, quas consuevi facere ac prestare ut supra dictum est. Et promito vobis quod [...] bonus et fidelis [iam d]icto monasterio et [omnia] predicta servare et complere et attendere et non in aliquo contrafacere seu venire aliqua racione vel causa.

Actum est hoc XVI kalendas decembris, anno Domini millesimo CCC^o XXX° octavo.

Sig+num ffratris [Guillelmi, Dei gratia] abbatis predicti, qui predicta omnia laudamus, concedimus et firmamus. Sig+num Bernardi de Roseto predicti, qui predictis consencio et ea laudo et firmo.

Testes huius rey sunt Berengarius [Clavi]², rector ecclesie dez [...], Iacobus [...] et Guillelmus de Segas de Berga et Arnaldus de Capite Ville, scholaris.

Ego Guillelmus de Soldevila, [rector ecclesie] Sancti Quirici de Pedreto et notarius publicus eiusdem ecclesie, qui hec scripsi et clausi et meum sig+num apposui.

1. *Lectura dubtosa.* 2. *Lectura molt dubtosa.*

183

1339, gener, 17

Reconeixement d'esser home de l'abat. *Berenguer, fill de Berenguer de Casa Ferrera i de Berenguera de Puig Cogul, de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, dona pròpia i natural del monestir de Sant Pere de la Portella, reconeix a Guillem, abat de la Portella, que és el seu home propi, soliu, quiti i natural. Per aquest motiu, es compromet a donar cada any sis diners menuts de Barcelona per Nadal. Fa homenatge de boca i mans.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (14×21,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i algun petit forat. Al verso: "Saccus 4, littera A, núm. 16."
 B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 52; remet a "És carta de lletra A, n° 16". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Berengarius, filius Berengarii de Casa Farera et Berengarie de Podio Cugul, parrochie Sancte Marie d'Olvan, mulieris proprie et naturale monasterii Sancti Petri de Portella. Ideo, per me et omnes meos natos et nascituros, confiteor et recognosco vobis reverendo domino fratri Guillelmo, Dei gratia

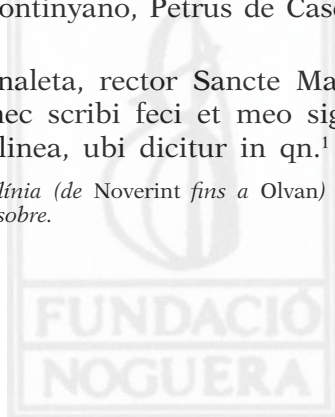
abbati monasterii de Portella predicti, me esse hominem proprium vestrum, solidum et quietum et naturalem, unde per me et omnes meos, natos et nascituros, promito vobis et successoribus vestris esse bonum, fidelem, [l]egalem et obedientem in omnibus, sicut quilibet est et esse debet suo proprio domino naturali. Subiciens me et omnem prolem meam a modo nascituram et omnia bona mea et ipsius prole, habita et habenda ubique, iugo et imperio, donacionis et iuridiccionis vestre et successorum vestrorum. Et in recognicione veri domini vestri, promito vobis et dictis successoribus vestris facere et dare quolibet anno, in festo Natalis Domini, in omni vita mea, sex denarios minutos Barchinonenses, pro quibus obligo me et omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda, ubique sint. Renuncio quantum ad hec specialiter omni franchitati et inmunitati castri, ville vel civitatis vel alterius cuiuscumque loci quibus propter habitationem vel prescripcionem possem contra predicta iuvari, et generaliter omni alii iuri, racioni et consuetudini quibus possem contra predicta vel aliqua predictorum venire. Et ad maiorem firmitatem, in presenciam notarii subscripti, facio vobis dicto domino meo omagium ore et manibus comendatum iuxta Usaticos Barchinone et Consuetudinem Catalonie. Et nichilominus iurando per Deum et eius sancta quatuor Evangelia, coram me posita et manibus meis propriis corporaliter tacta, predicta omnia et singula servare, attendere et complere et non contravenire iure aliquo vel racione.

Actum est hoc sextadecimo kalendas februarii, anno domini M^o CCC^o XXX° octavo.

Sig+num mei Berengarii de Casa Farera predicti, qui predicta omnia et singula facio, firmo, laudo atque iuro. Testes huius rey sunt Arnaldus de Frontinyano, Petrus de Cases et Romeus Cutine, scholaris.

Ego Petrus Canaleta, rector Sancte Marie d'Olvan, notarius publicus eiusdem, hec scribi feci et meo sig+no clausi, cum supraposito in prima linea, ubi dicitur in qn.¹

1. *Ni a la primera línia (de Noverint fins a Olvan) ni en cap altra línia, no hi ha cap paraula situada a sobre.*

1339, febrer, 11

Establiment de l'abat. *Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, dóna a Jaume de Campbellós, home seu de la parròquia de Santa Maria de la Quar, perpètuament, en acapte, una banada de terra com a devesa, prop del seu molí sobirà. Se n'esmenten les afrontacions. S'estableix un cens de diners barcelonesos de tern. L'abat rep una entrada de cinc sous de tern de Barcelona.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17,5 × 27,5 cm). Pergamí desgastat, una mica tacat i amb diversos forats petits. Al verso: "Saccus 2, littera B, núm. 21."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 19; remet a "És carta de lletra B, n° 21". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes successores meos, damus et concedimus tibi Iacobo de Campteylos, homini nostro, parrochie Sancte Marie de za Quar, et tuis, perpetuo, ad acapitum, pro defenso sive devesia, illam banatam terre tue quam pro nobis et dicto nostro monasterio tenes, scilicet de molendino tuo superiori usque ad fundum illius coste de Casa Rubies et pervadit per illum torrentem qui discurrit inter mansum tuum de Campteylos et mansum de Casa Rubies¹ et ascendit per dictum torre[n]tem et per limitem nemore quem pater tuus, quondam, emit ab heredibus mansi de ces Corts, usque in capite dicti nemoris, et terminatur ex alia parte cum illo nemore quem habes [...] et heredes mansi dez Casals, parrochie de Vilaada, et cum honoribus mansi de Puy<se>gui,² usque ad dictum molendinum tuum superiorem. Hanc autem donacionem et concessionem de predictis tibi facimus [sicut] melius [... dicit] et intelligi, ad tuum tuorumque salvamentum [et] bonum [intellectum], ita quod null[us] liceat in [dicta] devesia absque [nostra] licencia et vol[untate] past[urare] aut ligna scindere vel abstraere vel aliquod aliud ademprivum facere, salvo tamen et retento nobis et dicto nostro monasterio semper ademprivo pascere et lignorum ad usum et opus dicti nostri monasterii, prout est consuetum, et salvo etiam quod heres mansi de za Selva, tempore tantum nivium, possint pasturare animalia sua grossa et minuta in dicta devesia et riparia dicti molendini usque ad fontem dicti mansi tui, et in illo campo, super molendinum tuum usque ad illam viam qua itur de manso tuo ad resclosam dicti molendini, in parte versus meridie

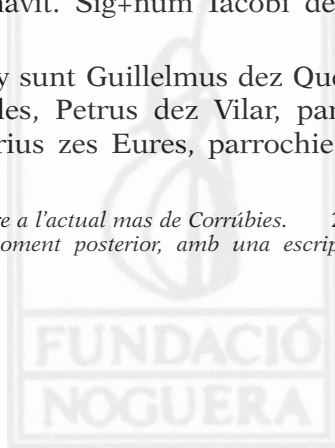
et non ulterius. Et predicta devesia facias et teneatis facere tu et tui semper, quolibet anno, nobis et successoribus nostris quatuor denarios Barchinonenses de terno, pro censu, in festo Natalis Domini, in quibus comprehendantur omnes alii census qui pro dicta devesia erant consueti, ita quod pro dicta devesia nobis vel dicto monasterio facere teneatis nullum alium censum nisi dictum taxat census antiquos usaticos et servitutes quos et quas pro dicto manso et eius possessionibus iam alia facere teneris et consuevisti. Pro hac autem donacione et concessione accepimus a te quinque³ solidos Barchinonenses de terno, super quibus renunciamus omni excepcioni dicte \peccunie/ non habite et non numerate vel non recepta et doli. Et si quid amplius pro predictis nobis competit vel competere potest et debet, totum tibi et tuis damus et remittimus irrevocabiliter inter vivos. Et faciemus tibi et tuis tenere et habere dictam devesiam contra cunctas personas, sub obligacione omnium bonorum nostrorum et dicti monasterii. Et renunciamus, quantum ad hec, omni iurii et racioni contra hec facientibus. Ad hec, ego dictus Iacobus recipiens a vobis domino abbate dictam devesiam sub modis et condicionibus predictis, promito vobis et successoribus vestris facere et solvere dictum censum et servare et complere omnia alia et singula supradicta, sub obligacione omnium bonorum meorum, mobilium et immobilium, habitorum et habendorum ubique. Renuncians quo ad hec omni iuri et racioni contra hec facientibus.

Actum est hoc III° ydus februarii, anno Domini M^o CCC^o XXX° octavo.

Sig+num domini ffratris Guillelmi, Dei gratia abbatis predicti, qui predicta firmavit. Sig+num Iacobi de Campteylos predicti predicta firmantis.

Testes huius rey sunt Guillelmus dez Querol, parrochie Sancti Vincentii de Planeoles, Petrus dez Vilar, parrochie Sancte Marie d'Olvan, et Berengarius zes Eures, parrochie de Perafita, Vicensis diocesis.

1. Ha de correspondre a l'actual mas de Corribies. 2. Lectura dubtosa. 3. Escrit, segurament en un moment posterior, amb una escriptura i amb una tinta una mica diferents.

1339, febrer, 24

Reconeixement d'ésser home del monestir. *Pere, fill de Pere de Migservent, difunt, i de Cília, que viu a Gironella, atès que l'esmentat pare seu, Pere, fou fill il·legítim de Catalana des Saques, de la parròquia d'Olvan, dona pròpia i natural del monestir de Sant Pere de la Portella, reconeix a Guillem, abat de l'esmentat cenobi, que és home seu, propi, soliu, quiti i natural i es compromet a lliurar cada any, per Sant Joan, uns polls de gallina domèstica.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (14×20,5 cm). Pergamí amb fragments amb la tinta molt descolorida i amb algun estrip. Al verso: "Pere Migsarvent de Geronella se ofereix al monastir per la vida com a home propi; no serveix", "Saccus [...], littera [...], núm. [...]", "Acte de regoneixensa <...>".

Noverint universi quod ego Petro, filius Petri de Migservent, quondam, et Cilie, uxor eius, viventis, comorancium in villa de Gerundella, atendens quod dictus Petrus fuit filius illegitimus Cathalane dez Saquets, parrochie d'Olvan, mulieris proprie et naturalis monasterii Sancti Petri de Portella. Ideo, per me et omnes meos natos et nascituros, confiteor et recognosco vobis reverendo domino fratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii de Portella predicti, me esse hominem vestrum proprium, solidum, quitium et naturalem, unde per me et omnes meos, natos et nascituros, promito esse bonum, legalem et obedientem, subiciens me et omnem prolem meam a modo nascituram \et omnia bona mea et ipsius prolis habita et habenda/ iugo et imperio donacionis et iuridiccionis vestre et successorum vestrorum. Et, in recognicione v[eri] domini vestri, promito vobis facere et dictis successoribus vestris, quolibet anno, in omni vita mea, in festo Sancti Iohannis mensis iunii, unum par pullorum gualline¹ domestice, bonum et receptibilem, pro quibus obligo me et omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda, ubique sint. Et renuncio specialiter omni franchitati et immunitati castri, ville vel civitatis vel alterius cuiuscumque loci quibus propter habitacionem vel prescribcionem possem contra predicta iuvari, et, generaliter, omni alii iuri, racioni et consuetudini quibus possem contra predicta venire, pro quibus ad mayorem firmitatem facio vobis, dicto domino meo, omagium ore et manibus comendatum iuxta Usatichos Barchinone et Consuetudinem Cathalonie, iurando, per Deum et eius sancta IIII^{or} Evangelia coram me posita et meis propriis manibus corporaliter tacta, predicta servare et non in aliquo contravenire.

Actum est hoc VI° kalendas marcii, anno Domini M^o CCC^o XXX° octavo.

Sig+num Petri de Migservent iurati predicti, qui predicta laudo, concedo et firmo. Testes huius rey sunt Arnaldus de Domo Sancti Petri predictus, presbiter, Iacobus de Mascharo, scholaris, et Iacobus za Paliada, parrochie de za Quar.

Ego frater Arnaldus dez Quadres, camerarius monasterii de Portella, regens scribaniam eiusdem vice et nomine religiosi fratris Guillelmi de Solano, sacriste et notarii publici eiusdem, hec scribi feci cum dictionibus suprapositis in quinta et sexta lineis, ubi dicitur et omnia bona mea et ipsius prolis habita et habenda, et clausi hoc meo sig+no.

1. *Diu: guallie, amb una tiulla al damunt.*

186

1339, abril, 12

Lluïció de sotsestabliment feta per l'abat. *Guillem, abat de la Portella, aprova el sotsestabliment fet per Jaume de sa Costa, de la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny, a Joan de Querats, de la parròquia de Sant Julià de Cosp, d'una masoveria situada al lloc de Querats. Per fer aquesta lluçió rep la quantitat de deu sous de moneda barcelonesa de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (23 × 28,5 cm). Pergamí en molt mal estat de conservació. Tota la meitat superior és gairebé il·legible; molt tacat i descolorit. Lletres partides a baix. Al verso: "Saccus 3, litera H, núm. P^o", "Acte laudació y confirmació fet per fra Guillem, abat del monastir de la Portella, a n-an Bernat sacristà de parròquia del Castell del Asseny de certs cambis de terra fets ab en Joan de Querats, de la masoveria de Querat. No diu quins censos fa".
- B. Arxiu parroquial de Gironella. Possible còpia d'A llegida per Serra Vilaró.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 44; remet a "És carta de lletra H, n° 1". Vegeu doc. 310. Ex A.
- D. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 162; remet a "Sach 3, lletra H, n° 18". Vegeu doc. 311. Ex A.
- a. Notícia: SERRA VILARÓ, llibre 3, 1950, pàg. 250. Ex B.

Noverint universi quod nos ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos [et omnes] successores laudamus, confirmamus tibi Arnaldo de ça Costa Aiustada, parrochie Sancti [Vincentii] Castri

del Asseny [...], quas fecisti cum Iohanne de Querats, parrochie Sancti Iuliani de Cuspo [...], terrerum et possessionum quos habes in dicta parrochia de Cuspo. [Item] laudamus et [confirmamus ...] possessionibus manssoverie de Querat quam [habet] pro nostro [...] et omnium expletorum [...] illius census et serviciis quos nobis [...] facere [...] massoveria et omni [...]¹ pro predicta autem laudacionem et confirmacionem non [...] aliquid invocare instrumento [...] pro quibus [...] successoribus facere personas pro predicta mansoveria et omnibus terris et honoribus quos habes in dicto loco de Querats. Imo volumus eum vel ea [...] confitemus et recognoscimus a vobis habuisse et recepisse decem solidos Barchinonenses monete ternalis, de quibus sumus bene paccati ad [...] omni excepcioni dicte peccunie non habite et non recepte racione predicta et doli. Retinemus tamen quod pro predictis et quorumlibet predictorum teneatis firma[re ...] in posse nostro et illud prosequi coram nobis et iudice nostro quandocumque et quocienscumque, per nos vel alium quemcumque fuerit inde querimonia exposita [...] nostrum tibi vel tuis facere, servare et tenere et suam fregeris pro quolibet vice teneatis vobis et vestris solvere penam quinque solidos dicte monete. Unde ego, predictus Bernardus ça Costa, predictam recipiens a vobis dicto domino abbate, predictam laudacionem et definicionem pro vobis tenere in feudum dictos census et expletorum partes et dictam mansoveriam, simul cum omnibus terris et possessionibus quos habeo in predicta parrochia Sancti Iuliani de Cuspo et omnia alia et singula servare et tenere et complere et non in aliis contravenire, pro quibus vobis atendendis et complendis, obligo vobis et dictis vestris successoribus dictam mansoveriam et omnia alia [ubique] habeo in dicta parrochia Sancti Iuliani de Cuspo. Renunciando quantum ad hec omni nove constitucioni et beneficio dividende [accionis] et omni iuri et racioni contra predicta in aliquo repugnantibus.

Quod est factum pridie idus aprilis, anno Domini M° CCC° XXX° IX°.

Sig+num ffratris Guillelmi, abbatis predicti, qui hec facit et firmat. Sig+num Bernardi ça Costa, predicti qui hec concedit et firmat.

Huius rey sunt testes Bernardus Gareta,² Bernardus de Roseto et Petrus de Solano.

Sig+num Bernardi Ioverii, presbiteris regentis ecclesiam Sancti Vincentii Castri d'Asseny, pro Iacobo de Manso, rectore et notario

eiusdem, qui hec scripsit cum supraposito in II^a linea, ubi dicitur excabias, et clausit die et anno prefixis.

1. *Hi ha diverses línies que són totalment il·legibles.*
2. *Lectura difícil.*

187

1339, abril, 15

Sotsestabliment. *Guillem de sa Móra, el seu fill Guillem, Berenguer, muller del fill, i Guillem, nét, de la parròquia de Sant Andreu de Sagàs, estableixen a Guillem des Segalars, de la parròquia de Sant Maurici de la Portella, la banada de terra anomenada Coma de Salamó, situada a l'esmentada parròquia de Sagàs, que forma part del domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Se n'esmenten les afrontacions. Guillem des Segalars ha de donar, pel domini útil, dotze diners barcelonesos de tern. A més, ha de lliurar la cinquena part de les collites de pa, de vi, de safrà i de llegums. Així mateix, ha de donar, com a entrada, vint sous de moneda de Barcelona de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (27 × 32 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Lletres partides a la part inferior del pergamí. Al verso: "Saccus 2, littera C, núm. 11", "CCXXIII".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 25-26; remet a "És carta de lletra C, n° 11". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Guillelmus de za Mora, Guillemus, filius eius, Berengaria, uxor eius, et Guilermus, filius eorum, parrochie Sancti Andree de Sagas, omnes insimul, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes nostros presentes atque futuros, cum hoc presenti publico instrumento perpetuo duraturo et valituro, comitimus et stabilimus perpetuo tibi Guilermo dez Sagalars, parrochie Sancti Mauricii de Portella, et tuis, perpetuo, illam banatam terre nostre vocatam Coma de Salamo, quam habemus et habere debemus in parrochia de Sagas predicta, sub dominio et alodio monasterii Sancti Petri de Portella et domini abbatis eiusdem, prout afrontatur dicta terra, ex una parte, in honore mansi des Roure et, ex alia, in honore mansi de za Rovira, parrochie de Sagas predictae, ex alia parte, cum honore alio tuo quem pro nobis tenes et, ex alia, cum residuo honore nostro, prout termini sunt ibi posati et afixi. Hanc \autem/ comissionem et stabilimentum tibi et tuis perpetuo facimus de predictis sicut melius, plenius et utilius dici potest et intelligi, ad tuum tuorumque salvamentum et bonum

et sanum intellectum. Ita tamen quod dictam terram pro nobis teneas et bene fideliter excolas et ab aquis defendas more boni coloni et sis inde nobis et nostris bene fidelis, legale et obediens et facias pro censu, quolibet anno, in festo Natalis Domini, nobis et nostris duodecim denarios Barchinonenses de terno. Et etiam dones nobis et nostris \inter nos et dictum monasterium/ quintam partem panis et vini, croci et leguminis que Deus ibi dederit, prout moris est dari quintum per alios in hac terra. Imponentes te de presenti nunc in veram, plenam et corporalem possessionem seu quasi, tamquam in rem tuam propriam, ad habendum, tenendum, omnique tempore in pace possidendum, quam dictam possessionem confitemus tuo nomine precario possidere quo usque eandem per te nactus fueris seu adeptus quam a te actoritate tua propria apprehendi¹ promittimus pleno iure. Volentes etiam et concedentes tibi et tuis expresse quod, de ipsa coma quam tibi comittimus, possis ire ad aquatum animalia tua grossa et minuta, sine impedimento nostro et nostrorum, ad toretum de la Toscha, que rectam viam set quod ibi eundo nec redeundo non possis nec debeas continue pasturare. Pro hac autem comissione et stabilimento accepimus a te viginti solidos Barchinonenses de terno, super quibus quia a te bene pac<c>ati sumus et contenti, ad nostram voluntatem, renunciamus omni excepcioni dicte pecunie non habite, non numerate vel non recepte et in facto et doli. Et si quid amplius pro predictis nobis competit aut competere potest et debet, totum tibi et tuis damus et remittimus irrevocabiliter inter vivos. Et nichilominus promittimus te et tuos dictam comissionem et stabilimentum facere, tenere et habere et perpetuo pacifice possidere, contra cunctas personas, salvo tamen in omnibus et per omnia iure et dominio dictorum monasterii et domini abbatis eiusdem. Et de firma et legali eviccione et garentia tibi et tuis perpetuo teneri² promittimus sub nostrorum mobilium et immobilium, habitorum et habendorum bonorum omnium ypotecha. Et renunciamus, quantum ad hec, omni iuri, rationi et consuetudini quibus possemus contra predicta venire. Et expresse ego, dicta Berengaria, cerciorata de iure meo per notarium infrascriptum, renuncio quantum ad hec doti et sponsalicio meis et auxilio senatus consulti Valleyani et iuri ypotecharum mearum, iurando per Deum et eius sancta quatuor Evangelia, coram me posita et meis propriis manibus corporaliter tacta, predicta servare et non in aliquo contravenire. Ad hec ego, dictus Guillelmus dez Sagalars, recipiens a vobis Guillelmo za Mora, Guillelmo, filio eius, Berengaria, uxor eius, et Guillelmo, filio

eorum predictis, dictam comissionem et stabilimentum sub modis et condicionibus supradictis, promito vobis et vestris solvere dictam partem et dictum censum et servare omnia et singula supradicta sub obligacione dicte terre et melioramentorum in ea factorum et faciendorum. Et renuncio quantum ad hec omni iuri, rationi et consuetudini quibus possem contra predicta venire.

Actum est hoc XVII° kalendas madii, anno Domini M^o CCC^o XXX° nono.

Sig++++na Guillelmi de za Mora, Guillelmi, filii eius, Berengarie, uxore eius, et Guillelmi, filii eorum, predictorum nos omnes qui predicta laudamus, concedimus et firmamus. Sig+num Guillelmi des Sagalars predicti, qui predicta laudo concedo et firmo. Testes huius rey sunt Petrus za Costa et Iacobus de Mascharo, scolaris parrochie de za Quar.

Ego ffrater Arnaldus dez Quadres, camerarius monasterii de Portella, regens scribania eiusdem vice et nomine religiosi ffratris Guillelmi de Solano, sacriste et notarii publici eiusdem, hec scribi feci, cum supraposito in undecima linea, ubi dicitur inter nos et dictum monasterium, et clausi hoc meo sig+no.

1. Sic. 2. Amb una correcció.

188

1339, juliol, 21

Bescanvi del monestir. *L'abat del monestir de Sant Pere de la Portella dóna al rector de la parròquia d'Olvan el dret de rebre cada any dos pollastres, que deu a l'abadia Guillem Huguet, com a cens. De la seva banda, el rector lliura a l'abat una peça de terra o pati situat a la sagrera d'Olvan, prop del celler que hi té l'abat.*

[A]. Original perdut.

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 53; remet a "És carta de lletra A, n° 18". Vegeu doc. 310.

Permuta que fan lo abat de la Portella y lo rector de Olvan donant lo abat al rector un parell de pollastres que li feia de sens Guillem Uguet de la parròquia de Olvan y donant lo rector al abat una pessa de terra o pati en la sagrera de Olvan, prop lo celler del abat. Fet a 12 de las chalendas de agost del any 1339. És carta de lletra A, n° 18.

1339, octubre, 20

Cobrament del dret d'intestia. *Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, absol Jaume de Cerdanyola, de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, home del monestir, de totes les demandes i peticions que li poguessin fer amb relació al seu germà, Pere de Cerdanyola, que havia mort sense fills i intestat, per la qual cosa l'abadia tenia dret a quedar-se la tercera part dels seus béns. Per aquesta renúncia, rep vint sous barcelonesos de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (14×18,5cm). Pergamí en força bon estat de conservació, lleugerament enfosquit. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Saccus 4, littera A, núm. 17", "Acte de diffinició feta <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 53; remet a "És carta de lletra A, n° 17". Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 153. Vegeu doc. 311.

Notum sit omnibus quod nos frater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, absolvimus et diffinimus vobis Iacobo de Cerdeyola presenti, parrochie \Sancte/ Marie d'Olvan, homini proprio nostro, omnes questiones, petitiones et demandas quas contra te et bona tua movere potueramus racione Petri de Cerdeyola, quondam, fratris tui, qui decessit absque prole et intestato, in cuius bonis, racione predicta, nos habeamus terciam partem. Et per hac diffinicionem et absolucionem, confitemur a te habuisse et recepisse viginti solidos Barchinonenses de terno, de quibus XXⁱ solidos renunciamus exceptioni pecunie non numerate et non recepte racione predicta et doli. Facimus vobis et vestris finem perpetuum et pactum firmissimum de non petendo unquam et de non agendo, sicut melius et utilius dici et intelligi potest, ad omnem vestri vestrorumque salvamentum et bonum ac sanum intellectum. Residuum vero quod nobis et nostro monasterio competebat in dictis bonis quondam predicti fratris vestri, totum vobis et vestris damus et remittimus, propter multa grata servicia que tu nobis fecistis et facere non cessis ideo imponimus nobis¹ et nostris successoribus in predictis exhigendis scilencium sempiternum. Et renunciamus omni iuri et racioni et consuetudini contra hec repugnantibus.

Actum est hoc XIII^a kalendas novembris, anno Domini M^o CCC^o XXX° nono.

Sig+num reverendi Guillelmi, Dei gratia abbas monasterii predicti, qui hoc firmo et laudo. Testes huius rey sunt Berengarius de Torrente, Petrus de Sagas, scholaris, et Petrus de Plano, presbiter.

Ego Petrus Canalera, rector Sancte Marie d'Olvan, notarius publicus eiusdem, hec scribi feci, cum superposito in II^a linea, ubi dicitur Sancte, et meo sig+no clausi.

1. *Raspat i corregit.*

190

1339, desembre, 27

Reconeixement d'ésser home del monestir. *Pere Saquet reconeix a Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, ésser home propi i natural seu i de l'esmentat monestir. En reconeixement d'aquest domini promet donar cada any, per Nadal, mitja lliura de cera a mesura de la vila de Berga. Fa també homenatge de boca i mans segons els Usatges de Barcelona i els Costums de Catalunya.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (29 × 23 cm). Pergamí molt descolorit i amb tot el costat dret tacat i amb l'extrem superior retallat. Inclou aquest document (el més malmès), que és el primer dels tres instruments escrits en aquest pergamí (vegeu docs. 191 i 192). Al verso: "Saccus 6, littera E, n° 5",¹ "Tres regoneixensas vitalísias de ser hòmens propis, que vuy no se creu fassen per lo monastir".

[Sit omnibus notum quod ego Petrus Saquet ...], ex certa sciencia, per me et omnes meos, [natos et nascituros ...], cum hoc presenti publico instrumento, perpetuo valituro et duraturo, confiteor et recognosco vobis venerabili domino fratri Bernardo, Dei [gratia abbati] monasterii Sancti Petri de Portella, et successoribus vestris et dicto vestro monasterio, me esse hominem proprium et naturalem vestrum et dicti vestri monasterii [...] per me et omnes meos, natos et nascituros, promitto vobis et dictis successoribus vestris, firmiter ac legaliter [...], obedire tamquam domino meo proprio et naturali et quod nunquam eligam vel aclamabo alium dominum vel dominam, dominos vel [dominas, nisi vos] et dictum vestrum monasterium et successores vestros. Et, in recognitione vestri domini, promitto vobis facere et solvere quolibet [anno, in omni vita] mea, pro censu, in festo Natalis Domini, mediam libram cere bone et pulcre ad pondus ville Berge. Et ren[uncio] omni immunitati castri, ville, burgi, loci vel civitatis et omni alii iuri, rationi et consuetudini quibus propter immunitatem vel pr[opter]

prescripcionem] habitacionis possem contra predicata venire. Et, ad maiorem firmitatem, facio vobis dicto domino meo homagium ore [et manibus ...]tum, iuxta Usaticos Barchinone et Consuetudines Chatalonie, iurando, per Deum et eius sancta quatuor Evangelia coram me [posi]ta et meis propriis manibus corporaliter tacta, predicta servare et non in aliquo contravenire.

Actum est hoc VI° kalendas ianuarii, anno Domini M° CCC° XXX° IX°.

Sig+num Petri Saquet predicti iurati qui predicta laudo, concedo et firmo. Testes huius rey sunt Arnaldus de Domo Sancti Petri, presbiter, Bartholomeus de sa Paliada, de parrochia de sa Quar predicta.

1. *Lectura dubtosa.*

191

1340, febrer, 5

Reconeixement d'ésser home del monestir. *Berenguer de sa Bruguera, de la parròquia de Sant Feliu de Monistrol de Calders, exempt de la jurisdicció de Bernat de Talamanca, tria com a senyor [Bernat], abat de Sant Pere de la Portella. En reconeixement del domini, pel mas d'en Sicard, de la parròquia de Sant Martí de Serraïma, lliurarà una lliura de cera a mesura de Berga. Fa també homenatge de boca i mans, segons els Usatges de Barcelona i els Costums de Catalunya.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (29 × 23 cm). Pergamí molt descolorit, amb tot el costat dret tacat i amb l'extrem superior retallat. Inclou aquest document, que és el segon dels tres instruments inclosos en aquest pergamí (vegeu docs. 190 i 192). Al verso: "Saccus 6, littera E, n° 5",¹ "Tres regoneixensas vitalísias de ser hòmens propis, que vuy no se creu fassen per lo monastir", "Confessiò feta per Berenguer de sa Bruguera de Monistrol de Calders a fra Bernat, abat del monastir de la Portella, home propi de dit monastir. Fa per senyoria una lliura de cera a pes de Berga".

Sit omnibus notum quod ego Berengarius de sa Bruguera, de parrochia Sancti Felicis de Monistrol de Calders, exemptus et liber [...]cione et iuridiccionem Bernardi de Talamanca, militis, cum instrumento publico inde confacto, nunc vero, gratis et ex certa sciencia, facio et eligo vos ffratrem [Bernardum], Dei gratia abbatem monasterii Sancti Petri de Portella, dominum meum, quitium et naturalem, per me et omnes meos, natos et nascitu-

ros, sub[mit]e]ns me et dictam prolem meam et omnia bona mea et ipsius prolis dominacioni et iuridiccioni vestre ac defensionii vestre. Promito vobis nunquam eligere vel aclamare alium dominum vel dominam, dominos vel dominas nisi vos et successores vestros et dictum monasterium. Et in recognicione vestri domini, promitto vobis facere, pro censu, quolibet anno, in omni vita mea, si non contingat me habitare in manso nostro den Siquart, parrochie Sancti Martini de Sarrayma, unam libram cere bone et pulcre, ad rectum pondus ville Berge. Et renuncio quantum ad hec omni immunitati chastri, ville, burgi, loci vel civitatis et omni alii iuri, racioni et consuetudini quibus, propter immunitatem vel prescriptionem habitacionis, posem contra predicta venire. Et ad maiorem firmitatem, facio vobis dicto domino meo homagium ore et manibus comendatum, iuxta Usaticos Barchinone et Consuetudines Chatalonie, iurando per Deum et eius sancta quatuor Evangelia, coram me posita et meis propriis manibus corporaliter tacta, predicta servare et non aliquo contravenire.

Actum est hoc nonas ffebroarii, anno Domini M^o CCC^o XXX° IX°.

Sig+num Berengarii predicti iurati, qui predicta laudo, concedo et firmo. Testes huius rei sunt Petrus de ces Planes, deodatus dicti monasterii, Raymundus Siquart, de parrochia de Sarrayma, Petrus de Roseto, scholaris.

1. *Lectura dubtosa.*

192

1340, març, 11

Reconeixement d'ésser home del monestir. *Guillem Terrac, de la parròquia de Santa Maria de la Quar, fill de Ramon de Font de Duran i d'Ermessenda, exempt de la jurisdicció de Marquesa de Queralt, senyora de la Portella i de Lluçà, tria com a senyor soliu i natural Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella. Fa també homenatge de boca i mans, segons els Usatges de Barcelona i els Costums de Catalunya.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (29 × 23 cm). Pergamí molt descolorit i amb tot el costat dret tacat i amb l'extrem superior retallat. Inclou aquest document, que és el tercer dels tres instruments inclosos en aquest pergamí (vegeu docs. 190 i 191). Al verso: "Saccus 6, littera E,

nº 5",¹ "Tres regoneixensas vitalísias de ser hòmens propis, que vuy no se creu fassen per lo monastir".

Sit omnibus notum quod ego Guillelmus Tarrach, de parrochia Sancte Marie de sa Quar, filius Raimundi de Font de Duran et Ermesendis, uxoris eius, quondam, dicta parrochia, exemptus a dominacione nobilis domine Marchesie de Queralto, domine de Portella et de Luzano, cum instrumento publico, quod vobis cordi sincerum et integrum hunc vero, gratis et ex certa sciencia, per me et omnes meos facio et eligo dominum meum solidum et [natura]lem vos venerabilem dominum ffratrem Bernardum, Dei gratia abbatem monasterii Sancti Petri de Portella, et successores vestros subiciens et subponens me et omnem prolem meam penitus iugo dominacionis et iuridiccionis vestre et successorum vestrorum. Et promitto vobis me esse inde fidelem et legalem et obedientem, in omnibus et per omnia, vobis et dictis successoribus vestris. Renuncians expresse quo ad hec omni immunitati, castri, ville, burgi, loci vel civitatis et omni alii iuri, rationi et consuetudini, propter immunitatem et prescriptionem habitacionis posem contra predicta venire. Et ad maiorem firmitatem facio vobis dicto domino meo homagium ore et manibus comendatum iuxta Usaticos Barchinone et Consuetudines Chatalonie, iurando per Deum et eius sancta quatuor Evangelia coram me posita et meis propriis manibus corporaliter tacta predicta servare et non in aliquo contravenire.

Actum est hoc Vº ydus marcii, anno Domini [millessimo CCCº] XXXº IXº.

Sig+num Guillelmi Tarrach predicti iurati, qui omnia laudo, concedo et firmo. Testes huius rey sunt Arnaldus de Domo Sancti Petri et Petrus de Caldovol, de dicta parrochia de sa Quar.

1. *Lectura dubtosa.*

1340, maig, 11. Puigcerdà

Canvi en el cens fet pel cambrer. *Arnau de Cadris, cambrer del monestir de Sant Pere de la Portella, reconeix que Pere Andreu de Vilallobent havia de donar a l'esmentat ofici de cambreria la tasca de tota la producció d'una terra. Pensant en la utilitat de l'ofici acorda que, per Sant Miquel de setembre, doni quatre diners de*

Barcelona en lloc de la tasca i que tingui sempre aquesta terra sota el domini de l'ofici de cambreria. S'estableix també que, si ha de vendre-la o alienar-la, haurà de donar el lluïisme o foriscapi. Aquesta terra era situada al terme de Vilallobent, al lloc anomenat "Cabell". Se n'esmenten les afrontacions i les mides (2 per 76 canes, a mesura de Montpeller).

- * ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (28 × 32 cm). Pergamí molt tacat i enfosquit. L'extrem dret i tota la banda esquerra són il·legibles. Amb lletres partides a la part inferior del pergamí. Al verso: "Per la camareria. Reducció de senioria: 4 diners en Vilallobent per una pessa de terra de Pere Andreu, en la partida dita Cabell, segons va terminada. Feta als idus de maig de 1340. Sach 6, H, nº 10."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 87; remet a "Sach 6, H, nº 10". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego ffrater Arnaldus de Cadrís, camarerius monasterii Sancti Petri de Portella et procurator eiusdem monasterii, ad infra scripta [...] legitime constitutus, cum publico [instrumento] inde confacto [ut] in eo assero melius contineri attendens et recognoscens te Petrum Andree de Vilallobent dare solvere et prestari officio dicte camarerie tascham in garba [...] omnibus expletis cuiuscumque generis existant, provenientius et levantibus in quadam terra tua inferius confrontata et terminata, que pro officio dicte camarerie tenetur et teneri debet [...], in omnibus et per omnia. Nuncque, attenta utilitate maxima que ex reduccione huiusmodi officio dicte camarerie et monasterio supradicto advenit et procurator nomine offi[...] successores meos in officio supradicto ac nomine procuratorio predicto, ex certa mea sciencia, reduco ad certum censum notum et manifestum tibi dicto Petro Andree [...] dictam tascham dictorum expletorum, sub pactis condicionibus et retencionibus subscriptis. Ita quod tu et tui vice loco et in compensacione dicte tasche detis solvatis [...] dicto officio camarerie, in festo Sancti Michaelis septembris, quatuor denarios Barchinonenses et etiam quod tu et tui teneatis dictam terram perpetuo iure directi domini in[...] pro dicto officio et non vendatis vel alienetis illam generaliter vel particulariter absque laudemio et voluntate mei et successorum meorum in dicto officio et quandocumque et [...] vendatur [...] detur mihi et successoribus meis predictis foriscapium de precio eiusdem, scilicet tertia pars precii in signum directi domini, et etiam quod tu et tui teneatis [...] meis successoribus predictis emparam seu emparas per me tibi et tuis factam vel factas de dicta terra et racione eiusdem et etiam penam, fraccionis dicte empare seu em[...] dictis meis

successoribus secundum Usaticha Barchinone et observancias sive Constituciones Cathalonie, et etiam quod tu et tui firmetis in posse mei et successorum meorum [...] et quociens per me vel dictos meos successores fueritis moniti seu etiam requisiti et etiam stare iudicio mei iudice in et super omnibus et singulis questio [...] successores movendis racione dicte terre seu pretextu eiusdem et inde tu et tui sitis [...] dicte tasche franche franchi, liberi [...]. Et iuxta dictam formam promito, per me et meos successores et dictum monasterium, attendere, servare et complere et non contrafacere [...] aliqua racione. Obligans inde tibi et tuis, pro predictis tibi attendendis, servandis et complendis firmiter, omnia bona officii camarerie et mo[nasterii ...]. Est autem dicta terra in terminis de Vilalobent, loco vocato Cabell et affrontat in terra tua de tribus partibus et in ripperia vocata de l'Espona [...] amplum duas canas, ad canam Montipesulani mesuratas, et in longum septuaginta sex canas, ad eandem canam mesuratas. Unde ego Petrus [...] a vobis dicto ffratre Arnaldo de Cadris, camerario, et predictis omnibus, consenciens recognosco me tenere perpetuo, pro vobis et dicto officio camerarie, dictam terram et promi [to ...] quod illam non vendam vel alienabo, in totum vel in partem, sine laudemio et foriscapio vestro et successorum vestrorum in oficio supradicto et quandocumque vendatur vel alienetur, detur [vobis vel] vestris successoribus foriscapium de precio eiusdem, videlicet tercia pars precii in signum directi dominii, et etiam solvere et prestare annuatim vobis et vestris successoribus, [... sancti] Michaelis septembris, dictos quatuor denarios Barchinonenses, vice, loco et compensacione dicte tasche et alia omnia et singula prout supradicta sunt et expressata et [nominata], in omnibus et per omnia. Obligando inde vobis et notario subscripto, nomine dicti monasterii stipulanti et recipienti, dictam terram tamen cum operibus et melioramentis [...] factis et faciendis.

Quod fuit actum in Podio Ceritano, quinto idus madii, anno Domini millessimo CCC^o quadragesimo.

Sig++na ffratris Arnaldi de Cadris et Petri Andree, predictis, qui hec laudamus. Testes huius rei sunt Bernardus de Neva, Petrus Ribera et Raymundus Petri, scriptores Podii Ceritani.

Ego Iohannes de Torrente, vice notarii subscripti, hec scripsit. Sig+num mei Iohannis Montaneri, publici Podii Ceritani et Ceritanie notarii, qui h[ec sig+num] faci et [clausi].

194

1340, novembre, 16

Mals usos. *Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, re-dueix i perdona en part a Cerdà Guerau de Planoles, home de l'abat, qualsevol demanda que pogués fer a causa que Pere i Bernat, germans seus, van morir intestats i sense descendència. Per això rep la quantitat de cent sous.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (12,5×31 cm). Pergamí en força bon estat de conservació. Lletres partides a la part inferior. Al verso: "Acte de diffinició fet per lo abat de la Portella, acorda Garau de Planolas, home propi <...> ", "Sach 6, lletra A, nº 10".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 88; remet a "Sach 6, A, nº 10". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, per nos et successores nostros solvimus semper et deffinimus, remitimus et perpetuo relaxamus tibi Cerdano Guerau de Planolis, homini nostro, et tuis omnem accionem, questionem, petitionem, controversiam et demandam quam contra te seu bona tua aut que f[uerint] Petri et Bernardi fratrum tuorum, condam, habere et movere possem seu aliquialiter intentare, racione intestie et exorquie ipsorum Bernardi et Petri, fratrem tuorum, qui abintestato et sine prole decesserunt. Nullo iure in predictis, per nos tibi diff[nitus], nobis a modo retento vel reservato. Constituentes te super hiis procuratorem et dominum, ut in rem tuam propriam. Et per hac diffinicionem accepimus et habuimus a te facta tibi gratia centum solidos Barchinonenses, de quibus sumus bene paccati, renunciantes excepcioni peccunie non habite et doli. Et ego Arnaldus de Coma Rosa, baiulus de Planolis \pro dicto monasterio/, laudo et concedo omnia supradicta. Et ego dictus Cerdanus laudo omnia supradicta et ea confiteor fore vera.

Actum est hoc XVI die novembris, anno Domini M° CCC° quadragesimo.

Sig++++na fratris Guillelmi, abbatis predicti, Cerdani Guerau et Arnaldi de Coma Rossa, predictorum qui hec laudamus. Testes huius rey sunt Arnaldus Torra et Petrus Royra, diocesis Vicensis, et frater Bartholomeus za Comela, monacus dicti monasterii.

Et Ffrancischus de Boan, qui vice notarii subscripti hec scripsit. Sig+num mei Iohannis Montanerii, [notarii] publici Podii Ceritani et Ceritanie, notarii qui hec subscribo et constat mihi de supraposito in sexta linea, ubi dicitur pro dicto monasterio.

195

1341, juny, 22

Reconeixement de deute. *Jaume de Corbera i el seu fill, Ramon, de Concellabre, reconeixen que deuen a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, senyor seu, la quantitat de quinze lliures i setze sous barcelonesos, com a suma de tots els deutes que tenen, tant amb relació al cens com per qualsevol altre motiu (excepte el pagament del redelme).*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18×28,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Primer dels dos documents inclosos en aquest pergamí (vegeu doc. 196). Al verso: “Debitorum <...>”, “Sach 6, A, n° 9”.
- B. Regest: ACA, Monacals d’Hisenda, vol. 1134, pàg. 88; remet a “Sach 6, A, n° 9”. Per error datat el 22 d’abril de 1341. Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos Iacobus Corbera et Raimundus, filius eius, de Conceyllabre, uterque nostrum in solidum renunciantes beneficio dividende accionis, debemus vobis reverendo domino fratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, domino nostro, quindecim libras et sexdecim solidos Barchinonenses, pro summa et computo omnium debitorum que vobis debemus, tam pro censu temporis preteriti, quam alio quamvis¹ modo, cum carta vel sine carta huc usque, excepta retrodecima quam vobis dare promisimus pro questia quam nobis fecistis eo quia tunc noviter fueratis electus in abbatem dicti monasterii et racione empcionum factarum pro vos et dictum monasterium vestrum ad in perpetuum pro quibus et quolibet premissorum nos tenebamus vobis ad dictam retrodecimam pro solvendam, renunciantes exceptioni summe et computi non factorum et doli, quos dicitur vobis vel cui volueritis persolvemus quando vobis placuerit, obligantes inde vobis omnia bona mea ubique habita et habenda.

Actum est hoc XXII^a die iunii, anno Domini M^o CCC^o quadregesimo primo.

Sig+++na Iacobi Corbera et Raimundi, eius filii, et fratris Guillelmi, abbatis predictorum qui hec laudamus. Testes huius rey sunt Iohannes Berengarii, sartor, Petrus Bernardi de Targasona et Franciscus de Boan, vice notarii subscripti hec scripsit.

Arnaldus Emberitat, publicus Podii Ceritani notarius hec scripsi + facit.

1. *Lectura dubtosa.*

196

1341, juny, 22

Reconeixement de deute. *Jaume Bisbe, de Concellabre, reconeix que deu a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, senyor seu, la quantitat de vuit lliures, onze sous i onze diners barcelonesos, com a suma de tots els deutes que té, tant amb relació al cens com per qualsevol altre motiu (excepte el pagament del redelme).*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18×28,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Segon dels dos documents inclosos en aquest pergamí (vegeu doc. 195). Al verso: "Debitorum <...>", "Sach 6, A, n° 9".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 88; remet a "Sach 6, A, n° 9". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Iacobus Bisbe de Conceyllabre debeo vobis reverendo domino fratre Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, domino meo, octo libras, undecim solidos, undecim denarios Barchinonenses pro summa et computo omnium debitorum que vobis debui huc usque, tam racione census quam alio quamvis modo, cum carta vel sine carta, excepto tamen retrocedicimo quod vobis dare promisi pro questia quam mihi fecistis eo quia tunc fueratis electus noviter in abbatem dicti monasterii et racione plurimarum emptionum per vos et dictum vestrum monasterium factarum ad in perpetuum pro quibus et quolibet premissorum tenore vobis ad dictam retrodecimam vobis dandam et persolvendam renunciatis exceptioni summe et computi non factorum et doli quos denarios vobis vel cui volueritis persolvam quando vobis placuerit, obligans inde vobis omnia bona mea ubique, habita et habenda.

Actum est hoc XXII^a die iunii, anno Domini M^o CCC^o quadregessimo primo.

Sig++na Iacobi Bisbe et fratris Guillelmi, abbatis, predictorum que hec laudamus. Testes huius rey sunt Iohannes Berengarii, sartor, Petrus Bernardi de Targasona et Franciscus de Boan,¹ qui vice notarii subscripti hec scripsit.

Arnaldus Emberitat, publicus Podii Ceritanii notarius hec subscripsit.

1. *Abreujat en boa, amb una titlla.*

1341, juliol, 9

Reconeixement de domini i de sotsestabliment. *Bernat de Salvans, del "Mas Sobirà", de la parròquia de Sant Martí de Biure, atès que rep cada any al mas d'Adàs Jussà, de la parròquia de Sant Andreu de Sagàs, que és del domini del monestir de Sant Pere de la Portella, un quartà d'ordi, sense tenir, però, cap document, reconeix que el cobra amb l'acord de l'abat i del sagristà de l'abadia. Alhora, Guillem, abat del cenobi de la Portella, aprova el cobrament d'aquest cens.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (16 × 32 cm). Pergamí amb alguns forats. Al verso: "Sac 2, lletra C, núm 12."
 B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 26; remet a "És carta de lletra C, n° 12". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Bernardus de Solvans de Manso Superiori, de parrochia Sancti Martini de Biure, ex certa sciencia, atendens et recognocens me recepisse, quolibet anno, in festo Sancte Marie mensis augusti, in manso de Adaz Inferius, de parrochia Sancti Andree de Sagas, qui et que est sub dominio monasterii/ Sancti Petri de Portella, scilicet unum quarta ordei pulcri et recipienti ad mensuram curribilis sensualem, quem dictum ordeum ego et mei recepimus et recepere consuevimus in dicto manso d'Adaz, sine omni inpedimento, a tanto tempore citra quod memoria hominum non existit, sine titulo set tamen bona fide. Rursus ego, dictus Bernardus de Solvans, ex certa sciencia, recognosco dictum censum tenere, habere et possidere sub dominio vobis religiosi Guillelmi, abbas dicti monasterii de Portella, et successorum vestrorum sive officio sacristie eiusdem monasterii, et de predictis firmam iure prestare in posse vestri omnibus querelantibus. Quia [...] nos Guillelmus, Dei gratia abbas dicti monasterii de Portella, firmamus, laudamus et approbamus tibi dicto Bernardo de Solvans et tuis, perpetuo, dictum ordeum censualem in et super omnibus bonis dicti mansi d'Adaz. Itaque dictum ordeum sensualem habeatis, receptatis et teneatis quolibet anno semper¹ nobis et successoribus nostris, sine contradicto tocius persone salvo tamen iure dominio noster et nostro monasterio et officio sacristie, in omnibus et per omnia nullo iure obstante.

Actum est hoc VII° idus iulii, anno Domini M^o CCC^o XL° primo.

Sig+num Bernardi de Solvans predicti, qui hec laudo, concedo et firmo. Sig+num ffrater Guillelmus,² abbas Portellensis predicti, qui hec laudo et firmo salvo iure dicti monasterii in omnibus. Nos, ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Portellensis, firmamus salvo iure dicti monasterii et officio sacristie in omnibus +.* Sig+num ffratris Bartholomei ça Comela, monachi et sacriste dicti monasterii, qui hoc firmo salvo iure dicti officii sagristie in omnibus. Testes huius rey sunt Petrus Guillelmi de Podiolo de Sagas, Arnaldus de Muyals de Biure, Guillelmus za Costa et Petrus de Valle.

Sig+num mei Raymundi de Condeminis, [rectoris et] notarii publici ecclesie et parrochie de Sagas, in cuius manu Iacobus dez Quadres, baiulus dicti sacriste, die II idus agusti, anno predicto, Huguetus de Speluncha, rector ecclesie de Biure et notarius p[ublicus, qui h]oc scribi fecit et clausit hoc su[o signo].*

1. *Lectura difficil.* 2. *Sembla* Guillelmi.

198

1341, octubre, 1

Reconeixement de tenir un mas del monestir. *Jaume Vila-rasa reconeix [a l'abat] del monestir de Sant Pere de la Portella que té el mas de Vila-rasa per l'esmentada abadia.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 152; remet a "Signat de núm. 148". Vegeu doc. 311.

Lo acte de regoneixensa de Jaume Vilarrasa, que féu del dit mas al monastir de la Portella, a las calendas de octubre de 1341, closa per Casals, rector de Sant Quirse, signat de nuº 147.

199

1341

Capbreu. *Capbreuació del terme de Sagàs. Hi ha confessions de masos (el mas d'Adàs Jussà), casals i quintanes, honors, peces de terra i de vinya, feixes, coromines i banades de terra, fetes per Pere Trull, Bernat Ponç, Pere Guillem de Pujol, Pere Bucfart, Pere Rovira, Pere des Casals, Maria Cirera, Elisenda Roqueta, Jaume de les*

Cases d'Adàs, Pere sa Sala, Antoni de la Codina d'Adàs, Bernat d'Adàs Jussà, Elisenda d'Adàs Sobirà, Pere —fill de Guillem Escobet—, Guillem Escobet de Xiulans, Ramon de Xiulans Jussà, Pere Ermengol, Joaquina de Xiulans Sobirà, Pere de Torrentbitó i Jaume des Quadres. Ramon de Coromines, rector de Sagàs, confessa pagar una gallina. Pere des Coll i Perpinyà tenen diverses cases a la sagrera de Sant Andreu de Sagàs.

[A]. Original perdut. Tenia nou folis.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 26-32; remet a "És lletra C, n° 15, y va ab lo sach segon". Vegeu doc. 310.

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 57; remet a "És lletra C, n° 15, y va ab lo sach segon". Vegeu doc. 310.

a. Regest: J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàgs. 74-76.

Un capbreu de Sagàs, fet en lo any 1341, en lo qual Pere Trullo confessa tenir, en domini de la Portella, una feixa de terra, en la cumba de Truillo, nomenada la feixa Cortal, que afronta de orient ab lo rech de la font de Truillo y de ponent ab un camí públich, y que fa la quarta part dels esplets y un dinar al batlle. Folio 1.

Bernat Pons confessa tenir, així mateix //²⁷ y en la mateixa parròquia de Sagàs, tres feixas de terra contigüas, sobre la font de Truillo, termenadas de orient ab la honor d'en Truill, de mitgjorn en lo camí públich, de ponent en Rieter y de tremuntana ab una riba, y fa de censos una smirra de ordi. Folio 1.

Pere Guillem de Pujol confessa tenir, de la mateixa manera, en la mateixa parròquia, una coromina que afronta de orient ab lo camí que va de Vilalta a las Quadras, en lo coll de Vellbelus, en la coromina de Queralt y en lo honor de Pou y en la Ribagrossa qui va al Pou. Y fa tasca de pa y vi y així mateix té un camp plantat de vinya, dejús lo seu colomer. Folio 1.

Pere Buchfart confessa tenir, en dita parròquia y de la mateixa manera, una bonada¹ de terra, la qual és entra lo mas Buchfart de la Rovira, qui es termena de orient ab lo mas de la Rovira y de mitgjorn en algun bach y ab la riba que està sobre la vinya y hort de Buchfart y en lo torrent que discorra del mas de la Ciera. E més, altra benada de terra, qui és devant lo hort demunt dit y termena ab lo torrent del hort en lo gorch de las Puellas, en lo single mitjà devant lo hort; és en lo eregall que discorre del seller de Buchfart. E més, duas feixas de terra contigüas, en lo lloch dit les Escures sobre la vinya. E més, altra banada de terra, la qual és per la hera e tina d'en Comellas, que termena en

dita hera, en lo honor de la Rovira. De totas las quals terras fa tasca de pa y de vi y sens de 2 sous y vint diners e un menjar al batlle. Folio 2.

Pere Rovira, de la mateixa parròquia, confessa tenir en ella y en lo mateix domini sich feixas de terra prop se la Rovira,² vers lo mas de Casals, in Comelario,^{//28} olivaris contiguas y en Comelario entre se Rovira, in fundo dicti Comelaris de la Paret Grossa avall e de la vinya de la Folgossa eballe³ del single de la Roca Grossa aball. Y de tot dóna tasca. Y així mateix confessa tenir algun sens que pren en lo mas Daytossa, per una pessa de terra que és lo mateix domini, que correspon al monastir una gallina y mitja e duas punyeras de ordi. Folio 2.

Pere Descasals confessa, de la mateixa manera, en lo mateix domini, una pessa de terra, sobre lo mas des Casals, que-s diu la Plana, termenada en la Serra Dalt, y duas feixas contiguas en la mateixa plana, terminadas ab en Pujulet, y altres duas feixas contiguas, termenadas de orient ab la mateixa plana, de ponent ab un juncar, de tremuntana ab una coromina. E més, totas las terras e vinyas ditas la Conemina, de terminis fixis [...] usque in via o carrera missadera de Sirera et a Fon<t> Juncar, de mitgjorn fins al camí públich. Y fa de tasca un pesal de canselada, un feix de palla, setze punys de civada, una punyada de forment, un sester de ordi e dos menjars al batlle. Folio 3.

Maria Cirera e Bernat Cirera confessan, en lo mateix domini tenir y en la mateixa parròquia, la vinya y terra que és entre la riba de las Oliveras y la Ribagrossa y fins a la barquera de Ser-rateix y de Queralt y entre sus al single, y així mateix confessa tenir, a Rroquers, tres pessas de terra contiguas, que termenan ab lo clotet d'en Rovira y tenen fitas. Y més tenian ^{//29} una bonada de terra dita los Forts de Ribagrossa amunt y lo camp del Quer. Y fa tasca y sens un pesal de canselada, un feix de palla, un sester de civada, una punyera de forment y dos menjars al batlle. Folio 4.

Elicenda Roqueta confessa tenir, de la mateixa manera, en la mateixa parròquia, un tros de terra que era estat de Cirera, en un lloch dit Campdeturris, termenat ab termes, y diu que-n fa tasca. Folio 4.

Jaume de las Casas de Adàs confessa tenir tres pessas de terra prop lo lloch de se Sala,⁴ de las quals diu que fa tasca y de sens una gallina y un menjar al batlle. Folio 4.

Pere Sesala⁵ confessa, així mateix, tenir en la mateixa par-ròquia, una pessa de terra y vinya dita lo Mayol del Quet de Adàs, que termina en la carrera bergadana e ab la carrera mis-sadera y ab lo mas de Joulans. Y fa tasca y sens un parell de gallinas. Folio 4.

Antoni de la Codina de Das confessa, del mateix modo, que té una pessa de terra, que era de Das, y altre pessa en lo Comellar de las Creuetas y altre pessa de terra en Coquets, que termena a Adàs Jussà y fa tasca y divague aquesta pessa de terra del mas de Jaulans. Folio 5.

Bernat de Adàs Jussà, del mateix modo, confessa tenir per dit monastir, en dita parròquia, lo mas de Adàs Jussà y fa de cens una perna de porch e una gallina y mitja, una quartera de civada, un parell de pollastres, dos mitgs cortés de vi y un anyell. Folio 5.//³⁰

Na Elisenda <de> Daz Sobirà y en Ramon son fill confessan tenir del mateix modo una feixa dita la feixa de Sant Pere, que és termenada a la feixa de Serrateix. Y més, una capsada de terra que és al cap de la dita feixa, a part de occident. E més, un clotet de la Figuera, que termeneja ab lo honor de Quadres. E més, una bonada de terra, que termena en la panada de la Codina, així com lo torrent <h>o departeix entre sus en la ribera del Ponterró, de la qual fa tasca. E més, unas terras ditas los Vinyals, que són sobre los camps de la riera, que afrontan ab lo honor d'en Codina. Y més, un camp qui és prop lo joncar del dit Codina, entre sus al torrent, y fa de cens una smirra de ordi, un parell de gallinas y setse diners. Folio 6.

Pere, fill de Guillem Escobey,⁶ confessa de la mateixa manera que té una feixa dita la Sercosa, al cap de la iglésia de Sagàs. De ella dóna la quarta part dels esplets y més que fa per unas casas de la segrera de Sagàs, prop de la iglésia, 2 sous. Fol. 6.

Guillem Scobey de Joulans, així mateix, confessa que té una pessa de terra dita lo Clotet, que termena ab lo canemar de Joulans Rocà⁷ e ab la carrera pública e ab lo regaró del Pou, y que n fa de cens un parell de polls. Folio 6.

Ramon de Jaulans Rosà⁸ confessa tenir, així mateix, la Coma que és entre las Casas de Jaulans, entre sus la Ribagrossa de Sant Climent y de la Morera, entre sus a la font del Prat. Y més, de totes las terras y vinyas que són sobre Scobey y així com termenan en los honors de Torrent//³¹bito, en lo camí públich y en lo Pou.

Y més, té altre terra nomenada la Coma Mella, que termena ab lo honor de Scobey y ab lo torrent, y altre terra dita Caner, qui és per la font, e termena ab la carrera qui va al Solà d'en Scobey y ab lo honor de Sant Andreu de Sagàs. E altra pessa de terra, dita la Casamina, que termena ab lo camí biguetà y ab la feixa d'en Codina y ab lo planet de Jaulans. E més, té altre terra dita lo Cap de las Feixas y termena ab la coma de Molar y afronta ab lo camí bigatà y en lo torrent del Molar. Y més, altra pessa de terra dita la Coromina de Adàs, que termena ab lo Quer de Adàs y ab los honors d'en Sala de Jaulans. Y més, confessa una messada de terra dita la Alsina, dejúss la Cassalleria de Sagàs, que afronta ab la dita Cassalleria y fa de sensos 6 sous y una gallina. Folio 7.

Pere Armengou confessa de la mateixa manera tenir per la Portella, en la mateixa parròquia de Sagàs, una terra dita Camp de Coma Àlber, termenada ab lo camp de Biure a en la Roca Grossa. Y més, altre terra dita lo pla de Rexachs, així com <h>o divideix una riba grossa, la qual és sobre lo honor de Sant Andreu que ell mateix tenia. Fa tasca al abat de la Portella y un parell de gallinas de censos, tots anys. Folio 7.

Joaquima de Jaular⁹ Sobirà confessa del mateix modo tenir una feixa de terra, en un lloch dit la Coromina, y termena de orient ab lo honor del mas de Jaulans y a mitgdie ab lo honor d'en Codina y en lo camí biguetà.

Ítem, al coll del Gat, altra pessa de terra que termena ab los honors d'en Sala y d'en Adàs Rosà,¹⁰ en la Coromina d'en Guinart y fa tasca de pa y vi y safrà.¹¹ E més, té un casal qui és a la quintana de Jaulans, qui termena ab las casas d'en Scobey y en la carrera pública. Fol. 7.

Pere de Torrentbitó confessa tenir, de la mateixa manera, los honors de Torrentferiol, que termena a part de orient ab lo camí qui va de Torrent a Valldaura y de occident ab lo single del Serradell, de tremuntana en la parada de Campmurgad. Fa de cens sinch sesters de bon ordi. E més, de una bonada de terra dita Comellar dels Caus, termenada de totas parts ab los honors d'en Scobey. Altra banada de terra al Quer del Boix y de allí al eregall qui discorre de la cabana. Y més, tot lo comellar de terras de Camp d'Obela. Y més, a Sots Vila, una terra y vinya, que és sobre de la vinya de Jaulans Rosà, entra sus a la Ribagrossa y fa tasca de pa y de vi y de cens un pesal de canelada, dos parells

de gallinas, 16 diners, un feix de palla, un sester de civada, una punyera de forment y dos menjars al batlle. Folio 8.

Jaume Desquadres, en la parròquia de Sagàs,¹¹ confessa tenir, en lo lloch de Adàs Sobirà, un casal e quintana en un clotet de terra contígua prop la cantera de Adas, termenat per termes. E més té una pessa de terra, en las closes d'en Casses, que termina de orient ab lo honor d'en Sala, e a mitgdie d'en Cases y de tremontana ab lo honor de Adàs Jusà, del qual fa tasca y així confessa tenir la batllia per dota senyoria. Fol. 9.

Ramon de Conaminas, rector de Sagàs, confessa fer una gallina de sensos al senyor abat. Folio 9.

Pere Descoll, de la segrera de Sagàs, confessa fer 12 diners de sensos per una casa que fou d'en Serra. Folio 9.

Perpenia confessa fer tres sous de sensos per algunas casas en la segrera de Sagàs, devant lo hort del rector, y afronta ab la rectoria de Sant Andreu de Sagàs. Folio 9.

Lo qual capbreu fonch fet en lo any del senyor de 1341. És carta de lletra C, n° 15.

1. En lloc de banada. 2. En realitat: sa Rovira. 3. Potser amb el significat de davallar. 4. En realitat: sa Sala. 5. En a: Pere de la Sala de Dac. 6. En a: Escobell (potser era Escobet). 7. Evidentment, Jussà. 8. Sic. De fet, en a: Ramon de Joulans Jussà. 9. Correspon al mas ara anomenat de Xiulans [Sobirà]. 10. En realitat, Jussà. 11. En a: Jaume de Quadres de Sant Maurici. Més endavant "El Quadres tenia la batllia de sac per la senyoria del monestir de la Portella al terme de Sagàs."

1342, juliol, 20

Compra del monestir. *Beatriu de Maçanós, muller de Guillem de Vila corba, donzell, senyor de Maçanós, d'acord amb el seu marit, ven a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, el domini que té sobre els masos dels Torrents, d'en Vila [prop de la Vileta?], de Comelles i del Vilar, situats a la parròquia de Sant Sadurní de Rotgers, amb els censos que hi rep, i un pollastre de cens que Guillem Ramon d'Alou, de la vila de Berga, li deu per uns drets sobre els delmes de la parròquia de Santa Maria de Gardilans, pels quals ha de retre homenatge. El preu de la venda és d'onze lliures barceloneses de tern (cinc pels masos de Rotgers i sis pels delmes de Gardilans).*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (43 × 42 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, encara que té algunes taques i algunes zones amb la tinta descolorida, sobretot a baix. Al verso: "Saccus 3, littera G, núm. primo", "Venda de tres masoveries [...] a Gardilans [...]", "Carta del monastir de la Portella, dels hòmens propis que a [...] a Castell. Los Torrents los posseex don Francisco Tort".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 43-44; remet a "És carta de lletra G, n° 1". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos, Beatrix de Mazanos, uxor Guillelmi de Vilacorba, domicelli, domini de Mazanos, Vicensis diocesis, cum consilio et voluntate dicti viri mei et nos idem, Guillelmus, ambo insimul, non vi coacti nec dolo inducti nec in aliquo circumventi, pro mera, libera consulta atque spontanea voluntate, per nos et omnes nostros, natos et nascituros, cum hoc presenti publico instrumento in perpetuum valituro et duraturo, vendimus et concedimus, et ex causa pure et perfecte vendicionis, cedimus et tradimus domino Deo et monasterio Sancti Petri de Portella et vobis ffratri Guillelmo, Dei gracia abbati eiusdem monasterii, Urgellensis diocesis, et successoribus vestris, perpetuo, totum dominium et ius quod habemus et haberi debemus, recepimus et recipere consuevimus in manso dez Torrens et in manso den Vila et in manso de Comeles et in manso dez Vilar, qui omnes sunt in parrochia de Roges, videlicet, in quolibet predictorum, unam argenzadam carniū salsarum porci et unum sestero cibate censualem, pro alodio francho quitio et inmuni¹ dictis mansis et quolibet [predictorum]. Item vendimus et concedimus, perpetuo, domino Deo et monasterio et vobis ffratris Guillelmo predictis et successoribus vestris, pro alodio francho, quitio et inmuni, ut predicatur, unum pullum galline domestice censualem, quam Guillelmus Raymundi de Alodio, ville Berge, nobis facit et facere debet, quolibet anno, pro decima parrochie Sancte Marie de Gardilans, quem pro nobis tenet et homagium quod nobis inde facere debet et totum ius et dominium integritur quecumque habemus et habere debemus in dicta decima quocumque racione vel causa. Hanc autem vendicionem et concessionem² de predictis omnibus et singulis vobis fe[cimus], sicut melius dici fueri vel intelligi potest et debet, ad vestrum vestrorumque salvametum et bonum et sanum intellectum, extrahentes predicta omnia et singula n[unc] de presenti de nostro nostrorumque iure et dominio et in vestrum vestrorumque ius et dominum transferimus et transportamus, irrevocabiliter, inter vivos, imponentes vos nunc, de presenti, de predictis, in veram plenam et corporalem possessionem seu quasi.

Confitemur etiam, pro nobis et nomine vestro, precario possidere dictam possessionem seu quasi, donec eandem per vos vel vestros nactos fueritis seu adeptus et eandem predictam possessionem seu quasi vobis tradere promittimus et vos positus, auctoritate vestra propria, percipere vel facere percipi quandocumque volueritis, absque omni contradiccione et impedimento nostri nostrorumque. Constituentes vos in predictis dominum et procuratorem tamquam in rem vestram propriam, ad habendum, tenendum omnique tempore in pace possidendum, dandum, vendendum, inpignorandum, alienandum, excomutandum et omnia alia quecumque volueritis faciendum, quecumque nos possemus ante contractum huiusmodi presentis vendicionis et concessionis, quam vos et successoribus vestris et dicto monasterio in hiis omnibus universis et singulis supradictis, damus et concedimus totaliter vices nostras, iura, voces et acciones re[a]les et personales, utiles et directas, mixtas et coherentes et quascumque alias nobis competentes et competere debentes. Quibus vocibus, iuribus et accionibus nostris positus vos et vestri successores et quoscumque volueritis agere, uti et experiri, in causa et extra causam, in iudicio et extra iudicium et etiam ubique. Mandantes nichilominus Guillelmo Raymundi de Alodio predicto, cum hoc presenti publico instrumento, perpetuo valituro et duraturo, vicem epistole, in hac parte in se gerenti, quatenus dictam decimam, pro vobis et dicto vestro monasterio et successoribus vestris, tenere in feudum fateatur. Et vos et dictum vestrum monasterium semper in eadem dominum recognoscat et predicta decima dictum pullum vobis et successoribus vestris, anno quolibet, perpetuo, faciat et facere et tradere teneatur, in signum feudi et veri domini, et vobis et dictis successoribus vestris de dicto feudo tamquam domino, in omnibus et per omnia, respondeat et obediat prout nobis respondere et obedire tenebatur. Et etiam hominibus dictorum mansorum dez Torrens, de za Vila, de Comeles, dez Vilar et cuilibet eorum quod dictum censum et omnia supradicta vobis et successoribus vestris et dicto vestro monasterio, bene et fideliter et absque dominucione aliqua, tradant et deliberent, prout vobis tradere et deliberare consueverunt, debebant et tenebantur, quem dictum Guillelmum Raymundi de Alodio et suos et dictos homines alios et quoslibet eorum super hiis omnibus et singulis supradictis vobis et dicto monasterio et dictis vestris successoribus aut cui vel quibus volueritis dumcius totaliter absolvendos. Pro precio autem harum vendicionum accepimus a vobis XI^m libras Barchinonenses de

terno, videlicet predicto dominio, iure predicte decime et antedicti pulli vobis solvendo sex libras et pro predictis redditibus quinque libras Barchinonenses de terno, super quibus quia a vobis bene peccati sumus et contenti ad nostram voluntatem, renunciamus omni excepcioni dicte peccunie et precii non habiti,³ non numerati et non recepti et vendicionum predictorum non factarum et doli et etiam legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur certificati enim de plurivalencia predictarum quiquid hec que vobis vendimus plus valet nunc vel a modo valebit precio antedicto totam illam plus valenciam domino Deo \et dicto vestro monasterio/ vobis et vestris successoribus vel quibus volueritis, ob remedium animarum nostrarum, damus, concedimus et remittimus,⁴ donacione firmissima et irrevocabili inter vivos, promittentes nichilominus vobis et dicto vestro monasterio et dictis successoribus vestris salvare totam presentem vendicionem et eam vobis et vestris successoribus et dicto vestro monasterio vel quibus volueritis faciemus tenere et habere ac perpetuo, potenter et pacifice, possidere et de firma et legali eviccione et garentia vobis et vestris et quibus volueritis teneri promittimus, ita quod si ab aliqua persona, privata vel extranea, pro predictis, in totum vel in parte, questio aliqua vel demanda contra vos vel vestros successores aut bona vestra vel dicti vestri monasterii moveretur, statim ponemus nos ante vos et successores vestros et dictum vestrum monasterium et bona eiusdem et satisfaciemus ac ius firmabimus et respondebimus pro vobis et vestris, ante causam, in causa et post causam, in iudicio et extra et in principio litis suscipiemus in nos honus litigii et agemus et ducemus causam vel causas, nostris propriis sumptibus et expensis, a principio litis usque ad finem, et vos vel vestri, si malueritis, possitis [ipsam causam vel causas] agere, ducere et tractare per vos meipsos et successores vestros aut quos volueritis super hiis, tamen vobis \et vestris/ semper eleccione servata remittendo vobis et vestris ex pacto necessitate denunciacionis, et si vos vel vestri eligeritis tractare sive ducere ipsam causam vel causas in propria persona, promittimus vobis et successoribus vestris [restituere] et [emendare] omnes expensas circa litem factas et totum quantum a vobis vel vestris evictum fuerit, simul cum omni dampno, gravamine et missione ac interesse que inde sustinueritis vos vel vestri successores sive obtineatis in causa sive subcumbatis sive lis vel causa terminata sive non, super quibus tradatur vobis et vestris simplici verbo, nullo genere probacionis [...], pro quibus omnibus et singulis a nobis et quolibet

nostrum attendendis, servandis et complendis, obligamus vobis et successoribus vestris et dicto vestro monasterio et quibus volueritis omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint et specialiter promittibus vobis et dictis successoribus vestris dictos census, redditus, ius et dominium [...] facere, tenere et habere, pro libere, francho et alodio [...] et si forte per aliqua persona, cuiuscumque dignitatis, potestatis vel condicionis vel status vel sexus existat, vobis vel dicto vestro monasterio vel successoribus vestris fieret, aliquo tempore, questio aliqua vel contentio moveretur, quod dictos census et redditus de Rogers ius et dominium feudi, decime [...] quos vobis vendimus non essent alodium meum franchum, quitium et immunem, nos incontinenti obponemus super premissis nos ante vos et dictum vestrum monasterium et dictos successores vestros et defendemus dictam questionem nostris propriis sumptibus et expensis ut superius laciis est iam dictum. Et si forte quod absit in dicta causa subcumbuerimus, non obtinendo dictos census et redditus, ius et dominium, dicte decime esse vel fuisse alodium nostrum franchum ut predicatur vel dictam questionem non defenderamus et pro hiis dicti census vel redditus ius et dominium predicti vobis et vestris dictis successoribus fuerint aliquialiter inpediti, nos in hoc causa pro predictis de presenti, per nos et omnes successores nostros, natos et nascituros, nunc ut ex tunc et tunc ut ex nunc, obligamus vobis et dictis successoribus vestris et dicto vestro monasterio, specialiter mansos nostros de za Coma, parrochie Sancti Vincencii de Mazanos, et de Valmanya, parrochie de Mazanos, ita videlicet quod vos et dicti successores vestri vel quos volueritis, possitis in dictis mansis vel altero ipsorum in quo vos vel successores vestri malueritis dictos census, redditus, ius et dominium predicti et etiam sumptus et expensas quos vel quas inde feceritis recipere vel facere recipi vestra propria auctoritate absque omni faticha et requisicione nostra vel nostrorum et etiam absque omni impedimento nostro et nostrorum, super quibus dictis sumptibus et expensis credatis⁵ vobis vel dictis successoribus vestris simplici verbo ut predicatur. Volumus etiam quod specialis obligacio nullatenus deroget generali neque [...]. Et etiam dicimus et mandamus expresse hominibus et mulieribus, presentibus et futuris dictos mansos nostros tenentibus et cuilibet eorum, ut vobis et dictis successoribus vestris in dicto casu, de dictis censibus, redditibus, iuribus et dominium, videlicet quatuor argenciatis predictarum carnum salsarum porci et dictos \quatuor/ sesteros de cibate cen-

suales et in dicto pullo racione decime de Gardilans et etiam de sumptibus et missionibus quos vel quas inde predictis feceritis vel sustenueritis, respondeant et hobediant et eosdem tradant, delibarent quiete et perfecte, unde ego Bernardus za Coma de Mazanos et ego Arnaldus de Valmanya, parrochie de Mazanos, precibus et mandato dictorum dominorum nostrorum, per nos et omnes nostros, natos et nascituros, ambo in simul et nostrum in solidum, gratis et ex certa sciencia, promitimus bona fide ac firma et legali stipulacione vobis dicto domino abbati et successoribus vestris aut cui volueritis in dicto casu d[are] et tradere, quolibet anno, ad vestram vel vestrorum requisicionem, incontinenti, dictos census, redditus et dictum pullum, ius et dimidium dicte dicte⁶ decime racione predicta et expensas et missiones antedictas, absque omni mora et contradiccione et diminucione de bonis domini de Mazanos vel vestris. Et pro hiis omnibus et singulis obligamus nos et quilibet nostrum vobis et dictis successoribus vestris nos et omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda ubique et renunciamus quantum ad hec legi de principali primo conveniendo et beneficio dividende accionis et auxilio senatus consulti Valleyani et omni alii iuri, racioni et consuetudini, quibus possemus contra predicta venire, et etiam nos dicti venditores renunciamus quantum ad hec beneficio dividende accionis et nove constitutioni de duobus reys et omni alii iuri, racioni et consuetudini quibus possemus contra predicta venire. Et expresse nos, dicta Beatrix, cerciorata de iure nostro per notarium infrascriptum, renunciamus quantum ad hec doti et sponsalicio nostro et auxilio senatus consulti Valleyani et iuri ypothecarum nostrorum, iurando per Deum et eius sancta quatuor Evangelia, coram nobis posita et nostris propriis manibus corporaliter tacta, predicta servare et complere et non in aliquo contravenire racione dotis et sponsalicii nostri vel modis aliis quibuscumque.

Quod est actum XIII° kalendas augusti, anno Domini M^o CCC^o quadragesimo secundo. Sig++na Beatricis predictae, qui hec laudamus, firmamus et iuramus, et predicti Guillelmi de Vilacorba, domini de Mazanos, laudamus et firmamus. Sig++na Bernardi za Coma et Arnaldi de Valmanya, fideiussores predictorum, qui predicta omnia laudamus et firmamus.

Testes huius rey sunt ffrater Arnaldus dez Quadris, camerarius monasterii predicti, Arnaldus de Domo Sancti Petri de Gardilans, Berengarius dez Quer, parrochie de Palomera, Iohannes dez Sola, Raimundus de Beluz et Raimundus, filius Raimundi de Buatela.

Sig+num Raymundi de Castello, rector ecclesie Sancti Vicencii de Palmerola et notarii publici eiusdem locii, qui hec scribi fecit, cum literis suprapositis in XIX [linea], ubi dicitur dicto vestro monasterio, et in XX° III° linea, ubi dicitur et vestris, et in tricesima quatuor lin<e>a, ubi dicitur quatuor, et cum literis rasis et rescriptis in XXX^a VII lin<e>a, ubi dicitur dominium, et clausit die et anno [quo supra].

1. *Amb correcció.* 2. *Lectura molt difícil.* 3. *Amb correcció.* 4. *Corregit.*
5. *Amb correcció.* 6. *Sic.*

201

1344, abril, 20

Remissió [i lluïció]. *L'abat del monestir de Sant Pere de la Portella perdona els deutes que pot tenir Marc de Coromines pel fet d'haver venut el mas de Coromines, de la parròquia d'Olvan, que era alou del monestir de la Portella. [Cal suposar que aquesta remissió devia anar acompanyada del pagament del lluïisme.]*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 54; remet a "És carta de lletra A, n° 21". Vegeu doc. 310.

Remissió que fa lo abat de la Portella a March de Condeminas de tot lo que li podia dèurer per rahó de haver venut lo seu mas de Condeminas de la parròquia de Olvan, que diu està en alou de la Portella. Fet a 12 de las chalendas de maig de l'any 1344. És carta de lletra A, n° 21.

202

1344, agost, 5

Compra del monestir. *Jaume Boix ven a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella el cens de dues gallines que rep en dos trossos de terra del mas de la Vila, de la parròquia d'Olvan, que són part del domini de l'abadia i que s'anomenen Querol i la Feixa de Coscó. Se n'esmenten les afrontacions.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 53; remet a "És carta de lletra A, n° 20". Vegeu doc. 310.

Altre venda que fa Jaume Boixó al abat de la Portella de uns sensos de un parell de gallinas que ell rebia quiscun any sobre dos trossos de terra del mas de la Vila, de la parròquia de Olvan. Y diu són en alou del mateix abat. Lo un tros se diu Querol y afronta per duas parts ab lo mas de Minovas y per altre ab lo camí públich; lo altre tros se diu la feixa de Coscó, que afronta de totes parts ab lo mas de Minovas. Fet a las nonas de agost del any 1344. És carta de lletra A, n° 20.

203

1344, agost, 31

Compra del monestir. *Jaume Boix ven a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella el cens de tres sous i quatre diners que rebia de la vinya de Joan Mercer, situada a la parròquia de Llavaneres i que forma part dels dominis de l'abadia. A més, li ven el cens de dues gallines i els drets que tenia sobre el mas de Bernat Minoves i el mas de la Vila, situats a la parròquia d'Olvan.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 53; remet a "És carta de lletra A, n° 19". Vegeu doc. 310.

C.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 59; remet a "És carta de lletra A, n° 19". Vegeu doc. 310.

B

Venda que fa Jaume <...>¹ al abat de la Portella de uns sensos de tres sous y quatre diners que rebia sobre la vinya y terras de Joan Mercurio² en la parròquia de Levaneras que diu estan en alou del mateix monastir y també li ven un sens de un parell de gallinas y tots los drets que tenia sobre lo mas de Bernat Minoves y lo mas de Zavila de la parròquia de Olvan. Fet lo die antes de las chalendas de setembre, any 1344. És carta de lletra A, n° 19.

C

Venda que fa Joan³ Boixó a la Portella de sensos de 3 sous y 4 diners que rebia sobre la vinya de Joan Mercario, en la parròquia de Llevaneras, la que diu està en alou del senyor abat. És feta lo die abans de las chalendas de setembre, any 1344. És carta de lletra A, n° 19, està en lo sach A perquè conté cosas que tocan a la parròquia de Olvan.

1. Espai deixat en blanc. 2. Mala lectura de Mercurio. 3. En realitat era Jaume.

[13]44

Compra de l'abat. *Guillem Ramon de Vall, fill de Jaume de Vall, cavaller, difunt, juntament amb la seva muller, Saurina, i amb Blanca, dona de l'esmentat Jaume, [d'acord amb] Pere Guillem de Pujol, batlle a la parròquia de Sant Andreu de Sagàs, reconeixen (?) a Guillem, [abat del monestir de Sant Pere de la Portella], que rebien un cens en el graner que hi té el monestir, el qual sembla que fou comprat per l'abat pel preu de trenta-sis lliures i mitja de moneda barcelonesa.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19,5 × [19] cm). Només es conserva la meitat dreta del pergami. Amb alguna taca. Al verso: "Falta molt pergami. Apar una procura feta per Jaume de Valle per donar possessió al abat de la Portella de cosas de Sagàs", "Per lo abat de la Portella", "Sac 6, littera A, nº 4" (ratllat), "Sach 1, C, 18".

[...Guillelmus Raymundi de Valle, filius] venerabilis Iacobi de Vall, quondam, militis, et Saurina, uxor eius, et Blanca, uxor dicti venerabilis Iacobi, [...] Petrum Guillelmi de Podiolo, baiulum nostrum parrochie Sancti Andree de Segaciis, presentem procuratorem, [...]onem seu quasi, pro nobis et nomine nostro et cuiuslibet nostrum, venerabilem et religiosum in Christo presentem fratrem Gui[llelmum ...]cumque alium voluerit loco et voce ipsius et sui dicti monasterii de omni illo censu et levada et omni [...] nostri predecessores recipiebamus et recipere et habere debebamus et consueveramus in granerio dicti venerabilis ab[batis ...] alio iure et parte iuris quod baiulus noster de Palacio recipiebat et recipere debebat in predictis [...] debebat in predictis, que omnia dicto venerabili abbati et ipsius monasterii et successoribus suis perpetuo vendi[...] \eo lacius continetur/ etiam de possessione huiusmodi tradita instrumentum faciendi fieri et firmandum, prout vobis videlicet necnon [...] precium dicte vendicionis a dicto venerabili abbate quod est triginta et sex librarum et dimidie Bar[chinone [... f]aciendum et firmandum. Et [...] ac generaliter omnia alia universa et singula in predictis et circa predic[tis ...] in predictis necessaria fuerint sive etiam opportuna libere faciendum, tractandum et procurarandum¹ quecumque nos [...] vos dictum procuratorem nostrum super predictis ab omni onore satis dandi promittimus notario infrascripto stipu[...] aut interesse potest et poterit iudicio sisti et iudicatum solvi cum suis clausulas omnibus et nos [...] seu procuratum fuerit \in predictis/ et nullo tempore revocabimus sub bonorum nostrorum omnium ypochecha[...]

[Actum est hoc ... M^o CCC^a qua]dragesimo quarto.

Sig+num Guillelmi Raymundi de Valle. Sig+num Saurine, uxor eius. Sig+num [...] Petrus de Stolesio, notarius, Franciscus Cordellos et Bonanatus des Lachs.

[...] pro Raimundo de Quintanis, rector ecclesie eiusdem loci qui hec scripsit et clausit cum superposito in octava [...] linea, ubi scribitur in predictis.

1. *Sic.*

205

1345, febrer, 13

Reconeixement d'ésser home del monestir. *Pere de Coromines, que habita a Gironella, confessada a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que és home propi, soliu i natural seu. En reconeixement d'aquest domini, es compromet a donar cada any, per sant Joan Baptista, sis diners barcelonesos. A més, fa homenatge de boca i mans.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11 × 23 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i la tinta una mica descolorida. Al verso: "Sac 6, lletra H, n° 8", "No toca al sach sisè, sinó al 4", "Acta de regonexensa feta per Pera de Coromines, com a home propi del monastir de la Portella <...>", "Pere de Condemines, habitant en Gironella, confessada ser home propi de la Portella, no diu per què <...>".

Sit omnibus notum quod ego Petrus de Condemines, de habitacione castris de Gerundella, ex certa sciencia, testimonio huius publici instrumenti confiteor et recognosco vobis reverendo in Christo domino Guillelmo, Dei gracia abbati monasterii de Portella, quod sum homo vester, proprius, solidus et naturalis, ubique sim vel stem, longe vel prope, cum omni prole, nata et nascitura, quare promitto vobis et vestris successoribus, per me et meos, quod ero bonus et ffdelis et portabo vobis et vestris succesoribus bonam et legalem fidem, in omnibus et per omnia, sicut homo proprius, solidus et naturalis debet esse et portare suo domino naturali, promitens nichilominus vobis et succesoribus vestris predicta attendere et complere et non contravenire. Et in recognicione domini promitto vobis facere annuatim, in festo Sancti Iohannis babtiste, sex denarios Barchinonenses, pro quibus omnibus et singulis supradictis obligo vobis et successoribus vestris omnia bona mea,

tam sedentiam quam moventiam, et in signum mei domini facio vobis homagium ore et manibus [comendatum] et sub fide huius homagii promito predictam tatendere¹ et complere. Renuncians quo ad hec per pactum expresum omni foro ville, castri seu burgii aut civitatis et omni alii iuri, racioni et consuetudini contra predicta repugnantibus iurando per Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus meis corporabiliter tacta, quod contra predicta vel aliquod predictorum non veniam aliquo modo.

Actum est hoc idus februarii, anno Domini M° CCC° XL° quarto.

Sig+num Petri de Condemines predicti, qui predicta firmo et iuro, presentibus testibus Petro de Torrente et Guillelmo Fuiva, parrochie d'Olvan.

Sig+num mei Berengarii de Valle, presbiteri regentis scriptionam d'Olvan et notarii publici eiusdem pro venerabile Petro de Canaleta, rectore d'Olvan, qui hec scripsi et clausi.

1. *Sic.*

206

1345, abril, 20

Reducció de cens. *Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, redueix a Marc de Coromines, de la parròquia d'Olvan, el que ha de lliurar pel mas Coromines, llevat dels agrers, els censos i el domini. També s'acorda que, si Marc de Coromines ven una part o tot el mas abans d'un any, ho haurà de tornar.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18 × 29 cm). Pergamí en molt mal estat de conservació, amb moltes taques i amb la tinta molt descolorida, gairebé il·legible. Al verso: "Saccus 4, littera A, núm. 21", "Stabliment".

Sit omnibus notum quod nos ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, attendentes quod vos Marchus de Condamines, parrochie d'Olvan, vend[...] mansi de Condamines, terras, honores, partes, census et omnia alia ad idem mansum pertinentes quamvis modo [...], ex certa sciencia, per nos et nostros solvimus, difinimus et remitimus et relaxamus tibi, dicto Marcho, predictum mansum, cum terris, honoribus, partibus, census et [...] et pertinere debentibus except[... par]tibus expletorum,

census et iura et dominio nostri et dicti nostri monasterii, quos [et quas] tu et predecessores tui [nobis ...] facere consue[visti ...] is modo quos et quas nobis et [dicto monasterio ...] perpetuo in omnibus et per omnia. Retento et reservato vobis [...] predictum mansum to[tum ...] partem ipsius nisi de licencia nostra primam petita et optenta hanc autem solucionem et difinicionem [...] facimus tibi sicut vos et vestros habere, tenere [... consu]evistis volumus etiam et consentimus et etiam, cum [ho]c presenti publico instrumento perpetuo valituro, revocamus et [...] volumus esse omnia instrumenta [...] sive [occasione] predictae vendicionis facte [...] modo ante vendicionem sive [...] et etiam omnia p[...] inter nos et vos [...] et sicut volumus agere [...] firmitate renunciamus precium ad hec omni iuri canonico et civili et omni alii legi et rationi repugnantibus contra predictum. Unde ego, predictum Marchus, recipiens predictam solucionem et difinicionem sub formis et condicionibus [...] a vobis reverendissimo fratre Guillelmo, antedicto domino [meo] naturali, et dicti mansi de Condaminis laudo firmo, concedo et iuro omnia et singula acta recitata et narrata per vos predictum dominum abbatem predictum et dicta ins[trumenta ...] et nullius valoris ea esse volo promitens vobis predicto domino et notario infrascripto, tanquam publice persone, hec a me nomine vestri et vestrorum et omnium [...] interest legitime stipulanti paciscenti [...] et recipienti, quod ab hac die usque ad unum annum primo venturum vendam totum predictum mansum de Condamines, [co]niunctum vel divisum, cum et de consilio vestri prout vobis videbitur faciendum et vobis restituere promito omnia que vos mihi acomodastis vel tradidistis mihi ratione vendicionis predictae quam vobis [fecit] de dicto manso in pecunia numerata vel alia usque in presentem diem sub obligatione omnium bonorum meorum habitorum et habendorum ubique. Et iuro per Deum et eius sancta [quatuor] Evangelia, manibus meis tacta, predicta omnia et singula observare attendere et complere et non in aliquo contravenire [...].

Actum est hoc duodecimo kalendas madii, anno Domini millesimo CCC^o XL° quinto.

Sig+num ffratris Guillelmi, Dei gratia abbatis monasterii Sancti Petri de Portella predicti, qui hec concedo, laudo et firmo. Sig+num Marchi de Condaminis predicti, qui hec laudo firmo et iuro. Testes huius rey sunt Guillelmus Costa, Guillelmus, filius eius, et Petrus Costa.

Sig+num mei Berengarii de Valle, presbiteris regentis scribaniam d'Olvan et notarii publici eiusdem pro venerabilis Petro de Canaleta rectore de Olvan, qui [hec scribi feci] et clausi.

207

1345, maig, 3

Establiment del senyor de la Portella. *Bord de la Portella, també anomenat Guillem, procurador de Pere de Fenollet, vescomte d'Illa, i Marquesa, la seva muller, i els seus fills, senyors de la Portella i de Lluçà, concedeix en establiment a Bernat sa Rota, de la parròquia de Sant Vicenç de Castell de l'Areny, com a devesa, un tros de terra conreat i erm. Se n'esmenten les afrontacions. Ningú no hi podrà tallar llenya ni podrà fer-hi entrar bestiar gros o menut i, si ho fa, haurà de pagar cinc sous. Com a cens, per aquesta devesa, ha de lliurar cada any, per Sant Miquel, un sester [d'ordi?] i, als possessors dels masos de "Malrèn" [potser Macilent] i de Soldevila una tercera part dels fruits que s'hi obtinguin. Rep, com a entrada, deu sous barcelonesos.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19 × 34 cm). Pergamí tacat, enfosquit i en algun fragment molt descolorit. Amb algun forat i algun trenc. Al verso: "Lo procurador del baró de la Portella establex a Bernat Zarola de Castell del Areny una devesa. No fa per al monastir."

Sit notum cunctis quod ego Burdus de Portella, alias vocatus Guillelmus, procurator nobilis domini Petri de Fenoyeto, vicecomitis Insula Dei gratia, et nobilis domine Marquesie, eius uxoris, et nobilis domini [...] eorum filii karissimi dominorum honorum de Portella et de Luçano, gratis et ex certa sciencia, per me nomine quo super et dictos dominos et omnes heredes et successores eorum, presentes et futu[ros], dono et stabilio et concedo ad censum infrascriptum, pro devesia, vobis Bernardo ça Rota,¹ de parochia Sancti Vincenti Castri de Lasen, quoddam trocium terre cultum et heremum, scilicet [del torrent] de Guixer, sicut affrontat, a parte occidentis, cum honore mansi de Iovell usque in gradu de la Oldinela et, a parte orientis, cum honore mansi de Camprubi, a parte meridiey, cum honore mansi de Soldevila, a parte vero circii, cum honore mansi de Canal, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis, tali tamen modo quod nullus homo vel femina non audeat ibi scindi lingna parva nec magna, nec mitere bestiarium

grossum nec minutum. Et si quis contrarium fecit, amitat et solvat qualibet vice quinque solidos pro pena et ad [...] domino [de Porte]lla. Faciatis autem predicta devesia quolibet anno domino de Portella, pro censu dicte devesie, in quolibet festo Sancti Michaelis mensis septembris, unum sestarium [...] de [...] Torrent et donetis terci [...] per dictam devesiam possessoribus mansi de Malren et de Soldevila, omnibus animalibus gross[...] vadant laboratum et [...] et [habent] ipsam viam per collem de les Spinoses a amunt. Pro qua concessione habui et recepi a vobis decem solidos Barchinonenses, super quibus renuncio excepcioni peccunie non numerate et non recepte et doli. Quibus consencio ego, dictus Bernardus ça Rota, et predictum censum facere promito, sub obligacione dicte devesie [et] melioramentorum eiusdem.

Actum est hoc quinta nonas madii, anno Domini M^o CCC^o XL° quinto.

Sig++na Burdi de Portella et Bernardi ça Rota, predictorum qui hec laudamus et firmamus. Sig+num Bernardi [...], baiuli Castello de Lasen, qui predicta laudo et firmo et de meo retrodecimo sum bene paccatus, die et anno predictis. Testes huius rei sunt Raimundus de Comeles, [Io]hannis de Casis et Barnardus de Prato.

Sig+num Ferr[arii] d'Arquimbas, presentis regentis ecclesiarum Sancti Vincencii Castri de l'Aseyn pro Francisco de Manso, rectore et notario eius domini, qui hec scribi, ffeci et clausi.

1. *Podriem transcriure-ho per Roca o per Rota. Atès, però, que, en aquest indret, encara hi ha el mas Rota, hem preferit decantar-nos cap a aquesta segona possibilitat.*

1345, juny, 2

Lluició de l'abat. *[Guillem], abat del monestir de Sant Pere de la Portella, aprova a Pere sa Peçola, de la parròquia de Vilada, que tingui, com a devesa, un tros de terra i bosc, que havia comprat a Arnau de Prat Jussà, que forma part del domini del monestir. Se n'esmenten les afrontacions. Com a cens ha de lliurar una punyera de cereals [ordi], a la mesura de Berga. Com a lluiisme rep quatre sous barcelonesos de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (23,5 × 35 cm). Pergamí enfosquit, amb taques sobretot a la part superior i amb forats a la

banda esquerra. Lletres partides a la part superior. Al verso: “[Saccus] 3, littera E, núm. 10”, “Casa de la Portella”.

- B. Regest: ACA, Monacals d’Hisenda, vol. 1134, pàg. 40; remet a “És carta de letra E, n° 10”. Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos [Guillelmus, Dei gratia] abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes successores nostros, cum hoc presenti publico [instrumento perpetuo valituro et] duraturo, laudamus, concedimus et [...] tibi Petro za Pezola, parrochie de Vilaada, et tuis et quibus volueritis, pro devesia, illud trocium terre sive nemoris quod ab Arnaldo de Prato Inferiori et [...] predicte parrochie emisti et habuisti, sub dominio et alodio nostro et dicti nostri monasterii, prout afrontatur, ex una parte, in torrente de Roqua Foradada et, ex alia, in torrente de la Longadera et, ex alia, in [...] za Serra, ex alia vero en lo bach Domenech et, ex alia, in honore Raymundi za Serra et, ex alia, in honore Elicsendis de Roseto de Rupe que vocatur Scalela. Hanc autem laudationem, concesionem et con[firmacionem] facimus tibi et tuis cum introitibus et exitibus et melioramentis in eo factis et de cetero faciendis, sicut melius, plenius et utilius dici, fieri et intelligi potest et debet ad tuum tuorumque salvamentum et bonum et sanum intellectum, salvo tamen iure et dominio nostro et dicti nostri monasterii, in omnibus et per omnia. Ita \tamen/ quod dictum trocium terre sive devesia pro nobis et dicto nostro monasterio et succesoribus nostris teneas et possideas et sis inde tu¹ et tui nobis et dicto nostro monasterio et succesoribus nostris in eadem legalis, fidelis et obediens, et quod non reclames in predictis alium dominum vel dominam nisi tantum nos et dictos successores nostros et teneas emparam sive emparas, per nos vel per nuncios nostros, tibi vel tuis pro predictis factas, et firmes inde ius in posse nostro et dicti nostri monasterii quencumque fueris requisitus, et etiam teneatis tu et tui nobis dare et dicto nostro monasterio et succesoribus nostris in eodem tascham de fructibus inde provenientibus, bene et fideliter. Et facias, pro censu, tempore mesium, pro predicta devesia, annuatim perpetuo, unam puyneriam abate ad rectam mensuram ville Berge. Et salva etiam nobis et dicto nostro monasterio faticha et terci[o ...] terciam partem precii venditionis quam te vel tuos facere contigerit. Et sub hac forma tibi et tuis laudamus, concedimus et firmamus predictam devesiam. Pro hac autem laudacione, concessione et confirmacione [...m]us et recepimus a te quatuor solidos Barchinonenses de terno, super quibus renunciamus omni

excepcioni eorum non habitorum, non receptorum et dicte laudacionis non facte et doli. Et si quid amplius pro predictis nobis [...] nostro monasterio et successoribus nostris predictis competit vel competere potest et debet, totum tibi et tuis damus et remittimus irrevocabiliter inter vivos, pro quibus obligamus omnia bona nostra et dicti nostri monasterii, [mobilia et] immobilia, habita et habenda ubique sint. Et renunciamus quantum ad hec, omni iuri, rationi et consuetudini contra hec repugnantibus. Ad hec, ego predictus Petrus recipiens a vobis predicto domino abbate [...] sub modis, formis et condicionibus per vos superius expressatis, promitto vobis et dictis succesoribus vestris dictam tascham et dictum censum dare et solvere \perpetuo/ et omnia alia et singula supradicta a [...] complere et nunquam in aliquo contravenire, sub obligacione dicte terre et melioramentorum in ea factorum et de cetero faciendorum. Et renuncio quantum ad hec, omni iuri, rationi et consuetudini contra hec facientibus.

Actum est hoc quarto nonas iunii, anno Domini millessimo CCC^o XL° quinto.

Sig+num predicti domini abbatis, qui omnia laudat et firmat. Sig+num predicti Petri za Pezola, qui omnia laudat et firmat. Sig+num Guillelmi de Sagas, baiuli predicti monasterii, qui omnia laudat et firmat. Nos frater Guillelmus, Dei gratia abbas predicti monasterii, salvo iuro nostro et dicti nostri monasterii in omnibus firmamus +. Testes huius rey sunt Guillelmus de Sagas, baiulus dicti monasterii, et Raymundus za Serra, parrochie de Vilaada.

Ego frater Bernardus [de] Comarossa, regens scribania predicti monasterii nomine venerabilis et religiosi fratris Bartholomei za Comela, sacriste et notarii publici eiusdem vice et nomine reverendi domini fratris Guillelmi, Dei gratia abbatis predicti monasterii, scripsi cum supraposito in VI^a linea, ubi dicitur tamem, et cum raso et emendato in eadem, ubi dicitur tu, et cum supraposito in XIII^a linea, ubi dicitur perpetuo, et clausi hoc meo sig+no.

1. *Amb correcció.*

1345, agost, 18. Perpinyà

Jurisdicció. *Pere III el Cerimoniós rep la queixa de l'abat de Sant Pere de la Portella contra el veguer i el jutge ordinari de la Cerdanya*

perquè, durant trenta anys, han estat vulnerant la jurisdicció que pertany als abats d'aquest monestir en les causes civils plantejades entre ells i els seus vassalls de la Cerdanya i de la vall de Ribes. El rei mana a l'esmentat jutge que s'informi de la jurisdicció que pertoca a l'abat de la Portella i li trameti la informació, a fi de poder procedir en aquest assumpte.

A. ACA, Cancelleria, reg. 636, fol. 23v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 18, pàgs. 392-393.

Petrus et cetera, fideli suo iudici ordinario Ceritanie, salutem et cetera.

Pro parte abbatis monasterii Sancti Petri de Portella ordinis Sancti Benedicti diocesis Urgellensis, fuit nobis expositum graviter conquerendo quod, licet ipse et monasterium predictum habeant, teneant et possideant ac precessores eius in dicto monasterio habuerint, tenuerint et possiderint in Ceritanie quendam locum vocatum Concellabre, cum [h]ominibus et feminis habitantibus in eodem et etiam plures alios homines et vassallos suos et dicti monasterii in partibus Ceritanie et in vallis de Rippis, et ipse abbas et precessores sui predicti seu baiuli et iudices eorum, qui fuerunt pro tempore, cognoverint et consueverint cognoscere assidue vel quasi de omnibus et singulis causis, questionibus et controversiis civilibus que suscitabantur adinvicem inter ipsos abbatem et eius precessores predictos, ex una parte agentes, ac dictos homines et vassallos eorum, ex altera deffendentes, ac etiam cum inter ipsos homines et vassallos questiones, cause et controversie aliquae civiles suscitabantur adinvicem, dictus abbas aut eius precessores seu baiuli et iudices supradicti cognoscebant et consueverunt cognoscere de eisdem, attamen vicarius et vos, iudex ordinarius Ceritanie, qui nunc estis et qui fuerunt pro tempore a triginta annis citra vel circa turbarunt et turbatis ac impediunt et impeditis, seu turbare et impedire nisi fuerunt et estis ipsum abbatem et precessores suos ac baiulos et iudices eorum qui nunc sunt et fuerunt pro tempore super cognicione et examine ac iurisdiccionem causarum, questionum et controversiarum predictarum, quod in dampnum et preiudicium iuris ipsius abbatis et monasterii predicti nec minus in derogacionem et lesionem constitutionum generalium Cathaloniae dicitur redundare. Sane, cum nos de predictis certificacionem et informacionem per vos recepi et haberi velimus, idcirco vobis dicimus expresse quatenus, vocato pro parte nostra procuratore nostro fiscali, certificacionem et informacionem per testes et alias qualiter curia Podii Ceritani in predictis casibus usa fuit ac si de

premissis questionibus dictus abbas et eius precessores seu eorum officiales cognoscere consueverunt, cum solerti diligencia recipere et habere curetis, mora et obstaculis postpositis quibuscumque, et cum ipsam receperitis, eandem nostre curie, clausam et sigillatam continuo transmittatis, ut super predictis valeamus cum iusticia debite providere.

Datum Perpiniani, XV° kalendas septembris, anno Domini M^o CCC^o XL° quinto.

Hugus, cancellarius.

Eximinus Garcia, ex petitione provisa per Luppum de Gorrea, Iacobum de Favara et Vincentium de Sancta Pau, auditores.

210

1346, març, 19

Reducció de censos. *Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, reconeix que Antoni sa Codina i la seva muller, Agnès, i llur filla, Ramona, de la parròquia de Sant Andreu de Sagàs, tenen sota el domini del cenobi el mas anomenat "Fontsevot", situat a la parròquia de Sagàs. Se n'esmenten les afrontracions. S'hi afirma que han de lliurar una trentena i una vintena part de les collites de civada i d'ordi, respectivament, i que han de fer uns censos fixos, que resten reduïts a tres aimines d'ordi, a mesura de la Portella. També s'estableix que, si venen aquest mas o en venen una part, amb el permís de l'abadia, hauran de donar la tercera part del preu al monestir.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21 × 31 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb algunes taques, sobretot als marges. Lletres partides a la part inferior del pergamí. Al verso: "Saccus 2, littera C, núm. 13", "Acte de reducció feta per lo abat de la Portella ha Antoni [...]", "Della parròquia de Seguàs".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 26; remet a "És carta de lletra C, n° 13". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, attendentes quod vos Anthonius za Codina et uxor eius, Agnes, et Raymunda, filia eorum, parrochie Sancti Andree de Sagas, tenetis et tenere debetis sub dominio et alodio iure directi domini, pro nobis et nostri monasterii predicti de Portella, quemdam mansum vocatum de Font Sehot,¹ in dicta parrochia de Sagas, qui quidam mansus confrontatur, a parte

orientis, in honore Petri de Giulans Iosa et, meridiey et circi, in honore den Giulans Sobirà et, occidentis, in honore den Escobey. De quo manso et honoribus et possessionibus in predicto manso pertinentibus et de fructibus inde provenientiibus et provenire debentibus, datis et dare debetis bene et fideliter, de civato,² tricesimam partem et, de ordeo, vicesimam partem. Et faciebatis et facere debebatis, pro censu, quolibet anno, unam pernam porci salsi de tribus argenteys et unam gallinam domesticam et unam quarteram de civada, ad rectam mensuram Berge, et unum mig quarter de vi migench et septem migeres de vi tercench, ad predictam mensuram Berge, in tempore de trescolons, et unum fex de payla et IX denarios Barchinonenses, pro censu. Nunc autem reyteramus et convertimus vobis et vestris perpetuo totum predictum censum ad censum infrascriptum, tali modo et conditione quod vos et vestri et qui predictum mansum tenebunt teneatis et possideatis sub nostro alodio et dominio, iure directi domini. Et quod inde faciatis et detis nobis et successoribus nostris predictas partes perpetuo. Et inde teneamini in dicto manso triturare sive batre predictos fructus. Et nunciare diem baiulo nostro in quo triturabitis sive batrets et faciatis. Et reddatis nobis et successoribus nostris pro toto predicto censu singulis annis perpetuo, in festo Sancte Marie augusti, tres esmines ordei nobis pertinenti, pulcri et nitidi et bene recipientis, sine omni mixtura, ad rectam mensuram curribilis honoris de Portella. Et quod predictum mansum bene et fideliter laboretis et excolitis, ad usum et consuetudinem boni agricultoris. Et ipsum, pro posse vestro, ab aquis defendatis. Et de ipso, in posse nostro, ius firmetis quando et quocienscumque a nobis vel \ab/ aliqua persona vobis in predicto manso questio orietur. Et in predicto manso alium dominum vel dominam, dominos vel dominas, non eligatis, nisi nos et successores nostros et dictum nostrum monasterium. Et pro predicto, teneatis emparam sive emparas per nos vel nomine nostro vobis factas. Et inde penas apo[sitas] nobis et nostris successoribus solvatis si eam emparam vel emparas fregeritis. Et si predictum mansum, in totum vel in partem, vendideritis vel quomodolibet alio modo alienaveritis, quod detis nobis et nostris successoribus terciam partem precii. Et quod predictum mansum totum vel in parte non possitis vendere vel alienare sine nostra licencia et voluntate. Et inde, teneamini facere nobis et successoribus nostris servicium competens quando et quocienscumque contingerit nos vel successores nostros a nostris hominibus questiam vel servicium habere.

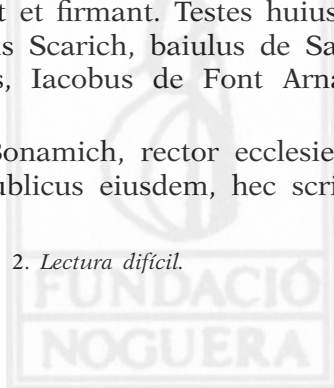
Et faciatis perpetuo, quolibet anno, baiulo nostro, pro censu, unam quarteratam cibate et unum menyar sibi soli. Et sub hac forma, vobis et vestris predictum mansum firmamus. Ad hec nos, predicti Anthonius za Codina et Agnes, uxor eius, et Raymunda, filia eorum, recipientes a vobis predicto domino abbate dictum mansum, promittimus vobis et vestris successoribus, in posse notarii infra scripti tamquam publice persone, hec a nobis legitime stipulantis et recipientis, predictum mansum tenere et possidere sub dominio et alodio vestri et dicti vestri monasterii iure directi domini et solvere ac prestare predictas partes et dictum censum, scilicet tres esmines ordeï pulcri, nitidi et bene recipientis, sine omni mixtura, ad rectam mensuram honoris de Portella, et omnia alia et singula supradicta, per nos superius expressata servare et complere et non in aliquo contravenire, aliqua ratione iure, titulo, ratione vel causa, sub obligatione omnium bonorum predicti mansi ubique sint. Renunciantes quantum ad hec, omni iuri, rationi et consuetudini, quibus possemus contra predicta venire. Et ut predicta maiori gaudeat firmitate, ego predictus Anthonius iuro. Et nos predictæ Agnes et Raymunda, filia eorum, cerciorate de iure nostro, renunciamus quantum ad hec doti et sponsalicio nostris et auxilio senatus consulti Valleyani et iuri ypothecarum nostrarum. Iurando per Deum et eius sancta III^{or} Dei Evangelia, coram nobis posita et nostris propriis manibus corporaliter tacta, predicta servare et non in aliquo contravenire.

Actum est hoc XIII° kalendas aprilis, anno Domini M^o CCC^o XL° V^o.

Sig+num reverendi domini abbatis qui predicta laudat et firmat. Sig++++na predictorum Anthoni za Codina, iurati, et Agnetis, uxoris eius, et Raymunde, filie eorum, iuratarum, qui omnia predicta laudant, iurant et firmant. Testes huius rey sunt Guillelmus de Sagas, Guillelmus Scarich, baiulus de Sagas, Petrus de Valle, Iacobus de Quadris, Iacobus de Font Arnau, parrochie Sancti Maurici de Portella.

Ego Iacobus Bonamich, rector ecclesie Sancte Marie de la Quar et notarius publicus eiusdem, hec scribi feci et clausi hec meo sig+no.

1. *Lectura difficil.*
2. *Lectura difficil.*

1346, agost, 3

Reconeixement de tenir terra del monestir. *Francesc Marfà, ciutadà de Manresa, confessa i reconeix a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que té pel monestir un tros de terra plantada a la parròquia de Sant Iscle de Bages, a prop del lloc anomenat "Coll Berenguer", que va comprar el 17 de juliol a Guillemó Perell, fill de Guillem Perell i de la seva muller, Guillemona, pel preu de set-cents sous barcelonesos. També menciona un cens de mitja quartera de forment, a mesura de Manresa. Se n'esmenten les afrontacions.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21 × 30 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Al verso: "Saccus 5, littera C, núm. 9."

Sit omnibus notum quod ego Ffranciscus Marffani, civis Minorise, cum testimonio huius publici instrumenti, confiteor et recognosco vobis reverendo domino fratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, licet absenti, quod ego teneo et tenere debeo, pro vobis et dicto vestro monasterio, et in alodio vestro quandam trocium terre plantatum, quem habeo, in parrochia Sancti Aciscli de Bagiis, satis prope locum nominatum Coill Berenguer, quemque emi a Guillemono Perelli, filio et here-de universali Guillelmi Perelli et domine Guillemona, uxoris eius, quondam, defunctorum, civium Minorise, precio septingentorum solidum Barchinonensium. Pro quo quidem trocio terre, vobis facio et presto et teneor facere et prestare, quolibet anno, perpetuo, in festo Sancte Marie augusti, mediam quarteriam frumenti boni, pulcri et receptibilis, ad mensuram Minorise, censualem. Et affrontatur cum honore heredum Romiconi Tino,¹ quondam, et cum honore heredum Laurentii Andree, quondam, et cum sorte terre quam dictus Guillemonus Perelli michi vendidit et cum via publica, prout in instrumento dicte vendicionis quod confecta est in scribania publica Minorise, sextodecimo kalendas augusti, anno Domini infrascripto, latius continetur. Hanc autem concessionem predictorum vobis dicto domino abbati facio [de predictis], sicut melius dici potest et intelligi, ad bonum et sanum intellectum et ad vestri et dicti vestri monasterii salvamentum.² Promitens vobis quod a modo faciam et prestabo vobis et dicto vestro monasterio, perpetuo, pro predicto trocio terre, dictum censum medie quarterie frumenti, boni et pulcri, in dicto festo Sancte Marie augusti, ad

dictam mensuram ut superius continetur. Et pro predictis obligo vobis et vestris dictum trocium terre cum suis iuribus universis. Renunciens quantum ad hec omni iuri, racioni et consuetudini contra hec venientibus. Hec igitur omnia et singula supradicta, prout superius continetur, facio promito, concedo et pacistor vobis, dicto domino abbati, licet absentis, in manu videlicet et posse notarii subscripti, tanquam publice persone, hec a me legitime stipulantis et recipientis, nomine vestro et omnium illorum quorum interest vel poterit interesse.

Actum est hoc tercio nonas augusti, anno Domini millesimo trescentesimo quadragesimo sexto.

Sig+num Ffrancisci Marffani predicti, qui hec facio et firmo. Testes huius rei sunt Periconus de Gostemps et Poncius de Voltraria.

Sig+num Ffrancisci Rubei, notarii publici Minorise, qui hec scribi fecit cum raso et emendato in decima linea, ubi dicitur et ad vestri et dicti vestri monasterii salvamentum, et clausit.

1. *Lectura molt dubtosa.* 2. *Raspat i corregit al damunt des d'et fins a salvamentum.*

212

1346, setembre, 13

Reconeixement d'èsser home de l'abat. *Berenguer de Comes Sobiranes, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, reconeix a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que és home seu, propi, natural i soliu i que té per l'abadia el seu mas afocat. Es compromet a fer la remença, serveis i servituds i a lliurar les parts de les collites i els censos.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (40×22,5 cm). Pergamí amb alguna taca, una mica enfosquit, amb algun petit trenc i amb la tinta una mica descolorida. Primer dels tres documents inclosos en aquest pergamí (vegeu docs. 213 i 214). Al verso: "Sac 3, lletra J, núm. P°."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 45; remet a "És carta de lletra J, n° 1". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Berengarius de Comes Sobiranes, parrochie Sancti [Romani] de za Clusa, gratis et ex certa sciencia, per me et omnem prolem meam natam et nascituram, confiteor et recognoscho vobis, reverendo in Christo patri ac domino¹ fratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella,

et vestris sucesoribus, me esse hominem vestrum, proprium et naturalem ac solidum et tenere pro vobis et dicto vestro monasterio mansum meum predictum afocatum. Et cum hoc presenti publico instrumento, perpetuo valituro et duraturo, per me et omnem prolem meam, predictam convenio et promito vobis et vestris sucesoribus, bona fide mea ac firma et legali stipulatione, et per pactum expressum me esse legalem et hoberedentem et parere, hoberedire et respondere vobis, dicto domino abbati, et vestris sucesoribus et quibus volueritis, perpetuo, in omnibus et per omnia, et prestare redempciones hominum et solvere omnes census et partes et omnia alia iura, servicia et servitutes, que pro predicto manso fieri debent et sunt fieri actenus asueta, secundum Usaticha Barchinone et Consuetudines Katalonie, tanquam domino meo proprio, quitio, solido et naturali. Et nunquam faciam vel aclamabo nec eligam alium dominum vel dominam, dominos vel dominas, nisi vos et vestros sucesores et quos volueritis. Et pro hiis omnibus supradictis obligo vobis et vestris sucesoribus me et omnia bona mea, mobilia vel immobilia, habita et habenda, ubique sint. Et renuncio omni immunitate et franquitati castri, ville, civitatis seu burgi, quibus prescripcionem habitacionis² vel alio quocumque modo possem contra predicta venire. Et hec iuro, per Deum et eius sancta quatuor Dei Evangelia, coram me posita et meis propriis manibus corporaliter tacta, predicta servare et complere et nunquam contravenire. Et in signum veri domini facio vobis homagium ore et manibus comendatum, secundum Usaticos Barchinone et Consuetudinem Katalonie et hec igitur omnia et singula facio promito et pasciscor ac stipulor vobis, dicto domino abbati, et vestris sucesoribus et notario infrascripto, tamquam publice persone, pro vobis et pro omnibus illis quorum interest et intererit legitime stipulanti et recipienti ac paciscenti.

Actum est hoc ydus setembris, anno Domini M^o CCC^o XL° sexto.

Sig+num predicti Berengarii de Comes Sobiranes, qui omnia laudat, iurat et firmat. Testes huius rey sunt Petrus za Serra, filius Guillelmi za Serra, ville Berge, Petrus za Comela, parrochie Sancti Iuliani de Vilamirosa, diocesis Vicensis.

Ego Iacobus Bonamich, rector ecclesie Sancte Marie de la Quar et notarius publicus eiusdem, hec scribi feci, cum raso et emendato in prima linea, ubi dicitur Romani, et clausi hec meo sig+no.

1. *Repetit dues vegades.* 2. *Lectura difícil.*

213

1346, setembre, 13

Deute a l'abat. *Berenguer de Comes Sobiranes, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, confessa que deu a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, quinze lliures barcelonesas de tern. Es compromet a pagar cinquanta sous el proper Nadal i cinquanta sous cadascun dels Nadals següents, fins a pagar tot el deute. En el cas que es morís, els seus successors només restarien obligats a pagar cada Nadal la quantitat de vint sous.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (40×22,5 cm). Pergamí amb alguna taca, una mica enfosquit, amb algun petit trenc i amb la tinta una mica descolorida. Segon dels tres documents inclosos en aquest pergamí (vegeu docs. 212 i 214). Al verso: "Sac 3, littera J, núm. P°."

Notum sit omnibus quod ego Berengarius de Comes Sobiranes, parrochie Sancti Romani de za Clusa, confiteor et recognoscho debere vobis reverendo domino fratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, racione mutui quod mihi bono amore fecistis quindecim libras Barchinonenses de terno, de quibus renunciando omni excepcioni eorum promito vobis solvere L solidos in primo venturo festo Natalis Domini et, de anno in annum, in eodem festo, L solidos tantum et tamdiu donec de predictis sit vobis, aut cui volueritis, satisfactum integriter, ad vestram voluntatem. Tamen, si vos mori contingerit, quod absit antequam predictam quantitatem in terminis supradictis vobis solverim, tunc non teneant solvere vestris successoribus, in terminis supradictis, nisi XX^{ti} solidos per annum, de illa quantitate supradicta, que tunc restabit ad solvendum. Et pro hiis omnibus supradictis, omnia bona mea ubique sint obligo vobis et vestris successoribus. Renuncians quantum ad hec, omni iuri, rationi et consuetudini quibus possem contra predicta venire.

Actum est hoc ydus setembris, anno Domini M° CCC° XL° VI°.

Sig+num predicti Berengarii, qui omnia laudat et firmat. Sig+num reverendi domini abbatis, qui predicta laudat et firmat. Testes huius rey sunt Petrus, filius Guillelmi za Serra, ville Berge, Petrus za Comela, parrochie Sancti Iuliani de Vila Mirosa, diocesis Vicensis.

Ego Iacobus Bonamich, rector ecclesie Sancte Marie de la Quar et notarius publicus eiusdem, hec scribi feci et clausi hoc meo sig+no.

1346, setembre, 13

Època de cobrament. *Berenguer de Comes Sobiranes, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, confessa i reconeix a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que li va donar quinze lliures barceloneses de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (40×22,5 cm). Pergamí amb alguna taca, una mica enfosquit, amb algun petit trenc i amb la tinta una mica descolorida. Tercer dels tres documents inclosos en aquest pergamí (vegeu docs. 212 i 213). Al verso: "Sac 3, littera J, núm. P°."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 45; remet a "Ès carta de letra J, n° 1". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Berengarius de Comes Sobiranes, parrochie Sancti Romani de za Clusa, confiteor et recognosco vobis reverendo domino fratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, quod mihi solvistis et tradidistis ad meam voluntatem illas XV^m libras Barchinonenses de terno, quas mihi bono amore acomodastis. Et quia de predictis sum a vobis bene paccatus et contentus. Renuncio omni excepcioni eorum non receptorum et doli, absolvendo inde vos et dictum vestrum monasterium pro predictis ab omni petitione, questione et demanda, sicut melius et utilius dici, fieri et intelligi potest et debet, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum et sanum intellectum, imponens mihi et meis, super predictis, silentium sempiternum, faciendo inde vobis et dicto vestro monasterio bonum et perpetuum finem et pactum firmissimum de non petendo et de non movendo questionem aliquam vel demandam, in iudicio vel extra, in curia vel extra, absque omni excepcione et excusacione et proferimento iuris, sub obligacione omnium bonorum meorum ubique sint. Renuncians quantum ad hec omni iuri, racioni et consuetudini, quibus possem contra predicta venire.

Actum est hoc ydus setembris, anno Domini M° CCC° XL° sexto.

Sig+num predicti Berengarii, qui omnia laudat et firmat. Testes huius rey sunt Petrus za Serra, filius Guillelmi za Serra, ville Berge, et Petrus za Comela, parrochie Sancti Iuliani de Vilamirosa, diocesis Vicensis.

Ego Iacobus Bonamich, rector ecclesie Sancte Marie de la Quar et notarius publicus eiusdem, hec scribi feci et clausi hoc meo sig+no.

215

1346, octubre, 9

Lluïció feta per l'abat. *Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat reunida en capítol, confirmen a Cília, muller del difunt Pere de Puig, de la parròquia de Sant Andreu, que té el mas de les Guimbaldes (Arquimbaldes), d'acord amb el testament de l'esmentat Pere de Puig, fet el 22 de març de 1345. El té sota el domini de l'abadia, a la qual ha de lliurar la tasca dels esplets del "pa i del vi". A més, ha de lliurar, cada any, per Nadal, nou sous barcelonesos de tern i resta obligada a altres usos i càrregues. L'abat accepta que no cal que aquest mas sigui habitat (per la qual cosa pagarà set sous i vuit diners, del total de nou sous). Tanmateix, s'estableix que les persones que, en el futur, hi resideixin hauran d'ésser solius, pròpies, quíties i naturals del monestir. També s'estableix que el seu fill, Pere, quan tingui catorze anys, haurà d'aprovar tot això (sota pena de doscents sous). Per aquesta lluíció, l'abat rep cinquanta sous barcelonesos de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24 × 34,5 cm). Pergamí amb un forat gros a la banda esquerra. Lletres partides al costat dret del pergamí. Al verso: "Saccus 4, littera B, núm. 40", "Acte de laudació, aprobació y confirmació feta per lo abat de Sant Pere de Portella [de na] Cília <...>".
- A.' ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (26 × 46 cm). Pergamí tacat i descolorit. Li manca tot l'extrem inferior dret. Lletres partides a la banda esquerra del pergamí. Al verso: "Saccus 4, littera C, núm. 4", "Acte de lohació y confirmació feta per lo abat de la Portella a na Cília, muller d'en Pera de Puig de Guamizans, paròquia de Sant Andreu, de hun mas de ses Archimbaldes. Fa de cens [...] tascha et redelma", "Actas de Pugreix".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 60; remet a "És carta de lletra C, n° 4". Vegeu doc. 310. Ex A.

Noverint universi quod nos ffrater [Guillelmus], Dei gratia Dei abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, de consensu totius nostri venerabilis conventus unanimiter concordantes et in capitulo nostro assidentes, prout moris est fieri assuetum, laudamus, aprobamus, ratificamus et confirmamus vobis Cilie, uxore quondam Petri de Podio de Gamizans, parrochie Sancti Andrea, predicti tutrici¹ date et assignate Petro filio [vestro] per Petrum de Podio, quondam virum vestrum, in suo ultimo testamento, prout in quadam clausula dicti testamenti que sic incipit continetur: Tutores vero dictorum filiorum et filiarum nostrorum volo esse dictam Ciliam, uxorem meam, et Raimundum [ça Sala],²

de parochia de Podio Reguum, et quolibet ipsorum in solidum *et cetera*. Et fuit factum undecimo kallendas aprilis, anno Domini millesimo CCC^o XL° quarto, clausum per Bartholomeum de Minoves, rectorem ecclesie Sancte Marie de Guardia, vice et nomine Berengarii de Sala, rectoris ecclesie Sancti Andrea de Gamizans. Nomine [dicti pupilli],³ predictum mansum de ses Arquimbaldes, prout tu et predecessores tui in dicto manso de ses Arquimbaldes tenere et habere consuevistis, salvo iure in omnibus dicti nostri monasterii et salvo etiam tascham expletorum panis et vini, quam nobis et dicto nostro monasterio retinemus perpetuo. Solvimus et definimus etiam tibi [dicte] Cilie et tuis, per nos et successores nostri abbates in dicto nostro monasterio, quod non teneatis tu, nomine quo super, nec successores tui facere ignem nec tenere ibi personas residenciam facientes in dicto manso de ses Arquimbaldes, pro quibus igne et personis et laudacione et aprobacione predicta facias, nomine quo supra \tu/ [et tui], perpetuo, nobis et successoribus nostri in dicta abbacia, quolibet anno, in festo Natalis Domini, novem solidos Barchinonenses de terno, quitios, videlicet septem solidos et octo denarios et sexdecim denarios, quos iam mansus predictus faciebat pro censu, de quibus tu et successores tui teneamini dare, solvere et tradere retrodecimum bayulo nostro et dicti nostri monasterii, prout dictus baiulus recipere retrodecimo est assuetus, pro quo retrodecimo de predictis novem solidis dictus bayulus aliquid habere non debeat a nobis immo a te et tuis. Ffacias etiam et teneamini facere dicto bayulo, pro comestione, illud quod sibi dare est assuetum, scilicet [decem] et octo denarios. Item retinemus nobis et dicto nostro monasterio, quod si contingat fieri questiam, accapita, servicia nostris ominibus, quod tu et predecessores tui in dicto manso de ses Arquimbaldes, facere questiam teneatis secundum mayus et minus. Et si persone in dicto manso residenciam fecerint vel in aliqua sui p[arte, habeant]⁴ et debeant esse solide, proprie, quitie et naturales nostri et dicti nostri monasterii. Hanc autem laudacionem, confirmacionem, aprobacionem facimus tibi dicte Cilie, nomine quo supra, sicut melius dici et intelligi potest, ad tuum tuorumque salvamentum et bonum atque sanum intellectum, inducentes te et tuos de predictis [omnibus] et singulis in vestram et plenam possessionem, iure et facti. Constituentes te et tuos in predictis omnibus et singulis dominam et procuratricem nomine dicti pupilli ut in rem tuam, salvo iure nostri et dicti nostri monasterii, et salvo etiam nobis et nostris, quod de predicto manso et dependentibus et divergentibus

ex eisdem teneamini tu, nomine quo supra, et successores tui in dicto manso emparam, emparas, teneri ius firmare necnon ad arbitrium sive iudicem per nos positum recurrere et non ad alium. Item retineremus nobis quod cum Petrus filius vester venerit ad hetatem firmandi instrumenta, scilicet ad hetatem quatuor decem annorum, quod ipse habeat predicta omnia et singula laudare, firmare, aprobare et emoleguare et etiam iurare. Et predicta, pro nobis et dicto nostro monasterio, tenere tociens et quociens, per nos et successores nostros, fuerit requisitus inffra spacium unius mensis. Et si facere nollet, quod nos et successores nostros in dicta abbacia possimus recipere dictum mansum et omnia vobis vel filio vestro heredi predicto pertinencia in dicto manso et etiam ad dictum mansum pertinencia et tenere ad manus nostras quo usque ipse solveret dederit vel tradiderit nobis vel successoribus nostris in dicta abbacia ducentos solidos pro pena, que pena ipsi amitatur et nobis acquiratur tociens et quociens per ipsum contrafiet. Pro hanc autem laudacionem, confirmacionem et aprobacionem confitemus ac recognoscimus nos habuisse et recepisse a te quinquaginta solidos Barchinonenses terni, de quibus bene tui paccati sumus, renunciando excepcioni peccunie non habite et non repte et dicte laudacione vel confirmacione [non] facte et doli ac etiam omni alii iuri, racioni, usui et consuetudini, quibus possemus contra predicta, in toto vel in parte, aliquantinus adiuvari. Unde ego dicta Celia, tutrix predicta, recipiens dictas laudacionem, aprobacionem, ratificacionem et confirmacionem a vobis reverendissimo in Christo patre et domino domino fratre Guillelmo, Dei gratia abbate monasterio predicto, et a vestro venerabili conventu, de predicto manso de Arquimbaldes et de omnibus mihi pertinentibus nomine dicti mansi et dicti pupilli, prout superius est dictum et enarratum, promitto, per me, nomine quo supra, et successores mei, dare dictam tascham et facere vobis dictos census novem solidos et dicto bayulo retrodecimum dictorum novem solidorum et decem et octo denarios, facere questiam ut supradictum est, tenere emparam et emparas et ius pro predictis firmare in posse vestro et successorum vestrorum necnon etiam, quod cum Petrus filius meus pupillus venerit ad hetatem predictam, habeat predicta firmare, sub pena predicta, que pena nobis [amittat]ur et vobis adquiratur et omnia alia et singula facere que superius sunt scripta, posita ac inserta, sub obligacione omnium bonorum meorum et dicti pupulli,⁵ mobilium et immobilium, habitum et habendorum, ubique sint vel fuerint. Et ad mayorem firmitatem et securitatem,

ego predicta Cilia iuro et iurando promitto, per dominum Deum et eius sancta IIII^{or} Evangelia, coram me posita et corporaliter a me tacta, omnia predicta et singula ffacere, attendere, servare et non in aliquo contravenire modo aliquo iure vel causa. Et hec igitur omnia et singula supradicta facio, promitto, stipulor et pacistor vobis dicto reverendiss[imo], in manu et posse notarii infrascripti hec a me, nomine dicti pupilli, et etiam nomine illorum vel illarum quorum vel quarum interest vel intererit aut interesse poterit legitime stipulantis, paciscentis et recipientis.

Quod fuit actum septimo idus octobris, anno Domini millesimo CCC^o XL° sexto.⁶

Sig+num nostri ffratri Guillelmi predicti, qui predicta laudamus, concedimus et firmamus. Sig+num Cilie predicte, qui predicta omnia et singula laudo, firmo et iuro. Sig+num Arnaldi de Podio, fratris Petri de Podio, quondam, et manumissoris ipsius, qui predictis consencio et ea laudo et firmo ut manumissor. Nos ffrater Guillelmus, Dei gratia abbas monasterii Portellensis, sallvo iure dicti monasterii et vestri in omnibus + firmamus.* Sig+num fratris Arnaldi de Vallo, prioris ac infirmarii.* Sig[+num ...]. Sig+num mei fratris Bartholomei ça Comela, sacriste.* Sig+num ffratris Bernardi Quantini, monachi.* Sig+num mei fratris Bernardi de Coma Rossa, monachi.* Sig+num [...].⁷

Arnaldus de Campo, presbiter, regens ecclesiam et scribaniam Sancte Marie d'Olvan et notarius publicus eiusdem, pro Petro de Canaleta, rectore dicte ecclesie, qui hec scripsit, cum raso et emendato in prima linea, ubi dicitur et confirmamus, et cum supraposito in sexta linea, ubi scribitur cum, et clausit hoc suo sig+no.

1. *Lectura difficil.* 2. *Ex A.* 3. *Ex A.* 4. *Ex A.* 5. *Sic.* 6. *Data raspada i corregida en A.* 7. *Tot aquest penúltim paràgraf només és inclòs en A.*

1346, novembre, 18. Puigcerdà

Reconeixement de tenir terra del monestir. *Pere Viner de Villec reconeix a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que té pel cenobi quatre vinyes, al terme de la parròquia de Sant Martí de Villec, a la Plana, una terra situada al torrent de "Morret", una vinya a "les Pomeres" i una feixa de vinya situada a la "Coma de la Roca". Se n'esmenten les afrontacions. Es compromet a lliurar al monestir, cada any, un muig de forment.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (17,5×44 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca poc important. Al verso: “Regonaixensa feta per Pera Viyllec al abat de la Portella <...>”, “[J, n°] P°, sac 6”.
- B. Regest: ACA, Monacals d’Hisenda, vol. 1134, pàgs. 77-78; remet a “És carta de lletra J, n° 1”. Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Petrus Vinerii de Viyllec, per me et meos, confiteor et recognosco vobis reverendo domino fratri Guillelmo, misseracione divina abbati monasterii Beati Petri de Portella, presenti, et dicto vestro monasterio, me tenere et habere, perpetuo, iure directi dominii, pro vobis et dicto vestro monasterio, quatuor vineas infra decimale Sancti Martini de Viyllec, in plana eiusdem, quarum una affrontat in veneis mansi den Galt de Estana, de duabus partibus, et in torrente de Cauders et in vinea mansi d’en Gebeli de Viyllec. Secunda affrontat in vinea dicti mansi d’en Galt, de duabus partibus, et in torrente predicto et in vinea mansi d’en Gebeli. Tertia affrontat in vinea mansi predicti d’en Goalt et in vinea mansi d’en Gebeli et in vinea mea, quam teneo pro ecclesia Urgellensis. Quarta affrontat in vinea mansi d’en Viner de Bastanist et in torrente predicto et in vinea mansi predicti den Goalt, de duabus partibus. Item unam terram al torrent de Morret, in testa molendinorum, et affrontat in terra mansi den Pi d’Escas et, a parte inferiori, in terra mansi den Giribert de Viyllec et in tascalibus domini regis. Item, ex alia parte, unam vineam que est in cumba ripis de Viyllec, vocatam a les Pomeras, quam solebat tenere detentatores mansi d’en Sender de Ruppe de Viyllec. Item unam faxiam vinee, quam habeo a la coma de la Roca et affrontat in vinea mansi d’en Payllares d’Estana et in vinea mansi d’en Goalt et in vinea mansi d’en Gispert et in vinea mea. Et pro predictis omnibus et singulis vineis et terris facio et facere debeo et consuevi facere vobis et dicto vestro monasterio annuatim, perpetuo, pro censu, in festo Sancti Michaelis septembris, unum modium frumenti cum suis ternis vel loco ipsarum turnarum, calcam remolini. Ita quod semper sit electa dicti monasterio recipere dictas ternas vel loco ipsarum dictam calcam remolini. Et promito etiam vobis et dicto vestro monasterio per ipsas vineas et terras non vendam vel alienabo, generaliter vel particulariter, absque laudimio et voluntate vestri et dicti vestri monasterio, et quorumque ipsas vendam vel alienem in totum vel in partem promito semper vobis et dicto vestro monasterio dare et solvere foriscapium de precio earumdem vel terciam partem precii, in signum directi dominii. Et pro predictis omnibus et singulis attendendis, servandis et com-

plendis per me et meos, obligo vobis et dicto vestro monasterio dictas vineas et terras tamen cum earum iuribus et pertinenciis protestans et dicens vobis dicto domino abbati quod pro predictis vel aliquo eorumdem non intendo vobis seu dicto vestro monasterio obligare aliqua alia bona mea nisi dum taxat dictas vineas et terras cum earum iuribus et pertinenciis tamen et etiam retineo mihi et meis quod in presenti recognicione includuntur omnes alie recogniciones per me eo meos vobis seu dicto vestro monasterio facte de predictis vel aliquo eorumdem cum cartis vel sine.

Quod fuit actum in Podio Ceritane, XVIII^a die mensis novembris, anno Domini millesimo CCC^o XL° sexto.

Sig+num Petri Vinerii predicti, qui hec laudo. Testes huius rey sunt Bartholomeus za Comela, monachus et sacrista monasterii predicti, Simon Prat de Vila Lo[bent], Petrus sa Argilosa, parrochie de za Quarr, et Bernardus Manresa de Podio Ceritane.

Ego Iohannis de Torrente, mandato notarii subscripti, hec scripsit. Sig+num mei Iohannis Montanerii, publici Podii Ceritanii notarii, qui hec subscribo.

217

1347, gener, 23

Reconeixement de deute. *Marc de Vilar i el seu fill, Pere de Vilar, i Esclarmonda, muller de Pere, del terme del castell de Balsareny, reconeixen a Bartomeu de Puig i al seu fill, Berenguer, de la parròquia de Sant Pau de Pinós, que els deuen 1.500 sous de moneda barcelonesa de tern, dos llits amb els llençols, dues capes i túniques, per raó de l'aixovar i del dot de Romeua, filla de l'esmentat Marc i muller de Berenguer de Puig. S'estableixen els terminis en què s'ha de fer el pagament.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (27 × 31 cm). Pergamí en bon estat de conservació. Al verso: "Any 1343", "10 hidus febrer 1346. És un acte de debitori. No serveix per la Portella".

Sit omnibus notum quod ego Marchus de Vilario et ego Petrus de Vilario, eius filius, et ego Sclarmunda, uxor dicti Petri, de termino castri de Balçareyn, confitemur et recognoscimus vobis Bartholomeo de Podio et Berengario, filio vestro, de parrochia Sancti Pauli de Pinos, quod debemus vobis mille quingentos solidos monete Barchinonensis de terno et duo lecta pannorum et

capam et tunicham de panno, valenti pro cana Minorise viginti quinque solidos, et alteram capam et tunicham de panno, valenti pro cana duodecim solidos dicte monete, racione exovarii et dotis Romie, filie mei dicti Marchi uxorisque vestri dicti Berengarii de Podio, unde renunciando excepcioni dicte dotis non debite et non promisse et doli, de quibus vobis et vestris et quibus volueritis solvere promittimus hinc, ad quindecim dies primo venientes et continue sequentes, quadringentos solidos et vestes meliores et pannos unius lecti; et in subsequenti Carniprivo Quadragesime, centum solidos; et in festo tunc subsequenti Sancte Marie mensis augusti, centum solidos, et residuus vestes et pannos dicti alteri lecti. Et deinde, quolibet anno, in dicto festo Sancte Marie augusti, centum solidos tantum et tamdiu quo usque de predictis mille quingentis solidos vobis et quibus volueritis fuerit plenarie et integre satisfactum, sine aliqua excepcioni, dilacione, excusacione et absque omni dampno et missione vestri et vestrorum. Et pro hiis attendendis et complendis damus vobis fideiussores Petrum de Rabigia et Guillelmus, eius filium, Berengarium de Condamina, Bernardum de Podio, eius fratrem, Bernardum de Sobre Rocha, Berengarium de Canali, Fferrarium de Solano et Guillelmum de Vilario, fratrem mei dicti Marchi, omnes de predicto termino castri de Balçareyn et quemlibet eorum in solidum et pro toto qui de predictis omnibus et singulis vobis et vestris et quibus volueritis teneantur nobiscum et sine nobis. Nos itaque omnes, tam principales quam fideiussores, predicti promittimus quisque nostrum in solidum et pro to<to> vobis dictis Bartholomeo de Podio et Berengario, filio vestro, et vestris et quibus volueritis predicti omnia et singula attendere et complere. Et pro predictis omnibus et singulis vobis et vestris attendendis et complendis quisque nostrum predictorum principalium et fideiussorum, in solidum et pro toto, obligamus vobis et vestris et quibus volueris omnia bona nostra et cuiuslibet nostrum, mobilia et immobilia, habita et habenda ubique [...] alter nostrum pro altero in hiis valeat excusari vel differi nove constitutioni et beneficio dividende accionis. Et specialiter ego, predicta Sclamonda, uxor predicti Petri de Vilario, de iure meo cerciorata per notarium infrascriptum dotii et sponsalicio meo et auxilio Velleyani senatus consulti et iuri ypothecarum mearum et expresse autentice si qua mulier. Et nos predicti ffideiussores epistole divi Adriany ac legi dicenti quod prius conveniat principale quam fideiussor ac omni alii iuri, racioni et consuetudini contra predicta repugnantibus penitus sponte renunciamus. Et ut

predicta maiorem obtineat firmitatem, ego predicta Sclarmonda iure sponte, per Deum et eius sancta quatuor Evangelia a me corporaliter tacta, quod contra predicta non veniam unquam iuri aliquo vel racione.

Actum est hoc decimo kalendas febroarii, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo sexto.

Sig+num Marchi de Vilario. Sig+num Patri, eius filii. Sig+num Sclarmonde, eius uxoris, iurant principalium. Sig+num Petri de Rabigia. Sig+num Guillelmi, eius filii. Sig+num Berengarii de Condamina. Sig+num Bernardi de Podio. Sig+num Bernardi de Sobre Rocha. Sig+num Berengarii de Canali. Sig+num Fferrarii de Solano. Sig+num Guillelmi de Vilario, fideiussorum predictorum, qui hec concedimus et firmamus. Testes huius rey sunt Iacobus de Podio, Berengarius dez Truy, presbiterii, Bartholomeus de Vilaramo et Raymundus de Gamiçans.

Sig+num Raymundi de Gamicans, presbiteris regentis ecclesiam Sancte Marie de Balçareyn et notarii publici eiusdem loci pro venerabili Raymundo de Riaria, rectore ecclesie predicte, qui hec scribi fecit et clausit sine firma predictii Bernardi de Sobre Rocha.

218

1347, febrer, 6

Bescanvi de terres entre uns pagesos. *Maria de Prat Jussà i el seu marit, Arnau, de la parròquia de Sant Joan de Vilada, bescanvien amb Romia de Prat Sobirà i amb el seu marit, Pere, de l'esmentada parròquia, unes terres. Entre les condicions del pacte s'estableix que s'ha de fer una bassa on pugui anar a beure el bestiar, situada sota la vinya del Rector de Vilada. Els pagesos de Prat Jussà també es reserven el dret de passar pel mas de Prat Sobirà quan vulguin anar a la possessió anomenada coma del Prat Jussà. A més, els de Prat Sobirà han de fer una paret, a despeses seves, que separi les dues possessions, al lloc anomenat "Clotars". A més, també han de dividir un bosc que tenen pel monestir de Santa Maria de Ripoll, al lloc anomenat les Canals de Sant Miquel, i el bosc de Rubió, a l'esmentada parròquia de Vilada.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (32 × 43 cm). Pergamí amb alguna taca i algun trenc o forat. Fragments descolorits. Lletres

partides a la part inferior. Al verso: "Maria de Prat Inferior de Vilada fa una permuta en què confesa alguns drets de la abadia. E, n° 17", "d'en Prat de Vilada".

- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 46; remet a "Lletra E, n° 17".
Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Maria de Prato Inferiori et Arnaldus, vir eius, parrochie Sancti Iohannis de Vilaada, non seducti ab aliquo vel circumventi [set gratis et ex certa sciencia], per nos et omnes heredes et successores nostros, presentes et futuros, permutamus et excambiamus et corporalem [tradimus] vobis Romie de Prato Superiori et Petro, eius viro, dicte parrochie, et vestris et quibus volueritis, pro illis terris \vestris/ quas vos habetis et habere consuevistis citra illum eregayl, versus mansum vestrum, quod est faciendum et facere debemus nos et vos comuniter prout est ibi [limites et termini] sunt ibi fixi, positi et assignati, illas terras nostras quas nos habemus et habere debemus ultra predictum heregayl, prout limites et termini dividunt inter nos et vos. Que quidem terre sunt in predicta parrochia de Vilaada. Hanc autem permutacionem sive excambium vobis et vestris et quibus volueritis [...], cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro et duraturo de dictis terris nostris et vestris infrascriptis, cum introitibus et exitibus suis, iuribus et pertinenciis eorum, sicut melius dici potest et intelligi, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum et sanum intellectum, salvo iure dominorum pro quibus dicte terre tenentur, inducentes vos et vestros de dictis terris nostris quas vobis et vestris permutamus in vestram plenam et corporalem possessionem, iure et facti seu quasi.¹ Quam possessionem a vobis et vestris vestra propria auctoritate apprehendi permutamus. Et interim confitemur et recognoscimus nos predicta pro vobis et vestris et vestro nomine precario possidere de predictis per vos aut vestros corporalis posesio nacta fuerit seu adepta ad faciendum vestras vestrorumque voluntates de dictis terris quas vobis permutamus salvis iure, dominio et alodio dominorum pro quibus dicte terre quas vos permutamus tenentur et salva tascha ipsis dominis per[tinente], quam faciatis [pro] dictis terris quas vobis permutamus. Et etiam cum hac condicione facimus vobis dictum cambium quod vos et vestri faciatis quadam lacunam sive bassam, bonam et competentem, quam proprio ibi tenore debeatis et etiam competentur mundatam, sub tus vinea rectoris de Vilaada, in qu[a] possitis adaquace animalia vestra; et in causa quod non esset aqua in dicta lacuna sive bassa quod vos et vestri possitis ducere et reducere, per viam, ani-

malia vestra ad fontem dictam dez Iuncar ad adaquadum predicta animalia vestra. Tamen quod dicta animalia faciatis transire predictam viam velociter, talem quod non paschant vel dapnum dare possint in prato nostro del Iuncar seu possessionibus mansi nostri de Prato Inferiori. Retinemus etiam quod possimus nos et nostri perpetuo transire per mansum vestrum de Prato Superiori, quando voluerimus ire et redire, cum una bestia grossa et sine bestia, ad illam possessionem vocatam coma dez Prat Iusa, quam modo tenet mansus de Colle dicte parrochie de Vilaada. Et si causa contingetur quod dicta cumba excoleretur per nos vel successores nostros mansi de Prato Inferiori, quod in illa causa possimus nos et nostri ire et redere² per \dictum/ mansum vestrum de Prato Superiori, ad omnimodam nostram voluntatem, cum omnibus animalibus nostris grossis. Et nichilominus quod vos teneamus facere, vestris propriis sumptibus et expensis infra unum annum proximo sequentem, unum parietem in loco vocato els Clotars, qui dividat inter nos et vos; et sit talis paries quod animalia minuta nequant inde ascendere vel descendere. Venimus etiam vobiscum ad divisionem illius nemoris quod habemus en les Canals de Sancto Michaelae et in nemore de Rubio, quod vos et nos habemus in predicta parrochia de Vilaada, sub dominio et alodio monasterii Rivipullensis, de quo fuerunt facte tres partes, tali modo quod nos [Maria] de Prato Inferiori habeamus et habere debeamus duas partes dicti nemoris, prout aseremus ipsas nobis competere, debere, scilicet in loco vocato Sorayoneres, cum pecia des Casals et podium de Lencio; et sunt ipse due partes apud orientem prout termini sunt ibi fixi et positi. Et vos dicti de Prato Superiori aliam terciam partem, videlicet les Fornases e los Comelars de les Vinyaces. Et dicta tertia pars est apud ocasum solis, prout termini sunt ibi positi et fixi. Verum volumus et concedimus nos dicti de Prato Inferiori quod si forte apparerent aliqua instrumenta in quibus contineretur quod vos dicti de Prato Superiori deberetis habere plusquam in et de dicto nemore quam dictam terciam partem, quod salvetur vobis et vestris ius iuxta continenciam et seriem ipsorum instrumentorum que inveniuntur non obstante quod nos possedisemus dictas duas partes. Et sub hac forma et condicione promittimus vobis et vestris predicta facere, tenere et habere et in sana pace perpetuo possidere contra [omnes] personas et de eviccionem et garentia premissorum vobis et vestris semper teneri promittimus. Pro quibusquisque nostrum in solidum et pro toto obligamus vobis et vestris omnia bona

nostra mobilia et immobilia, habita et habenda ubique sint. Renunciantes quantum ad hec beneficio dividende accionis et nove constitutioni de duabus reys et omni alii iuri, racioni et consuetudini contra hec facientibus. Insuper ego dicta Maria, cerciorata de iure meo, renuncio quantum ad hec doti et sponsalicio meis et auxilio senatus consulti Valleyani et iuri ypothecarum mearum et legi Iulie que prohibet fundum dotalem posse alienari. Et tamen ego predicta Maria quam ego dictus Arnaldus, vir eius, renunciamus omni alii iuri, racioni et consuetudini, iurantes predictum et super sancta IIII^{or} eius Evangelia, coram nobis posita et nostris propriis manibus corporaliter tacta, predicta omnia et singula servare, attendere et complere et non in aliquo contravenire, racione aliqua vel causa aut modiis aliis versa vice. Nos Romia de Prato Superiori et Petrus, vir eius predicti, dicte parrochie de Vilaada, presentes dictam permutacionem sive excambium recipientes a vobis Maria de Prato Inferiori et Arnaldo, viro eius predictis, gratis et ex certa sciencia, predictis terris que vos predicti de Prato Inferiori nobis excambiastis et permutastis, excambiamus et permutamus et corporaliter [tradimus], per nos et omnes nostros presentes atque futuros vobis et vestris et quibus volueritis perpetuo pro illis terris quas habetis et habere debetis, in dicta parrochia, citra illum heragayl, versus mansum nostrum de Prato Superiori, quod eregayl est faciendum et facere debemus nos et vos comuniter prout [...] termini sunt ibi fixi et positi et signati, illas terras nostras quas nos habemus et habere debemus ultra predictum heregayl sicut limites et termini dividunt inter nos et vos salvo iure et dominio dominorum pro quibus dicte terre tenent et tascha de dictis terris eis pertinentibus. E[... tran]smitimus vobis et vestris et quibus volueritis omnia et singula supradicta et per vos predicti de Prato Inferiori expresata, narrata et retenta tenere et perpetuo observare et facere et non in aliquo contravenire hanc autem permutacionem sive excambium vobis et vestris et quibus [volueritis ...] de dictis terris cum introitibus et exitibus et melioramentis in eis factis et faciendis et etiam cum omnibus eorum iuribus et pertinenciis, sicut melius, plenius et utilius dici fieri et intelligi potest et debet ad vostrum vestrorumque salvamentum et bonum et sanum [intellectum ...] vos et vestros de dictis terris quas vobis permutamus in vestram plenam et corporalem possessionem, iuris et facti seu quasi. Quam etiam possessionem a vobis et vestris vestra propria auctoritate apprehendi promittimus. Et interim confitemur et recognoscimus nos predicta

prou[t ...] possidere donec de predictis per vos aut vestros corporalis possessio fuerit nacta seu adepta ad faciendum vestris vestrorumque voluntates de dictis terris, quas vobis et vestris permutamus, salvis iure et dominio et alodio dominorum pro quibus dicte terre tenentur [...], quam facere et dare teneamini predictis terris quas vobis et vestris permutamus. Et sub hac forma et condicione, promittimus vobis et vestris et quibus volueritis predicta facere, tenere et habere et in sana pace perpetuo possidere contra cunctas³ personas et de eviczione [...]orum vobis et vestris semper teneri promittimus sub obligatione⁴ omnium bonorum nostrorum, mobilium et immobilium, habitorum et habendorum, ubique sint. Et hec omnia et singula supradicta promittimus semper grata, rata et firma, habere et nullo tempore revocare aliquo iure, racione vel causa et [...] renunciacione iuris pariter et cautela pro quibus quisque nostrum in solidum et pro toto obligamus vobis et vestris et quibus volueritis omnia bona nostra predicta ubique sint, renunciantes quantum ad hec beneficio dividende accionis et nove constitucioni de duobus reys et omni [alii] iuri et consuetudini contra hec facientibus. Insuper ego dicta Romia, cerciorata de iure meo, renuncio quantum ad hec doti et sponsalicio meis et auxilio senatus consulti Valleyani et iuri ipothecarum mearum et legi Iulie que prohibet feudum dotalem posse alienari et tam ego dicta Romia quam ego Petrus, vir eius, iuramus super sancta IIII^{or} Dei Evangelia, coram nobis posita et nostris propriis manibus corporaliter tacta, predicta omnia et singula servare et nunquam contravenire.

Actum est hoc VIII° ydus febroarii, anno Domini millesimo CCC^o XL° sexto.

Sig++na Marie de Prato Inf[er]iori et Arnaldi, viri eius, iurancium predictorum. Sig+num Romie de Prato Superiori et Petri, viri eius, predictorum iurancium, qui omnia predicta et singula laudant, iurant et firmant. Testes huius rey sunt Bernardus za Vila, presbiter, Bernardus de Roseto, Berengarius de Roseto, Bernardus za Serra et Raymundus za Serra, parrochie predicte de Vilaada.

Ego Bernardus de Comarossa, regens scribania monasterii Sancti Petri de Portella et notarius publicus eiusdem, auctoritate reverendi domini fratris Guillelmi, Dei gratia abbatis predicti monasterii, hanc notulam inveni in protocollo fratris Bartholomei za Comela, condam, sacriste dicti monasterii et [...] supraposito in secunda linea, ubi dicitur vestris, et cum raso et emendato in

X^a linea, ubi dicitur ire et redire, et cum supraposito in eadem, ubi dicitur dictum, et cum raso et emendato in XX^a VII^a linea, ubi dicitur omnes, et cum raso in XX^a VIII^a linea, ubi dicitur obligacione, et clausi hoc meo sig+no.

1. *Lectura difícil.* 2. *Les tres darreres paraules han estat escrites damunt un fragment raspat.* 3. *Amb correcció.* 4. *Raspat i corregit.*

219

1347, març, 2

Època pels diners d'una compra de l'abat. *Elisenda de Roca de Roset i Pere, fill i hereu de Pere de Roset, difunt, de la parròquia de Vilada, reconeixen a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que han cobrat les sis lliures barceloneses de tern que els devia per la compra d'una feixa anomenada Borrella i de dos closells anomenats d'Arrufats, que són a la parròquia de la Clusa.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (11,5×26 cm). Pergamí enfosquit, amb la tinta una mica descolorida. Al verso: "Saccus 3, littera J, núm. 2."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 45; remet a "Ès carta de letra J, n° 2". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Alicsendis de Rupe de Roseto et Petrus, filius eius heres universalis Petri de Roseto, condam, parrochie de Vilaada, ambo insimul, gratis et ex certa sciencia, confitemus et recognoscimus vobis reverendo fratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Sancti Petri de Portella, quod nobis solvistis et tradidistis ad nostram voluntatem omnem illas sex libras Barchinonenses de terno, quas nobis dare et solvere promissistis racione illius tasche, servitute et dominio illius fexie vocate Borrela et illorum duorum closels vocatorum de Arrufats, qui et que sunt in parrochia de za Clusa, quas vobis et dicto monasterio vendimus precio antedicto, super quibus dictis sex libris renunciamus omni excepcioni eorum et dicte venditioni non facte et doli. Absolventes vos et bona vestra et dicti vestri monasterii pro predictis ab omni petitione, questione et demanda, sicut melius et utilius dici, fieri et intelligi potest et debet, ad vestrum et dicti vestri monasterii salvamentum et bonum et sanum intellectum et inponentes nobis et nostris super hiis predictis silencium sempiternum, faciendo inde bonum et perpetuum finem et pactum firmissimum domino petendo et non movendo aliqua questionem et demandam, in iu-

dicio vel extra, [absque] omni exceptione et excusatione. Renunciantes quantum ad hec omni iuri, rationi et consuetudini quibus possemus contra predicta venire.

Actum est hoc sexto nonas marcii, anno Domini M° CCC° XL° sexto.

Sig+num predicte Alicsendis et Petri, eius filii, qui omnia laudant et firmant. Testes huius rey sunt Berengarius de Sancto Michaeli, Arnaldus de Prato Inferiori, predicte parrochie, Petrus za Comela, diocesis Vicensis, Bernardus za Vila, presbiter.

+Ego¹ Guillelmus Pila, rector ecclesie Sancti Iohannis de Vilada et notarius publicus eiusdem, qui hec scribi feci et clausi et meum sig+num apposui.*

1. *Signatura autògrafa. La "e" majúscula esdevé una creu.*

220

1347, març, 4

Compra d'un cens pel monestir. *Pere d'Ermengol (o Ermengous) i la seva filla i hereva, Ermessenda, i el seu marit, Pere, de la parròquia de Sant Andreu de Sagàs, venen a Bartomeu, sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, un parell de gallines que reben com a cens de la terra anomenada Coma d'Àlber, situada en l'esmentada parròquia. Aquest cens és lliurat per Ramon de Xiulans Jussà, tal com consta en un document fet per Bernat de Coma-rossa, monjo i notari públic de Sant Maurici de la Portella, redactat el 29 de setembre de 1343. El preu de la venda és de vint-i-cinc sous de moneda barcelonesa de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (25,5×33 cm). Pergamí amb algun forat, amb taques i amb la tinta força descolorida. Unit amb una agulla al pergamí 221, de la mateixa data. Al verso: "Saccus 2, littera C, núm. 14", "Venda feta per Pera de Armengous de Sagàs a fra Barthomeu, sacristà del monastir de Sant Pere de Portella, de un parell de gallines <...>".
- B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 26; remet a "És carta de lletra C, n° 14". Vegeu docs. 276 i 310.

Noverint universi quod nos Petrus de Ermengous et Ermesendis, filia et heres eius, atque Petrus, vir predicte Ermesendis, de parrochia Sancti Andree de Sagas, non dolo, vi vel metu, immo gratis et ex certa sciencia per nos et omnes nostros presentes atque futuros, vendimus et vendicionis titulo traditimus et con-

cedimus vobis venerabili ac religioso fratri Bartolomeo, sacrista monasterii Sancti Petri de Portella, licet absenti, et vestris et quibus volueritis, perpetuo, illud par gallinarum censualium quas accipimus et accipere debemus in illa terra vocata coma d'Alber, in dicta parrochia, constituta¹ sub dominio et alodio vestri et dicti monasterii. Que terra est et tenet et posidet Raymundus de Joulans² Inferiori, dicte parrochie. Et dictus Raymundus et sui successores nobis et nostris, pro censu, faciunt et debent facere nobis quolibet anno, perpetuo, in festo Nativitatis Domini, dictas gallinas, prout aparet in quodam publico instrumento facto et clauso per manum fratris Bernardi de Coma Rossa, monachi et [notarii pu]blici ecclesie et parrochie Sancti Maurici de Portella. Acto tercio kalendas octobris, anno Domini millesimo CCC^o XL° tercio. Hanc autem vendicionem dictarum par gallinarum fecimus vobis et vestris, sicut melius et utilius dici et intelligi potest, ad omnem vestri et vestrorum comodum et salvamentum et bonum ac sanum intellectum. In perpetuo extrahentes enim omnia et singula supradicta, que vobis vendimus, a meo et meorum iure, dominio et posse in ius, dominium et posse vestri et vestrorum et quorum volueritis mitimus et transferimus irrevocabiliter. Et de predicta vendicione inducimus vos et quos volueritis cum hac carta in plenam et corporalem possessionem, pleno iure ut in rem vestram propriam nos et omnes successores meos inde [...]. Quam quidem posesionem corporalem vos et quos volueritis apprehendere liceat propria auctoritate nobis vel nostris minime requisitis ad voluntatem vestram et quo usque eadem [...] fueritis et [...] predicta omnia et singula que vobis vendimus vestro et quorum volueritis nomine faciamur precario possidere, pro precio autem huius vendicionis confitemus et recognoscimus nos a vobis habuisse et recepisse numerando manu ad manum viginti quinque solidos monete Barchinonensis de terno, super quibus renunciamus excepcioni peccunie non numerate et non recepte [...] doli. Et si dicta vendicio plus predicto precio modo valet aut deinde prevalebit, totam illam prevalenciam vobis et vestris damus, ex certa sciencia, in perpetuum et \vobis/ d[ono ...] et [irrevocabiliter] inter vivos facimus. Renunciando specialiter illi legi qua deceptis ultra dimidiam partem iusti precii subvenitur. Mandantes nichilominus pro dicto Raymundo de Joulans et suis, quod de predictis gallinis vobis et quibus volueritis de cetero respondeant, donent et tradant sicut vobis \ante presentem vendicionem dare/ tenebant et nobis nec alicui nomine nostro non respondeant. Nos enim [...]

dictum Raymundum de Joulans et suos vobis vel quibus volueritis de predictis respondeant promittentes vobis vel vestris vel quibus volueritis omnia predicta que vobis vendimus facere, te[nere], habere et in pace possidere contra cunctas personas publicas³ vel privatas, sub obligatione omnium bonorum meorum, mobilium et immobilium, habitorum et habendorum, ubique sint, salvo tamen [in omni]bus iure dicti monasterii. Renunciantes quantum ad hec beneficio dividende acciones, nove constitutioni de duobus reys et omni alii iuri, legi et rationi contra predicta vel aliqua predictorum iure aliquo non obstantibus. Et ego dicta mulier, cerciorata de iure meo per notarium infra scriptum, expresse renuncio doti et hereditamenti mei senatus consulti auxilio Vallayyani et iurii ypothecharum mearum. Iurantes⁴ quia omnes predicti super sancta III^{or} Dei Evangelia, coram nobis posita et manibus nostris propriis corporaliter tacta, omnia et singula supradicta semper habere rata et firma et nullo tempore contraveniemus iure vel ratione. Et hec igitur omnia et singula supradicta facimus, promittimus, paciscimus et stipulamur vobis dicto venerabili ac religioso fratri Bartolomeo, sacriste, licet absentem, et notario infrascripto, pro vobis et omnibus etiam personis quarum interest et intererit aut interesse potest et poterat nec vel in futuro⁵ stipulanti et recipienti ac etiam legitime paciscenti.

Actum est hoc quarto nonas marzii, anno Domini millesimo CCC^o XL° sexto.

Sig+++na Petri de Ermengous, Ermesendis, eius filie, atque Petri, viri predictae Ermesendis, predictorum qui hec facimus, concedimus, firmamus et iuramus. Testes huius rei sunt Bernardus de Na Planes d'Olvan, Berengarius dez Verdeguer de Ierundella, Guillelmus de Viladeures, Petrus d'Escobadello, presbiter, et Petrus de Pedros, rector de Valferosa.

Sig+num mei Raymundi de Condeminis, rectoris et notarii publici ecclesie et parrochie Sancti Andree de Sagas, qui hoc instrumentum scribi feci et in XV^a linea, ubi dicitur ante presentem vendicionem dare scribisi, et in XIX^a linea rasi et emendavi, ubi dicitur non obstantibus, et cum meo signo clausi.

1. *Lectura dubtosa.* 2. *Podria ésser Jeulans. Ara és el mas anomenat Xiulans.*
3. *Lectura dubtosa.* 4. *Dubtós.* 5. *Sembla corregit.*

1347, març, 4

Època de la venda d'un cens. *Pere d'Ermengol (o Ermengous) i la seva filla, Ermessenda, i el marit de la filla, Pere, de la parròquia de Sant Andreu de Sagàs, confessen que van rebre vint-i-cinc sous barcelonesos de tern del sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella. Aquesta quantitat era el preu de la venda del cens de dues gallines que provenia d'una terra anomenada Coma d'Àlber, que té Ramon de Xiulans Jussà, en l'esmentada parròquia de Sagàs.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (9,5 × 25 cm). Pergamí amb un forat, amb la part dreta trencada i amb la tinta una mica descolorida. Unit amb una agulla al pergamí 220, de la mateixa data. Al verso: "Apocha firmada per [...]", "Saccus 2, littera C, núm. 14".

Noverint universi quod nos Petrus de Ermengous et Ermesendis, filia et heres eius, atque Petrus, vir dicte Ermesendis, parochie Sancti Andree de Sagas, ex certa sciencia, confitemus et recognoscimus vobis venerabili ac religioso fratri Bartolomeo, sacriste monasterii Sancti Petri de Portella, licet absenti, quod solvistis et deliberavistis nobis ad meam volunta[tem] omnes illos viginti quinque solidos monete Barchinone de terno, pro quorum precio vobis vendimus et concessimus perpetuo unum par gallinarum censualem, quas recipimus et recipere debemus quolibet anno in festo Natalis Domini, in illa terra que vocatur coma d'Alber, quod tenet et posidet Raimundus de Jeulans Inferiori, de dicta parochia, prout hec et [...] laciis continetur in instrumento predicta vendicionis, facto pro notario infrascripto, die et anno subscriptis, de quibus renunciamus excepcioni peccunie non numerate et non recepte et doli. Facimus vobis et vestris apocham de soluto et vobis et vestris bonis finem perpetuum de non petendo et de non movendo aliquam questionem immo de pre[...] nobis et nostris silencium sempiternum inponimus.

Actum est hoc quarto nonas marzii, anno Domini millesimo CCC° XL° sexto.

Sig++++na Petri de Ermengous et [Erme]sendis, eius filie, atque Petri, viri predicte Ermesendis, predictorum qui licet facimus et firmamus. Testes [huius rey] sunt Bernardus de Na Planes d'Olvan, Berengarius dez Verdeguer de Ierundella, Guillelmus de Viladeures,¹ Petrus de Scobadello, predictus, et Petrus de Pedros [...].

Sig+num mei Raymundi de Condeminis, rectoris et notarii publici ecclesie et parrochie Sancti Andree de Sagas, qui hec instrumento scribi feci [...].

1. *Lectura dubtosa.*

222

1347, maig, 11

Època de pagament d'un deute. *Pere Baladret, fill del difunt Pere Baladret de Berga, reconeix a Ramon de Ribera, de la vila de Berga, que, per manament de Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, li ha donat les setanta lliures barceloneses que restaven de les vuitanta-una lliures i quinze sous barcelonesos de la venda del mas Comes Sobiranes, situat a la parròquia de la Clusa.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19 × 32 cm). Pergamí enfosquit i tacat. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Saccus 3, littera J, núm. 3".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 45; remet a "És carta de lletra J, n° 3". Vegeu doc. 310.

Sit notum cunctis quod ego Petrus Baladreti, filius quondam Petri Baladreti de Berga, confiteor et recognosco vobis Raimundo de Riperia, iurisperito ville Berge, quod vos, de consensu et voluntate et mandato venerabilis et religiosi viri ffratris Guillelmi, Dei gratia abbatis monasteri Sancti Petri de Portella, solvistis mihi et tradidistis realiter numerando manu ad manum septuaginta libras Barchinonenses, mihi restantes ad solvendum de illis octuaginta una libris et quindecim solidis Barchinonensibus, pro quibus ei et suis et quibus voluerit perpetuo vendidi mansum de Cumbis Superioribus, parrochie de la Clusa, et quedam alia, prout in instrumento ipsius vendicionis inde confacto latius continetur. Et ipsas septuaginta libras dictus venerabilis abbas vobis confessus fuit se debere causa mutui cum instrumento presenti die confacto auctoritate notario infrascripti, ad solvendam michi eas de precio predictorum. Est est¹ mihi satisfactum per dictum venerabilem abbatem in et de toto residuo dictarum octuaginta unius librarum et quindecim solidorum inter omnes tamen soluciones inde factas. Et ideo renunciando excepcioni peccunie non numerate et non recepte et non habite et doli, facio inde vobis et vestris et dicto domino abbati et suis et notario infrascripto hec a me pro omnibus personis quarum interest et intererit paciscenti et

recipienti ac etiam legitime stipulanti de predictis omnibus et singulis bonum et proprium finem et pactum de non petendo et de non movendo questionem aliquam vel demandam in iudicio vel extra. Quibus consentimus nos dictus abbas et predicta omnia et singula laudamus, ratificamus, concedimus et firmamus et servare promittimus et non in aliquo contravenire aliquo iure, ratione vel causa et predicta vera esse confitemus.

Quod est actum quinto idus madii, anno Domini millesimo CCC° XL° septimo.

Sig+num Petri Baladreti predicti, qui hec laudo, concedo et firmo. Sig+num nostri ffratris Guillelmi, abbatis predicti, qui hec laudamus, concedimus et firmamus. Testes huius rei sunt Iacobus de Manso, officiale Berge, Arnaldus Saig, Petrus Serra, Bernardonus de Roquabregalda et Guillemonus Boixonii.

Sig+num mei Berengarii de Prixana, notarii publici ville Berge auctoritate Iohannis Marini, vicarii perpetui ecclesie Sancte Eulalie de Berga, qui hec scripsi et clausi.

1. *Sic.*

223

1347, novembre, 7. Puigcerdà

Reconeixement de deute. *Guillem Fabre de Concellabre, a la Cerdanya, confessa que deu a Guillem, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, cinquanta sous barcelonesos del redelme dels fruits i esplets del seu mas que l'abat li havia imposat com a questa.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (12,5 × 27 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb algun forat poc important. Al verso: “G. Fabra de Conceylabra”, “Concelabre”, “Acte de debitori <...>”, “Sach 6, L, n° 2”.

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 88; remet a “Sach 6, L, n° 2”. Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Guillelmus Fabri de Conceyllabra, terre Ceritanie, confiteor me debere vobis reverendo domino fratri Guillelmo, Dei gratia abbati monasterii Beati Petri de Portella, domino meo presenti, quinquaginta solidos Barchinonenses pro retrodedecima fructuum et expletorum mansi mei quam vobis dare promisseram pro questia, quam mihi imposuistis et fecistis eo quia fueritis in abbatem dicti monasterii electus et creatus et etiam ratione plurimorum empcionum, quas vos et dictum vestrum

monasterium ad in perpetuum feceratis. Pro quibus et quolibet predictorum ego tenebat vobis ad illam dandam et prestandam prout alii homines vestri de Conceyllabra dare et prestare exuentur, facta amicabile compositione inter vos et me super retrodecima antedicta. Unde renunciatis excepcioni compositionis non facte et doli promitto vobis vel cui volueritis solvere dictos quinquaginta solidos Barchinonenses cum vestre plac[...] voluntati. Obligans inde vobis et vestris successoribus omnia bona mea habita et habenda ubique.

Actum est hoc, in Podio Ceritane, VII^a die novembris, anno Domini millessimo CCC^o XL° septimo.

Sig+num Guillelmi Fabri predicti, qui hec laudo. Testes huius rey sunt Raymundus Brugera, rector ecclesie de Eguet, Petrus Rovira, de familia dicti domini abbatis, diocesis Vicensis, et Iohannes de Torrente, qui mandato notarii subscripti hec scripsit.

Sig+num mei Iohannis Montanerii, publici Podii Ceritani notarii, qui hec subscribo.

224

1347

Capbreu. *Capbreu dels béns i drets del monestir de Sant Pere de la Portella a les parròquies d'Olvan, de Llavaneres, de Gironella, de Puig-reig i de Casserres. Fou fet per Bernat Boada, notari de la vila de Berga.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 57; remet a "És de lletra A, n° 30". Vegeu doc. 310.

C.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 135. Vegeu doc. 311.

D.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 139. Vegeu doc. 311.

E.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 153. Vegeu doc. 311.

B

Un capbreu de Olvan, Llavaneras, Gironella, Puig-reix y Casserres, fet en lo any 1347. És de lletra A, n° 30.

C

A deu de las calendas de mars de 1347, en poder de Boada, Pere de Manso confessà al dit monastir, en lo fol. 2 de son

capbreu, lo domini del dit mas, ab los sensus i servituts que allí se expresan.

D

Ítem una confessió de Pere de Borbons rebuda en la rectoria de Berga y continuada en lo capbreu de Boada, de diada dels idus de mars de 1347. Ítem una confessió de Pere de Forest, rebuda en la rectoria de Berga y continuada en lo capbreu de Boada, la diada del dia antes dels idus de mars de 1347.

E

3. La confessió de Jaume Sardanyola, feta en poder de Bernat Boada, notari de Berga, a 3 de les calendes de mars de 1347.

225

1349, març, 16

Establiment. *Jaume de Torre, corredor públic de la parròquia de Sagàs pel noble Andreu de Fenollet, senyor de la baronia de la Portella i de Lluçà, dóna a Pere d'Escobedell, rector de l'església de Sant Andreu de Sagàs, el domini útil d'un tros de terra anomenat "Feixa Cercosa", a canvi de vint-i-un sous de moneda de Barcelona de tern. Aquesta terra havia estat de Pere de Sant Ponç i de la seva muller, Maria, que l'havia cedit en part a la capella de Santa Maria de Sagàs. Se n'esmenten les afrontacions. Alhora es diu que era tinguda per l'ofici de sagristia del monestir de Sant Pere de la Portella.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19,5×31 cm). Pergamí en bon estat, amb alguna taca. Al verso: "Saccus 2, littera C, n. 16", "del monastir de la Portella", "Venda per Jaume de Turri `com a corredor/ al reverent rector de Sagàs de un tros de terra, en alou del ofici de sagristia de la Portella, que fou de Pere de Sant Ponts, difunt. Feta a 17 de las calendas de abril de 1358. Sach 2, C, n° 17".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 85; remet a "Sach 2, C, n° 17". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod in presencia mei Iacobi de Turri, scriptoris iurati ecclesie et parrochie Sancti Andree de Sagas, et testium infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, Iacobus de Turri, curitor publicus locii de Sagas per nobilem dominum Andream de Fenoleto, dominum baroniarum de Portella et Luçano, tradidit et concessit, tanquam plus oferenti et danti,

venerabili Petro de Scubadello, rectori ecclesie Sancti Andree predicti de Sagas, ad in perpetuum, pro viginti et uno solidis monete Barchinonensis de terno quoddam trocium terre vocatum fexia Cerquosa, que dicta terra fuit quondam Petri de Sancto Poncio et Marie, eius uxoris, predicte parrochie de Sagas. Quam dictam terram dicta Maria divisit capelle Beate Virginis Marie de Sagas, in suo ultimo testamento, prout aparet per suum ultimum testamentum. Afrontatur vero dicta terra, a parte orientis, in onore mansi de Pu[t]jeo, a parte meridiey, in onore mansi de Truyl, a partibus vero occidentis et cirçii, in onore rectorie Sancti Andree predicti de Sagas. [Et] dicta terra tenet pro officio sacristie monasterii Sancti Petri de Portella. Que dicta terra tradita fuit dicto curitori per predictum venerabilem Petrum de Scubadello et per Petrum de Gavaros, Petrum d'Ermengouus et per me dictum scriptorem, procuratores constitutos per omnes parrochianos parrochie de Sagas in dicta capella. Que dicta terra exposita fuit venalis in dicto loquo de Sagas per dictum curitorem prout motis est in dicto loco. Et cum ullus alius esset qui tantum precium se oferet daturum in dicta terra ad in perpetuum postquam predictus venerabilis Petrus de Scubadello qui se obtulit daturum in dicta terra viginti et unum solidos dicte monete. Ideoque dictus curitor tradidit et concessit dicto venerabili Petro de Scubadello ad in perpetui predictam terram propter dictis viginti et uno solidos dicte monete. De qua terra dictus curitor missit seu induxit in plenam corporalem possessionem ad in perpetuum pleno iure dictum venerabilem Petrum de Scubadello, de voluntate et consilio dictorum procuratorum dicta capelle et in signum vere possessionis sibi plenius tradite dictus curitor fodit de terra ipsius fexie cum uno ligone de qua dicta terra misit in[...] dicti venerabilis Petri de Scubadello. De quibus omnibus et singulis, tam dictus curitor quam dictus emptore, ad eterna huius rey memoriam petierunt per me dictum scriptorem inde fieri publicum instrumentum testimoniale.

Quot est actum septimo decimo kalendas aprilis, anno Domini millesimo trescentesimo quadragessimo octavo.

Testibus presentibus vocatis et rogatis Guillelmo Poncii, baiulo de Sagas, Guillelmo de Roqueta, Petro de Roure, Michaele de Sera et Bernardo de Sagas.

Sig+num mei Iacobi de Turri, scriptoris iurati¹ ecclesie et parrochie de Sagas, qui hoc instrumentum recepi et scripsi.

1. *Lectura dubtosa.*

226

1349

Contracte de parceria de bestiar. *Guillem de Nevà, també anomenat Oleguer, confessa que té en parceria de l'abat Bernat del monestir de Sant Pere de la Portella cent setanta ovelles i trenta-nou anyells, a mitges. Durant els cinc anys següents es compromet a donar la meitat dels beneficis.*

A. Arxiu de Bagà, vol. CLXI, full 74, any 1349.

a.* SERRA VILARÓ, 1947, llibre 2, pàg. 324.

Quom jo Guillem¹ ere de Navà e en altra manera apelat Olger, confés e regonech tenir en pura e en leyal parceria de vós frare Bernat,² per la gràcia de Déu abat de la Portela, ço és saber CLXX bèsties de lana e XXXIX anyells, mig per mig, e d'ecí a V ans primers vinens, de les cals vos promet de donar la meitat de tots los fruits, així com per la terra é<s> acostumat bé e leyalment, e retre compte del dit bestiar e de gardar e de tornar al vostre monestir, a mes pròpies messions, salvat que lo dit bestiar estia d'ivern al dit monestir, e que paguets la meitat en la soldada del pastor, lo cal jo aya a afermar, e açò jur *et cetera*.

1. Abreujat en G. 2. Abreujat en Bn.

227

1350, febrer, 17

Establiment emfitèutic del monestir. *Berenguer de Vall, monjo i sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, com a procurador i ecònom especialment constituït per Bernat, abat, per Bernat Quintí, prior i infermer, i per Jaume sa Quintana, cambrer de l'esmentat cenobi, atès que el mas de "Coromines", situat a la parròquia d'Olvan, que és de l'abadia, ha restat abandonat (resta deixiu) i atès que ningú no es vol fer càrrec de tot el mas, creu que és preferible per a l'abadia dividir-ne les terres i establir-les a diverses persones. Per aquest motiu, dona en emfiteusi a Bernat de Borredanell i a la seva muller, Elisenda, de la sagrera d'Olvan, una feixa de terra de la gleba de l'esmentat mas de "Coromines", situada a la parròquia d'Olvan, al lloc anomenat "Vinyet", sota el domini del monestir. Se n'esmenten les afrontacions. En ajuda del pagament dels censos del mas, resten obligats a lliurar el cens*

d'una gallina i la tasca, a part dels delmes i les primícies. Han lliurat disset sous barcelonesos d'entrada.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (29 × 59 cm). Pergamí molt tacat, sobretot a la part inferior. Enfosquit, amb paraules amb la tinta molt descolorida. Al verso: "Carta del Vinyet <...>", "Saccus 4, littera A, núm. 22".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 54; remet a "És carta de lletra A, n° 22". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego ffrater Berengarius de Valle, monachus et sacrista monesterii Sancti Petri de Portella, procurator, iconomus et actor generaliter et specialiter constitutus a reverendo in Christo, patre et domino, domino meo ffratre Bernardo, Dei gratia abbate, et religiosis ffratribus Bernardo Quintini, priore et infirmario, et Iacobo za Quintana, camerario et monacho dicti monesterii, cum publico instrumento inde facto auctoritate Iacobi Bonamich, rectoris ecclesie Sancte Marie de la Quar et notarii publici eiusdem, tertio nonas ianuarii, anno Domini millessimo trecentesimo quadragesimo octavo. In quo instrumento michi, inter alia, a dictis dominis constituentibus est dati plenaria [potestas] infrascripta faciendi ex ipsa potestate michi atributa ac nomine et auctoritate dicte procurationis. Attendens quod mansus de Conemines, constitutus in parrochia d'Olvan, qui est dicti monesterii et eius domini abbatis nomine ipsius monesterii et sub dominio et alodio eiusdem. Terre, honores et possessiones ipsius mansi venerunt in lexiu sic quod non est nec comparet aliquis cui dictus mansus pertineat quique¹ dictum mansum et terras, honores et possessiones que sunt de gleba ipsius mansi regat, agricultet et explettet et faciat et prestet census, agraria, comestiones et alia universa ad que solvenda et prestanda quolibet anno dictus mansus es[t oblig]atus, tam dicto monasterio, quam ecclesie d'Olvan, quam aliis personis, immo dictus mansus, terras, honores et possessiones ipsius remanent inculti et infructuosi, sic quod dicti census, agraria, comestiones et alia predicta non possunt persolvi, immo cotidie gravatur et honeratur dictus mansus pondere debiti predictorum. Attendens insuper quod non potest aliquis inveniri cui totus dictus mansus integriter et tota eius gleba stabilirentur quique faceret et prestaret quolibet anno dictos census, agraria, comestiones et alia predicta. Atendens in quam quod invenientur alique persone que d[ivi]sim et per partes recipient ad acapitum sive ad stabil[imentum] seu titulo venditionis de terris et possessionibus dicti mansi et pro eis facient et prestabunt census et agraria in adiutorium solucionis

censuum, agrariorum, comestionum et aliorum ad quo solvenda quolibet anno totus dictus mansus est obligatus ut predicatur. Et sit utilius dicto monesterio terras et possessiones dicti mansi particulariter et divisim diversis personis stabilire quam si dictus totus mansus remaneret heremus et incultus ac etiam infructuosus. Idcirco, gratis et ex certa sciencia, auctoritate dicte mei procurationis, stabilio et in emphiteosim dono et concedo vobis Bernardo de Borredanello et Elicsendi, uxori eius, de sacraria Sancte Marie d'Olvan, et vestris et quibus volueritis, perpetuo, quandam fexiam terre de gleba sive pertinenciis dicti mansi de Condeminis, sitam in parrochia d'Olvan, in loco vocato Vinyet, sub dominio et alodio dicti monasterii et dicti domini abbatis et successorum eius, queque fexia est in medio duarum fexiarum terre situatarum in dicto loco queque sunt de dicta gleba queque tenentur sub dominio et alodio castri de Gerundella et quas simul cum alia banada terre que pro dicto domino tenetur vobis die presenti vendidi. Et terminatur dicta fexia, ex una parte, in tenedone d'en Deu et, ex duabus partibus, in dictis duabus fexiis et, ex alia parte, in dicta alia banada terre. Iam dictam itaque fexiam terre, cum introitibus, exitibus, iuribus et pertinenciis suis, vos et vestri et quos volueritis habeatis, teneatis et possideatis, perpetuo, paciffice et quitie, sub tali tamen pacto, ferma et condicione, quod pro censu dicte terre et pro omnibus melioramentis que ibi feceritis, detis et solvatis vos et vestri dicto domino abbati et successoribus suis, in adiutorium solucionis omnium censuum, comestionum, agrariorum et aliorum quorumcumque ad que solvenda et prestanda quolibet anno dictus mansus ut predicatur est obligatus, unam gallinam in festo Natalis Domini, quolibet anno, et tascham de omnibus expletis que ex dicta terra provenient et etiam decimam et primiciam illis quibus dande sint. In hiis autem que vobis stabilio non proclamatis nec faciatis vos vel vestri alium dominum sive dominos, nisi tantum dictum dominum abbatem et successores suos abbates [...] atque vobis et vestris, post dies triginta postquam in dicto domino abbate qui nunc est vel qui pro tempore fuerit faticati fueritis predicta que vobis stabilio cum omnibus melioramentis que ibi vos et vestri feceritis, vendere, impignorare et alienare vestris tamen consimilibus et vestrorum, salvo tamen semper in predictis que vobis stabilio dicto censu et dicta tascha iure, dominio et faticha dicti domini abbatis et successorum eius, pro intrata, auctoritate predictorum que vobis stabilio, dedistis et solvistis michi nomine predicto

decem et septem solidos Barchinonenses, super quibus renuncio excepcioni non numerate peccunie et intrate predicte non habite et non recepte et doli, mali et accioni in factum. Insuper nomine procuratorio predicto convenio et promitto vobis quod predicta que vobis stabilio et in emphiteosim dono et concedo, cum omnibus melioramentis eorumdem dictus dominus abbas et successores ipsius ac conventus dicti monasterii, facient vos et vestris et quos volueritis habere, tenere et possidere, in pace, perpetuo, contra omnes personas et quod tenebuntur vobis et vestris semper de firma et legali eviccione eorum. Et pro predictis complendis et firmiter attendendis nomine procuratorio quo supra obligo vobis et vestris omnia bona dicti monesterii, mobilia et immobilia, habita et habenda, renuncians quantum ad hec omni iuri, racioni et consuetudini contra hec facientibus. Hec igitur omnia et singula supradicta facio pacistor et promitto ego dictus frater Berengarius, nomine et auctoritate dicte mee procurationis, vobis dictis Bernardo et Elicsendi et vobis notario infrascripto, tanquam publice persone hec a me nomine predicto quod ipsis coniugibus et suis et pro personis omnibus quarum intersit recipienti, paciscenti et legitime stipulanti.

Actum est hoc terciodecimo kalendas marcii, anno domini millesimo trecentesimo quadragesimo nono.

Sig+num ffratris Berengarii de Valle predicti, qui nomine et auctoritate dicte procurationis predicta, concedo et firmo. Testes huius rei sunt Fferrarius de Camadocha, faber d'Olvan, Petrus Serra de Berga et Arnaldus de Cumbarosa, scholaris.

Sig+num Berengarii de Palatio, rectoris ecclesie Sancte Marie d'Olvan et notarii publici, qui hec scripsit et clausit.

1. *Lectura dubtosa.*

1350, febrer, 19

Reconeixement d'èsser home de l'abat. *Ramon Gavarresa, fill de Guillem Gavarresa, de la parròquia de Sant Martí de Serràima, confessa i reconeix a Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que és home propi, soliu i natural seu. Fa homenatge de boca i mans.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (16,5 × 16,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació. L'escriptura del paràgraf en què signa l'escrivà és diferent de la de la resta del document. Al verso: "Saccus 5, littera A, núm. 11", "Lo mas Guavaresa".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 65; remet a "És carta de lletra A, n° 11". Vegeu doc. 310.

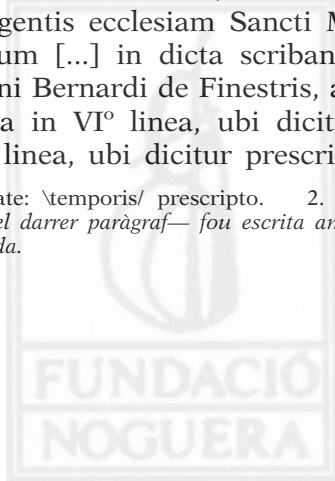
Sit omnibus notum quod ego Raymundus Gavaresa, filius Guillelmi Gavaresa, parochie Sancti Martini de Sarreyma, gratis et ex certa sciencia, confiteor et recognosco vobis honorabili ffratri Bernardo, Dei gratia abbati monasterii de Portella, me et infantes meos natos et nascituros, et omnes res et bona mea et dictorum infantum, esse hominem proprium, solidum et naturalem vestri, dicti domini abbatis, promittens vobis esse bonus, pariter et legalis et quod non proclamabo alium dominum seu dominos, ymo semper remaneam vester homo proprius. Et quod nulla habitacio, civitate,¹ ville, castri vel alterius cuiuslibet loci mihi possit prodesse nec vobis obesse quin semper sim vester. Et pro predictis omnibus et singulis facio vobis homagium ore et manibus comendatum. Insuper, iuro per Deum et eius sancta quatuor Evangelia, corporaliter meis manibus tacta, predicta omnia et singula inviolabiter observare.

Actum est hoc undecimo kalendas marcii, anno Domini M^o CCC^o XL° nono.

Sig+num Raymundi Gavaresa predicti, qui hec firmo et laudo. Testes huius rey sunt Bernardus ça Garriga, Berengarius² de Sancto Martino et Berengarius Guibert.

Sig+num Raymundi de Torrente, rectoris ecclesie Sancte Marie de Orta et etiam regentis ecclesiam Sancti Martini de Sarreyma, qui hoc instrumentum [...] in dicta scribania dicte ecclesie [...] honorabili viri domini Bernardi de Finestris, archidiaconi Vicensis, [...] cum supraposita in VI° linea, ubi dicitur temporis, et cum emendato in eidem linea, ubi dicitur prescripto, et clausit.³

1. *Després de civitate: / temporis/ prescripto.* 2. *Raspat i corregit.* 3. *La signatura del notari —tot el darrer paràgraf— fou escrita amb una escriptura molt més cursiva i ara molt esborrada.*

1350, febrer, 19

Reconeixement d'ésser homes del monestir. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, anà al lloc de Santa Maria de Fucimanya, de la parròquia de Sant Martí de Serraiïma, i va requerir Berenguer Gibert, hereu del mas Gibert, i Sibil-la, la seva muller, de l'esmentada parròquia de Serraiïma; Bernat sa Garriga, hereu del mas de la Garriga, de la parròquia de Sant Joan d'Avinyó; Guillem de Gavarresa, hereu del mas de Gavarresa, i Ramon, fill de l'esmentat Guillem; Pere Sicart i la seva muller, Maria, hereus dels masos d'en Donat i d'en Fuster, i Guillemoneta s'Olivera, vídua de Pere s'Olivera, per tal que reconeguessin que eren homes propis, solius i afocats del monestir i que fessin homenatge tal com havien fet llurs predecessors en tots aquests masos. Tots ells prometen ésser fidels a llur senyor, donar els censos i agrers i sotmetre's als costums, com les eixorquies, intesties, cugucies, el terç dels homes i les dones o tots els altres drets i serveis que se solien fer abans. Feren homenatge de boca i mans i juraren, tocant els quatre Evangelis.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33×33,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca i algun rebrec. Al verso: "Saccus 5, littera A, núm. 10".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 65; remet a "És carta de lletra A, nº 10". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod in presencia mei Bernardi Truytol, regentis ecclesiam Sancti Martini de Sarreyma et notarii publici eiusdem parochie, auctoritate \honorabilium vicariorum/ domini Vicensis episcopi, et testium infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, constitutus personaliter reverendus in Christo pater ffrater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii \ Sancti Petri/ de Portela, \Urgellensis diocesis/, apud locum seu capellam Sancte Marie de Fucimaya, dicte parochie Sancti Martini, requisivit Berengarium Guibert, heredem mansi Guibert, et Sibiliam, eius uxorem, dicte parochie Sancti Martini, Bernardum ça Garriga, heredem mansi de ça Garriga, parochie Sancti Iohannis de Avinione, Guillelmum de Gavaresa, heredem mansi de Gavaresa, et Raymundum, filium eius, Petrum Sichart et Mariam, uxorem eius, heredes mansorum den Donat e den Fuster, Guillemonetam Solivera, uxor Petri Çolivera, quondam, dicte parochie Sancti Martini, \ibi presentes/ quod ipsi, tanquam homines proprii

et solidi et affochati dicti domini abbatis et dicti monasterii, recognoscerent se esse homines proprios solidos et affocatos dicti monasterii et suos et etiam facerent sibi homagium et fidelitatem ore et manibus comendatum et recognoscerent sibi omnes census, partes expletorum et consuetudines, scilicet exorquies, intesties, cugucies, tercia hominum et feminarum et omnia alia iura et assueta servicia, in quibus ipsi et predecessores eorum in dictis mansis teneantur dicto domino abbati et suo monasterio predicto nec sunt actenus dicti homines facere assueti dicto domino abbati et monasterio et suis antecessoribus. Ad hec nos Berengarius Guibert et Sibilia, eius uxor, Guillelmus Gavaresa, Raymundus Gavaresa, filius eius, Petrus Sichart et Maria, eius uxor, heredes mansorum d'en Donat e d'en Fuster, Guillemoneta ç'Olivera, uxor quondam Petri ç'Olivera, parochie Sancti Martini, Bernardus çà Gariga, parochie Sancti Iohannis de Avinione, nos omnes omnes¹ predicti et quilibet nostrum, per nos et omnes nostros successores, presentes atque futuros, attendentes nos et bona nostra et mansos nostros predictos esse homines proprii, solidi et affochati vestri dicti domini abbatis et dicti vestri monasterii, promittimus vobis et vestris successoribus quod erimus vobis boni et fideles sicut boni homines debent esse suo domino et dabimus vobis et vestris omnes census, partes expletorum et observabimus vobis illas consuetudines, scilicet exorquies, intesties, cugucies et tercia hominum et feminarum, lexium et omnia alia iura et assueta servicia, in quibus nos vobis et dicto vestro monasterio teneamur et etiam nos et predecessores nostri vobis ac dicto monasterio et antecessoribus vestris sunt actenus facere assueti. Et nichilominus facimus vobis homagium ore et manibus comendatum. Iuramus insuper predictum et eius sancta quatuor Evangelia, corpora[liter] nostris manibus tacta, predicta omnia et singula inviolabiliter observare. Renunciantes [omni] iuri, consuetudi et rationi contra predicta repugnantibus.

Actum est hoc undecimo kalendas marcii, anno Domini M^o CCC^o XL° nono.

Sig+num Berengarii Guibert. Sig+num Sibilie, eius uxoris. Sig+num Guillelmi Gavaresa. Sig+num Raymundi Gavaresa, eius filii. Sig+num Petri Sichart. Sig+num Marie, eius uxoris. Sig+num Guillemonete ç'Olivera. Sig+num Bernardi çà Garriga, predictorum iurantium, qui hec firmamus et laudamus. Testes huius rey sunt venerabilis et religiosus frater Berengarius çà Val, monachus et sacrista dicti monasterii de çà Portela, et Berengarius de Sancto Martino.

Sig+num Bernardi Truytol, presbiteri regentis ecclesiam Sancti Martini de Sarrayma et notarii publici eiusdem parochie auctoritate honorabilium vicariorum reverendi in Christo patris et domini domini² Luppi, Dei gratia Vicensis episcopi, qui hec scripsit et clausit, cum supraposito in prima linea, ubi dicitur honorabilium vicariorum, et cum suprapositis in III^a linea, ubi dicitur Sancti Petri, et in eadem tercia linea, ubi scribitur Urgellensis diocesis, et cum raso et emendato in V^a linea, ubi scribitur Mariam uxorem, et cum supraposito in VI^a linea, ubi dicitur ibi presentes.

1. Sic. 2. Sic.

230

1350, febrer, 19

Intestia i ferma d'espoli. *Bernat, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, absol Berenguer Gibert, hereu del mas Gibert, de la parròquia de Sant Martí de Serraima, de qualsevol demanda per raó de la intestia del seu pare Bernat Gibert i per raó de la ferma d'espoli o entrada de Sibil-la, muller seva. A canvi, rep la quantitat de cent sous de moneda de Barcelona de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15,5×26 cm). Pergamí en bon estat de conservació, malgrat que tingui algun fragment molt enfosquit. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Saccus 5, littera A, núm. 9."
 B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 65; remet a "És carta de letra A, n° 9". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos ffrater Bernardus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portela, Urgellensis diocesis, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes nostros successores absolvimus, diffinimus et relaxamus vobis Berengario Guibert, heredi mansi Guibert, parrochie Sancti Martini de Sarreyma, homini nostro proprio, omnem accionem, petitionem et demanda quam nos haberemus seu possemus movere contra vos et bona vestra, racione tercii nobis pertinentis racione intestie sive pro quocumque alio iure in quibus vos nobis teneremini racione Bernardi Guibert, patris vestri, et omnium aliarum personarum defunctarum que in dicto manso decesserint usque in hunc presentem diem, et etiam racione firme sponsalicii seu intrate Sibilie, uxoris vestre, predictam autem difinitionem et absolucionem vobis et vestris facimus sicut melius et utilius, ad comodum et sanum et bonum intellectum

vestri et vestrorum perpetuo dici potest ac etiam cogitari, imponendo nobis et nostris successoribus de predictis scilencium sempiternum. Pro hac autem difinicionem et absolucionem confitemur a vobis habuisse et numerando recepisce centum solidos monete Barchinone de terno et etiam pro intrata seu firma sponsalicii Sibilie, predictae uxoris vestre. Super quibus renunciamus exceptioni predictae peccunie non numerate et non recepte et doli et legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur,¹ dantes vobis et vestris quicquid et quantum nobis de predictis plus pertineret donacione pura et irrevocabili inter vivos.

Actum est hoc undecimo kalendas marcii, anno Domini M^o CCC^o XL° nono.

Sig+num nostri fratris Bernardi, abbatis predicti, qui hec firmamus et laudamus. Testes huius rey sunt venerabilis et religiosus ffrater Berengarius ça Val, sacrista dicti monasterii, et Berengarius de Sancto Martino.

Sig+num Bernardi Truytol, presbiteri regentis ecclesiam Sancti Martini de Sarreyma et notarii publici eiusdem auctoritatem honorabilium vicariorum reverendi in Christo patris et domini domini Luppi,² Dei gratia Vicensis episcopi, qui hec scripsit et clausit.

1. *Lectura difícil.* 2. *Lectura difícil.*

231

1350, abril, 13

Establiment emfitèutic del monestir. *Berenguer de Vall, monjo i sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, procurador de Bernat, abat del cenobi, de Bernat Quintí, infermer, de Jaume sa Quintana, cambrer, i dels restants monjos, decideix que, atès que el mas de Coromines, situat a la parròquia d'Olvan i que és de l'abadia, ha restat abandonat i que no hi ha ningú que se'n vulgui fer càrrec, amb tots els censos, és més útil de fragmentar-lo. Per aquest motiu, dóna en establiment emfitèutic a Jaume Vicenç, de la sagrera de Santa Maria d'Olvan, una banada de terra que formava part de la gleva del mas de Coromines i era situada al costat de les cases del mas. Se n'esmenten les afrontacions. També dóna en emfiteusi una altra banada, en bona part plantada de vinya, dins la gleva del mas Coromines, de la qual també se n'esmenten les afrontacions. Jaume Vicenç ha de pagar deu sous barcelonesos*

per Nadal, la tasca i el delme i les primícies. Paga d'entrada cent sous de Barcelona.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (45 × 56 cm). Pergamí amb alguna taca, amb alguns fragments descolorits o malmesos, sobretot a la part superior, a la dreta. Al verso: "Saccus 4, littera A, núm. 23", "Actes d'Elvan".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 54; remet a "És carta de lletra A, n° 23". Vegeu doc. 310.

In nomine Domini. Noverint universi quod ego ffrater Berengarius de Valle, monachus et sacrista monasterii Sancti Petri de Portella, procurator, iconomus et actor generaliter et specialiter constitutus a rev[erendo in Christo patre] et domino meo fratre Bernardo, Dei gratia abbate, et religiosis ffratribus Bernardo Quintini, priore et infirmario, et Iacobo za Quintana, camerario, et monachis dicti monasterii, cum publico instrumento inde facto auctoritate Iacobi Bonamich, rectoris ecclesie Sancte Marie de la Quar et notarii publici eiusdem, tercio nonnas ianuarii, anno Domini [millessimo trecentesimo] quinquagesimo octavo, in quo instrumento michi, inter ali[a, a] dictis [dominis] constituentibus est [dati] plenaria potestas infrascripta faciendi. Attendens quod mansus de Conemines, constitutus in parrochia d'Olvan, qui est dicti monasterii et eius domini abbatis, nomine ipsius monasterii, et sub dominio et alodio eiusdem. Terre, honores et posse[ssiones] ipsius mansi, venerunt in lexiu sic¹ quod non est nec comparet aliquis cui dictus mansus p[erti]neat quique dictum mansum et terras, honores et possessiones que sunt de gleba ipsius mansi regat, agricultet et explettet et faciat et prestet census, agraria, comestiones et alia universa, ad que solvenda et prestanda quolibet anno dictus mansus est obligatus, tam dicto monasterio quam ecclesie d'Olvan quam aliis personis, [immo] dictus mansus, terre honores et possessiones ipsius remanent inculti et infructuosi sic quod dicti census, agraria, comestiones et alia predicta non possunt persolvi, immo co[t]idie gravatur et honoratur dictus mansus pondere debiti predictorum. Attendens insuper quod non potest aliquis inveniri cui totus dictus mansus integriter et tota eius gleba stabiliretur, qui faceret et prestaret quolibet anno dictos census, agraria, comestiones et alia predicta. Attendens in quam quod invenientur alique persone que, divisim et per partes, recipient ad acapitum sive ad stabilimentum seu titulo vendicionis de terris et possessionibus dicti mansi et pro eis facient et prestabunt census et agraria in adiutorium solucionis censuum comestionum et aliorum predictorum ad que solvenda quolibet anno totus dictus

mansus est obligatus ut predictur. Et sit utilius dicto monasterio, terras et possessiones dicti mansi particulariter et divisim diversis personis stabilire quam si dictus mansus remaneret heremus et incultus ac etiam infructuosus. Idcirco, gratis et ex certa sciencia, auctoritate dicte mee procurationis, stabilio et in emphiteosim dono et concedo vobis Iacobo Vincencii, de sacraria Sancte Marie d'Olvan, et vestris et quibus volueritis, perpetuo, quandam banadam terre que est de dicta gleba dicti mansi de Conemines et de pertinenciis eiusdem contiguam domibus sive casalibus dicti mansi, cum arboribus diversorum generum, que ibi sunt, et cum introitibus, exitibus, iuribus et pertinenciis suis. Et terminatur dicta banada terre, ex una parte, partim in domibus sive casalibus dicti mansi et partim in residuo tenedone ipsius mansi, prout termini ibi sunt positi, et, ex alia parte, in residua tenedone dicti mansi ubi est Rippa Grossa, prout in solo ipsius rippe sunt termini fixi et, ex alia parte, partim in quadam fexiola que est inter iter sive carrariam qua itur de Biure ad Bergam et dictam banadam terre prout ibi termini sunt positi et partim in dicta carraria et, ex alia parte, partim in tenedone mansi de Bonfiyls et partim in tenedone mansi de Bogets. Item auctoritate qua supra et, ex certa sciencia, stabilio et in emphiteosim dono et concedo vobis dicto Iacobo et vestris et quibus volueritis perpetuo quandam aliam banadam terre pro maiori parte vinea plantatam, de gleba et pertinenciis dicti mansi de Conemines, cum arboribus diversorum generum, que ibi sunt, et cum introitibus, exitibus, iuribus et pertinenciis suis. Et terminatur hec banada terre, ex una parte, in dicta carraria et, ex aliis duabus partibus, in tenedone mansi de Bonfiyls et, ex alia parte, in carraria qua itur d'Olvan ad locum de Gerundella. Est tamen verum et certum quod predicta omnia et singula que vobis stabilio tenentur pro dicto monasterio et sub dominio et alodio eiusdem. Iamdictas itaque banadas terre, cum introitibus, exitibus, iuribus et pertinenciis suis, vos et vestri et illi quos volueritis habeatis, teneatis et possideatis, perpetuo, paciffice et quiete, sub tali tamen pacto, forma et condicione quod, pro censu dictarum duarum banadarum terre et pro omnibus melioramentis que ibi vos et vestri feceritis, detis et solvatis vos et vestri dicto domino abbati et successoribus suis, in adiutorium solucionis omnium censum, comestionum, agrariorum et aliorum quorumcumque ad que solvenda et prestanda quolibet anno dictus mansus ut predictur est obligatus, quolibet anno, perpetuo, in festo Natalis Domini, decem solidos Barchinonenses et tascham de omnibus

expletis que inde perveniant et decimam et primiciam illis quibus prestande sint. In hiis autem que vobis stabilio, non proclamites nec faciatis vos vel vestri alium dominum sive dominos nisi tamen dictum dominum abbatem et successores suos abbates, liceatque vobis et vestris post dies triginta postquam in dicto abbate, qui nunc est vel qui pro tempore fuerit, faticati fuerit[i]s predicta que vobis stabilio, cum omnibus melioramentis que ibi feceritis, vendere, impignorare et alienare vestris tamen consimilibus et vestrorum, salvo tamen semper in predictis que vobis stabilio dicto censu et dicta tascha, iure, dominio et faticha dicti domini abbatis et successorum eius. Pro intrata autem predictorum que vobis stabilio dedistis et solvistis michi, nomine procuratorio predicto, centum solidos Barchinonenses, super quibus renuncio excepcioni non numerate peccunie et intrate predictae non habite et non recepte et doli mali et accioni in factum datis nomine procuratorio predictae et remittens vobis et vestris, si quid plus pro [...] predictorum dicto monasterio competebat ego enim² renuncio dicto nomine legi que subvenit deceptis ultra dimidiam iusti precii. Insuper nomine procuratorio predicto convenio et promitto vobis quod predicta que vobis stabilio et in emphiteosim dono et concedo, cum omnibus melioramentis eorundem dictus dominus abbas et successores ipsius ac conventus dicti monasterii facient vos et vestros et quos volueritis habere, tenere et possidere in pace, perpetuo, contra omnes personas et quod tenebuntur vobis et vestris semper de firma et legali eviccionem eorum. Et pro predictis complendis, tenendis et observandis, obligo, nomine procuratorio predicto, vobis et vestris perpetuo omnia bona dicti monasterii, mobilia et immobilia, habita et habenda, renunciando quantum ad hec omne iuri, rationi et consuetudini contra hec facientibus. Hec igitur omnia et singula supradicta facio, pacistor et promitto ego dictus frater Berengarius de Valle, nomine et auctoritate dicte procuracionis, vobis dicto Iacobo Vincentii et vobis, notario infrascripto tanquam publice persone, hec a me nomine predicto pro ipso Iacobo et suis et illis quorum intersit ac interesse possit recipienti, paciscenti et legitime stipulanti.

Actum est hoc idus aprilis, anno Domino millesimo trecentesimo quinquagesimo.

Sig+num mei fratris Berengarii de Valle, procuratoris predicti, qui nomine et auctoritate dicte mee procuracionis predicta laudo, concedo et firmo. Testes huius rei sunt Petrus de Boscho, Iacobus Vila, Berengarius de Verdegerio, Ferrarius de Camadocha, faber.

Sig+num Berengarii de Palacio, rectoris ecclesie Sancte Marie d'Olvan et notarii publici eiusdem, qui hec scripsit et clausit.

Sit omnibus notum quod ego ffrater Berengarius de Valle, monachus et sacrista monasterii Sancti Petri de Portella procurator, iconomus et actor generaliter et specialiter constitutus a reverendo in Christo patre et domino meo ffratre Bernardo, Dei gratia abbate, et religiosis ffratribus Bernardo Quintini, priore et infirmario, [et] Iacobo za Quintana, camerario, et monachis dicti monasterii, cum publico instrumento inde facto auctoritate Iacobi Bonamich, rectore ecclesie Sancte Marie de la Quar et notario publici eiusdem, tercio nonas ianuarii, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo octavo, in quo instrumento michi inter alia est data potestas infra[scrip]ta faciendi. Nomine et auctoritate dicte mee procurationis confiteor et recognosco vobis Iacobo Vincencii, de sacraria Sancte Marie d'Olvan, quod solvistis michi, nomine procuratorio predicto, bene et plenarie, ad meam voluntatem, illos centum solidos Barchinonenses quos michi dicto nomine tradere et solvere promisistis pro instrumenta [...] duarum banadarum terre de pertinenciis mansi de Conemines, quas vobis die presenti stabilivi et in emphiteosim dedi et concessi, prout de ipso stabilimento melius et plenius³ constat per publicum instrumentum inde factum, per notarium subscriptum, die et anno infrascriptis, unde renunciando excepcioni non numerate et non recepte peccunie et doli, mali et accioni in factum facio nomine predicto vobis et vestris de dictis centum solidos bonum et perpetuum finem et pactum de non petendo, sicut melius dici potest et intelligi ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum.

Actum est hoc idus aprilis, anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo.

Sig+num ffratris Berengarii de Valle, procuratoris predicti, qui, nomine predicto procuratorio, predicta concedo et firmo. Testes huius rei sunt Petrus de Boscho, Iacobus Vila, Berengarius de Verdegerio, Fferrarius de Camadocha, faber.

Sig+num Berengarii de Palacio, rectoris ecclesie Sancte Marie d'Olvan et notarii publici eiusdem, qui hec scripsit et clausit.

1. *Lectura dubtosa.* 2. *Lectura dubtosa.* 3. *Els mots et plenius repetits dues vegades.*

232

1352, maig, 22. Lleida

Document reial. *Pere III el Cerimoniós mana als recaptadors del redelme a la Cerdanya que no obliguin, tal com estan fent, els homes que l'abat de Sant Pere de la Portella té en aquesta terra a pagar el redelme, sinó només el vintè.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 670, fol. 118v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 19, pàg. 393-394.

Petrus *et cetera*, fidelibus suis collectoribus per nos deputatis ad colligendum retrodecimum in terra Ceritanie [bi]enio proxime preterito nobis concessum, salutem *et cetera*.

Quia, sicut pro parte abbatis monasterii Sancti Petri de Portella diocesis Urgellensis, ordinis sancti Benedicti, fuit nobis expositum reverenter, vos homines suos quos habet in ipsa terra, licet ipsi homines non teneantur, ut asserit, nobis [dare] quo homines dicte terre concedant nobis dictum retrodecimum gracie dare, nisi vintenum, compellitis ad solvendum retrodecimum prelibatum. Quocirca, a nobis super hiis remedio iusticie postulato, vobis dictis collectoribus et aliis qui pro tempore fuerint dicimus et mandamus quatenus, constituto vobis de predictis, non compellatis decetero dictos homines ad dandum seu solvendum nobis, nisi vintenum, in casu tamen quo in dicta terra nobis retrodecimum concedatur.

Datum Ilerde, XXII die madii, anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o secundo.

Examinavit Rodericus.

Iohannes de Figerola, ex petitione provisa per auditorem.

233

1352, maig, 22. Lleida

Document reial. *Pere III el Cerimoniós mana als recaptadors de les rendes i dels drets reials de la Cerdanya que no destorbin l'abat de Sant Pere de la Portella pel que fa al cobrament dels censos que li corresponen per les terres que alguns homes tenen sota el domini del seu monestir.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 670, fol. 118v. Hi ha diversos forats al document.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 20, pàgs. 394-395.

Petrus *et cetera*, fidelibus suis collectoribus reddituum et iurium regiorum terre Ceritanie, salutem *et cetera*.

Exhibita nobis pro parte abbatis monasterium Sancti Petri de Portella, diocesis Urgellensis, ordinis sancti Benedicti, peticio continebat quod, licet aliqui habitatores aliquorum locorum dicte terre Ceritanie teneant et possideant nonnullas terras et possessiones sub dominio et [...] emphiteotario et certo censu annuo et expletorum parte pro monasterio antedicto, attamen idem abbas eo, quia dicti habitatores prestant seu prestare tenent nobis annis singulis pro aliis [...] possessionibus census aliquos et parte expletorum pro quibus dicitis nos esse priores in percepcione partis frutum seu expletorum qui seu que sunt, tam in predictis terris et possessionibus que tenentur pro nobis quam pro ipso abbate, non potest aliquotiens a dictis emphiteotis census predictos assequi seu habere, cum dicti fructus non sufficiant ad satisfaciendum nobis et dicto abbati in censibus memoratis, quamvis, ut asseritur, prius ei satisfaceri debeat in predictis, ob quod pro parte dicti abbatis fuit nobis humiliter supplicatum ut super hiis dignaremur ei de iusticie remedio providere. Nos vero, eorum supplicatione benigne admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus, si ita est, dictum abbatem in percepcione dictorum suorum censuum et partium expletorum non agravetis nec etiam indebite molestetis.

Datum Ilerde, XXII die madii, anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o secundo.

Examinavit Rodericus.

Iohannes de Figerola, ex petitione provisa per auditorem.

1352, maig, 22. Lleida

Document reial. *Pere III el Cerimoniós rep la queixa de l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella perquè, malgrat que aquest darrer pot nomenar un jutge en les qüestions plantejades entre els seus homes i d'altres per les seves possessions, el veguer de la Cerdanya no li permet de fer-ho, com tampoc que els esmentats homes firmin llurs drets en poder seu. El rei mana al veguer que permeti que l'abat i els homes del monestir puguin gaudir d'aquests drets.*

- A. ACA, Cancelleria, reg. 670, fol. 118v-119r. Amb diversos forats al document que afecten l'escriptura.
 a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 21, pàg. 395.

Petrus *et cetera*, dilecto nostro vicario Ceritanie et Baritani, salutem *et cetera*.

Oblata nobis pro parte abbatis monasterii Sancti Petri de Portella, diocesis Urgellensis, ordinis sancti Benedicti, suplex petitio continebat quod, licet ipse iuxta Usaticos Barchinone et Consuetudines Cathalonie [et consti]tuciones generales possit iudicem, quemcumque voluerit seu maluerit, ponere et assignare in questionibus que vertuntur inter homines dicti monasterii seu inter alios, pro terris et possessionibus que pro ipso monasterio et eius dominio et alodio tenentur et etiam in questionibus que inter dictum abbatem moventur seu movebuntur et dictos homines pro dictis terris, necnon dicti homines firmare ius in posse dicti abbatis pro predictis [...], attamen vos non permititis ipsum abbatem iudicem super predictis ponere seu assignare nec dictos homines in posse eius firmare ius pro eisdem in evidens dampnum dicti abbatis et dicti sui monasterii non modicam lesionem. Quocirca a nobis super hiis remedio iusticie postulato, vobis dicimus et mandamus quatenus, si est ita et non est aliud legitimum quod obsistat, homines dicti monasterii et alios permitatis firmare ius in posse dicti abbatis pro questionibus que moventur seu etiam movebuntur pro terris et possessionibus que sub directo dominio et alodio dicti monasterii teneant et dictum abbatem iudicem ei assignare pro eisdem, si et prout fuerit hactenus usitatum.

Datum Ilerde, XXII die madii, anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o secundo.

Examinavit Rodericus.

Iohannes de Figuerola ex petitione provisa per auditorem.

235

1354, maig, 25. Roses

Document reial. *Pere III el Cerimoniós rep la queixa de l'abat de Sant Pere de la Portella contra alguns dels homes que té a la Cerdanya i a la vall de Ribes, els quals, malgrat que li han prestat el jurament d'habitar en els masos d'aquells llocs i que li paguen els censos corresponents, els han abandonat i els veguers de la Cerdanya i de*

la vall de Ribes no han atès la seva petició de capturar-los. El rei mana als esmentats veguers que observin els privilegis de l'abat i les Constitucions de Catalunya pel que fa a aquests fets.

A. ACA, Cancelleria, reg. 680, fol. 75v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 22, pàgs. 395-396.

Petrus et cetera, fidelibus suis vicariis Ceritanie et vallis Ripparum, salutem et gratiam.

Exhibita nobis pro parte religiosi abbatis Sancti Petri de Portella supplex peticio continebat quod ipse habet nonnullos homines populos in terra Ceritanie et in dicta valle Ripparum, qui sunt homines ipsius abbatis proprii, solidi et etiam affoccati¹ quique tenentur eidem abbati solvere census et agraria pro ipsis mansis quique etiam de voluntate ipsius abbatis consueverunt se redimere a dominio eiusdem. Et, licet huiusmodi sui homines presiterint sibi iuramentum et homagium de tenendo et inhabitando in dictis suis mansis et de solvendo sibi census et agraria que eidem prestare et facere pro eisdem tenentur, verumtamen aliqui ex ipsis hominibus suos mansos, ipso inconsulto, deserverunt et ad loca vestris iurisdictionibus submissa se, ut asserit, transtulerunt. Quamobrem ipse abbas nequit iura que proinde sibi fieri debent et prestari habere, ut dicitur, ullo modo, et quamvis etiam idem abbas seu procurator ipsius vos duxerit requirendos ut dictos homines iuxta Usaticos Barchinone et Constitutiones Cathalonie Generales capere et captos ei remittere deberetis, hoc causa vos facere recusastis, pretendentes nunquam tale quis fuisse usitatum. Quocirca pro parte dicti abbatis fuit nobis humiliter supplicatum ut ei super premissis dignaremur iusticie remedio providere. Nos, itaque, eius supplicacione benigne admissa, vobis dicimus et mandamus quatenus dicto abbati usaticos et sua privilegia et Constitutiones Cathalonie Generales circa predicta observetis et observari inviolabiliter faciatis, nisi aliquid in oppositum existat, quare fieri non debeant supradicta.

Datum in loco de Rosis, XXV^a die madii, anno a nativitate Domini millesimo CCC^o L^o quarto.

Examinavit Rodericus.

Iohannes de Figerola, ex petitione facta in consilio per N. Ponte, consiliarium et promotorem.

1. a: affectati.

236

1355, gener, 25

Fadiga o retracte. *Guillem Gener, fill de Pere Gener, difunt, de la parròquia de Santa Maria de Claret, va vendre a Antoni de Retuïra, fill d'Arnau de Retuïra, difunt, i de la seva muller, Elisenda, de l'esmentada parròquia, unes cases i uns corrals situats a la sagrera de Claret que són sota el domini del monestir de la Portella (l'abadia rep mitja gallina de cens anual), pel preu de seixanta sous barcelonesos de tern, tal com consta en un document fet el 22 de maig de 1354. L'abat Bernat, del monestir de Sant Pere de la Portella, fent ús del seu dret de fadiga o retracte, decideix de retornar al comprador la quantitat que ha pagat. Se n'esmenten les afrontacions.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21 × 27,5 cm). Pergamí amb la tinta molt descolorida en alguns fragments. Al verso: "Saccus 5, littera C, núm. 8", "Acte ab lo qual appar que lo abat de la Portella <...>".

Sit omnibus notum quod nos ffrater Bernardus, Dei gracia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, Urgellensis diocesis, attendentes et considerantes quod Guillelmus Ianeri, filius Petri Ianeri, quondam, de parrochia Sancte Marie de Clareto, vendidit, tradidit et concessit Anthonio de Retuira,¹ filio Arnaldi de Retuira, quondam, et Elicsendis, eius uxoris, viventis, de dicta parrochia, et suis perpetuo quasdam domos et quoddam corrale ad invicem contiguas, cum omnibus et singulis suis iuribus et pertinenciis ac melioramentis, que sunt in villa seu saccraria de Clareto, sub vestri et dicti vestri monasterii dominio, prout affrontantur ex suis partibus cum quibusdam domibus dicte matris sue et heredi Bartholomei Ianeri, quondam, et deodatorum Sancti Salvatoris de Clareto et vico publico, pro precio videlicet sexaginta solidos Barchinonenses de terno, cum instrumento duodecima die mensis madii, anno, a nativitate Domini, millessimo trescentesimo quinquagesimo quarto, in protocollis notularum scribanie publice ville Sancti Petri de Auro recepto. Salvo tamen in omnibus iure et dominio nostri et dicti nostri monasterii et successorum nostrorum, qui ibi accipimus et accipere debemus anno quolibet, perpetuo, mediam gallinam censualem. Idcirco nos cum hoc presenti publico instrumento in perpetuum valituro vigore dominacionis et fatiche quas habemus [...] super dictis domibus et corrali, per nos et successores nostros infra spacium triginta dierum nondum post presentacionem dicti

instrumenti vendicionis ipsarum domorum et corralis nobis factam, predictum emptorem transactorum pro eodem precio dictas domos et corrale videlicet nobis et dicto monasterio nostro retenemus et pro retentis nobis et dicto nostro monasterio penitus et perpetuo volumus haberi. Nos vero sumus parati reddere et tradere dicto emptori dictos sexaginta solidos precii predicti quos ipso emptor solvit ut dicitur dicto Guillelmo Ianeri, venditori, in quorum testimonium volumus et requirimus nobis et successoribus nostris et etiam dicto nostro monasterio de predictis, per notarium infrascriptum, fieri et tradi publicum instrumentum.

Actum est hoc vicesima quinta die mensis ianuarii, anno a natiuitate Domini millesimo trescentesimo quinquagesimo quinto.

Sig+num nostri fratris Bernardo, Dei gracia abbatis predicti, qui hec facimus concedimus. Testes huius rey sunt Petrus de Sserat Miya, de parrochia Sancti Petri de Portella, et Petrus Sserat, Petrus de Oliveria, de p[arro]chia Sancti Martini de Sserraima.

Sig+num Laurencii Nicholai, notarii publici ville Sancti Petri de Auro, parrochia eiusdem ville, qui hec scripsit et clausit.

1. *Lectura dubtosa.*

237

1356, octubre, 24

Esment de monjo. *Jaume de Santaeulàlia, que era paborde de Fillols (Conflent), residia al monestir de Sant Pere de la Portella.*

A. Arxiu de Bagà, volum XXXVII, full 12.

a.* SERRA VILARÓ, llibre 1, 1930, pàg. 466.

El fill Jaume [de Santa Eulàlia] fou monjo. Al 24 d'octubre de 1356 era preposit de Fullols electe, residint en el monestir de Sant Pere de la Portella.¹

1. *D'acord amb el mateix Serra i Vilaró, Jaume, més endavant, fou almoïner del monestir de Santa Maria de Ripoll. L'any 1370, Jaume de Santaeulàlia nomenà els rectors de les parròquies de Sant Julià de Lavansa, de Gósol, de Sant Iscle de Molnell i de Sant Climent de Vallcebre i Eimeric Sallent, Pere Tomic i el donzell Berenguer sa Vall com a procuradors seus per exigir tots els béns que li pertanyien per raó de l'almoïneria i per acusar de contumàcia i rebel·lió el prior claustral i el sagristà major, el paborde de Palau, l'infermer, el dispenser major, l'obrer, el precentor, el refetorer, el paborde d'Age i altres monjos de Ripoll (pàg. 466).*

238

1356,¹ novembre, 26. Avinyó

Elecció d'abat. *Nomenament de Berenguer, monjo i sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, com a abat de l'abadia de Sant Pere de la Portella, fet pel papa Innocenci VI.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 5; remet a "És carta de lletra A, n° 11". Vegeu doc. 310.

Elecció que lo papa Innocenci 6 fa de abat de la Portella en la persona de fra Barenguer, monjo y sagristà de la Portella, feta en Avinyon, a 6 de las chalendas de desembre, en lo any 4 de son pontificat, que seria en lo any de nostre senyor 1356. Carta de lletra A, n° 11.

1. *La datació d'aquest document és dubtosa. Innocenci VI va ésser papa des del 18 de desembre de 1352 fins al 12 de setembre de 1362. Per tant, és correcte de pensar que l'any quart del seu pontificat fou el 1356. Amb tot, ja hem trobat Berenguer que actuava com a abat de la Portella l'any 1355 (doc. 236). De fet, és possible que aquest nomenament només fos la confirmació de l'elecció que ja s'havia esdevingut en la comunitat monàstica.*

239

1357, abril, 28. Puigcerdà

Venda del domini útil i lluíisme. *Simó Prat, de Vilallobent, cedeix a Sibil·la, muller d'Arnau d'Igla de Vilallobent, un prat que havia estat de les pertinences del mas de Sibil·la i del seu marit, a canvi de la quantitat de nou lliures de Barcelona. Se n'esmenten les afrontacions. Aquest prat era del domini del monestir de Sant Pere de la Portella. Berenguer, abat d'aquest cenobi, reconeix que ja ha rebut el lluíisme i que, si aquest prat no esdevé un camp, només cal donar el delme a l'abadia.*

[A]. Original perdut. Quan fou transcrit en B ja tenia diversos forats.

B.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia feta el 27 d'octubre de 1507, a Puigcerdà (28 × 34 cm). Pergamí amb algunes taques. Al verso: "Saccus 6, littera H, n° 4." Ex A.

C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 77; remet a "És carta de lletra H, n° 4". Vegeu doc. 310.

Hoc est translatum bene et fideliter sumptum et translatum in villa Podii Ceritani, die vicesima sexta, mensis octobris, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo septimo, a quodam

publico instrumento in pergameno scripto, non viciato non cancellato nec in aliqua sui parte suspecto, ut prima facte aparebat clauso et subsignato¹ per discretum Guillermmum Castells, notarium publicum ville predictae, prout eius clausura denotat atque signum in quo quidem instrumento. In secunda et tertia linea erat quoddam foramen; in secunda linea post istam litteram x et sequitur post ipsum foramen, et in tertia linea ante foramen erant iste littere propter et post eundem erat lo. Tenor vero dicti instrumenti in quantum legi poterat sequitur sub his verbis:

Noverint universi quod ego Simon Prat de Vila Lobent, gratis et ex certa mei sciencia, solvo, semper cedo, dono et diffinio, remito penitus et relaxo tibi Sibilie, uxori Arnaldi Iglea de Vilalobent, et tuis et cui volueris, ad omnem tuas tuorumque voluntates omni tempore faciendas, totum quicquid iuris, vocis, accionis, questionis, petitionis et demande, realium et personalium, utilium, directarum, mix[...] et coherentium et aliarum quarumcumque habeo et habere debeo et michi et meis competent et competere potest et debet in quodam prato, quod fuit de pertinenciis mansi tui vel dicti viri tui quod est in rippa² Lobent, confrontato in prato d'en Fabre et in prato den Travesseroes et in prato d'en Pereandreu de Vilalobent. Quod quidem pratum ego tenui et possedi per magnum tempus ex certa de causa solvens, cedens, dans et diffiniens tibi et tuis omnes acciones, petitiones, voces et iura universa et singula michi competencia et competere debencia in predictis, per me tibi diffinitis, datis, cessionis et concessis. Quibus iuribus, vocibus et accionibus meis predictis possitis tu et tui uti, agere et experiri, in curia et extra curiam, in causa et extra, quem admodum ego facere possem ante presentem diffinicionem, donacionem et concessionem nullo iure in predicto prato michi vel meis a modo retento vel etiam reservato, constituyente super his dominam et procuratricem ut iurem tuam propriam. Promittens presentem diffinicionem, donacionem, cessionem et concessionem tenere, servare, ratam et firmam habere et non contraffacere vel venire de iure vel facto, in iudicio vel extra, aliqua racione predicta vero facto salvo iure domini abbatis Sancti Petri de Portella, pro quo dictum patrum tenetur iure directi domini in omnibus et per omnia. Et pro hac diffinicione, cessione, donacione et concessione accepi et habui a te novem libras Barchinonenses de quibus sum bene tui paccatus. Renuncians excepcioni pecunie non numerate et doli. Et si plus dicta peccunia michi competeret in predictis, totum illud plus tibi et tuis dono semper et diffinio donacione irrevocabili facta inter

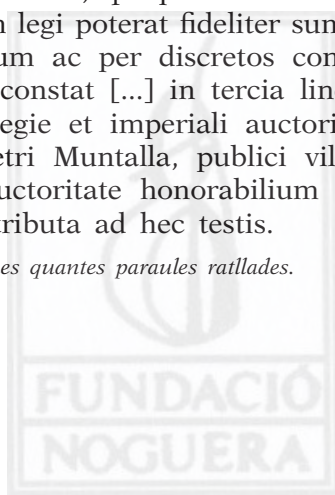
vivos. Renuncians illi iuri quo invenire qui ultra dimidiam sunt decepti et illi iuri quo donaciones causa ingratitude vel inopie revocantur et omni altera iura quo contra hec venire possem. Et nos frater Berengarius, Dei gracia abbas monasterii supradicti, per nos et successores nostros laudamus semper et concedimus tibi dicte Sibilie et tuis dictam diffinicionem, donacionem et cessionem salvo iure nostro et dicti monasterii in omnibus et per omnia. Et salvo quod si tu vel tui de cetero reverteritis ipsum pratum ad campum sive ad laboracionem pro de expletis ibidem provenientibus daretis et dare teneamini decimam nobis et dicto nostro monasterio. Et de laudimio nobis pertinenti pro predictis sumus bene tui paccati. Renunciantes exepcionem dicti laudimii non habiti et doli.

Actum est hoc, in Podio Ceritano, vicesima octava die mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo tricentesimo quinquagesimo septimo.

Sig+num Simonis Prat predicti qui hec laudo et firmo. Sig+num fratris Berengarii, abbatis supra predicti, qui hec laudamus et firmamus salvo iure nostro et dicti monasterii in omnibus et per omnia. Testes huius rey sunt Petrus d'Arles, Franciscus de Roses, parrochie de Vilada, et Petrus Ribera, scriptor de Podio Ceritano. Sig+num mei, Guillermi Castells, publici Podii Ceritani notarii, qui hec subscribo.

Sig+num mei, Ioannis Gili, publici ville Podii Ceritani et Ceritanie notarii, auctoritate honorabilium consulum dicte ville eis indultu regio attributa, qui predictum translatum a dicto suo originali in quantum legi poterat fideliter sumptum et cum eodem veridice comprobatum ac per discretos connotarios testificatum scripsi et clausi et constat [...] in tercia linea. Sig+num Ioannis Puig, apostolica, regie et imperiali auctoritatibus notarii testis ut sig+num mei Petri Muntalla, publici ville Podii Ceritani et Ceritanie notarii, auctoritate honorabilium consulum dicte ville eis indultu regio attributa ad hec testis.

1. *Després hi ha unes quantes paraules ratllades.*
2. *Sic.*

1357, maig, 6

Reconeixement d'ésser homes del monestir. *Pere de Solanllong, menor, de la parròquia de Santa Maria de Casserres, i Guillem de Casamitjana, de la parròquia de la Portella,¹ confessen i reconeixen a Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, i al seu procurador, Guillem d'Escriu, de la vila de Berga, que són homes propis, quitis i naturals del cenobi. Fan homenatge de boca i mans.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (32,5 × 33,5 cm). Pergamí una mica descolorit, amb diverses taques i algun trenc. Al verso: "Saccus 4, littera D, núm. 3", "Acte de homenatge prestat per Pera de Solanlonch de Casseres y Guillem de Casa Mijana, de parròquia de Portella, com ha hòmens propis, al abat de Portella. No diu res de censos".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 61; remet a "És carta de letra D, n° 3". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Petrus de Solanlonch, minor diebus parrochie Sante Marie de Casserris, et Guillelmus de Casa Migana, parrochie de Portella, ex certa sciencia, per nos et omnem prolem nostram, natam et nascituram, confitemur et recognoscimus vobis venerabili ffratri Berengario, Dei gratia abbati monasterii Santi Petri de Portella, absentis tanquam presentis, nos et quilibet nostrum esse homines proprios, quitios, solidos et naturales vestri et dicti vestri monasterii, habitatos et affocatos in mansis vestris et dicti monasterii. Qua propter convenimus et promittimus vobis, dicto domino abbati absentis, et Guillelmo de Scarivo, ville Berge, procuratori vestro presentis, recipienti pro vobis et dicto monasterio, per nos et omnem prolem nostram, natam et nascituram, bona fide et firma atque legali stipulacione legitime interposita, necnon virtute iuramentorum et homagiorum per nos dicto procuratori vestro inferius prestitorum, quod nos et quilibet nostrum erimus, vobis et successoribus vestris in dicto monasterio, boni utiles, fideles et legales et quod parebimus, respondebimus, obediemus et satisfaciemus vobis et successoribus in dicta abbacia, in et de omnibus et singulis quibus parere, respondere, obedire et satisfacere debemus, tenemur et scripti sumus et quod deffendemus et manutenebimus vos et dictum monasterium et successores vestros in dicta abbacia, prout fideles vasalli deffendere et manutendere debent et tenetur suum naturalem dominum quitium atque solidum. Et nullum alium dominum vel dominam eligemus, seu aclamabimus nisi vos et dictum monasterii et successores vestros in dicta

abbatia, pro quibus obligamus vobis et dicto monasterio omnia bona nostra, mobilia et immobilia, ubique sint, renunciantes quo ad hec, gratis et ex certa sciencia, omni privilegio francitati et immunitati cuiuslibet civitatis, ville, castri, burgi seu locii quorum prescriptione sive habitacione possemus contra predicta venire seu modo aliquo adiuvari et omni alii iuri contra hec facienti. Et pro hiis omnibus et singulis servandis et complendis, iuramus sponte per dominum Deum et eius sancta quatuor [Evan]gelia, manibus meis corporaliter tacta, predicta attendere, servare et complere et non contrafacere vel venire aliqua racione. Et nichilominus vobis dicto Guillelmo de Scarivo, procuratori nomine dicti venerabilis abbatis et dicti monasterii, recipienti homagium facimus ore et manibus comendatum iuxta Usaticos Barchinone, Consuetudines Cathalonie ac forum Aragone. Et hec igitur omnia et singula supradicta, prout superius dicta sunt, facimus, promitimus, paciscimur, stipulamur, iuramus ac homagium facimus ut predicatur, in presencia notarii publici infrascripti, pro nobis et omnibus quorum interest, intererit aut poterit interesse, legitime paciscentis, stipulantis et recipientis.

Actum est hoc sexta die madii, anno a nativitate Domini millessimo CCC^o quinquagesimo septimo.

Sig++na Petri de Sollanlonch et Guillelmi de Casa Migana, predictorum qui predicta laudamus, firmamus, iuramus et homagium facimus ut predicatur. Testes huius rei sunt Guillelmus de Santo Elia² et Bartholomeus Carbesii, ville Berge.

Sig+num mei Iacobi de Podio, notarii publici ville Berge auctoritate Guillelmi de Podio, vicarii perpetui ecclesie eiusdem ville, qui hec scripsi et clausi.

1. És sorprenent, atès que un mas anomenat Casamitjana era situat al terme de Casserres. 2. Lectura difícil.

1357, octubre, 19

Reconeixement d'èsser homes del monestir. *Pere Ferrer, de la parròquia de Santa Maria Magdalena de Gardilans, Pere de Sant Pere i Pere ses Eres, d'aquesta mateixa parròquia, confessen i reconeixen a Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, i al seu procurador, Bernat de Caldèvol, que són homes propis, quitis, solius i naturals del cenobi. Fan homenatge de boca i mans.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (19 × 37 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca poc important. Al verso: "Saccus 3, littera F, núm. 7", "Acta de regonaxensa feta per Pera Ferrer de Gardilans <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 42; remet a "És carta de lletra F, n° 7". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos Petrus Fferrari, parrochie Sante Marie Magdalene de Garzilans, Petrus de Santo Petro et Petrus zes Heres, dicte parrochie, confitemur et recognoscimus vobis fratri Bernardo de Caldoval, monacho et procurator venerabilis domini abbatis de Portella, nos esse homines proprios et quitios ac solidos et naturales dicti domini abbatis et et¹ monasterii eiusdem, unde, per nos et omnem prolem nostram natam et nacturam, convenimus et promitimus vobis Bernardo de Caldoval, procuratore predicto, presenti et recipienti et dicto domino abbati, lizet absentí tanquam presenti, in posse notario infrascripti, pro eo et pro omnibus personis quarum interest et intererit, stipulantis et recipientis, nos perere,² obedire, satisfacere et respondere, in omnibus et per omnia, bene, fideliter et legaliter dicto domino abati et suis successoribus, tanquam domino meo proprio et naturali, et numquam facere, eligere vel aclamare alium dominum vel dominam nisi dictum dominum abbatem et suos successores. Et in recognicione domini promitimus, vobis nomine dicti abbatis et ei dicto domino abati et successoribus suis perpetuos, esse fideles et legales. Et pro hiis omnibus obligamus vobis dicto procuratore et dicto domino abbati et suis successoribus et notario infrascripto quod vobis stipulanti et recipienti nos et omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda, ubique sint. Renunciantes quantum ad hec per expressum pactum omni inmunitati, franquitati et libertati cuiuslibet civitatis, ville, castri et burgi et cuiuslibet alterius loci quibus, propter prescripcionem temporis habitacionis nostre vel alia quamcumque racione vel causa, possemus contra hec venire et omni alii iure, racioni et consuetudini, contra hec facientibus. Et ad mayorem huius rei firmitatem sponte iuramus, per dominum Deum et eius santa³ quatuor Evangelia, a nobis corporaliter tacta, predicta atendere, servare et conplere, et non in aliquo contravenire aliquo iure, racione vel causa. Et vobis, dicto fratri Bernardi de Caldoval, procuratore predicto nomine dicti abbatis, homagium facimus hore et manibus comendatum, iuxta Usaticos Barchinone et Consuetudinem Cathalonie ac Furum Aragonie. Et hec igitur omnia et singula predicta prout tamen dicta sunt, facimus, promitimus, stipulamur et pascisimur dicto

domino abbati et suis successoribus, lizet absenti tanquam presenti, et vobis dicto fratri Bernardi, presenti et recipienti nomine dicti domini abbatis, et notario infrascripto, tanquam publice persona pro dicto domino abbati stipulanti et recipienti.

Quod fuit actum decima nona die mensis octobris, anno a nativitate Domini millesimo CCC^o quinquagesimo septimo.

Sig+++na Petri Ferrarii, Petri de Sancto Petro et Petri zes Heres, predictorum qui predicta laudamus et firmamus, iuramus et homagium facimus. Testes huius rei sunt Simon de Rovira, beneficiatus in monasterio de Portella, Bortholomeus dez Roure, scolaris, et Guillelmus de Granoylers.

Sig+num mei Guillelmi za Sala, rectoris ecclesie Sancti Iohannis de Vilada et notarii publici⁴ eiusdem, qui hec scribi feci et clausi.

1. Sic. 2. De fet és parere. 3. Sic. 4. Sic.

242

1358, juliol, 1

Lluïció feta per l'abat. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, confirma a Ramon sa Serra, de Sant Joan de Vilada, home del monestir, el mas de la Serra, a canvi que ell i els seus successors continuïn essent els seus homes i que treballin i afoquin l'esmentat mas. S'esmenten els censos que han de donar anualment a l'ofici de cambreria i, en nom seu, al batlle Bernat de Roset de Roca. A més, resten obligats a les questes, emprius, dominacions, redempcions de persones i terços, lluïsmes i foriscapis. Per aquesta lluïció, el monestir rep la quantitat de noranta sous de moneda de Barcelona de tern (i hi resta inclòs el dret d'eixorquia i intestia, amb relació a Bernat i Berenguer sa Serra, que moriren sense fills i sense fer testament). Ramon sa Serra fa homenatge de boca i mans.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24,5×35 cm). Pergamí ennegrit, tacat, amb fragments descolorits i il·legibles. El costat esquerre fou retallat fins arran del text. Al verso: "Lo mas de la Sera", "Saccus 2, littera E, núm. 11", "Lloació del mas Serra de Vilada".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 40-41; remet a "És carta de lletra E, n° 11". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, de voluntate totius nostri conventus, ex certa sciencia, per nos et omnes nostros successores, laudamus, approbamus, concedimus et confirmamus vobis [Raimundo de za Serra, parrochie] Sancti Iohannis de Vilada, homini nostro et dicti nostri monasterii, et vestris et quibus volueritis, perpetuo, totum integriter illum mansum de za Serra, quem vos et predecesores vestri pro nobis et dicto nostro monasterio tenuistis et possedistis et [...] possidetis, in dicta parrochia Sancti Iohannis de Vilada, cum domibus, prediis, vineis, terris, possessionibus et omnibus emptionibus, per vos vel predecesores vestros factas, a quibus [...] predictis usque in huc presente die etiam cum omnibus iuribus et pertinenciis dicti mansi et que ad ipsum [...] et debent longe vel prope, prout melius et plenius vos et predecesores vestri ipsum mansum tenuistis et possedistis et nunc etiam tenetis et possidetis. Hanc autem laudacionem, aprobacionem et confirmacionem facimus vobis et vestris successoribus de [...] dici et intelligi potest, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum, tali videlicet modo, pacto et condicione quod vos et vestri heredes et tenentes et possidentes dictum mansum sitis homines mei et dicti nostri monasterii quitii, proprii, solidi [vel naturales ...] respondeatis, pareatis et obediatis nobis et successoribus nostris tanquam dominis vestris propriis et naturalibus, prout et sicut nobis et successoribus nostris vos et vestri predecesores respondere, parere et obedire consuevistis, debetis et tenemini. Et [...] quam tempore non faciatis, eligatis seu aclamatis alium dominum seu dominam nisi tamen nos et successores nostros et laboretis et vivificetis,¹ laboratum, vivificatum et etiam populatum et affocatum dictum mansum teneatis et tenere debeatis et teneamini etiam [parere et obedire] in [...] mandatis seu preceptis quomodolibet vobis factis seu faciendis a nobis seu successoribus nostris, prout tenemini et debetis et ea omnia servetis prout alii homines quitii, proprii et solidi dicti nostri monasterii debent facere, consueverunt et teneantur omni dolo et fraude [...]cione qualibet procul pulsatis et quod vos et vestri heredes et quicumque olim² tenentes dictum mansum donetis et prestetis dare et prestare teneamini camerario dicti monasterii ac regenti officium camere perpetuo de omnibus fructibus qui creverint et Deo dederit in omnibus terris [...] dicti mansi tascham fideliter, ut est dari et prestari assueta, et etiam faciatis et prestetis dicto camerario et eius officio et successoribus suis in dicto officio, quolibet anno, in unoquoque festo Sancte

Marie augusti, quatuor sestarios et medium cibate ad sestarium [...] et unum sestarium et medium ordei, ad dictam mensuram, et medium sestarium frumenti, ad eandem mensuram, et unum fogazer de froment. Item unum caseum et unum ciphum leguminis. Item, tempore de trescolons, sex medios quartarios vini boni et [pulcri ...]is domini unam libram et mediam carniū salsarum porci et unum par gallinarum. Et de hoc totum superius dictum teneatis respondere Bernardo de Roseto de Rupe, tanquam baiulo dicti camerarii, et teneamini facere dicto baiulo secum alio unum [...] et vini, ovorum et casei. Item, ex alia parte, teneatis facere, [...] festo Natalis Domini, quatuor libras et mediam carniū salsarum porcii dicto camerario et unum par gallinarum et duas fogacias panis tritici vel tres denarios et, in tempore de trescolons, sex [...] medios quarterios et medium vini boni et alia predicta teneamini respondere heredi mansi de Roseto Inferiori, tanquam baiulo dicti camerarii et teneamini facere eidem baiulo duas comestiones, unam de eratge et aliam de trescol se cum alio quolibet anno et faciatis [...] unam quarteriam frumenti currentem pro alberga. Et salvis et retentis omnibus iuribus, dominiis et alodiis dicti monasterii in predictis omnibus et singulis et questiis et ampriviis, dominationibus et redemptionibus personarum, prout assuetu est, ac [tercios et laude]miis, foriscapiis et aliis omnibus, prout ea in dicto manso iuribus et pertinentiis habere debemus et consuevimus nos et nostri successores et prout ea omnia alii homines dicti nostri monasterii faciunt et facere debent. Pro hac autem laudacione et confirmacione et approbacione accepimus a vobis nonaginta solidos monete Barchinonensis de terno, comprehensis in predictis terciam partem nobis et dicto camerario pertinente in bonis que quondam fuerunt Bernardi et Berengarii za Serra, fratrum uxorum qui exorqui lexi ac intestati decesserunt, facta amicabilem compositionem inter nos et vos super quibus renunciamus pecunie non habite et doli. Et si quid amplius nobis competit et competere potest pro predictis totum vobis et vestris damus, remittimus et relaxamus, renunciantes contrarium ad hec omni iuri, rationi et consuetudini contra hec facientibus. Ad hec ego Raimundus de za Serra predictus predictis omnibus et singulis presens consentio et ea recipio et accepto a vobis dicto domino abbate et camerario predicto et per me et omnes heredes et successores, tenentes et possidentes predicta, convenio et promitto vobis dicto domino abbati et camerario ante dicto et successoribus vestris et suis in posse notario infrascripto, pro vobis et ipso et

pro omnibus etiam quorum interest et intererit stipulantis et recipientis, facere et prestare [...] tascham et dictum censum et omnia alia et singula supradicta vobis et successoribus vestris et dicto camerario et suis, perpetuo, parere et obedire, satisfacere et respondere in omnibus et per omnia tanquam dominis propriis, solidis et naturalibus et servabo omnia et singula predicta sub obligacione omnium bonorum meorum. Et ad maiorem cautelam sponte iuro pro dominum Deum et eius quatuor sancta Evangelia predicta omnia servare et complere et non in aliquo contravenire et vobis homagium facio ore et manibus comendatum iuxta Usaticos Barchinone et Constitutiones Cathalonie.

Actum est hoc prima die mensis iulii, anno a nativitate Domini millessimo trecentesimo quinquagesimo octavo.

Sig+num ffratris Berengarii, abbatis predictis, qui predicta concedimus et firmamus. Sig+num Raimundi za Serra predicti, qui predicta concedo et firmo, iuro et homagium presto. Testes huius rei sunt Raimundus z'Argilagosa, Bernardus de Figuera, parrochie de la Quar, et Bernardus de Cambreria, parrochie de Vilada. Et nos frater Berengarius, Dei gratia abbas predicti monasterii, salv[o] iure nostro et dicti monasterii in omnibus et omnia + firmamus.* Sig+num mei ffratris Iachobi za Quintana, camerarii dicti monasterii.* Sig+num mei ffratris Bernardi de [Casal]dovol, monachi dicti monasterii.*

Sig+num mei ffratris Petri de Nabas, monachi et sacriste monasterii Sancti Petri de Portella notariique ipsius monasterii auctoritate reverendi domini ffratris Berengarii, Dei gratia abbatis dicti monasterii, qui hec scribi feci cum raso et emendato in VI^a linea, ubi dicitur et [ullo ...], et in [VII], ubi dicitur unquam tempore non faciatis, eligatis seu aclametis alium dominum seu dominam nisi tamen nos et successores nostros et laboratis et vivificetis, et clausi.

1. *Des d'Et fins a vivificetis, tot raspat i corregit al damunt.* 2. *Lectura molt dificil.*

1358, juliol, 29

Lluïció feta per l'abat. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, aprova a Berenguera Ferrer i al seu marit, Berenguer,*

*de la parròquia de Sant Joan de Vilada, tot el que tenen pel monestir. Rep per la lluiació la quantitat de quaranta sous barcelonesos. Berenguer Ferrer es compromet a lliurar els censos i els agrers, tal com s'havia fet fins aleshores.*¹

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24,5 x 32,5 cm). Pergamí molt malmès, tacat, amb forats i amb la tinta descolorida. Lletres partides a la part superior. Al verso: "Ferrer de Vilada", "Acta lloasió feta a Beatriu [Fe]rrer del seu mas de Vilada. E, n° 16".

Sit omnibus notum quod nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes successores nostros in dicto monasterio, laudamus et firmamus vobis Berengarie Fferrer et Berengario viro vestro, parrochie Sancti Iohannis de Vilada, et vestris videlicet omnes terras, honores, possessiones, molendinos et generaliter omnia alia que tenetis pro nobis et monasterio nostro predicto, ac etiam [si per] transportacionem seu mutacionem dicti mansi aliquid nobis et dicto monasterio nostro pertinebat racione firme et laudacionis, totum vobis et vestris rem[itimus et relaxamus], salvo [tamen] et retento nobis et dicto nostro monasterio, [census] partes et omnia alia in quibus dictus mansus et tenedones eiusdem nobis et dicto nostro monasterio tenentur et que predecessores nostri consueverunt habere et recipere in dicto manso et bonis eius domini. Et pro dictis firma et laudacione habuimus et recepimus a vobis quadraginta solidos Barchinonenses, super quibus renunciamus excepcioni peccunie non numerate, non habite, non recepte ex causa predicta et doli. Et si predictis laudacione et firma nobis et dicto monasterio magis pertinebat totum vobis damus et remitimus et relaxamus. Ad hec ego dictus Berengarius Fferrere convenio et promito vobis, dicto domino abbate et successoribus vestris, bene et fideliter solvere et tradere census, partes et omnia alia, prout predecessores mei vel illi qui tenebant dictum consueverunt dare et tradere dicto monasterio, sub obligacione omnium bonorum que teneo pro dicto monasterio. Renunciantes quantum ad hec omni iuri, racioni et consuetudini contra hec facientibus.

Actum est hoc XXIX^a die mensis iulii, anno a nativitate Domini M° CCC° L° VIII°.

Sig+num ffratris Berengarii, abbatis, qui predicta laudavit et firmavit salvo iure dicti monasterii, sig+num ffratris Petri de Nabars, sacriste dicti monasterii, sig+num Berengarii Ferrere, predictorum qui predicta laudamus et firmamus. Testes huius rei sunt Bernardus Prous et Petrus Prous ville Berge. Sig+num mei

fratris Petri de Nabas, monachi et sacriste, qui predicta laudo et firmo. Sig+num mei ffratris Iachobi Quintana, monachi et camerarii, qui predicta laudo et firmo.* Sig+num mei fratris Bernardi de Caldoval, monachi, qui predicta laudo et ffirmo.*

Ego Iacobus Bonamich, rector ecclesie Sancte Marie de la Quar et notarius publicus eiusdem, hec scripsi et clausi hec meo sig+no.

1. Podem comparar aquest document amb el 250. Són gairebé iguals. Amb tot, l'any 1364, la lluçió fou de cinquanta sous barcelonesos.

244

1359, abril, 22

Establiment i lluçió fets per l'abat. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, d'acord amb la resta de la comunitat, estableix de nou a Bernat sa Serra, de la parròquia de Vilada, el mas de la Serra, de l'esmentada parròquia. Ha d'ésser home propi, soliu, natural i afocat en aquest mas i ha de lliurar al sagristà els censos, els agrers i les servituds. Per aquesta lluçió rep trenta sous barcelonesos. Fa homenatge de boca i mans.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24,5×33 cm). Pergamí amb taques, amb algun forat petit i amb la tinta descolorida en algun fragment. Al verso: "Saccus 3, littera C, núm. 12".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 41; remet a "És carta de letra E, n° 12". Vegeu doc. 310.

[Nove]rint universi quod nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, de consilio et voluntate tocius capituli seu conventus nostri, et, ex certa sciencia, laudamus, firmamus atque de novo stabilimus tibi Bernardo za Serra, parrochie de Vilada, et tuis et quibus volueritis, perpetuo, mansum nostrum nominatum za Serra, parrochie de Vilada, [cum om]nibus tenedonibus, possessionibus, iuribus et pertinenciis suis, quem mansum tu et [t]ui predecessores tenuistis et consuevistis tenere, pro nobis et dicto nostro monasterio et sub dominio directo et ala[udio nostro] et dicti nostri monasterii, sub [...] tamen forma, condicione et retencione facimus tibi et tuis dictas laudacionem, formam atque stabilicionem quod tu et successores tui in dicto manso sitis homines nostri et dicti nostri monasterii, proprii, solidi et naturales et affocati in dicto manso et faciatis, prestetis et solvatis sacriste dicte monasterii census, partes, servitutes et

alia omnia et singula que vestri predecesores in dicto manso consueverint facere et prestare ac solvere dicto sacriste et abbate dicti monasterii. Hanc aut*em* laudacionem, firmam atque stabilimentum facimus tibi dicto Bernardo et tuis de predictis sub forma, condicione et retencione predictis, sicut melius dici potest et intelligi ad tuum tuorumque salvamentum et bonum intellectum, promittentes tibi bona [fide] quod predicta nos et successores nostri abbates dicti monasterii tenebimus et observabimus et contra ea non veniemus aliqua racione, et pro hiis laudacione, firma atque stabilimento facemus a vobis [habu]isse et recepisse triginta solidos Barchinonenses, de quibus renunciando exceptioni non numerate et non recepte peccunie et doli facimus tibi¹ et tuis bonum et perpetuum finem et pactum de non petendo. Unde ego, Bernardus za Serra predictus, recipiens a [vobis] reverendo domino ffratre² Berengario, Dei gratia abbate predicto, laudacionem, firmam atque stabilimentum sub formis, condicione et retencione predictis. Promitto vobis dicto domino abbati predicta complere et servare et contra ea non facere aliqua racione, confitens et recognoscens vobis dicto domino abbati me esse hominem proprium solidum et naturalem dicti monasterii et vestri eius nomine et affocatum in dicto manso, et pro predictis complendis et observandis obligo vos et dicto monasterio me et omnia bona mea, mobilia et imobilia, habita et habenda, iurans sponte per dominum Deum et eius sancta quatuor Evvangelia³ manibus meis corporaliter tacta et etiam homagium vobis presto ore et manibus comendatum, iuxta Usaticos Barchinone et Constituciones Cathalonie quod predicta grata, rata et firma [debeo] et ea tenebo et observabo et contra ea non veniam aliqua racione.

Actum est hoc vicesima secunda die aprilis, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono.

Sig+num nostri ffratris Berengarii, abbatis predicti, qui predicta concedimus et firmamus. Sig+num Bernardi za Serra predicti, qui predicta concedo, firmo et iuro et homagium presto. Testes huius rei sunt Ffranciscus de Roseto, Arnaldus de Puig More, Raimundus Maso, parrochie de Vilada. Et nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas dicti monasterii, salvo iure nostro et dicti monasterii, in omnibus et per omnia firma +.* Sig+num mei fratris Iachobi za Quintana, camerarii.* Sig+num mei fratris Bernardi de Caldoval.*

Sig+num mei ffratris Petri de Nabas, monachi et sacriste monasterii Sancti Petri de Portella notarii que ipsius monasterii

auctoritate reverendi domini ffratris Berengarii, Dei gratia abbatis dicti monasterii, qui hec scribi feci et clausi.

1. *Amb correcció.* 2. *Amb una correcció.* 3. *Sic.*

245

1359, maig, 19

Lluïció feta per l'abat. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, Jaume sa Quintana, cambrer, Pere de Nabars, sagristà, i Bernat de Casaldòvol, pieter de l'esmentat cenobi, juntament amb la resta de la comunitat, aproven a Francesca sa Plana, de la parròquia de Santa Maria Magdalena de Gardilans, la possessió del mas del Soler, de l'esmentada parròquia, que li ha pervingut per herència del seu avi, Berenguer sa Plana, difunt. També aprova les terres i vinyes que té al mas o masoveria de sa Plana i que rebí una mitgera de vi a mesura de Borredà, en una peça de terra del mas de Pere Joan, d'aquesta parròquia. Francesca, amb relació a totes aquestes terres, es compromet a fer el cens que correspongui. Com a lluïció, paga cinquanta sous barcelonesos.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (20,5×40 cm). Pergamí una mica ennegrit, amb el marge esquerre retallat, amb alguns forats i trencs. Al versó: "Carta del mas Soler de Gardilans", "Saccus 3, littera F, núm. 8".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 43; remet a "És carta de lletra F, nº 8". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, et nos ffrater Iacobus za Quintana, camerarius, ffrater Petrus de Nabars, sacrista, et ffrater Bernardus de Casaldovol, pieterius dicti monasterii, capitulum sive conventum ipsius monasterii facientes. Attendentes mansum dez Soler, parrochie Sancte Marie Magdalene de Garzilans, venisse tibi Ffrancisco za Plana, dicte parrochie, ex successionem Berengarii za Plana, quondam avi tui, in quo quidem manso tenentur aliquae terre et possessiones sive vinee pro nobis et dicto nostro monasterio iure directi domini. Ideo quod, gratis et ex certa sciencia, per nos et nostros successores in dicto monasterio lausamus,¹ concedimus et firmamus tibi, dicto Ffrancisco, et tuis dictas terras et possessiones ac vineas que pro nobis et dicto nostro monasterio tenentur in dicto manso et masoveria de za Plana et que predecessores tui tenere et possidere consueverunt pro dicto monasterio. Et etiam laudamus

et firmamus tibi et tuis unam migeram vini ad mensuram de Boreda, quam tu accipis et tui consueverunt recipere super quadam petia terre mansi Petri Iohannis dicte parrochie, que terra pro nobis et dicto nostro monasterio tenetur. Has autem laudaciones et firmas facimus tibi et tuis pro dominio sicut melius et utilius dici, fieri et intelligi potest et debet, ad tuum tuorumque saluum bonum et sanum intellectum, sub tali tamen condicione quod dictas terras, possessiones et vineas bene labores et excolas et ab aquis pro posse tuo deffendas ad usum et consuetudinem boni agricultoris et de fructibus quas Deo ibi dederit dones nobis et nostris successoribus bene et fideliter tascham, et facias censum consuetum prout predecessores tui consueverunt solvere et facere et sis inde nobis et nostris successoribus pro predictis fidelis et obediens et teneas emparam et emparas et firmes ius pro predictis in posse nostro tosciens quosciens fueris requisitus sive locus aut casus assuerit. Et in dictis terris et vino² non eligas alium dominum vel dominam nisi nos et nostros successores, quod si feceris, in tali casu, dicte terre et³ possessiones et vinum essent comisse nobis et dicto nostro monasterio. Retinemus etiam quod si forte inveniremus alia [instrumenta] in quibus continentur quod pro predictis possessionibus fieret plus censu, illo censu quem consuevisti facere tu et tui, in tali casu, faciatis censum qui in dicto instrumento vel instrumentis contineretur. Et sub predictis formis et condicionibus, facimus tibi et tuis dictas laudaciones et firmas, promittentes tibi et tuis facere, tenere et habere contra cunctas personas, salvo tamen iure et dominio nostri monasterii in omnibus et per omnia, pro quibus confitemur habuisse a te et recepisse quinquaginta solidos Barchinonenses. Et si quid amplius nobis competit pro predictis, totum tibi et tuis damus et remittimus et relaxamus, renunciantes quantum ad hec omni iuri, racioni et consuetudini quibus possemus contra predicta venire. Ad hec ego dicta Ffrancisca, recipiens a vobis, dicto domino abbate et conventu vestro, dictas laudaciones et firmas, promitto vobis et vestris successoribus omnia et singula supradicta facere et complere et solvere omnes census et agraria consueta et pro predictis obligo vobis et vestris successoribus predictas terras et possessiones et vinum et omnia melioramenta in eis facienda.

Actum est hoc nonadecima die madii, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono.

Sig+num nostri ffratris Berengarii, abbatis predicti, qui predicta concedimus et firmamus. Sig+++na ffratris Iacobi za

Quintana, ffratris Petri de Nabars, ffratris Bernardi de Casaldovol predictorum, qui predicta concedimus et firmamus. Testes huius rei sunt Petrus de Boscho, parrochie dicti monasterii, Petrus de Casa Sent Pere et Petrus zes Heres, parrochie Sancte Marie Magdalene de Garzilans. Et nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas dicti monasterii, salvo iure nostro et dicti monasterii, in omnibus et per omnia firma+mus et pro dominio et pro baiulo.* Sig+num mei ffratris Iachobi za Quintana, camerarii dicti monasterii.* Sig+num ffratris Bernardi de Caldovol.*

Sig+num mei ffratris Petri de Nabas, monachi et sacriste monasterii Sancti [Petri] de Portella notariique ipsius monasterii auctoritate reverendi domini ffratris Berengarii, Dei gratia abbatis dicti monasterii, qui hec scribi ffeci et clausi.

1. Sic. 2. Sic. 3. Amb correccions.

246

1360, agost, 7

Venda del braçatge. *Pere d'Olivera, la seva muller Maria i Guillema, mare de Pere, de la parròquia de Sant Martí de Serraiïma, venen a Pere Donat, de l'esmentada parròquia, el braçatge que aquest donava, en les terres situades més enllà del torrent de Garfiguera, en les honors dels masos Bovet, Sicart i Fuster, de l'esmentada parròquia de Serraiïma. Aquestes terres eren sota el domini de l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella. El preu de la venda fou de quaranta sous de moneda barcelonesa de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21 × 38 cm). Pergamí enfosquit i força descolorit. Al verso: "Saccus 5, littera A, núm. 12", "En Pera de la Holivera y sa muller <...> tot lo brassatga a n'en Pera".
B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 66; remet a "És carta de lletra A, n° 12". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos Petrus de Olivaria et Maria, uxor eius, et Guillelma, mater dicti Petri, parrochie Sancti Martini de Serrayma, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes nostros successores presentes et futuros, vendimus et pure presente vendicionis vobis tradimus, Petro Donat, alias vocato Sicart, dicte parrochie Sancti Martini de Serrayma, et vestris et quibus volueritis, perpetuum, totum illud braçatgium quod vos et vestros succesores dabant et prestabant nobis et nostris successoribus, quod nos acce[pimus] et accipere debemos et consuevimus in illas

terras que sunt ultra torrentem vocatum de Garfigera. Et sunt de honoribus et possessionibus mansi Bobet, mansi Siquart et mansi Fuster, dicte parrochie Sancti Martini. Et tenentur sub dominio et franquo alodio honorabilis domini abbatis monasterii Sancti Petri de Portella, qui ibi nullam partem expletorum recipit set recipere ibi dominus castri de Avinione decimam omnium expletorum. Predictam autem vendicionem facimus vobis et vestris et quibus volueritis, perpetuo, de predicto braçatgio, sicut melius dici potest et intelligi ad vestrum comodum et vestrorum et quorum volueritis bonum intellectum. Et de predicta vendicione enducimus¹ vos et quos volueritis, cum hac carta, in plenam et corporalem possessionem, pleno iure seu quasi, ut in rem vestram propriam nos et omnes nostros in perpetuo penitus spoliantes pro precio autem huiusmodi vendicionis a vobis habuisse et numerando recepisse confitemus quadraginta solidos monete Bachinonensis de terno, super quibus renunciamus omni excepcioni dicte peccunie non numerate et non habite et non recepte et doli et in factum et illi legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur. Damus inde vobis et vestris et quibus volueritis, perpetuo, donacione pura et irrevocabili inter vivos quicquid hec vendicio modo valet vel a modo valuerit plus precio supradicto. Et sic promittimus vobis et quibus volueritis predictam vendicionem ffacere, tenere, habere et in pace perpetuo contra omnes personas possidere, ad questionem vero si qua vobis vel vestris mota fuerit super predictis, in tota vel in parte, promittimus [nos o]ponere et ipsam questionem seu questiones in nos suscipere et causam et causas ducere et tractare cum nostris propriis sumptibus et expensis vel remissa vobis et vestris ex pacto, necessitate denunciacionis, possitis vos et vestri causam et causas ducere et tractare cum nostris propriis sumptibus et expensis, quas expensas vobis et vestris et quibus volueritis reddere et restituere promittimus incontinenti. Et totum et quicquid et quantum de predictis a vobis vel vestris edictum fuerit vel sublatum obtinendo in causa vel etiam subcumbendo. Et credamini inde vostro proprio plano et simplici verbo sine testibus et iuramento. Et pro omnibus supradictis et singulis et pro firma legali eviccione et expensis circa eviccione factis uterque nostrum in solidum et pro toto obligamus vobis et quibus volueritis omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et habenda, ubique. Et hec iuramus quod dominum Deum nostrum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, omnia et singula supradicta atenderere et complere et inviolabiliter

observare. Renunciantes super hoc beneficio nove constitutionis et dividende accionis. Et nos dicte mulieres beneficio Velleyani senatus consulti et iuri ipotecarum nostrarum et omni alii iurii, rationi et consuetudini quibus contra predicta venire possemus seu in aliquo nos adiuvaré.

Actum est hoc septima die mensis agusti, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo.

Sig+num Petri de Olivaria. Sig+num Marie, uxoris eius. Sig+num Guillelme, matris dicti Petri, iuratorum predictorum, qui hec firmamus, concedimus, laudamus et iuramus. Testes huius rey sunt Berengarius Gibert, Francischus de Podiolo, scholaris tonsuratus, Berengarius de Castello et Antonius de Solerio de Faro, parrochie Sallientis. Et nos frater Berengarius, Dei et apostolice sedis gratia \abbas dicti monasterii/, salvo iure nostro et dicti monasterii in omnibus et per omnia fir+mamus.

Sig+num mei Arnaldi de Riaria, presbiteri et regentis ecclesiam Sancti Martini de Serrayma pro domino Vicensis episcopo, qui hec scripsi et clausi, cum raso in clusura in uno loco

1. *En lloc d'inducimus.*

247

1361, setembre, 11

Lluició feta per l'abat. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, confirma a Ramon de Casa Nova de "Lotuès" [les Heures], de la parròquia de Santa Maria de la Quar, la compra que havia fet del mas d'en Novell a Pere de Ciraldes. Es fa esment dels censos que calia pagar per aquest mas. S'estableix també l'obligació dels tenidors d'aquest mas de donar a l'abat, si el mas és venut o alienat, una tercera part del preu, en reconeixement del domini directe i del terç que pertany al cenobi.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (21,5 × 39,5 cm). Pergamí amb tres forats molt grans a la part inferior i amb algunes taques poc importants. Al verso: "Saccus 2, littera B, núm. 22", "Lohació feta per <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 19; remet a "És carta de lletra B, n° 22". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa scien-

cia, laudamus et confirmamus tibi Raymundo de Casa Nova de Lotues, parrochie Sancte Marie de la Quar, illam empcionem quam fecisti de manso den Novel, dicte parrochie, a Petro de Ciraldes, homine nostro, prout in instrumento dicte empcionis latius continet. Hanc autem laudacionem et confirmacionem tibi facimus, sicut melius potest dici et intelligi, ad tuum tuorumque salvamentum et bonum et sanum intellectum, salvo etiam nobis et dicto nostro monasterio et successoribus nostris iure directi domini et census, decimam, tascham et alias parcium expletorum et etiam quod teneas emparam et emparas et firmas ius in posse nostro et respondeas in posse iudicis nostri et omnia alia et singula facias que facere debes et teneris, et que tenentes dictum mansum den Novel nobis et successoribus nostris facere sunt assueti. Et quandoquomodo et quocienscumque dictus mansus vendatur vel alienetur quoquomodo detur nobis et successoribus nostris dicte abbacie tertia pars precii, in signum directi domini, et de tercio nobis pertinenti confitemur nos pro nunc esse bene paccati et contenti ad nostram voluntatem. Et sic quid amplius nobis pertinet totum tibi damus et remittimus, renunciantes quantum ad hec omni iuri contra predicta repugnanti. Unde ego, predictus Raymundus, recipiens a vobis venerabili dicto domino abbati dictas laudacionem et confirmacionem, promitto, per me et meos, omnia predicta et singula facere, servare, conplere et in aliquo non contrafacere vel venire, prout in instrumento iam facto lacius continetur. Et ad maiorem firmitatem iuro, quatuor sancta Dei Evvangelia manibus meis corporaliter tacta, predicta facere et servare et conplere.

Actum est hoc undecima die septembris, anno Domini millesimo CCC^o sexagesimo primo.

Sig+num ffratris Berengarii, Dei gratia abbatis predicti, qui predicta laudamus, concedimus et fir[mamus. Sig+num] Raymundi de Casa Nova predicti, qui predicta laudavit, iuravit et firmavit. Et nos frater Berengarius, Dei gratia abbatis predicti, salvo iure nostro in omnibus et per omnia firm[amus ...].* Testes huius rey sunt Petrus de Frontaniano, parroch[ie ...]. Sig+num [...] qui predicta laudo et firmo. Sig+num mei fratris Petri de Nabas, monachi [...].

Sig+num mei fratris Petri de Nabas, monachi et cam[erarii ... srib]aniam dicti monasterii et no[tarii ... auctor]itate reverendi domini ffratris Berengarii, Dei gratia abbatis dicti monasterii, qui hec [scripsi et clausi].

248

1361, setembre, [...]

Venda. *Pere Olzina, Berenguer Olzina i Berenguera, muller de l'esmentat Berenguer, que viuen al lloc de Casserres, tenidors del mas de les Planes, venen a Pere de Solanllong, de la parròquia de Santa Maria de l'Antiguitat de Casserres, el mas o masada [de les Martineres], que tenen en aquesta parròquia, que resta sota el domini del monestir de Sant Pere de la Portella, que hi rep la tasca (llevat d'una barquera de terra de la qual es mencionen les afrontacions). S'esmenta també que han de donar els delmes i les primícies a l'església de Santa Maria de l'Antiguitat o al rector de l'església de Sant Pau de Casserres. També ven la cinquena part dels esplets de la terra o vinya que Pere de Solanllong, pare del dit Pere, va comprar a Pere de Planes, i que, com a pertinences de la masoveria o masada de les Martineres, tenia Pere d'Olzina, per compra feta a 4 de les nones de febrer de l'any 1327. El preu de la venda és de set lliures barceloneses de tern.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (32,5 × 42,5 cm). Pergamí amb taques i algun forat gran, a la banda inferior, dreta. Al verso: "Solanllong", "Littera D, núm. 2".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 61; remet a "És carta de lletra D, n° 2". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos Petrus Olçina et Berengarius Olçina, ffratres, et Berengaria, uxor dicti Berengarii, habitatores loci de Casserres, tenentes et possidentes mansum de les Planes¹ exemptione [perpetua] per nos ffacta ab heredibus dicti mansi, ex certa sciencia, per nos et om[nes nostros] heredes et successores presentes pariter et ffuturos, non seducti ab aliquo vel etiam circumventi, ymo gratis et spontanea voluntate, vendimus, concedimus et titulo vendicionis perpetue venden[do], corporalem tradimus seu quasi vobis Petro de Solanllong, iuniori, de parrochia Sancte Marie de Antiquitatibus \de Casserriis/, et vestris seu quibus volueritis \perpetuo/ mansum seu mansatam quam habemus, tenemus et possidemus et habere ac tenere et possidere debemus, intus dictam parrochiam Sancte Marie de Antiquitatibus, cum omnibus iuribus et pertinenciis suis, sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella quod ibi recipit tascam expletorum, excepto de barqueria in loco vocato les Martineres, prout affrontatur de prima parte in pertinenciis mansi de ça Serra, de II^s cum honoribus mansi de ça Spluga, de tercia cum honoribus vestri dicti emptoris et de

quarta in honoribus den Casa Miyana. Et nichilominus vendimus etiam et concedimus vobis et vestris totam illam quintam partem expletorum et retencionem de omnibus spletis que Deus dederit in illa terra seu vinea quam Petrus de Solanlonch, pater vestri dicti Petri, emit a Petro de Planis; et debebat facere et ffaciebat Petro çes Planes et Sibilie, uxori² eius, et nobis etiam ffaciebatis \vos dictus Petrus/ de qua\dam/ vinea et terra que fuit de pertinençis dicte masoverie sive masade³ \de les Martineres/, prout de ipsa quinta parte, constat per publicum instrumentum confactum IIII^{to} nonas ffabruari, anno Domini M^o CCC^o XX° VII°, clausum et subsignatum per Bernardum çà Clusa, rectorem ecclesie Sancti Paulli de Casseres et notarium publicum eiusdem, hanc autem vendicionem dicte mansarum sive masovarie. Et quinte partis expletorum facimus vobis dicto Petro de Solanlonch et vestris, perpetuo, et quibus volueritis, salvo iure dicti monasterii cum introitibus et exitibus et arboribus universi terris⁴ et iuribus et pertinençis suis et cum omnibus melioramentis ibi factis et ffaciendis, sicut melius, clarius, utilius et perfe[...] dici, scribi, legi et intelligi potest, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum et sanum intellectum, tali modo et pacto quod bene et ffideliter laboretis dictam masovariam et detis decimam et primiciam rectori ecclesie Sancti Pauli et dicto monasterio Sancti Petri de Portella tascham expletorum panis et vini et leguminis exempta barqueria \de qua non teneamini dare tascham/, et quod ffaciatis census consuetos dari et ffieri dicto monasterio pro dicta masovaria, et nullam aliam partem inde dare vel ffacere teneamini. Pro precio autem huius vendicionis huius a vobis et recepimus septem libras Barchinonenses terni de quibus quidem VII libras a vobis bene paccati sumus, ad nostram voluntatem super quibus renunciamus excepcioni non numerate peccunie non habite et non recepte et dicte vendicionis non facte et doli et legi qua deceptis ultra dimidiam iusti preci subvenitur et omni alii iuri, et si quid amplius pro predictis que vobis vendi[cione] nobis aut nostris competit vel competere potest vel debet et etiam⁵ si plus valent modo vel valere poterint quomodo libet in ffuturum totum vobis et vestris damus, remittimus et relaxamus extrahemus predicta que vobis vendimus de nostro nostrorumque iure, dominio et posse et in vestrum vestrorumque ius,⁶ dominium et posse mitimus, transferimus et permutamus irrevocabiliter inter vivos. Redentes atque dantes vobis et vestris et cui sive quibus volueritis, perpetuo, super premissis omnia loca nostra, iura, voces et acciones, [re]ales et personales, utiles

et directas, ordinarias et extraordinarias, mixtas et coherentes et quascumque alias nobis competentes et competere debentes, quovis modo quibus locis, iuribus et accionibus nostris possitis vos et vestra et quos volueritis perpetuo uti, agere et experiri, in iudicio et extra, in curia et extra curiam et etiam ubique, quem admodum nos possemus ante contrarium h[...]*s* constituentes vos et vestros et quos volueritis super premissis dominos et procuratorem tanquam in rem vestram propriam, ad omnes vestras vestrorumque voluntates semper inde libere ffaciendas, inducentes insuper vos et vestros et quos volueritis de predictis in vestram plenamque possessionem iure et ffacti seu quasi, ad habendum, tenendum omnique tempore in pace possiden[dum], habendum, vendendum, inpignorandum et alienandum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates sempre inde faciendas, salve iure dicti monasterii \tascha et censu consueto dari et facere eidem monasterio/ et nil aliud inde dare vel facere nobis vel nostris teneamini vos vel vestri excepto quod detis bene [et fideliter] decimam et primiciam ecclesie Sancte Marie de Antiquitatibus aut rectori ecclesie Sancti Pauli predicti de Casserriis. Preterea promitimus vobis et vestris et quibus volueritis predicta que vobis vendimus ffacere, tenere, habere et possidere contra omnes personas, perpetuo, et de eviccione et guirencia vobis et vestris teneri et si fforte ab aliqua persona vobis vel vestris extranea vel privata ffieret questio vel movetur peticio seu demanda, super predictis promitimus nobis firma et legali stipula[cione quod] illi seu illis contradicentum vel contradicenti nos oponemus ante vos et vestros ante causam, in causa et post causam, in iudicio et extra et honus litigii suciapiemus ante litem contestatam et post litis contestacionem nostris propriis sumptibus [... quidem] eviccione et guirencia set omnibus aliis supradictis nos predicti Petrus et Berengarius quisque nostrum in solidum et pro toto obligamus vobis et vestris aut quibus volueritis omnia bona nostra, mobilia et immobilia, habita et haben[da ubique] sint. Renunciantes [quantum ad] hec benefificio dividende accionis et nove constitutioni de duobus reys et epistole divi <A>driani et omni alii iuri racioni et consuetudini quibus possemus contra predicta vel predictorum aliqua ffacere vel venire. Et expres[se, ego] dicta Berengaria, uxor dicti Berengarii, [cerci]orata de iure meo a notario infrascripto, ex certa sciencia, expresse renuncio quantum ad hec doti⁷ et sponsalicio meis et auxilio senatus consulti Velleyani et iuri ypothecarum mearum, iurando [per dominum] Deum et eius sancta IIII^{of} Evangelia, coram oculis meis posita et manibus meis

corporaliter tacta, predicta omnia et singula attendere, servare et complere et non in aliquo contraffacere vel venire aliqua racione vel causa.

Actum est hoc [...] die mensis septembris, anno a nativitate Domini M° CCC° LXI.

Sig++++na Petri Olçina et Berengarii Olçina, ffratrum, et Berengarie, uxoris dicti Berengarii, predictorum nos qui predicta laudamus, concedimus et ffirmamus et etiam iu[ramus] dictam [...] Testes huius rey sunt Fferrarius de Planes del Cint, nepos dictorum Petri et Berengarii, Raymundus Periç et Petrus Boxo de Querabs.⁸ [...]nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, salvo iure dicti monasterii et obitus Arnaldi de Arulis, in omnibus et per omnia ffirmamus.

Sig+num mei Berengarii de Serradenya, rectoris ecclesie Sancti Pauli de Casserriis et notarii publici eiusdem, qui hec, cum supra-positis in tercia linea, ubi dicitur de Casser[...] perpetuo, et cum supraposito in VI^a, ubi scribitur vos dictus Petrus, et in eadem cum raso et emendato, ubi habetur de quadam vinea et terra que fuit de pertinenciis dicte masoverie sive masade, et supraposito [...] et cum supraposito in X^a, ubi supraonitur de quam non teneamini dare tascham, et cum supraposito [...] et tascha et censu confacto dari et fieri eidem monaster[...] emendato in XXIII, ubi videtur ad hec doti, scribi feci et clausi.

1. *Lectura difícil.* 2. *Amb correcció.* 3. *Des de de quadam raspat i corregit.* 4. *Corregit. Lectura dubtosa.* 5. *Després, paraula raspada i amb una línia al damunt.* 6. *Corregit.* 7. *Amb correcció.* 8. *Lectura dubtosa.*

1362, gener, 7

Notificació de deute. *Pere de Solanes, de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, a la plaça o cementiri del poble de Prats [de Lluçanès],¹ davant la casa d'Arnau Vilana, presenta una lletra segellada de l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella, escrita en català, adreçada a Ramon de Sant Maurici, en què es reclama el pagament de nou lliures que deu al monestir. Hi és present el notari Francesc Robert, de la població de Prats.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (15,5 × 33 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb algunes taques poc importants. Al verso: "Lo abat de la Portella fa intimar un mandato a Ramon

de Sant Mauri, home seu propi, per a què li pagui 15 ll. <...>”, “Ça Portella”, “Sach 2, B, n° 35”.

- B. Regest: ACA, Monacals d’Hisenda, vol. 1134, pàg. 86; remet a “Sach 2, B, n° 37”. Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod die septima ianuarii, anno a natiuitate Domini millessimo trescentesimo septuagesimo secundo, in presencia mei notarii et testium subscriptorum ad hec specialiter vocatorum, Petrus de Solanes, parrochie Sancte Marie del Van, Urgellensis diocesis, constitutus personaliter in villa de Prats, in plathea seu cimiterio dicte ville, ante hospicium Arnaldi Vilana eiusdem ville, coram Raymundo de Colle, habitatores prefate ville, et eidem presentavit ac pro me notario legi fecit quandam apicem suum letram papiream cuius tenor sequitur in hunc modum.

Ffem-vos saber que-ns marvellam molt com no-m avets trameses les IX libr., de les quals fou feyta composició entre nos e vos perquè vos pregam que les donets al portador de la present e no res menys, ab la present letra, vos requerim per lo sacrament e l’omanatge que feyt avets, dins V dies a recepció de les presents, siats denant nos dintre el nostre monastir. En altre manera procehiriam contra vós, segons que de dret trobaríem fahedor. Dat el monastir de la Portella, a tres de giner del any de mill e CCC sexanta e dos, sots nostre segell secret. Abbat ça Portella a l’amat en Ramon de Sent Mauri.

Qua quidem letra presentata, idem Raymundus petiit de ipsa transumptum quod fuit eidem Raymundo traditum ilico per me notarium subscriptum.

Quod fuit actum die et anno in prima linea contentis, presente me notario subscripto et presentibus ad hec pro testibus vocatis Petro Canaleta, presbitero rectoreque de Solanellis, et Iacobo Ferran, fusterio.

Sig+num Ffrancisci Roberti, notarii publici ville de Prats pro venerabile fratre Iacobo Ferrarii de la Sala, rectore et notario publico eiusdem, qui predictis interfuit et hec scripsit et clausit.

1. És difícil de saber quin poble era. Es tractava de Prats, a la Cerdanya? Era Prats de Lluçanès? O bé era Prats de Molló? Tot i que sigui difícil d’assegurar, ens decantem per Prats de Lluçanès. El Lluçanès arriba fins a tocar del monestir. A més, Sant Maurici era molt més a prop de Prats de Lluçanès que no pas de les altres poblacions esmentades.

250

1364, gener, 20

Lluïció. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, confirma a Berenguera Ferrera i a Pere, el seu marit, de la parròquia de Sant Joan de Vilada, totes les terres, honors, possessions i molins que tenen per l'esmentada abadia. L'abat, com a lluïció, ha rebut la quantitat de cinquanta sous barcelonesos de tern; a canvi, renuncia a qualsevol altre dret relacionat amb la venda d'aquests béns. Es fa esment també dels censos que han de pagar pel gaudi del domini útil d'aquestes terres.*¹

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (25 × 32 cm). Pergamí lleugerament enfosquit i amb algunes taques. Al verso: "Lloació feta a Beatris Ferrer y a son marit del seu mas de Vilada. E. 15."

Sit omnibus notum quod nos frater Berengarius, Dei gra[ci]a abbas monasterii Sancti Petri de Portella, gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes successores nostros in dicto monasterio, laudamus et firmamus vobis Berengarie Ferrarie et Petro, viro vestro, parrochie Sancti Iohannis de Vilada et vestris, videlicet omnes omnes² terras, honores, possessiones, molendinos et generaliter omnia alia que tenetis pro nobis et monasterio nostro predicto, ac etiam si per transportationem seu mutationem dicti mansi aliquid nobis et dicto monasterio nostro pertinebat racione firme et laudacionis, totum vobis et vestris remittimus et relaxamus, salvo tamen et retento nobis et dicto monasterio nostro census, partes et omnia in quibus dictus mansus et tenedones eiusdem nobis et dicto nostro monasterio tenentur et que predecessores nostri consueverunt habere et recipere in dicto manso et bonis eiusdem. Et predictis firma et laudacione habuimus et recepimus a vobis quinquaginta solidos Barchinonenses, super quibus renunciamus exceptioni peccunie non numerate, non habite et non recepte ex causa predicta et doli. Et si pro predictis laudacione et firma nobis et dicto monasterio magis pertinebat totum vobis damus et remittimus et relaxamus. Ad hec nos Berengarie Ferrarie et Petrus, vir eius predicti, convenimus et promittimus vobis dicto domino abbati et successoribus vestris bene et fideliter solvere et tradere census, partes et omnia alia, prout predecessores nostri vel illi qui tenebant dictum mansum consueverint dare et tradere dicto monasterio, sub obligacione omnium bonorum meorum que tenemus pro dicto monasterio. Renunciantes, quantum ad hec, omni iure, racioni et consuetudini contra hec facientibus.

Quod fuit actum vicesima die ianuarii, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexsagesimo quarto.

Sig+num fratris Berengarii, abbatis, qui predicta laudavit et firmavit, salvo iure dicti monasterii. Sig++num³ Berengarie Ferrarie et Petri, viri eius, predictorum qui predicta laudamus et firmamus. Testes huius rei sunt Bernardus de Roseto, Francischus de Roseto et Raimundus de Podio.

Sig+num mei Guillelmi za Pila, rectoris ecclesie Sancti Iohannis de Vilada et notarii publici eiusdem, qui hec scribi feci et clausi.

1. Podem comparar aquest document amb el 243. Són gairebé iguals. Amb tot, l'any 1358, la lluitació fou de quaranta sous barcelonesos. 2. Sic. 3. En lloc de sig++na.

251

1364, abril, 27

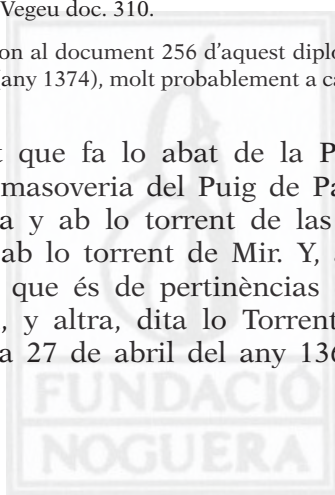
Establiment. [Berenguer], abat del monestir de Sant Pere de la Portella, estableix a Guillem de Guimbaldes (o Arquimbaldes) la masoveria del "Puig", de la parròquia de Pedret. Se n'esmenten les afrontacions. També estableix una peça de terra, en les pertinences d'aquest mas, anomenada el Torrent del Grau i una altra que rep el nom del Torrent dels "Vendes".

A. Original. Segurament correspon al doc. 256.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 35-36; remet a "És carta de lletra B, n° 4". Vegeu doc. 310.

Segurament correspon al document 256 d'aquest diplomatarí, malgrat que la data sigui diferent (any 1374), molt probablement a causa d'un error de l'autor del regest.

Un establiment que fa lo abat de la Portella a Guillem de Archinibaldes de la masoveria del Puig de Padret, que afronta ab la vinya de Vilarrasa y ab lo torrent de las Benas avall y ab lo coll de las Benas y ab lo torrent de Mir. Y, així mateix, estableix altra pessa de terra que és de pertinències del mateix mas, dita lo Torrent del Grau, y altra, dita lo Torrent dels Bendes. Fa de cens 9 sous. És fet a 27 de abril del any 1364. És carta de lletra B, n° 4.

1365, octubre, 27

Establiment. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, reconeix que el mas de "Lotuès" (les Heures), de la parròquia de Santa Maria de la Quar, havia restat abandonat des de la Pesta Negra i que, per aquest motiu, el dóna en establiment a Guillem Mateu. Guillem Mateu i els seus, com a tenidors d'aquest mas, esdevindran homes propis, quitis, solius i naturals de l'abat. A més, hauran de fer els censos (un sester de forment, tres gallines, dos sous i vuit diners, mitja quartera de forment i dos mitjos quarters de vi al batlle) i donar les parts de les collites (el delme i la tasca), excepte de la barquera que té l'esmentat mas al "Camp de la Ladènia", de la qual s'esmenten les afrontacions (i per la qual només han de donar el delme i una gallina per Nadal).*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (32 × 39 cm). Pergamí enfosquit, tacat i amb la tinta, en algun fragment, molt descolorida. Al verso: "Saccus 2, littera B, núm. 23."

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 19; remet a "És carta de letra B, n° 23". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, attendentes mansum de Lotues, parrochie Sancte Marie de za Quarr, qui est sub dominio et directo elodio nostro et dicti nostri monasterii, cum eius terris, honoribus, possessionibus et pertinenciis suis, per plura tempora vaccasse scilicet a tempore immensium mortalitatum citra et in lexivum deductum fuisse sineque¹ herede descendenti et etiam ascendenti ultimorum possessorum et proprietariorum ipsius remansisse et esse ex quibus tam de iure canonichi et Usatichorum Barchinone quam alia de Consuetudine Cathalonie observata eleccione facienda de certa persona in dicto manso ad nos casu huiusmodi nos [...] eumque stabilire de novo idcirco ex certa nostra sciencia volentes² et cupientes prospicere indempnitate dicti nostri monasterii vos Guillelmum Mathei et vestros in dicto manso et eius iuribus et pertinenciis eligimus, cum presenti publico instrumento, ipsumque mansum cum omnibus eius terris, honoribus et possessionibus, iuribus et pertinenciis nobis dicto Guillelmo Mathei et nostris de novo stabilimus, hac autem eleccionem et stabilicionem facimus vobis et vestris de predictis, sicut melius dici potest et intelligi, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum, sanum ac sincerum intellectum, nos vero et quicumque tenentes et possidentes dictum

mansum sitis homines proprii, quitii, solidi et naturales, cum omni prole vestra nata et nascitura et ipsorum, dicti nostri monasterii, et teneamini di[ctum tenere] mansum populatum et affocatum perpetuo nobisque et dicto nostro monasterio facere, prestare ac solvere omnes et singulos census, redditus et expletorum partes et alia quemque iura dicto monasterio³ et aliis quibuscumque personis, pro ipso manso, terris, honoribus et possessionibus ipsius actenus fieri assuetos, scilicet ex censu monasterii, quolibet anno, unum sesterium frumenti tempore mensium, tres gallinas in festo Natalis Domini, duos solidos et octo denarios tempore madii et mediam quarteriam frumenti et duos medios quarterios vini nostro baiulo et decimam et tascham de omnibus expletis ibi crescentibus et Deo dantibus in terris que tenentur pro nobis et dicto nostro m[ona]sterio, excepto quod de barqueria dicti mansi, quam vobis et vestris facimus perpetuo cum presenti, videlicet vocatam lo Camp de la Ladenia, sicut terminatur, ex una parte, in torrentem qui discurrit de ffonte de Noveleres usque in flumine quod vocatur Dest⁴ et, ex alia parte, in tenedone de la masada del Prat et, ex alia parte, in residuo dicti monasterii sicut termini ibi sunt positi usque ad columbarium de Lotues et, ex quarta parte, in Ripa Grossa, que est subtus columbarium dictum, usque in manso de [...]⁵ et in honore quem dictus mansus de Lotues tenet per monasterium Sancte Marie de Luzano. Quantum includitur intus dictos terminos et de fructibus in ea provenientibus, non teneamini facere ac prestare nobis seu dicto nostro monasterio nisi decimam et unam optimam gallinam, anno quolibet, censualem, in festo Natalis Domini. Quibus consencio ego dictus Guillelmus Mathei et confiteor⁶ predicta vera esse eaque servare et attendere convenio et pro[m]itto vobis dicto domino venerabili abbati et successoribus vestris in dicto monasterio, perpetuo, pro quibus obligo vobis et dicto monasterio omnia bona mea, mobilia et immobilia, habita et habenda ubique, renunciando quo ad hec omni iuri canonico et civili, legi et consuetudini contra predicta facientibus et ut maiorem predicta teneant firmitatem sponte iuro predictum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, coram me posita et mea propria manu tacta.

Actum est hoc vicesima septima die mensis octobris, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto.

Sig+num ffratris Berengarii, abbatis predicti, qui predicta concedimus, laudamus, facimus et firmamus. Sig+num Guillelmi Mathei, consencientis et recipientis predicti qui predicta consen-

cio promitto, firmo et iuro. Sig+++++na ffratris Petri de Nabars, prioris et camerarii, ffratris Iacobi de Trugars, dispenserii, ffratris Vincencii de Valle, ffratris Arnaldi de Trugars et ffratris Francisci Verdegerii, monacorum dicti monasterii, qui predictis consentimus et firmamus. Sig+num Berengarii de Villalta, civis Minorise regentis baiuliam de Frontengiano, qui predicta nomine baiuli vel baiulie laudo et firmo. Testes huius rey sunt Guillelmus Eschariu, ville Berge, Bartholomeus de Salelis et Iacobus de Valle, de domo et familia predicti venerabilis abbatis.

Sig+num mei Bernardi Vineti, presbiteri ville Berga, rectoris ecclesie Sancte Marie de la Quarr et notarii publici eiusdem, qui hoc instrumentum in formam publicam redactum⁷ et inventum receptumque per discretum Guillelmum de Codinachs, olim rectorem dicte ecclesie de la Quarr, et clausi.

1. *Lectura dubtosa.* 2. *Corregit.* 3. *Corregit.* 4. *De ben segur, correspon a la riera de Merlès, anomenada Adest als documents més vells.* 5. *El nom del mas ha estat raspat. Possiblement hi posava Lotues.* 6. *Lectura dubtosa.* 7. *Sic.*

253

1368, gener, 30

Actuació de l'abat (i vicari del bisbe). *L'abat Berenguer, del monestir de Sant Pere de la Portella, com a vicari espiritual i temporal del bisbe d'Urgell, absol el rector i vicari de Bagà, els rectors de Gósol, Brocà, Molnell, Fumanya, Puig, Cercs i la Vedella, i tres sacerdots, pel fet d'haver intervingut en una brega que hi hagué entre els homes de l'honor de Pinós i els de la sotsvegueria de Berga.*

A. Arxiu de Bagà, volum XLIII, full 36.

a.* Notícia: SERRA VILARÓ, llibre 1, 1930, pàg. 182.

El fort de la brega esdevingué als primers dies de l'any 1368, en els plans de Reboll [...], davant de Sant Llorenç prop Bagà. Hi havia en la lluita els homes de la honor de Pinós i els de la sotsvegueria de Berga, i tanta fóra la importància, que àdhuc hi prengueren part activa el rector i vicari de Bagà, els rectors de Gósol, Brocà, Mulnell, Fumanya, Puig, Cercs, la Vederà i tres altres sacerdots, als quals l'abat de la Portella, Berenguer, com a vicari en lo espiritual i temporal del bisbe d'Urgell, al 30 de gener de 1368, absolgué de tota pena civil i criminal que contra d'ells pogués moure "super eo quia fuistis in planis de Reboll quando brica fuit inter homines honoris de Pinos et homines subvicarie Berge".

1369, octubre, 8. Dessota el lloc de Planoles

Venda de domini útil i llúisme. *Berenguer d'Argelaguers, batlle de Planoles, ven a Pere de Coma-rossa de l'esmentat lloc de Planoles una devesa anomenada la "Devesa dels Aigualous", sota la Riba Grossa. Se n'esmenten les afrontacions. La major part d'aquesta devesa és tinguda per l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella, al qual caldrà lliurar el terç o foriscapi de la venda. El preu de la venda és de deu lliures barceloneses de moneda de tern. Blanca, muller de l'esmentat Berenguer, aprova la venda.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (24×34 cm). Pergamí una mica enfosquit i amb algunes taques. Al verso: "Del abat de la Portella, de Planoles", "Sach 6, A, n° 7", "Venda feta per Berenguer de Argilagues de Planoles a-n'an Pere de Comarosa de dit loch de una devesa nomenada de Aigualog,¹ sota la Riba Grossa. És sots senyoria del abat de Portella".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 88; remet a "Sach 6, A, n° 7". Vegeu doc. 310.

Sit notum cunctis quod ego Berengarius de Argilagueriis, baiulus de Planolis, ex certa sciencia, per me et meos vendo ad imperpetuum corporaliter tradendo seu quasi vobis Petro de Comarosa, dicti loci de Planolis, presenti, et vestris et cui vel quibus volueritis, ad omnes vestras vestrorumque voluntates perpetuo faciendas quandam devesiam meam nominatam la Devesa dels Aigualous, subtus Rippam Grossam. Affrontat, ex parte inferiori, in tenenciis vestri dicti Petri et in via publica qua itur in vestro molendino et, de alia parte, a parte superiori, in ortis Rippe Grosse predictae et, de alia parte, in tenenciis Bernardi Serradell e den Tobau. Quam devesiam sic terminatam, cum omnibus in se et infra se habentibus, vobis et vestris vendo perpetuo, ad habendum, tenendum et possidendum pleno iure, cum ingressibus et egressibus et omnibus suis melioramentis factis et faciendis, inducens inde vos et vestros de eadem devesia in plenam et corporalem possessionem, iuris et facti, quam accipere possitis et eam retinere quandocumque vobis placuerit. Constituens vos super hiis dominum et procuratorem, ut in rem vestram propriam. Et de eviccionem et de omni interesse eviccionis de predictis vobis et vestris per me et meos teneri promitto. Promittens etiam, per me et meos, quod ego et mei faciemus vos et vestris et quos volueritis dictam devesiam prout supra confrantatam² habere, tenere ac paciffice possidere ab omni persona absque omni censu quem pro dicta devesia alicui facere

minime teneamini vos nec vestri, salvo tamen iure domini abbatis de Portella, pro quo maior pars predictae devesie tenetur. Et salvo etiam iure domini abbatis Sancti Iohannis de Abbatissis, pro quo aliqua peciola dicte devesie tenetur. In tercio sive foriscapio eisdem et cuilibet eorum pertinentibus pro presenti vendicione. Et pro predictis attendendis, servandis et complendis, obligo vobis et vestris omnia bona mea habita et habenda ubique. Et hanc vendicionem vobis et vestris facio precio decem libras Barchinonenses monete de terno, de quibus per paccatum me teneo. Renuncians excepcioni dicti precii non habiti et dicte peccunie non numerate et doli. Et si plus dicto precio nunc valet vel in antea valebit hec vendicio totum illud plus vobis et vestris dono et remitto. Renuncio illi iuri quo iuvantur qui ultra dimidiam decepti sunt et omni alteri iurii obvianti. Et ego Blancha, uxor dicti Berengarii de Argilageriis, huic vendicioni presens per me et meos predictam vendicionem et contenta in ea vobis dicto emptori et vestris perpetuo laudo, firmo, aprobo et ratifico quantum ad aliquam partem dicte devesie, videlicet ad illam devesiam quam dictus maritus meus emit a Poncio, baiuli, condam, et non ultra. Iurando sponte, per dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, a me corporaliter tacta, contra predictam vendicionem prout dictum est attendere, servare et firmiter complere et nunquam contravenire aliquo iure vel causa, virtute cuius iuramenti cerciorata de iure meo per notarium subscriptum. Renuncio beneficio senatus consulti Valleyani et illi legi qui incipit “si qua mulier”, et illi legi prohibenti res dotales vendi absque de certo iudicis et omni iuri ypothecarum mearum dotis et donacionis propter nupcias et omnibus aliis iuribus, legibus, usibus, favoribus et remediis contra hec repugnantibus et me iuvantibus in premissis.

Quod fuit actum et laudatum³ subtus locum de Planolis, octava die octobris, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexsagesimo nono.

Sig+num predicti Berengarii de Argilageriis, qui predicta omnia laudavit et firmavit. Sig+num predictae Blanche, uxoris predicti Berengarii de Argilageriis, qui predicta omnia laudavit et firmavit. Testes huius rey sunt Franciscus, Bernardus de Rippis et Guillelmus za Riera, alias nominatus Castelar, sartor, habitator de Queralbs. Et nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas dicti monasterii de Portella, salvo iure nostro et dicti monasterii in omnibus et per omnia firmam+us.*

Sig+num mei Guillelmi de Prato, notarii publici vallis de Rippis pro illustrissimo domino rege Aragonis, qui hec subscribo et claudo.

1. *De fet, és Agualous.* 2. *Sic.* 3. *Després hi ha una paraula raspada i amb una ratlla al damunt.*

255

1371, abril, 11. Castell de Gironella

Compra de l'abat. *Pere i Galceran de Pinós, senyor de Pinós, de la Portella i de Lluçà, venen a l'abat del monestir de la Portella la tasca i una part del delme de la parròquia d'Olvan i uns dominis que tenien en aquesta tercera part seva (les altres dues terceres parts ja eren del monestir). El preu de la venda és de 20.000 sous.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 54-55; remet a "És carta de lletra A, n° 24". Vegeu doc. 310.

Venda que fa Dⁿ Pere y lo noble senyor Galceran de Pinós, senyor dels honors de Pinós, de Portella y de Lussà al abat de la Portella de la tasca, part de las dècimas de la parròquia de Olvan, que ell y los seus antepassats y tenian en alou franch, dient que las altres duas ja las posseïa lo monastir y així mateix li ven tots los alous y domini directe que los senyors de aquestas baronias tenian en la mateixa 3ª part a hont tenia las dècimas per preu de vint millia sous, que de tot li promet estarà evicció y a las lites que sobre assò los podran mòurer y a tots gastos y despeses ab especial obligació de las dècimas y fruyts que té en lo terme del castell de Roset y ab general de tots los béns. Fonch feta en lo castell de Gironella, a 11 de abril del any de 1371, en poder de Huguet de Ortigiós, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 24.

256

1374, abril, 27. Pedret

Establiment. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, atès que la masoveria des Puig, de la parròquia de Sant Quirze de Pedret, va restar abandonada a causa de la mortaldat de l'any 1348, d'acord amb Francesc de Verdeguer, monjo i infermer*

d'aquest monestir, estableix en emfiteusi a Guillem de Guimbal-des (Arquimbaldes), de la parròquia de Pedret, perpètuament una banada de terra, que forma part de les terres d'aquesta masoveria, anomenada el Torrent del Grau. Se n'esmenten les afrontacions. També estableix la terra anomenada el Torrent dels "Vendes". A part del que han de donar al monestir, també han de donar a Ramon de Ribera dos sous (dels cinc sous i vuit diners que rebia per tota la masoveria, que tenia sotsestablerta). També es mencionen altres drets que té l'esmentat Ramon de Ribera.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (22,5 × 72,5 cm). Pergamí en molt mal estat de conservació. Alguns fragments són molt descolorits, il·legibles. Ha calgut fer-ne la transcripció amb llum ultra-violada. Al verso: "Saccus 3, littera B, núm. 4", "Carta della infermerie", "CL-VIII", "Establiment fet per lo abat del monastir de la Portella <...>".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 35-36; remet a "És carta de letra B, n° 4". Vegeu docs. 251 i 310.

[Noverint] universi quod nos [Berengarius], Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, ex certa sciencia, attendentes mansoveriam vocatam dez Puig, parrochie Santi Quirici de Padreto, que est alodium franchum dicti monasterii et officii inf[ermarie ...] et sub eius directo dominio et alodio [venisse ad] lexivum et [...] defunctum heredum ipsius legitimorum, propter quod nos nomine que supra amisimus, a tempore mortalitatum generalium, que vigerunt ultra modum in Berguitano, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo octavo, et quasi per [totum] mundum citra et in posterum amitere timeamus¹ [... partes et alia predicta qui recipere] assueta necnon homines et mulieres [...] legitime citati qui heredes seu deffensores esse vellent seu essent ipsius mansoverie et nulli reperti essent qui heredes seu proprietari ipsius mansoverie sint vel esse vellent. Ideo volentes vos super hiis debite providere, per nos et [nostros successores ..., cum] consilio, assensu et voluntate ffratris Ffrancisci de Verdaguero, monachi et infirmarii ipsius nostri monasterii, damus et stabilimus et ad emphiteosim et ad certum censum infrascriptum concedimus et tradimus vobis Guilelmo d'Arquimbas, parrochie Santi Quirici de [Padreto ...] sive quibus volueritis, perpetuo, quandam banatam terre nemorum et vinearum, que sunt de pertinenciis ipsius mansoverie, cum introhitibus et exitibus suis, iuribus et pertinenciis et cum arboribus, lignis, cepis, roquis, silvis, garrigiis et aliis universis et singulis iuribus ipsorum prout [afrontantur ...] usque [ad] vadiolum² del Faig et usque in pineda de Vila Rassa et usque in torrente de les Benes a avall et prout avala torrent qui est in collo de les Benes

e avala usque in torrente de Mir, usque ad hanc honorem et in residuo honore ipsius mansoverie, et usque in Palancar mansi de Ribera³ et usque in [...]ato. Item etiam damus et stabilimus vobis dicto Guilelmo et vestris et cui sive quibus volueritis, perpetuo, quandam peciam terre qui est de pertinenciis dicte mansoverie vocatam lo torrent del Grau. Et aliam vocatam lo Torrent dels Vendes,⁴ cum introhitibus et exitibus eorum et cum arboribus diversis generum qui ibi sunt et cum omnibus aliis iuribus et pertinenciis eorum. Hoc autem stabilimentum facimus vobis dicto Guilelmo d'Arquimbas de predictis et vestris et cui sive quibus volueritis, perpetuo, sicut melius dici et intelligi potest, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum, tali tamen pacto et condicione quod vos seu vestri non possetis predicta vendere seu alienare absque licencia et voluntate primitus a nobis seu a successoribus nostris petita et obtenta. Et salvo iure et dominio nostris et dicti nostri monasterii in omnibus et empara et empariis et iure districti emparandi. Et salvo quod vos seu vestri non deterioretis predicta set quod possitis scindere de lignis ipsorum ad vestri et vestrorum voluntatem. Et salvo et retento quod vos et vestri teneamini nobis et dicto nostro monasterio et officio ipsius infirmarie dare, facere ac prestare, anno quolibet, in quolibet festo S[ancti Michaelis] septembris, novem solidos Barchinonenses. Et Raimundo de Ripperia dicto manso duos solidos, de illis quinque solidos et octo denariis quos recipiebat super toto honore dicte mansoverie. Et super residuo recipiet idem Raimundus tres solidos, tantum quam dictos octo denarios predictus Raimundus de [Ripperia dicto monasterio perpetuo difinivit et remisit ...].⁵ Et etiam teneamini ffacere dicto Raimundo, anno quolibet, in quolibet festo Natalis Domini, unam gallinam censualem quam recepit super quadam barqueria ipsius mansoverie vocatam la Plana. Et etiam faciatis eidem Raimundo de Ripperia, ex alia parte, duodecim [denarios Barchinonenses], anno quolibet, in quolibet festo Natalis Domini, in recompensacione illius quinti expletorum, prout fieri erat assuetum de honoribus et vineis que ibi laborabitis, quas non teneamini vos seu vestri laborare nec condirecta tenere si volueritis. Et nichil aliud nobis seu dicto nostro monasterio seu aliis personis dare, facere seu prestare teneamini vos seu vestri. Pro intrata ante huius stabilimenti habuimus a vobis sex florenos auri, super quibus quia a vobis bene paccati sumus voluntati nostre. Renunciamus excepcioni florenorum predictorum non habitorum et non receptorum et doli. Ffacimus vobis et vestris de ipsis finem

et pactum firmissimum de ulterius non petendo. Et si quid a[mplius nostro precii] competit aut competere potest et debet nunc seu etiam in futurum totum vobis damus et remittimus graciose, promittentes vobis et vestris predicta perpetuo facere, tenere et habere contra omnes personas, sub obligatione omnium bonorum dicti nostri monasterii ubique sint. Renunciantes omni iuri contra hec faci[mus ...] omnibus supradictis consencio ego ffrater Ffranciscus de Verdagerio, infermarius qui supra, et confiteor predicta vera esse eaque servare et tenere promito et non contrafacere seu venire aliqua racione vel causa. Ad hec ego, Raimundus de Ripperia predictus, predictis omnibus presens consencio et confiteor predicta omnia et singula vera esse et in veritate [...] et ea tenere, servare et complere promito et non contrafacere vel venire aliqua racione vel causa. Ad hec ego, Guillelmus d'Arquimbas predictus, premissis omnibus consencio et convenio et promito vobis dicto domino abbati et successoribus vestris predicta omnia et singula per vos superius retenta tenere, facere et complere, anno quolibet, et non contravenire, sub obligatione omnium predictorum. Renuncians omni iuri contra hec facienti.

Quod fuit actum in loco de Padreto, die vicesima septima aprillis, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quarto.

Sig+num ffratris Berengarii, Dei gratia abbatis predictis, qui hec laudamus⁶ et concedimus et pro dominio firmamus et de tercio sibi pertinenti pro hiis se habuit pro contento. Sig+num ffratris Ffranciscii de Verdagerio, infermari predicti, qui hiis consencio. Sig+num Raimundi de Ripperia predicti, qui predictis consencio eaque laudo et firmo. Sig+num Guillelmi de [Arquim]bas predicti, qui promissis omnibus consencio et ea laudo et firmo. Testes huius rey sunt discretus Huguetus de Ortigiis, Guillelmus de Guardiola, Petrus de Arulis et Miquelis d'Ardayllo de Berga.

Sig+num mei Guillelmi Scuderii, habitatoris ville Berge, auctoritate regia notarii publicii per totam Cathaloniam, qui predictis interfui et hec scribi feci et clausi cum raso et emendato in II^a linea, ubi dicitur deffectum heredum.

1. *Lectura dubtosa de moltes paraules.* 2. *Molt insegur.* 3. *Molt dubtós.*
4. *Dubtós.* 5. *Lectura molt dificultosa.* 6. *Corregit.*

1374, juliol, 13

Establiment emfitèutic. *Francesc Verdeguer, monjo i infermer del monestir de Sant Pere de la Portella, atès que les masoveries de Vila-rasa i de Puig de Pedret, situades a la parròquia de Sant Quirze de Pedret, van restar abandonades a causa de la mortaldat de la Pesta Negra, d'acord amb l'abat del monestir, Berenguer, concedeix en emfiteusi a Ramon sa Ribera, de la parròquia de Santa Eulàlia de Berga, totes dues masoveries. Estableix com a condició que les treballi i que doni la tasca del pa i del vi. Aquest contracte es mantindrà mentre no hi hagi ningú que es vulgui instal·lar a viure en aquestes masoveries i esdevingui home de l'ofici d'infermeria. Ramon sa Ribera es compromet a lliurar quatre sous, cinc gallines i tres quaters de vi tercenc, del temps de trascol, a mesura de Berga, una aimina d'ordi i una altra de civada a mesura de Berga i dos menjars per al batlle. A més, ha de donar una quartera de civada per cada vinya de la que no hagin de donar la tasca. L'infermer rep, com a entrada, deu florins d'or.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (32 × 59 cm). Pergamí força tacat i estripat. Al verso: “Saccus 3, littera D, núm. 8”, “Vilarasa de Pedret. Establiment <...>”.
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 37; remet a “És carta de lletra B, n° 8”. Vegeu doc. 310.
- C. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 152; remet a “Signat de núm. 198”. Vegeu doc. 311.

Noverint universi quod ego, ffrater Ffranciscus Verdegerii, monachus et infirmarius monasterii Sancti Petri de Portella, attendens mansoverias de Vilarasa et de Podio de Padret, situatas in parrochia Sancti Quirici de P[adret ...] tenentur per me et officio meo emfirmarie et sub me[o] et [prius] dominio et alodio, a magnis mortalitatibus [et] citra caruisse proprietariis hominibusque et mulieribus cum prius in eis populanto hominum et mulierum redesset unde sequuntur michi et officio meo prelibato plurima dampna et eminentia detrimenta. Et quamvis ego posse meum f[...] et cum diligentia inde gan[...], ut predicte mansoverie populatentur et reducerentur ad culturam cum penitus ad lexivium devenerint seu etiam derelictum quod muenire¹ minime potui. Atendens etiam utilius esse mihi et dicto officio meo in hiis procedere ad stabilimentum subscriptum, quam si ex toto amiterentur iura et alia per meos predecesores haberi et recipi consueta. Ideo, de voluntate, licencia et consensu reverendi domini fratris Berengarii,

Dei gratia abbatis dicti monasterii prelati mei, tanquam expediens utile et necessarium michi et officio meo predicto, dono, stabilio et adcapitum emphiteosim et census subscriptos concedo et trado vobis Raymundo za Ribera, parrochie Sancte Eulalie Berge, et cui sive quibus volueritis, perpetuo, sub tamen pactis, formis et condicionibus subscriptis, dictas mansoverias et quamlibet earum, cum terris, honoribus, posesionibus, nemoribus, cultiis, iuribus et pertinentiis, tam longe quam prope, ubique fuerint hoc autem stabilimentum² vobis et quibus volueritis, perpetuo, facio de predictis sicut melius dici potest et intelligi, ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum intellectum, salvo iure, dominio et alodio mei et officii mei emfirmarie et salvo quod teneatis et servetis tenere et servare teneamini emparam et emparas mei et meorum successorum. Et salvo et retento quod vos et vestri de terris dictarum mansoveriarum quas laborabitis et reducetis ad culturam, detis mihi et meis tascham panis et vini qui ibi creverint, bene et fideliter. Et salvo et retento³ quod si ego aut mei succesores in dicto officio invenerimus vel vos inveneritis proprietarios in ipsis mansoveriis qui ibi morentur et faciant residenciam personalem, quod ipsi sint homines mei et officii mei supradicti et eo causa vos dictus Raymundus et vestri tantum habeatis in eis census per vestros predecesores in eis recipi consuetos. Et salvo et retento quod vos et vestri qui dictas mansoverias tenueritis, detis et solvatis mihi, pro censu, quolibet anno, quatuor solidos censuales et quinque gallinas bonas et receptibiles et tres quarterios vini tercench tempore de trescolons,⁴ ad mensuram Berge, et, in quolibet festo Sancte Marie augusti, unam esminam ordeï et aliam cibate, ad rectam mensuram Berge, et, in quolibet anno, duas comestiones baiuli dicti monasterii et eius nuncii, una, de eratico de pane, videlicet vino, ovis et caseo et aliam, de trescholl, scilicet de uno pari pullorum in verutu⁵ et de pane et vino; faciatis etiam vos et qui dictas mansoverias tenueritis nunch et meis unam quarteriam cibate, pro quadam vinea de qua non teneamini dare tascham, et nichil aliud michi aut meis dare et prestare pro predictis teneamini, nec mihi aut meis retineo vel conservo pro intrata autem huius stabilimenti habui a vobis et recepi decem florenos auri super quibus renuncio excepcioni non numerate peccunie non habite et non recepte et doli. Et si quid plus mihi competit aut competere potest pro intrata predictorum totum vobis et vestris dono et remito, promitens predicta vobis et vestris perpetuo facere, tenere et habere contra omnes personas, et de eviccione et

gurencia predictorum vobis et vestris teneri promito, et omni contradicenti me opponam et se opponere teneantur mei successores ante vos et quos volueritis ante causam, in causa et post causam, in iure et extra ius, in ipsorum sumptibus et expensis pro quibus obligo vobis et vestris dictas mansoverias et omnia iura mihi in eis pertinencia, renuncians omni iuri contra hec facienti, quibus consentimus nos ffrater Berengarius, Dei gratia abbas predictus, et confitemur predicta esse et fuisse utilia et necessaria officio emfermarie et monasterio supradicto. Et propterea ea laudamus, concedimus et firmamus ad hec ego, Raymundus de Ripperia predictus, presens predictis consentio per me et meos convenio et promito vobis dicto emfermario et vestris successoribus in officio prelibato et notario infrascripto hec a me pro vobis et eis legitime paciscenti, stipulanti et recipienti predicta omnia et singula dare, facere, solvere et com[plere] et [non] in aliquo contrafacere vel venire, sub obligacione predictorum, per vos mihi super stabi[...]arum. Renuncians omni iuri contra hec facienti.

Actum est hoc tercia decima die iulii, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quarto.

Sig+num ffratris Francisci predicti, qui hec laudo et firmo. Sig+num fratris Berengarii, Dei gratia abbatis predicti, qui hec laudamus et firmamus. Sig+num Raymundi de Ripperia predicti, qui hec laudo et firmo. Testes huius rei sunt Guillelmus Verdegerii, sartor, Petrus de Arulis et Petrus Mazoti set firmamenti dicti Raymundi, qui predicta firmavit quinta die augusti anno predicto. Testes sunt Petrus Xatmari, Guillelmus Torregazaba[...] et Pet[rus] Zabaterii.

Sig+num mei Arnaldi Balagarii, notarii publici ville Berge auctoritate venerabilis Guillelmi de Podio, vicarii perpetui ecclesie eiusdem ville, qui hec scripsi, cum raso et emendato in VIII^a linea, ubi dicitur retento et clausi.

1. *Potser per monire.* 2. *Amb una correcció.* 3. *Corregit.* 4. *Corregit.*
5. *Sic.*

1376, gener, 24. Mas de Salomons

Reconeixement de tenir terra pel sagristà. *Berenguer de Salomons, de la parròquia de Santa Maria de Gaià, reconeix a Arnau Tru-*

llars, monjo i sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, que té per l'esmentat sagristà i per l'ofici de la sagristia, en emfiteusi, tres peces de terra. Són situades a "Torre-seny", prop del mas de Manovens. Se n'esmenten les afrontacions. Pel gaudi d'aquestes terres cal lliurar la tasca.

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (18,5 × 28,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, una mica enfosquit i amb alguna taca. Lletres partides a la part superior (tal com és esmentat al mateix document, en què es confessa que se'n feren dues còpies, una per al sagristà i l'altra per a Berenguer de Salomons). Escriptura acurada. Al verso: "Saccus 2, littera F, n° 2", "Charta della sacristia".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 33-34; remet a "És carta de lletra F, n° 2". Vegeu doc. 310.

Sit omnibus notum quod ego Berengarius dez Salamons, parrochie Beate Marie de Gayano, gratis et ex certa mei sciencia, iuratus sponte ad sancta Dei quatuor Evangelia, manu mea corporaliter tacta, confiteor et in veritate recognosco vobis venerabili fratri Arnaldo Truylars, monaco monasterii Sancti Petri de Portella et sacriste eiusdem monasterii, et notario publico infrascripto, hec a me nomine dicti officii sacristie et omnium quorum interest vel poterit interesse legitime stipulantibus et recipientibus, quod ego teneo et tenere debeo pro vobis et dicto officio et mei antecessores tenentes et possidentes mansum dez Salamons tenuerunt et tenere consueverunt, in emphiteosim, tres pecias terre, quarum una est prope mansum de Manaluens, loco vocato Torrenciny. Et affrontat, de omnibus partibus, in honoribus de Manaluens; ex una vero parte affrontat in quodam torrente qui descendit de la costa vocata de Peringruga. Secunda terra est loco dicto a la Servera, et affrontat in quodam torrente qui descendit de Viranes et in honoribus mansorum dez Palicers et de Puigdor et, ex alia parte, in quodam honore den Palicer. Tertia vero terra est loco dicto a les Salines,¹ et affrontat in ripparia que venit de Lobera et in honoribus mansi dez Pous et in torrente qui descendit de Viranes.² Pro quibusquidem tribus terris fit et fieri debet dicto officio tasca omnium expletorum excrescencium in eisdem. Et quandocumque et quocienscumque dicte terre venduntur et alienantur, in totum vel in parte, tertia pars precii datur eidem officio quare obligo vobis et vestris dictas tres pecias terre tamen quod predictis.

Actum est hoc intus mansum dels Salamons, die vicesima quarta mensis ianuarii, anno a nativitate Domini millesimo CCC° septuagesimo sexto.

Sig++na Berengarii dez Salamons et fratris Arnaldi recipientes predictorum, qui hec laudamus et firmamus in quorum omnium testimonium tam dictus venerabilis sacrista quam dictus Berengarius dez Salamons, de predictis, requisiverant fieri duo publica instrumenta per alphabetum divisa, quorum unum tradatur dicto sacriste et aliud dicto Berengario dez Salamons.

Testes huius rey sunt Iacobus ça Vall, comorans in manso de la Riera de Buatella, Petrus Comalat, parrochie Sancti Martini de Saldes, et Matheus dez Pous, parrochie de Gayano.

Sig+num mei Iohannis Igleas, parrochie de Gayano, auctoritate regia notarii publici per totam Cataloniam, qui hec recepi, scripsi [et] clausi.

1. A l'est de Salomons hi ha el mas de les Salades. 2. Encara hi ha un mas de Viranes, a l'est de Salomons.

259

1377, març, 20. Barcelona

Confiscació. *Pere III el Cerimoniós mana a Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, que comparegui davant del seu conseller Castelló de Mallorca per mostrar l'amortització, si la té, de dos masos que posseeix a la Cerdanya, al lloc d'Oceja, els quals obtingué per un canvi que ell o el seu predecessor varen fer amb Berenguer s'Era de Manresa, perquè, segons les ordinacions dels comtats de Rosselló i de Cerdanya, els béns que es varen transferir sense la seva llicència han d'ésser confiscats.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 1096, fols. 37v-38r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 23, pàgs. 396-397.

Petrus *et cetera*, religioso et dilecto nostro fratri Berengario,¹ abbati monasterii de la Portella, salutem et dileccionem.

Per procuratorem fiscalem curie nostre fuit nobis humiliter intimatum quod vos tenetis et possidetis in loco de Oceya, terre Ceritanie, duos mansos que fuerunt de hereditate vel cavallaria d'en Bellester, quondam, que vobis, sicut fertur, devenerunt titulo cambii seu permutationis, quam vos seu predecessor vester fecistis cum Berengario ça Era, quondam cive Minorise. Quia vero iuxta edicta, ordinacionis, statuta et pracmaticas sanccones per nos nostrosque predecessores inde editas bona sedentia in comitatibus Rossilionis et Ceritanie consistentia que absque licentia nostri in

manum mortuam transferuntur eo ipso fisco nostro confiscantur, vobis dicimus et mandamus vosque citamus quatenus infra X dies post presentium presentacionem vobis fiendam in antea computandos in nostra curia coram fideli consiliario nostro et negotiorum curie nostre promotori Castilione de Maiorica, qui negotium huiusmodi duximus comittendum, compareatis, amortizacionem, siqua de dictis mansis dominio terris et possessionibus suis facta extitit ostensurus, alioquin, lapso dicto termino, ad apprehendendum dictos mansos dominium terras et possessiones ipsorum, tanquam nobis, ut est dictum, confiscata procedi faciemus.

Datum Barchinone, XX^a die marcii, anno a nativitate Domini M CCC LXX VII°.

Luppus, cancellarius.

Dominus rex mandavit mihi, Francisco Bisbals.

Probata.

1. *Malgrat que a transcriu Bernardus, s'ha de tractar de l'abat Berenguer.*

260

1377, juny, 8. Barcelona

Confiscació. *Pere III el Cerimoniós mana al seu porter, Pere Esteve, que confisqui a Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, dos masos que posseïx a la Cerdanya, al lloc d'Oceja, els quals obtingué per un canvi efectuat amb Berenguer s'Era de Manresa, així com dos-cents sous de censals que l'abat rep a la parròquia de Das, per no haver-se presentat a la seva cúria en el termini fixat per mostrar l'amortització d'aquests masos.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 1096, fols. 82v-83r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 24, pàgs. 397-398.

Petrus *et cetera*, fideli portario nostro Petro Stephani, salutem et gratiam.

Licet cum nostra littera data Barchinone, XX^a die marcii anno subscripto, religioso et dilecto nostro fratri Berengario,¹ abbati de la Portella, mandaverimus ut infra terminum iam elapsum in curia nostra coram fideli consiliario et promotore curie nostre Castilione de Maioricis, cui negotium huiusmodi cemiseramus, compareret ostensurus amortizacionem, si qua facta esset, de duobus mansis quos tenet in loco d'Oceya, terre Ceritanie, quique fuerunt de

hereditate vel cavallaria d'en Ballester, quondam, qui sibi titulo cambii cum Berengario ça Era, quondam, facti pervenerunt, ipse tamen abbas expectatus etiam ultra dictum terminum bene per XV dies hoc facere minime curavit. Quare, cum iuxta edicta, ordinationes, statuta et pragmaticas sanctiones per nos nostrosque predecesores inde editas bona sedentia in comitatibus Rossilionis et Ceritanie consistentia que absque licencia nostri in manu mortua transferuntur eo ipso fisco nostro confiscantur, vobis dicimus et mandamus quatenus dictos mansos necnon illos ducentos solidos censuales quos dictus abbas recipit in parroquia de Daç, comitatus Ceritanie, in et super dicta cavallaria et qui in ipsum abbatem vel eius predecessorem translata fuere, nostro nomine apprehendatis tanquam nobis confiscatas ex causis predictis et eos teneatis usquequo aliud a nobis super hiis receperitis mandamentum. De pecunia ex predictis ad vestri manus quomodolibet proventura fidei consiliario et thesaurario nostro Petro de Vallo et non alii, integre responsurus. Nos, enim, super predictis omnibus cum dependentibus et connexis vobis committimus vices nostras plenarie cum presenti, per quam mandamus vicario Ceritanie ceterisque officialibus nostris vel eorum locatenentibus quod vobis super hiis assistant consilio, auxilio et favore, si quando et quotiens a vobis extiterint requisiti.

Datum Barchinone, VIII^a die iunii, anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXX° VII.

Decanus Urgellensis.

Franciscus Bisbals, mandato regio facto per thesaurarium.

Probata.

1. *Malgrat que a transcriu Bernardus, com en el document precedent, s'ha de tractar de l'abat Berenguer.*

1378, desembre, 1

Donació al monestir. *El bisbe i el capítol de la Seu d'Urgell acorden la unió i incorporació de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, amb la seva rectoria i els seus drets, emoluments, delmes i primícies, al monestir de Sant Pere de la Portella. El bisbe es reserva l'obediència canònica, el dret de visitació i el de rebre alguns altres drets episcopals i deu sous de censal anuals.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 55; remet a "És carta de lletra A, n° 25". Vegeu doc. 310.

Unió y incorporació que lo bisbe y capítol de la Seu de Urgell fan ab lo monastir de la Portella de la parròquia de Nostra Senyora de Olvan y rectoria, ab tots sos drets y moluments, dècimas y primícias que acostumava rèbrer ab reservació de la canònica obediència y reverència, visitació, subsidis y altres drets episcopals y deu sous de censal. És feta a 1 del mes de desembre de any 1378. És carta de lletra A, n° 25.

262

1380, juny, 5. Barcelona

Document reial. *Pere III el Cerimoniós mana a l'abat de Sant Pere de la Portella que congregui els homes dels llocs i de les parròquies de la seva senyoria i els obligui a manifestar el nombre de focs que tenen, per tal d'assegurar el pagament del bovatge. Mana, així doncs, que presti ajut al seu escrivà Ramon Puig, que li tramet per informar-se d'aquest afer. Una carta semblant a aquesta fou tramesa també als abats d'Àger, de Bellpuig i de Gerri, i als prebosts de Solsona i de Mur.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 1099, fols. 150v-151r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 25, pàg. 398-399.

Rex Aragonum.

Cum pro indagando et scribendo numerum focorum vestri abbatiatus eo ut nunc, quando ad bovagii quod in diocesi Urgellensi suo casu exsolvi hab[et], vendicionem intendimus procedere decipi minime valeamus de ipso numero simus plenarie informati, fidelem scriptorem scribanie nostre Raymundum de Podio cum potestate faciendi indagacionem et scripcionem focorum huiusmodi de presenti destinemus, vobis dicimus et mandamus vosque rogamus quatenus homines locorum et parroquiarum vestrarum congregetis et congregari faciatis pro sciendo veritatem de dicto numero focorum eorumdem, compellendo et compelli faciendo per vestros baiulos, procuratores et alios officiales vestros dictos homines ad detegendum numerum focorum eorumdem et ad firmandum in posse dicti scriptoris sindicatum super assecuranda et exsolvenda peccunia que est precium dicti bovagii et alias super

dictis scripcione et indagine prestetis dicto Raymundo de Podio consilium, auxilium et favorem, taliter quod ipse Raymundus de dicto numero focorum ad nos redire valeat plene informatus. Nos, enim, assimili per nostras litteras scripsimus episcopo Urgellensi super focis qui in aliquibus officialatibus diocesis sue simili de causa per dictum nostrum comissarium sunt noviter scribendi.

Datum Barchinone, quinta die iunii, anno a nativitate Domini M° CCC° LXXX°.

Decanus Urgellensis.

Dirigitur venerabili religioso et dilecto nostro abbati de la Portella.

Similis sex littere fuerunt misse personis subscriptis sub eisdem data et signo. Abbati d'Ager, abbati de Pulcro Podio, abbati de Gerra, abbati de Levax, prepositi Solsona vel eius vicario generali, preposito de Muro.

263

1383, abril, 16. Berga

Actuació de l'abat. *Arnau de Torrella, prevere i capellà de la capella de Sant Salvador de Montarrot, de la parròquia de Sant Pere de Madrona, atès que l'esmentada església té un tros de terra i timonar (timoneri) que, des del temps en què arribà la pesta (a tempore primarum mortalitatum), l'any 1348, havia restat incult, amb llicència de fra Berenguer (fratris Berengarii), abat del monestir de Sant Pere de la Portella, vicari general en els afers espirituals i temporals del bisbe d'Urgell, estableix i concedeix en emfiteusi l'esmentat tros de terra i timonar a Guillem Sala (Guillem Sala), pagès, habitant de la vila de Berga. Se n'esmenten les afrontacions.*¹

A. APBerga, Berenguer de Viladomat, Llibre Notarial 31, fol. 154r.

a. D. SANTANDREU, *La vila de Berga a l'edat mitjana. La família dels Berga*, vol. II, tesi de doctorat defensada a la Universitat de Barcelona l'any 2006, doc. 51, pàg. 116.

1. *Degueren ésser nombroses les actuacions de l'abat Berenguer com a vicari general del bisbe d'Urgell. Joan Santamaria (J. SANTAMARIA, Memòries del monestir..., pàg. 98) ens recorda la seva participació en la redacció d'unes Ordinacions concedides a la Comunitat de Preveres de Berga, el 21 de desembre de 1381.*

1384, maig, 15

Venda del domini útil. *Bernat de Perarnaus de Lluerteres i la seva muller Cília, de la parròquia de Sant Pau de Casserres, venen a Pere de Solanllong, de la parròquia de Santa Maria de l'Antiguitat de Casserres, dos trossos de vinya a la parròquia de Santa Maria de l'Antiguitat, al lloc anomenat "les Jucialls". Una d'aquestes vinyes és del monestir de Sant Pere de la Portella i de l'ofici de la sagristia; l'altra resta sota el domini de la casa de Bosc. Se n'esmenten les afrontacions. Es menciona el cens que han de pagar a l'abadia de la Portella. També han de lliurar els delmes i les primícies a l'església de Sant Pau de Casserres. El preu de la venda són vint-i-dos sous barcelonesos. Paguen el terç o lluïisme al monestir de la Portella.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (41,5×66 cm). Pergamí enfosquit i amb algunes taques, amb tota la part inferior estripada, foradada i tacada. Al verso: "Venda a favor de Solanllong de dos trossos de heretat de Caserras de domini directe de la abadia. D, n° 4, sach 4."
- B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "D, n° 4". Vegeu doc. 310.

[Noveri]nt universi quod nos Bernardus de Perarnaus de Lluerteres et Cilia, uxor eius, de parrochia Sancti Pauli de Casserres, non seducti ab aliquo vel etiam circumventi imo gratis et ex certa sciencia, per nos et omnes heredes et successores nostros, presentes pariter et futuros, vendimus, concedimus [et] vendendo corporaliter tradimus vobis Petro de Solanllong, de parrochia Sancte Marie de Antiquitatibus de Casserres, et vestris et cui sive quibus volueritis, perpetuo, duo trocia vinearum, quos habemus et possidemus intus parrochiam Sancte Marie de Antiquitatibus de Casserres, in loco vocato a les Jucialls, quarum una est sub dominio monasterii Sancti Petri de Portella et eius sacriste regentis obitum Arnaldi de Arulis, prout affrontatur de prima parte, in horiente, cum terra mansi de la Coma, a parte meridiey, cum terra vestri dicti emptoris, a parte occidentis, cum quadam fexia den Peguerices et, a parte circii, cum terra den Ferroylls. Altera vero vinea est sub dominio domus de Bosco, prout affrontatur, de prima parte, in horiente, cum terra et vinea vestri den Solanllong et, a parte meridiey, similiter, a parte occidentis, cum vinea de les Jucialls, mansi de la Espellunca Direna et, a parte circii, cum terra de la Coma. Hanc autem vendicionem et concessionem facimus vobis dicto Petro de Solanllong et vestris et cui sive quibus vo-

lueritis, perpetuo, sicut melius dici potest et intelligi ad vestrum vestrorumque salvamentum et bonum et sanum intellectum, cum introitibus et exitibus suis et cum omnibus melioramentis ibi factis et faciendis et cum omnibus earum iuribus et ademprivis. Extrahentes predicta que vobis vendimus de nostro nostrorumque iure, dominio et posse et in vestrum vestrorumque ius, dominio et posse mitimus et transfferimus, irrevocabiliter, pleno iure, dantes et concedentes vobis et vestris in predictis, que nobis vendimus omnia loca nostra, iura, voces et acciones nostras, reales et personales, utiles et directas, mixtas et coherentes hordinarias et extrahordinarias et quascumque alias nobis competentes et compe-tere debentes, constituentes vos et vestros et quos volueritis, super predictis, dominos et procuratores, ut in rem vestram propriam ad omnes vestras voluntates inde semper libere faciendas, ad dandum, vendendum, alienandum seu etiam inpignorandum, inducentes vos et vestros de presenti de predictis que vobis vendimus in veram, plenam et corporalem possessionem, iuris et facti seu quasi. Quam etiam possessionem a vobis seu vestris vestra propria auctoritate apprehendi promittimus pleno iure. Et interim confitemur predicta pro vobis et vestro, nomine precario, possidere donec de predictis per vos seu vestros corporalis possessio natta fuerit seu etiam adepta. Salvis tamen iure dominio dicti monasterii in illa vinea, que pro ipso tenetur et tasca expletorum in dicta vinea crescencium et una gallina censuali et I denario minuto Barchinone. Et salvo iure et dominio in altera vinea domus de Bosco, que pro ipsa domo tenetur, in qua siquidem vinea nullam recipiat partem neque censum. Et salvo et retento quod, de omnibus expletis que Deo dant in dictis vineis creverint, detis bene et fideliter decimam et primiciam integritur ecclesie Sancti Pauli et rectori eiusdem qui in dictis vineis recipere consu<e>vit, et nichil aliud in predictis retinemus vel reservamus que vobis vendimus pro precio autem huius vendiciones habuimus et recepimus a vobis viginti duos solidos Barchinonenses, super quibus renunciamus excepcioni pecunie non numerate, non habite et non recepte et doli et legi qua deceptis ultra dimidiam iusti precii subvenitur. Et si quid amplius pro predictis que vobis vendimus nobis competit precio ante dicto totum vobis et vestris damus et remittimus danatione firmissima et irrevocabili inter vivos promittentes vobis dicto Petro de Solanloch emptori et vestris predicta per nos vobis vendita a perpetuo facere, tenere, habere et possidere contra omnes personas, salvo tamen iure dominorum predictorum. Et omni contradicenti nos oppone-

mus ante vos et vestros et quos volueritis ante causam, in causa et post causam, et in iure et extra ius, in iudicio et extra nostris propriis sumptibus et expensis, pro quibus siquidem eviccione et guirencia premissorum et omnibus aliis et singulis supper dictis, attendendis, servandis et complendis quisque nostrum in solidum et pro toto obligamus vobis dicto emptori et vestris omnia bona nostra, mobilia et immobilia ubique sint, habita et habenda, renunciantes quantum ad hec beneficio dividende acciones et nove constitutioni de duobus reys et epistole dividi¹ Adriani beneficio. Et ego dicta Cilia renuncio quo ad hec doti et sponsalicio meis et auxilio senatus consulti Velleyani et iuri ypothecarum mearum, iurans sponte per dominum Deum et eius sancta IIII^{or} Evangelia, coram oculis meis posita et manibus meis corporaliter tacta, contra predicta non facere vel venire de iure vel de facto aliqua racione vel causa.

Actum est hoc XV die madii, anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXXX° quarto.

Sig++na Bernardi de Perarnaus et Cilie, uxoris eius, iurantibus qui predicta laudamus, concedimus et firmamus, ac etiam iuro ego dicta mulier. Sig+num fratris Arnaldi de Truylars, monachi et sacriste monasterii Sancti Petri de Portella et regentis obitum Arnaldi de Arulis, quondam, qui predictam venditionem quatenus tenetur pro predicto monasterio pro dominio, laudavit et firmavit et de tercio sive laudimio aut alio iure dicto monasterio pertinenti aut sibi eius nomine pro bene paccato se tenuit, iure dominio, tasca una gallina censuali et uno denario minuto Barchinone de censu dicti monasterii, in omnibus et per omnia semper salvis. Testes huius rei sunt discretus Guillemus de Vallaure, rector Sancti Pauli de Casserris, Petrus Olçina, Bartolomeus de Matheus de Luarderes, Arnaldus de Ricarts, mulnerius Sancti Pauli, et Petrus Poco, scholaris Sancti Pauli de Casserris.

[S]it omnibus notum quod nos Bernardus de Perarnaus de Luarderes et Cilia, uxor eius, de parrochia Sancti Pauli de Casserris, ex certa sciencia confitemur et recognoscimus vobis Petro de Solanlonch, de parrochia Sancte Marie de Antiquitatibus de Casserris, quod solvistis nobis illos viginti duos solidos Barchinonenses terni, qui sunt precium cuiusdam vendicionis per nos vobis die presenti facte de quibusdam vineis, prout in instrumento ipsius vendicionis auctoritate notarii infrascripti die presenti confacto lacius continetur et afrontatur. Et ideo quia de predictis XXII solidos a

vobis bene peccati sumus, renunciando excepcioni peccunie non numerate, non habite et non recepte et doli. Facimus inde vobis et vestris bonum et perpetuum finem et pactum firmissimum de ulterius non petendo.

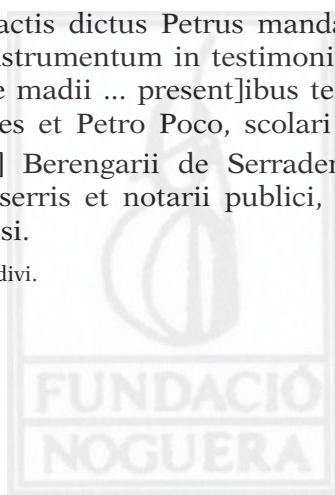
Actum est hoc XV die madii, anno a nativitate Domini millesimo trescentesimo octoagesimo quarta.

Sig++na Bernardi de Perarnaus et Cilie, eius uxoris, coniugum predictorum qui predicta laudamus, concedimus et firmamus. Testes huius rei sunt discretus Guillelmus Vallaure, rector ecclesie Sancti Pauli de Casserris. Arnaldus Riccart et Petrus Poco, scolari [de Casse]rris. Sig+num mei Berengarii de Serradenya, [rectori]s ecclesie Sancti Pauli de Casserres et notarii publici eiusdem qui hec scripsi et clausi.

Noverint universi [quod ego ...] et testium infrascriptorum, die et anno inferius annotatis, Bernardus de Perarnaus de Lquarteres, nomine suo proprio et nomine etiam Cilie, uxoris sue, de parochia Sancti Pauli de Casserris, misit seu induxit in corporalem possessionem Petrum de Solanlonch, de parochia Sancte Marie de Antiquitatibus, de quibusdam vineis que sunt [...] quas dicto Petro et suis perpetuo vendiderunt cum publico instrumento presenti die confacto, auctoritate mei dicti et infrascripti notarii ita videlicet et per hunc modum quod dictus Bernardus, constitutus personaliter intus unam vinearum predictarum, accepit per manum Petrum de Solanlonch antedictum et introdux[it ...] exivit extra et idem Petrus intus remanens, in signum vere et sibi tradite possessionis de predictis, cum quodam sarculo sive exada fodint in dictis vineis, quibus ita peractis dictus Petrus mandavit sibi fieri et tradi presens publicum instrumentum in testimonium predictorum, que fuerunt acta XV [die madii ... present]ibus testibus Bartolomeo de Matheus de Lquarteres et Petro Poco, scolari de Casserris.

[Sig+num mei] Berengarii de Serradenya, rectoris ecclesie Sancti Pauli de Casserris et notarii publici, qui predictis interfui et ea scripsi et clausi.

1. *Sic. En realitat: divi.*

1386, gener, 24. Barcelona

Problema de diners. *Pere III el Cerimoniós, assabentat que l'abat de Sant Pere de la Portella retenia en el seu poder, des de feia sis anys, una gran quantitat de diners de la indulgència concedida per dos anys pel papa Gregori XI per a la redempció de captius i que no volia tornar-la, i que el bisbe d'Urgell, Berenguer, tampoc no l'obligava a fer-ho, requereix l'esmentat bisbe perquè obligui l'abat a lliurar els diners als ciutadans de Barcelona Pere Estrada i Andreu Malla, els quals els utilitzaran per a redimir captius.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 847, fols. 129v-130r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 26, pàg. 399.

Petrus, Dei gracia rex Aragonum *et cetera*. Venerabili in Christo patri fratri Berengario, divina providencia episcopo Urgellensis, salutem et dileccionem.

Nostras noviter produxit ad aures relacio fidedigna quod abbas de la Portella sex anni et amplius sunt elapsi detinet penes se certam magnam peccunie quantitatem que habita fuit ex plena indulgencia ad supplicacionem fratris Petri de Aragonia bone memorie patruí nostri dudum concessa ad biennium per sancte memorie dominum Gregorium papam undecimum, convertendam in redempcione captivorum sistentium in posse infidelium agarenorum quamque quantitatem peccunie dictus abbas, licet pluries requisitus, tradere noluit neque vult nec vos, quamvis inde pulsatus, ipsum ad id compellere curavistis. Sane, cum ratione nostre indiferencie nobis pertineat talibus remedium adhibere, ex quo quippe ipsa obstante indiferencia et ea durante ad alium superiorem recursus haberi non potest, propterea vos requirimus et monemus ac vobis dicimus quatenus, si est ita, ilico compellatis et dstringatis dictum abbatem ad tradendum dictam peccunie quantitatem fidelibus nostris Petro Sostrada et Andree de Malla, civibus Barchinone, ad id per dictum fratrem Petrum et de eius voluntate equidem ordinatis, vel cui voluerit loco sui, ad finem quam ipsi eandem in redempcionem dictorum captivorum convertere valeant, prout decet. Et hoc non mutetis seu differatis aliqua ratione. Alioquin habeatis pro firmo quod nos super hoc taliter providere curabimus quod nodum vos sed etiam dictus abbas scietis nos molestum gerere vos huiusmodi nostrum non adimplevisse mandatum.

Datum Barchinone, XXIII die ianuarii, anno a nativitate Domini M^o CCC^o LXXX VI.

Raimundus cancellarius.

Franciscus Pellicerii, mandato regio facto per Petrum ça Calm, promotorem, qui eam vidit.

Probata.

266

1386, abril, 9

Actuació de l'abat. *El paborde Berenguer Ferrer concedí en establiment a Jaume sa Comalada la batllia de Montclús i de Solls. Aquest establiment fou subscript per Pere, abat de la Portella i vicari general del bisbe d'Urgell.*

A. Arxiu de la Pobla de Lillet, pergami núm. 129.

a.* SERRA VILARÓ, llibre 1, 1930, pàg. 67.

Establiment, a perpetuïtat, de la batllia de Montclús i de Soylls, feta pel pavorde Berenguer Ferrer a favor de Jaume Çacomelada. Subscriu l'abat de la Portella, fra Pere, vicari general del bisbe d'Urgell, Berenguer.

267

1387, gener, 29. Barcelona

Problema de diners. *Joan I, assabentat que l'abat de Sant Pere de la Portella retenia en el seu poder, des de feia sis anys, una gran quantitat de diners de la indulgència concedida pel papa Gregori XI per redimir captius i no volia tornar-la, i el bisbe d'Urgell, Berenguer, tampoc no l'obligava a fer-ho, requereix l'esmentat bisbe perquè obligui l'abat a lliurar els diners als ciutadans de Barcelona Pere Estrada i Andreu Malla, els quals la utilitzaran en la redempció de captius.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 1826, fols. 18v-19r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 27, pàg. 400.

Iohannes, Dei gracia *et cetera*, venerabili in Christo patri Berengario, divina providencia Urgellensi episcopo, salutem et dileccionem.

Nostras noviter produxit ad aures relatio fidedigna quod abbas monasterii de la Portella vestre diocesis sex anni et amplius sunt elapsi detinet penes se certam magnam peccunie quantitatem que habita fuit ex plena indulgencia ad supplicacionem fratris Petri de Aragonum, bone memorie patrum nostri, dudum concessa ad biennium per sancte memorie Gregorium papam XI convertendam in redemptionem captivorum sistentium in posse infidelium aguerenorum, quamque quantitatem peccunie dictus abbas, licet pluries requisitus, tradere noluit neque vult nec vos, quamvis inde requisitus, ipsum ad id compellere curavistis. Sane, cum dicta peccunia sit pro rescato nostrorum fidelium subditorum qui capti existunt in posse dictorum agueranorum nostraque intersit super talibus providere, propterea vos requirimus et monemus vobisque dicimus et mandamus quatenus ilico compellatis et dstringatis dictum abbatem ad tradendum dictam peccunie quantitatem fidelibus nostris Petro s'Estrada et Andree de Malla Barchinone ad id per dictum fratrem Petrum et de eius voluntate equidem ordinatis, vel cui voluerint loco sui, ad finem quod ipsi eandem in redemptionem dictorum captivorum convertere valeant, prout decet, et hoc non mutetis seu differatis aliqua ratione, alioquin habeatis pro firmo quod nos super hoc taliter providere curabimus tam per occupationem temporalitatum quam alias quod nedum vos set etiam dictus abbas scietis nos molestum gerere vobis huiusmodi nostrum non adimplevisse mandatum.

Datum Barchinone, sub nostro sigillo assueto, XXIX die ianuarii, anno a nativitate Domini millesimo CCC° LXXX° septimo.

Franciscus ça Costa.

Dominus rex mandavit mihi, Galcerando de Ortigis.

Probata.

268

1387, juliol, 2. Barcelona

Plet. *Joan I encomana a Mateu Bonjoc, jurisperit de Cervera, la qüestió plantejada entre l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella i els germans Pere i Vicenç, fills de Ramon de la Serra Sobirana, de la parròquia de Sant Joan (per error Pere) de Vilada i homes de remença de l'esmentat abat, a causa dels béns que aquests confiscaren i dels diners que obtingueren per diverses vendes que varen fer.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 1825, fol. 196v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 28, pàgs. 400-401.

Iohannes, Dei gracia *et cetera*, fideli nostro Matheo Bonjoch, iurisperito ville Cervarie, salutem et gratiam.

Causam seu questionem que vertitur seu verti speratur inter venerabilem abbatem monasterii Sancti Petri de la Portella, ex una parte, et Petrum et Vincentium, filios Raimundi de la Serra Sobirana, parrochie Sancti Petri de la Vilada, vicarie Berge, homines, ut dicitur, proprii et de reemença dicti abbatis et eius monasterii, ex altera, pretextu personarum dictorum Petri et Vincentii et bonorum mobilium qui iidem Petrus et Vincentius a domo seu manso predicto asportarunt, et etiam pretextu peccunie per eosdem fratres habite ex diversis vendicionibus de dicto manso, terris et iuribus eiusdem, ut dicitur, factis, vobis harum serie ducimus comittendam. Mandantes et comittentes vobis quatenus, vocatis non solum dictis partibus, immo et etiam qui vocandi fuerint et quorum intersit et eorum rationibus auditis, iusticiam faciatis in et super predictis expeditam, procedendo in hiis breviter, simpliciter, summarie et de plano ac sine litte et scriptis solemnibus, sola facti veritate attenda, maliciis et diffugiis cessantibus quibuscumque. Super predictis omnibus et singulis, cum dependentibus, emergentibus, adherentibus, incidentibus ac eisdem quovismodo connexis vices nostras vobis presentis plenarie comittentes.

Datum Barchinone, secunda die iulii, anno a nativitate Domini M° CCC° LXXX° septimo.

Franciscus ça Costa.

Guillelmus de Canelles, ex petitione facta per Bernardum Michaelis, consiliarium et promotorem, cui fecit comissionem per vicecancellarium.

Probata.

269

1387, agost, 22

Actuació de l'abat. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, com a vicari general del bisbe d'Urgell mana als canonges i preveres de Lillet i al rector de Castellar de n'Hug que no considerin Pere Tomic excomunicat pel fet de no haver pagat un*

censal. No estava obligat a pagar-lo atès que mai no havia viscut a la Pobla de Lillet.

A. Arxiu de Bagà ? (full solt)

a.* SERRA VILARÓ, llibre 1, 1930, pàg. 477.

Al 22 d'agost de 1387, fra Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, vicari general del bisbe d'Urgell, manà als canonges i preveres de Lillet i al rector de "Castelar d'en Uch" que no tinguessin el dit Tomic per denunciat ni excomunicat per la raó predita i que l'admetessin en les seves esglésies i a tots i sengles divinals oficis, ja que no estava obligat a pagar dit censal "ex eo quare nec est domiciliatus nec unquam domicilium habuit in Popula de Lilyet" (full solt).¹

1. De fet, com explica el mateix Serra i Vilaró, "Nicolau Pinyana, oficial de Berga, a instàncies del procurador del senyor Andreu de Peguera, havia excomunicat Pere Tomich, habitant en la vila de Bagà, per quant devia al senyor Ramon de Peguera un censal de 17.500 sous" (pàg. 477).

270

1387, novembre, 2. Abadia de la Portella

Establiment. *Guillem Ponç, rector de Santa Maria de la Quar, amb el consell de Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella i patró d'aquesta església, estableix en emfiteusi a Bernat de Soldevila, d'aquesta parròquia de la Quar, dos trossos o sorts de terra, en aquest moment abandonats. Se n'esmenten les afrontacions. Bernat de Soldevila ha de donar al rector el delme i les primícies i també la tasca dels esplets.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (33 × 40 cm). Pergamí amb força taques i amb la tinta molt descolorida. Al verso: "Saccus 2, littera B, núm. 24."

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 19; remet a "És carta de lletra B, n° 24". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod cum ex illis duobus trociis sive sorts de terra quas ecclesia Beate Marie de la Quar habet et tenet sub suo directo et alodiali dominio, in parrochia sua, prout terminatur sive confrontatur, ex parte una, in torrente [...] de loco nominato Coll de Iovell et in terris mansi den Mon, et ex alia parte, in terris mansi den Albert et in terris [...]sa de Soldevila, et ex alia parte, in mansi nominati [...] de Rocha [...], vaccarunt per longum tempus et vaccant etiam de presenti, et sunt facte¹ steriles, dicta

ecclesia de la Quarr nullum habuit nec habet bonum nec [...] aliquam utilitatem [...] perfectum nec [...] dicta ecclesia et eius rector tenerent eam et laborarent et etiam custodirent, attentis suprecibus et expensis que fieri habent et sequuntur necessario [...] custodiendis terris ac [...] decet igitur ego, Guillelmus Poncii, presbiter rector dicte ecclesie de la Quarr, prospiciens in quantum possum circa utilitatem dicte ecclesie et eius indemnitati, cupiens providere ut [...] de consensu, consilio et voluntate honorabile et religiosi viri domini fratris Berengarii, Dei gracia abbatis monasterii Sancti Petri de Portella, patroni ecclesie de la Quarr supradicte et etiam vicarii generalis in spiritualibus et temporalibus reverendissimi domini Urgellensis episcopi, de certa sciencia per me et dictam meam ecclesiam et omnes meos in ea successores vobis Bernardo de Soldevila, parrochie dicte ecclesie de la Quarr et vestris et quibus volueritis, perpetuo, predicta duo trocia sive sorts de terra ecclesie supradicte, affrontacionibus supra expressis confrontata et terminata, cum earum pertinenciis, introhitibus et exitibus et iuribus universis, sub forma, condicione et retencione inferius dictis, in emphiteosim stabilio, dono et concedo. Hoc autem stabilimentum et in emphiteosim concessionem vobis et vestris facio de duobus trociis sive sorts de terra supradictis, ex causis iam dictis, sicut melius potest dici et intelligi, ad vestrum et vestrorum salvamentum, bonum intellectum, sub modo, forma et condicione sequentibus videlicet quod vos et vestris et quicumque tenentes et possidentes terram supradictam, habeatis et teneatis eam sub directo et alodiali dominio ecclesie supradicte et eius rectoris pro ea, et pareatis, obediatis et respondeatis [...] de dictis directo et alodiali dominio, in omnibus et per omnia, sicut et prout emphiteota tenet et debet parere et obedire ac etiam respondere suo domino pro re quam pro eo tenet et sub eius directo dominio alodiali, tam de iure quam secundum Usaticos Barchinone, Consuetudines et Usancias Cathalonie generales. Et quod dictam terram melioretis et in nullo deterioretis, et quod detis et prestetis dicte ecclesie et eius rectoribus pro ea, de fructibus et expletis in terra ipsa provenientibus, decimam et primitiam fideliter atque bene. Et etiam quod, pro intrata, huiusmodi stabilimenti detis et prestetis dicte ecclesie et rectoribus eius pro ea, annis singulis, tascham fructuum sive expletorum in ipsa terra proveniencium, quolibet anno, legaliter et bene. Et nichil aliud dare vel facere inde teneamini nec habeatis vos nec vestri nec tenentes eam. Et sub hiis modo et forma, promito vobis quod faciam dictam

terram vobis et vestris perpetuo tenere, habere et possidere contra omnes personas et quod tenebor vobis et vestris firma et legali eviccionem et guirentia eorum et omni contradicenti me opponere, sub obligacione bonorum omnium dicte ecclesie habitorem et habendorum et renunciacione iuris, pariter et cautela. Et nos frater Berengarius, abbas et patronus dicte ecclesie ac ut vicarius generalis in spiritualibus et temporalibus reverendissimi domini Urgellensis episcopi, quatenus tamen spectet ad cum predictis in emphiteosim concessioni et perpetuo stabilimento ex causis predictis facto, que vere sunt et veritate nituntur consentimus et ea laudamus et firmamus, iuramusque auctoritate eis interponimus, pariter et de certum. Ad hec ego, Bernardus de Soldevila predictus, recipiens dictum stabilimentum et in emphiteosim concessionem de terra supradicta a vobis dicto rectore, sub forma, modo, condicione et retencione predictis et eis expresse consentiens, convenio et promitto vobis quod predictas formam, condicionem et retencionem tenebo, complebo et observabo et contra ea non faciam vel veniam aliqua racione, sub obligacione dicte terre et melioramentorum per me et meos in ea faciendorum.

Actum [est hoc], in parrochia monasterii Sancti Petri de Portella, secunda die novembris, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo septimo.

Sig+num Guillelmi Poncii, rectoris predicti qui predicta facio, concedo et firmo. Sig+num nostri ffratris Berengarii, abbatis patroni et vicarii predicti, qui predicta volumus et fieri consulimus nostrum quia de certum eis interponimus. Sig+num Bernardi de Soldevila predicti, qui predictis consentio eaque laudo, concedo et firmo. Testes huius rei sunt Guillelmus Mon, parrochie de la Quarr, et Bernardus Rigau, de parrochia de Gayano.

Sig+num fratris Iacobi Toroelle, camarari monasterii Sancti Petri de Portella et regentis scribania [...] hec, ex mandato michi atributis per reverendum fratrem Francischum, Dei gratia abbatem dicti monasterii, presens instrumentum [...] per fratrem Arnaldum Truylars, olim sagristam et notarium publicum dicti monasterii, [...] et [...]am publicam redactum clausi XV die, mensis octobris, anno a nativitate Domini M^o CCC^o nonagesimo primo, presentibus testibus Iohannis Sobirats de la Quar et.²

1. *Lectura molt difícil.* 2. *No hi ha cap més testimoni.*

271

1388

Actuació de l'abat. *Els cònsols de Bagà demanaren a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella que, com a oficial [del bisbe] enviés un prevere per confessar, atès que si no ho feia no podien ésser absolts alguns pecats.*

A. Arxiu de Bagà, vol. CLXXXIII, full 3.

a.* Notícia: SERRA VILARÓ, llibre 3, 1950, pàg. 314.

Ja hem vist que un dels motius per als quals els cònsols [de Bagà] desitjaven les visites dels frares i es captenien de la seva manutenció i almoïna era per tal que confessessin els fidels de la parròquia. I és curiós trobar que els cònsols, en 1388, demanaren a l'abat de la Portella —era l'oficial— que cometés a qualche prevere els casos bisbals, per algunes persones que no es podien absoldre, si no hi anava (CLXXXIII, 3).

272

1389, febrer, 11, Berga - agost, 20, Abadia de la Portella

Nomenament de batlle. *Berenguer, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, estableix que Antoni de Cases, del mas Cases, home del monestir, continuï essent el batlle del cenobi a la parròquia d'Olvan, amb relació al cobrament de la part del delme que correspon a l'abadia i del redelme, que devia pertànyer al batlle. El mal estat de conservació del document fa molt difícil de poder assegurar res més. Sembla que s'hi establiren les condicions convingudes a l'hora de fer la feina com a batlle de la comunitat de la Portella.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (36 × 60 cm). Pergamí en molt mal estat de conservació. En bona part és il·legible; molt descolorit, tacat i tallat. Al verso: “n° CCCI”, “Sach 4, littera A, núm. 26”, “Creació de batlle de Olvan”, “Acta de creatió de balle per abat de la Portella Antoni de les Cases. Alí se troba com lo mas de las Casas és home propi, que vuy lo té en Torrent Pregon”.

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 55; remet a “És carta de lletra B, n° 26”. Vegeu doc. 310.

[Noverint] universi quod nos ffrater Berengarius, Dei gracia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, diocesis Urgellensis, attendentes quod [nos et ante]cessores nostri in dicto monasterio [...] diuturnis [...] possedimus duas partes [del delme de la...] parrochie

Beate Marie d'Elvan, bladi [...], agnorum et ceterorum fructuum de quibus ibidem [...] recipi [consueta ...] possessores mansi de Casis ipsius parrochie, homines proprii nostri et predecessores nostrorum et dicti nostri monasterii [...] nostri et dicti monasterii tradere seu applicare [retenta tamen ...] undecima parte pro eorum retrodecimo et labore prout inter eos lata laciis continetur [...], quod constituere et ponere alium baiulum esset [...] inutilem et dampnosum nobis et monasterio ante dicto, volentes quod vos¹ [...] hominum nostrum et dicti monasterii [... *Antoni*] de Casis [...] debitis, gratia et favore [...] continue non [...]. Ideo [...] assensu et voluntate fratrum monachorum dicti nostri [monasterii ...] in unum pariter, per [...] nos et nostros successores [...]sores heredes et proprietarios tamen dicti mansi fecimus, creamus et constituimus in baiulum dicte [tercia] parte decime supradicte, sicut [...] quod vos et vestri successores [...] sitis baiulus [...]tes antea fuistis et consuevistis congregare, colligere et eas portare et simile retrodecimum scilicet undecimam [...] valeatis pro laboribus vestris [...] nobis esse boni, fideles et legales et perquirere bonum et utilitatem nostrum et dicti monasterii et successorum nostrorum in eodem [...] penitus evitare congregare [...] fructuos [...] expensis, excepto tantum quod tempore vindemiarum, nos et nostri successores in dicto monasterio teneamur dare comestionem [...] animalibus qui congregabunt et aportabunt [...] trium partium dec[...]¹ mansum de Casis [...] siquidem nuncios et animalia sive fuerint vestra sive de loguerio, vos et vestri habere teneamini vestris sumptibus et expensis [...] et missione et succesorum \nostrorum/ predictorum [...] et ponimus in baiulum antedictum, mandantes hoc publico instrumento vicem epistole in se [...] hominibus et personis que ad presentacionem [dicte] decime teneantur seu tenebuntur in futurum [...] respondeant de eis sicut nobis et dicto nostro monasterio et successoribus nostris [...], de quibus cum nobis respondere et ea tradere teneamini et successoribus nostris in perpetuum de dicto retrodec[imo ...] salvo iure et dominio nostro et nostrorum. Quoniam in eis ius et dominium nostrum retinemus et etiam reservamus. Et predicta omnia et singula grata, rata et firma semper habere perpetuis temporibus [...] in aliquo contravenire [...] notarii infrascripti tanquam [publice] persone hec a nobis pro vobis et omnibus aliis personis quarum interest intererit ac poterit interesse legitime stipulantis, paciscentis et recipientis.

Ad ego dictus Anthonius de Casis presens [...], per me et meos, in manso de Casis, convenio et promito vobis dicto reve-

rendo domino abbati et successoribus vestris, perpetuo, predicta servare et complere et esse in predictis bonus, fidelis et legalis et per [...] bonum et utilitatem nostrum et dicti monasterii et successorum [...] dictum reverendum superius est dictum expressum, sub omnium bonorum meorum obligacione, et ad maiorem firmitatem premissorum sponte iurans per dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter et libenter tacta, predicta omnia [...] complere et tenere, non venire de iure vel de facto aliqua racione vel causa.

Quod fuit actum Berge, undecima die mensis februarii, anno a nativitate Domini millesimo trescentesimo octuagesimo [nono].

Sig+num fratris Berengarii, abbatis [...], qui hec laudamus et firmamus. Sig+num Anthonii de Casis predicti, qui hec laudo, firmo et iuro. Testes huius rey sunt venerabiles et discreti Petrus, Dei gratia prior monasterii Sancte de Luçano, Nichola Pinyana, officialis Berge et Bergitani per domino Urgellensis episcopi [...] et [...] de Luçano et Iohannis de Vilabona, alias nominatus Bosser, ville Cardone.

Sig+num mei fratris Arnaldi de Truylars, monachi et sacriste monasterii Sancti Petri de Portella et notarii publici eiusdem, in cuius posse frater Petrus de Nabars, camerarius, frater Petrus [...], frater Franciscus Verdager, infirmarius, et frater Arnaldus Villalta, monachi predicti monasterii Sancti Petri de Portella predictis omnibus [...] in dicto instrumento consenserunt eorumque assensum prest[arunt ...] que laudarunt et firmarunt autem ea non venire promiserunt [...] quidem consensus et fine facti fuerunt in dicto monasterio XX^a die mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo CCC^o LXXX° IX°, presentibus testibus Guillelmus Sala Michael [...], Raymundus Sala, parrochia de Vals, et nichilominus. Ego dictus frater Arnaldus Truylars, tanquam sacrista dicti monasterii et quas me tangit [...] eaque firmo et laudo.

Sig+num mei Arnaldi Balagarii, notarii publici ville Berge auctoritate venerabilis Guillelmi de Podio, vicarii perpetui ecclesie eiusdem ville, qui hec scripsit cum supraposito in X^a linea, ubi ponitur nostrorum. Et, preter, firmas supra apositas dictorum fratrum monachorum dicti monasterii, per manum discreti fratris Arnaldi de Truylars, monachi et notarii publici dicti monasterii ut supra patet, clausit.

1. *Hom pot llegir també z'Escales. És, però, difícil de saber si és una persona o un mas.*

[13]92, novembre, 14

Elecció d'abat. *La comunitat de monjos del monestir de Sant Pere de la Portella es reuní al so d'una campana petita per triar un nou abat. D'una manera unànime, elegiren Ramon de Castellet, fins aleshores monjo i cellerer del monestir de Santa Maria de Ripoll. Atès que el nou abat era absent, provisionalment Arnau de Vilalta ocupà el seu lloc. Havent cantat el Te Deum laudamus, Arnau de Vilalta, en nom de l'abat, es va asseure en una cadira al cor de l'església, mentre la comunitat cantava Veni creator spiritus. Tot seguit, Arnau de Vilalta digué unes frases i foren tocadés les campanes de l'església amb solemnitat.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (25 × 65 cm). Pergamí amb algunes taques i amb la tinta molt descolorida. Lectura feta amb llum ultraviolada. Al verso: "Saccus [...], littera A, núm. 19", "Acta de [elecció] de nou abat del monastir".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 5; remet a "És carta de lletra A, n° 9". Vegeu doc. 310.

In nomine Domini nostri Ihesu Christi et eius gracia, amen. Noverint universi quod die iovis, quatuordecima die mensis novembris, hora vesperorum, anno a nativitati Domini millesimo trecentesimo nonagesimo secundo. Cum monasterium Sancti Petri de Portella, ordinis sancti Benedicti, Urgellensis diocesis, vaccaret et careret abba[tem] per mortem venerabilis religiosi ffratris Berengarii, bone memorie abbatis eiusdem monasterii, qui Domino disponente die martis proxime tunc preterita, post occasu solis, in loco d'Olvan,¹ dicte diocesis, ffuit viam universe carnis ingressus ac clausit [d]iem extremum vite sue. El eius funus sive corpus fuit die iovis predicta, circa horam meridiey, honoriffice, sicut decuit, traditum ecclesiastice sepulture, in cimiterio dicti monasterii, ante ianuam ecclesie eiusdem. Religiose et discreti viri ffrater Petrus de Nabars, prior et camerarius, ffrater Arnaldus Truyllars sacrista, ffrater Ffranciscus Verdaguerii, infirmarius, ffrater Petrus de Fornellis et ffrater Arnaldus de Vilalta, monachi dicti monasterii qui soli sunt monachi in monasterio antedicto, convocati ad capitulum more solito, in coro ecclesie dicti monasterii ubi est solitum capitulum congregari per pulsacionem campane sive squille, que est in dicto coro, ad eleccionem futuri abbatis celebrandam. Convenientes et congregati in dicto coro, incontinenti Sancti Spiritus gratia invocata, nullo tractatu alio interveniente, nullaque instigacione

hominis precedente. Statim, subito et repente omnes unanimiter consenserunt in honorabilem et religiosum virum fratrem Raymundum de Castelleto, in decretis licenciatum, monachum et cellerarium monasterii Beate Marie de Rivopullo, dicti ordinis sancti Benedicti, virum utique providum et discretum letrarum sciencia, vita et moribus merito comendandum et in sacris ordinibus et etate legitima constitutum et de legitimo matrimonio procreato, in spiritualibus et temporalibus plurimum circumspectum et, in ordine Sancti Benedicti, per longum tempus obtime expertum et expresse professum. Et eum, una voce et uno spiritu, elegerunt in suum et dicti monasterii Sancti Petri de Portella abbatem et pastorem. Et dictum ffratrem Arnaldum de Vilalta nomine et loco dicti honorabilis ffratris Raymundi de Castelleto, absentis, cantando altis vocibus “Te Deum laudamus” deduxerunt ad cathedram, que est in dicto coro, in qua abbates dicti monasterii sedere consueverunt, et in ipsa cathedra ipsum ffratrem Arnaldum de Vilalta, \nomine et/ loco dicti honorabilis ffratris Raymundi de Castelleto et pro eo, intronitzaverunt cantando etiam “Veni creator spiritus”. Et dictus dictus ffrater Arnaldus de Vilalta, in dicta cathedra stando, alta voce dixit illam oracionem: Deus qui corda fidelium [...] eleccio [...] ianuis dicte ecclesie que clause erant et pulsatis campanis et ab sollempniter clero et populo extitit publicata.

Acta fuerunt hec die iovis, predicta hora vesperorum, ut est superius dictum.

Presentibus pro testibus ad hoc vocatis adhibitis et rogatis venerabili et discretis viris Petro, Dei gratia priore monasterii Sancte Marie de Luciano, Guillelmo de Codinachs, ecclesie de Biure, Arnaldo Mulnerii, ecclesie de Sagas, Guillelmo Poncii, ecclesie de Marles, rectoribus, et Petro Pinyoll, presbitero morante in predicta ecclesia de Sagas, et me, Bernardo Vineti, presbitero rectore parrochialis ecclesie Sancte Marie de la Quarr, scriptore iurato et substituto a notario publico inffrascripto, qui predictis omnibus quibus presens fui et de eis rogatus et requisitus presens instrumentum recepi.

Sig+num mei Hugueti de Ortigiis, habitatoris ville de Berga, auctoritate regia notarii publici per totam Cathaloniam, qui predicta recepta nomine mei per discretum Bernardum Vineti, rectorem ecclesie parrochialis de la Quarr, Urgellensis diocesis, a me iuratum substitutum, cum raso et emendato mea propria manu, in nona linea, ubi dicitur continenti, et cum supraposito in

septimadecima linea, ubi ponitur nomine, et rogatus et requisitus scribi feci et clausi.

1. *Lectura molt difícil.*

274

1394, abril, 18. Sant Pere de la Portella

Acord de la comunitat. *Ramon, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, es reuneix amb el capítol de la comunitat per tal d'acordar que es donarà a l'ofici de la cambreria de l'esmentat cenobi els dos muigs de forment i els tres quartals de sègol que donen Guillem Duran d'Oceja i Ramon Moren de Puigcerdà. També s'acorda que, el Divendres de Pasqua, tots els monjos han de fer una celebració per a la remissió dels pecats de tots els fidels difunts.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (28 × 33 cm). Pergamí en molt mal estat de conservació, molt enfosquit, tacat, trencat i amb forats. Al verso: “És de la Portella”, “Una donació del abat que apar fa al ofici de la camareria de certas mesures de forment que li feian un particular de Osseja. Sach 6, H, n° 11”.
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 87; remet a “Sach 6, H, n° 11”. Vegeu doc. 310.

In Christi nomine amen. Noverint universi quod nos ffrater Raymundus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, ordinis Sancti Benedicti, diocesis Urgellensis, attendentes pro utilitate et bona ordinacione disponenda et divina officia celebranda et aliis arduis negociis peragendis et firmiter tractandis in dicto nostro monasterio, ffecimus proclamari et convocari capitulum, in dicto nostro monasterio, prout moris est proclamari et convocari ad vocem cimbali [...] et congregati in ipso capitulo, scilicet nos et ffrater Petrus de Nabars, camararius, ffrater Ffranciscus Verdagerii, sacrista, ffrater Arnaldus Mayllars, dispensarius dicti nostri monasterii, ffrater Petrus de Ffornellis et ffrater Arnaldus de Vilalta, monachi dicti nostri monasterii, celebrantes, die et anno infrascriptis predictis et infrascriptis capitulum, prout paret publico instrumento seu publicis instrumentis inde confectis, auctoritate notarii publici infrascripti. Ex certa nostra sciencia, per nos et successores nostros in dicto nostro monasterio, capitulum predictum celebrantes de et cum consensu et voluntate [tamen] capituli nostri et dicti nostri conventus, assignamus, damus et confe[rimus] camararie officio et ipsi camarario dicti nostri mo-

nasterii [...], nunc est et pro tempore fuerit, duos modios ffrumenti et tres cortallos siligenis, quos recipere debemus et consuevimus, anno quolibet, in terra Ceritanie, in loco nominato Ahosseylla, que omnia ffaciunt nunc et facere debent Guillelmus Duran de Oseylla et Raymundus Moren,¹ de Podio Ceretano, quibus mandamus et tradimus in mandatis, per presens publicum instrumentum vicem epistole in se gerens quatenus de cetero vobis et su[ccesso]ribus vestris in dicto officio vestro de predictis respondeant, pareant et satisfaciant, quoniam ipsos a predictis et quolibet predictorum [...] absolvendos et nos a predictis, [ex certa] sciencia, denudantes et solventes et successores nostros in dicto nostro monasterio. Item ordinamus quod [...] assignatis et [...] nunc est et pro tempore fuerit dare et solvere cuilibet [...] dicti nostri monasterii, quolibet anno, [scili]cet prima die veneris post Paschua resurrectionis domini nostri Ihesu Christi, decem sol[...]. In quam ordinamus quod monachi dicti nostri monasterii habeant et teneantur dicta die scilicet quolibet anno celebrare unum obitum pro aniversaris omnium fidelium defunctorum et in remissionem omnium fidelium peccatorum predictam quoque assignacionem [...] validam perpetuis temporibus teneri promittimus et non contrafacere vel venire, de iure vel de facto, aliqua racione vel causa. Et hec [...] laudamus, ordinamus, promittimus, stipulamur et paciscimur in manu et posse notarii publici subscripti hec a nobis et a quolibet nostrum legitime stipulante et recipiente. Quibus consentimus nos dicti ffratres et ego, dictus frater Petrus de Nabars predicta accipio gratans, nomine mei et meorum successorum in dicto meo officio.

Quod fuit actum, in dicto nostro monasterio, scilicet intus ecclesiam dicti nostri monasterii, die scilicet octa[vo]decima mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo trescentesimo nonagesimo quarto.

Sig+num mei fratris Raymundi, Dei gratia abbatis predicti, qui [predictum] laudamus et firmamus. Sig+++++na fratris Petri de Nabas, fratris Ffrancischi Verdagerii, ffratris Arnaldi Mayals, fratris [Petri] de Fornellis et fratris Arnaldi de Vilalta, predictorum qui predictis consentimus. Sig+num fratris Petri de Nabars, camararii predicti qui predictis consencio ea quod laudo et firmo. Testes huius rey sunt discretus Dominicus de Pulcr[...], Bernardus \Galcerandi/ de Riambaus domicellus.

1. *Dubtós.*

1395, setembre, 4

Venda del domini útil d'un mas. *Elisenda de Joglars, hereva i propietària del mas de Sala Cogullada, situat a la parròquia de Sant Martí de Merlès, i el seu marit, Bernat de Joglars, que viuen a Sant Feliu Sasserra, venen a Berenguer Serra i a la seva muller, Margarida, de la parròquia de Sant Martí de Merlès, el seu mas de Sala Cogullada. Tenien aquest mas sota el domini de l'abat i del sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella, als quals havien de donar censos i agrers, i estaven obligats a altres costums. El preu de la venda fou de vint-i-nou lliures de moneda de Barcelona de tern. L'abat Ramon, el cambrer, Pere de Navàs, i el sagristà, Francesc Verdeguer, en nom del monestir, també signen el document.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (63,5 × 27 cm). Pergamí amb algunes taques; a baix, la tinta és força descolorida. Al verso: "Saccus 2, littera D, núm. 2", "MARLES".
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 33; remet a "És carta de lletra D, n° 2". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod ego Elicsendis de Iuclas, heres et proprietaria mansi de Sala Cuguyada, constituti in parrochia Sancti Martini de Merlesio, et Bernardus de Iuclas, maritus eius, modo habitantes in loco Sancti Felicis de Serra, ex certa sciencia ac mente deliberate, per nos et omnes heredes et succesores nostros presentes adque futuros, cum testimonio et auctoritate huius publici instrumenti perpetui valituri et duraturi, vendimus et titulo pure, libere ac mere vendicionis tradimus vobis Berengario Serra et Margarite, uxori vestre, de parrochia Sancti Martini de Merlesio, et vestris et quibus volueritis, perpetuo,¹ totum illum mansum nostrum de Sala Cuguyada, constitutum in dicta parrochia Sancti Martini de Merlesio, qui mansus tenetur sub dominio et francho alodio monasterii Sancti Petri de Portela et honorabilis domini abbatis et venerabilis sacriste eiusdem monasterii, qui ibi recipiunt certum quidem predictam autem vendicionem dicti mansi de Sala Cuguyada. Ffacimus vobis et vestris et quibus volueritis, perpetuo, cum omnibus et singulis eiusdem mansi domibus, casis, casalibus, vaxellis, panis et vini, vineis, plantis, arboribus, nemoribus, devesis, pratis, pascuis, silvis, fontis, fontanalibus, aquis, aquaductis, cum omnibus suis terris, tenedonibus, pertinenciis, introitibus, exitibus, honoribus, possessionibus, cultis et eremis, petris, roquis, montibus, planis, cumbis, ripiis, garriguis, erbis, venacionibus, melioramentis

factis et de cetero faciendis. Cum censibus, partibus quos et quas recepimus in quibuscumque lociis et aliis iuribus et usibus que et quos nos ibi habemus, tenemus et possidemus et habere et possidere consueverint heredes et predecessores nostros predicti mansi de Sala Cuguyada sive hic exprimatur sive non, sicut melius, plenius, tutius et utilius dici potest et intelligi, ad omnem vestri et vestrorum commodum et salvamentum et bonum et sanum intellectum. Et de predicta vendicione inducimus vos et vestros et quos volueritis, perpetuo, cum hac carta, in plenam et corporalem possessionem, pleno iure ut in rem vestram propriam nos et nostros inde perpetuo expoliando vosque et vestros et quos volueritis de predictis inde perpetualiter investiendo. Extraentes predicta omnia et singula que vobis vendimus a dominio et servitute nostri et nostrorum in vos et vestros, perpetualiter, transferendo sive terras portando, vos vero attenentes et possidentes dictum mansum teneat ipsum sub dominio et francho alodio dicti monasterii Sancti Petri de Portella et honorabilis domini abbatis et venerabilis sacriste eiusdem monasterii. Et faciat, solvat et prestat et facere, solvere et prestare teneamini omnes census, custumas, agraria, partes expletorum et omnia alia ad que dictus mansus est obligatus et alia tenere iura et dominia personalia que verus et directus dominus habet et habere debet et potest in suis mansis alodialibus de iure, usu, constitucione et etiam portet omnia onera. Et faciatis vos et vestri perpetuo, pro predicto manso, iam omnia que pro ipso fieri est asuetum ecclesie et aliis dominis. Et ex causa huius vendicionis, tradimus, donamus, concedimus et cedimus vobis et vestris et quibus volueritis, perpetuo, super predictis omnia loca nostra iura vices, voces, acciones nostras reales, personales, mixtas, utiles et directas et alias quaslibet in et super predictis nobis pertinentes et competentes et competere et pertinere debentes quoquomodo. Quibus lociis, iuribus, vicibus, vocibus et accionibus meis vos et quos volueritis perpetuo possit uti, agere et experiri, in iudicio et extra iudicium, in curia et extra curiam, adversus quascumque personas et earum bona et res, racione earum quem admodum nos poteramus ante huiusmodi vendicionem, iurium et cessionem. Constituens inde vos et vestros et quos volueritis, perpetuo, in et super predictis veros dominos et procuratores ut in rem vestram propriam iure vestre proprie empconis ad habendum, tenendum, possidendum et ad faciendum etiam omnes vestras et vestrorum libere voluntates iure vestre proprie empconis. Promittentes et convenientes vos et vestros et quos volueritis, perpetuo, dictam

vendicionem facere, tenere, habere et perpetuo in pace possidere contra omnes personas cuiuscunque generis et condicionis existant. Ad questionem vero si qua vobis vel vestris mota fuerit, in toto vel in parte, promittimus nos apponere et ipsam questionem et causam in nos suscipere et causam et causas ducere et tractare nostris propriis missionibus et expensis sine missionibus et expensis vestris et vestrorum alitis principio usque ad finem et sine debito terminare vel remissa vobis et vestris ex pacto necessitatis denunciantis, possitis ipsam questionem et causam in vos recipere et causam et causas ducere et tractare alitis² principio usque ad finem et sine debito terminare vestris missionibus et expensis. Quas missiones et expensas et totum quicquid de predictis evictum fuerit vel sublatum, promittimus vobis et vestris et quibus volueritis perpetuo restituere et esmendare incontinenti, super quibus missionibus et expensis credatur vobis et vestris semper solo simplice verbo sine testibus et iuramento minime exactis. Renunciantes legi dicenti quod actor non tenetur se oponere defencioni ementis quo usque ipse emptor per sentenciam sub[...]. Et pro eviccione lagali³ et garenia omnium predictorum et missionibus circa eviccionem factis et faciendis et pro universis et singulis supradictis firmiter attendendis, complendis et servandis, obligamus vobis et vestris et quibus volueritis perpetuo omnia bona et res nostras, mobiles et immobiles, habitas et habendas ubique. Pro precio autem huiusmodi vendicionis confitemur et recognoscimus nos a vobis habuisse et recepisse viginti et novem libras monete Barchinonensis de terno, salvo iure dicti domini, super quibus renunciamus excepcioni dicte peccunie non habite non recepte et non numerate doli, mali et accioni in factum et illi legi qua deceptis ultra dimidiam partem iusti precii subvenitur, dantes et remittentes vobis et vestris, perpetuo, in donacione pura, perfecta, simplicii et irrevocabili, inter vivos si quid et quicquid hec vendicio modo plus valet vel a modo valebit plus precio supradicto, renunciantes nove constitucioni et beneficio de duobus reys et omni alii iuri, legi, racioni, usui et consuetudini quibus contra predicta vel aliqua predictorum venire possemus seu aliquatenus nos iuvare. Et ut predicta omnia et singula maiori gaudeant firmitate quisque nostrum in solidum iuramus sponte per domini Deum et eius sancta quatuor Evangelia, coram nobis posita manibus nostris propriis corporaliter tacta, predicta omnia et singula tenere complere et servare et non contrafacere vel venire iure aliquo causa vel etiam racione.

Actum est hoc quarta die mensis septembris, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo quinto.

Sig+num mei Elicsendis de Juclas, heredis predictae, sig+num Bernardi de Juclas, mariti eius, predictorum qui hec concedimus, firmamus, laudamus et iuramus. Testes huius rei sunt Raymundus Torren, Iacobus de Podio, Raymundus de Buatela, de loco Sancti Felicis de Serra, et Petrus de Valle, de Vila Gatina, de parrochia Sancte Eulalie de Pardines, et Berengarius Sala, de parrochia Sancti Stephani de Vilaramo.

Nos frater Raym[undus], Dei gratia abbas Sancti Petri de Portella, predicta laudamus et firmamus, salvo iure [nostro et nostri monasterii], in omnibus et per omnia.*

Sig+num mei fratris Petri de Nabas, camararii dicti monasterii, qui nomine meo et nominis fratris Arnaldi de Vilalta, monachi dicti monasterii, predictam vendicionis pro dominio laudo et firmo, salvo iure dominio in omnibus et per omnia dicti monasterii.

Sig+num mei fratris Francischi Verdagerii, monachi et sacriste, qui hec firmo et laudo salvo iure officii sacristie dicti monasterii in omnibus et per omnia.

1. *Després hi ha dues paraules raspades.* 2. *Lectura dubtosa.* 3. *Sic.*

276

1395, setembre, 4

Compra del sagristà. *Pere d'Ermengol (o Ermengous), de la parròquia de Sagàs, ven al sagristà del monestir de Sant Pere de la Portella el cens anual de dues gallines que rep d'una peça de terra anomenada la Coma d'Àlber, situada en aquesta mateixa parròquia. Aquesta terra era del domini del monestir i la posseïa Ramon de Xiulans Jussà.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 26; remet a "És carta de lletra C, nº 14". Vegeu docs. 220 i 310.

Encara que no coincideixi la data, hem de creure que aquest document correspon a l'original que hem transcrit amb el número 220 d'aquest diplomatarí, fet el 4 de març de 1347.

Venda que fa Pere de Armangous de Sagàs al sagristà de la Portella de un parell de gallinas de sensos que tenia sobre una peça de terra dita la coma de Àlber, en la mateixa parròquia de

Sagàs, la qual diu era en alou del monastir de la Portella y que ja posseïa Ramon de Raullàs¹ Jussà y diu que fa censos y altres drets al monastir de la Portella y no-ls expressava ab ella. També la època de la quantitat en què se feu dita compra y tot és fet a 4 del mes de setembre del any 1395. Són cartas de lletra C, n° 14.

1. *Segurament* Jaulàs, *Xiulans*.

277

1397, abril, 24. Abadia de la Portella

Establiment. *Ramon, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, atès que molts masos són despoblats i amenacen ruïna, d'acord amb la resta de la comunitat, estableix a Bernat de la Tor, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, el mas anomenat Comes Sobiranes i el mas de Bellsolà, situats en l'esmentada parròquia. S'obliga Bernat de la Tor a cobrir o fer que algú faci la coberta de dues cases (o cambres) del mas de les Comes Sobiranes i del mas de Bellsolà, en el termini de tres anys; en el cas que no ho faci, haurà de pagar una pena de cent sous de moneda de Barcelona de tern. Abans de nou anys, també haurà de triar un hereu que residirà en un d'aquests masos i serà home propi, quiti, soliu, natural i de remença de l'abat i del monestir. Rep com a entrada la quantitat de cent deu sous de moneda barcelonesa de tern.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (54 × 50 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb algunes taques, alguns plec i algun trenc. Al verso: "Saccus 3, littera J, núm. 4."
- B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 45; remet a "És carta de lletra J, n° 4". Vegeu doc. 310.

Noverint universi quod nos ffrater Raymundus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, ordinis sancti Benedicti, diocesis Urgellensis, ex certa nostra sciencia et spontanea voluntate et comodo dicti nostri monasterii eo quia mansi inffrascripti sunt depopulati, hermi, de steriles et tam ipsi mansi quam terre ipsorum mansorum minantur ruinas, de consensu tamen et voluntate totius conventi dicti nostri monasterii, uniendo et incorporando dictos mansos in unum, stabilimus dictos mansos, et causa stabilimenti eos concedo et trado vobis Bernardo de la Torr, parrochie Sancti Romani de la Clusa, et vestris et quibus volueritis, perpetuis temporibus, scilicet mansum nominatum de les

Comes Superiores et mansum de Belsola, situatos in dicta parrochia, cum casis, casalibus, ortis, ortalibus, vineis, terris et possessionibus, tam cultis quam hermis, pascuis, pasturis, emprivis, nemoribus, silvis, fontibus, rivis et roquis, hoc autem stabilimentum et concessionem facimus vobis dicto Bernardo et vestris et quibus volueritis, perpetuis temporibus, cum introhitibus, exitibus eorum, iuribus et pertinentiis ubique sint et erunt pro tempore futuro, sicut melius dici potest et intelligi, ad vestrum vestrorumque salvamentum, bonum sanum et scincerum intellectum, cum modis, formis, condicionibus et retencionibus inffrascriptis scilicet quod teneatis dictos mansos pro nobis et dicto nostro monasterio et successoribus nostris in dicto monasterio, pro alodios franchos, quitios et inunes, cum iuridiccione de tenendo et servando penas et penam, emparam et emparas, nomine nostro et ex parte nostri, deinde vobis et successoribus vestris in dictis mansis fiendam et fiendas, imponendam et imponendas. Item teneamini nos dictus Bernardus cupirire vel cupiri facere duas domos in manso predicto de les Comes vel in manso predicto de Belsola, inffra spatium trium annorum primo futurorum et continue numerandorum; alia si predictas duas domos facere nueritis inffra dictum [...] scilicet in altero ipsorum mansorum, incurratis penam centum solidorum monete Barchinonensis terni, quam in<de> vobis ponere teneamini gratis et ex certa sciencia, qua pena amitatur vobis illo casu et bonis vestris et cedatur nobis et dicto nostro monasterio [...] retinemus in predicto stabilimento dictorum duorum mansorum quod habeatis et teneamini dare et assignare nobis et dicto nostro monasterio in dictis mansis quos in unum unius et in [...] ponamus heredem qui habeat et teneatur facere continuam residenciam personalem in altero ipsorum, et hoc sit in eleccione dicti heredis et habeat se con[...] et recognosci hominem nostrum proprium, quitium, solidum, naturalem et de remenssa nobis et dicto nostro monasterio et successoribus nostris in dicto nostro monasterio, et hoc inffra spacium novem annorum primo futurorum a die quo presens publicum instrumentum confecitur numerandorum et immediati sequentorum. Alia quod dicti mansi absque aliqua solepnizatione iure omnique ordine iure pro [...] revertat ad nos et dictum nostrum monasterii et successores nostros in dicto nostro monasterio. Et ex causa huiusmodi stabilimenti et concessionis cum predictis formis, modis et conditionibus, donamus et cedimus nobis dicto Bernardo et vestris et tui sive quibus volueritis in predictis, duobus mansis et quolibet ipsorum quos nobis stabilimus

[...] loca nostra et dicti nostri monasterii et successorum nostrorum in dicto nostro monasterio iura, voces et acciones nostras et dicti nostri monasterii, reales et personales, utiles et directas, mixtas et coherentes, ordinarias et extraordinarias et quascumque alias nobis et dicto nostro monasterio competentes et competere debentes, quibus locis iuribus et accionibus meis et dicti nostri monasterii possitis vos et vestri et quos volueritis agere uti et experiri, in curia et extra curiam et etiam ubique quemadmodum nos et dictum nostrum monasterium possemus et posset facere ante stabilimentum constituentes vos et vestros et quos volueritis in predictis omnibus et singulis que vobis stabilimus cum predictis fermis nobis retentis dominis et procuraciones ut iurem vestrum proprium ad omnes vestras vestrorumque voluntates semper libere faciendas, inducentes vos et vestros et quos volueritis de presenti de predictis omnibus et singulis que nobis stabilimus una cum predictis formis¹ et modis, in vestram plenam, vacuam, expeditam, corporalem possessionem, iure et facti seu quasi, quam etiam possessionem a vobis et vestris et quibus volueritis vestra propria auctoritate aprehendi promittimus, pleno iure, quam confitemur pro vobis et vestro nomine precario possidere, donec dicta corporalis possessio predictorum fuerit natta seu etiam adeptata, salvo tamen nobis iure et dominio et omnibus predictis in dictis mansis, in omnibus et per omnia, et salvo nobis et dicto nostro monasterio censu, partibus expletorum, in quibus dicti mansi nobis et dicto nostro monasterio sunt ascritti, asueti et usitati,² sicut et prout in capibrevio dicti nostri monasterii latius resonat. Et nichil aliud in predictis omnibus et singulis que nobis stabilimus retinemus et reservamus mandando tamen hec presenti publico instrumento vicem epistole in se gerenti omnibus personis cuiuscumque status, condicionis et preheminencie existant detinentibus dictos mansos vel aliquo modo iure, titulo, modo, racione vel tamen teneant dictis mansis vel altero ipsorum quarum de cetero nobis de hiis et quibus volueris respondeant, pareant, obediant, satisfaciant et solvant quam nos, nomine nostro et dicti nostri monasterii, in vestris et vestros et quos volueritis ducimus totaliter absolvendos et super hiis proximo dictis nobis et dicto nostro monasterio scilencium imponemus sempiternum. Pro intrata autem huiusmodi stabilimenti habuimus et recepimus a vobis dicto Bernardo centum et decem solidos monete Barchinensis terni, super quibus renunciamus excepcioni peccunie non numerate, non habite et non recepte et doli et legi qua deceptis

ultra dimidiam iusti precii subvenit, et immo si quis amplius nobis et dicto nostro monasterio pertinent vel pertinere possunt quoquomodo intrata predicta huiusmodi totum vobis et vestris et quibus volueritis damus et remittimus donacione pura firmissima et irrevocabili inter vivos [...]. Insuper convenimus et promittimus vobis dicto Bernardo predicta omnia et singula que vobis stabilimus cum predictis formis, modis et condicionibus [...] facere, tenere, habere et in sana pace possidere, contra omnes personas et de eviccionem et guirencia promissis vobis semper teneri promittimus et omni contradicenti nos opponemus et opponere promittimus, autem nos don[...] et quos volueritis ante curiam, in curia et post curiam, in iure et extra ius, nostris et dicti nostri monasterii propriis sumptibus et expensse, pro quibus obligamus vobis et vestris et quibus volueritis, cum predictis formis, omnia bona dicti nostri monasterii, mobilia et immobilia, privilegiata et non privilegiata, habita et habenda ubique sint, renunciantes quantum ad hec omni iuri contra hec facienti. Quibus omnibus et singulis supradictis consentimus nos frater Petrus de Nabars, camerarius dicti monasterii, frater Ffrancischus Verdageri, sacrista et notarius publicus inffrascriptus dicti monasterii, frater Arnaldus Vilalta et frater Petrus de Vilaplana, monachi dicti monasterii, et confitentur predicta omnia et singula de voluntate et consensu nostrorum facta fuisse et processasse, quibus omnibus et singulis supradictis consentio ego dictus Bernardus et confiteor predicta omnia et singula per nos dictum reverendum dominum abbatem retenta, tenere, servare et complere et non contrafacere vel venire, de iure vel de facto, aliquo iure, titulo, modo, racione vel causa. Et promitto et convenio vobis, dicto domino reverendi abbati et dicto vestro monasterio et successoribus vestris in dicto vestro monasterio, per solempnem stipulacionem legitime interpositam necnon per pactum expressum, omnia et singula supradicta per nos retenta, tenere et servare ut supradixi et dictam penam tamen quo habeat locum vel habebant [...] tradere necnon dictos mansos et terras vineasque ipsorum mansorum tenere condirectos et condirectas ad modum boni agricolae, sub terminum bonorum modorum et melioramentorum in dictis mansis, per me vel meos, inde faciendorum obligatione renunciatis quantum ad hec omni iuri contra hec facienti.

Quod fuit actum in dicto monasterio die XXIII mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo CCC^o nonagesimo septimo.

Sig+num mei fratris Raymundi, abbatis predicti, nos qui predicta laudamus et firmamus. Sig++++na fratris Petri de Nabars, fratris Ffrancischi Verdagerii, fratris Arnaldi Vilalta et fratris Petri de Vilaplana, monachorum predictorum, nos qui predictis [...] timus. Sig+num Bernardi de la Torr predicti, qui predictis consentio eaque laudo et firmo. Testes huius rey sunt Galcerandus de Riambau et Petrus de la Villa, domicelli, et Vincentius de Pal[maroles] predicta.

Sig+num mei fratris Ffrancischi Verdagerii, monachi sacriste et notarii p[redicti] monasterii Sancti Petri de Portella, qui predictis interfui et hec scribi fecit et clausi.*

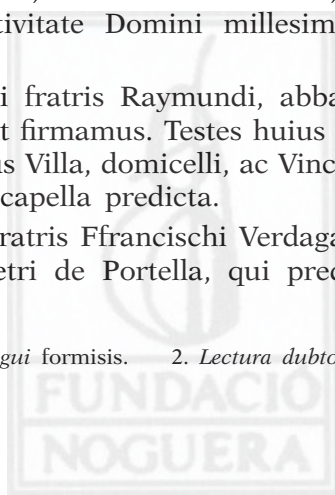
Sit omnibus notum quod nos ffrater Raymundus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de Portella, confitemur et recognoscimus vobis Bernardo de la Torr, parrochie Sancti Romani de la Clusa, quod solvistis et tradidistis nobis et a vobis habuimus et recepimus centum decem solidos monete Barchinonensis terni, quas nobis debebatis et tenebamini solvere, racione et accione stabilimenti per nos hodie vobis facti de duabus mansis quarum unum vocatur mansis de les Comes Sobiranes et alter nuncupatur mansis de Belsola. Et ideo renunciando exceptioni peccunie non numerate, non habite et non recepte et doli, ffacimus inde vobis et vestris de predictis centum et decem solidos bonum et perpetuum finem et pactum firmissimum de ulterius non petendo ac de non agendo vel movendo contra vos [...] aliquam vel demandam in iudicio vel extra.

Quod fuit actum, in dicto monasterio, die XXVIII menssis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo CCC° nonagesimo septimo.

Sig+num nostri fratris Raymundi, abbatis predicti, nos qui predicta laudamus et firmamus. Testes huius rey sunt Galcerandus de Riambau et Petrus Villa, domicelli, ac Vincentius de Palmaroles, presbiter, rector de capella predicta.

Sig+num mei fratris Ffrancischi Verdagarii, monachi sacriste et notarii Sancti Petri de Portella, qui predictis interfui et hec scribi feci et clausi.

1. *Sembla que hi digui formisis.* 2. *Lectura dubtosa.*

278

Segle XIV

Testament. *Elisenda de [Quadres], de la parròquia de Sant Maurici de la Portella, fa testament. Tria com a marmessors [l'abat de] Sant Pere de la Portella, el seu marit, Jaume de Quadres, i el monjo que regeix l'església de Sant Maurici (de la Quar). Sembla que demana d'ésser enterrada al monestir. Ordena també que es donin dos-cents sous barcelonesos a l'església de Sant Maurici, trets dels seus béns i del seu mas de Quadres (el Rourell). També fa deixes a Santa Margarida i Santa Agnès, capella situada a la parròquia de Sagàs. Fa, així mateix, deixes al seu germà Bernat i a Francesca, Bernat i Gualda. A més, el seu marit, Jaume, mentre visqui, ha d'ésser usufructuari dels seus béns i ha de poder recuperar els cinc-cents sous que li havia donat; d'una manera especial li dona la meitat del mas. També especifica a qui ha d'ésser lliurat el mas, en cas de defunció dels que l'han d'heretar.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (37×23,5 cm). Pergamí molt ennegrit i amb moltes paraules amb la tinta ben descolorida, amb alguns forats i amb el costat dret tallat. Al verso: "Testament de Elisendis de Quadres de Sant Mauri [...]. No és de importància. Saccus secundus, littera C, núm. 15."

Quam nullus in carne positus mortem evadere potest corporalem. Idcirco, in Dei nomine, ego Elicsendis de Quadris, parrochie Sancti Mauricii de Portella, [memoria] integra et loquela perfecta, meum facio et ordino testamntum sive ultimam voluntatem meam. In quo rogando eligo manumissores meos sunt venerabilem [abbatem] Sancti Petri de Portella absentem, Iacobum de Quadris, virum meum presentem et monachum regentem ecclesiam Sancti Mauricii de Portella qui modo [...] potestatem dividendi et ordinandi de bonis meis prout [...] per me invenerint ordinatum. In primis et ante omnia, volo et mando [...] que vera aparuerint et pro adversarios meos ostendi et probare potuerint per testes vel instrumenta aut per [alia] legalia documenta. Et eligo sepulturam [...] cum lexis, treyturis et obitu assuetis dare dicto monasterio per antecessores meos. Item volo et mando quod solvatur ecclesie Sancti Mauricii predicti illud quod [...] meorum et omnium fidelium defunctorum ducentos solidos Barchinonenses de terno habendis et recipiendis de bonis meis et dicti mansi mei de Quadris per [...] et [...] dando ipsis et cuilibet ipsorum omnia loca mea [...] voces et acciones meas habendi, recipiendi, obtinendi, distribuen-

di et ordinandi et [...] mansi quibus possent uti agere et experiri contra bona predicta et heredes predicti mansi quem admodum ego possem si presens constituta ibi [...] predicti quinquaginta solidos et Sancte Margarite, [Sancti] Poncii et Sancte Agnete sitis infra parrochia de Sagas [...] illegitime XXⁱ V^e solidos. Item de predictis dimitto Bernardo ffratri meo alios XXe Vⁱ. De residuis centum solidos, volo et ordeno quod [...] omnes prenominati sunt Francisca, Bernardus et Geralda obie[runt ...] si [aliis] superfuerit de centum solidos [predictos ...] supradicte le[...] et distribuatur pro anima mea [...]. Si alium de [...] Sancti Mauricii de Portella V solidos. Item volo et mando quod dictus Iacobus, vir meus, in omni vi[ta] sua sit dominus et potens super [...] utendo de fructibus nomine usufructuario tantum. Recognoscentes sibi suum dotem et esponsalicium. Quam ab ipso Iacobo [...] solidos quos mihi dare promisit tempore nupciarum nostrarum pro dote et quingentos solidos quos mihi acomodavit et mutuavit quos [...] tatibus necessariis et superlectibus dicti mansi confiteor me habuisse et recepissee [...], renunciando excepcioni dictarum [...] facio sibi apocam et finem in predictis, promitens dictos D solidos sibi reddere quando sibi placerit sine omni dilacione [...] Iacobo et suis omnia bona mea, tam habita quam habenda, tam sedencia quam movencia. Et especialiter modo de presenti trado [...]cripti medietate dicti mansi mei, cum omnibus iuribus sibi pertinentibus et pertinere debentibus, dando et concedendo dicto Iac[obo ...] posse et potestatem regendi, subtraendi, alienandi et vendendi bona predicta obligacionis speciale¹ recipiendo tamen illud quod per[...] dictorum quingentorum solidorum de omnibus aliis bonis meis, solutis debitis et iniuriis meis, facio et constituo [... filium] meum et dicti viri mei. Et si ipse decesserit sine liberis legitimis, substituo sibi Raymundam, sororem suam, [...]cioni substituo sibi Elicsendam, sororem suam filiamque meam, et si ipsa decesserit sine liberis et locus fuerit subs[tituo sibi ...] sororem meam. Et sic si locus fuerit substit[...], volo quod revertatur propinquioribus meis gradanti.² Item volo et [mando ...] eo casu volo et mando quod Iacobus, vir meus predictus, teneat, possideat medietatem predicti mansi, cum omnibus bonis s[uis ...] predicta dote et esponsalicio, utendo de fructibus ut supra dictum est. Volens etiam quod si locus [...] ipsorum volo quod dotentur et maritentur secundum posse et [...] dicti mansi.

Et hec est ultima mea voluntas quam [...] ³ supra dicta facio scribere et [...] manumissoribus firmare rogo. Et testes [...] Elic-

sendis de Quadris, testatore predicte, que [...]. Testes huius rey sunt vocati et rogati [...] Michael de Casis, Guillelmus de Turre Inferi[...]. Sig+num mei ffratris Iacobi [...], regentis ecclesiam Sancti [...].

1. Moltes paraules molt esblaimades. 2. Lectura dubtosa. 3. Després trobem una línia il·legible.

279

Segle XIV

Enfrontament. *Problema plantejat amb relació a la jurisdicció entre el bisbe d'Urgell i l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella. Inclou diversos documents fets anteriorment, en què s'esmenten els processos i les sentències que s'havien promulgat i les gestions fetes pel procurador Guillem Boix (Guillelmus Boxoni procurator).*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (37 × 64 cm). Pergamí en molt mal estat de conservació. Gairebé totalment descolorit, amb taques i amb algun forat. En gran part, il·legible. Al verso: "Sobre fets de jurisdicció entre lo bisbe de Urgell y lo abat de Portella. Sach 1, A, n° 42."
- B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 89; remet a "Sach 1, A, n° 42". Vegeu doc. 310.

<...> Sig+num mei Anthonii Deuslofeu, notarii publici civitatis Urgellensis auctoritate honorabilis domini Vincencii Moratonis, canonici et capellani Sancti Odonis in ecclesia Urgellensis qui pre[...].

280

1403, març, 10

Reconeixement d'ésser terra del monestir. *La senyora d'Avinyó i el comú d'aquesta població reconeixen que el mas Garriga pertany al domini del monestir de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 74. Vegeu doc. 310.

Mas Garriga. Confessió que fa la senyora y comú de Vinyó de ser lo mas Garriga en domini de la Portella. A 10 de mars de 1403. Sach 5, B, n° 6.

281

1405, gener, 13. Abadia de la Portella

Institució d'aniversari. *El prevere Domènec Bellsolà fundà un aniversari al monestir de Sant Pere de la Portella. Deixà els deu sous anuals que rebia de Bernat Capdevila de Borredà, per un censal.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 5; remet a "És carta de lletra A, n° 12". Vegeu doc. 310.

Institució de un aniversari que fundà mn. Domingo Bellsol, prevere, en lo monastir de la Portella, per lo qual deixà de charitat 10 sous de un censal que fa Bernat Capdevila de Borredà. Fet en la Portella, a 13 de mes de janer de 1405, en poder de Guillem Boixó de Berga. És carta de lletra A, n° 12.

282

1407

Notícia d'un monjo. *Primer esment del futur abat Joan del monestir de Sant Pere de la Portella.*

A. Pergamins de la casa Valleró (o Ballaró) d'Olván, consultats per Joan Serra i Vilaró.

a.* Esment: SERRA VILARÓ, llibre 3, 1950, pàg. 251.

Fra Joan, abat de [la Portella]. La primera data que he recollit d'aquest abat és de l'any 1407, i, en aquest mateix any trobo a la Portella un monjo prior de Valldaura: "Fratr Iohannes, prior Vallis-daure, firmo hoc" (PBO). Aquest abat es vegé precisat a deixar l'administració del monestir, i el president de l'orde de sant Benet en la província de Tarragona nomenà administrador d'aquest monestir al cambrer de Serrateix, fra Bernat Puyol, qui en 1453 estatuí els següents tractes amb l'abat de la Portella [*a continuació hi ha transcrit el nostre document 305*].

283

1412, maig, 7

Establiment. *L'abat del monestir de Sant Pere de la Portella estableix el mas de la Garriga, situat a la parròquia de Sant Joan d'Avinyó,*

a Pere Riu-sec, de la parròquia d'Artés. S'esmenten els censos (reduïts a onze sous) i l'agrer (la vintena part dels fruits).

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 71; remet a "És carta de lletra B, n° 5". Vegeu doc. 310.

C.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 144. Vegeu doc. 311.

B

Establiment que fa lo abat de la Portella a Pere Riusech, de la parròquia de Artés, del mas de la Garriga, en la parròquia de Sant Joan de Vinyó. Fa onse sous de sensos y lo vintè de tots los fruyts. És fet a 7 del mes de maig del any 1412. És carta de lletra B, n° 5.

C

Y calendà igualment lo títol del establiment de dit mas, fet als 7 de maig de 1412, per lo abat de la Portella, en poder del reverent Francisco Cogosses, prebere y notari públic del monestir y parròquia de Sant Benet de Bages, a favor de Pere Riusech, en virtut de estos calendats instruments, lo possessor del mas Garriga devia pagar un vintè dels fruits resultants de sas terras a la abadia, que, par los motius que expresa la dalt dita confessió de 1699, fou reduït dit vintè a set sous annuals.

284

1419

Capbreu. *Capbreuació feta pels senyors del monestir de Sant Pere de la Portella dels masos de la batllia de la Quar. Incloïa les confessions dels masos "Argelagosa", Camptellós, la Tor, Mas Sobirà de la Tor (?), Sant Maurici, Vilardell, "Bruc", "Termes", "Becsec", Salga, Campdeparets, Sant Miquel, les Heures i Frontanyà, situats a les parròquies de la Quar i de Sant Maurici de la Quar.*

[A]. Original perdut. Tenia uns set fulls.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 21-22; remet a "És carta de lletra B, n° 31". Vegeu doc. 310.

Capbreu que feren los senyors de la Portella dels masos de la batllia de la Quar en lo any 1419, per lo qual apar que estan en domini directe del monastir de la Portella los masos Argelegosa y Campteyós, folio. Los masos de la Tor, mas Subirà de Jastor y de Sant Maurí, folio. Los masos Vilardell, Bruch y Termes, folio, Becsech, Salga y Campdeparets, folio. Lo mas Sant Miquel, folio.

Una feixa de las Euras y un mas Euras, folio. Lo mas Frontinyà, folio. És carta de lletra B, n° 31.

285

1421, novembre, 4. Berga

Renúncia d'establiment. *Pere Garrigosa, prevere de Berga i procurador de Pere de Viladomat, apotecari i ciutadà de Barcelona, retorna a l'abat de Sant Pere de la Portella i al seu procurador, Esteve de Puig, apotecari de Berga, una vinya del monestir que tenia a cens, per tres anys, situada al terme de Berga, al lloc anomenat Baell. Se n'esmenten les afrontacions.*

A. APBerga, Joan dels Arnaus, Llibre Notarial 27, fol. 37r.

a.* D. SANTANDREU, *La vila de Berga a l'edat mitjana. La família dels Berga*, vol. II, tesi de doctorat defensada a la Universitat de Barcelona l'any 2006, doc. 129, pàg. 221.

Noverint universi quod ego Petrus Garrigosa, presbiter ville Berge, procurator ad hec legitime constitutus a Petro de Viladomat, ypothecario civi Barchinona, prout de dicta procuracione patet instrumento publico acto Barchinona ultima die mensis iunii, anno a nativitate Domini M CCCC decimo nono et clauso per discretum Bartholomeum Guamir, auctoritate regia notarium Barchinona, ex certa sciencia auctoritate dicte mea procuracionis, cum hoc presenti publico instrumento perpetuo valituro, renuncio et titulo renunciacionis et difinicionis relaxo, torno et reduco venerabili et religioso abbati monasterii Sancti Petri de la Portella et vobis Stephano de Podio, ypothecario ville Berge, procuratori dicti venerabilis abbatis hiis presenti et hec acceptandi quandam vineam quam dictus meus principalis tenet et posidet pro dicto domino abbate ad trium annum censum, in parrochia Berge, loco vocato a Vaell. Que vinea terminatur ab una parte cum possessionibus Petri Boxader et ab alia parte cum itinere publico <...>.

Actum est hoc Berge, IIII die mensis novembris, anno a nativitate Domini M CCCC XXI.

Sig+num Petri Garrigosa predicti, qui hec dicto nomine laudo, concedo et firmo. Testes huius rey sunt discreti Iohannis Noguerii et Iacobus Saig, presbiteri ville Berge.

286

1422, febrer, 20. Barcelona

Document reial. *Maria, reina de Catalunya-Aragó, suplica al papa que renovi i confirmi els privilegis del monestir de Sant Pere de la Portella perquè, a causa del llarg temps transcorregut des de la seva redacció, l'abat Francesc i els monjos temen que els sigui posada en dubte l'exempció, de la qual gaudeixen des de temps immemorial, tal com consta en documents.*¹

A. ACA, Cancelleria, reg. 3.109, fol. 15r-15v.

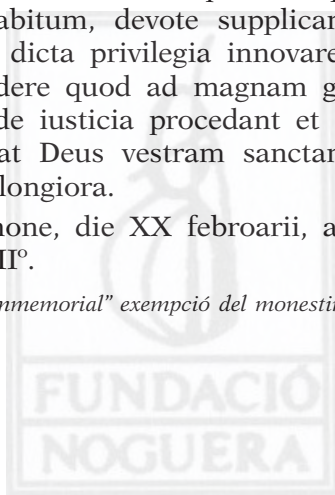
a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 29, pàgs. 401-402.

Beatisime pater.

Venerabilis religiosus et dilectus noster Franciscus, abbas monasterii Sancti Petri de la Portella, ordinis sancti Benedicti, ad vestram Sedem Apostolicam nullo medio pertinentis, semper una cum suis monachis et iuribus dicti monasterii et fuit exemptus et Sedis Apostolice iudicio specialiter reservatus et pro exempto habitus in tantum, quod de contrario memoria hominum non existit et de privilegio exemptionis habet munimenta sua. Verum, pater sancte, quia littere seu bulle privilegiorum suorum sunt multum antique et ab antiquissimis romanis pontificibus, predecessoribus vestris, concessae dubitant ne forte ab ordinario eo pretextu posset inquietari, nisi dicte littere vetustate reparentur et clarius confirmentur seu de novo, in quantum opus sit, reformedur et concedantur. Idcirco, habentes devocionem ad Sanctum Petrum et eius predictum monasterium exemptum et pro exempto semper, ut supra dicitur, habitum, devote supplicamus vestri Sanctitati quatenus dignemini dicta privilegia innovare, confirmare et clarius de novo concedere quod ad magnam gratiam reputabimus, licet nostre preces de iusticia procedant et eius ecclesie romane concernant. Et faciat Deus vestram sanctam personam feliciter vivere per tempora longiora.

Datum Barchinone, die XX febroarii, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXII°.

1. Pel que fa a la "immemorial" exempció del monestir de Sant Pere de la Portella, vegeu la introducció.

287

1422, maig, 15. Roma

Butlla. *El papa Martí V confirma els privilegis, les immunitats i les exempcions del monestir de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Document conservat a l'ADS l'any 1935.

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàgs. 5-6; remet a "És carta de lletra A, n° 13". Vegeu doc. 310.

a.* SANTAMARIA, 1935, doc. XXXV, pàg. 38 de l'apèndix documental.

MARTINUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI. Dilectis filiis abbati et conventui monasterii Sancti Petri de Portella, ordinis Sancti Benedicti, Urgellensis diocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum, tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, omnes libertates et immunitates a predecessoribus nostris Romanis pontificibus, sive per privilegia seu alias indulgentias vobis et monasterio vestro concessas, necnon libertates et exemptiones secularium exactionum a regibus et principibus sive per privilegia seu alias indulgentias vobis et monasterio vestri concessas, necnon libertates et exemptiones secularium exactionum a regibus et principibus et aliis Christi fidelibus rationabiliter vobis et dicto monasterio indultas, sicut eas iuste et pacifice obtinetis, vobis et per vos monasterio auctoritate apostolica confirmamus et presenti scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis et communitationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignatione omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Rome apud Sanctum Petrum, idus maii, pontificatus nostri, anno quinto.

288

1422, desembre, 30. Barcelona

Document reial. *Maria, reina d'Aragó, assabentada que fra Francesc Verdeguer, abat de Sant Pere de la Portella, vol renunciar a l'abadiat, prega mossèn Bernat de Pinós que faci de tal manera*

que obtingui l'esmentada abadia fra Pere Seyol, monjo de Sant Benet de Bages i capellà del rei, la qual cosa li agrairà molt.

A. ACA, Cancelleria, reg. 2.952, fol. 159r.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 30, pàg. 402.

La reyna.

Mossèn Bernat. Entès havem que frare Francesch Verdaguer, abbat del monastir de Sent Pere de la Portela, vol resignar la abbadia. E com haiam a cor que aquella obtingués frare Pere Seyol, monge de Sent Benet de Bages, lo qual és de la capella del senyor rey, e vós puxats en açò molt obrar, pregam-vos affectuosament que per causa de la dita resignació façats e donets obra en manera que lo dit frare Pere Seyol sea provehit de la dita abbadia e d'açò complaurets a nostra voler, la qual complacència haurem a memòria.

Dada en Barchinona, a XXX dies de deembre del any M CCCC XXII.

La reyna.

Al noble e amat nostre mossèn Bernat de Pinós.

Domina regina mandavit michi Guillelmo Bernardo de Brugader.

Probata.

289

1425, agost, 30

Venda del domini útil. *Joan Pals ven a Bernat Montsospir el domini útil d'una vinya anomenada de la Baell, situada a la parròquia de Santa Eulàlia de Berga. Se n'esmenten les afrontacions. Aquesta vinya era de la senyoria del monestir de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 37; remet a "És carta de lletra D, n° 1". Vegeu doc. 310.

Venda que fa Joan Palos a Bernat Monsuspis de una vinya dita la Baell, en la parròquia de Berga, la qual afronta ab una vinya de Francesch Pujol y de altre part ab la riba y de duas parts ab camins públichs, y diu que està en alou del abat de la Portella y va firmada del mateix abat¹ per rahó de senyoria. Feta a 30 de agost del any 1425. És carta de lletra D, n° 1.

1. *Plausiblement es tracta de l'abat Joan Marquet.*

290

1426, desembre, 1.¹ Organyà

Indulgència. *Concessió d'indulgència pel cardenal Pere de Foix, llegat papal al regne d'Aragó, al monestir de Sant Pere de la Portella, per a tots aquells que visitin l'església uns dies determinats o bé per a aquells que donin almoines. Es fa esment de les relíquies que es conservaven al cenobi i dels pelegrins que visitaven aquesta abadia.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 6; remet a "És carta de lletra A, n° 14". Vegeu doc. 310.

a.* Esment: J. SANTAMARIA, 1935, pàg. 99.

Una concessió que fa un legat del Papa al monastir de la Portella de tres anys y tres quarantenas de perdó als qui visiteran la sua iglésia los dies de sant Pere y sant Pau y en los dies de llurs octavas, cent-y lo mateix als qui feran almoyna. Y apar per aquesta escriptura que havia en aquest monastir moltes relíquias y molt gran concurs de pelegrins. Dada en Organyà, del bisbat de Urgell, en lo any 10 del papa Martino. És carta de lletra A, n° 14.

1. Mossèn Joan Santamaria diu "unes Lletres del cardenal Pere de Foix, llegat del Papa al regne d'Aragó, donades des d'Organyà, a les calendes de desembre de 1426, per les quals eren atorgades perdonances als fidels que visitessin l'església de la Portella en les festivitats de Sant Pere i Sant Pau i a tots els qui amb almoines aidessin la restauració del monestir" (J. SANTAMARIA, 1935, pàg. 99).

291

1431, maig, 13. Abadia de la Portella

Professió d'un monjo. *Francesc de Casamitjana professa com a monjo benedictí. Demana al prior i a l'abat, Joan Marquet, entrar com a monjo del monestir de Sant Pere de la Portella i promet obediència.*

A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (10,5×26 cm). Pergamí amb taques, amb fragments amb la tinta ben descolorida i amb línies de forats. Al verso: "XXXXVII", "Acte de [profeció] y promesa de star en lo monastir de Sant Pere de Portella", "Saccus P°, littera A, n° 15".

B. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 6; remet a "És carta de lletra A, n° 15". Vegeu doc. 310.

Ego frater Franciscus de Casa Miyana regulam sancti Benedicti servare prom[ito] Deo adiuvante et propter vite eterne premium coram Deo et angelis eius humiliter [...] ita ut ab [hec] die non liceat [...] sub iugo [...] regule. Et [ut] mea profesionis [...] a vobis [...]ter teneatur in con[...] reverendi prioris et domini ffratris Iohannis Ma[rquet...], Dei gratia abbatis monasterii Sancti Petri de la Portella conscriptam trado in perpetuum [habendam et m]anu mea roboratam super [altare] pono, qui est consecratus in honore Sancti Petri et in monasterio de la Portella per [...] reservandam. Ego frater Franciscus de Casa Miyana promito obedienciam et stabilitatem et conversionem morum meorum secundum regulam Sancti Benedicti coram Deo et angelis eius.

Quod fuit actum in monasterio Sancti Petri de la Portella, XIII^m die mensis madi, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXX° primo.

Sig+num mei fratris Francisci de Casa Miyana, qui hec laudo et firmo.

292

c. 1425-1437¹

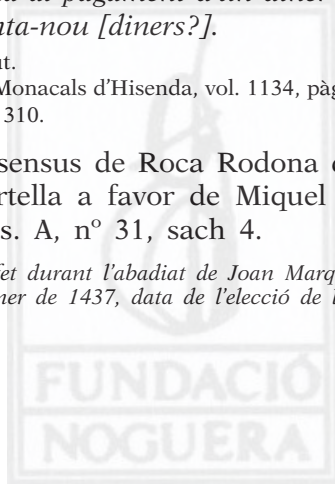
Reducció de censos. *Joan, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, redueix a Miquel Pont els censos que ha de pagar pels béns que té a Roca Rodona, a la parròquia d'Olvan. Sembla que la tasca quedà reduïda al pagament d'un diner i que els censos foren reduïts a quaranta-nou [dinners?].*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "A, n° 31, sach 4". Vegeu doc. 310.

Reducció dels sensus de Roca Rodona de Olvan feta per fra Joan abat de la Portella a favor de Miquel Pont, a un diner de tasca y 49 de sensus. A, n° 31, sach 4.

1. Segurament fou fet durant l'abadiat de Joan Marquet (1425-1437). Ha d'ésser, però, d'abans del 28 de gener de 1437, data de l'elecció de l'abat Francesc (doc. 293).

293

1437, gener, 28

Elecció d'abat. *Els monjos del monestir de Sant Pere de la Portella elegeixen com a abat Francesc Albert, que ja era monjo d'aquest monestir.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 6; remet a "És carta de lletra A, n° 16". Vegeu doc. 310.

a. Esmment: SERRA VILARÓ, llibre 3, 1950, pàg. 251. Menciona aquest nou abat.¹

Elecció de abat que fan los monjos de la Portella en persona de fra Francesch Albert, monjo del mateix monastir, y en aquesta elecció se trobaren sinch monjos en lo monastir que votaren y entra ells votà lo prior de Sant Pere del Mont en Sagarra. Feta a 28 de janer, any 1437. És carta de lletra A, n° 16.

1. Esmment: "Fra Francesc, abat de [la Portella] (LXXII, 7-1437; Ib., 63-1445; PBO - 1450)."

294

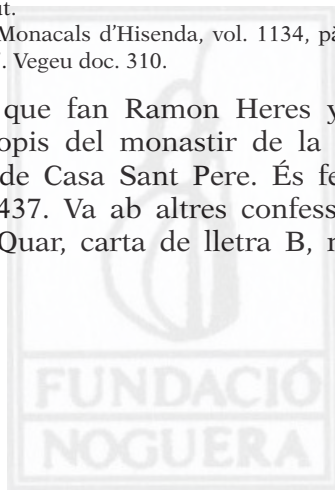
1437, febrer, 28

Reconeixement d'ésser home del monestir. *Ramon Eres i Joan de Casa Sant Pere reconeixen que són homes propis del monestir de Sant Pere de la Portella, per raó dels masos Eres i Casa Sant Pere (Can Santpere), de la parròquia de Gardilans.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 43; remet a "És carta de lletra B, n° 25". Vegeu doc. 310.

Una confessió que fan Ramon Heres y Joan de Casa Sant Pere de hòmens propis del monastir de la Portella per rahó de sos masos Heras y de Casa Sant Pere. És feta lo derrer del mes de febrer del any 1437. Va ab altres confessions que estan en lo sach 2 título de la Quar, carta de lletra B, n° 25.

295

1437, febrer, 28

Reconeixement d'ésser homes del monestir. *Ramon Argelagosa, de la parròquia de la Quar; Joan Vilardell, Galceran de les Heures, Pere de Tor, de la parròquia de Sant Maurici; Pere Fullà, Pere Mas, Bartomeu Minoves, Bartomeu Valleró, Jaume Codina, de la parròquia d'Olvan; Berenguer Palau, de Biure; Bartomeu Prat, de la parròquia de Sant Joan de Vilada, i Ramon Frucs i Joan de Casa Sant Pere, de la parròquia de Gardilans, reconeixen que són homes propis del monestir pels masos que tenen per l'abadia.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 20; remet a "És carta de lletra B, n° 25". Vegeu doc. 310.

C.* Regest parcial: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 55; remet a: "És carta de lletra B, n° 25, que va en lo sach segon perquè té cosas que tocan allí", Vegeu doc. 310.

D.* Regest parcial: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 41; remet a: "És carta de lletra B, n° 25, any de 1437". Vegeu doc. 310.

E. Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 135; remet a "lo sach 2, lletra B, núm. 28". Vegeu doc. 311.

B

Confessió que fan al abat de la Portella Ramon Argelegosa, de la parròquia de la Quar; Joan Vilardell, Galceran de las Euras, Pere de Tor, de la parròquia de Sant Maurici; Pere Foyllà, Pere Mas, Barthomeu Minovas, Barthomeu Ballaró, Jaume Codina, de la parròquia de Olvan; Berenguer Palau de Biura, Barthomeu Prat, de la parròquia de Sant Joan de Vilada; Ramon Fruchs y Joan de Casa Sant Pere, de la parròquia de Gardilans, de que són hòmens propis de dit monastir, per rahó de sos masos dits de sos mateixos noms, en las mateixas parròquias y que li pagaran sos censos y drets dominicals. Fet lo últim die del mes de febrer del any 1437. És carta de lletra B, n° 25.

C

Confessió que fan Pere Teylla,¹ Pera Mas, Barthomeu Minoves, Barthomeu Balleró y Jaume Codina, de la parròquia de Olvan, de hòmens propis del abat de la Portella. Feta lo últim de febrer del any 1437. És carta de lletra B, n° 25, que va en lo sach segon perquè té cosas que tocan allí.

D

Una confessió de Barthomeu Prat de home propi del abat de la Portella, per rahó del seu mas de Prat, en la parròquia de Vilada, la qual està ab altres confessions en lo sach 2, título la Quar. És carta de lletra B, nº 25, any de 1437.

1. *De fet, Fullà.*

296

1437

Inventari de béns. *Inventari dels béns mobles que hi havia al monestir de Sant Pere de la Portella, fet en el moment en què Francesc Albert fou elegit com a abat.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 6; remet a "És carta de lletra A, nº 17". Vegeu doc. 310.

Lo inventari del béns mobles que hi havia en lo monastir de la Portella, lo qual prengué fra Francesch Albert quant entrà abat. Fet en lo any 1437. És carta de lletra A, nº 17.

297

1438, agost, 16. Barcelona

Document reial. *Maria, reina d'Aragó, prega a l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella que doni crèdit a tot allò que de part seva li dirà mossèn Bertran de Santa Coma,¹ prevere de Barcelona, sobre afers importants.*

A. ACA, Cancelleria, reg. 2997, fol. 65v.

a.* SÁINZ DE LA MAZA, 1996-1997, doc. 31, pàg. 402-403.

La reyna.

Venerable abbat. Sobre algunes coses que són servey nostre e de gran mèrit havem dat càrrech e us trametem lo feel nostre mossèn Bernat de Sancta Coma, prevere d'aquesta ciutat, que parle ab vós, perquè us pregam affectuosament que vullats dar fet e creença a tot ço e quant lo dit prevere sobre açò vos dirà de part nostra, complint-ho per obra, axí com de vós confiam. Serà cosa de què, ultra lo mèrit, nos farests plaer e servey molt agradables.

Datum en Barchinona, a XVI dies d'agost del any M CCCC XXX VIII.

La reyna.

Al venerable religiós e amat nostre l'abbat del monastir de la Portella.

1. *Potser* Santa Coloma.

298

1439, febrer, 7. Berga

Testament. *Saureta, muller de Pere Planes, paraire, habitant de Berga, a causa de la seva malaltia fa testament. Estableix que els mar-messors siguin Pere Planes, el seu marit, fra Miquel Planes, que era monjo cambrer del monestir de Sant Pere de la Portella¹ i fill seu, i Ramon Planes, també fill seu. En foren testimonis diversos homes de Berga (Antoni Noguer, Jofre de Santamaria, el tintorer Salvador Colomer, el paraire Maties Serra, el paraire Bernat de Balòs, el fabricant de pintes Pere Timonosa i Pere Serradell). S'havia d'enterrar al cementiri de l'església parroquial de Santa Eulàlia de Berga. Deixa cinc sous com a llegítima a fra Miquel Planes. Ramon Planes esdevé el seu hereu universal. Fa també donacions a Clara, filla seva, i a diversos néts, fills de Ramon i de Clara.*

A. APBerga, Llibre Notarial 251, fol. 33r.

a. D. SANTANDREU, *La vila de Berga a l'edat mitjana. La família dels Berga*, vol. II, tesi de doctorat defensada a la Universitat de Barcelona l'any 2006, doc. 288, pàgs. 495-496.

1. *També trobem un esment del cambrer de Sant Pere de la Portella, Miquel Planes, a: SERRA VILARÓ, llibre 3, 1950, pàg. 252 ("En 1439, fra Miquel Planes era cambrer d'aquest monestir. LXXV, 6").*

299

1439, juny, 29. Monestir de la Portella

Carta feta al monestir. *En l'inventari dels béns de Jofre Cardona, començat el 18 de setembre de 1441, s'esmenten un conjunt de cartes conservades a la casa del difunt Pere de Cascalls, aleshores habitada pel mercader Bernat de Graner, de la vila de Berga. El dimarts, 10 d'octubre de 1441, es trobà, entre moltes altres coses, en aquesta casa, una carta feta per Jofre Cardona, nascut a Car-*

dona i habitant de Berga, i redactada a l'abadia de Sant Pere de la Portella.

A. APBerga, Llibre Notarial 251, fol. 47r i següents.

a.* D. SANTANDREU, *La vila de Berga a l'edat mitjana. La família dels Berga*, vol. II, tesi de doctorat defensada a la Universitat de Barcelona l'any 2006, pàg. 525.

Ítem una carta qui comença: Noverint universi quod ego Iaufridus Cardona, oriundus ville Cardone, nunc vero habitator ville Berge et *et cetera*. Fou feta la dita carta en lo monestir de la Portella, a XXVIII dies del mes de juyn, ayn M CCCC XXXVIII e closa per en Johan Aymar, per auctoritat real notari públich per tota la senyoria del senyor rey d'Aragó.

300

1440. Abadia de la Portella

Benedicció de l'abat. *Francesc Albert rep la benedicció per exercir com a abat del monestir de Sant Pere de la Portella.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 6; remet a "És carta de lletra A, n° 18". Vegeu doc. 310.

a. Esment: J. SANTAMARIA, *Memòries del monestir...*, pàg. 99.

Acte de benedicció de fra Francesch Albert, abat de la Portella, lo qual se celebra en lo mateix monastir, en lo any 1440. És carta de lletra A, n° 18.

301

1441, octubre, 15. Berga

Deutes. *En una declaració de deutes i de deutors feta per Tomàs de Fuïves (o Foïves), de la parròquia de Santa Maria d'Olvan, s'esmenta que l'abat de la Portella li devia nou sous i que ell tenia en penyora una olla de l'esmentat abat. Aquesta declaració fou feta quan Tomàs de Fuïves era malalt i s'estava a casa de Pere Bertran, prop del convent de framenors de Berga. També li devia diners fra Gabriel Mas, abat del monestir de Santa Maria de Serateix (vint florins), i diversos homes de Gironella, Olvan, Pedret, la Baells, Llavaneres i Berga. Ell, per la seva banda, reconeix que devia diners a homes de Gironella, Olvan (el rector Pere Orriols), Llavaneres, Casserres i Berga.*

- A. APBerga, Llibre Notarial 251, fol. 43r.
a. D. SANTANDREU, *La vila de Berga a l'edat mitjana. La família dels Berga*, vol. II, tesi de doctorat defensada a la Universitat de Barcelona l'any 2006, pàgs. 555-556.

302

1446, abril, 13

Venda de terres del monestir. *Antoni de Roques Albes i la seva muller, Agnès, de la parròquia de Sant Martí de Serraïma, diòcesi de Vic, venen a Pere de Puigsec, de la parròquia de Santa Maria d'Horta, de la mateixa diòcesi, dues sorts de terra situades al costat dels molins de la Gavarresa, una de les quals era en terres del mas "Gibert". Se n'esmenten les afrontacions. Aquestes terres restaven sota el domini de l'abat del monestir de Sant Pere de la Portella, per la qual cosa l'abat Francesc signà el document. El preu de la venda són vuit florins d'or.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original (34 × 56 cm). Pergamí en molt estat de conservació; és il·legible en molts fragments, especialment a la part superior. Al verso: "Venda de dos pesas de terra prop lo mas Gavarresa, en alou de la abadia ... 4", "Sach 5, C, n° 16".
B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 74; remet a "Sach 5, C, n° 16". Vegeu doc. 310.

In nomine domini. Noverint universi quod nos, [Antonius de Roquas Albas et Agnes], eius uxor, parochie Santi Martini de Sarayma, diocesis Vicensis [...], vendimus et titulo libere et perfecte vendicionis concedimus et tradimus vobis Petro [de Puio] Siquo, parrochie Beate Marie [de Orta], diocesis Vicensis, [...] duas sorts de terra, quas quidem duas sorts terre sunt iuxta molendinos Gavaresse, et una [sort est ...] fundata [...] infra parochiam de Aviyonet. Et [...] pessa de tera, que est de pertinenciis mansi Gibert, qua quidem pecia terre tenetur [...] dicta sort. Et tenetur [...] ut libere alodio reverendi domini abbatis de la Portella [...]. Et terminantur dicte due pecie terre, ab oriente et a meridie, cum flumine de Gavaressa, ab omnibus aliis partibus [...] terminatur cum honoribus [dicto] emptoris; [et] alia vero pecia terre afrontatur, ab [oriente] et meridie, cum flumine de Guavaresa, a sercio vero, cum dicto emptore. Et non tenetur dictus \Petrus/ de Puio Sicho solvere nullum census [nisi ...] dicte ecclesie. Hanc autem vendicionis de predictis [...], cum suis iuribus et pertinenciis, facimus vobis et vestris et quibus volueritis, perpetue, [...] potest

et intelligi [... ad vestrum vestrorumque salvametum et bonum] et sanum intellectum vestri et vestrorum successorum et quorum volueritis, et extrahimus predicta que vobis vendimus de iure, dominio et posse nostris et nostrorum [...] transferimus irrevocabiliter pleno iure ad habendum, tenendum omnique tempore pacifice possidendum et ad omnes vestras vestrorumque voluntates inde libere faciendum [...] et nunc et presenti publico instrumenti perpetuo valituri tradimus vobis corporalem possessionem seu quasi, cum pleno iure de predictis <...>. Ut in rem vestram propriam ad faciendum inde vestrum vestrorum libere voluntatis, salvis tamen semper [...] super predictis que vobis vendimus iure, dominio et faticha [...] iuribus dicti domini abbatis et suorum successorum, pro precio vere [octo] florenos auri Aragonum et recti ponderis quitios. Et ideo renun[cio ...] omni excepcioni dictorum octo florenorum [...] auri et ponderis non habitorum, non numeratorum, non reseptorum et doli [...] et precii predicti non habiti et non resepti et legi qua deseptis ultra dimidiam [iusti precii] subvenitur et omni alii iuri, racioni et consuetudini contra hec reputantibus, dando et remitendo, ex certa sciencia, vobis et vestris irrevocabiliter inter vivos si quis predicta que vobis vendimus plus valeret [...]. Insuper convenimus et promittimus vobis quod predicta que vobis vendimus faciemus vos et vestros et quod volueritis habere, tenere et in pace perpetuo possidere contra omnes personas [...] vobis et vestris et quibus velitis semper de firma et legali eviccionem. Et si forsam aliqua persona faceret vel moverit contra vos vel vestros aliquo tempore aliquam accionem, questionem vel demandam [...] iure vel de facto, in iudicio vel extra iudicium [...] predictis que vobis vendimus vel in aliqua eorum parte convenimus et promittimus vobis quod in continenti <...> respondebimus et satisfaciamus [...] pro vobis et vestris <...>. Et pro hiis complendis et atendendis, tenendis et observandis, obligamus vobis et vestris omnia bona nostra [...] in solidum mobilia et [immobilia], habita et habenda, ubique et ut predicta [...] firmitate, iuramus sponte, per dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, predicta omnia et singula [...] et tenere [...] in aliquo non contrafacere vel venire iure aliquo causa vel etiam racione hoc igitur que dicta sunt facimus, pacisimus et permitimus vos predicti funditores vobis predicto Petro [de Puio Siquo] emptori [...].

Actum est hoc infra[...] XIII^a mensis aprilis, anno a nativitate Domini millesimo XXXXVI°.

Sig+num Antoni de Roquas Albas. Sig+num Agnes, eius uxoris, predictorum qui hec laudamus, aprobamus, firmamus et iuramus [...] / Testes huius rei sunt Fransinus,¹ sartore, parochie Sancti Iohannis de Avissionet, et Bartolomeus de la [...] sma, parochie Beate Marie d'Orta, omnes diocesis Vicensis. Nos frater Franciscus, abbas Sancti Petri de la Portella, qui predicta laudamus et firmamus salvo iure dicti nostri monasterii in omnibus semper psalvo.²

Sig+num mei [...], presbiter et vicarius ecclesie Beate Marie de Artes [...] pro rectore [...] notarii publici eiusdem, clausi cum suprapositis [...].

1. *Dubtós.* 2. *Lectura difícil.*

303

1437-1446¹

Remissió. *Francesc, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, redimeix Pere de Solanllong, de la parròquia de Casserres, perquè pugui anar a viure allà on vulgui.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "D, n° 4, sach 4".
Vegeu doc. 310.

Remició feta a Pere de Solallonch de Caserras per a que puga anar a viurer a hont vulle, que li concedeix fra Francisco, abat de la Portella. D, n° 4, sach 4.

1. *Francesc Albert fou abat del monestir de la Portella des del 1437 fins vers l'any 1446.*

304

1437-1446

Reducció de cens. *Francesc, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, redueix el cens que Pere Sala ha de pagar per una peça de terra situada a la parròquia d'Olvan, a la partida de terra de "Ravals".*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "A, n° 35, sach 4". Vegeu doc. 310.

Reducció de tascha feta per fra Francisco abat de la Portella per una pessa de terra que Pere Sala poseïa en la parròquia de Olvan, en la partida dita Ravals. A, n° 35, sach 4.

305

1453

Acord entre l'abat i l'administrador. *Acord entre Joan, abat del monestir de Sant Pere de la Portella, i Bernat Pujol, cambrer del monestir de Santa Maria de Serrateix i administrador d'aquesta abadia de la Portella. S'acorda que Bernat Pujol es fa càrrec de l'administració, amb la condició que doni a l'abat menjar i beure, i que el vesteixi i el calci. L'esmentat Bernat Pujol també ha de donar cinc florins a l'abat Joan perquè pugui viatjar un cop a l'any.*

A. Arxiu de Bagà, volum LXXIII, full 32.

a.* SERRA VILARÓ, llibre 3, 1950, pàg. 251.

Ihesus. In nomine Domini nostri Ihesu Christi, amen. Com sia feta convinensa entra lo r[everend] mossèn fra Iohan, per la gràcia de Déu abat del monestir de Sant Pere de la Portella, e fra Bernat Puyol, camarer del monestir de Serrateix e administrador del dit monestir de la Portella, intervinent-hi lo molt egregi senyor vescomta d'Illa e de Canet, sobre la dita administració de la Portella, en la forma e manera que-s segueix:

Primerament, que lo dit r[everend] abat de la Portella, per béns a vanir del monestir, de grat e de certa sciència, consentint e alohant e aprovant la provisió feta al dit fra Bernat Puyol per lo molt r[everend] president de la orda de sant Benet, en la província de Tarragona, dóna, renuncia e relaxa plenàriament tota l'administració del temporal del seu monastir de la Portella al dit fra Bernat Puyol, així com pus largament se puxa dictar e necessari sia, promatent he jurant de aquella administració no entrametrà en neguna manera.

Ítem, que lo dit fra Bernat, dels béns del monastir de la Portella, l'aya a provayr de manjar e de beura, axí com necessari a él serà.

Ítem, que lo dit administrador l'aia a vestir e a quelsar, en tal manera que, com lo dit r[everend] abat demanarà I^a cota o altra vestadura necessària en sa persona, que, après VI setmanes que request ne serà, que la hi haia a fer fer, en la manera al dit

abat necessària serà, e del calsat, dins spay de VIII jorns; donant, emperò, lo dit r[everend] abat, lo que lexarà, així de calsat com de vestit, li haia a dar.

Ítem, que si lo dit r[everend] abat, I^a hora l'an volrà anar en qualsevulla part, que lo dit administrador sia tengut, dels béns del dit monastir de la Portella, de dar al dit r[everend] abat V florins per manco, e aquells puxa despendra en lo que a él plaurà.

Ítem, que lo dit administrador haia a retra comta en poder de una persona elegidora per l'abat e altra per lo dit administrador; e aquelas personas puxan fer fins e àpocas, així com necessari serà; he de ço que restarà de la administració sia convertit en utilitat del monestir.

Ítem, que lo dit r[everend] abat, jura e promet de no cambiar, ni renunciar, ni revocar en alguna manera les coses damunt dites fins a tant que lo dit administrador sia pegat e contentat de tot lo qui él serà degut, així del salari assignat per lo dit r[everend] president, com del que ha bestret, ni de si avant bestraurà.

Ítem, que de les coses damunt dites sian fetas carta e cartas e largament dictades e fetas, segons necessari serà.

306

Segles XIII-XV

Venda. *Bertran de Bellsolà compra dos trossos de terra, situats a la parròquia d'Olvan, a la partida de terres anomenada de "Casa Paula", que eren del domini del monestir de Sant Pere de la Portella.*

A. Original. Segurament el doc. 141 d'aquest diplomatarí.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "A, n° 32, sach 4". Vegeu doc. 310.

Malgrat les diferències que hi ha, és molt probable que aquest document sigui el mateix que el document 141 d'aquest diplomatarí, datat el 17 de juny de 1319.

En realitat, per tant, fou Guillem de Déu, moliner, qui cedí i vengué a Bernat de Bellsolà dos trossos de vinya i terra que tenia al lloc anomenat "Casa Fru-lla", a la parròquia d'Olvan.

Venda de dos trossos de terra, en la parròquia de Olvan, en la partida dita Casapaula, feta a Bertran de Bellsolà, en domini directe de la abadia. A, n° 32, sach 4.

307

Segles XIV-XV

Remissió. *El senyor de la baronia d'Olvan i de Gironella redimeix diverses servituds als homes que tenia en aquestes dues parròquies.*

[A]. Original perdut.

B.* Regest: ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134, pàg. 62; remet a "A, n° 34, sach 4". Vegeu doc. 310.

Remició de varias servituds que fa a los vassalls lo senyor de la baronia de Olvan y Gironella. A, n° 34, sach 4.

308

1527, febrer, 28

Notícia del monestir. *Joan sa Creu, oficial del bisbe d'Urgell, informa els visitadors de la religió que Vilatorra, abat comendatari del monestir de Sant Pere de la Portella, no tenia cap procurador i que, des de feia deu anys, cap monjo no vivia a l'abadia.*

A.* ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134. Full solt inclòs dins del volum.

a. N. SALES, 1994, pàgs. 578-579.

En 28 de febrero del año 1527, el presbítero Juan Sacreu, oficial del obispo de Urgel, informó en Berga a los señores visitadores de la religión que el señor Vilatorra, que hacía unos 7 años que era comendatario del monasterio de la Portella, no tenía ni en dicha villa ni en el monasterio procurador ninguno y que diez años había que no vivía en el monasterio ningún monje, ni había en el lugar ningún habitante.

309

1530, abril, 21

Notícia del monestir. *Lluís Romeu, monjo de Sant Pau del Camp, comissionat per Jaume Ric, abat de Ripoll, se'n va al monestir de Sant Pere de la Portella. Després de trucar a la porta, Jaume de Gallines, donzell i procurador general de Bernat Galceran de Pinós i de Fenollet, senyor de la Portella, li diu que no hi viu ni l'abat, ni el prior, ni cap monjo i que cal evitar que esdevingui un refugi d'animals salvatges.*

- A.* ACA, Monacals d'Hisenda, vol. 1134. Full solt inclòs dins del volum.
a. N. SALES, 1994, pàg. 578.

En 21 de abril de 1530, presentes dos testigos y Juan Isalguer, escrivano de San Juan las Abadesas, fra Luis Romeu, monge de San Pablo y profesor de la sagrada página, comissionado por fra Jayme Ric, abad de Ripol, presidente y visitador, llamó a la puerta de la iglesia de la Portella y preguntando quien estaba dentro, salió luego el magnífico Jayme de Gallines, doncel, procurador general del muy noble don Bernardo Galcerán de Pinós y de Fonellet, señor de las baronías de la Portella, quien hizo relación de que allí no havia ni abad, ni prior, ni monges, sino que el monasterio estaba arruinado y sin habitar, igualmente que su iglesia, por cuyo motivo, de orden de su principal, estaba allí para privar que las fieras no se retragessen en él.

310

1766

Inventari de documents. *Inventari de tots els documents que es conservaven a l'arxiu del monestir de Sant Pere de la Portella. S'hi esmenta especialment el lloc on es guardaven i la forma com eren catalogats. Conté un resum breu de cadascun dels documents.*

- A.* ACA, Monacals Hisenda, vol. 1134.
a. Esment: N. SALES, 1994, pàg. 579.

Llibre en què se conté una notícia general de tots los instruments que de present se encuentran en lo arxiu del monastir de Sant Pere de la Portella, de tots los capbreus, de sas rendas que se han pogut recollir, de tots los enfiteotas, massos, casas, terras y demás alous y rendas que té de present la abadia del dit monastir a son favor, y de algunas notas que poden facilitar lo recobro de algunas rendas perdudas, ordenat en lo any 1766 per fra Pau Fuster, monge antes y mestre en sagrada theologia en lo real monastir de Nostra Senyora de Poblet, y en sa Congregació Cisterciencie, cathedràtich de theologia jubilat en la real Univercitat de Cervera y abat actual del dit monastir de la Portella y de Sant Pau del Camp de Barcelona. //¹

Cathàlogo de las scripturas del monastir de Sant Pere de la Portella en lo modo y forma que va, en lo present any de 1766, se encuentran notadas en sos sinch resistres corresponents cada un de ells a son sach determinat.

Sach 1.

De lletra A.

Dos actes dobles de un mateix tenor de la consecració de la iglésia de la Portella, que conseqrà sant Armengol, bisbe de Urgell, a Déu nostre senyor, al príncep dels apòstols, sant Pere, a sant Joan Baptista y a sant Martí, confessor, confirmant tot lo que havian donat a dita iglésia los fundadors y altres qualsevols feels christians y concedint moltes gràcias y indulgèncias a tots los que la visitarian y serian benefactors y ineluinti una confraria, de la qual lo gloriós sant Armengol y altres prelats que-s trobaren en la festa feren una escriptura que donaren al noble senyor Vuirfredo, fundador del monastir, per a què la aportàs ab un concili que havian de celebrar en Narbona, y allí tots los prelats confirmassen tot lo que se havia fet, la qual festa se celebrà a 11 de las chalendas de octubre del any de nostre senyor Déu 1035. És carta de lletra A, nombre primer.¹

Va ab aquestos mateixos dos actes un altre que lo concili //² de Narbone donà al noble senyor Vuifredo en confirmació de tot lo que havian fet aquestos prelats en la Portella, concedint de nou moltes gràcias e indulgèncias. És carta de lletra A, n° 2.

Una llicència que dóna lo bisbe de Urgell per a què, en tot son bisbat, pugan demanar charitats per la capella de Sant Nicolau, que està en la iglésia de la Portella, en la qual afirma que s'i fan molts miragles, y concedeix quaranta dies de perdó als qui la visiteran al die de la sua festa. Fet a 10 de las chalendas de setembre² del any 1098. És carta de lletra A, n° 3.³

Un acte de molta pietat en què un pare y mare, molt conforme a la regla de nostre pare sant Benet, ofereixen a nostre Senyor un minyó, fill seu, ab donatius per a què sia religiós en lo monastir. És fet a 5 de las chalendas de abril del any 1183. És carta de lletra A, n° 4.⁴

Una concessió de quaranta dies de perdó que fa lo bisbe de Urgell a tots los faels christians que visiteran la iglésia del monastir de la Portella, confessats y conbregats, los dies de sant Pere, de nostra Senyora, de sant Joan Baptista, sant Nicolau, sant Martí, sant Miquel y per totas las suas octavas y a tots los qui ajudaran a la fàbrica de dita iglésia ab fustas y tot lo demés.

De duas pessas de terra, la una en un lloch que-s diu Empetrí, que afronta de orient ab terras del mateix monastir, que possaeix Gimardo, de mitgjorn ab terras de Ripoll y de ponent

en de⁵ y de tremuntana ab alou de //³ Sant Pere; y altra pessa de terra al Collvanlo, que de orient, mitgjorn y tremuntana ab terras afronta de Sant Juan.⁶

En la iglésia de la Portella hi ha tres sepulturas dels senyors de aquesta casa, las quals estan entrant a mà dreta. La primera té aquesta inscripció: “Hic iacet nobilis dominus B[ernardus] de la Portella et G[uillelmus] R[aimundi] Gasconus qui erat fratres”. Y aquesta sepultura segons apar és de Dn. Bernat de la Portella, lo qual en son testament, fet en lo any 1207, se manà enterrar en lo monastir.

La segona sepultura és de aquesta senyora y té aquesta inscripció: “Anno Domini 1317, 2 nonis iulii obit domina Sibillia de Portella”, y tinch per cert que era de la casa de Pinós perquè té pinyes en armas.

La tercera sepultura entench que és de són marit, que fundà aquest aniversari y té aquesta inscripció: “Anno Domini 1321, 4 nonas septembris obit B. G. de Portella”, lo qual era Dn. Bernat Guillem, marit de Dª Sibillia, fills de Dn. Guillem y nét de Dn. Bernat, de la primera sepultura. Ay estas armas en las sepulturas,⁷ y en la de Dª Sibilla y ha una pinya de més, y las mateixas armas dels Portells y de la pinya ya he trobat que estan en lo priorat de Vallaura, prop de aquest monastir, lo qual també fundaren los senyors de aquesta casa. Y en armas també y ha una pinya damunt la finestra del cor. Y las armas de la Portella estan en una pedra demunt la porta de la iglésia, ab una descripció que diu: “en 1386 fou feta aquesta”, y tinch per mi que era filla o néta de la Sra. Dª Sibília. Y aquesta iglésia féu fer madona Sibília //⁴ Pinós, abadessa que fonch anomenada del mateix monastir.

Institució de un aniversari que fundà, en la iglésia de la Portella, Dn. Bernat Guillem de Portella, senyor de la Portella, per la ànima de Dª Sibília de Portella, sa muller, per lo qual deixà de charitat 300 sous⁸ y vol que sos successors en las baronias y béns seus estigan obligats a pagar los rèddits de aquells al abat y monjos que quiscun any celebraran lo aniversari. Fet als idus de juliol del any 1317. És carta de lletra A, n^o Pr. o 6. Y és dit acte en poder de Pere Scansell, notari públich de Llusà.⁹

Una concessió de quaranta dies de perdó que atorguen deu bisbes a tots los feels christians que penedits y confessats de sos pecats visitaran la iglésia del monastir de la Portella los dies de Sant Pera, Nadal, Circumsisió, Epifania, Divendres Sant, Pas-

qua, Assenció, Pentecostes, Trinitat, Corpus, Invenció y Exaltació de la Creu, Tots Sants y en todas las festas de Nostra Senyora, Sant Esteva, Sant Llorenç, Sant Jordi, Sant Martí, Sant Nicolau, Sant Gregori, Sant Agustí, Santa Magdalena, Santa Catherina, Santa Margarida y per totes las octavas de aquestos sants que la tindran y en la dedicació de la mateixa iglésia, etc. Y s-i enclouen tots los diumenges y dissaptes y als qui acompanyeran lo santíssim sagrament o faran oració a la Ave Maria o en lo cementiri pregaran per los qui estan en ell sepultats o daran alguna almoyna a la lluminària o per a ornaments de dita iglésia o en sos testaments deixaran qualsevol cosa al dit monastir. Fet a Avinyó, a 30 de abril del any de nostre Senyor de 1336. És cartra de lletra A, n° 7.^{10//5}

Elecció que los monjos de la Portella fan de abat en la persona de fra Guillem Rovira, monjo del mateix monastir y camarer. Fet a 16 de las chalendas de juliol del any 1338. És carta de lletra A, n° 8.¹¹

Elecció que los monjos de la Portella fan de abat en la persona de fra Ramon de Castellet, monjo y cellerer de Ripoll, feta en lo any 1392. És carta de lletra A, n° 9.¹²

Exemció que lo papa Benedicto fa del monastir de la Portella, concedida al abat Cesario posant-lo immediatament subjecte a la santa Sede apostòlica, feta a 16 de desembre, en la indiccion quinsena. És carta de lletra A, n° 10.¹³

Aquí és lo lloch de la escriptura 8, feta en lo any 1338.

Elecció que lo papa Innocencio 6 fa de abat de la Portella en la persona de fra Barenguer, monjo y sagristà de la Portella, feta en Avinyon, a 6 de las chalendas de desembre, en lo any 4 de son pontificat, que seria en lo any de nostre senyor 1356. Carta de lletra A, n° 11.¹⁴

Aquí seria lo lloch de la escriptura feta en lo any 1392.

Institució de un aniversari que fundà mn. Domingo Bellsol, prevere, en lo monastir de la Portella, per lo qual deixà de charitat 10 sous de un censal que fa Bernat Capdevila de Borredà. Fet en la Portella, a 13 de mes de janer de 1405, en poder de Guillem Boixó de Berga. És carta de lletra A, n° 12.¹⁵

Una confirmació que lo papa Martino quinto fa al abat y monastir de la Portella de las gràcias e indulgèncias y privilegis que per sos predecessors eran atorgats //⁶ de temps immemorial,

dada en Roma en lo any quint de son pontificat, que devia ser lo any de nostre Senyor 1422. És carta de lletra A, n° 13.¹⁶

Una concessió que fa un legat del Papa al monastir de la Portella de tres anys y tres quarantenas de perdó als qui visiteran la sua iglésia los dies de sant Pere y sant Pau, y en los dies de llurs octavas, cent-y lo mateix als qui feran almoyna. Y apar per aquesta escriptura que havia en aquest monastir moltas relíquias y molt gran concurs de pelegrins. Dada en Organyà, del bisbat de Urgell, en lo any 10 del papa Martino. És carta de lletra A, n° 14.¹⁷

Una carta de profeció que fa un monjo de la Portella, feta a 13 de maig del any 1431. És carta de lletra A, n° 15.¹⁸

Elecció de abat que fan los monjos de la Portella en persona de fra Francesch Albert, monjo del mateix monastir, y en aquesta elecció se trobaren sinch monjos en lo monastir que votaren y entra ells votà lo prior de Sant Pere del Mont en Sagarra. Feta a 28 de janer, any 1437. És carta de lletra A, n° 16.¹⁹

Lo inventari del béns mobles que hi havia en lo monastir de la Portella, lo qual prengué fra Francesch Albert quant entrà abat. Fet en lo any 1437. És carta de lletra A, n° 17.²⁰

Acte de benedicció de fra Francesch Albert, abat de la Portella, lo qual se celebrà en lo mateix monastir, en lo any 1440. És carta de lletra A, n° 18.²¹

Acte de profeció de fra Antoni Viladomar, monjo de la Portella, feta a 6 de juny del any 1557. És carta de lletra A, n° 19. //⁷

Acte de profeció de fra Francesch Viladomar, monjo de la Portella, feta a 23 de setembre del any 1566. És carta de lletra A, n° 20.

Butllas apostòlicas del abat fra Antoni Viladomar de Sant Miquel, abat de la Portella, dadas en Roma a 8 dels idus de agost del any 1568. És carta de lletra A, n° 21.

Professió que féu fra Francesch Reginjol, monjo de aquest monastir, a 8 del mes de febrer del any 1573. És carta de lletra A, n° 22.

Fundació de quatre aniversaris en la iglésia de la Portella que fa fra Francesch Viladomar, per la ànima de Perris, estranger, celebradors de tres en tres mesos, per charitat dels quals dóna un censal de sinquantia sous quiscun any, que fa Joan Graugés de Borredà. Fet a 28 de maig de 1585, en poder de m^o Baltasar Alsina, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 23.

Compra de un censal de preu de cinquanta lliuras que fa fra Francesch Viladomar, donant-las a Joan Grauges de Borredà, al qual obliga tots los béns y dóna fermansas y ha de respòndrer per ells quiscun any cinquanta sous pagadors a 28 de maig, per la celebració de quatre aniversaris, per la ànima de Perrís estranger. És feta a 28 de maig del any 1583, en poder de m^o Baltesar Alsina, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 24.

Una butlla de significavit del Papa Sixto quint contra de los qui tindran ocultadas escripturas, sensos, béns y altres qualsevols cosas de aquest monastir. Dada //⁸ en Roma als idus de novembre de 1588. És carta de lletra A, n° 25.

Compra de un censal, de preu 400 lliures, sous,²² que comprà lo abat Viladomar a Margarida y Gerònim Duran del Escobet, par-ròquia de la Quar, per las quals promet pagar quiscun any 400 sous pagadors per la festa de Nadal. Obliga son mas de Escobet. Feta a 8 de desembre del any 1593, en poder de m^o Baltesar Alsina, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 26.

Carta de professió que fa fra Joan Ribes, monjo de la Portella, a 4 del mes de juliol del any 1598. És carta de lletra A, n° 27.

Carta de professió que fa fra Benet Rourell, monjo de la Portella. Feta a 26 de mars del any 1599. És carta de lletra A, n° 28.

Fundació de aniversari per la ànima de fra Antoni Viladomar, abat de aquest monastir, celebrador quiscun any a 8 del mes de novembre, per charitat del qual assenyalan 15 sous sobre la casa del Puig d'en Lluís, que cauen a 5 de novembre. Fet a 5 de novembre 1600, en poder de mn. Francesch Torres, notari de Berga. Carta de lletra A, n° 29.

Compra de un censal que fa fra Francesch Viladomar, per preu de 15 lliures, <0> sous, sobre la casa d'en Puig, en aquesta mateixa vall de la Portella, per las quals han de respòndrer quiscun any 15 sous que son per la celebració de un aniversari per la ànima del abat Viladomar. Y cau la paga d'ells a 5 de novembre //⁹ del any 1600, en poder de mn. Francesch Torres, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 30.

Compra de un censal de preu de quaranta lliuras, que compra fra Francesch de Viladomar a Joan Subirats de la Quar sobre la sua heretat per las quals ha de respòndrer quiscun any 40 sous de penció, pagadors a 26 de febrer, que són per la celebració de las missas de mn. Julià de Bernat. Feta a 26 de febrer del any

1607, en poder de mn. Joan Pedolles, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 31.

Compra de un censal de preu de 100 lliures, <0> sous, que comprà fra Francesch Viladomar a Joan Galldeceres sobre la sua heretat, per las quals ha de respòndrer quiscun any 100 sous de penció pagadors a 30 de octubre, y són per la celebració dels aniversaris de mn. Julià de Bernat, feta a 30 de octubre del any 1607, en poder de mn. Francesch Torres, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 32.

Compra de un censal, de preu de 32 lliures, <0> sous, que comprà fra Francesch de Viladomar a Joan Nadeu lo Calcinayre de la Portella sobre la sua heretat, per las quals ha de respòndrer quiscun any 32 sous de penció, pagadors lo die de Sant Macià, per la celebració de unas missas que-s diuen cada mes per la ànima de mn. Julià de Bernat. Feta a 13 de febrer del any 1607. És carta de lletra A, n° 33.

Territori que lo virrey concedeix al abat de la Portella per a què puga capbrevar, en qualsevol lloch //¹⁰ de Cathalunya. Dat en Barcelona, a 12 de maig del any 1609, És carta de lletra A, n° 34.

Fundació de 6 aniversaris celebradors en la Portella quiscun any per la ànima de mn. Julià de Bernat, per la charitat dels quals senyala 100 sous de penció que fa quiscun any Joan Galldeceres, de què cau la paga a 30 de octubre. Fet a 12 de febrer, any 1610, en poder de mn. Macià Mas, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 35.

Compra de un censal, de preu de 24 lliures, <0> sous, que lo abat y convent de la Portella compraren a Joan Nadeu lo Calcinayre sobre la sua heretat, per las quals respon quiscun any 24 sous de penció, pagadors a 28 de octubre, per los quals se ha de celebrar quiscun any un aniversari per la ànima de la Sra. Margarida Viladomar. Fet a 28 de octubre del any 1610, en poder de mn. Miquel Graner, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 36.

Fundació²³ de 48 missas resadas en lo monastir de la Portella, feta per fra Francesch Viladomar, com a mermessor, y a favor del reverent Julià Bernat [...] quondam, enterrat en dit monastir, devant lo altar de Sant Nicolau. Est[as] quatre missas cada mes, en lo dia que aparega al capítol, a real cada missa. Feta a 12 de mars de 1607. Sach 1, A, n° 37.

Indulgència plenària perpètua feta en Roma per lo Dn. Andrés Fontanet, a instància de fra Eudalt Font, monge de la Portella, concedida a favor dels devots del Sant Christo, venerat en est monastir. Sach 1, A, n° 38.

Fundació de un benefici baix la invocació y en lo altar de Sant Nicolau de la iglésia del monastir de la Portella, feta per Joan Viladomar y Sant Miquel, dotant-lo de <...>.

Pasa a la pàg. 89. //¹¹

En lo sach segon se contenen las escripturas que corresponen als territoris de Nostra Senyora de la Quar y de Sant Maurici, ab la lletra B, de Sant Andreu de Sagàs ab la lletra C, de Sant Martí de Marlès ab la D y de Santa Maria de Gayà ab la E.

B

La Quar y Sant Maurici

La consecració de la iglésia de Nostra Senyora de la Quar, feta per lo bisbe de Urgell, a la Mare de Déu, Nostra Senyora, a Sant Sadurní, màrtir, y a Sant Hilari, bisbe y confessor, donant-li per cementiri quaranta passas alrededor de la iglésia, a la qual después de consecrada, los qui s'i trobaren presents oferiren lo alou de la Spuga, que de una part té rodaleras y de la altre lo torrent y de altre la roca y va fins al coll de Jovell. Altre tros de terra, en Uxos, y una vinya en la mateixa Spuga, la qual, de una part, avent limitem y, de altres duas parts, torrents y, per altre part, acaba a la roca; una cella o abitació ab una parra y uns horts que afrontan ab la matexa iglésia.

Altre pessa de terra de tres terrades que, de una part, afronta ab lo camí e, de alia, habet stirpem y, de altre, terriu y en lo mateix lloch de Verre o Quar. Altre pessa de terra y, en lo lloch de Juvell, //¹² altre que afronta ab lo camí y lo bisbe la fa parròquia, senyelant-li per rodalia des de lo riu Adest fins al riu de Borredà y des de aquí fins a la serra de Mascaró y des de allí fins a Monseny y per detrás de Monseny fins a Quadras y de allí fins al mateix riu de Borredà, donant-li totas las dècimas y primícias dins de aquestos termenals. Feta a las chalendas de desembre del any 900. És carta de lletra B, n° 1.²⁴

La donació y dotació que los nobles senyors de la Portella, Doda y son fill Vuifredo, fan al monastir de la Portella, que ells

havian fundat, en la parròquia de Nostra Senyora de la Quar, en lo vall Frontanyà, dins del qual li donan alous, vinyas, boschs y altras terras, dècimas y primícias, en el apendicio de la Quar, que diuen havian comprat del compte Oliva, que afronta, de part de orient, ab lo coll de Jovells y va per devall la roca fins a Salga Plana y, de occident, ab la serra de Mascaró y, de tremuntana, ab lo riu de Borredà y, de mitgdie, al coll de Solanella y de allí fins va a la devesa de Gravolet y de allí va per lo torrent fins al coll de Fautellà y fins al grau de la Portella y va per lo de la Serra fins al puig de Guanter. Y dóna així mateix a dita senyora Doda, en lo comptat de Serdanya, alous, dècimas, masos, terras y horts en los llochs de Anarga,²⁵ Villar, Ger, Villach y Saltègal.

Dóna també en lo comptat de Rosselló, en Vallespir, un lloc dit Chera.

Dóna, en lo riu de Adest, un molí. Feta a 7 de las cha//¹³lendas de febrer, en lo any 10 del rey Roberto, que seria del Senyor 1007. És carta de lletra B, n° 2.²⁶

Altre donació que los senyors de la Portella, Doda y Vvifredo, fa al mateix monastir de altres alous, camps, artigas y terras, en l'apendicio del castell de la Portella, dit de Frontenyà, en lo mateix bosch Agravaledó, que també havian comprat del mateix Oliva y en la mateixa parròquia de la Quar, que afrontan al coll d'Esclua rodona, al coll de Trapa, en lo puig de <...>²⁷ y ab lo riu Frontenyà y va discorrent fins a Gotzenas. Feta a 8 de las chalendas de juliol del any 12 del rey Roberto, que seria en lo any del Senyor de 1009. És carta de lletra B, n° 3.²⁸

Una donació que fa lo compte Oliva al monastir de la Portella de alous, camps, vinyas, horts, boschs, camps y altras terras que tenia en Gravaledó, Terradas, Paliadas, Camptellós, Parets, Escobet, que <a>frontan, de part de orient, en lo riu Adest y, de mitgjorn, en Sagàs o la Pinya o al coll de Cervera, al ponent, ab Llobregat y, a la tremuntana, ab lo riu de Vilada. Feta als idus de juliol en los anys del rey Roberto. És certa de lletra B, n° 4.²⁹

Un codern de pergamí molt antich en què estan continuadas algunas escripturas, las vendas que lo compte Oliva féu als senyors de la Portella de lo que després donaren al monastir;³⁰ la segona donació que féu la senyora Dª Doda y lo seu testament, que fonch fet a 3 dels idus de mars, en lo any 25 del rey Roberto, y diu morí a 10 de las chalendas de mars y deixà al monastir una pesa de terra en Vallespir, en un lloch dit Rourós, y en Serdanya

altra pessa de terra, en un lloch //¹⁴ dit Saljes,³¹ y en lo comptat de Berga altre pessa de terra. Fonch fet a 3 dels idus de mars, en lo any 25 del rey Roberto.³²

La donació que lo mateix compta Oliva féu al mateix monastir de Sant Pere.³³

Un catàlogo dels béns que lo monastir posseïa en lo any 1033 del Senyor.³⁴

Una querella que los monjos donaren, juntament ab lo abat, devant Dn. Pere Bernat de Portella (fill de Bernat Gifredo y nét de Vvifredo lo fundador) y de sa muller, Esmisendis, que eran vinguts al monastir a celebrar la festa de Sant Pere, y lo abat y monjos se'ls querellaren de què no se'ls donava ni pagava lo que son pare y avi los havia deixat, lo qual oïren ab molta pietat y manaren que de aquella hora en avant se'ls complís puntualíssimament tot sens faltar en cosa. Feta lo die de Sant Pere en lo any 1084.³⁵

Una donació que una senyora nomenada Arsènia fa de una pessa de terra en lo apendicio de la Quar, que per totas parts afronta ab terras del monastir. Feta als idus de agost en lo any 20 del rey Felipo, que seria en lo any de nostre Senyor 1081.³⁶

Una donació que Isern Miró de altre pessa de terra, en lo apendicio de la Quar, en un lloch dit fonch en lo Fagech, que de una part afronta ab la hera de Guillem Vvifredo y ab lo riu y en lo camí públich y ab la riba que està sobre la font. Feta a sinch dels idus del mes de octubre.

Una donació que fa Isern de moltas casas, aλους, ayguas, terras, vinyas, en el apendicio de la Quar, que afrontan de part de orient ab lo coll de Jovell //¹⁵ y de mitgjorn a puig Falcó y de ponent a la serra de Mascaró y de part de tremuntana ab Salga Aguda. Feta a 2 de las chalendas de juny, en lo any 19 del rey Felipo.³⁷

Una donació que fan Enrich de Merola y sa muller Guascha en alou franch de una casa, hera y clos, ab pessas de terra, dècimas y tascas, en lo ampndici de la Quar, en un lloch dit Uxós, que afrontan per una part ab Puiggròs, per altre ab lo riu Adest, per altre ab Escarrich, per altre ab lo camí públich. Fonch feta a 8 de las chalendas de abril, en lo any 40 del rey Roberto, que seria de Déu nostre Senyor 1037.³⁸

Y totas estas escripturas van continuadas en aquest codern. És de lletra B, n° 5.

Donació que fan Bernat Gifredo, fill de Vuifredo, y sa muller, Migdona, al monastir de la Portella de la iglésia de Nostra Senyora de la Quar, an son cementiri, capellania, delmes, primícias, dins les afrontacions del riu Adest, de Sagàs, de Mascaró y del riu de Borredà. Feta a 8 de las chalendas de juliol, en lo any 8 del rey Felipo, que seria de nostre Senyor 1069. És carta de lletra B, n° 6.³⁹

Confirmació que fa lo bisbe de Urgell de la donació que Bernat Gifredo havia feta de la iglésia de la Quar al monastir de la Portella, la qual fa a petició del mateix noble senyor Bernat Gifredo y de sa muller, Migdona, y de sos germans, Gifredo Grau y Arnau Garau, als quals diu prínceps de la Portella. Feta a 4 de setembre, en lo any 8 del rey Felipo, que seria de nostre Senyor 1069. És carta de lletra B, n° 7.⁴⁰

Testament que fa lo noble senyor Per Bernat, senyor de la Portella, fill de Bernat Guifredo, estant de partida per a Jerusalem,¹⁶ en lo qual deixa al monastir de la Portella lo mas Espugna, lo mas Soler y, en Serdanya, deixa Vilallobe<n>t y Planoles y una vinya y mas dit Benna, lo mas de Vilardell, lo mas de Serdà y lo de Esquer y la parròquia de Nostra Senyora de la Quar en alou del monastir, la batllia de Duerria y la tercera part de sos mobles, per a la fàbrica del monastir. Fet en los anys del rey Felipo. És carta de lletra B, n° 8.⁴¹

Una cessió y restitució que fa en al monastir de la Portella Bermudo de Marola y sa muller Ermisendis dels alous, casas, artigas, camps, boschs, garrigas y altrás cosas que ells se retenian de la donació que son pare y mare Enrich de Merola y Guasca havian donat al monastir en lo apandíció de Nostra Senyora de la Quar, que afrontan de orient ab lo riu Adest y de mitgjorn ab lo riu que corra devall lo bosch de Benna, de ponent ab la roca de Santa Maria y de tremuntana ab Salga Plana y va de allí dis-corrent fins a la roca de Forcas.

Y així mateix, fan restitució y cessió de altre alou en Uxos y vinyas, terras, parts,⁴² boschs y altres cosas que afrontan ab Puig Gros, ab lo riu Adest, ab Escarrix y ab lo camí real. Fet a 3 de las chalendas de juliol, en lo any 25 del rey Felipo, que seria de nostre Senyor 1086. És carta de lletra B, n° 9.⁴³

Testament de Dn. Bernat de Portella, en lo qual mana que sia soterrat lo seu cos en la iglésia de aquest monastir y deixa en franch alou de charitat lo mas Ribera, lo mas de la Selva y

lo mas Pujol, una mula de las millors que tenia y un moro dit Capela. Fet als idus de setembre, any 1207. És carta de lletra B, n° 10.⁴⁴

Concòrdia entre Dn. Ramon de Portella y Dª Beatrís, sa germana, fills de Dn. Bernat de Portella, y lo rector //¹⁷ de Nostra Senyora de la Quar sobre certas pretencions que aquestos senyors tenian en la feixa de la iglésia de la Quar, de las quals se aparten y la deixen en franch alou del rector per a què y puga edificar y fer lo que li estiga bé. Feta a 3 dels idus de juny 1246. És carta de lletra B, n° 11.⁴⁵

Venda que fa Garau Pereda <d'>Olvan al abat de la Portella de tots los honors y pecessions, en franch alou, del mas Quadres, Maniaques y mas Casses en la parròquia de Sant Maurici, per preu de 150 sous, ab facultat de posar-i batlle y resta-li avicció. Y en cas que los senyors de la Portella li facen contrari, li obliga lo mas Ortals, en la parròquia de Sant Vicens de Castell <de l'Areny>. Feta a 8 de las chalendas de maig 1252. És carta de lletra B, n° 12.⁴⁶

Compra que fa lo rector de la Quar a Berenguera Alberta de una pessa de terra del seu mas, dita la Pedra Gossa, en la parròquia de la Quar, per preu de 80 sous, la qual afronta de part de mitgdie y de ponent ab un torrent y de tremuntana ab lo mas de Roca, a hont se diu que està en alou de la Portella. Feta a 8 dels idus de juliol del any 1256. És carta de lletra B, n° 13.⁴⁷

Firma y lloació per rahó de senyoria que fa lo abat de la Portella a la compra que lo rector de la Quar havia feta de la Pedra Gossa. Feta a 7 de las chalendas de agost, any 1256. És carta de lletra B, n° 14.⁴⁸

Establiment que fa lo abat de la Portella de una terra dita de Padret en la parròquia de Nostra Senyora de la Quar, dins la vall de la Portella, que afronta //¹⁸ ab los massos de Caldòval y de Bechsech. Lletra B, n° 15.⁴⁹

Establiment que lo abad de la Portella a Pere de lo Tuei, que afronta de⁵⁰ orient ab la ribaria dita Est, de mitgjorn ab lo coll de Basses, de ponent ab la roca de Gauter y de tremuntana ab Rourebas.⁵¹ Fa dècima y tasca y una gallina a Nadal. És fet a 4 de las nonas de febrer del any 1315. És carta de lletra B, n° 16.⁵²

Establiment que fa lo abat de la Portella a Ramona de Noveles, de Lotbès, de la parròquia de la Quar, del mas de Tiraules, en la mateixa parròquia. Fa dècima, tasca, dos parells de gallinas, duas

lliuras de pa de forment, mitja quartera de civada, dos cortans de vi, 8 diners y dos alberges al batlle. Feta a 8 de les chalendas de setembre del any 1319. És carta de lletra B, n° 17.⁵³

Un establiment que fa la abadessa de Valldaura del mas Escobadell, lo qual diu que està en la parròquia de Sant Maurici. Va firmat de la abadessa y sinch o sis monges molt principals, senyoras que hi havia en lo manastir. És fet a 3 dels idus de maig, any 1320. És carta de lletra B, n° 18.⁵⁴

Acte de confessió que fa Jaume Saquet de la Empaliada al abat de la Portella de que li és home propi y li darà, cada any, mitja lliura de cera. Fet a 15 de las chalendas de maig del any 1324. És carta de lletra B, n° 19.⁵⁵

Un nou establiment que fa lo abat de la Portella a T. Sellerés, de la parròquia de la Quar, de una devesa dita Poure,⁵⁶ en la mateixa parròquia, que afronta in Comelario de las Figueras y als Colars y in Baucio de Quintana. Fa dècima, tasca, 8 diners, un dinar al batlle del monastir. És fet a 14 de las chalendas de octubre del any 1329. És carta de lletra B, n° 20.^{57//19}

Un establiment que fa lo abat de la Portella a Jaume de Canteyllós, de la parròquia de la Quar, de una devesa en la mateixa parròquia, que afronta ab lo mateix molí del Canteyllós y fins al fondo de la costa de Casa Rúbies y puja per lo mateix torrent que discorre entre lo mas de Canteyllós y casa Subies y munta per lo mateix torrent fins al bosse⁵⁸ de son pare del mas de Ses Cors, y per altre part afronta ab lo bosch del mas Casals y ab los honors del mas Pusguí, fins al seu mateix molí. Reserva lo empriu de pastura y llenya per lo monastir y fa 4 diners de cens. Feta a 3 dels idus de febrer del any 1338. És carta de lletra B, n° 21.⁵⁹

Una lloació y confirmació que fa lo abat de la Portella a Ramon de Casanova del lloch Ves,⁶⁰ de la parròquia de la Quar, de una compra <que> havia feta del mas de Novell de la mateixa parròquia, ab reservació de cens, dècima y tasca. Fet a 11 del mes de setembre del any 1361. És carta de lletra B, n° 22.⁶¹

Establiment que fa lo abat de la Portella a Guillem de Mateu del mas de Locves,⁶² en la parròquia de la Quar. Fa de censos un cester de forment, tres gallinas, dos sous y 8 diners, mitja quartera de forment, dos mitgs cortans de ordí, dècima y tasca de tots fruyts. Y més, de la barquera de dit mas, dita lo camp de la Ledania, fa delme y una gallina. Feta a 27 de octubre del any 1365. És carta de lletra B, n° 23.⁶³

Un establiment que fa lo rector de la Quart, ab firma del abat de la Portella, per rahó de senyoria, a Bernat Soldevila, de la mateixa parròquia, de dos trossos de terra que afrontan ab lo coll de Jovell, ab terras del mas de Mun y ab terras del mas Albert y ab altres terras del mateix Soldevila y ab altres terras del mas Cap-de-roca. Fa tasca, dècima y primícia. Fet a 2 de novembre del any 1387.⁶⁴ És carta de lletra B, n° 24.^{65//20}

Confessió que fan al abat de la Portella Ramon Argelegosa, de la parròquia de la Quar; Joan Vilardell, Galceran de las Euras, Pere de Tor, de la parròquia de Sant Maurici; Pere Foyllà, Pere Mas, Barthomeu Minovas, Barthomeu Ballaró, Jaume Codina, de la parròquia de Olvan; Berenguer Palau de Biura, Barthomeu Prat, de la parròquia de Sant Joan de Vilada; Ramon Fruchs y Joan de Casa Sant Pere, de la parròquia de Gardilans, de què són hòmens propis de dit monastir, per rahó de sos masos dits de sos mateixos noms, en las mateixas parròquias y que li pagaran sos censos y drets dominicals. Fet lo últim die del mes de febrer del any 1437. És carta de lletra B, n° 25.⁶⁶

Un establiment que fa lo abat a Joan Esmerats, dit lo Tardà, del molí que està devall la hera del monastir ab sens de un parell de pollastres pagadors quiscun any y que haja de mòdrer de franch tot lo que serà menester per la conveniència del abat y monjos y sos sirvents y que haja de tenir lo molí en condret. Fet a 4 de abril del any 1558, en poder de mn. Francesch Franch, notari de Vich. És carta de lletra B, n° 26.

Concòrdia feta entre lo abat de la Portella y lo rector de Sagàs sobre la rectoria de Nostra Senyora de la Quar, que lo de Sagàs tenia usurpada. Importa molt per la jurisdicció espiritual del abat en tota la parròquia y va firmada del bisbe de Urgell. Feta en Barcelona, en poder de mn. Francesch Solsona, a 24 de juliol, any 1563. És carta de lletra B, n° 27.

Concòrdia que fan lo abat de la Portella y lo prior de Vallaura sobre certes pretencions que tenian de delmar en diverses parts y venen a concordar que lo abat de la Portella prenga las dècimas del mas Bosquetó, de la parròquia de la Quar, y del mas Artigós y del maset de la Riera, en la parròquia de Olvan, y que //21 lo prior de Vallaura prenga los delmes de la heretat d'en Vallaura, y així com diu y va discorrent per una terme que està junta al torrent, sota lo casal del mas de las Bassas, posada entre lo dit Vallaura y mas Escobet Sobirà y de aquí dret trenca a dos feixas

que estan a la part de Escobet Sobirà del casal de las Bassas y tira tot dret al torrent, lo qual torrent tira tot dret al coll de la Neu de Vallaura y del collet tirant amunt ab una terma que parteix Escobet y Vallaura, y així mateix a en las terras que a la part de Campdeparets lo que resta a dit Vallaura. Fet en Berga, en poder de mn. Francesch Simon, notari, a 25 del mes de juny del any de 1573. És carta de lletra B, n° 28.

Capítols de la concòrdia que firmaren los hòmens de la Quar ab lo senyor bescomte de Canet, en rahó de haver de capbrevar, la qual és molt perjudici al monastir y abadia de la Portella y no-s pogué tractar de ella per ser lo senyor abat senyor aloari y decimador universal en lo abadiat y se ha de procurar a revocar aquella capbrevació, que no se use de ella. És feta a 8 de maig del any 1594. És carta de lletra B, n° 29.

Requesta presentada al batlle de Biure que en nom del bescomte volia usar de aquesta capbrevació sent perjudicial al monastir. Y per virtut de aquesta requesta se obtingué y no la usà. És dada a 29 del mes de maig, any 1598. És carta de lletra B, n° 30.

Capbreu que feren los senyors de la Portella dels masos de la batllia de la Quar en lo any 1419, per lo qual apar que estan en domini directe del monastir de la Portella los masos Argelegosa y Campteyós, folio. Los masos de la Tor, mas Subirà de Jastor y de Sant Maurí, folio. Los masos Vilardell, Bruch y Termes, folio. Becsech //²² Salga y Campdeparets, folio. Lo mas Sant Miquel, folio. Una feixa de las Euras y un mas Euras, folio. Lo mas Frontinyà, folio. És carta de lletra B, n° 31.

Altre capbreu fet al senyor abat de la Portella en lo any 1563, en què y ha una confessió de Valentí Vallaura que confessa tenir lo mas Campdeparets, que afronta a solixent ab lo mas d'en Escobet y així comensa lo single, de mitgjorn ab la balma de Campdeparets y ab lo mas d'en Artigós, de ponent ab la Entricada y de tremuntana ab lo mas de la Selva y ab lo mas Brut. Y així mateix confessa tenir per dit abat lo mas de la Entricada, que afronta a solixent ab Campdeparets, de mitgjorn ab lo mas d'en Artigós, de ponent ab lo Boix y de tremuntana ab la Selva. També confessa tenir per dit abat lo mas de Solanellas, que afronta de orient ab lo mas Bosquetó, de mitgjorn ab Campdeparets, de ponent ab Campdeparets y de tremuntana ab lo mas Brian. Fa de censos, per lo mas Campdeparets y de Solanellas, 24 sous y un parell de gallinas y, per lo mas de la Entricada, 12 sous, y fa tasca y delme de tots los dits masos. És carta de lletra B, n° 32.

En un capbreu de la quadra de Fussimanya, fet en lo any 1538, que està en lo sach quint. Està en una confessió que fa Salvador Tor, de què té en la parròquia de Sant Maurici, per lo abat de la Portella, los seus masos de la Tor y de las Casas y que fa de cens 24 sous, delme y primícia y que afronta de orient ab lo mas de Coll-de-sagrià y a mitgjorn ab lo mas de Gavarrós y de ponent ab lo mas de Manyacas y de tremuntana ab lo mas de Tordela. És de lletra A, n° 14.

Venda⁶⁷ del molí d'en Passola. B, n° 33.

Un transumpto del testament de Guifredo, notat en lo n. 8, B.

Pasa a la pàgina 86.//²³

Sant Andreu de Sagàs

Saccus 2 Sagas, sub littera C

Donació que fa una senyora, dita Bonafilla, al monastir de Sant Pere de la Portella dels alous y honors que tenia en la apendicio de Sagàs, en lo lloch dit Adach,⁶⁸ que afrontan en pcessions y en la Cervera, ab Jaulans y ab Puig Herigo. Fet a 3 de las nonas de octubre, en lo any 23 del rey Roberto, que seria de nostre Senyor 1020. És carta de lletra C, n° 1.⁶⁹

Testament que fa Falcuyo,⁷⁰ que deixa al monastir de la Portella, en el apendicio de Sagàs una iglésia, las cassas, casals, boschs, vinyas y haja que-s tenia en un lloch dit la Móra, y diu que fan tascas. És fet en lo any 4 del rey Anrico, que seria de nostre Senyor 1034. És carta de lletra C, n° 2.⁷¹

Una venda que fa Bernat Trula⁷² al monastir de la Portella de una pessa de terra, en lo apendicio de Sagàs, en un lloch dit Adach, la qual per dos parts afronta ab lo camí públich y de altres duas ab alous del mateix monastir. Feta a 2 de las nonas de maig, en lo any primer del rey Filipo, que seria de nostre Senyor 1061. És carta de lletra C, n° 3.⁷³

Una donació que <fan> al monastir de la Portella Bernat y sa muller Leogarda⁷⁴ de un alou que tenian en el apendicio de Sagàs, en un lloch dit Poy,⁷⁵ en lo qual y ha una pessa de terra que per una part afronta ab lo cementiri de Sant Andreu de Sagàs, de altre ab la hera, de altre ab terras de Oliva Salamó y de altra ab terras que tenia compradas de Dn. Bernat. Y altre pessa de terra ab casa y arbres, que afronta de una part ab //²⁴ terras de

Vuifredo Salamó y de altre ab terras de Sant Andreu y de altre ab terras de Sinfret Poy y de altre ab lo mas Alt de la Roca. Y una vinya que afronta per quatre parts ab terras de Teball y també en lo lloch Adac. Dóna en un lloch dit lo Colomer una pessa de vinya, que afronta de una part ab la vinya dominica del mateix Sant Pere y de altre ab la vinya de Santa Maria de Serrateix y de altre ab la vinya de Guillem Trullà y de altre ab las vinyas de Ramon Sinfredo. Y en lo mateix loch, altre pessa de vinya, en un lloch dit Verronna, que afronta de una part ab la vinya de Senifredo y de altre ab la vinya de Bonfill Gussadó y de altre ab un torrent y de altre ab Simoner. Lo qual fonch fet a 7 dels idus de juny, en lo any 5 del rey Filipo, que seria de nostre Senyor 1066. És carta de lletra C, n° 4.⁷⁶

Venda que fa Duran al monastir de Sant Pere de la Portella dels alous que té en la apendició de Sant Andreu de Sagàs, en un loch dit Gavarrós, que afronta ab la mas de Puig per una part, per altre en cases, per altre ab lo riu de Sagàs, per altre ab Spluga Formossa. Fet a 11 de las chalendas de maig, en lo any 34 del rey Filipo, que seria de nostre Senyor 1095. És carta de lletra C, n° 5.⁷⁷

Una lloació y confirmació que lo abat de la Portella fa a Pere Pujol de Sagàs de la compra que havia feta del mas Geunalós, en la parròquia de Sagàs, que afronta de orient ab lo honor del Pou, de mitgjorn ab lo honor de Serra, de ponent y tremuntana ab terras del mateix comprador. Lo qual lloà ab condició que, si deixa de fer-li sensos, li haja de fer tasca. Fet a 4 de las chalendas de mars, en lo any 1232. És carta de lletra C, n° 6.⁷⁸

Un establiment que fa lo abat de la Portella a Pere Pujol de Sagàs de una casa, en la sagrera de Sagàs, //²⁵ devant la porta de Sant Miquel, entre lo seller del mateix abat y lo seller de Sagàs, ab cens de una gallina. Fet a 10 de las chalendas de juny del any 1232. És carta de lletra C, n° 7.⁷⁹

Una centència arbitral (ab dos actes duplicats de un mateix tenor) en una qüestió que tenian lo abat de la Portella y lo possessor del mas de la Móra, en què condemnan al de la Móra que haja de pagar tasca al abat y sinch smirnas⁸⁰ de ordi de sensos. Feta a 13 de las chalendas de juny del any 1275. És carta de lletra C, n° 8.⁸¹

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella a Guillem de Semora⁸² dels massos de Pere Mir y de Soler, en la

parròquia de Sagàs. Fan novena de tots fruyts y lo mas Soler fa de censos un pernil de tocino, 4 fossadas⁸³ de forment, una smirna de civada, 4 diners y una alberge al batlle y dos mitgs quartés de vi. Y per lo mas, Pere Mir un parnil, un parell de gallinas, duas fogassas de forment, setse diners y duas alberges al batlle. Fet a 6 dels idus de juliol del any 1275. És carta de lletra C, n° 9.⁸⁴

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella a Berenguer de la Móra del mas Garaus, en la parròquia de Sagàs. Fa tasca y de censos un parell de gallinas, setse diners, un sesterio de vir y alberge a dos senyors a a⁸⁵ sa família y una alberge al batlle y son criat. Fet als idus de juny, del any 1302. És carta de lletra C, n° 10.⁸⁶

Un establiment que fa Guillem de sa Móra a Guillem de Sagalars de una pessa de terra dita la Coma de Salamó, en la parròquia de Sagàs, la qual diu que està en alou del abat de la Portella y afronta per una part ab lo mas de Roura y per altre ab lo mas de Rovira y per altre ab lo mateix comprador y per altre ab terras del venedor. Y de sensos, a mitjas entre lo venedor y abat, 12 diners y la quinta part dels //²⁶ fruyts. Feta als idus de las chalendas de maig del any de 1339. És carta de lletra C, n° 11.⁸⁷

Una confessió de què lo mas de Adàs, en la parròquia de Sagàs, està en alou del monastir de la Portella. Feta als 6 dels idus de juliol, any 1341. És carta de lletra C, n° 12.⁸⁸

Una reducció que fa lo abat de la Portella a Antoni sa Codina dels censos que li fa per lo mas de Fontsevot, en la parròquia de Sagàs, que afronta de part de orient ab honors de Pere de Guilans Jossà,⁸⁹ de part de mitgjorn y tremuntana ab honors de Guilans Sobirà y de part de ponent ab Escobet. Y li redueix tots los sensos a tres smirras de ordi. Fet a 14 de las chalendas de abril del any 1345. És carta de lletra C, n° 13.⁹⁰

Venda que fa Pere de Armangous de Sagàs al sagristà de la Portella de un parell de gallinas de sensos que tenia sobre una pessa de terra dita la coma de Àlber, en la mateixa parròquia de Sagàs, la qual diu era en alou del monastir de la Portella y que ja posseïa Ramon de Raullàs Jussà. Y diu que fa censos y altres drets al monastir de la Portella y no-ls expressava ab ella. També la època de la quantitat en què se féu dita compra y tot és fet a 4 del mes de setembre del any 1395. Són cartas de lletra C, n° 14.⁹¹

Un capbreu de Sagàs, fet en lo any 1341, en lo qual Pere Trullo confessa tenir, en domini de la Portella, una feixa de terra en la cumba de Truillo, nomenada la feixa Cortal, que afronta de orient ab lo rech de la font de Truillo y de ponent ab un camí públich, y que fa la quarta part dels esplets y un dinar al batlle. Folio 1.⁹²

Bernat Pons confessa tenir, així mateix //²⁷ y en la mateixa parròquia de Sagàs, tres feixas de terra contigüas, sobre la font de Truillo, termenadas de orient ab la honor d'en Truill, de mitgjorn en lo camí públich, de ponent en Rieter y, de tremuntana, ab una riba, y fa de censos una smirra de ordi. Folio 1.

Pere Guillem de Pujol confessa tenir, de la mateixa manera, en la mateixa parròquia, una coromina que afronta de orient ab lo camí que va de Vilalta a las Quadras, en lo coll de Vellbelus, en la coromina de Queralt y en lo honor de Pou y en la Ribagrossa qui va al Pou. Y fa tasca de pa y vi y així mateix té un camp plantat de vinya, dejús lo seu colomer. Folio 1.

Pere Buchfart confessa tenir, en dita parròquia y de la mateixa manera, una bonada⁹³ de terra, la qual és entra lo mas Buchfart de la Rovira, qui es termena de orient ab lo mas de la Rovira y de mitgjorn en algun bach y ab la riba que està sobre la vinya y hort de Buchfart y en lo torrent que discorra del mas de la Ciera. E més, altra benada de terra, qui és devant lo hort demunt dit y termena ab lo torrent del hort en lo gorch de las Puellas, en lo single mitjà devant lo hort; és en lo eregall que discorre del seller de Buchfart. E més, duas feixas de terra contigüas, en lo lloch dit les Escures sobre la vinya. E més, altra banada de terra, la qual és per la hera e tina d'en Comellas, que termena en dita hera, en lo honor de la Rovira. De totas las quals terras fa tasca de pa y de vi y sens de 2 sous y vint diners e un menjar al batlle. Folio 2.

Pere Rovira, de la mateixa parròquia, confessa tenir en ella y en lo mateix domini sich feixas de terra prop se la Rovira,⁹⁴ vers lo mas de Casals, in Comelario, //²⁸ olivaris contigüas y en Comelario entre se Rovira, in fundo dicti Comelaris de la Paret Grossa avall e de la vinya de la Folgossa e balle⁹⁵ del single de la Roca Grossa aball. Y de tot dóna tasca. Y així mateix confessa tenir algun sens que pren en lo mas Daytossa, per una pesa de terra que és lo mateix domini, que correspon al monastir una gallina y mitja e duas punyeras de ordi. Folio 2.

Pere Descasals confessa, de la mateixa manera, en lo mateix domini, una pessa de terra, sobre lo mas des Casals, que-s diu la Plana, termenada en la Serra Dalt, y duas feixas contiguas en la mateixa plana, terminadas ab en Pujulet, y altres duas feixas contiguas, termenadas de orient ab la mateixa plana, de ponent ab un juncar, de tremuntana ab una coromina. E més, totas las terras e vinyas ditas la Conemina, de terminis fixis [...] usque in via o carrera missadera de Sirera et a Fon<t> Juncar, de mitgjorn fins al camí públich. Y fa de tasca un pesal de cancelada, un feix de palla, setze punys de civada, una punyada de forment, un sester de ordi e dos menjars al batlle. Folio 3.

Maria Cirera e Bernat Cirera confessan, en lo mateix domini tenir y en la mateixa parròquia, la vinya y terra que és entre la riba de las Oliveras y la Ribagrossa y fins a la barquera de Ser-rateix y de Queralt y entre sus al single, y així mateix confessa tenir, a Rroquers, tres pessas de terra contiguas, que termenan ab lo clotet d'en Rovira y tenen fitas. Y més tenian //²⁹ una bonada de terra dita los Forts de Ribagrossa amunt y lo camp del Quer. Y fa tasca y sens un pesal de cancelada, un feix de palla, un sester de civada, una punyera de forment y dos menjars al batlle. Folio 4.

Elicenda Roqueta confessa tenir, de la mateixa manera, en la mateixa parròquia, un tros de terra que era estat de Cirera, en un lloch dit Campdeturris, termenat ab termes, y diu que-n fa tasca. Folio 4.

Jaume de las Casas de Adàs confessa tenir tres pessas de terra prop lo lloch de se Sala,⁹⁶ de las quals diu que fa tasca y de sens una gallina y un menjar al batlle. Folio 4.

Pere Sesala⁹⁷ confessa, així mateix, tenir en la mateixa parròquia, una pessa de terra y vinya dita lo Mayol del Quet de Adàs, que termina en la carrera bergadana e ab la carrera missadera y ab lo mas de Joulans. Y fa tasca y sens un parell de gallinas. Folio 4.

Antoni de la Codina de Das confessa, del mateix modo, que té una pessa de terra, que era de Das, y altre pessa en lo Comellar de las Creuetas y altre pessa de terra en Coquets, que termena a Adàs Jussà y fa tasca y divague aquesta pessa de terra del mas de Jaulans. Folio 5.

Bernat de Adàs Jussà, del mateix modo, confessa tenir per dit monastir, en dita parròquia, lo mas de Adàs Jussà y fa de

cens una perna de porch e una gallina y mitja, una quartera de civada, un parell de pollastres, dos mitgs cortés de vi y un anyell. Folio 5.//³⁰

Na Elisenda <de> Daz Sobirà y en Ramon son fill confessan tenir del mateix modo una feixa dita la feixa de Sant Pere, que és termenada a la feixa de Serrateix. Y més, una capsada de terra que és al cap de la dita feixa, a part de occident. E més, un clotet de la Figuera, que termeneja ab lo honor de Quadres. E més, una bonada de terra, que termena en la panada de la Codina, així com lo torrent <h>o departeix entre sus en la ribera del Ponterró, de la qual fa tasca. E més, unas terras ditas los Vinyals, que són sobre los camps de la riera, que afrontan ab lo honor d'en Codina. Y més, un camp qui és prop lo joncar del dit Codina, entre sus al torrent, y fa de cens una smirra de ordi, un parell de gallinas y setse diners. Folio 6.

Pere, fill de Guillem Escobey,⁹⁸ confessa de la mateixa manera que té una feixa dita la Sercosa, al cap de la iglésia de Sagàs. De ella dóna la quarta part dels esplets y més que fa per unas casas de la segrera de Sagàs, prop de la iglésia, 2 sous. Fol. 6.

Guillem Scobey de Joulans, així mateix, confessa que té una pesa de terra dita lo Clotet, que termena ab lo canemar de Joulans Rocà⁹⁹ e ab la carrera pública e ab lo regaró del Pou, y que n fa de cens un parell de polls. Folio 6.

Ramon de Jaulans Rosà¹⁰⁰ confessa tenir, així mateix, la Coma que és entre las Casas de Jaulans, entre sus la Ribagrossa de Sant Climent y de la Morera, entre sus a la font del Prat. Y més, de totes las terras y vinyas que són sobre Scobey y així com termenan en los honors de Torrent//³¹bito, en lo camí públich y en lo Pou. Y més, té altre terra nomenada la Coma Mella, que termena ab lo honor de Scobey y ab lo torrent, y altre terra dita Caner, qui és per la font, e termena ab la carrera qui va al Solà d'en Scobey y ab lo honor de Sant Andreu de Sagàs. E altra pesa de terra, dita la Casamina, que termena ab lo camí biguetà y ab la feixa d'en Codina y ab lo planet de Jaulans. E més, té altre terra dita lo Cap de las Feixas y termena ab la coma de Molar y afronta ab lo camí bigatà y en lo torrent del Molar. Y més, altra pesa de terra dita la Coromina de Adàs, que termena ab lo Quer de Adàs y ab los honors d'en Sala de Jaulans. Y més, confessa una mesada de terra dita la Alsina, dejúss la Cassalleria de Sagàs, que afronta ab la dita Cassalleria y fa de sensos 6 sous y una gallina. Folio 7.

Pere Armengou confessa de la mateixa manera tenir per la Portella, en la mateixa parròquia de Sagàs, una terra dita Camp de Coma Àlber, termenada ab lo camp de Biure a en la Roca Grossa. Y més, altre terra dita lo pla de Rexachs, així com <h>o divideix una riba grossa, la qual és sobre lo honor de Sant Andreu que ell mateix tenia. Fa tasca al abat de la Portella y un parell de gallinas de censos, tots anys. Folio 7.

Joaquima de Jaular¹⁰¹ Sobirà confessa del mateix modo tenir una feixa de terra, en un lloch dit la Coromina, y termena de orient ab lo honor del mas de Jaulans y a mitgdie ab lo honor d'en Codina y en lo camí biguetà.

Ítem, al coll del Gat, altra pessa de terra que termena ab los honors d'en Sala y d'en Adàs Rosà,¹⁰² en la Coromina d'en Guinart y fa tasca de pa y vi y safrà.¹⁰³ E més, té un casal qui és a la quintana de Jaulans, qui termena ab las casas d'en Scobey y en la carrera pública. Fol. 7.

Pere de Torrentbitó confessa tenir, de la mateixa manera, los honors de Torrentferiol, que termena a part de orient ab lo camí qui va de Torrent a Valldaura y de occident ab lo single del Serradell, de tremuntana en la parada de Campmurgad. Fa de cens sinch sesters de bon ordi. E més, de una bonada de terra dita Comellar dels Caus, termenada de totes parts ab los honors d'en Scobey. Altra banada de terra al Quer del Boix y de allí al eregall qui discorre de la cabana. Y més, tot lo comellar de terras de Camp d'Obela. Y més, a Sots Vila, una terra y vinya, que és sobre de la vinya de Jaulans Rosà, entra sus a la Ribagrossa, y fa tasca de pa y de vi y de cens un pesal de cancelada, dos parells de gallinas, 16 diners, un feix de palla, un sester de civada, una punyera de forment y dos menjars al batlle. Folio 8.

Jaume Desquadres, en la parròquia de Sagàs,¹⁰³ confessa tenir, en lo lloch de Adàs Sobirà, un casal e quintana, en un clotet de terra contígua, prop la cantera de Adas, termenat per termes. E més té una pessa de terra en las closes d'en Casses, que termena de orient ab lo honor d'en Sala, e a mitgdie d'en Cases y de tremontana ab lo honor de Adàs Jusà, del qual fa tasca, y així confessa tenir la batllia per tota senyoria. Fol. 9.

Ramon de Conaminas, rector de Sagàs, confessa fer una gallina de sensos al senyor abat. Folio 9.

Pere Descoll, de la segrera de Sagàs, confessa fer 12 diners de sensos per una casa que fou d'en Serra. Folio 9.

Perpenia confessa fer tres sous de sensos per algunas casas en la segrera de Sagàs, devant lo hort del rector, y afronta ab la rectoria de Sant Andreu de Sagàs. Folio 9.

Lo qual capbreu fonch fet en lo any del senyor de 1341. És carta de lletra C, n° 15.¹⁰⁴

Pasa¹⁰⁵ lo registre de Sagàs a la pàgina 85.//³³

Sant Martí de Marlès

Saccus 2. Sant Martí sub littera D.

Donació que fa Guillem Guisadi al monastir de Sant Pere de la Portella de honors y alous, etc., que tenia en lo terme del castell de Marlès, en el apendicio de Sant Martí, en la serra de Degollats o villa de Assinos, que afrontan de part de orient ab lo casal de Ogger o en lo camí públich que va per la serra o en lo lloc de Maniaches, de mitgjom ab villa que-s diu Gattuna, de ponent ab un lloch que-s diu Pelmuxí, de part de tremuntana ab lo puig Martorell. És feta a 11 de las chalendas de octubre, en lo any 36 del rey Philipo, que seria en lo any de nostre Senyor 1096. És carta de lletra D, n° 1.¹⁰⁶

Venda que fa Elisendis de Juclàs a Berenguer Serra, de Sant Martí de Marlès, del mas Sala Cuguyada, en la parròquia de Sant Martí de Marlès, lo qual diu que està en alou del monastir de la Portella y que fa sensos, y no diu quals. És feta a 4 de setembre de any 1395. És carta de lletra D, n° 2.¹⁰⁷

Santa Maria de Gayà

Saccus 2. Gayà sub littera F

Una cessió que fa Bernat de Vallcorba al abat de la Portella de dos masos que per ell tenia en lo terme del castell de Gayà, dits lo mas Ferrer y lo mas Vila. Fet en lo mes de setembre del any 1200. És carta de lletra F, n° 1.¹⁰⁸

Una confessió que fa Berenguer de Salomons, de la parròquia de Santa Maria de Gayà, de què té en alou de la //³⁴ Portella lo seu mas de Salomons y tres pessas de terra, y que la una és prop del mas Manaluens, en un lloch dit Forrenany, y afronta de totas parts en lo mas de Manalueno y de una part ab un torrent que baixa de la costa dita de Puig-lugay. L'altre pessa és <en> un lloch dit la Cervera y afronta ab un torrent que baixa de Biranes y ab los masos de Pellises y de Puigdoch, y de altra part ab un

honor de Pellicer. Y la tercera pessa és un lloch dit las Salinas y afronta ab una riba o ripparia que ve de Llobera y ab lo mas d'en Pons y per lo torrent que baixa de Biranes. Fet a 4 del mes de janer del any 1376. És carta de lletra F, n° 2.¹⁰⁹

Ay alguns llevadors en aquest sach, etc.

Confessió¹¹⁰ de Anton Padrós, clergue de lo mas Goell, en domini de la abadia, a sens de 1 lliura, 4 sous, feta a 2 de agost de 1618, en lo present any de 1767. Poseheix lo dit mas ab sa confrontacions la casa de Padrós de Santa Maria de Gayà. Sach 2, F, n° 3.

Sobre est alou que deu recobrar-se, se deu tenir present la partida que se expresa en un llevador tot de paper que és una llibreta llarga en què diu: Fa an Goell de Padrós de Gayà, per lo mas Salamon, 1 lliura, 4 sous. Y ab altre llevador vell diu feya sis sous més... fins aquí la nota. Vèurer si est mas Salamon serà lo de la confessió immediata. Vuy, dia 2 de desembre, ha comensat la casa de Padrós a regonèixer son mas Goell en senyoria directa de la abadia de la Portella y ha pagat, a son abat fra Pau Fuster, 28 lliures, <0> sous, per los sensos atrasats fins dit any, feta gràcia del demés y pagarà en avant lo sens antich de 1 lliura, 4 sous. Lo mas Salomons se ha encontrat ser distinc del mas Goell y vuy poseir aquell mas la casa dita al present de Salomons de Santa Maria de Gayà, ab que és menester retornar a la abadia esta senyoria temps ha perduda.³⁵

Chatàlogo de las scripturas del monastir de la Portella

Saccus 3, sub littera B

Padret

Donació que fa Ferrer de Ribot, rector de Sant Quirse de Padret, al monastir de la Portella, de un honor, terras y casa que tenia en la mateixa parròquia, dient que <h>o havia comprat de Maria de Puig de Padret, que està en alou del mateix monastir. Fet a 14 de las chalendas de desembre del any 1248. És carta de lletra B, n° 1.¹¹¹

Un acte en lo qual se diu que lo mas Despuig, de la parròquia de Padret, és en alou del monastir de la Portella y li paga tasca. És fet a 4 de las chalendas de febrer del any 1294. És carta de lletra B, n° 2.¹¹²

Una concòrdia feta entre lo abat de la Portella y Berenguer de Riparia, en què lo dit Berenguer, per rahó dels seus masos de Vilarrasa y del Puig de Padret, en la parròquia de Padret, promet donar y pagar de sensos, a dit abat, una smirra¹¹³ de ordi y altra de civada y 2 diners, per una part, y, per altra, 3 sous 4 <diners> y sinch gallinas, tres mitgs cortans de vi, tres cisos de favas, tres formatges, dinar al batlle y al nuncio y un parell de pollastres y tascas. Fet als 7 dels idus de agost, any 1297. És carta de lletra B, n° 3.¹¹⁴

Un establiment que fa lo abat de la Portella a Guillem de Archinibaldes de la masoveria del Puig //³⁶ de Padret, que afronta ab la vinya de Vilarrasa y ab lo torrent de las Benas avall y ab lo coll de las Benas y ab lo torrent de Mir. Y, així mateix, estableix altra pessa de terra que és de pertinèncias del mateix mas, dita lo Torrent del Grau, y altra, dita lo Torrent dels Bendes. Fa de cens 9 sous. És fet a 27 de abril del any 1364. És carta de lletra B, n° 4.¹¹⁵

Una confessió que fa Beatris Solera y son fill, Bartholomeu, de la parròquia de Padret, de què tenen en alou del monastir de la Portella lo seu mas Soler, en la mateixa parròquia, y que fa al dit monastir lo quint de tots los esplets, y sens de un parell de gallinas y 4 fogassas de forment y una migera de vi y un alberge al abat, altre al batlle y a son criat. Fet a las chalendas¹¹⁶ a 3 de juliol, any 1304. És carta de lletra B, n° 5.¹¹⁷

Acte de pcessió que dóna lo prior de la Portella a Barthomeu Vilarrasa, del mas Vilarrasa, en la parròquia de Padret, per estar en alou de dit monastir y haver-i succehit lo Vilarrasa. Fet a 6 de las nonas de octubre del any 1335. És carta de lletra B, n° 6.¹¹⁸

Un nou establiment que fa lo infermer de la Portella, en nom de son abat, a Berenguer sa Ribera, dels masos de Vilarrasa y Puig de Padret. Fa tasca, 20 sous de censos, sinch gallinas, tres cortés de vi, una smirra de ordi, altre de civada, altra quartera de civada per una vinya, dos dinars al batlle y a son criat y un parell de pollastres. Ha de posar dos casas habitants de gent y masoverias de Vilarrasa, las quals si vindran a manco, dins de un any, no las torneran a poblar sens esperar més las pujan poblar los del monastir ab pròpia authoritat y sens contradicció no demanar-los cosa alguna. És fet a 3 dels idus de octubre, any 1336. És carta de lletra B, n° 7.^{119//37}

Un nou establiment que féu lo infermer de la Portella a Ramon de Ribera de Berga de las masoverias de Vilarrasa y Puig de Padret, ab sensos de 4 sous y sinch gallinas, tres cortés de vi, una smirra de ordi, altre de civada, dos dinars al batlle y a son criat, y una quartera de civada per una vinya. Fan tasca. És fet a 13 del mes de juliol del any 1374. És carta de lletra B, n° 8.¹²⁰

Santa Maria de la Baells

Saccus 3. Santa Maria de la Baells

Sub littera C

Confessió que fa Pere Trapí¹²¹ de què té en alou de la Portella un mas dit de sa Tosca, en la parròquia de la Baells, lo qual promet tenir habitans y afogat y pagar drets dominicals. És fet a 3 dels idus de agost del any 1338. És carta de lletra C, n° 1.¹²²

Santa Eulàlia de Berga

Saccus 3. Berga, sub littera D

Venda que fa Joan Palos a Bernat Monsuspir de una vinya dita la Baell, en la parròquia de Berga, la qual afronta ab una vinya de Francesch Pujol y, de altre part, ab la riba y, de duas parts, ab camins públichs, y diu que està en alou del abat de la Portella y va firmada del mateix abat per rahó de senyoria. Feta a 30 de agost del any 1425. És carta de lletra D, n° 1.^{123//38}

Sant Joan de Vilada

Saccus 3. Vilada sub littera E

Donació que fa Borrell prevere, com a mermesor del senyor Fredo,¹²⁴ al monastir de Sant Pere de la Portella, de un alou de casas, terras, etcètera, en el apendicio de Roset y de Sant Joan de Vilada y Vilarrasa, que afrontan de una part ab Gardilans, de altra part ab Salga Aguda y Pedret, y de altra part ab serra Plexado, y de altre ab Pedrafita. Y fan tasca de tots fruyts. És feta a 3 dels idus de mars, en lo any 30 del rey Roberto, que seria de nostre Senyor 1027. És cartra de lletra E, n° 1.¹²⁵

Venda que fa Berenguera Boixó de Berga al sagristà de la Portella, del mas Sa Cerra, en la parròquia de Vilada, en franch alou y ab tots sos drets y espectàncias. És feta a 11 de las chaldendas de setembre, any 1332. És carta de lletra E, n° 2.¹²⁶

Procura que fa Berenguera Boixó a son fill, per donar pcessió al sagristà de la Portella del mas Serra. Fet a 12¹²⁷ de las chalendas de setembre del any 1332. És carta de lletra E, n° 3.¹²⁸

Acte de la pcessió que prengué lo sagristà de la Portella del mas Serra, en la parròquia de Vilada. És fet a 6 de las chalendas de setembre del any 1332. És carta de lletra E, n° 4.¹²⁹

Absolució que per Guillem Boixó, com a procurador de sa mare, als hòmens del mas Serra, que li heran propis y per a què no¹³⁰ fossen de allí al //³⁹ devant del segristà de la Portella. Fet a 6 de las chalendas de setembre del any 1332. És carta de lletra E, n° 5.¹³¹

Procura de Dª Arnau¹³² de Condeminas a Guillem de Sagàs per a què possa en pcessió al abat de la Portella del mas de Roset Jusà y de la mesada de sa Masó y del mas Serra, en la parròquia de Sant Joan de Vilada, y dels masos de Torrent Subirà, Torrent Jusà, en la parròquia de Sant Romà de la Clusa, los quals masos diu al abat li havia comprats com se refereix a la scriptura de venda feta en poder de Bernat Baladret, notari de Berga, a 4 de las chalendas de maig del any 1335. És carta de lletra E, n° 6.¹³³

Absolució que fa Elisendis, muller de Arnau de Condeminas, als hòmens dels masos de Roset Jussà, de se Massó y de se Cerra, que li eran propis per a què <h>o sian del abat de la Portella, que li havia comprat en franch alou. Fet a 4 de las chalendas del mes de maig del any 1335. És carta de lletra E, n° 7.¹³⁴

Homenatges que prestan los hòmens de Roset Jusà y de se Masó, que era de hu, y del mas se Cerra, parròquia de Vilada, y los de Torrent Subirà y de Torrent Jusà, de la Clusa, al abat de la Portella, per rahó dels masos de Roset Jusà y se Masó y del Coll de Roset, que són en domini del mateix abat, excepta que al que se té que està en domini del senyor de la Portella, y per rahó dels masos de Torrent Jusà y de Torrent Subirà, excepto algunas parts que estan en domini de Sant Llorens de Bagà y de Guillem de Vila de Lileto. Fet a 4 de las chalendas de maig de 1335. És carta de lletra E, n° 8.^{135//40}

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella a Bernat de Roset, de la parròquia de Vilada, del seu mas de Roset y sas espectàncias que estan en son alou, exceptat la maitat de aquellas terras que té devall lo camí qui va de Castell a Berga, sots la sua casa, la qual maytat diu estar en domini del senyor de

la Portella. Y així mateix li lloa y confirma la retenció que havia feta de certs fruïts y sensos sobre lo mas de se Masó, que lo mateix Roset o los seus havian establert ab un altre, ab obligació de dar al monastir de la Portella la tretsena part de forment y la vintena de ordi. Fet a 16 de las chalendas de desembre del any 1338. És carta de lletra E, n° 9.¹³⁶

Una lloació y concessió que fa lo abat de la Portella a Pere se Passola de què tinga per devesa un tros de terra que havia comprat de Arnau Prat Jusà, en la parròquia de Vilada, lo qual diu està en alou de aquest monastir. La qual devesa afronta per una part ab lo torrent de Rocaforada y per altra ab lo torrent de la Longadera y ab se Cerra, per altre, y per altre ab lo bosch d'en Domènech y per altre ab lo honor d'en Ramon se Cerra y per altre ab lo honor de Elisendis de Roset, de la Roca que se diu Scalela, ab un cens que no se toca. És fet a 4 de las nonas de juny de l'any 1345. És carta de lletra E, n° 10.¹³⁷

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella a Ramon Secerra, de la parròquia de Vilada, de tot lo seu mas dit Serra, de la mateixa parròquia, ab cens de un cester y mitg de ordi //⁴¹ y mig sester de forment y altra mesura de forment, un formatge, un cóp de llegums, sis mitgs cortés de vi bo, una lliura y mitja de canselada, un parell de gallinas per lo camerer de la Portella, 4 lliures y mitja de canselada, duas gallinas, duas fogassas de blat y set mitgs cortés de vi, tres dinars al batlle y una quartera de blat. Fet al primer de juliol del any de 1358. És carta de lletra E, n° 11.¹³⁸

Té aquest mas Secerra Pere Heras de Gardilans y va-l cabbrevar lo abat de la Portella en lo any 1609, en poder de mossèn Macià Mas, notari de la vila de Berga.

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella a Bernat Secerra del seu mas Secerra, en la parròquia de Vilada, reservant sos drets dominicals. És fet a 22 del mes de abril del any 1359. És carta de lletra E, n° 12.¹³⁹

Una confessió de Barthomeu Prat de home propi del abat de la Portella, per rahó del seu mas de Prat, en la parròquia de Vilada, la qual està ab altres confessions en lo sach 2, título la Quar. És carta de lletra B, n° 25, any de 1437.¹⁴⁰ Pasa¹⁴¹ a la pàgina 46.

Santa Magdalena de Gardilans

Saccus 3. Gardilans sub littera F.

Donació que fa al monastir de la Portella Isern¹⁴² Oliva, etc. de alous, casas y terras etcètera, que té en Herquilans, en la apendicio de Borredà, en un lloch que diuhen la Isla maso aboma¹⁴³ y afrontan de una part ab Santa Maria de Borredà, de altre ab Sant Joan de Vilada, de altra ab la montanya de Odidur y de altra ab Salga. Y fan tasca de tots fruys. Feta a 3 de las chalendas de novembre, en lo any 3 del rey Anrico, que seria de nostre Senyor 1033. És carta de lletra F, n° 1.^{144//42}

Donació que fa Arnau Guillem al monastir de la Portella dels alous que té an Gardilans, a la serra en casas, vinyas, etcètera, que està en el apendicio de Roset o en Sant Joan y afrontan ab lo riu de Canemars de part de orient, de mitgjorn ab Salga, de ponent ab lo riu de Vilada, de tremuntana ab Pelat¹⁴⁵ de Rotgés. És fet a 2 de desembre, en lo any 18 del rey Felipo, que seria de nostre Senyor 1079. És carta de lletra F, n° 2.¹⁴⁶

Venda que fa Bernardo Enrico y sa muller Ermisendis al monastir de la Portella de uns alous en casas, vinyas, terras, etcètera, que té en el apendicio de Sant Joan de Vilada, en un lloch dit Gardilans, que afrontan de part de orient ab la iglésia de Santa Maria de Borredà, de mitgjorn ab lo riu que-s diu Merdanciol o en Salga, de ponent ab la iglésia de Sant Joan de Vilada y de tremuntana ab Rotgés. Fet a 2 dels idus de maig del any 28 del rey Philipo, que seria de nostre Senyor 1089. És carta de lletra F, n° 4.¹⁴⁷

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella, a Arnau de Casa Sant Pere, de tot lo mas de Casa Sant Pere, en la parròquia de Gardilans. Fa tasca y de sensos un pernil de tocino a Nadal, 5 sous, 4 diners, dos fogasses de forment y duas alberges al batlle. Fet a 3 de las chalendas de mars del any 1321. És carta de lletra F, n° 5.¹⁴⁸

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella, a Pere Joan, del mas nomenat Joan, en la parròquia de Gardilans. Fa tasca y sensos de 5 sous y 4 diners, mitg bacó, un parell de gallinas, una //⁴³ smirna de civada y altre de ví, duas fogassas de pa de blat y duas alberges al batlle. Fet a las nonas del mes de mars del any 1321. És carta de lletra F, n° 6.¹⁴⁹

Homenatges que fan al abat de la Portella Pere Ferrer, Pere de Sant Pere y Pere ses Heras, tots de la parròquia de Gardilans,

confessan<t> ser hòmens propis del monastir de la Portella, per rahó de sos masos. Fet a 19 del mes de octubre del any 1357. És carta de lletra F, n^a 7.¹⁵⁰

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella a Francesch Zaplana d'elgunas pessas de terra y vinyas, que possehia en los masos de Soler y la Plana, en alou del monastir de la Portella. Fan tasca. És fet a 19 del mes de maig en lo any 1359. És carta de lletra F, n° 8.¹⁵¹

Una confessió que fan Ramon Heres y Joan de Casa Sant Pere de hòmens propis del monastir de la Portella, per rahó de sos masos Heras y de Casa Sant Pere. És feta lo derrer del mes de febrer del any 1437. Va ab altres confessions que estan en lo sach 2, título de la Quar, carta de lletra B, n° 25.¹⁵²

Sant Serni de Rotgés

Saccus 3. Rodgés sub littera 5

Venda que fa Guillem de Vila Corba y Beatris de Mayanas, sa muller, al abat de la Portella del domini directe y franch alou que tenian en los masos de Torrens y d'en Vila y de Comellas y des Vilar, en la parròquia de Sant Serni de Rodgés y dels sensos que rebian //⁴⁴ ells, que són mitg bacó, un sester de civada y un pollastre. Fet a 3 de las chalendas de agost, any 1342. És carta de lletra G, n° 1.¹⁵³

Sant Vicens de Castell

Saccus 3. Castell, sub littera H

Una lloació y aprobació que fa lo abat de la Portella a Bernat sa Costa de uns cambis que havia fets per lo mas de Guorats, de la mateixa parròquia, que està en domini de dit monastir. Fet lo die abans dels idus de abril del any 1339. És carta de lletra H, n° 1.¹⁵⁴

Sant Romà de la Clusa

Saccus 3. La Clusa sub littera J

Una procura que dóna Arnau de Condeminas a Guillem de Sagàs per a què posàs en pcessió al sagristà de la Portella de los massos de Torrent Jusà y Torrent Subirà, en la parròquia de Sant Romà de la Clusa, que li havia comprats en franch alou, com se

refereix a la scriptura de la venda. Fet a 4 de las chalendas de maig del any 1335. És carta que està en est sach, lletra E, número 6, y així mateix lo acte de la pcessió n° 7.¹⁵⁵

Aquestos dos massos afrontan ab lo port de Castell, de mitgjorn ab una devesa de Betsolà y ab devesas de Antoni Cortada de Marlès, de ponent ab enprius, y per enprius poden anar fins a la font del Avet y al tossal Fuleradís y dret a la collada de Cabanella y al coll Llobató, a vista de Bagà, y de tremontana a la roca del Callaràs, dret al serrat de Corruvies, etc.¹⁴⁵

Confessió que fa Pere de Comas Subiranes al abat de la Portella de què, per rahó del seu mas de Comes Subiranes, de la parròquia de Sant Romà de la Clusa, li és home propi llargament. Fet als idus de setembre del any 1346. És carta de lletra J, n° 1.¹⁵⁶

Àpoca que fa Elisendis de Roset y son fill, Pere, al abat de la Portella, per haver rebut de ell lo valor de una tasca que ls havia comprada de una feixa dita la Borrella y de dos closells dits Arrofats, en la parròquia de Sant Romà de la Clusa. Fet a 6 de las nonas de mars, any 1346. És carta de lletra J, n° 2.¹⁵⁷

Àpoca que fan al abat de la Portella Pere Baladret de haver rebut, del abat de la Portella, tot lo preu per lo qual li havia comprades las Comas Subiranes, en la parròquia de Sant Romà de la Clusa. Feta a 5 dels idus de maig del any 1347, en poder de Berenguer de Priana, notari de Berga. És carta de lletra J, n° 3.¹⁵⁸

Establiment que fa lo abat de la Portella a Bernat de la Yer,¹⁵⁹ del mas de las Comas Subiranes y del mas Bellsolà, en la parròquia de Sant Romà de la Clusa, ab reservació de tots drets dominicals y ab los sensos del capbreu, y que haja de fer duas casas en dits masos. Fet a 24 del mes de abril del any 1397. És carta de lletra J, n° 4.¹⁶⁰

Sant Julià de Cosp

Saccus 3. Cosp, sub littera R.

Donació que fan al monastir de la Portella Susanna¹⁶¹ y sos fills dels aious, de cases, casals, terres etc., que posseïan en los adjacents <de> Cosp, en un lloc dit Pugo de Cherato, que afrontan de part de orient ab Frontenyà, de mitgjorn ab Palau de Roggés,¹⁶² de ponent ab Castell Abasindo¹⁶³ y de tremuntana ab lo bosch de

Ardericó. És feta a 11 de les chalendas de octubre, en lo any 9 del rey Lotario, que seria de nostre Senyor.¹⁶⁴ Littera R.//⁴⁶ ¹⁶⁵

Venda¹⁶⁶ feta per Joan Zazerra de Vilada a Bernat Ferrer de tres pessas de terra, en lo lloch Joans, en domini de Gibla, Abadia y Roset. Lletra E, n° 13.

Venda de Pere Baró a Bernat Ferrer de un molí ab una pessa de terra, en Vilada, en domini de la abadia, Lletra E, n° 14.

Lloasió feta per fra Berenguer, abat de la Portella, a Beatris Ferrer y a son marit, del mas de Vilada. Lletra E, n° 15.

Altra lloasió feta del mateix abat, a la mateixa Beatris Ferrer, també del seu mas de Vilada. Letra E, n° 16.

Permuta feta per Maria de Prat Inferior de Vilada, en què confessa alguns drets a favor de la abadia. Lletra E, n° 17.¹⁶⁷

Una sentència entre Joan Eres, Anton Viladomar y altres sobre pretensions en terreno de Vilada. Letra E, n° 18.

Venda¹⁶⁸ que per 20 onzas de plata fa, en franch alou al monastir de la Portella, Bremondo Aienrici, sa muller Ermessendis y sa mare Guasca de tot lo domini que tenian en Sant Joan de Vilada, en la partida dita Gardilans, que afronta al orient ab la iglésia de Santa Maria de Borrada, a mitgdia ab lo riu Mardenscolo vel in Salga, a ponent ab la iglésia de Sant Joan de Vilada y a tremuntana ab la vila dita Rodgers. Feta a 2 dels idus de maig, anno 29 regnante Philipo rege. És carta de lletra E, n° 19, sac 3.¹⁶⁹//⁴⁷

Chatàlogo de las scripturas del monastir de la Portella

Saccus 4. Sub littera A

Olvan

Venda que fa Suracirio¹⁷⁰ al monastir de la Portella de duas pessas de terra y una vinya en la parròquia de Nostra Senyora de Olvan, en un lloch dit apendicio de Olvan, en una villa nomenada Porsals, que afronta la una pessa de terra, de una part, ab terra del mateix monastir y, de altra, ab terra de Bernard y, de altra, ab un torrent. Y la altra pessa afronta, de una part, ab terra de Alerix, de altre part, ab terra de Santa Maria y, de altre, ab lo camí. Y la vinya que està en lo torrent d'en Pujó afronta, de una part, ab vinya de Arnall y, de altra, ab vinya de Angela y, de altre, ab un torrent. Fet en lo any 6 del rey Enrico, que seria de nostre Senyor 1036. És carta de lletra A, n° 1.¹⁷¹

Donació que fa Ramon de Serdanyola al monastir de la Portella de la tasca y alou franch que té sobre lo mas de Serdanyola, de la parròquia de Olvan, ab obligació de què lo hajan de sepultar en lo cementiri del monastir y fer participant de totas las missas y obras pias que y faran en ell. És fet en lo any 1220. És carta de lletra A, n° 2.¹⁷²

Una donació que fa Ramon de Serdanyola a Berenguer Molner del seu mas de Serdanyola en alou franch.^{//48} Fet a 8 de las chalendas de abril del any 1246. És carta de lletra A, n° 3.¹⁷³

Venda que fa Berenguer Molner y los seus al abat de la Portella dels masos de Sardenyola y de Mirabioles, en la parròquia de nostra Senyora de Olvan, y del honor de un quint de tots splets que-s rebian en los honors de la Donzell. Fet en franch alou y domini directe. Fet a 6 de las chalendas de juny, any 1274. És carta de lletra A, n° 4.¹⁷⁴

Regonexensa que fa lo abat de la Portella a Berenguer Garau, donat del monastir, perquè per ell y ab sos diners havia comprats los massos de Serdanyola, Mirabioles o Miralles y lo quint del Donzell, en la parròquia de Olvan, tot lo qual diu està en domini directe del monastir de la Portella. Y després, ab lo mateix acte, lo Berenguer Garau, donat de la Portella, fa donació de totas las ditas cosas al monastir ab tal pacte que lo abat y haja de posar un monjo que ho administri, per al qual vol sia la quarta part de lo que s'i cullirà y que las altras tres sian gastadas en què lo Dijous Sant sien recullits tretze pobres en lo manastir y sustentats honestament. Fet a 10 de las chalendas de setembre del any 1275. És carta de lletra A, n° 5.¹⁷⁵

Donació que fa Bernat Sabater al monastir de la Portella del mas Fulià y de una vinya y té una anomenada Roca Rodona, en la parròquia de Olvan, en franch alou, ab càrrech que quiscuns anys hagen de recullir, lo Dijous Sant, en aquest monastir, tretse pobres y los hagen de donar a cada un de ells una lliura de pa, una justa de vi y una justa de favas y rentar-los los peus y las mans. Y ne vol que-s fassa ab los rèddits de la vinya y terra de Roca Rodona y per los masos.^{//49} Vol que lo die de son òbit li'n sia fet bé y unas vespras, matinas y missa, ab candelas als altars, y als qui faran los officis y absolta al seu vas, en lo sementiri. Fet a 4 de las nonas de maig del any 1284. És carta de lletra A, n° 6.¹⁷⁶

Venda que fa Arnau de Condeminas a Bernat Rulls de unas vinyas que estan en Roca Rodona, parròquia de Olvan, y afrontan ab lo mateix venador y ab lo camí que va a Berga, y confessa que estan en alou de la Portella y que fan tasca y dècima. Fet a las chalendas de mars del any 1285. És carta de lletra A, n° 7.¹⁷⁷

Donació que fa dona Thomasa, muller de Dⁿ Ramon de Guàrdia y filla de Dⁿ Berenguer de Portella y de dona Elisendis de Portella, al monastir de Sant Pera de la Portella de totas las dècimas que ella rebia en tota la parròquia de nostra Senyora de Olvan, juntament ab lo mas de Casses, en la mateixa parròquia, ab tot lo domini que y tenia y en lo feudo que Guillem de Vall tenia per ella en la mateixa parròquia, ab càrrechs que ha de ser per compliment de una capellania que son pare havia fundada en lo mateix monastir, en lo altar de Sant Nicolau, y per un aniversari que son pare se havia fundat en lo mateix monastir, en lo die de son òbit, lo qual vol que-s celebra com son para <h>o havia ordenat en son testament, etc. Vol més y ordena que, per lo die de son òbit de dita senyora, quiscun any li sia celebrat un aniversari, en lo mateix monastir de la Portella, per lo abat y monjos, y tants que entre tots sian deu sacerdots que li canten y celebren missas per la sua ànima y fassen absoltes devant lo altar de Sant Pere, vestits ab hornaments sacerdotals y tenint candelas en las mans y que acabat assò,^{//50} vagen prossecionalment a la sepultura de son pare y fassen allí absoltes. Y que a cada un dels sacerdots los sian donats dotse diners y de menjar honradament. Y lo cendemà fassen altre aniversari de la mateixa manera, de tal modo que entre los dos dies se li celebren y canten vint missas quiscun any y en dit monastir.

Vol més y ordena que quiscun any, per lo die de son òbit, sien recollits en lo monastir sinquante pobres y que a cada un d'ells los sia donada una lliura de pa de forment y una justa de vi y dos maneras de vianda y que, a los sinquante pobres, los sian repartidas cent alnas de cànem per camisas, lo qual vol tot sia així complit de ditas dècimas y dels rèddits de Vallformosa, que son pare havia deixada al monastir per la institució de la sua capellania y aniversaris.

Vol, així mateix, que sia instituïda una capellania en la capella de Sant Nicolau y que qui la tindrà celebre cada die missa, per la ànima de son pare y sua, y que lo tal capellà sia monjo. Fet a 7 de las chalendas de novembre del any 1285. És carta de lletra A, n° 8.¹⁷⁸

Regonexensa que fa lo abat de la Portella a dona Thomasa de què lo monastir de la Portella té per ella, per donació y establiment, las dècimas de Olvan, mas de Cases y domini del feudo que per ella tenia Guillem de Vall, en la mateixa parròquia, ab càrrech de què li havian de donar, per espay de trenta anys, a ella mateixa o a qui ella volgués, quatre-cents sous, lo qual lo abat promet complir y dóna per fermanses Ramon de Minoves, Antoni Torrens, Romeu de Cases, Romeu Saquet, Romeu de Cudine, Pere Puigcugul, Bernat Soler, Ramon de Serdanyola, Pere de Palacios y Arnau de Casamijana, los quals diu li eran hòmens propis al abat. //⁵¹ Fet a 7 de las chalendas de novembre, any 1285. És carta de lletra A, n° 9.¹⁷⁹

Confirmació que fa Pons de Guàrdia, fill de Dª Thomasa y senyor del castell de Guàrdia, al monastir de Sant Pere de la Portella de la donació que sa mare, Dª Thomasa, havia feta al dit monastir de tota la dècima que pretenia en tota la parròquia de Nostra Senyora de Olvan y del mas de Cases y del domini que tenia sobre del feudo que Guillem de Vall per ella tenia en dita parròquia, renunciant tots sos drets en dit monastir. La qual donació diu que sa mare havia feta per compliment de una capellania que Dⁿ Berenguer de Portella, pare de dita Dª Thomasa, havia fundada en dit monastir, en lo altar de Sant Nicolau, y per un aniversari que lo mateix Berenguer de Portella havia fundat en la mateixa iglésia per al die de son òbit, quiscun any, y que fossen recullits sinquante pobres, després del die del òbit de Dª Thomasa, en dit monastir. Fet a 3 dels idus de febrer del any de 1295. És carta de lletra A, n° 10.¹⁸⁰

Un establiment que fa lo abat de la Portella a Arnau de Cassellas del mas Salvador, en la parròquia de Olvan. Fa tasca, dècima y quatre sous de sensos quiscun any. Fet a 3 de las chalendas de desembre¹⁸¹ del any 1301. És carta de lletra A, n° 11.¹⁸²

Un memorial que lo procurador de la Portella presenta devant los mermesors de Dⁿ Bernat Guillem, senyor de la Portella, referint los agravis que dit senyor havia fets a son monestir, en què se fa menció de què las dècimas de Olvan són nostras per la donació de Dª Thomasa y de què lo castell de la Quar és nostre per camvi fet de dit castell ab altre que lo monastir ne donà als senyors de Gironella, y apar deu ser lo de Gironella, y que en lo castell de la Quar y tenim un sester de ordi de censos y lo delme. Y per lo mateix acte //⁵² apar que los senyors de Gironella deuen

pagar al monastir, quiscun any, de sensos un parell de gallinas, per un tros de terra que ocuparen al monastir en la parròquia de Olvan, devant la vinya dita del abat, y fer-li'n tasca y dècima. És feta a 12 de las chalendas de desembre del any de 1322. És carta de lletra A, n° 12.¹⁸³

Venda que fa Berenguer de Deu a Berenguera sa Mesada de uns sensos de onse sous que tenia sobre unas vinyas y terras de la parròquia de Olvan, que diu y confessa que són en alou del monastir de la Portella. Y las posseïa Bernat de Deu. Fet a 4 de las chalendas de abril, any 1324. És carta de lletra A, n° 13.¹⁸⁴

Donació de una pessa de terra en la parròquia de Olvan, que fa Bernat de Minoves a una filla sua, en lo pla de Minoves, y diu que està en alou del abat de la Portella y que fa tasca y afronta de una part ab lo camí que va a Berga o al pont de Oroniu, des de lo mas de Minoves, y de altre ab un aregall y de altre ab lo torrent de las Comellas y de altre així com divideix los honors d'en Rovira y d'en Maya. Feta a 10 de las chalendas de juliol del any 1324. És carta de lletra A, n° 14.¹⁸⁵

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella a Guillem Huguet de totas las terras que tenia del mas Torrents, en la parròquia de Olvan, salvats los drets dominicals. Fet als dies¹⁸⁶ de maig 1331. És carta de lletra A, n° 15.¹⁸⁷

Una confessió que Berenguer de Casaferrera y Puig Cugul, de la parròquia de Olvan, fa al abat de la Portella de home propi. Feta a 16 de las chalendas de febrer del any 1338. És carta de lletra A, n° 16.^{188//53}

Remissió que fa lo abat de la Portella a Jaume de Serdanyola de las demandas que li podia fer per rahó de haver succeït ab intestato a un germà seu en lo mas de Serdanyola, de la parròquia de Olvan. Feta a 13 de las chalendas de novembre del any de 1339. És carta de lletra A, n° 17.¹⁸⁹

Permuta que fan lo abat de la Portella y lo rector de Olvan donant lo abat al rector un parell de pollastres que li feya de sens Guillem Uguet, de la parròquia de Olvan, y donant lo rector al abat una pessa de terra o pati, en la sagrera de Olvan, prop lo celler del abat. Fet a 12 de las chalendas de agost del any 1339. És carta de lletra A, n° 18.¹⁹⁰

Venda que fa Jaume <...>¹⁹¹ al abat de la Portella de uns sensos de tres sous y quatre diners, que rebia sobre la vinya y terras de Joan Mercurio,¹⁹² en la parròquia de Levaneras, que

diu estan en alou del mateix monastir. Y també li ven un sens de un parell de gallinas y tots los drets que tenia sobre lo mas de Bernat Minoves y lo mas de Zavila de la parròquia de Olvan. Fet lo die antes de las chalendas de setembre, any 1344. És carta de lletra A, n° 19.¹⁹³

Altre venda que fa Jaume Boixó al abat de la Portella de uns sensos de un parell de gallinas que ell rebia quiscun any sobre dos trossos de terra del mas de la Vila, de la parròquia de Olvan. Y diu són en alou del mateix abat. Lo un tros se diu Querol y afronta, per duas parts, ab lo mas de Minovas y, per altre, ab lo camí públich; lo altre tros se diu la feixa de Coscó, que afronta de totas parts ab lo mas de Minovas. Fet a las nonas de agost del any 1344. És carta de lletra A, n° 20.^{194//54}

Remissió que fa lo abat de la Portella a March de Condeminas de tot lo que li podia dèurer per rahó de haver venut lo seu mas de Condeminas, de la parròquia de Olvan, que diu està en alou de la Portella. Fet a 12 de las chalendas de maig del any 1344. És carta de lletra A, n° 21.¹⁹⁵

Un establiment que fa lo procurador de la Portella a Bernat Borredenblo¹⁹⁶ de una feixa de terra del mas Condeminas, en la parròquia de Olvan, que està en alou del monastir, en un lloch dit lo Vinyent, la qual feixa està al mitg de altres duas que són del alou de Gr. de Gironella y afronta yn tenedone d'en Déu, ab una gallina de sensos y fa tasca. Fet a 13 de las chalendas de mars, any 1349. És carta de lletra A, n° 22.¹⁹⁷

Un establiment que fa lo procurador de la Portella a Jaume Vicens, de la segrera de Olvan, de una bonada¹⁹⁸ de terra del mas de Condeminas, que està en alou del monastir de la Portella, en la parròquia de Olvan, que afronta ab los casals del mateix mas y ab lo tenedone seu y, per altre part, ab lo residuo del tenedone del mateix mas, a hont y ha una riba grossa y, de altre part, ab una feixola que està entre lo camí que va de Biure a Berga y de la dita banada de terra y, de altre part, yn tenedone del mas de Bonfills y en lo tenedone del mas de Boquets. També li estableix altra bonada de terra que lo mes era plantada de vinya de pertinèncias del mateix mas Condeminas, la qual afronta ab lo mateix camí y, per duas parts, en tenedone del mas de Bonfills y, per altre part, ab lo camí que va de Olvan a Gironella. Fa tasca y deu sous de sensos. És fet als idus de abril del any de 1350. És de carta de lletra A, n° 23.¹⁹⁹

Venda que fa Dⁿ Pere y lo noble senyor Galceran de Pinós, senyor dels honors de Pinós, de Portella y de //⁵⁵ Lussà, al abat de la Portella de la tasca, part de las dècimas de la parròquia de Olvan, que ell y los seus antepassats y tenian en alou franch, dient que las altres duas ja las posseïa lo monastir. Y així mateix li ven tots los alous y domini directe que los senyors de aquestas baronias tenian, en la mateixa 3ª part a hont tenia las dècimas, per preu de vint millia sous, que de tot li promet estarà evicció y a las lites que sobre assò los podran mōurer y a tots gastos y despeses, ab especial obligació de las dècimas y fruyts que té en lo terme del castell de Roset y ab general de tots los béns. Fonch feta en lo castell de Gironella, a 11 de abril del any de 1371, en poder de Huguet de Ortigiós, notari de Berga. És carta de lletra A, n° 24.²⁰⁰

Unió y incorporació que lo bisbe y capítol de la Seu de Urgell fan ab lo monastir de la Portella de la parròquia de Nostra Senyora de Olvan y rectoria, ab tots sos drets y moluments, dècimas y primícias que acostumava rèbrer, ab reservació de la canònica obediència y reverència, visitació, subsidis y altres drets episcopals y deu sous de censal. És feta a 1 del mes de desembre de any 1378. És carta de lletra A, n° 25.²⁰¹

Creació de balle en persona de Antoni de las Casas, que fa lo abat de la Portella per cobrar las dècimas que li fan en lo Van.²⁰² Feta a 11 del mes de febrer del any 1389. És carta de lletra A, n° 26.²⁰³

Confessió que fan Pere Teylla, Pera Mas, Barthomeu Minoves, Barthomeu Balleró y Jaume Codina, de la parròquia de Olvan, de hòmens propis del abat de la Portella. Feta lo últim de febrer del any 1437. És carta de lletra B, n° 25, que va en lo sach segon perquè té cosas que tocan allí.^{204//56}

Concòrdia que feren lo abat de la Portella y lo prior de Valllaure, per la qual expectan al abat las dècimas del mas Artigós y del Maset de la Riera, en la parròquia de Olvan. Feta a 25 de juny del any 1573. És carta de lletra B, n° 28, que va en lo sach segon perquè té cosas que espectan allí.

Actes de la provisió de la rectoria de Olvan, per a la qual presenta lo abat de la Portella a Carlos Sorribas. Feta en lo any de 1580. És carta de lletra A, n° 27.

Das sentèncias que obtingué lo abat de la Portella contra los possessors del mas Foyà, en rahó de haver de pagar un lluïsmo

per una transportació que y havia haguda de dit mas, que està en alou de dit senyor abat. Dades en la cort del official, la una a 16 de juliol y la altre als 5 de agost, la primera en lo any 1596 y la última lo any 1598. És carta de lletra A, nº 28.

Concòrdia entre los hòmens de Olvan y lo abat de la Portella en què dits hòmens prometen al abat de què capbrevaran tot lo que tenen en alou de son monastir y pagaran lluïsmes, tascas, dècimas, etc. Fonch feta a 7 de febrer del any 1610. És carta de lletra A, nº 29.

Un capbreu que y ha una confessió de Barthomeu Ballaró, que confessa tenir en domini del abat de la Portella lo seu mas Ballaró y lo mas Puigcugul, y que lo mas Ballaró afronta, de orient, ab lo mas de la Pere, a mitgjorn, ab lo mas de la Badia, de ponent, ab honor de la Charitat y, de tremuntana, ab lo mas Castelló y ab lo mas de la Tor. Així mateix, li confessa sis feixas de terra que són de espectàncias dels mateixos masos Ballaró y Puigcugul. La primera està prop del mateix mas Ballaró y afronta, de orient, ab lo camí que va del mas a Olvan y, de mitgjorn, ab la aygua que ve de Vall-llaura y que va a Gironella, de ponent,^{//57} ab lo camí que va de Gironella a Ripoll, de tremuntana, ab lo camp de la abadia, y del primer camp són las quatre afrontacions.

La segona que se diu lo hort y afronta, de orient, ab la casa de la Tina y, a mitgjorn, ab la abadia, de ponent, ab en Soler y, de tremontana, ab lo mateix confessant.

La tercera se diu de Puigcugul y afronta, de orient, ab lo camí que va de Olvan a Ripoll, de mitgjorn y de occident y tremuntana, ab lo mateix confessant.

La quarta se diu Coromina y Camp de la Font, que afronta, de orient, ab la Pere, de mitgjorn, ab lo mas Castelló, de ponent, ab lo mas Soler, de tremuntana, ab lo camí que va de la sagrera de Olvan a Vallaura.

La quinta se diu la Coromina de Puigcugul y afronta, de orient, ab lo honor d'en Pujol, de mitgjorn, amb Bellsolà, de ponent y tramuntana, ab en Quet.

La sisena se diu lo Mayol de Puigcugul, que afronta, de orient, ab lo camí que va de Gironella a Ripoll, a mitgjorn, ab lo mas de la Riba, de ponent y tremuntana, ab lo meteix confessant, y diu que fa vint-y-un diner de sensos, sis quarteras de civada y tres jovas al batlle y fa tasca. És fet a 3 de juliol del any 1563. És carta de lletra B, nº 32. Està en sach segon, que convé plagar.

Una confessió que fa Ramon de Jaulans, de què té en alou y domini de la Portella, en la parròquia de Olvan, una pessa de terra dita la Cervera, que termena de totes parts ab lo honor de Tressera. És fet en lo any de 1341, en lo capbreu de Sagàs, que és lletra C, n° 15, y va ab lo sach segon.²⁰⁵

Un capbreu de Olvan, Llavaneras, Gironella, Puig-reix y Cerreras, fet en lo any 1347. És de lletra A, n° 30.²⁰⁶

Pasa pàg. 62.²⁰⁷ //⁵⁸

Sant Martí de Levaneras²⁰⁸

Saccus 4. Levaneras sub littera B

Donació que fa <...>,²⁰⁹ sacer, al monastir de Sant Pere de la Portella, dit de Frontinyà, de tots los honors de alous, cases, casal, terras etc., que tenia en el apendicio de Berga o en la parròquia de Sant Martí de Levaneras o en lo lloch dit Monte-ros o en Tàpias o en Campfranch, lo qual afronta, de part de orient, en al riu que discorre, per meridie y de mitgjorn, de la mateixa manera ab lo mateix riu, de ponent, ab lo riu de Llobregat y, de tremuntana, ab lo Bruguer o en alou de Sant Llorens. És fet a 4 de los idus de juny, any 21 del rey Filipo, que seria de nostre Senyor 1082. És carta de lletra B, n° 1.²¹⁰

Venda que fa Berenguer Bertran a Guillem Mercer de una tasca y sensos de duas gallinas sobre una pessa de terra del mas Mont-ros, en la parròquia de Sant Martí de Levaneras, la qual diu que està en alou del monastir. Feta lo dia abans de las nonas de maig del any del Senyor de 1281. És carta de lletra B, n° 2.²¹¹

Lloació y aprobació que lo abat de la Portella fa a Jaume Graner de Berga de uns sensos de un parell de gallinas que havia comprats de Guillem Marcer, sobre una bonada de terra que era de Pere la Tor, en lo mas de Mont-ros, de la parròquia //⁵⁹ de Levaneras, lo qual diu que està en alou del monastir. Fet a 11 de las chalendas de juny del any 1308. És carta de lletra B, n° 3.²¹²

Confessió que fa Joan Prat de Berga de què, en la parròquia de Levaneras, té una pessa de terra y una vinya que, per una part, afronta ab lo honor de na Iserna, ab altre part, ab lo honor de Pere de Porsolís, per altra, ab lo honor de Pere Palanca y, per altra, ab lo honor de Marcés. La qual vinya y terra diu està en alou del monastir y fa tasca. Fet a las nonas de agost, any 1327. És carta de lletra B, n° 4.²¹³

Venda que fa Joan Boixó a la Portella de sensos de 3 sous y 4 diners, que rebia sobre la vinya de Joan Mercario,²¹⁴ en la parròquia de Llevaneras, la que diu està en alou del senyor abat. És feta lo die abans de las chalendas de setembre, any 1344. És carta de lletra A, n° 19, està en lo sach A, perquè conté cosas que tocan a la parròquia de Olvan.²¹⁵

Sant Martí de Puig Reig

Saccus 4 de Puig-reig sub littera C

Venda que fa Adrovaris a Borrell de uns alous, casas, casals, terras, etc., que diu <que> té en el apendicio de Sant Martí de Puig-reix, en un lloch dit Crusells, que de una part afrontan ab lo Claper, de altre ab la Guàrdia, de altre ab casa de Guillem Guix, de altre ab lo Campderdó, ab tal que hage de fer tasca al monastir de la Portella y duas lliuras de cera. Y hau deixa en alou del dit monastir. Feta a 2 dels idus de febrer, en lo any 5 del rey Enrico. És carta de lletra C, n° 1.^{216//60}

Una lloació y nova concessió que fa lo abat de la Portella a Pere Puig de Gamissans, del mas de Archinibaldes, en la parròquia de Puig-reix, que està en domini directe del monastir. Fa tasca y 16 diners de sensos. Fet a 8 de las chalendas de agost del any 1306. És carta de lletra C, n° 2.²¹⁷

Un establiment que fa Berenguer de Gamissans a Pere Clerge, de la parròquia de Puig-reix, de una barquera de terra que tenia en lo mas de Archinibaldes, lo qual diu que està en alou de la Portella, que afronta a solixent ab Llobregat y de ponent ab un eregall que corre quant plou, entra lo mas Vilanova y lo mas Archinibaldes y entra en Llobregat, y de tremuntana ab un single qui parteix la barquera y va al camí públich y entra a la Coll, en Llobregat. Feta a 5 de las chalendas de agost, del any 1311. És carta de lletra C, n° 3.²¹⁸

Una lloació y confirmació que fa lo abat de la Portella a Sibília de Puig, de Gamissans, del mas Archinibaldes. Fa tasca y redelme y nou sous de sensos. És fet a 7 dels idus de octubre del any del Senyor 1346. És carta de lletra C, n° 4.²¹⁹

Un capbreu en què y ha una confessió de alguna bosca,²²⁰ que confessa tenir en domini del abat de la Portella lo mas Casamitjana, que afronta, de orient, ab Llobregat, de mitgjorn, ab un torrent y bosch dit dels Molins, de ponent, ab lo mas Bosch

y ab lo mas Murulls, de tremuntana, ab Solanllonch. Fa de sensos 4 sous y duas gallinas, dècima y primícia. Fet a 16 de abril 1563. És carta de lletra B, n° 32, va en lo sach segon que convé a la Quar.//⁶¹

Sant Pere y Sant Pau de Cacerras

Saccus 4. De Cacerras sub littera D

Venda que fa Dn. Ramon de Portella, fill y hereu de Dn Bernat de Portella, al monastir de la Portella de tots los honors, alous, massos, pcessions y drets etc. que ell y son pare y los senyors de la Portella podian tenir en las parròquias de Sant Pere y Sant Pau y Santa Maria de Antiquitatibus, del terme de Cacerras. Ven-o tot en franch alou per preu de 140 unsas de or y diu són en las mesadas d'en Casamitjana, d'en Ramon Martí, Bernat de Sant Pere, lo mas Vilaclara, lo mas d'en Forroll y lo mas d'en Barbats. Fet a 6 de las chalendas de octubre del any 1245. És carta de lletra D, n° 1.²²¹

Venda que fa Pere de Olsina a Pere de Solallonch del mas de las Planes, en la parròquia de Santa Maria de Antiquitatibus, lo qual confessa estar en alou de la Portella y que li fa tasca, delme y primícia. Fet en setembre del any del Senyor de 1361. És carta de lletra D, n° 2.²²²

Acte de sagrament y homenatge que Pere de Solallonch fa al abat de la Portella, de què li és home propi, y lo mateix fa Guillem de Casamitjana, per rahó de sos masos, que diuen tenen per dit senyor abat de la Portella. És feta a 6 del mes de maig del any del Senyor de 1367. És carta de lletra D, n° 3.²²³

Ramon²²⁴ de Sancto Hugo²²⁵ y sa muller Agnès donan a la Portella son fill y lo mas dit Lothuès, que a la mare havia donat son pare Arnaldo de Ponts, y també donan a la Portella 3 parells de capons de sens, que rebian en castro de Vultregano, in manso de Grad.²²⁶ En lo novembre de 1170. Sach 4, D, núm. 4.//⁶² ²²⁷

Venda²²⁸ a favor de Solallonch de dos trosos de heretat, en Caserras, de domini directe de la abadia. D, n° 4.²²⁹

Remició feta a Pere de Solallonch de Caserras per a què pugan anar a viurer a hont vulle, que li concedeix fra Francisco, abat de la Portella. D, n° 4, sach 4.²³⁰

Reducció dels sensus de Roca Rodona de Olvan feta per fra Joan, abat de la Portella, a favor de Miquel Pont, a un diner de tasca y 49 de sensus. A, n° 31, sach 4.

Venda de dos trossos de terra, en la parròquia de Olvan, en la partida dita Casapaula, feta a Bertran de Belsolà, en domini directe de la abadia. A, n° 32, sach 4.²³¹

Establiment de una pesa de terra del mas Franchs, de domini directe de la abadia, que fa Guillem de Franchs a Guillem. n. A, n° 33, sach 4.²³²

Remició de varias servituts que fa a los vassalls lo senyor de la baronia de Olvan y Gironella. A, n° 34, sach 4.²³³

Reducció de tascha feta per fra Francisco, abat de la Portella, per una pessa de terra que Pere Sala poseïa en la parròquia de Olvan, en la partida dita Ravals. A, n° 35, sach 4.

Provicció feta per lo abat de la Portella, per commició del senyor il·lustríssim bisbe de Vich, sobre vàrias preeminèncias corresponents al capellà que regia la parròquia de Olvan y que debia gorar²³⁴ en la iglésia de Gironella, en lo juny de 1310. Sach 4, A, n° 36.^{235//63}

Cathàlogo de las scripturas del monastir de la Portella

Saccus 5. Forcimanya, sub littera A.

La quadra de Forcimanya, en la parròquia de Sant Martí de Serrayme, són alous de la Portella.

Venda que fa Bertran de Lluerteras al abat de la Portella de la quadra de Forcimanya, en la parròquia de Sant Martí de Serrayme, en què li ven totes las dècimas, tascas, alous, domini directe y altres qualsevols drets que allí tenia, y en lo mas Garriga, parròquia de Vinyó, y, així mateix, una casa y torre que allí tenia, tot lo qual li ven en franch alou, y així mateix li transfereix qualsevol domini que ell tingués en la capella de Furcimanya, Nostra Senyora, la qual diu que sos predecessors ja tenian donada en aquest monastir. Fet als idus de setembre del any 1214. És carta de lletra A, n° 1.²³⁶

Una confessió que fa Bernat de Talamanca al abat de la Portella de la quadra de Furcimanya, que havia feta de Bertran de Lluerteres. Fet a 2 dels idus de octubre del any de 1216. És carta de lletra A, n° 2.²³⁷

Establiment que fa lo abat de la Portella a Pere Oliveras, Ramon Ferrer,²³⁸ Guillem Lluser²³⁹ y Salvador Gavarresa, hòmens propis de aquest monastir, del mas de la Plana o mas Perer, de la quadra de Fuscimanya, en la parròquia de Serrayme, en domini

directe de dit monastir, lo qual de orient afronta ab un single y de ponent y mitg//⁶⁴jorn ab lo camí públich que va de la iglésia de Santa Maria de Fuscimanya al mas Gavarresa, fins al corigal²⁴⁰ y baixa de plana an-an Comellas. Lo qual mas los sobredits se reparteixen entre si, ab tal que lo Oliveras fassa de sensos, per la sua part, quatre diners y un mitg dotsè de blat al batlle y tasca y dècima de tots fruyts, y lo Salvador Gavarresa que fassa tasca y dècima y deu diners y un dotsè de blat al batlle, y Ramon Fuster, per las suas parts, tasca y dècima. Y de lo que està a l'altre part del torrent de Gavarresa, que donen la sexta part de tots fruyts cada un de ells y vuyt diners de sensos y cada un de ells mitg dotsè de blat al batlle. Fonch fet a 16 de las chalendas de agost del any 1288. És carta de lletra A, n° 3.²⁴¹

Una sentència que uns àrbitres del bisbe de Vich y del abat de la Portella donaren contra del rector de Serrayme, llevant-li la capella de Nostra Senyora de Forcimanya, posant en pcessió de ella a un procurador del abat de la Portella y, a més de dita capella, de totas sas espectàncias y manant a la donada que estava allí que lo obeís, servís. Fet lo die abans de las chalendas de juliol, any 1383.²⁴² És carta de lletra A, n° 4.²⁴³

Confessió que fa Barthomeua, donada de la iglésia de Nostra Senyora de Forcimanya, de què la té y posseeix per lo abat de la Portella. Feta a 6 dels idus de setembre del any de 1303. És carta de lletra A, n° 5.²⁴⁴

Altra confessió que fa la mateixa Barthomeua, donada de Forcimanya, retificant la primera y confessant de nou que té aquella iglésia per lo abat de la Portella, al qual promet obediència y dar satisfacció de las casas de aquella iglésia. Feta a 14 de las chalendas de janer 1303. És carta de lletra A, n° 6.^{245//65}

Una sentència dada per lo bisbe de Vich contra del rector de Serrayme, que pretenia que la iglésia de Santa Maria de Forcimanya era de son personal, y declara lo bisbe que no era sinó del abat de la Portella y que no devia pagar serts drets que lo rector pretenia per lo mateix bisbe. Dada a 16 de las chalendas de febrer del any 1309. És carta de lletra A, n° 7.²⁴⁶

Un establiment que fa lo abat de la Portella a Ramon Siccari de una casa ab un hort y un tros de terra, tot lo qual està en alou de la Portella, en què solia habitar la Barthomeua, donada de Nostra Senyora de Forcimanya, la qual afronta ab la iglésia y ab lo saller d'en Guillem Gibert y ab una sort de terra del mateix

Gibert y ab los camins públichs. Fa tasca y dècima de tots esplets y de sensos un parell de gallinas. És feta a 19 de las chalendas de janer, any 1310. És carta de lletra A, n° 8.²⁴⁷

Remissió que fa lo abat de la Portella a Berenguer Gibert, hereu del mas Gibert, de la quadra de Forcimanya, de tots los drets que li podia dèurer per rahó de haver succehit en dit mas. Fet a 11 de las chalendas de mars, any 1349. És carta de lletra A, n° 9.²⁴⁸

Confessió que fa al abat de la Portella Bernat Segarriga, de la parròquia de Vinyó, y Guillem Gavarresa, hereu del mas Gavarresa, y Pere Sicart y Maria, hereus del mas d'en Donat y d'en Fuster, y Guillermoneta se Olivera, de la parròquia de Serrayme, de què són hòmens propis de aquest monastir. Fet a 11 de las chalendas de mars del any 1349. És carta de lletra A, n° 10.²⁴⁹

Regoneixensa que Ramon Gavarresa fa de la quadra de Forcimanya al abat de la Portella, de què li és home propi. Fet a 11 de las chalendas de mars del any 1349. És carta de lletra A, n° 11.^{250//66}

Venda que fa Joan Pere de²⁵¹ Oliveras a Pere Donat, alias lo Sicart, de la parròquia de Serrayme, de uns drets de brasarge²⁵² que li feyan per rahó de unas terras que són dellà lo torrent de Garfiguera y són de honors del mas Llobet y del mas Sicart y del mas Fuster, de la parròquia de Serrayme, las quals diu que estan en alou del abat de la Portella y fan la dècima al senyor de Vinyó. Fet a 7 del mes de agost de 1360. És carta de lletra A, n° 12.²⁵³

Establiment que fa lo abat de la Portella a Guillem Gibert, de la quadra de Forcimanya, de un tros de terra que és devall del mas Fuster, que afronta ab las casas de Bernat Fuster y ab lo camí públich. Així mateix, li estableix altre tros de terra que està en la costa de la Font, que afronta ab los honors de Bernat Fuster y ab un torrent. Fan tasca y delme. És feta a 4 de las chalendas de janer, l'any 1304. És carta de lletra A, n° 13.²⁵⁴

Un capbreu que féu en lo any 1538 dels enfiteates²⁵⁵ de la quadra de Forcimanya, en lo qual confessan Joan Rocas Albas, que té en domini de la Portella lo mas Gibert, lo qual afronta de orient ab lo mas Fuster, de mitgjorn ab lo camí que va a Sallent, de ponent ab la iglésia de Nostra Senyora de Forcimanya y de tremuntana ab lo mas Donat. Y altras terras del dit mas, que afrontan de orient ab terras del mas de Gavarresa ditas la

Collada, de mitgjorn ab terras del mas Oliveras, ditas lo Collet de la Comella, de ponent ab una pessa de terra dita la Guàrdia del mas Llobet, la qual pessa de la Guàrdia afronta ab la montanya d'en Solà de Sallent al vessant del aygua, de tremuntana ab una pessa de terra dita lo Frontell y ab altra pessa de terra de Pere Sant Martí dita Calapatar. Fa de sensos 6 sous y quatre diners, duas gallinas, delme y un setsè de blat al batlle. Fol. 2.//⁶⁷

Així mateix confessa tenir lo mas Fuster, que afronta de orient ab lo torcular del mas Gibert, a mitgjorn ab lo mateix mas Gibert, de ponent ab lo farraginal del mas Gibert, que està prop de la iglésia de Forcimanya, y de tramuntana ab lo farraginal del mateix mas Gibert, que està prop del mas Fuster. Y altrás terras de dit mas, que afrontan de orient ab lo torrent de Garfinyera, de mitgjorn ab la vinya del mas Gibert dita la Vinyola, de ponent ab la costa devant la iglésia de Fussimanya y, de tremuntana, ab la vinya del mas Gibert. Fa de sensos quatre gallinas, dos sous y deu diners, una quartera de forment, dos quarteras de espelta y delme dels esplets. Fol. 3.

Així mateix, confessa tenir lo mas Donat, que afronta de orient ab lo mas Gibert, a mitgjorn ab la hera del mas Gibert, de ponent ab la iglésia de Fussimanya, de tremuntana ab lo farraginal del mas Donat. Y terras de dit mas, que afrontan de orient ab la soleya dels Buchs del mas Gibert, de mitgjorn ab la hera dels pallers, de ponent ab lo camí de la Font, de tremuntana ab una feixa de oliveras del mas Gibert. Fa sensos dos gallinas, un sou y delme. Fol. 3.

Així mateix, confessa tenir lo mas Gibert, que afronta lo casal ab una feixa de oliveras del mas Gibert, de orient y de mitgjorn ab la iglésia de Forcimanya, de ponent ab lo camí que puja de Cabrianas y de tremuntana ab lo camí de la Font del mas Gibert. Y las terras de dit mas afrontan, de orient, ab la feixa d'en Ametller, y de mitgjorn ab la bacía²⁵⁶ dita Pou, de ponent ab lo camí que puja al pla y de tremuntana ab lo camí que va a Sant Martí. Fa de cens deu diners y, a més de això, fa delme. Folio 3.//⁶⁸

Així mateix, confessa tenir las terras del mas de la Plana devès tremuntana, ditas las Comellas, que afrontan de orient y de mitgjorn ab terras del mas Gavarresa y ab terras del mas Oliver, de ponent y tremuntana ab terras del mas Gibert, de las quals fa delme y tasca. Y també té altres terras del mateix mas de la Plana dellà lo torrent de Gavarresa, que afronta amb terra del

mas de Casanova, de orient y mitgjorn, y de ponent ab lo honor del mas Gibert y de tremuntana ab terras del mas Gibert. Y fa la setena de tots esplets per rahó de aquestos alous. Fol. 3.

Així mateix, confessa tenir lo mas de Rocas Albas, que afronta de orient ab terras del mas Llobet, de mitgjorn ab la costa del mas Gibert, de ponent ab un tros de la capella de Fussimanya, lo qual té lo mateix ab sens de un cortà de oli per la mateixa capella a la lluminària. Y així mateix confessa que lo abat de la Portella té la jurisdicció sivil en dita quadra de Fussimanya. Fol. 3.

Andreu Riucech confessa, en lo mateix capbreu, tenir en domini del abat de la Portella, en la quadra de Fussimanya, lo mas Oliveras per haver-la-y portat en dot sa muller Margarida, filla de Jaume Oliveras, y los casals del mas de la Plana y lo honor dit la Plana y una pessa de terra dita de Palau Bernat. Y afronta lo mas Oliveras, de orient, ab un torcular, de mitgjorn, ab una hera, de ponent, ab lo camí que va a la iglésia de Fussimanya, de tremuntana, ab lo terré y altras terras de dit mas, que afrontan de orient ab lo torrent de Gavarresa, de mitgjorn ab la riera de Gavarresa, de ponent ab lo torrent qui és entre las ditas terras y altras terras del mas de Rocas Albas, que possey a Pere Canet y de //⁶⁹ tremuntana ab lo single del Rocas Albas y ab una roca que divideix las terras del mas de Olivera y las de Rocas Albas. Fa una quartera de ordi, altre de forment, tres de espelta, tres sous y quatre <diners>, fa delme y mitg dotsè de blat al batlle. Y de la Plana fa dècima y tasca. Fol. 5.

Pere Casanova, així mateix, confessa tenir lo mas Gavarresa, en la quadra de Fussimanya, que afronta de orient ab la feixa de las Pareras, de mitgjorn ab lo riu de Gavarresa, a ponent ab lo honor de Gavarresa y ab lo torrent y, a tremuntana, ab terras del mas de la Plana. Fa de sens 18 sous y delme de tots sos esplets. Fol. 5.

Així mateix, confessa una pessa de terra dita las Pereras de Casanova, que part de ella està en la quadra de Fussimanya y part en lo terme de Vinyó, que afronta, de orient, ab los honors de Valentí de Riu-sech, a mitgjorn, ab lo riu de Gavarresa, a ponent, ab los honors del mas de Gavarresa y ab una pessa de terra del mas de Llobet prop lo torrent de Grafinyera y ab la hera de Cudinellas. Fa dos sous y vuyt diners de sens, una quartera de ordi, duas quarteras de espelta y fa delme. Fol. 5.

Així mateix, confessa que tenia terras del mas de la Plana, del single de la plana avall envès mitgjorn, que afrontan, de orient y mitgdie, ab los honors del dit Casanova y ab lo torrent de Grafinyera y ab honors del mas Fuster, de ponent ab Corrigal, de tremuntana ab lo dit single. Fan tasca y dècima y deu diners de sensos y un dotsè de blat al batlle, tots anys, per rahó de sas terras. Fol. 5.

Així mateix confessa que té y posseïx un tros de terra erma, que antiguament se deya lo Oliver del Abat, que de totas parts afronta ab lo mas //70 Gavarresa, del qual fa delme y sis diners. Folio 6.

Aquest capbreu passà en poder de mossèn Andreu Sala, notari de Manresa, en lo any 1538. És de lletra A, n° 14.

Altre capbreu dels mateixos enfiteotes de la quadra de Fusi-manya, fet en lo any 1610, en poder de Esteva Garriga notari de Cellent. És carta de lletra A, n° 15.

Sant Joan de Vinyó

Saccus 5. De Vinyó sub littera B

Concòrdia entre Pere Torre de mas Garriga y lo senyor de Vinyó, que al dit Pere de Torre li reste en franch alou lo mas Garriga. Feta als idus de novembre del any 1209. És carta de lletra B, n° 1.²⁵⁷

Venda que fan Pere de la Torra de Marlès y sa muller, Agnès, al abat de la Portella del mas Garriga en la parròquia de Vinyó, en franch alou, y de tot lo que per ells y posseyan Pera <i> Joan Gavarresa, Pere Oliveras, Pera Gibert, Ramon Fuster y Ferrer de Rocas Albas, y ab los molins de Gavarresa. Feta a las chalendas de maig del any 1219. És carta de lletra B, n° 2.²⁵⁸

Donació y cessió que fan al monastir de la Portella Elisendis de Tornemira y son marit de tots los drets que podian tenir ni pretèndrer en lo mas Garriga. Feta als idus de febrer del any de 1221. És carta de lletra B, n° 3.²⁵⁹

Cessió y renunciació que fan Arnau de Torre y Bernat, son germà, al monastir de Sant Pere de la Portella de tots los drets y accions que ells podian tenir ni pretèndrer //71 en lo mas Garriga, que son pare havia venut a dit monastir. Fet a 10 de las chalendas de juny del any 1238 y és carta de lletra B, n° 4.²⁶⁰

Establiment que fa lo abat de la Portella a Pere Riusech, de la parròquia de Artés, del mas de la Garriga, en la parròquia de Sant Joan de Vinyó. Fa onse sous de sensos y lo vintè de tots los fruyts. És fet a 7 del mes de maig del any 1412. És carta de lletra B, n° 5.²⁶¹

Valentí Riusech, de la parròquia de Artés, en un capbreu del any 1538, confessa tenir en domini del abat de la Portella lo mas Garriga, en la parròquia de Sant Joan de Vinyó, lo qual afronta de orient ab la riera de Gavarresa, de mitgjorn ab unas terras de Pere Casanovas, que afrontan ab lo torrent de Grafinyera, de ponent ab lo camí que va a Sant Martí, de tremuntana ab la serra y alou de Matamala. Fa onse sous de sensos, quiscun any, y vintè de tots fruyts. Folio 4.

Així mateix, confessa dos camps dits de las Pareras, que afrontan de orient ab honors del mas de la Garriga, de mitgjorn ab lo riu de Gavarresa, de ponent ab los honors de mas Fuster, de tremuntana ab terras del mas Garriga, ab un torrent enmitg, y fa de sensos tres gallinas. Fol. 4.

Així mateix, confessa duas sorts de terra prop los molins de Gavarresa y altra de pertinèncias del mas Donat, de las <que> fa delme. La una sort fonch del mas Gibert y afronta ab la altra sort. Y la altra pessa de terra afronta, de orient y ponent, ab lo riu Gavarresa y, de las altras parts, afronta ab honors de Rocas Albas. Y la altra pessa de terra afronta, de orient y mitgdia, ab lo riu de Gavarresa y, de tremuntana, ab lo honor del mas Riusech y, de ponent, també, y fa delme de tot sinó és del hort y de un tros de terra que se diu la coma de la Garriga, de a hont lo senyor de Vinyó //⁷² pren lo delme de tots fruyts. Fol. 4. És de lletra A, n° 14. Va ab las escripturas de Forcimanya en aquest sach.

Altra confessió de Joan Riusech, que confessa lo mateix mas Garriga y altras terras en directa senyoria del abat de la Portella. Feta a en lo any 1610, en poder de mossèn Esteva Garriga, notari de Sallent. És carta de lletra A, n° 15. Va en aquest sach ab las escripturas de Forcimanya. Pasa²⁶² a la plana 74.

Sant Pere del Mont y Sant Miquel de Gravalosa

Saccus 5. Del Mont y Sant Miquel, etc.

1. Un acte de donació de uns alous en lo comptat de Ausona, en lo apendici de Sant Feliu de Relad, en un lloch que diuen Asemort. Y afrontan de orient ab Puig de Socdadiba, a mitgjorn ab

lo riu de Gavarresa, de ponent ab Puig de Eulàlia, de tremuntana ab lo Pla Blaldet, etc. Lletra C, n° 1.²⁶³

2. Altre acte del priorat de Sant Saturní de Salifa,²⁶⁴ bisbat de Vich. Lletra C, n° 2.

3. Donació de Berenguer Puigvert de uns alous en Ardèvol. Lletra C, n° 3.²⁶⁵

4. Establiment de unas vinyas en lo terme de Pons. Lletra C, n° 4.²⁶⁶

5. Donació del mas Vall de Serpents, en lo comptat de Manresa, en lo terme del castell Lucio, parròquia de Sant Saturní, en un lloch dit Palau de Serpents o Vila Manchada. Lletra C, n° 5.^{267//73}

6. Una donació de uns alous y molins y moltas cosas en lo comptat de Manresa, en lo terme de castell Viciàna y de Monfalcó. Afrontan, de orient, ab lo alou de Folch Guillem, de mitgjorn, ab lo castell de Copons, de tremuntana, ab lo terme de Miralles y, de ponent, ab lo terme de Montfalcó. Més dóna altre alou en lo comptat de Ausona, en un lloch que se diu Maha Vihinor. Lletra C, n° 6.²⁶⁸

7. Donació que fan de un alou en uns camps, prop la iglésia de Sant Andreu de Vilaryoza, demunt de Castellserà, que afrontan de orient ab lo honor de Rexach, de mitgjorn ab lo honor de Ramon, de ponent ab lo camí públich y, de tremuntana, ab un torrent. Lletra C, n° 7.²⁶⁹

8. Carta de un alou de una casa situada en la sagrera de Santa Maria de Claret, que afronta²⁷⁰ ab la casa de Joan Masó y ab lo carrer. Lletra C, número 8.²⁷¹

9. Una vinya de Marsà de Manresa, en la parròquia de Sant Asiscle de Bages, prop de coll Berenguer. Està en alou de la Portella y ab serts sensos. Lletra C, n° 9.²⁷²

10. En sach 6 estan las escripturas de Planolas y Serdanya.

11. Venda²⁷³ de una casa en Santa Maria de Claret, feta per Joan Alzamora a Bernat Soler de Claret, que afronta ab Massó y ab lo carrer que, junt ab altra del venedor, feyan son senyor lo abat de la Portella una gallina de sens. A 13 de las calendas de abril de 1281. Lletra C, n° 11. Correspon al 8.²⁷⁴

12. Adaleti y son fill Gerardo venen al monastir de la Portella una pessa de terra per tres unzas de plata, en lo comptat de Urgell, en lo lloch de Ponts, a las nonas de desembre, anno 29 //74 regnante Philipo rege. Sach 5, n° 12.²⁷⁵

Donació²⁷⁶ de una vinya que fa Ramon al monastir de la Portella, en lo partit de Manresa, in loco Rivo de Sancto Fructuosso, a 2 de las chalendas de setembre, anno 2 regnante Aiganrrico rege. Sach 5, C, n° 13.²⁷⁷

Menasses, fèmina, y sos fills donen al monastir de la Portella un alou, en lo comptat de Manresa, in locum quem vocant Solaneles sive in termino de chastro vocato Pug de Màger, a 4 de las chalendas de agost, anno 1 regnante Leudovico iunioris. Sach 5, C, n° 14.²⁷⁸

Teudofredo dóna al monastir de la Portella una vinya en lo comptat de Manresa, en lo apendicio del Castell Galià, prop lo riu Llobregat, a 4 de las nonas de maig, anno 16 regnante Rodoberto rege. Sach 4, C, n° 15.²⁷⁹

Anton de Rocas Albas y sa muller, Agnès, venen dos pesas de terra, de pertinèncias del mas Gibert y Donat, que de orient y mitgdia terminavan ab lo riu Gavarresa, qual venda firmà per rahó de senyoria fra Francischo, abat de la Portella, en lo abril de 1046.²⁸⁰ Sach 5, C, n° 16.²⁸¹

Bernat Pere y sa muller fan donació al monastir de la Portella del mas Otgers, Caparrós y altres alous de concideració, que diu són en Sant Barthomeu del Grad (voldrà dir, tal vegada, del Grau), a 10 de las chalendas de abril, anno 18 regnante rege Ludovico iunioris. Sach 5, C, n° 17.²⁸²

Mas Garriga. Confessió que fa la senyora y comú de Vinyó de ser lo mas Garriga en domini de la Portella. A 10 de mars de 1403. Sach 5, B, n° 6.^{283//75}

Chatàlogo de las escripturas del monastir de Sant Pere de la Portella

Saccus 6. Planolas sub littera A.

Donació que fa Mifredo²⁸⁴ al monastir de la Portella de la iglésia de Planolas, en lo comptat de Serdanya y bisbat de Urgell, juntament ab las dècimas y primícias en tots los masos en son terme y los dos massos de Broguera y un mas de Ventolano y lo mas de Prades, ab lo delmes y primícias, y lo seu alou de Forch²⁸⁵ y la coromina de Foliano y la iglésia de la Quar y lo que tenia en la torra de Sant Corneli y lo mas de Gavarrós y una pessa en las Quadras y lo camp de Aguillem en Buxaralles y lo mas de Buifret y la heretat de Cerdanos y lo mas de Pujol y Salamona y

Viculltet. Feta en lo any 28 del rey Enrico. És carta de lletra A, nº 1. Va ab un codern de paper que és capbreu.²⁸⁶

Un testament de Pere Bernat, senyor de la Portella, en què deixa al monastir a Planolas, fet en lo any del rey Felipo. És carta de lletra B, nº 8. Està en lo sach segon per altrás cosas que tocan allí.²⁸⁷

Un capbreu dels masos y sensos y altres drets que té lo monastir de la Portella en Planolas y altres //⁷⁶ llochs de Serdanya, fet a don Joan de Comallonga, des de lo any 1559 fins lo any 1568. És carta de lletra A, nº 1.

Remissió que fa lo bisbe de Urgell al abat de la Portella de alguns drets que pretenia en la iglésia de Planolas, la qual diu que estava unida al dit monastir. És feta als 7 dels idus de juliol del any 1304. És carta de lletra A, nº 2.²⁸⁸

Altra remissió dels mateixos drets, que fa lo mateix bisbe, a 4 del mes de maig 1326. És carta de lletra A, nº 3.²⁸⁹

Contredicció que fa lo abat de la Portella als oficials de Perpinyà per la capbrevació que feyan en Planolas. Feta a 2 del mes de novembre de 1610. És carta de lletra A, nº 4.

Un capbreu de las rendas de molts llochs de Serdanya, fets per los anys de 1550 fins 1560, en lo qual també y ha tres confessions que fan per lo ofici de la cameraria del present monastir. És carta de lletra A, nº 5.

Pasa²⁹⁰ a la pàg. 88.

Sant Joan de Villallobent

Saccus 6. Villallobent sub littera H.

Donació que fa Pons Ramon al monastir de la Portella de terras, en apendicio de Villallobent, en lo lloch dit Prat. Y posa afrontacions. És feta en lo any 23 del rey Felipo. És carta de lletra H, nº 1.^{291//77}

Restitució que fan al monastir de la Portella don Galseran de Pinós y sa muller Berenguera dels honors y sensos que havian llevat en Vilallobent y Dorras. Feta a las chalendas de desembre de 1184. És carta de lletra H, nº 2.²⁹²

Regonexensa que fa Jaume Capdevila al abat de la Portella de home propi del seu mas Capdevila, en Vilallobent, feta a 3 de novembre del any 1338. És carta de lletra H, nº 3.²⁹³

Donació que fa Simon Prat de un prat del mas de la Ripa, de Vilallobent, lo qual diu tenir en domini del abat de la Portella. Feta a 28 de abril del any 1357. És carta de lletra H, n° 4.²⁹⁴

Lloació que fa lo abat de la Portella a Bernat Iglea del seu mas Iglea de Vilallobent.²⁹⁵ Feta a 4 de las chalendas de novembre de 1338. És carta de lletra H, n° 5.²⁹⁶

Lloació que fa lo abat de la Portella a Guillem Pujol de un mas que és en Vilallobent. Feta lo die antes de las chalendas de febrer de 1258. És carta de lletra H, n° 6.²⁹⁷

Oposició que féu lo procurador de la Portella de una venda que-s feya del mas Iglea de Vilallobent, pretenent que és en alou del dit monastir. Feta a 2 del mes de janer de 1338. És carta de lletra H, n° 7.²⁹⁸ Pasa²⁹⁹ a la pàg. 87.

Sant Martí de Villach

Saccus 6. Villach sub littera J.

Regonexensa que fa Pere Viver³⁰⁰ al abat de la Portella //78 de què té en son domini quatre vinyas en lo decimal de Villach. Y posa las afrontacions. Feta a 18 de novembre del any 1346. És carta de lletra J, n° 1.³⁰¹

Sant Joan de Saltègal

Saccus 6. Saltègal, sub littera K.

Venda que fa lo abat de la Portella a Arnau Montaner del decimal de Saltègal, reservant-se lo directe domini. Feta a 10 de las chalendas de novembre del any 1257. És carta de lletra K, n° 1.³⁰²

Sant Joan de Ger

Saccus 6. Ger sub littera L

Lloació que fa lo abat de la Portella a Barthomeu³⁰³ de Fontcuberta de uns honors que havia comprat en lo lloch de Ger, que eran en senyoria del dit monastir. És feta als idus de desembre del any 1265. És carta de lletra L, n° 1.³⁰⁴ Pasa³⁰⁵ a la pàg. 88.

Lo abat de Sant Pere de la Portella té y posseeix en franch y liberal alou tot lo que té y posseeix en diversos llochs y termes de Serdanya, especificats ab altra sentència, proferida en Puigcerdà, als 3 dels idus de novembre del any 1265. Apar en lo Arxiu

del Patrimoni Real de Perpinyà, en lo Llibre de la lletra A, fol. 66.^{306//79}

En lo present resistre sisè no se encontran més scripturas, per quant, en virtut de la carta de orde del molt il·lustre senyor abat Soler, dirigida a fra Andreu Compte, de 3 de juliol de 1699, que original se encontra junt ab lo resistre de la que se continua baix la capsa, se entregaren molts instruments a Francesch Poch, per los motius que en dita carta original y en sa còpia se llegeixen, de la qual entrega fa recibo lo expressat Poch, com apar al peu de la carta original, en lo dia 23 de juliol de 1699, del qual recibo se continuarà igualment assí la còpia.

Còpia de la carta:

“Ja diguí a V.M. que esperava lo butletó apostòlich per acabar de efectuar la venda del terçó y censos de Consellabre y demés partits, així de grans com de diners tenia ma abadia en la Serdanya francesa, y com haja arribat dit butletó, se és també efectuada dita venda, per lo que, en virtut de la present, entregarà al portador de esta lo sach de Concellabre, ab tots los papers faens per las ditas rendas cituadas en la Serdanya francesa, ab lo llevador autèntich de ditas rendas y lo llibret a hont són arxivats dits papers.

No estich en notícia, o no tinc memòria, si en dit sach y són també los papers faens per las rendas de Planolas y vall de Ribas. Si acàs y fossen, lo que no crech, V.M. se servirà de triar los que són de Concellabre y Serdanya francesa, y entregar estos, y retenir-se los que serian de Planolas y vall //⁸⁰ de Ribas, donarlos o copiant las notas dels papers, se'n portaria tretas del dit llibret. Però si dits papers de Concellabre y Serdanya francesa estan en un sach, sols li pot entregar aquell tot en ple y, a la fi de esta carta, fer-ne fer recibo, perquè conste de la entrega. Jo creuré haurà rebut la carta li escriguí per medi de Pallarí, ab la qual tingué en sa mà de aconsolar al rector de Parmerola ab la asistencia de mossèn Pere de las curas en sa sufregània. Al Sr Fr. Joseph Berjau li donerà mas memòrias y que prenga esta per pròpia y poserà ab indiferència lo sobre escrit, perquè lo portador, si no-n trobava un, trobe lo altre. Si per aquí sabian algun esmers bo per 3.630 lliures, <0> sous, me aviseran, que jo lo buscaré per assí, perquè no estiga lo diner mort a la taula, ans bé quant antes puga fructuar. Deu a V.M. gde. m. a. Barcelona a 3 de juliol de 1699.

B. L. M. de V. M. son servidor Dr. Fr. Joan Soler, abat de Sant Pau y de Sant Pere de la Portella.”

Còpia del recibo.

“Jo lo devall escrit confesso haver hagut, rebut y entregat de mans del Rt. Fr. Andreu Compte, monjo del monastir de Sant Pere de la Portella, las escripturas faens per la cobransa dels censos y altras drets tocants y espectans al molt illustre abat de la Portella, en //⁸¹ las partidas de Serdanya francesa, so és en lo lloch de Oseja y Consellabre, en Sant Martí de Hix y de Urr; en Sant Jaume de Nahüja, en Sant Joan de Dorras, en Sant Cerni de Targasona y Palmanill, en Sant Esteva de Égat, las quals estan notadas en un llibre dit del sach sisè del chatàlogo de las escripturas de la Portella. Y per ser la veritat, fas la present de mà mia pròpia, en lo monastir de Sant Pere de la Portella, vuy als 23 de juliol de 1699.

Francesch Poch, negociant del lloch de Planolas, abitant en lo lloch de Err, en Serdanya.”

Lo preu de las rendas de la abadia de la Portella que, com consta de la carta antecedent, vengué lo senyor abat Soler a Francesch Poch, fou 3.630 lliures, <0> sous, qual capital, después de alguns esmersos, se destinà finalment per creació de un censal de la mateixa cantitat, esto és de 3.630 lliures, <0> sous, que als 18 de janer de 1739, en poder de Francesch Fontana, notari públic de Barcelona, vengué lo il·lustre senyor Dⁿ Ignasi de Rius, auditor decano de sa real Audiència de Chatalunya y son fill Dⁿ Francisco de Rius y Ninot al il·lustre senyor Dⁿ Fr. Francisco de Rius abat de Sant Pau del Camp de Barcelona y de Sant Pere de la Portella, germà del sobredit Dⁿ Ignasi de Rius. Qual censal, en lo present any 1766, correspon lo senyor Dⁿ Mariano de Sans y Rius, per haver casat ab la senyora povilla de la casa de Rius, ab la diferència que com en lo acte //⁸² de creació del dit censal se donà facultat al dit illustre Dⁿ Ignasi Rius per poder-la quitar ab set partits distincts, los sis primers, de 500 lliures, <0> sous cada un, y lo últim, de 630 lliures, <0> sous Féu ja lo Sr Rius la primera quitació de 500 lliures, <0> sous y per esto correspon solament vuy lo Sr. Dn. Mariano Sans a la abadia la penció annual de 93 lliures, 18 sous, que a tres per sent corresponen al capital de 3.130 lliures, <0> sous, que és la propietat que resta del expressat censal, quitadas las 500 lliures referidas. Estas 500 lliures, <0> sous se reesmersaran per un censal de igual

cantitat, que vengueran a la abadia, los conjuges Srs. Capons y Nuix, que quitaren después, com apar en lo acte rebut en poder de Francisco Font, notari de Barcelona als 2 de maig de 1746 y se reesmersaaren, después, comprant un censal de 116 lliures, 3 sous, 4 [diners], que vengueran a la abadia y corresponen vuy en dia Joan Roig ab altres de Sant Boy de Llobregat, com consta en lo acte rebut en poder de Francisco Mas y Guell, notari de Barcelona, als 16 de janer de 1750. Y las restans 383 lliures, 16 sous, 8 <diners> foren giradas a la reverent comunitat de preveres de la parroquial iglésia de Santa Eulària de Berga, depositan-las en lo arxiu de nostra Senyora del Pi de Barcelona, a solta de Felip Campllonch, notari de número de Barcelona, en lo die 6 de abril de 1748, per lluíció de aquell censal, de igual quantitat que ab equivocació pensa lo illustre senyor abat Marlès, que feya la abadia de Sant Pau a la expressada reverent comunitat, qual quitació efectivament se seguí com apar en lo acte rebut en poder del expressat notari Campllonch, als 10 de febrer de 1749. Però com lo actual abat haja fet evidència de què la pabordia o, per ella, lo comú de Sant Pau y no la abadia especialment la de la Portella devia //⁸³ correspondrer lo expressat censal, per los motius que té manifestats en un paper que ha treballat, fundat ab notícias y papers del arxiu del monestir de Sant Pau, per lo que espera recobrar de las rendas del comú de est monastir lo dalt dit capital de 383 lliures, 16 sous, 8 <diners>, per reesmersar-lo a favor de la abadia de la Portella y deixar corrent a favor de esta tota la quantitat de 3.630 lliures, <0> sous, ab que, com queda sobre expressat, vengué lo senyor abat Soler a Francesch Poch sas rendas de la Serdanya francesa.//⁸⁵

Sagàs³⁰⁷

Venda de Bernat Cirera a Guillem Roqueta de una terra situada en Sagàs, fa tasca y és en domini del monastir de la Portella. Fou feta a las nonas de mars de 1308. Sach 2, C, n° 16.³⁰⁸

Venda feta en encant públich per Jaume de Turri, pregoner, al reverent rector de Sagàs de un tros de terra en la parròquia de Sagàs, que fou del quondam Pere de Sant Ponts, en alou de la sagristia del monastir de la Portella. Feta a 17 de las chalendas de abril de 1348. Sach 2, C, n° 17.³⁰⁹

Un pergami molt esqueirat que apar una procura per a donar possessió al abat de la Portella de unas terras en la parròquia de Sagàs. Sach 2, C, n° 18.//⁸⁶

La Quar y Sant Maurici

Requesta presentada per lo monge sagristà de la Portella, com a procurador de son abat, a Pere Soldevila, com a batlle de la Quar, per a què revocàs un mandato que havia donat a alguns particulars de la Quar per no pagar las quístias, subsidis y altres drets dominicals que, com a hòmens propis de la abadia, devian pagar a son abat. Fou feta a 12 de las chalendas de abril de 1320. Sach 2, B, 34.³¹⁰

Regoneixensa que fa Berenguer Betsech, de la parròquia de la Quar, de ser home propi del monastir de la Portella, a sens de una lliura de cera; no diu per a què. Sach 2, B, n° 35.³¹¹

Donació que fan Aianrricus, sa muller Guasca y sos fills Bermundo y Bertrando al monastir de la Portella de molts aous, in comitatu Bisilluno, in apendicio de Santa Maria de la Quar, que és de molta concideració. Fet a las chalendas de octubre, anno 1 regnante Philipo rege. Sach 2, B, n° 36.³¹²

Instància del abat de la Portella feta a Ramon de Sant Maurici, home seu propi per a què li pagàs quinse lliuras que per certa composició li devia. Feta al 7 de gener de 1362. Sach 2, B, n° 37.^{313//87}

Vilalobent

Ramon, compte de Sardenya, y sa muller venen, per una es-pasa de or y plata y altras cosas, a Guifredo, vicari de la Portella, dos massos ab sas terras, dècimas, tabernas y altras servituts que poseïan en lo apendicio de Sant Andreu, en lo lloch de Vilalubent sive ad ipso Prat. Y lo dit vicari y sa mare, Doda, donen lo referit al monastir de la Portella, a 3 dels idus de novembre, anno 5 regnante Rodoberto rege. Sach 6, H, n° 8.³¹⁴

Acte que prova lo domini corresponent a la camareria de la Portella sobre lo mas que poseïa Pere Camprodon, en Vilalobent. Fet a 3 dels idus de octubre de 1331. Sach 6, H, n° 9.³¹⁵

Reducció de sensus a 4 diners, feta als idus de maig de 1340, per lo camarer de la Portella, per una pessa de terra de Pere Andreu en Vilalobent, en la partida dita Cabell, terminada en lo acte. Sach 6, H, n° 10.³¹⁶

Acte que apar una donació que fa lo abat de la Portella a son camarer de certas messuras de forment que li corresponian uns particulars de Osseja. Sach 6, H, n° 11.^{317//88}

Planoles y Ripoll

Un capbreu fet en poder de Joan Pujol, notari del avall de Ribas, per los alous que tenia la abadia en lo dit avall. Féu a 10 de las chalendas de desembre de 1335. Molt útil a la abadia. En una llibreta llarga ab cobertas de pregaria. Sach 6, A, n° 6.³¹⁸

Venda feta per Berenguer de Argilagues a Pere de Camarrosa de una devesa nomenada Agualous, sota la Riba Grossa, en domini del abat de la Portella, a 8 de octubre de 1369. Sach 6, A, n° 7.³¹⁹

Pere, bisbe de Urgell, restitueix al monastir de la Portella la quístia de Planoles, a 3 dels idus de gener de 1220. Sach 6, A, n° 8.³²⁰

Dos debitoris, un de Jaume Corda³²¹ y altre de Jaume Bisbe, los dos de Cancelabre, lo primer de 15 lliures 13 sous y lo segon de 8 lliures, 11 sous, 11 <diners>, que fan al abat de la Portella, per censos, quístias y altres drets dominicals. Fets al 22 de abril de 1341. Sach 6, A, n° 9.³²²

Fra Guillem, abat de la Portella, defineix per la quantitat de 100 sous y absol a Cerdà Grau, home seu propi en Planolas, las demandas que podia fer-li per haver heretat los béns de sos germans Pere y Bernat, morts abintestats, y Arnaldo de Camarrosa, batlle per lo monastir en Planolas, aproba la definició als 16 de novembre de 1340. Sach 6, A, n° 10.³²³

Establiment de una casa en la vila de Ripoll, fet per lo abat de la Portella als idus de desembre de 1240, a Joan³²⁴ de Nabars, a sens de dos lliuras de cera y hostalatge als del monastir, que afronta ab casas de Pere Puig y Gerardo de Ortis. Sach 6, A, n° 11.

Debitori de 50 sous que fa Guillem Fadri, a 7 de novembre de 1347, al abat de la Portella, ab que consta que dit Guillem y demás hòmens del dit poble eran propis, pagavan dècima y quístia y altres drets dominicals al dit abat. Sach 6, L, n° 2.^{325//89}

Torna a la fi de la pàg. 10.

La Portella

Un censal de propietat 200 lliures, <0> sous y penció 10 lliures, <0> sous, que feya al fundador lo magnífic Francisco Viladomar, mercader de Bagà, obligant al beneficiat a dir alomenos 3 missas cada mes, ab absoluta al últim. Y son patronat actiu lo dóna als hereus y, lo passiu, als parents de la casa de Viladomar, als 3 de desembre de 1583, sach 1, A, n° 39.

Institució de un benefici feta per Bernat Grimal, prevere, als 14 de gener de 1581, en la iglésia de la Portella, en lo altar i baix la invocació de madona santíssima del Rosser, deixant lo patronat a la casa de Viladomar, ab la obligació de donar-lo a un monge de dit monastir y dotat dels sensals següents, que feiam al fundador, de un de 70 lliures, propietat, y 3 lliures, 10 sous, penció, que li corresponia Antich Massana, alias Pagès, de Borredà; de altre de propietat 30 lliures, <0> sous y penció 1 lliura, 50 sous, que li feia Jaume Tornamira de Sagàs; de altre de propietat 35 lliures, <0> sous y penció 1 lliura, 14 sous, que li feia Pere Soquet de Gironella; y de altre de propietat 30 lliures, <0> sous y penció 1 lliura, 10 sous, que li corresponia Miquel Casses, de Sant Julià de Palomera, obligant al obtentor a dar, cada mes y en todas las festivitats de Maria Santíssima, una missa ab absoluta al últim, per lo fundador, sos parents y obligacions. Sach 1, A, n° 40.

Venda de un molí que apar ser lo d'en Passola, que afronta ab la heretat del monastir a domini directe de la abadia, a sens de dos pollastres. Sach 1, A, n° 41.

Un acte sobre dependèncias de iuresdicció entre lo illustríssim senyor bisbe de Vich y lo abat de la Portella. Sach 1, A, n° 42.³²⁶

Testament de Dn Guillem Bernat de Portella, fet a las chaulendas de agost de 1321, in castro de Foxano, en què fundà en la iglésia del monastir de Sant Pere de la Portella un benefici en lo altar y baix la invocació de Sant Antoni, qual benefici, en la era present de 1767, vulgarment se anomena lo benefici gros de Sagàs, qual fundació deixà lo fundador disposada en lo modo y forma que denota sa clàusula testamentària que copiada de son testament és a la lletra com se segueix:

“Item volumus et instituimus imperpetuum, in dicto monasterio Sancti Petri de Portella, unum locum sacerdotalem, sacerdos cuius loci sacerdotalis teneatur interesse continuo omnibus horis diurnis et nocturnis, et celebret ibi missas et divina officia, pro anima nostra et predictorum, et absolvat ter qualibet hebdomada, scilicet in feria secunda, quarta et sexta, tumulum nostrum, cum aqua benedicta, dicendo tria responsoria, cum singulis orationibus. Pro quo establimento perpetuo dicti loci sacerdotalis //⁹⁰ volumus et mandamus quod, de bonis nostris, constituatur et fiat in dicta ecclesia Sancti Petri de la Portella quedam capella, in qua fiat altare ad honorem Beati Antonii, confessoris, cui constructioni

et operi dicte capelle facienda et etiam altari eiusdem dimittimus de bonis nostris sexcentos solidos Barchinonenses de terno, quos dicti manumissores nostri vel illi qui executioni huius testamenti interesse voluerint seu poterint, solvant de bonis nostris de hiis, scilicet que pro anima nostra et restitutione iniuriarum superius retinemus. Et illud opus fassiant compleri et fieri. Et sacerdos qui dictum locum sacerdotalem obtinebit celebret missam qualibet die in dicto altari et nos, ad provitionem et sustentationem ipsius presbiteri, damus, offerimus et assignamus illam nostram decimam seu partem decime et alios redditus quos emimus d'en Guardiola, in parroquiis Sancti Andree de Sagas et Sancte Marie de Marlesio vel in aliis locis, pro ut melius et latius hec omnia in instrumentis emptionum inde confectis continentur, ita quod, post obitum nostrum, in continenti per manumissores nostros tradi volumus hec omnia dicto presbiteratui seu estableimento per nos dimissa abbati dicti monasterii de Portella, qui in continenti fassiat fieri dictum servitium. Et infra unum menssem, a die obitus nostri computandum, conferat beneficium iam dictum dictus heres noster universalis, simul cum dicto abbate, et, quotienscumque vacare contigerit, dictum beneficium conferatur per heredem nostrum de Portella et per abbatem dicti monasterii de Portella, qui pro tempore fuerint infra triginta dies continuo computandos postquam vacaverit finito sacerdote. Alias dominus episcopus Urgellensis, qui pro tempore fuerint pro ea vice tantum dictum beneficium conferat idoneo sacerdoti et non alii, et sic sequatur et servetur in perpetuum. Item volumus etc. Se segueix una fundació de un semblant benefici en lo altar, baix la invocasió de Sant Pere, en la iglesia del monastir de Santa Maria de Llusà. Sach 1, A, n° 43.

Institució del benefici de Sant Antoni, segons lo manat en lo testament immediatament dit de Dn. Bernat de Portella. Sach 1, A, n° 44.³²⁷

1. *Correspon al doc. 16 del diplomatari.* 2. *Tal com era usual, setembre, octubre, novembre i desembre sempre són abreujats en 7bre, 8bre, 9bre i 10bre.* 3. *Correspon al doc. 42.* 4. *Correspon al doc. 55.* 5. *Sic.* 6. *També correspon al doc. 55.* 7. *Hi ha dos dibuixos.* 8. *Sous i lliures gairebé sempre és abreujat.* 9. *Correspon al doc. 140.* 10. *Correspon al doc. 172.* 11. *Correspon al doc. 178.* 12. *Correspon al doc. 273.* 13. *Correspon al doc. 312.* 14. *Correspon al doc. 238.* 15. *Correspon al doc. 281.* 16. *Correspon al doc. 287.* 17. *Correspon al doc. 290.* 18. *Correspon al doc. 291.* 19. *Correspon al doc. 293.* 20. *Correspon al doc. 296.* 21. *Correspon al doc. 300.* 22. *De fet, 400 lliures, 0 sous.* 23. *Escrit per una mà diferent fins al final de la pàgina.* 24. *Correspon al doc. 1.* 25. *Certament, Anauga, Naija.* 26. *Correspon al doc. 5.* 27. *Espai en blanc.* 28. *Correspon al doc. 6.* 29. *Correspon al doc. 2.* 30. *Correspon al doc. 4.* 31. *Mala transcripció de Salzes, Saldes.* 32. *Correspon al doc. 10.* 33. *Potser també correspon al doc. 2.*

34. *Correspon al doc. 15.* 35. *Correspon al doc. 34.* 36. *Correspon al doc. 31.*
 37. *Correspon al doc. 30.* 38. *Correspon al doc. 20.* 39. *Correspon al doc. 27.*
 40. *Correspon als docs. 28 i 36.* 41. *Correspon al doc. 46.* 42. *Sic. Segurament prats.*
 43. *Correspon al doc. 35.* 44. *Correspon al doc. 65.* 45. *Correspon al doc. 81.*
 46. *Correspon al doc. 83.* 47. *Correspon al doc. 84.* 48. *Correspon al doc. 85.*
 49. *Correspon al doc. 131.* 50. *Des d' ab los massos fins a de orient ab la Ribaria escrit en un afegit inclòs al marge.* 51. *Amb correcció.* 52. *Correspon al doc. 137.*
 53. *Correspon al doc. 142.* 54. *Correspon al doc. 143.* 55. *Correspon al doc. 151.*
 56. *De fet, era una banada de terra anomenada "Roure".* 57. *Correspon al doc. 158.*
 58. *Sic. De fet, bosch, bosc.* 59. *Correspon al doc. 184.* 60. *De fet, Lotuès (les Heures).*
 61. *Correspon al doc. 247.* 62. *Lotuès (les Heures).* 63. *Correspon al doc. 252.*
 64. *El set de 1387 és dubtós.* 65. *Correspon al doc. 270.* 66. *Correspon al doc. 295.*
 67. *Les tres darreres línies són fetes per una mà diferent.* 68. *Segurament es devia pronunciar Adàs (o Adaç).* 69. *Correspon al doc. 8.*
 70. *En realitat correspon al nom Falcuç (Falcucio).* 71. *Correspon al document 14.*
 72. *Hauria d'ésser Bernat Frullà.* 73. *Correspon al doc. 25.* 74. *És Ledgarda.*
 75. *Ha d'ésser Pou.* 76. *Correspon al doc. 26.* 77. *Correspon al doc. 39.*
 78. *Correspon al doc. 75.* 79. *Correspon al doc. 74.* 80. *Sic. En lloc d'eimines.*
 81. *Correspon al doc. 92.* 82. *En realitat: Sa Rovira.* 83. *De fet: fogasses.*
 84. *Correspon al doc. 93.* 85. *Sic.* 86. *Correspon al doc. 119.* 87. *Correspon al doc. 187.*
 88. *Correspon al doc. 197.* 89. *Hi ha escrit tossà.* *Correspon a Xiulans Jussà.* 90. *Correspon al doc. 210.* 91. *Correspon als docs. 220 i 276.*
 92. *Correspon al doc. 199.* 93. *En lloc de banada.* 94. *En realitat: sa Rovira.*
 95. *Potser amb el significat de davallar.* 96. *En realitat: sa Sala.* 97. *En a: Pere de la Sala de Dac.*
 98. *En a: Escobell (potser era Escobet).* 99. *Evidentment, Jussà.* 100. *El mas de Xiulans Jussà.* 101. *Correspon al mas ara anomenat de Xiulans [Sobirà].* 102. *En realitat, Jussà.* 103. *Jaume de Quadres de Sant Maurici.*
 104. *Correspon al doc. 199.* 105. *Aquesta darrera línia feta per una altra mà.* 106. *Correspon al doc. 40.* 107. *Correspon al doc. 275.* 108. *Correspon al doc. 64.*
 109. *Correspon al doc. 258* 110. *Des d'aquesta paraula fins al final de la pàgina escrit per una altra mà.* 111. *Correspon al doc. 82.* 112. *Correspon al doc. 115.*
 113. *De fet, una aimina.* 114. *Correspon al doc. 117.* 115. *Correspon als docs. 251 i 256.* 116. *Sic.* 117. *Correspon al doc. 123. Fou fet a tretze de les calendes de juliol.*
 118. *Correspon al doc. 169.* 119. *Correspon al doc. 176.* 120. *Correspon al doc. 257.*
 121. *En realitat, Draper.* 122. *Correspon al doc. 179.* 123. *Correspon al doc. 289.*
 124. *En realitat, mala lectura de Seniofredo.* 125. *Correspon al doc. 12.* 126. *Correspon al doc. 163* 127. *En realitat fou fet a onze de les calendes de setembre (22 d'agost).* 128. *Correspon al doc. 162.*
 129. *Correspon al doc. 165.* 130. *Sic.* 131. *Correspon al doc. 164.* 132. *Sic.* 133. *Correspon al doc. 166.*
 134. *Correspon al doc. 167.* 135. *Correspon al doc. 168.* 136. *Correspon al doc. 182.* 137. *Correspon al doc. 208.* 138. *Correspon al doc. 242.*
 139. *Correspon al doc. 244.* 140. *Correspon al doc. 295.* 141. *Aquesta frase és escrita per una altra mà.* 142. *Corregit en Iiovant; en realitat era Isovard.* 143. *Sic. En realitat: ipsa Hisla, maso I ab omnia.* 144. *Correspon al doc. 21.*
 145. *De fet, Palad, palau.* 146. *Correspon al doc. 29.* 147. *Correspon al doc. 38.* 148. *Correspon al doc. 147.* 149. *Correspon al doc. 148.*
 150. *Correspon al doc. 241.* 151. *Correspon al doc. 245.* 152. *Correspon al doc. 294.* 153. *Correspon al doc. 200.* 154. *Correspon al doc. 186.* 155. *Correspon al doc. 166.*
 156. *Correspon al doc. 212.* 157. *Correspon al doc. 219.* 158. *Correspon al doc. 222.* 159. *En realitat: la Tor.* 160. *Correspon al doc. 277.*
 161. *En realitat es deia Sesnanda.* 162. *Potser corregit en Rotgés. Correspon a Sant Sadurní de Rotgers.* 163. *En realitat Adalasingo. Era el Castell de l'Areny o, d'acord amb la seva etimologia, d'Alareny.* 164. *Manca l'equivalència.* 165. *Correspon al doc. 17.*
 166. *Tota la pàgina escrita per una altra mà, més moderna.* 167. *Correspon al doc. 218.* 168. *Una nova mà.* 169. *Correspon al doc. 38.* 170. *Mala lectura de Suniario.* 171. *Correspon al doc. 22.* 172. *Correspon al doc. 70.*
 173. *Correspon al doc. 80.* 174. *Correspon al doc. 91.* 175. *Correspon al*

doc. 94. 176. *Correspon al doc. 100.* 177. *Correspon al doc. 103.* 178. *Correspon al doc. 101.* 179. *Correspon al doc. 102.* 180. *Correspon al doc. 116.*
 181. *Abreujat en 10bre (per tant, hauria d'ésser decembre).* 182. *Correspon al doc. 118.* 183. *Correspon al doc. 149.* 184. *Correspon al doc. 150.* 185. *Correspon al doc. 152.* 186. *Sic.* 187. *Correspon al doc. 160.* 188. *Correspon al doc. 183.* 189. *Correspon al doc. 189.* 190. *Correspon al doc. 188.* 191. *Espai deixat en blanc.* 192. *En realitat Mercer, Mercerio.* 193. *Correspon al doc. 203.* 194. *Correspon al doc. 202.* 195. *Correspon al doc. 201.* 196. *Mala lectura de Borredanell.* 197. *Correspon al doc. 227.* 198. *Sic. Fa referència, certament, a una banada.* 199. *Correspon al doc. 231.* 200. *Correspon al doc. 255.* 201. *Correspon al doc. 261.* 202. *Sic. Evidentment, Olvan.* 203. *Correspon al doc. 272.* 204. *Correspon al doc. 295.* 205. *Correspon al doc. 199.* 206. *Correspon al doc. 224.* 207. *Escrit posteriorment per una altra mà.* 208. *Actualment anomenada Sant Martí de Minoves.* 209. *Espai en blanc abans de sacer.* 210. *Correspon al doc. 32.* 211. *Correspon al doc. 97.* 212. *Correspon al doc. 129.* 213. *Correspon al doc. 156.* 214. *En realitat Mercer, Mercerio.* 215. *Correspon al doc. 203.* 216. *Correspon al doc. 18.* 217. *Correspon al doc. 126.* 218. *Correspon al doc. 134.* 219. *Correspon al doc. 215.* 220. *Sic.* 221. *Correspon al doc. 79.* 222. *Correspon al doc. 248.* 223. *Correspon al doc. 240.* 224. *Les darreres línies de la pàgina fetes per una altra mà.* 225. *En realitat de Sancto Augustino.* 226. *És difícil de saber per quin motiu aquest document fou inclòs entre els documents de Casserres. Certament és un error.* 227. *Correspon al doc. 54.* 228. *Totes les anotacions d'aquesta pàgina 62 són fetes per una altra mà.* 229. *Correspon al doc. 264.* 230. *Correspon al doc. 303.* 231. *Correspon als docs. 141 i 306.* 232. *Correspon al doc. 307.* 233. *Correspon al doc. 304.* 234. *Sic.* 235. *Correspon als docs. 128 i 132.* 236. *Correspon al doc. 67.* 237. *Correspon al doc. 68.* 238. *En realitat: Fuster.* 239. *En realitat: Llobet (Lupeti).* 240. *Sic. Sembla que hi deia cortegal.* 241. *Correspon al doc. 104.* 242. *Fet, en realitat, el 30 de juny de 1303.* 243. *Correspon al doc. 120.* 244. *Correspon al doc. 121.* 245. *Correspon al doc. 122.* 246. *Correspon al doc. 130.* 247. *Correspon al doc. 133.* 248. *Correspon al doc. 230.* 249. *Correspon al doc. 229.* 250. *Correspon al doc. 228.* 251. *Repetit dues vegades.* 252. *Sic. Ha de dir: braçatge.* 253. *Correspon al doc. 246.* 254. *Correspon al doc. 125.* 255. *Ha d'ésser enfiteotes.* 256. *Deu ésser la bassa.* 257. *Correspon al doc. 66.* 258. *Correspon al doc. 69.* 259. *Correspon al doc. 72.* 260. *Correspon al doc. 76.* 261. *Correspon al doc. 283.* 262. *Frase escrita per una altra mà.* 263. *Correspon al doc. 41.* 264. *Mala lectura de Gallifa.* 265. *Correspon al doc. 47. En realitat el nom del donador era Bernat Hugbert.* 266. *Vegeu doc. 37.* 267. *Correspon al doc. 43.* 268. *Correspon al doc. 60.* 269. *Correspon al doc. 61.* 270. *que afronta repetit dues vegades.* 271. *Correspon al doc. 62.* 272. *Correspon al doc. 63.* 273. *A partir del punt 11, escrit per una mà diferent.* 274. *Correspon al doc. 99.* 275. *Correspon al doc. 37.* 276. *Totes les anotacions d'aquesta pàgina són fetes per una mà diferent.* 277. *Correspon al doc. 13.* 278. *Correspon al doc. 52.* 279. *Correspon al doc. 7.* 280. *Sic. Correspon a l'any 1446.* 281. *Correspon al doc. 302.* 282. *Correspon al doc. 53.* 283. *Correspon al doc. 280.* 284. *Mala lectura de Wifredo.* 285. *Mala lectura de Forest.* 286. *Correspon al doc. 23.* 287. *Correspon al doc. 46.* 288. *Correspon al doc. 124.* 289. *Correspon al doc. 155.* 290. *Línia escrita al final del text per una altra mà.* 291. *Correspon al doc. 33.* 292. *Correspon al doc. 56.* 293. *Correspon al doc. 181.* 294. *Correspon al doc. 239.* 295. *És la mateixa data i té el mateix número de document, però no coincideix el possessor del mas, que, en realitat, era Arnau Iglea de Vilallobent.* 296. *Correspon al doc. 180.* 297. *Correspon al doc. 87.* 298. *Correspon al doc. 177.* 299. *Les darreres paraules foren escrites per una altra mà.* 300. *En realitat: Viner.* 301. *Correspon al doc. 116.* 302. *Correspon al doc. 86.* 303. *En lloc de Guillem.* 304. *Correspon al doc. 90. Malgrat tot, la data no coincideix exactament: 9 (idus) de setembre de 1266.* 305. *Afegit per una altra mà.* 306. *Correspon al doc. 88.* 307. *A partir d'aquesta pàgina, tot el text fou escrit per una altra mà.* 308. *Correspon al doc. 127.* 309. *Correspon*

al doc. 225. 310. *Correspon al doc. 144.* 311. *Correspon al doc. 154.* 312. *Correspon al doc. 24.* 313. *Correspon al doc. 249.* 314. *Correspon al doc. 3.* 315. *Correspon al doc. 161.* 316. *Correspon al doc. 193.* 317. *Correspon al doc. 274.* 318. *Correspon al doc. 170.* 319. *Correspon al doc. 254.* 320. *Correspon al doc. 71.* 321. *En realitat: Corbera.* 322. *Correspon als docs. 195 i 196* 323. *Correspon al doc. 194.* 324. *Lectura molt dubtosa.* 325. *Correspon al doc. 223.* 326. *Correspon al doc. 279.* 327. *Correspon al doc. 146 d'aquest diplomatari.* A continuació, a la pàgina 91, s'inclou la transcripció del document 27 (Copia saccus 2, littera B, n° 6), a les pàgines 92 i 93, hi ha la còpia del document 1 (Copia saccus 2, l. B) i, a les pàgines 93 i 94, hi ha el trasllat del document 36 (Copia saccus 2, l. B, n° 7). Les còpies d'aquests tres documents són fetes per una altra mà. No les transcrivim novament ara, atès que ja s'han transcrit abans a partir dels documents originals. Més endavant, el llibret encara inclou (pàgs. 98 i 100) dues llistes dels censos en diners i en productes que es cobraven dins el domini del monestir de la Portella, fetes a partir de les fonts esmentades en les pàgines precedents. A partir de la pàgina 101, comença el doc. 311 d'aquest diplomatari. A partir de la pàgina 177, hi ha una relació de les misses que s'havien de dir per als difunts i dels diversos censals del monestir.

311

1768-1776

Inventari de propietats que formen la senyoria del monestir. *Inventari de les propietats que constituïen la senyoria del monestir. Inclou una breu descripció de la propietat, l'esment de qui la tenia i dels censos que pagava i la data de la confessió, feta davant d'un notari, en què es reconeixien els drets de l'abadia.*

A.* ACA, Monacals Hisenda, vol. 1134.

Hem fet una transcripció parcial d'aquest document. Hi hem inclòs especialment les referències dels noms dels masos i de les terres que, en aquest segle XVIII, depenien de l'abadia de la Portella, amb la finalitat d'entendre més bé les característiques del domini monacal i els canvis que s'esdevingueren, en època moderna, en el nom d'algunes possessions.

98.¹ Nota dels sensus que, a més dels en diners, fan en altres espècies varios subjectes a la abadia de la Portella, en 1776 corrents.²

101.³ Senyorias directas y sensus corrents de la abadia de Sant Pere de la Portella, en lo estat en què se encontran en lo any 1768, obtenint la abadia fra Pau Fuster, cathedràtich de Theologia jubilat en la R. Universitat de Cervera.

En la Portella o Nostra Senyora de la Quar. Pericas. Massos Argelagosa Josana y Sobirana.⁴

Pere Esmerats, dit Pericas, té enterament tota sa heretat en domini directe de la dita abadia y fa de sens, per sa heretat,

una lliura y, per una pessa de terra ajustada a la heretat, dita Campdou, fa de sens deu sous, que junt és una lliura, deu sous. Queda capbrevada en poder de Joseph Riu, notari de Berga, en 1663 <...>. En la referida heretat que, a més de la referida pessa de terra dita Capdou, consisteix en dos massos dits Argelagosa Subirana y Argelagosa Josana, que són tots en una gleva confrontats, com en las ditas capbrevacions consta. [*confessions de 1663, 1696, 1734 i 1758*]⁵

102.⁶ Portella o la Quar. Nadéu, dit Calcinayre

Josep Nadéu, alias Calsinayre, té tota sa heretat en domini directe de la abadia, ab los sensus annuals de tres gallines y dos lliures, dos sous ab diners, que consisteix en los massos Empaliada, Briant, Vimanera del Brut y Brutfret <...>.

Lo mas principal en què habita se anomena Empaliada, los demás són derruïts <...> Confessaren lo sobredit Joan Nadeu, a 6 de juliol de 1663, en lo capbreu de Joseph Riu, folio 16 <...>. Segons esta última confessió <del 1758>, afrontava <...> tota la dita universal heretat en una gleva a orient ab terras de Joan Moliner o Tarrés, a mitgdia ab terras del mas Solanellas y ab terras de Campdeparets, a ponent ab terras de la Selva de Corrubias, y a tremuntana part ab terras de Corrubias, part terras de Campdou y part ab terras del monastir de la Portella, mediant lo torrent de la aygua que baixa de la casa del Moliner. [*confessions de 1663, 1696, 1735 i 1758*]

103.⁷ Portella o la Quar. Molí dit olim d'en Passola

En lo mes de novembre de 1600, lo illustre senyor don fra March Freixes, abat de la Portella y monges de est monastir establiren, en poder del discret Francesch Torres, notari públic de Berga, a Gabriel Passola y a Marqueta, sa muller, lo molí dit, des de est establiment, d'en Passola, ab sa casa, bassa, aygua, molas, demás aparatos per a mòdrer y terras a dit molí unidas y agregadas, de tinguda de 8 o 9 cortans de sembradura de blat, designant dit molí en domini directe de la abadia de la Portella, ab sens de dos pollastres annuals <...>. [*confessions i establiments de 1600, 1682, 1696, 1708, 1745, 1755, 1758, 1764 i 1773*]

104.⁸ Portella y la Quar. Campdeparets

Climent Ferreras, dit Campdeparets, té sa heretat en una gleva composta dels massos Campdeparets, a hont té sa casa principal, del mas Solanellas y dels massos Boscato y Entricada, dirruïts e

inabitats. Confessaren la dita heretat en lo dia 3 de setembre de 1663 <...>.

<1696> Solament en domini de la abadia los massos de Campdeparets y Solanellas, sens designar en son domini lo mas Entricada, per lo que protestà lo abat Soler la confessió en quant a est punt y declarà de nou lo confessant que espectavan a la abadia las decimas dels massos Boscató y Entricada, del terme de la Quar y del mas Boix de Olvan <...>. [*confessions de 1663, 1647, 1696, 1736 i 1758*]

105.⁹ Viladomat. Portella y la Quar

Als 23 de juliol de 1663, en poder de Joseph Riu, notari de Berga, lo senyor Joseph Viladomat y de Tord confessà en domini directe de la abadia lo mas Viladomat, anomenat altrament Sant Miquel, ab sas pessas, etc., situat en la parròquia de Sant Joan de Vilalta,¹⁰ designant part del delmari de la abadia com y també los massos Serrat, Selva y Solans, ab sas terras, etc., situats en la parròquia de la Portella y units y agregats al mas Currúbies, confessant que per tots quatre feia de sens a la abadia 4 ll. <...>

Se necessita averiguar <...> com és que en ella no se expresan los massos Puig Seguí y Coll del Teix, confrontats a orient ab Campdou <...>. [*confessions de 1663*]

106.¹¹ Puig d'en Lluís. Portella y la Quar

Als 17 de juny de 1696, Antoni Camprobí, pagès de Nostra Senyora de la Quart, confessa en poder de Salvador de Subirats, notari de Berga, en domini de la abadia, sa casa o pati ab sas terras, dita lo Puig d'en Lluís o Serradet <...> y, aixís mateix, confessa una pesa de terra de sis jornals, unida a las terras de son pati, situat en lo avall de la Portella. [*confessions de 1696, 1735 i 1759*]

107.¹² Lo Collet. Portella y la Quar

Pere Nadéu, dit lo Pitxo, té sa casa o pati y terretas, dita lo Collet, en senyoria directa de la abadia, ab sens de dos capons <...>.

Confessions que lo sota de la casa y terras, que consisteixan en una feixa, eren de pertinencias de la heretat del monastir <...>. [*confessions de 1696, 1735, 1759 i 1692*]

108.¹³ Moliner. Portella y la Quar

Als 23 de mars de 1610, Joan Tarrés, alias Moliner, confessà en alou de la abadia, en poder de Massià Mas, notari de Berga,

son mas principal, anomenat Frontanyà, ab los dos capmassos a este units y agregat<s>, anomenats Sarrià y Farriola <... El 1696:> y, a més dels tres massos sobre expresats, confessa dos trossos de terra, un de quatre quarteres y altre de tres quarteres y mitja de sembradura, de pertinèncias de la heretat del monastir <...>. [*confessions de 1610, 1603, 1629, 1696, 1735 i 1759*]

109.¹⁴ Soldevila. Nostra Senyora de la Quar

Als 14 de juny de 1696, Joan Soldevila, pagès de Nostra Senyora de la Quar, confessà, en poder de Salvador Sobirats, dos pessas de terra en domini de la abadia, unides a sa universal heretat, la una dita la Pedregossa, de vint jornals de terra <...> y la altra era una feixeta de terra, prop y contra la font de sa casa y heretat, de dos o tres cortans de sembradura <...>. [*confessions de 1696, 1574, 1735 i 1663*]

110.¹⁵ Vilardell. Nostra Senyora de la Quar

Als 30 de juny de 1663, en poder de Joseph Riu, confessà Joseph Vilardell, pagès de Nostra Senyora de la Quar, son mas Vilardell de totas sas terras en domini de la abadia, ab lo sens de 2 lliures, 4 sous y dècima acostumada <... el 1696:> Y dècima de fruits de una pesa de terra de tres quarteres de sembradura de pertinèncias del mas ça Vila, unida al conrreu del mas Vilardell <...>. [*confessions de 1663 i també de 1696, 1735 i 1759*]

111.¹⁶ Euras. Nostra Senyora de la Quar

Als 16 de juny de 1696, en poder de Salvador Sobirats, confessà la senyora Jacinta Euras, en senyoria directa de la abadia, tota aquella casa, mas, heretat y terras dita de las Euras, anomenada antigament lo Tuès, tota en una gleva, habitat i afocat, ab un molí fariner <...>. Així mateix, confessà que pagaba a la abadia, que posseïan lo mas Puigcercós y que las terras de éste pagaban las decimas, part a la abadia y part al senyor de la baronia de la Portella <...>. 4 feixetas de tinguda juntas de unas 4 quarteres de sembradura estas feixietas <...> deuen ser situadas sota la iglésia y cella <...> de la casa de las Euras <...>. [*confessions de 1696 i també de 1758 i 1736*]

112.¹⁷ Masada. Nostra Senyora de la Quar

A 4 de juliol de 1663, en poder de Joseph Riu, confessà Jaume Mas y Casamitjana, pagès de Santa Maria de Cornet, en domini directe de la abadia, lo mas habitat dit la Messada, situat en la parròquia de la Quar, y son altre mas dirruït, ab son cassalot, dit

la Messadella, situat en la parròquia de Santa Maria de Salsellas <...>. [*confessions de 1663 i també de 1696 i 1759*]

113.¹⁸ Sant Maurici. Raurell

A 26 de juny de 1663, en poder de Joseph Riu, confessà Antoni Francesch Raurell, pagès de Sant Maurici, en domini de la abadia, que com a home propi de dita abadia, posehïa, en lo territori de Sant Maurici, 4 massos units y agregats al mas Quadrenns, esto és lo mas Quadrens, Masset, Segalàs y coll de Sagrià, ab un molí unit al primer. Com y també confessà, baix dit domini, lo mas Manyachs, dient que lo posehia a carta de gràcia <...>.

<1696> La casa y mas Raurell, olim dit Quadres, habitada y afocada, ab un molí dirruït. Ítem los massos Masset, Manyagues y Sant Mauri, ab una casa afocada, dita la Ferraria de Sant Mauri. Ítem la casa habitada y afocada de son mas dit Coll de Sagrià y altre mas a este unit dit Sagalàs, dirruït <...>. Ítem confessa la dècima del mas Escobet, a excepció de una pessa de terra dita la Coma del Grau, pròpia del dit mas <...> y finalment confessa que dins las confrontacions dels dits massos posehe<e>n, en la parròquia de Sagàs, una pessa dita la Coma de Salamó, en domini directe de la abadia <...>. [*confessions de 1663 i també de 1696, 1741 i 1758*]

114.¹⁹ Nostra Senyora de la Quar. La Tor²⁰

Als 4 de juliol de 1663, en poder de Joseph Riu, confessà Francesch Tor, pagès de Sant Maurici, ser home propi de la abadia y que tenia en son domini los dos massos de Tor y la Casas, ab sas casas agregat éste a aquell <... L'any 1696> de ser los dos massos habitats y afocats <...>. [*confessions de 1663 i també de 1696, 1735 i 1749*]

115.²¹ Sagàs. Móra

Als 12 de juliol de 1696, en poder de Salvador Subirats, Joan Móra, pagès de Sant Andreu de Sagàs, confessà ser home propi de la abadia y que té baix son domini lo dret de lluir y quitar los dos massos units y agregats, situats en la dita parròquia de Sagàs, que alashoras poseïa a carta de gràcia Joseph Casaponsa y Batllia, esto és lo mas Móra, habitat y afocat y lo mas Garau, dirruït <...>. Los molins eran en dit mas de la Móra <...>. Nota que en lo pròxim passat any de 1772, en poder de Segimon Marsal, notari de Prats, comprà Joan Euras a Josep Móra un pedàs de terreno del mas Móra, contiguo a la heretat de las Euras y a la

riera o riu Adest,²² en lo qual dit Euras fabricà, en lo corrent any de 1773, un molí batané y se assegura que intentà també fabricar-ne un de fariné <...>. [*confessions de 1696, 1741, 1759 i 1772*]

116.²³ Sagàs. Gavarrós

Als 26 de juny de 1663, en poder de Joseph Riu, Pere Gavarrós, pagès de Sant Andreu de Sagàs, confessà ser home propi y afocat de la abadia y que tenia en son domini lo mas Gavarrós Vell <...>.

Pere Gavarrós confessa lo mateix mas habitat y afocat <...> y se diu est mas Gavarrós Vell, respecte del altre mas anomenat Gavarrós Nou, que també poseeix lo confessant, en la dita parròquia, en senyoria del senyor de la baronia de la Portella. En est Gavarrós Nou també hi ha sa casa, en ésta habita lo propietari y en lo de Gavarró Vell habita un masover. [*confessions de 1663 i 1696*]

117.²⁴ Vilada. Mas Roset

Als 8 de juliol de 1696, en poder de Salvador Sobirats, confessà Antoni Martí Raurell, pagès de Sant Maurici, en lo penúltim item de sa confessió, que tenia y posehia, en la parròquia de Sant Joan de Vilada, baix domini de la abadia, lo mas Roset Josà, habitat y afocat <...>, a carta de gràcia, per la venda que calendà, feta per Isidro y Pere Roset, pare y fill <...>. [*confessions de 1696, 1741, 1697 i 1758*]

118.²⁵ Vilada. Molí de Dalt

Als 17 de juliol de 1663, los reverents procuradors de la comunitat de Santa Eulàlia de la reverent comunitat de preberes de Berga confessaren, en poder de Joseph Riu <...>, que tenien en alou de la abadia, en la parròquia dalt dita, un molí fariner; dit lo Molí de Dalt, a los sens de quatre sous, qual poseïan a carta de gràcia, y tenia la casa de Eras o Comellas de Santa Madalena de Gardilans lo dret de quitar-lo <...>. [*confessions de 1663, 1696, 1734, 1759 i 1764*]

119.²⁶ Vilada. Molí del Ferrer

Als 12 de juliol de 1663, en poder de Joseph Riu, confessà Jaume Ferrer, pagès de Vilada, que poseïa en esta parròquia, en alou de la abadia, ab lo sens de 10 sous y dos gallinas, un molí dirruït, com y també una pessa de terra nomenada la devesa del Bosch, unida amb lo camp dit Camp Pomar, situada en la partida de terra dita a la part бага <...>.

<1696> Primo un molí fariner ab sa casa, dit vulgarment lo molí d'en Ferrer, alias lo Molinot, prop la ribera de Vilada, ab una pessa de terra contigua, de tinguda de dos quarteras y mitja de sembradura, poch més o menos. Ítem altra pessa de terra dita los Emprius del Molinot, de tinguda de 12 jornals, poch més o menos <...>. [*confessions de 1663, 1696 i 1736*]

120.²⁷ Vilada. Prat

Als 22 de juliol de 1663, en poder de Joseph Riu, confessà Joan Prat, sastre de Vilada, que tenia en esta parròquia, ab lo sens de 1 lliura, 4 sous y senyoria directa de la abadia, com a seu home propi y soliu, tota aquella heretat dita lo Prat Jossà, a hont devia fer continua residència. Y que la dita heretat devia pagar dècima a la abadia per aquelles terras que poseïa a la part de las Canals, passat lo riu de Merdansol.

<... 1696> Tres massos vulgarment dits Prat Jossà, que consistian tots en una gleva ab lo mas Prat Jossà, habitat y afocat, y ab los massos Prat Subirà y Coll, derruïts e inebitats, y que eren en alou del abadia de la Portella, ab lo sens de 1 lliura, 4 sous. Lo mas Prat Jossà, habitat y afocat, y lo bosch, des del Prat, que són dins la gleva de dits massos Prat Subirà y Coll, y dins las afrontacions senyaladas en la confessió per lo territori o gleva total de tots tres massos. Y diu lo confessant que lo mas Prat Subirà és en senyoria directa del senyor abat de Ripoll y lo mas Coll en senyoria directa del senyor del castell de Rosset <...>. [*confessions de 1663, 1696 i 1759*]

121.²⁸ Sant Romà de la Clusa. Comas Sobiranas

Als 17 de juliol de 1663, en poder de Joseph Riu, los reverents procuradors de la comunitat de preberes de Santa Eulàlia de Berga confessaren <...> en alou de la abadia <...> tot aquell mas dit Comas Sobiranas, situat en Sant Romà de la Clusa, que poseïan a carta de gràcia, del qual tenia lo dret la casa de Eras o Comellas de Gardilans. [*confessions de 1663, 1677, 1696, 1709, 1772 i 1609*]

122.²⁹ Sant Romà de la Clusa. Bellsolà y Torrent Josà y Sobirà.³⁰

Als 2 de juny de 1610, en poder de Macià Mas, Francesch Canal, pagès y hereu del mas Canal del Castell del Areny, confessà, en alou de la abadia, los dos massos Torrent Jossà y Torrent Subirà, rònechs, situats en Sant Romà de la Clusa.

Als 14 de juliol de 1663, en poder de Josep Riu, Francisco de Castellar y Canal, pagès del Castell del Areny, confessà ser home propi, soliu y afocat de la abadia y que tenia en dita parròquia, en son alou, tot aquell mas, casa y heretat anomenada Bellsolà, ab son molí dirruït <...>. [*confessions de 1610, 1663 i 1696*]

123.³¹ Gardilans. Casa Sant Pere

Als 17 de desembre de 1609, en poder de Macià Mas, Elisabet Casa Sant Pere, viuda deixada del quondam Jaume Casa Sant Pere, confessà ser home propi etc. y que poseïa en alou de la abadia son mas (ab lo sens de 11 sous y una gallina) anomenat Casa Sant Pere y calendà varios actes justificatius del domini de la abadia <...>. [*confessions de 1609, 1663, 1677 i 1759*]

124.³² Gardilans. Eras, Joans, la Serra, Huchs, lo molí, Comas Sobiranas, Bellsolà, Arnaus, Ferrers, Canamars, Salga, Camp de Sant Pere, Emprius <...>³³

Als 22 de novembre de 1609, en poder de Macià Mas, Pere Heras, pagès de Santa Madalena de Gardilans, confessà ser home propi de la abadia y que poseïa en son domini los massos ses Heres, situat en dita parròquia, Comas Sobiranas, situat en Sant Romà de la Clusa, Bellsolà, situat en esta parròquia, y que poseïa alashoras, a carta de gràcia, Pere Puig de Castell, lo mas Serra, situat en lo terme de Vilada. Ítem los massos dirruïts anomenats Huchs, Arnaus, Ferrers, Canamars, agregats y units als dos massos Eres y la Serra ya expresats, dient que los tres massos, Arnaus, Ferrers y Canamars, són en domini de la abadia de Ripoll. Item confessà lo dit Pere Eras, en domini de la abadia, los massos Salga y Joan <...>.

<1663> Tenia, en son domini, lo mas de las Eras ab sa casa, lo mas Serra o Saserra, unit al mas Eras, y lo mas Huchs, dirruït y unit al mas <...>.

Finalment confessà lo delme del Camp de Sant Pere, situat sota lo Pou de las Casas de las Heras <...>.

<1696> En esta confessió, apunta Joseph Comellas, confessant, que és un dels emprivants en lo terreno o emprius que relaten las següens, pàg. 127. [*confessions de 1609, 1663 i 1696*]

125.³⁴ Nostra Senyora de la Quar. Campmora³⁵

Als 25 de juliol de 1663, en poder de Josep Riu, Isabel Pradell y Farreras, viuda deixada de Francesch Farreras, confessà

solament en alou de la abadia, en una partida de terra, en lo lloch dit Campmora, situada en la parròquia de la Portella <...>. [*confessions de 1663, 1677, 1696 i 1629*]

126.³⁶ Gardilans. Soler, Sa Plana, Emprius, Juncà de Vilada

Als 7 de febrer de 1610, en poder de Macià Mas, Gabriel Soler de Gardilans confessà en alou de la abadia una pessa de terra situada en Gardilans, ab lo sens de una gallina y sa part de certs emprius, ab lo sens de altra gallina.

Als 27 de juny de 1663, Matheu Soler, pagès de Gardilans, confessà ser home propi etc. de la abadia y que tenia en son alou tota aquella casa, mas y heretat dita lo mas Soler, junt ab lo campmàs sa Plana, unit al mas Soler, ab lo sens de 3 sous y una gallina <...>.

<1696> Confessà unas pessas de terra, unidas al dit mas y campmàs, anomenades lo Emprius de Coma Carabasa y Juncà de Vilada, de trenta quarteres de sembradura <...>. [*confessions de 1610, 1663, 1677, 1696 i 1759*]

127.³⁷ Nostra Senyora de la Quar y Borredà. Salga, Emprius del Bosch.³⁸

Als 22 de novembre de 1609, en poder de Macià Mas, Pere Eras, pagès de Gardilans, confessà lo mas Salga, situat en la parròquia de Nostra Senyora de la Quar, en alou de la abadia, com és de vèurer en la pàgina 124 <...>.

<1663> dient que era home propi de la abadia i que en lo mas hi havia una casa afocada <...>.

<1696> Ítem confessà que ell confessant, junt ab los amos de las casas de Capdevila de Borredà, de la Eras de Gardilans y de Pradell de Gardilans, poseïan, simul et pro indiviso en alou de la abadia, un banada de terra situada en la parròquia de Nostra Senyora de la Quar, de tinguda de 50 jornals, dita los Emprius del Bosch <...>. [*confessions de 1609, 1663, 1677 i 1696*]

128.³⁹ Nostra Senyora de la Quar y Borredà. Coma Argentossa⁴⁰

Als 21 de juliol de 1763, Joan Camps y Capdevila de Borredà, en poder de Joseph Riu, confessà en alou de la abadia, una banada de terra dita Coma Argentosa, situada en la parròquia de la Portella, ab lo sens de 11 sous y prestació de delme y primícia <...>. [*confessions de 1677, 1696, 1736 i 1763*]

129.⁴¹ Nostra Senyora de la Baells. Traper, Tosca⁴²

Als 5 de juliol de 1663, en poder de Joseph Riu, Matheu Canal, pagès de la parròquia de Nostra Senyora de la Baells, confessà, en alou de la abadia, los dos massos anomenats Traper y Tosquer, situats en la dita parròquia de la Baells y agregats al mas y heretat dita de la Sala <...>.

<1696> la casa y heretat dita de la Sala de la Espunya confessà en alou de la abadia los dits dos massos dirruïts e inhabitats, agregats a la heretat de la Sala, anomenats lo un Traper y lo altre Tosca <...>. [*confessions de 1610, 1663, 1696 i 1736*]

130.⁴³ Olvan. Boladeras, Orriols, Abadia⁴⁴

Als 22 de mars de 1610, en poder de Macià Mas, Pere Boladeras, pagès de Olvan, amo dels massos anomenats Badia y can Codina y de las terras dels dits massos, entre si unidas y agregadas, situadas en Olvan <...>.

<1736> Confessà <...> que devia prestar lo delme a la abadia y la primícia a la rectoria de Olvan, del mas Boladeras, dient que antiguament se compongué lo mas Boladeras de dos massos anomenats lo mas Orriols y lo altre Abadia <...>. [*confessions de 1610, 1663 i 1736*]

131.⁴⁵ Olvan. Casa Roig, la gleba de terra

Als 22 de juny de 1663, en poder de Joseph Riu, Joan Vila, pagès de Olvan, confessà en alou de la abadia, sa casa y terras a ells unidas, situadas en esta dita parròquia, que foren de Damià Barart, anomenadas la Vinyasa, ab lo sens de setze sous, en las que se encontrà un camp dit lo Camp de Sant Llorens, que és de senyoria del camarer del monastir de Sant Llorens (vuy unit al collegi de la Congregació benedictina claustral de Sant Pau del Camp de Barcelona), ab lo sens de sis diners y és de tinguda de sinch jornals <...>. [*confessions de 1663 i 1686*]

132.⁴⁶ Olvan. Minoves y sas terras unidas. Allevaig, Sant Salvador, Timoneras, Camp de Sant Pere, 2 pessas de terra

Als 22 de mars de 1610, confessà Jaume Minoves, en poder de Macià Mas, ser home propi de la abadia per son mas Minoves y per las terras, honors y possessions a dit mas units y agregats. Y que per est mas y sas terras, com y també per altre mas dirruït, anomenat Allevaig, feia a la abadia 2 sous, per reducció de tasca, y 30 sous de sens, y declarà que al mitgdia de dit mas y terras poseix lo confessant unas pessas ditas de Cassellas, en alou de la comunitat de Berga.

<1736> son mas Minoves ab sas terras y dels Llavaig y Sant Salvador, situats part a la parròquia de Olvan y part en la de Sant Martí de Llanereras <...>. Ítem confessà, en alou de la abadia, tot íntegrament, lo mas Timoneras, dirruït y unit al mas Puig de Llanereras, de tinguda de set quarteras de blat de sembradura, tot aquell camp anomenat lo Camp de San Pere, tota aquella altra pessa de terra de vint cortants de blat de sembradura y, finalment, tota aquella altra pessa de terra de una quartera y mitja de sembradura, situada baix la vinya dita d'en Roig <...>. [*confessions de 1610 i 1736*]

133.⁴⁷ Olvan. Soler

Joan Pons, pagès de Sant Esteve de Valloriola, als 22 de juny de 1663, en poder de Joseph Riu, confessà, en alou de la abadia, tot aquell mas, ab sas terras, anomenat lo mas Soler, en la parròquia de Santa Maria de Olvan, dient que per ell era home propi, etc., que paga vint sous de sens y pagava delme de tots fruits a la abadia y calendà lo confessant sos títols de espectància. [*confessió de 1663*]

134.⁴⁸ Olvan. Torrent Pregon, las Casas, Roca Rodona

Als 27 de mars de 1610, en poder de Macià Mas, Pere Ferrer, pagès de Olvan, hereu del mas Torrent Pregon, confessà ser home propi de la abadia, per rahó del mas de las Cassas, y que li feia lo sens de deu sous y una quartera vella, que eren tres cortans de ordi. Així mateix, confessà una pessa de terra dita Roca Rodona, de vint quarteras, poch més o menos <...>.

<1663> Confessà en alou de la abadia, com a home seu propi, lo mas Casses, ab sas terras, honors etc., dient que se anomenava alashoras est mas Torrent Pregon <...>. [*confessions de 1610 i 1663*]

135.⁴⁹ Olvan. Fuyà

Als 3 de las chalendas de mars de 1347, en lo capbreu de Boada, folio 2 retro, Pere de Fuillà confessà ser home propi, etc. y que tenia en son domini tot son mas Foillà, ab totas sas terras, com y també una terra anomenada Cumba, y una pessa de terra situada sota un honor del castell de Gironella.

A quatre de las nonas de maig de 1284, Bernat de Cabater o Zabaterii, de Sant Juan de Avinyó, féu donació al monastir de la Portella del domini útil y senyoria directa del dit mas Foyà, ab lo que expresa de sos pios destinos lo acte original que se encon[trà] en lo arxiu del dit monastir, en lo sach 4, lletra A, n° 6.⁵⁰

A deu de las calendas de mars de 1347, en poder de Boada, Pere de Manso confessà al dit monastir, en lo fol. 2 de son capbre<u>, lo domini del dit mas, ab los sensus y servituts que allí se expresan.

Al últim de febrer de 1437, Pere de Foyà confessà ser home propi del monastir expresat y que tenia en son alou lo mas Foyà. Se encontra esta confessió original en lo arxiu, en lo sach 2, lletra B, núm. 28.

En lo sach 4, lletra A, n° 28 se devian encontrar las còpias autènticas de dos sentènsias favorables, una de 5 de agost de 1596 y altra de dit mes de agost de 1598, als que consta que fou pladeixa<da>, en la cúria de Berga, la senyoria directa de dit mas Foyà, y las dos las guanyà lo monastir. <...>

17 de setembre de 1773, pagà la casa de Santa Maria de Serrateix lo sens de 1 lliura a la abadia, però regoneix per domino directe al marquès de Gironella y lo actual abat té ya tretas las còpias autènticas justificativas de son dret, per pretènder sa senyoria directa.

136.⁵¹ Olvan. Ballaró, Puig Cugul

Als 27 de mars de 1610, en poder de Macià Mas, confessà Beneta Canudas, a favor de la abadia, los massos Ballaró y Pugcugul, ab lo sens de 10 sous y tres pollastres.

Als 20 de juny de 1663, en poder de Joseph Riu, Rafael Canudas confessà ser home propi y, com a tal, tenir en alou de la abadia lo mas Ballaró y lo mas Puigcugul, unit a dit mas Ballaró <...>. [*confessions de 1610, 1663 i 1773*]

137.⁵² Terme de Porreig. Part del mas Guimbaldes, Camp d'en Foix, Corominas, Carotas

Als 9 de juny de 1610, Joan Serra confessà, en poder de Macià Mas, en alou de la abadia, un tros de terra de pertinèncias del mas Guimbaldes, dirruit y agregat al mas Dudeney, de tinguda de sinch quarteras de sembradura <...>.

<1663> Pessa de terra dita lo Camp d'en Foix, situada en la parròquia de Porreig <...>.

<1696> Pessa de terra anomenada las Corominas de la Costa de Vilanova, com y també aquella altra pessa de terra anomenada de las Carotas. Y per ésta feia un sou de sens. Designant la primera de tinguda de dotze quarteras de sembradura y las

Carotas, de sis quarteras; y las dos <són> situadas en la parròquia de Porreig. [*confessions de 1610, 1663, 1696 i 1734*]

138.⁵³ Terme de Porreig, parròquia de la Portella. Casamijana. Vinya de Borbons o la Plana de Llobregat

Als 24 de maig de 1609, Salvador Carrera, procurador del molt illustre senyor don Benet Fontanella, abat de la Portella, concedí precari a Antoni Ros <...>, en poder de Macià Mas, de tot aquell mas ab tots son honors anomenat Casamitjana y de tota aquella pessa de terra de quatre quarteras de sembradura, antigament de pertinències del mas Borbons y dita la vinya de Borbons, després emperò dita la Plana de Llobregat, ab lo sens de 4 sous y dos gallinas <...>.

Als 25 de maig de 1336, en poder de Miquel Cortada, Benet Ros fa altra confessió del mas Casamitjana, ab los mateixos termes y designa de sensus fogatge, delme y primícia y senyoria a favor de la abadia, que se confessà en la dalt dita confessió de 1696. [*confessions de 1336, 1609, 1663, 1696, 1557 i 1336*]

139.⁵⁴ Terme de Porreig, parròquia de la Portella. Borbons, Forest

Als 27 de mars de 1610, en poder de Macià Mas, Bartomeua Palau confessà ser home⁵⁵ propi de la abadia, per rahó del mas Borbons y la Forest, situat en la parròquia de la Portella, en lo terme de Porreig, que poseeix en alou de la abadia, a la que deu correspondrer lo sens de 1 lliura, 8 sous y delme y primícia <...>.

<...> Borbons i la Forest eran dos massos units y agregats, y que per los dos era home propi, etc. de la abadia <...>.

Ítem una confessió de Pere de Borbons rebuda en la rectoria de Berga y continuada en lo capbreu de Boada, de diada dels idus de mars de 1347.

Ítem una confessió de Pere de Forest, rebuda en la rectoria de Berga y continuada en lo capbreu de Boada, la diada del dia antes dels idus de mars de 1347.

Y, finalment, ensenyà també, en sa pròpia figura, la confessió sobre expressada de 1663. [*confessions de 1347, 1610, 1663 i 1696*]

140.⁵⁶ Parròquia de Porreig. Guimbaldes, Guiroves

Als 9 de juny de 1610, en poder de Macià Mas, Gabriel Pellicer, hereu del mas Dudeiny, confessà que posseïa en alou de la abadia, ab lo sens de 4 sous, una sort anomenada las Guimbaldes, en la parròquia de Porreig, en lo lloch dit Guimbaldes, y en la qual sort era edificat lo campmàs dit las Guimbaldes, alashoras ya dirruït, de sis quarteras de sembradura, com y també confessà, en alou de la abadia, ab un sou de sens, altra pessa de las Guiroves, de pertinèncias de dit campmàs de les Guimbaldes, que posseïa a carta de gràcia de Jaume Prat de Porreig <...>.

<1663> un mas dirruït, almenos part de ell, anomenat Archimbaldes, Guimbaldes, situat a Porreig <...>. [*confessions de 1610, 1663, 1696, 1734 i 1771*]

141.⁵⁷ Fosimanya. Olivera. Pessas de la Plana, pessa de Gavarresa

Als 10 de mars de 1699, en poder de Esteve Ferrusola, notari públic de Sellent, Isidro Vila y Olivera, hereu del mas Olivera de la Costa, de la quadra de Nostra Senyora de Fosimanya y parròquia de Sant Martí de Serrahima, confessà a favor de la abadia, tot enterament, lo mas Olivera de la Costa, ab totas sas terras, honors y posesions y ab algunas otras terras al dit mas unidas, que foren de pertinèncias del mas de la Plana, dirruït y desabitat, dins lo qual terreno va compresa una pessa de terra que dit Vila <h>a donat a plantar de vinya a Joseph Plana, a Joseph Casanova, a Vicens Vila y Olivera y a Benet Abadal, pagessos de Artés <...>.

<...> de sensos una quartera de forment, una quartera de ordi, quatre quarteras de espelta, tres sous y quatre <diners>, y delme de tots fruits, de pa, vi, oli. Y per las terras que foren de pertinèncias del mas de la Plana designà quatre diners de sens, tres sous per reducció dels mals usos y mitg dotzè de blat al batlle de la Quadra.

Ítem confessà que té una pessa del mas Gavarresa y que fa, al hereu de est mas, una gallina de sens, en adjutori dels sensus que dit hereu per dit son mas fa a la abadia. Y diu, finalment, ser home propi, soliu, etc. de la abadia. [*confessions de 1538, 1610, 1641 i 1699*]

142.⁵⁸ Fosimanya. Rocas Albas, Fuster, Gibert, Llobet, Donat, pessas de la Plana

Als 5 de agost de 1699, en poder de Esteve Ferrusola, notari de Sallent, Jaume Rocas Albas, hereu del mas Rocas Albas de la Quadra de Nostra Senyora de Fosimanya, confessà, a favor de

la abadia, lo dit mas Rocas Albas, habitat y afocat, junt ab los massos Fuster, Gibert, Llobet, Donat y unas pessas de terra, que foren de pertinèncias del mas la Plana, a dit mas Rocas Albas units y agregats, dins de la gleva. Se encontra una pessa de terra de una quartera y mitja de sembradura que, dit Rocas Albas, ha deixat plantar a Antoni Llauro, pagès de Artés. Per los dits massos confessà dit Rocas Albas ser home propi de la abadia.

Y que li fa de sens, per lo mas Gibert, 3 sous y dos gallinas per Nadal, 3 sous, 4 <diners> per Sant Llorens y un setsè de ordi per la collita. Per lo mas Fuster, 4 gallinas, 2 sous, 10 <diners>, una quartera de forment y duas quarteras de espelta. Per lo mas Donat, duas gallinas y un sou. Y per las terras del mas Llobet, deu diners. Y per las terras preditas, paga delme de tots fruits a la abadia. Ítem confessà lo sobreexpresat que poseïa, en lo terme de la parròquia de Sant Juan de Avinyó, una pessa de terra erma de tinguda de vint quarteras de sembradura, en la partida de la costa Mascarossa, en alou de la abadia, sens prestació alguna de cens. Axí mateix confessà que tenia, en alou de la abadia, una gran banada de terra de pertinèncias del mas Garriga, anomenada la Costa Mascarosa, comprada a carta de gràcia, com en la confessió se expresa, de tinguda de sinquantas quarteras de sembradura, declarant que dita banada de terra, junt ab las demás terras del mas Garriga, situat en lo terme de Avinyó, deuen pagar a la abadia 7 sous annuals, per la reducció del vintè de tots fruits que antes li devia est mas per totas sas terras contribuir; qual<s> 7 sous pagava Gabriel Riusech, possessor del mas Garriga. [*confessió de 1699*]

143.⁵⁹ Fosimanya. Gavarresa, terras del mas Plana

Als 4 de agost de 1699, en poder de Esteve Ferrusola, notari de Sallent, Joan Casanova, pagès y hereu del mas Casanova, del terme de la vila de Artés, confessà a la abadia, tot íntegrament, lo mas Gavarresa, ab totas sas terras, dirruït y desabitat, situat en la quadra de Nostra Senyora de Fosimanya. Part emperò de sas terras, junt ab altrs pessas que foren de pertinèncias del mas de la Plana, són situades en lo terme de Sant Joan de Avinyó, per las quals terras fa de cens dinou sous y quatre <diners>, esto és 18 sous per lo mas Gavarret, deu diners per las terras que foren de pertinèncias del mas de la Plana y sis diners per la pessa anomenada lo Oliver del abat, de pertinèncias del dit mas Gavarresa; y aixís mateix, una quatera d'ordi, dos quarteras de espelta y un cortà de

forment al batlle de la quadra. Y aixís mateix, declara que devia pagar delme a la abadia de todas las terras del dit mas Gavarresa, situadas dins la quadra de Fosimanya, a accepció de una pessa de tres quarteras de sembradura, situada sobre lo bals de Gavarresa, que és franca de delme, que dit Casanova devia terminar y sirkuir de paret. [*confessions de 1699, 1641, 1610 i 1538*]

144.⁶⁰ Fosimanya. Garriga, Pereras

Als 4 de agost de 1699, en poder de Esteve Ferrusola, notari de Sallent, Gabriel Riusech, pagès y hereu del mas Riusech, del terme y vila de Artés, confessà en alou de la abadia, tot íntegrament, lo mas Garriga dirruït y desabitat, junt ab una pessa dita las Pereras al dit mas unida. Y declara que Rocas Albas té un gran banada de terra, a carta de gràcia, de pertinèncias de dit mas Garriga (vide la pàgina antedent 142), situat en lo terme de Sant Joan de Avinyó, per lo qual mas fa onze sous de sens y tres gallinas, per la pessa dita las Pereras y també presta a la abadia 7 sous annuals, per reducció del vintè dels fruits que las ditas terras del dit mas li debian contribuir <...> .

Y calendà igualment lo títol del establiment de dit mas, fet als 7 de mars de 1412, per lo abat de la Portella, en poder del reverent Francisco Cogosses, prebere y notari públic del mona+stir y parròquia de Sant Benet de Bages, a favor de Pere Riusech, en virtut de estos calendats instruments, lo possessor del mas Garriga devia pagar un vintè dels fruits resultants de sas terras a la abadia, que, per los motius que expresa la dalt dita confessió de 1699, fou reduït dit vintè a set sous annuals.⁶¹ [*confessions de 1699, 1610, 1641 i 1538*]

Nota.⁶² Que los sens fins assí continuats, esto és des de la pàgina 101 fins a la present, 144, són los que lo actual abat encontrà corrents en son ingrés a la abadia, que fou en lo any 1762, y los que aniran continuant en las següents pàginas los ha retornat dit abat a la abadia ab moltas diligèncias, gastos, treball y alguns plets, com en sos respectius partits se noterà.

145.⁶³ Olvan. La costa sobre lo torrent d'en Graner

Als 27 de juny de 1663, en poder de Josep Riu, Pere Bessa, teixidor de lli de Olvan, confessà, en alou de la abadia, una pessa de terra situada en Olvan, dita la vinya de la Costa, sobre lo torrent del Graner, a sens de un sou <...>.

Als 20 de gener de 1737, Joan Pinyol, sastre d'Olvan, confessà, en alou de la abadia, en poder de Miquel Cortada, notari de

Berga, un tros de terra situada en Olvan, en la partida dita de Cabots, de tinguda de una quartera y mitja, ab lo cens de un sou <...>. [*confessions i compres de 1663, 1737, 1733 i 1772*]

146.⁶⁴ Olvan. Camp d'en Graner

Als 10 de juliol de 1663, en poder de Josep Riu notari, confessà, en alou de la abadia, una pessa de terra dita lo Camp d'en Graner, situada en lo terme de Olvan, en la partida de la Vinyassa, ab lo cens de un sou <...>.

<1737> lo dalt dit camp, situat en la partida del terme de Olvan dita la Vinyasa, de pertinències del mas Roig, alias Vila <...>. [*confessions de 1663 i 1737*]

147. Olvan. Mallol del Abat

Als 22 de mars de 1610, en poder de Macià Mas, Joan Pere Piquer, hereu del mas anomenat abans lo Seller del abat y después lo mas d'en Pere Piquer, confessà en sos ítems una pessa de terra, de tinguda de vint jornals, poch més o menos, dita lo Mallol del abat. Y per dita pessa, y altrás que capbrevà baix lo mateix domini, confesà que fa de sens nou sous y tres cortans y mitg de ordi, que era una quartera vella <...>.

Als 20 de octubre de 1763, en poder de Francisco Claris, Eudalt Badia, dit lo Povill de Olvan, confessà en alou de la abadia tota aquella pessa de terra, part campa y part roures y pins, plantada, de tinguda de vuit quarteras, anomenada lo Mallol del abat, ab lo cens de nou sous <...>. [*confessions de 1610, 1663, 1763 i 1765*]

148.⁶⁵ Olvan. Casa y terras en lo lloc dit Bogets

Als 4 de juliol de 1663, en poder de Josep Riu, Madalena Gamisans, vídua deixa<da> de Anton Gamisans, pagès de Sant Martí de Biure, confessà en alou de la abadia una pessa de terra de vinya plantada, de tinguda de quatre jornals, situada en Olvan, en la partida de Bogets de la font del Estany, ab lo cens de 2 sous <...>. [*confessió de 1663*]

149.⁶⁶ Vilada, Sorribas

Als 25 de maig de 1610, Francesch Piquer, pagès de Sant Joan de Vilada, confessà, en poder de Macià Mas, en alou de la abadia, lo mas Sorribas, junt ab altrás pessas de terra de pertinències del dit mas <...>.

Als 5 de juliol de 1663, en poder de Josep Riu, Joan Picas, pagès de Vilada, confessà ser home propi, soliu, etc. y

que tenia per la abadia sa casa, mas y heretat dita Sorribas, y que per ésta y las terras feia a la abadia lo sens de 1 lliura, 12 sous <...>. [*confessions i altres documents de 1553, 1663, 1696, 1765, 1726, 1610 i 1563*]

150.⁶⁷ Nostra Senyora de la Quar. La Molina

Als 19 de juny de 1696, Josep Puig-oriol, pagès de Nostra Senyora de la Quar, confessà en alou de la abadia, en poder de Salvador Sobirats, una casa dita la Molina, ab una partida de terra de vuit quarteras de sembradura, pagant de éstas delme a la abadia y un pollastre de fogatge, com y també setze reals de sens, en nuda percepció, al amo del mas Vilardell, de pertinències del qual mas és la dita casa ab sas terras <...>. [*confessions de 1696, 1737 i 1758*]

151.⁶⁸ Vilada. Casa y feixa d'en Anglada

Als 22 de juliol de 1663, Pere Ferrer, sastre de Vilada, com a procurador de Joan Anglada, sastre del dit lloch, confessà, en poder de Josep Riu, en alou de la abadia, una pessa de terra de mitg jornal, de pertinències del mas Ferrer, ab lo sol sens de una tasa de aygua <...>.

<1677> dita feixeta de terra y anyadeia de què en ella y ha fabricat una casa o caseta, y que per ésta fa a la abadia lo sens de un pollastre. [*confessions de 1663 i 1677*]

152.⁶⁹ Pedret. Vilarrasa, Puig

Don Francisco Senespleda, habitant y casat en Vich, fill emperò de la casa de Se Nespleda de Berga, poseeix en el terme de Pedret, sufragània de Santa Maria de la Baells, tota aquella casa y massos units y agregats, anomenats Vila-rasa y Puig, que segons los llevadors antichs de la abadia, estavan en son domini directa, ab lo sens de 1 lliura, 4 sous, valent un ducat de or <...>.

A més de estos actes calendats en esta confessió, se encontrèn en nostre arxiu:

Primo, lo acte de donació fet al monastir de la Portella, a 3 del idus de mars, en lo any 30 de Robert rey, per Bonell,⁷⁰ prebere, del camp dit Vilarrasa, signat de núm 208.

2º: lo acte de establiment que féu lo abat de la Portella de dit mas a Ramon Corribera, a 23 de juliol de 1374, clos per Arnau Blanquet, notari de Berga, signat de núm. 198.⁷¹

3º: lo acte de contenció y declaració de sensos y senyoria de dit mas, feta a favor de la abadia de la Portella, a 7 dels idus de agost de 1297, clos per Bernat de Pons, notari de Berga, signat de núm. 148.⁷²

Lo acte de regoneixensa de Jaume Vilarrasa, que féu del dit mas al monastir de la Portella, a las calendas de octubre de 1341, closa per Casals, rector de Sant Quirse, signat de núm. 147.⁷³

Y, finalment, en lo octubre de 1608, lo senyor abat Fontanella firmà àpoca a favor de Esteve Senespleda ab sa [...], tot en poder de mossèn Torres, notari de Berga, per lo pago de algunas anyadas enderreridas. [*confessions i altres documents de 1766, 1026, 1374, 1297, 1341*]

153.⁷⁴ Olvan. Sardanyola

Vistos per la pretenció de la senyoria del mas Sardanyola, situat en Olvan, que vuy poseeix la casa de Sala Còdol y Bach de Oristà, los següents títols:

Primo la confessió de 8 de abril de 1610, en poder de Macià Mas, notari de Berga, féu Anton Sala de Biura.

2^a: La confessió de Ramon Sala, feta en poder de Joseph Riu, notari de Berga, als 28 de juriol de 1663.

3. La confessió de Jaume Sardanyola, feta en poder de Bernat Boada, notari de Berga, a 3 de les calendes de mars de 1347.⁷⁵

4. Lo acte de donació de dit mas, fet al monastir per Ramon de Sardanyola, en poder d'en Berenguer notari, a 8 de las calendas de setembre de 1220.⁷⁶

5. Lo acte de venda de dit mas, fet per Berenguer Moliner de Olvan, en poder de Pere Domingo, notari y rector de Olvan, a 6 de las calendas de juny de 1274, signat en nostre arxiu de núm. 138, en què consta que espectava a dit Berenguer per la donació li-n havia fet Ramon Sardanyola, a 8 de las calendas de abril de 1246.⁷⁷

6. Un acte de una remició de lloïsmo, feta per lo abat de la Portella a Jaume de Sardanyola, en poder de Pere Canals, notari y rector de Olvan, a 3 de las calendas de novembre de 1339.⁷⁸

7. Un acte de establiment del mas Sardanyola, signat en nostre arxiu de n° 196 <...>. [*confessions i altres documents de 1610, 1663, 1347, 1220, 1246, 1339 i 1768*]

154. Olvan. Salacruch

Segons consta per las confrontacions donadas en la confessió del mas Fuïves, que va continuat en pàgina següent, 157, és segur que devia ser lo mas Salacruch, situat en Olvan, del domini directe de la abadia, com a agregat y unit a dit mas Fuïves,

y contingut dins las confrontacions ab què éste se confessà per enter en son domini, però com, atenent que este mas en ditas confessions no se expressà, que ni en altra alguna confessió se encontrà confessat baix lo nom de Salacruch, dit mas Salacruch en algun dels llevadors o notas de la abadia, quedarà est mas del tot olvidat <...>. [1773]

155.⁷⁹ Olvan. Casa an Costa

Dret de lloir la casa dita Casa an Costa, junt ab sas terretas, situada en dita parròquia de Olvan, de pertinèncias de antes del mas Fuïvas, qual casa, terretas poseïa a carta de gràcia <...>.

Mon collector, Rafel Minoves, comersiant de Olvan, comprà al senyor Joseph Sastre y Golorons, dit alias lo Cathedràtich de Berga, lo dret de lloir <...>. [1663]

156.⁸⁰ Santa Maria de Gayà. Goell

Segons la confessió del instrument del sach segon, lletra F, número 3 de nostre arxiu, que ab altrás notícias expresa la pàgina 34 del present llibre, después de varios debats, se posà corrent la senyoria y sens corresponent al mas Goell, que vuy poseeix Pedrós de Santa Maria de Gayà <...>.

157.⁸¹ Olvan. Fuïvas

Repugnant lo senyor Joseph Sastre y Golorons, dit lo Cathedràtich de Berga, lo pago del sens que li demaní per la casa, mas y heretat de Fuïvas, situada en Olvan, li presentí: Primo una confessió de mon alou, feta per March Fuïves, a 2 de mars de 1610, en poder del discret Masià Mas, notari, ab què confessà sa senyoria, ab lo sens de 4 sous y una gallina y un sou de tasca <...>.

Se deu també notar que, segons las confrontacions que dóna en sa confessió, Marc Fuïves, del dit son mas Fuïves, incluïa en ella lo mas Salacruch y Casa an Costa. Vide lo que de estos dos aλους se diu en las pàginas antesedents, 154 y 155, y nota finalment que igualment en las ditas confrontacions entraven los massos Gotzenas y Coll de Olvan, dels que fins vuy no ha encontrat títol determinat y sí sols aquella general confessió de March Fuïvas per pretèndrer-los de ma senyoria <...>. [*confessions i altres documents de 1610, 1650, 1647 i 1649*]

158. Vilada. Pessa de Joan Ferrer⁸²

159. La Quar y la Portella. Casa Pregonas⁸³

160. Sant Maurici. Pesa de terra del mas Quadres

Als 12 de juliol de 1696, Joan Melchior y Batllia confessà, en poder de Salvador Sobirats, notari de Berga, que son oncle y principal, Joseph Casaponsa y Batllia, de Sant Andreu de Sagàs, tenia en alou de la abadia una pessa de terra que era de pertinencias del mas Quadres, que vuy posseix la casa del Raurell <...>. [*document i confessió de 1654 i 1696*]

161. Porreig. Caseta y camp d'en Faig

Després de moltes disputes que tinguí ab lo propietari de la casa de Capsacosta, per lo que va expresat <en la> pàgina antedent, 137, sobre lo lluíisme degut y no pagat per la compra que féu a Isidro Jordà del dret de lluir y quitar la caseta y terra dita casa an Foix y vuy la Aixada, que no tenia firmada per rahó de senyoria <...>.

Confessant en ma senyoria, a més de las dos pessas, altra pessa dita la Costa de Vilanova <...>.

162. Castell del Areny. Massos Masanas, Querats, masada dita la Paya Josana y una pessa de terra

Des de lo principi de ma abadia, comensí ma pretensió de què Camprubí, de Castell del Areny, devia confessar a ma abadia la senyoria directa del mas Querats y altre terreno agregat a sa gran heretat, situada a sa pròpia heretat y casa, situada en lo terme de Castell del Areny, ab lo sens de 16 diners. Li proposí ma pretensió fundada.

Primo. En la donació que Susansa⁸⁴ y sos fills feren al monastir de la Portella de cert terreno en lo que se creu va inclòs, lo de ma pretensió, qual donació feta als 11 de las chalendas de octubre del any 9 del rey Lotario, se encontra en lo arxiu del dit monastir, en lo sach 3, lletra R, n° 1.⁸⁵

2°. En la confessió que del domini directe del dit mas y sens de 16 sous a favor de dita abadia, en poder de Masià Mas, prebere y notari de Berga, als 10 de juny de 1610, féu Joan, fill de Barthomeu Camprubí.

3. En la lloació y aprobació que féu fra Guillem, abat de la Portella, a Bernat sa Costa, de la parròquia de Sant Vicents de Castell del Areny, de uns cambis que havia fet ab Joan de Querats de la masoveria de Querats, de Sant Julià de Cosp, en què confessà tenir esta massoveria en domini directe del dit monastir. Fou fet lo acte lo dia antes dels idus de abril de 1339, que se encontra original en nostre arxiu, en lo sach 3, lletra H, n° 18.⁸⁶

4°. En un transumpto del un capbreu fet a favor del duch de Híjar, que se encontra en lo calaix primer del nostre arxiu, a hont se encontra una confessió de Barthomeu Camprubí, en què confessa sa casa y heretat de Castell, y diu que la masada dita la Paya Josana, los massos Masanas y Querats y una pesa de terra, mitjensant la serra de Cosp, són en domini de la abadia de la Portella.

5°. Consta lo pretès domini y sens de 16 sous en los llevadors de lletra A, C, E, F y en lo general, ab cobertas de pergamí, foli 12.

Finalment, havent dit Camprubí, de consentiment de las parts, portat sos propis actes al D. Bergafeta, éste escrigué al abat que constaba clarament en ells la pretensió de la abadia.

Camprubí comensà a pagar lo sens de 16 sous, en 1776; se deu arreglar ara la confessió.

163.⁸⁷ Olvan. Campmàs de Pere Piquer o Seller del Abat ab sas terras⁸⁸

164. Olvan. Lo Pla de Casanova, dit al present lo Pla de la Perera.⁸⁹

1. *Correspon al número de la pàgina.* 2. *A continuació hi ha una llista de llocs i de pàgines.* 3. *Correspon al número de la pàgina. Al marge: Sens 1 ll., 10 s., llana 2 ll, 1 pollastre fogatge.* 4. *Glossa escrita al marge.* 5. *Indiquem, entre claudàtors, les diverses confessions, fetes pels pagesos o possessors del domini útil davant de diferents notaris, que consten que es feren amb relació a cada propietat. Moltes d'elles corresponen a capbreuacions. D'aquestes confessions, normalment, només n'hem transcrit la primera. Farem el mateix amb relació a les altres propietats del monestir.* 6. *Al marge: Sensus. 2 ll., 2 s. y 3 gallinas, 1 pollastre per fogatge.* 7. *Al marge: Sens: 2 pollastres.* 8. *Sens: 1 ll., 4 s., y 2 gallinas, llana 2 bellons, 2 poll. per fogatge.* 9. *Al marge: Sens 4 ll.* 10. *Sant Joan de Vilada.* 11. *Al marge: Sens 8 s., sens 1 ll., 10 s., sens 2 poll.* 12. *Al marge: Sens 2 capons.* 13. *Al marge: Sens: 1 ll., 4 s., sens 2 gall., llana 2 vellos, fogatge 1 pollastre.* 14. *Al marge: Sens 16 s., sens 2 gallinas.* 15. *Al marge: Sens 2 ll., 4 s., llana 2 vellos.* 16. *Al marge: Sens 1 ll., 12 s., sens: 2 gall., llana: 3 bel.* 17. *Al marge: Sens 1 ll., 4 s, llana 2 ll.* 18. *Al marge: Sens 1 ll., 10 s., fogatge 2 poll., sens 2 poll., llana 6 ll.* 19. *Al marge: Sens 1 ll., 4 s., fogatge 2 poll., llana 6 ll.* 20. *En aquest cas i en d'altres, el nom del mas és escrit al marge.* 21. *Al marge: Sens 1 ll., fogatge 1 poll.* 22. *És sorprenent la pervivència en aquest document del segle xviii d'aquest topònim per anomenar la riera de Merlès, que creïem que només era viu durant l'alta edat mitjana.* 23. *Al marge: Sens 1 ll. 4.* 24. *Al marge: Sens 6 s., 8, 2 gall.* 25. *Al marge: Sens 10 s. y 2 gall.* 26. *Al marge: Sens 10 s. y 2 gall.* 27. *Al marge: Sens 1 ll., 4 s.* 28. *Al marge: Sens 4 s.* 29. *Al marge: Sens 2 ll., 7 s.* 30. *Escrit al marge, com en molts dels precedents.* 31. *Al marge: Sens 11 s, gallina 1.* 32. *Al marge: Sens 3 ll., 13 s., 6. Vide pàgs. 118 y 121.* 33. *Escrit al marge.* 34. *Al marge: Sens 6 s., gall. 2.* 35. *Al marge.* 36. *Al marge: Sens 3 s., gall. 1.* 37. *Al marge: Sens 1 ll., pollastre 1.* 38. *Escrit al marge.* 39. *Al marge: Sens 11 s.* 40. *Al marge.* 41. *Al marge: Sens 1 ll., 16 s.* 42. *Al marge.* 43. *Al marge: Sens 13 s.* 44. *En aquest cas, i en tots els següents, escrit al marge.* 45. *Al marge: Sens 16*

s. 46. *Al marge*: Sens 2 ll., 2 s. Tasca [0] ll. 2 s. 47. *Al marge*: Sens 1 ll. 48. *Al marge*: Sens 10 s. 49. *Al marge*: Sens 1 ll. 50. *Correspon al doc. 100.* 51. *Al marge*: Sens 10 s. Sens 3 poll. 52. *Al marge*: Sens 1 s. 53. *Al marge*: Sens 4 s. Sens 2 gall. Fogatge 1 poll. 54. *Al marge*: Sens 1 ll., 8 s. 55. *Encara que fos una dona.* 56. *Al marge*: Sens 4 s. 57. *Al marge*: Sensos: ordi 1 qa[rtera], forment 1 qa, espelta 4 q.; 3 s, 4 [d], [0] s., 4 [d], 3 s.; al batlle un dotzè del blat. 58. *Al marge*: Sens: 11 s., gallines 8, ordi un setzè, forment 1 quartera, espelta 1 quartera. 59. *Al marge*: Sens: diners 19 sous, 4; ordi 1 quatera; espelta 2 quarteres; forment al batlle 1 cortà. 60. *Al marge*: Sens: diners 11 sous, diners 7 sous, galines 3. 61. *Correspon al doc. 283.* 62. *Aquest text és escrit, en forma de nota, al peu de la pàgina 144. Reflecteix la satisfacció de l'abat per l'esforç fet per tal de recuperar censos i drets de l'abadia que s'havien perdut a causa de la deixadesa dels abats precedents. Aquesta mateixa impressió també es reflecteix al llarg de les pàgines següents i, d'una manera especial, en la pàgina 162, davant la dificultat de recuperar els censos que devien els possessors del mas Camp-rubi.* 63. *Al marge*: Sens: diners 1 s. 64. *Al marge*: Sens: diners 1 s. 65. *Al marge*; Sens diners 2 s. 66. *Al marge*: Sens diners 1 ll., 12 s. 67. *Al marge*: Fogatge 1 pollastre. 68. *Al marge*: Fogatge 1 pollastre. 69. *Al marge*: Sens 1 ll., 4 s. 70. *És Borrell. Correspon al doc. 12.* 71. *Correspon al doc. 257.* 72. *Correspon al doc. 117.* 73. *Correspon al doc. 198.* 74. *Al marge*: Sens diners 16 sous. 75. *Correspon al doc. 80.* 76. *Correspon al doc. 70.* 77. *Correspon al doc. 91.* 78. *Correspon al doc. 189.* 79. *Al marge*: Sens 1 gallina. 80. *Al marge*: Sens 1 ll., 4 s. 81. *Al marge*: Una gallina reduïda de a 5 s.; sens 4 s.; tasca 5 s. 82. *Pàgina en blanc.* 83. *Pàgina en blanc.* 84. *En realitat Sesnanna.* 85. *Correspon al doc. 17.* 86. *Correspon al doc. 186.* 87. *Al marge*: Sens 3 cortans mill y 9 s. 88. *Pàgina en blanc.* 89. *Pàgina en blanc. Després d'algunes pàgines sense cap escrit, a la pàg. 177, un encapçalament diu "Aranzel de las fundacions de missas resadas de charitat, quiscuna 18 sous, fetas per lo senyor abat del r. monastir de Sant Pere de la Portella <...>". A la pàg. 182, trobem escrit al capdamunt: "Resumen dels sensals consignats per la dotació de las 90 missas fundadas per lo senyor abat Merlès <...>". Hi ha textos, amb relació a aquests temes eclesiàstics, fins a la pàg. 219.*

312 Fals

Butlla pontificia. *El papa Benet, en una carta enviada a l'abat, posa sota la seva protecció el cenobi de Sant Pere de la Portella. Per aquesta protecció, l'abadia ha de donar cada any tres besants òptims a l'església de Sant Pere.*

- A.* ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Original falsificat (15 × 32 cm). Pergamí en força bon estat de conservació, amb alguna taca i algun plec. Al verso: "Acta de exemció del monestir de la Portella per papa Benet."
- B. ADS. Documents del monestir de Sant Pere de la Portella. Còpia (25,5 × 37,5 cm). Pergamí en bon estat de conservació, amb alguna taca petita. Al verso: "Littera A, núm. 10. saccus [...]."
- a. Esment: Paul KEHR, *Papsturkunden in Spanien vorarbeiten zur Hispania Pontificia, I. Katalanien*. I. Archivberichte, Weidmannsche Buchhandlung, Berlín, 1926, pàgs. 187-188. [Kopie: Benedict VIII (1016) Dez. 16 J-L. +3775 als Benedict VI. Kop. s. XII und Transs. s. XVI].¹
- b. SANTAMARIA, 1935, ap. XXXIII, pàgs. 34-35. Ex A.

+² BENEDICTUS³ EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI Cesar\i/us abbatì venerabilis cenobii de Portella⁴ cuncte tue congregationi successoribusque tuis perpetuam in Domino salutem convenit apostolico moderamini, pia religione pollentibus benivola compassione succurrere et petentium desideriis congruum impartire suffragium. Et ideo quia postulastis a nobis quatinus confirmaremus vobis vestrisque successoribus supra dictum monasterium et nostra sub proteccionem eum reciperemus, cum omnibus que modo habere ibidem videntur vel offerenda sunt a piis christianis et que iuste a nobis acquisita sunt vel acquirenda erunt et acquiri successoribus in perpetuum et ab omni iure et dominio eum subtraheremus, soli Deo et sancto Petro romanisque pontificibus eum submittendo. Inclinati precibus vestris monasterium, igitur nostro privilegio munimus et sub nostra proteccionem eum recipimus cum omnibus que ibi abere⁵ videntur vel abitura sunt in perpetuum et ab omni iure et dominio eum subtraximus. Ita sane ut nullus rex, archiepiscopus, episcopus, comes vel vicecomes seu aliquam magna parvaque persona, sub iure et dominio suo predictum monasterium mittere audeat, sed soli Deo et sancto Petro nobis nostrisque successoribus omni tempore sit subditum, et nullus mortalium que ibi sunt modo vel erunt invadere vel usurpare presumat aut fratres ibidem servientes inquietare. Ita scilicet ut singulis quibusque annis sine aliqua mora pensionis nomine tres bizanteos optimos ecclesie Sancti Petri cui Deo auctore presidemus et romano pontifici qui in tempore fuerit persolvat, qui vero custos et observator huius nostri privilegii fuerit, gracia omnipotentis Dei et apostolorum principis nostraque benedictione fruatur. Qui vero que non optamus contemptor et transgressor huius nostri privilegii fuerit, iram omnipotentis Dei incurrat et nostra apostolica auctoritate quo usque digne satisfecerit excommunicatus maneat et a sancte ecclesie collegio sequestratus et scit sociatus⁶ illis qui dixerunt domino Deo receda a nobis scientia viarum tuarum nolumus.

Scriptum per manus Petri diaconi Sancte Romane ecclesie et cancellarii sacri palatii, in mense decembrio die XVI, indictione XV + BENE + VALETE.⁷

1. *S'ha considerat que és un privilegi de Benet VIII, de l'any 1016 (pàg. 133 del llibre de Paul Kehr [1. das Original eines Privilegs des Papstes Benedict [VIII für Kloster San Pedro de la Portella] vom 16. Dezember 1016]). Amb tot, també s'ha plantejat que es pot tractar d'una builla de Benet VI (972-973). Fins i tot, Pujades, a la Crònica Universal, vol. VII, 351, proposà que podia ésser una builla de Benet XIII, del 16 de novembre de 1332. Amb relació a aquest aspecte, vegeu l'apartat introductori, dedicat a les falsificacions.* 2. *Crismó.* 3. *B comença: Hoc est exemplum bene et fideliter, in villa Berge, sumptum a quodam concessionis apostolica indulto, in pergameneo scripto, non viciato, non*

cansellato nech in aliqua huius parte suspecto, sed omni procesus vitio et suspitione carente, sciet circa chalendarium anni aliquantulum lacerato seu fracto, propter cuius fracturam non potuit legi sed ut infra patebit spaciolum eius loco dimittitur, quod fuit inventum in archivo monasterii Sancti Petri de la Portella, Urgellensis diocesis. Et est huiusmodi tenoris. 4. *Raspat i corregit.* 5. *Lectura dubtosa.* 6. *Corregit a sobre: societas.* 7. *En B: Sig+num Baltezaris Alzina, presbiteri apostolica et regia auctoritate notarii publici ville Berge, huic exemplo testis. Sig+num Petri Mas, regia auctoritate notarii publici ville Berge, huich exemplo testis. Sig+num mei Charoli de Sorribes, regia auctoritate, per totum Cathalonie principatum et comittatus Rosselionis et Ceritanie, notarii publici, ville Berge habittatoris, qui huiusmodi exemplum a suo originali predicto, veraciter sumptum et cum eodem ad verbum comprobatum et in archivo predicto invento, scripsi et clausi rogatus et requisitus.*

ÍNDIX ONOMÀSTIC

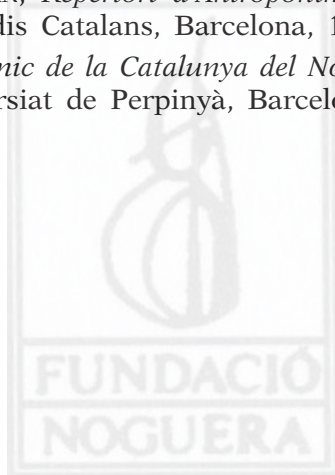
Hem inclòs en aquest índex del diplomatarí del monestir de Sant Pere de la Portella tots els antropònims i els topònims esmentats als 312 documents que el constitueixen. Fer un índex de noms de persona i de noms de lloc medievals és difícil. Potser el problema més gran és el gran nombre d'irregularitats que trobem als documents. Els noms no sols es poden declinar, ans també poden variar amb el temps o poden ésser més o menys catalanitzats. Per aquest motiu, hem decidit d'incloure els noms de persona en nominatiu, llevat de quan són en català. Sempre que ha estat possible, hem indicat entre claudàtors (per exemple [la Quar]) el lloc on és documentada la persona esmentada. Així mateix, també hem intentat d'assenyalar quina activitat o quina funció feia en el document la persona que duia el nom esmentat (venedor, comprador, fill, muller, testimoni, escrivà, etc.) o bé en quina mena de document és mencionat (bescanvi, testament, judici, establiment, reconeixement, capbreu, etc.). Finalment, molt sovint, també hem fet menció de quin ofici o càrrec tenia (prevere, abat, cambrer, notari, sastre, etc.). Hem intentat d'unificar en una única entrada tots aquells noms que podien correspondre a una mateixa persona, en especial si les dates en què són documentats són properes i si els noms són exactament iguals o bé són molt semblants. En general, però, hem preferit ésser prudents i, en aquells casos en què no hem vist una relació evident o molt probable, ens hem estimat més mantenir dues entrades diferenciades.

Pel que fa als topònims, algunes vegades, quan han perdurat com a noms vius fins a l'actualitat, els hem escrit d'acord amb la normativa actual (Cerdanya, comtat de), d'altres els hem escrit tal com els trobem als documents (en aquest cas, hem utilitzat la lletra cursiva). En el primer cas, quan hem cregut interessant d'incloure també la forma, sovint llatinitzada, tal com trobem escrit el topònim al document, l'hem inclosa en lletra cursiva i entre parèntesis. Així mateix, entre claudàtors, sempre que hem pogut, hem assenyalat el municipi (o la parròquia) i la comarca del nom de lloc esmentat. A l'hora d'esmentar els municipis o parròquies on el monestir tenia més propietats (la Quar, Sagàs, Olvan, Llavaneres, Pedret, Berga, Puig-reig, Casserres, etc.) no fem una menció sistemàtica de la comarca on són tots aquestes indrets (el Berguedà).

Amb relació als documents 310 i 311, esmentem també la pàgina on podem trobar l'antropònim o el topònim mencionats.

Per fer aquests índexs, han estat útils:

- A. DE FLUVIÀ, *Els primitius comtats i vescomtats de Catalunya. Cronologia dels comtes i vescomtes*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1979.
- C. BARAUT – J. CASTELLS – B. MARQUÈS – E. MOLINÉ, “Episcopologi de l'Església d'Urgell, segles VI-XXI”, *Urgellia*, 14, 1988-2001, pàgs. 7-136.
- J. VIGUÉ – A. PLADEVALL (dirs.), *Catalunya Romànica*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1984-1998.
- J. BOLÒS – J. MORAN, *Repertori d'Antropònims Catalans (RAC) I*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1984.
- Nomenclàtor toponímic de la Catalunya del Nord*, Institut d'Estudis Catalans-Universitat de Perpinyà, Barcelona, 2007.

— A —

- Abadia* [Cosp], lloc, 310/46
 ADA HENRRICUS, testimoni, 23
Adac [Sagàs], lloc, 8: vg. Adàs
 ADALA, comtessa, muller de Ramon, 3
 ADALBERT, *magistro* de Ponts, testimoni, 37
 ADALBIUS (potser ADALBERTUS), jutge, 23
 ADALEIZ [Ponts], venedora, 37
 ADALEIZ [Ponts], filla d'Adaleiz, 37
 ADALETI [Ponts], venedora, 310/73: vg. ADALEIZ
 ADALGARDA, neboda, 23
 Adàs [Sagàs], 8 (*Adac*), 25, 26 (*villa Adacz*), 197, 310/23, 310/26 (mas)
 Adàs Jussà [Sagàs], mas, 197 (*Adaz, Adaz Inferius*), 310/29, 310/31 (Adàs Rosa), 310/32
Adàs Rosa (mala lectura de *Josà*) [Sagàs], 310/31: vg. Adàs Jussà
 Adàs Sobirà [Sagàs], 310/32
Adaz Inferius [Sagàs], mas, 197: vg. Adàs Jussà
Adest, flumine [riera de Merlès], 1A (*flumine Azeste*), 1B, 2, 20, 27, 35, 78, 252, 310/12, 311/115 (riera o riu)
 ADMIR [la Quar], testimoni, 24
 ADOLO, fill de Sesnanda, donador, 17
 ADROVARIS [Puig-reig], venedor, 310/59: vg. ADROVARIUS
 ADROVARIUS [Puig-reig], venedor, 18
 Age (*Agia*) [Puigcerdà, Cerdanya], 161
 AGELA [Olvan], possessor, 22
 Ager [Olvan?], mas, 16 nota
 Àger (*abbati d'Ager*) [la Noguera], 262
 AGILEL, camp d', 23
 AGNÈS, muller de Pere de la Torre, venedora, 310/70
 AGNÈS, muller de Ramon de Sant Hug, donadora, 310/61
 AGNES [Avinyó], donació, 69
 AGNES [la Quar], donadora, 54
 AGNES [Sagàs], muller d'Antoni sa Codina, reducció de cens, 210
 AGNES [Sertraïma], muller d'Antoni de Roca, venedora, 211
 AGNÈS [Fucimanya?], muller d'Antoni de Roques Albes, venedora, 302, 310/74
 AGNETA DE TORRE, mare d'Arnau de Torre, 76
Agrevoled ("Grevolet") [la Quar], 24, 310/13; artigues, 5; devesa, 310/12; bosc, 2, 6, 310/13
 Agualous [Planoles], devesa dels, 254, 310/88
 AGUILLEM EN BUXARALLES, 310/75
 AIANRICUS DE ROSED, cavaller, testimoni, 36
 AIANRRICUS, donador, 310/86
Aixada, l' (o *Foix*) [Puig-reig], 311/161
 ALAMANDA, filla de na Blanca, testament, 78
 ALAMANDA (o ALAMANYA), monja de Valldaura, testimoni, 143
 ALAMANIA, muller de Bernat Pere, donadora, 53
 ALARIG [Olvan], 22
Alb [Cerdanya], vil·la, 5, 88: vg. Alp Àlber, Coma d' [Sagàs], terra, 220, 276
Albert, mas de n', 270, 310/19
Alerix [Olvan], terra, 310/47
 ALFONS, infant, fill de Jaume II (1299-1336, futur rei Alfons III el Benigne), 145
 ALICSENDIS DE RUPE [Roset], època, 219
Allevaig (o *Llavaig*) [Olvan], mas rònec, 311/132
 ALMANNUS SUAVENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
 Alp (*villa Albi*), 5, 44, 88
Alsina, la [Sagàs], masada, 310/31
Alt de la Roca [Sagàs], mas, 310/24
Amest, flumine (mala lectura d'*Azest*), 1B; vg. *Adest*

- Ametller, la feixa d'en [Fucimanya], 310/67
- Anarga* (mala lectura d'*Anauga*, Naüja), 310/12
- Anauga, villa*, 5; vg. Naüja
- ANDRE, escriptor, testimoni, 67
- ANDREAS DE FENOLETO, senyor de la baronia de la Portella i de Lluçà, 225
- ANDREAS DE MALLA [Barcelona], ciutadà, 265, 267
- ANDREAS DE PUTEUM [Sagàs], honor de, 75
- ANDREAS FORONENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
- ANDRÉS FONTANET, 310/10
- ANDREU COMPTE (ANDREU COMTE), monjo del monestir de Sant Pere de la Portella (1699), 310/79, 310/80
- ANDREU RIUCECH (ANDREU RIU-SEC) [Fucimanya], 310/68
- ANDREU SALA [Manresa], notari, 310/70
- ANGELA [Olvan], vinya, 310/47
- ANGEMIRUS [la Quar], parroquià, 1B
- Anglada, casa d'en [Vilada], casa i feixa de terra, 311/151
- ANSEMIRUS [la Quar], testimoni, 1A
- ANTHONIUS DE CASIS [Olvan], 272
- ANTHONIUS DE RETUIRA, fill del difunt Arnau de Retuïra, 236
- ANTHONIUS DEUSLOFEU [la Seu d'Urgell], notari públic, 279
- ANTHONIUS VILLADOMAT DE SANTMIQUEL, abat de la Portella, trasllat, 123, 310/7
- ANTHONIUS ZA CODINA [Sagàs], reducció de cens, 210
- ANTICH MASSANA [Borredà, 1571], àlies Pagès, 310/89
- ANTON DE ROCAS ALBAS [Fucimanya], venedor, 310/74
- ANTON GAMISANS [Biure], 311/148
- ANTON PADRÓS [Gaià, 1608], clergue, 310/34
- ANTON SALA [Biure], 311/153
- ANTON VILADOMAT, sentència, 310/46
- ANTONI CAMPRUBÍ, pagès [la Quar], 311/106
- ANTONI CORTADA DE MARLÈS [la Clusa], deveses d', 310/44
- ANTONI DE LA CODINA DE DAS [Adàs, Sagàs], confessió, 310/29
- ANTONI DE LES CASES, batlle, 310/55
- ANTONI DE ROQUES ALBES, venedor, 302
- ANTONI FRANCESC RAURELL [Sant Maurici], pagès, 311/113
- ANTONI LLAURÓ [Artés], pagès, 311/142
- ANTONI MARTÍ RAURELL [Sant Maurici], pagès, 311/117
- ANTONI NOGUER, testimoni, 298
- ANTONI ROS [Puig-reig], 311/138
- ANTONI SA CODINA [Sagàs], reducció, 310/26; vg. ANTHONIUS ZA CODINA
- ANTONI TORRENTS [Olvan], 310/50
- ANTONI VILADOMAT [I] DE SANT MIQUEL, abat de la Portella, 310/7; vg. ANTHONIUS VILLADOMAT DE SANTMIQUEL
- ANTONI VILADOMAT, monjo de la Portella, 310/6
- ANTONIUS DE ROQUAS ALBAS [Serraïma], venedor, 211
- ANTONIUS DE SOLERIO DE FARO [Sallent], testimoni, 246
- ANTONIUS DE TORRENTIBUS [Olvan], fidejussor, 102
- ANTONIUS DOMENECH, rector de Santa Maria de la Quar, notari públic i escrivà, 42
- APRILIS DE VILASAU, testimoni, 131
- Aragó, rei d' (*Rex Aragonum*), 96, 254, 262, 265; vg. PETRUS (II), PETRUS (III)
- ARBERT, prevere, capellà d'Olvan, 48, 50
- ARCHINADS, terra d', 53
- Archimbaldes* [Puig-reig], mas, 126, 134, 215, 310/60; vg. Guimbaldes
- Ardarice, bosco de*, 17; vg. Arderiu
- Arderiu, bosc d' (*Ardarice*) [la Pobla de Lillet, Berguedà], 17, 310/45
- Ardèvol (*Ardeval*) [Pinós, Solsonès], alou, 47, 310/72

- ARDMAN, testimoni, 27
- Argelegosa [la Quar], mas, capbreu, 284; 310/21
- Argelagosa Jusana [la Quar], mas, 311/101
- Argelagosa Sobirana [la Quar], mas, 311/101
- Arlovina, serra, 51
- ARNAL RECOSEN, testimoni, 18
- ARNALD BALDOVÍ [Castelladral], 51
- ARNALDUS, almoïner, 23
- ARNALDUS, batlle de Frontanyà, testimoni, 85
- ARNALDUS, fill de Pere de Torre de Merlès, donació, 69
- ARNALDUS, monjo, testimoni, 85, 86, 102
- ARNALDUS, prevere i escrivà, 27
- ARNALDUS, testimoni, 69
- ARNALDUS [Sagàs], fill de Guillem de Xiulans, 75
- ARNALDUS [Sagàs], prevere, testimoni, 26
- ARNALDUS [Vilada], marit de Maria de Prat Jussà, bescanvi, 218
- ARNALDUS BALAGARII [Berga], escrivà, 257; notari públic, 257, 272
- ARNALDUS BERGESII, escrivà de Berga, 82
- ARNALDUS BUIGES, testimoni, 59
- ARNALDUS DE ARULE, monjo, testimoni, 87
- ARNALDUS DE ARULIS, 248; difunt, 264
- ARNALDUS DE ÇA COSTA AIUSTADA, lluçió, 186
- ARNALDUS DE CADRIS (potser QUADRI), cambrer de la Portella i procurador, 193
- ARNALDUS DE CAMPO, prevere regent de l'església i l'escrivania d'Olvan, notari públic, 215
- ARNALDUS DE CAPIT VILLE, escolà, testimoni, 182
- ARNALDUS DE CASA DE SENT PERE, prevere, testimoni, 165
- ARNALDUS DE CASA MIHANA (o CASA MIHANA) [Olvan], fidejussor, 102
- ARNALDUS DE CASELES [Olvan], establiment, 118
- ARNALDUS DE CLUSA, prior de Sant Pere del Mont, testimoni, 119
- ARNALDUS DE CLUSA, rector de l'església de Santa Maria de Caselles [Fonollosa, Bages], testimoni, 125
- ARNALDUS DE COMA ROSA (o ROSSA), batlle del monestir a Planoles, 194, 310/88
- ARNALDUS DE CONDEMINIS, batlle, testimoni, 126
- ARNALDUS DE CONDEMINIS, marit d'Elisenda, 166, 167
- ARNALDUS DE CONEMINES [Olvan], venedor, 103
- ARNALDUS DE CUDINA, testimoni, 80
- ARNALDUS DE CUMBAROSA, escolà, testimoni, 227
- ARNALDUS DE CUMBIS, rector de Puigreig, 134; testimoni, 126
- ARNALDUS DE DOMO SANCTI PETRI [Gardilans], lluçió, 147; prevere, testimoni, 158, 185, 190; testimoni, 192, 200
- ARNALDUS DE FRONTENIANO (o FRONTINYANO) [la Quar], batlle, 85; batlle de l'abat, 160; testimoni, 169; 183
- ARNALDUS DE GREVOLOSA, testimoni, 101, 102
- ARNALDUS DE MIRAYLLES, venedor, 179
- ARNALDUS DE MUYALS [Biure], testimoni, 197
- ARNALDUS DE PALMEROLA, testimoni, 78, 131
- ARNALDUS DE PODIO, germà de Pere de Puig, 215
- ARNALDUS DE PONTS, pare, 310/61
- ARNALDUS DE PRATO INFERIORI [Vilada], 208; testimoni, 219
- ARNALDUS DE PUIG MORE [Vilada], testimoni, 244
- ARNALDUS DE QUADRI (o de QUADRES), monjo de la Portella, testimoni, 154, 179; regent de l'escrivania, 176
- ARNALDUS DE RETUIRA, difunt, pare d'Antoni de Retuira, 236

- ARNALDUS DE RIARIA, prevere i regent de Sant Martí de Serraïma, escrivà, 246
- ARNALDUS DE RICARTS (o RICCART) [Casseïtes], moliner, testimoni, 264
- ARNALDUS DE TORRE, cavaller, donador, 76
- ARNALDUS DE TRUYLARS (o TRUGARS), monjo, 252; monjo i sagristà, 258, 273; monjo i sagristà de la Portella, notari públic, 264, 272; antic sagristà i notari públic, 270
- ARNALDUS DE TURRE, testimoni, 78
- ARNALDUS DE VALLE (o DE VALLO), monjo, 126; infermer, 156; monjo i prior, 162, 163; prior i infermer de la Portella, 129, 131, 133, 137, 142, 169, 176, 215; prior, infermer i marmessor, 159
- ARNALDUS DE VALMANYA [Maçanós], fidejussor, 200
- ARNALDUS DE VILALTA, monjo de la Portella, 272, 273, 274, 275, 277
- ARNALDUS DE YVARZ, canonge d'Urgell, testimoni, 71
- ARNALDUS DEZ QUADRES (o DEZ QUADRI), monjo de la Portella, 157; monjo, cambrer de la Portella i regent de l'escrivania, 169, 185, 187; cambrer, 200
- ARNALDUS EMBERITAT (o EMBITAT) [Puigcerdà], notari públic, 180, 195, 196
- ARNALDUS GERALDI, fill de Bernat Guifré i de Migdònia, 36
- ARNALDUS IGLEA [Vilallobent], lluïció, 180; marit de Sibilla, 239
- ARNALDUS MAYLLARS (o MAYALS), dispenser, acord de la comunitat, 274
- ARNALDUS MULNERII [Sagàs], testimoni, 273
- ARNALDUS MUNTANER [Toses], compra, 86
- ARNALDUS PONT, canonge, sagristà de Santa Maria de Lluçà, testimoni del trasllat, 42
- ARNALDUS ROGERII, comte de Pallars, 95; difunt, 108, 109
- ARNALDUS ROMA, testimoni, 166, 167
- ARNALDUS RUL, testimoni, 157
- ARNALDUS SAIG, testimoni, 222
- ARNALDUS TIMEYLL, testimoni, 90
- ARNALDUS TORRA, testimoni, 194
- ARNALDUS TRUYLARS, monjo i sagristà, 258, 273; antic sagristà i notari públic, 270; vg. ARNALDUS DE TRUYLARS
- ARNALDUS VILALTA, monjo, aprovació, 277; vg. ARNALDUS DE VILALTA
- ARNALDUS VILANA [Prats], deute, 249
- ARNALDUS VILLALTA, monjo, aprovació, 272; vg. Arnaldus de Vilalta
- ARNALDUS Z'ESPLUGA, testimoni, 142
- ARNALDUS Z'ESPUNYA, testimoni, 97
- ARNALDUS, abat de la Portella, 48, 50, 51, 52, 56, 90, 74, 75, 76, 77, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 90
- ARNALL [Olvan], possessor, 22, 310/47
- ARNALL [Sagàs], testimoni, 25
- ARNALL BERNARD, testimoni, 23
- ARNALL DE ARAGAL, testimoni, 49
- ARNALL ENEG [Ponts], possessor, 37
- ARNALL GUERALL (o GERALL) [la Quar], testimoni, 3, 24
- ARNALL GUILLEM [Gardilans], donador, 29; testimoni, 38
- ARNALL MIR [Vilallobent], testimoni, 33
- ARNALL SINFRE [Sagàs], testimoni, 39
- ARNALLA, filla de Guillema des Torn de Ger i de Joan d'Olesa, 90
- ARNALLUS (?), sacerdot de Serraïma, escrivà públic, 74
- ARNALLUS DE PONT, testimoni, 54
- ARNALLUS DE SANCTO AUGUSTINO, nebot, marmessor, 57
- ARNALLUS DE VILA, testimoni, 57
- ARNALLUS PONCII, pare d'Agnès, 54
- ARNALLUS, abat de la Portella, 52, 56, 90; vg. Arnaldus
- ARNALLUS, clergue, 23
- ARNALLUS, bisbe de Magalona [Occitània], 16
- ARNALLUS, bisbe de Tolosa, 16

- ARNALLUS, fill de Manasses, donador, 52
- ARNALLUS, fill de Ramon de Santagustí, 54
- ARNALLUS, levita, testimoni, 11
- ARNALLUS, monjo, testimoni, 57
- ARNALLUS, subdiaca, escrivà, 57
- ARNAU BLANQUET [Berga], notari, 311/152
- ARNAU DE CASA SANT PERE [Gardilans], lluçió, 310/42
- ARNAU DE CASAMJANA [Olvan], 310/50
- ARNAU DE CASELLAS [Olvan], establiment, 310/51
- ARNAU DE CONDEMINAS [Olvan], venedor, 310/49
- ARNAU DE CONDEMINAS [Vilada], procura, 310/39, 310/44
- ARNAU DE TORRE [Avinyó], renúncia, 310/70
- ARNAU DE TORRELLA, prevere i capellà de la capella de Sant Salvador de Montarrot [parròquia de Sant Pere de Madrona, Berguedà], 263
- ARNAU DE TORRENT PREGON, 48 (nota)
- ARNAU GARAU, germà de Bernat Guifré, 28, 310/15
- ARNAU GISCAFRÉ DELS TORRENTS, 48 (nota)
- ARNAU GUILLEM [Gardilans], donador, 310/42
- ARNAU MONTANER [Saltèguet], comprador, 310/78
- ARNAU PRAT JUSSÀ [Vilada], venedor, 310/40
- ARNAU, abat del monestir de la Portella, 48, 50, 51: vg. ARNALDUS
- Arnaus*, mas ròneg [Gardilans], 311/124
- ARNULFUS, bisbe de Roda (1028-1064 i 1076-1077), 16
- Arrufats* [la Clusa], closells de, 219, 310/45
- ARSEN [Gardilans], àvia de Bremon, 38
- ARSENDIS, àvia de Bremon Enric de Merolla, 35
- ARSENDIS, muller de Guillem d'Avinyó, senyora, 66
- ARSENDIS DE LILETO (o ARSEN), marmessora, 57
- ARSENIA [la Quar], donadora, 31, 310/14
- Artés [Bages], 283, 310/71, 311/141; església (*ecclesie Beate Marie de Artes*), 211; vila, 311/144
- Artigas, ipsas* [la Quar], 2, 6
- Artigós* [Olvan], mas, 310/20, 310/22, 310/56
- Asemort* [vers Sant Feliu Sasserra, Bages], 41, 310/72
- ASENARIUS (o ASCENARIUS) [la Quar], testimoni, 1A, 1B
- Assinos, villa de*, 310/33
- AUGUSTINO, fill de Sesnanda, donador, 17
- Aulalia, pugo de* [vers Sant Feliu Sasserra, Bages], 41
- Ausona*, 45; vg. Osona, Vic
- Avet, font de l'* [la Clusa], 310/44
- Avinyó [Bages], 172 (*Avinione*), 173, 238, 280, 310/4; castell (castri de Avinione), 72, 246; parròquia (*parrochia Sancti Iohannis de Avinione, parròquia de Vinyó*), 66, 67, 229, 283, 310/63, 310/65, 211 (*Aviyonet*); senyor d', 310/66, 310/70
- Avinyonet (*parochiam de Aviyonet*), 211; vg. Avinyó
- AZALED (o ADALED) [Sagàs], filla de Duran i Ermetruit, 39

— B —

- Bacho, serradello de* [Sant Maurici], 143
- Badia* (o *Abadia*) [Olvan], honor d'en, 141; mas de la, 310/56, mas ròneg, 311/130
- Baell, la* [Berga], vinya, 289, 310/37
- Baells, la* [Berguedà], 301; parròquia (*parrochia de la Baellis*), 179
- Bagà [Berguedà], 310/44; rector i vicari, 253

- Bages, veguer de (*vicario Bagiarum, Berge et Berguitani*), 145
- BAIO, fill de Sesnanda, donador, 17
- Ballaró [Olvan], mas, 310/56, 311/136; vg. el Valleró
- BALLESTER, heretat i cavalleria, difunt, 260
- Balsareny [Bages], castell, 78, 217 (*termino castrí de Balçareyn*); església, 217 (*Sancte Marie de Balçareyn*)
- BALTASAR ALSINA [Berga], notari, 310/7
- Barbats [Casserres, Berguedà], mas d'en, 79, 310/61
- Barcelona (*Barchinone*), 88, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 139, 153, 259, 260, 262, 265, 267, 268, 285, 286, 288, 297, 310/10, 310/20
- BARCHINONA, germana, 87
- BARDINA [Vilada], germà de Sunifred, 12
- BARDINA, vescomte, testimoni, 2, 6
- BERENGUER, monjo i sagristà de la Portella, 310/5; vg. BERENGARIUS DE VALLE
- Baridà [Cerdanya], 234
- BARNARDUS DE PRATO [Castell de l'Areny], testimoni, 207
- BARONUS, capellà del bisbe, 36
- BARTHOLINUS, teixidor, testimoni, 106
- BARTHOLOMEUA [Fucimanya], donada, 121, 122, 133
- BARTHOLOMEUS [Pedret], fill de Beatriu de Soler, 123, 310/36
- BARTHOLOMEUS ÇA COMELA [bisbat de Vic], testimoni, 176
- BARTHOLOMEUS ÇA COMELA, monjo i sagristà de la Portella, aprovació, 197, 215; vg. BARTHOLOMEUS ZA COMELA
- BARTHOLOMEUS CARBESII [Berga], testimoni, 240
- BARTHOLOMEUS DE ALODIO, testimoni, 141
- BARTHOLOMEUS DE BECH SECH, home del monestir, 95
- BARTHOLOMEUS DE CUMBIS, testimoni, 126, 134
- BARTHOLOMEUS DE MINOVES, rector de Santa Maria de Guàrdia [Sagàs, Berguedà], 215
- BARTHOLOMEUS DE PODIO [Pinós], reconeixement de deute, 217
- BARTHOLOMEUS DE SA PALIADA [la Quar], testimoni, 190
- BARTHOLOMEUS DE SALELIS, testimoni, 252
- BARTHOLOMEUS DE VILARAMO, testimoni, 217
- BARTHOLOMEUS DE VILA RASA: vg. BARTHOLOMEUS DE VILA RASA
- BARTHOLOMEUS GUAMIR [Barcelona], notari, 285
- BARTHOLOMEUS IANERI, difunt, possessor, 236
- BARTHOLOMEUS SERRA LONGA, habita al monestir de la Portella, testimoni del trasllat, 42
- BARTHOLOMEUS ZA COMELA, monjo, 194; monjo i sagristà de la Portella, 216; sagristà i notari públic, 208; escriptor jurat de l'escrivania del monestir de la Portella, 169; difunt, sagristà de la Portella, 218; vg. BARTHOLOMEUS ÇA COMELA
- BARTHOLOMEUS ZA ROCHA [Pedret], testimoni, 115
- BARTHOLOMEUS POU, prevere i rector de Sant Pere de Salselles, trasllat, 123
- BARTHOMEU BALLARÓ (o BALLERÓ) [Olvan], confessió, 292, 310/20, 310/55, 310/56
- BARTHOMEU CAMPRUBÍ [Castell de l'Areny], 311/162
- BARTHOMEU DE FONTCUBERTA [Ger], lluçió, 310/78
- BARTHOMEU MINOVES [Olvan], confessió, 292, 310/20, 310/55
- BARTHOMEU PRAT [Vilada], confessió, 292, 310/20; home propi de l'abat, 310/41
- BARTHOMEU VILARRASA [Pedret], acte de possessió, 310/36

- BARTHOMEUA, donada de l'església de Nostra Senyora de Fucimanya, 310/64
- BARTOLOMEA, filla de Bartomeua, 87
- BARTOLOMEA, filla de Maria de Pujol i Guillem, 87
- BARTOLOMEUA DE FRANCS, mare de Guillem de Francs, 157
- BARTOLOMEUS DE GIRONELLA, prevere, rector de Sant Vicenç de Palmerola, representant de l'abadessa de Valldaura, testimoni, 143
- BARTOLOMEUS DE LA [...]SMA [Horta d'Avinyó], testimoni, 211
- BARTOLOMEUS DE MATHEUS DE LUARTERES, testimoni, 264
- BARTOLOMEUS DE MINOVIS, escolà, testimoni, 100
- BARTOLOMEUS DE SOLERIO, testimoni, 100
- BARTOLOMEUS DE UNOCASTRO, testimoni, 116
- BARTOLOMEUS, sagristà del monestir de la Portella, 220, 221
- BARTOMEUA PALAU [Puig-reig], 311/139
- Bassas [la Quar], 5
- Bassas, las* [Olvan], mas, 310/21
- Bassis, colle de* (coll de Basses) [al sud de les Heures, la Quar], 137, 310/18
- Baucio de la Quintana*, 310/18; vg. *Quintana, baucio de la* [la Quar]
- BEATRÍS, germana de Ramon de Portella, 310/16
- BEATRÍS DE MAYANAS [Gardilans], muller de Guillem de Vila-corba, venda, 310/43
- BEATRÍS FERRER [Vilada], lluïció, 310/46
- BEATRÍS SOLERA [Pedret], confessió, 310/36
- BEATRIU, filla de na Blanca, testament, 78
- BEATRIU, germana de Ramon de la Portella, evacuació, 81
- BEATRIX (?), muller de Bernat de la Portella, 59
- BEATRIX DE MAZANOS, muller del donzell Guillem de Vilacorba, venedora, 200
- BEATRIX DE SOLERIO [Pedret], reconeixement, 123
- Bech Sech* [la Quar], mas, 131, 310/18, 310/21; mas, capbreu, 284
- BELLESTER [Oceja], difunt, hereditat i cavalleria d'en, 259
- Bellpuig (*abbati de Pulcro Podio*) [Bellpuig de les Avellanes, les Avellanes i Santa Linya, la Noguera], 262
- Bellsolà (*Belsola*) [la Clusa], mas, 277, 310/45, 310/57, 311/122, 311/124
- BENAYES, subprioressa de Valldaura, testimoni, 143
- BENEDICTUS, prior de Ripoll, testimoni, 57
- BENEDICTUS, ardiaca, testimoni, 1 B
- BENEDICTUS, papa, 312 (fals), 310/5
- Benes, les (Vendes)* [Pedret], torrent, coll, 251, 256, 310/36
- BENET ABADAL [Artés], pagès, 311/141
- BENET FONTANELLA, 311/138
- Benet Ros [Puig-reig], capbreu, 174, 311/138
- BENET ROURELL, monjo de la Portella, professió (1599), 310/8
- BENETA CANUDAS [Olvan], 311/136
- Benna, bosch de* [la Quar], 310/16; riu que discorre sota el bosc, 35
- Benna* [la Quar], mas, 46; vinya i mas, 310/16
- Benora*, heretat de [Sant Maurici, potser la Baronsa?], 23
- BENVENGUDA [Sant Maurici], muller de Bernat de Vinyoles, àlies Bernat Verdú, establiment, 143
- BERA, testimoni, 14
- BERA [la Quar], parroquià, 1A, 1B
- BERENGARIA, 86
- BERENGARIA, mare de Guillem Boix, 165
- BERENGARIA, muller de Guillem, 55
- BERENGARIA, muller del difunt Guillem s'Espunyola, 153
- BERENGARIA [Berga], vídua de Berenguer Boix, filla i hereva universal de

- Guillem de Noguier, nomenament de procurador, 162, 163
- BERENGARIA [Casserres], muller de Berenguer Olzina, venedora, 248
- BERENGARIA [Fucimanya], muller de Ramon Seguer, establiment, 133
- BERENGARIA [Olvan], muller d'Arnau de Coromines, venedora, 103
- BERENGARIA [Olvan], muller de Ramon de Coromines, 103
- BERENGARIA [Pedret], muller de Berenguer de Santeugènia, 115
- BERENGARIA [la Quar], muller de Pere de Pujol, establiment, 131
- BERENGARIA [Sagàs], muller del fill de Guillem de sa Móra, 187
- BERENGARIA ADALBERTA, lluïció, 85
- BERENGARIA ALBERTA [la Quar], venda de domini útil, 84
- BERENGARIA DE PODIO CUGUL, mare de Berenguer, 183
- BERENGARIA FERRARIE [Vilada], lluïció, 243, 250
- BERENGARIA ZA MESADA [la Quar], vídua de Ramon sa Mesada, reconeixement de venda, 150
- BERENGARIUS, arquebisbe de Tarragona (Berenguer de Vilademuls, 1175-1194), 16
- BERENGARIUS, bisbe d'Elna (1031-1053), 16
- BERENGARIUS, bisbe de Girona (Berenguer Guifred, 1051-1093), 16
- BERENGARIUS, bisbe de Vic (Berenguer Sunifred, 1078-1099), 130
- BERENGARIUS, bisbe d'Urgell (Berenguer d'Erill, 1371-1387), 265, 267
- BERENGARIUS, escrivà, 69, 70, 72
- BERENGARIUS, fill de Berenguer de Casa Ferrera i Berenguera de Puig Cogul, 183
- BERENGARIUS, fill d'Oliver, testimoni, 54
- BERENGARIUS, fill de Berenguer Mulner, venedor, 91
- BERENGARIUS, fill de Berenguera Ferrer, 243
- BERENGARIUS, fill de Manasses, donador, 52
- BERENGARIUS, testimoni, 59
- BERENGARIUS, venedor, 5
- BERENGARIUS [Gardilans], gendre de Pere Joan, 148
- BERENGARIUS [Manresa], levita, notari públic, escrivà, 68
- BERENGARIUS [Pinós], fill de Bartomeu de Puig, reconeixement de deute, 217
- BERENGARIUS BERNARDI, ardiaca de la Seu d'Urgell, 36
- BERENGARIUS BERNARDI [Alp], marmessor, 44
- BERENGARIUS BERNARDI [Callús], fill de Bernat Pere, donador, 43
- BERENGARIUS BERTRANDI, venedor, 129
- BERENGARIUS BERTRANDI [Olvan], venedor, 97
- BERENGARIUS BOIXO, difunt, marit de Berenguera, 162, 163
- BERENGARIUS BOIXO, pare de Guillem Boix, 165
- BERENGARIUS ÇA ERA, difunt, ciutadà de Manresa, bescanvi, 259, 260
- BERENGARIUS ÇA VAL, monjo i sagristà de la Portella, 229; testimoni, 230
- BERENGARIUS CARDONA [Berga], notari públic, 150
- BERENGARIUS CARDONA [Pedret], testimoni, 115
- BERENGARIUS CLAVI, rector, testimoni, 182
- BERENGARIUS DE AQUILARIA, 114
- BERENGARIUS DE ARGILAGUERIS [Planoles], batlle de Planoles, venedor, 254
- BERENGARIUS DE CALDERS, marmessor, testimoni, 78
- BERENGARIUS DE CANALI [Balsareny], fidejussor, 217
- BERENGARIUS DE CANETO, testimoni, 99
- BERENGARIUS DE CASA FARERA, pare de Berenguer, 183
- BERENGARIUS DE CASANOVA, canonge de Manresa, testimoni, 120

- BERENGARIUS DE CASTELLO, testimoni, 246
- BERENGARIUS DE CINTO, rector de Gironella, escrivà, 103
- BERENGARIUS DE COMES SOBIRANES [la Clusa], reconeixement, 212; reconeixement de deute, 213; època, 214
- BERENGARIUS DE CONDAMINA [Balsareny], fidejussor, 217
- BERENGARIUS DE GAMIZANS, testimoni, 126; tutor de Pere, 134
- BERENGARIUS DE GUARDIA, canonge de Barcelona, 101
- BERENGARIUS DE NIDO BONO, rector de Gironella, notari públic, escrivà, 157
- BERENGARIUS DE PALACIO (O PALATIO), rector d'Olvan, notari públic, 227, 231
- BERENGARIUS DE PODIO [Olvan], testimoni, 83
- BERENGARIUS DE PORTELLA, difunt, pare de Tomasa, 101, 116
- BERENGARIUS DE PRATO, clergue, testimoni, 99
- BERENGARIUS DE PRIXANA, testimoni, 163, 166
- BERENGARIUS DE PRIXANA [Berga], escrivà jurat, 167; notari públic, 165, 222
- BERENGARIUS DE ROSETO, testimoni, 218
- BERENGARIUS DE SA BRUGUERA [Sant Feliu de Monistrol de Calders], reconeixement, 191
- BERENGARIUS DE SAGAS, testimoni, 127
- BERENGARIUS DE SALA, rector de Sant Andreu de Gamissans, 215
- BERENGARIUS DE SALSELES, testimoni, 92
- BERENGARIUS DE SANCTO MARTINO, testimoni, 121, 228, 229, 230
- BERENGARIUS DE SANCTO MICHAELE, testimoni, 219
- BERENGARIUS DE SANCTO PETRO, prevere, testimoni, 92
- BERENGARIUS DE SANCTO PETRO DE RIPPIS, testimoni, 116
- BERENGARIUS DE SERRADENYA, rector de Sant Pau de Casserres, notari públic, 248, 264
- BERENGARIUS DE TORRENTE, testimoni, 189
- BERENGARIUS DE TRULYAS, rector de Santa Maria de Biure, escrivà, 126
- BERENGARIUS DE VALLE, monjo i sagristà de la Portella, procurador i ecònom, 231; establiment, 227; 310/5
- BERENGARIUS DE VALLE, prevere, escrivà d'Olvan i notari públic, 205, 206
- BERENGARIUS DE VERDEGERIO, testimoni, 231
- BERENGARIUS DE VIDABONA, escolà, testimoni, 157
- BERENGARIUS DE VILLALTA [Manresa], ciutadà de Manresa, regent la batllia de Frontenyà, aprova, 252
- BERENGARIUS DEZ PRAT (O DEZ SCINT), capellà de Gironella, testimoni, 128
- BERENGARIUS DEZ QUER [Palomera], testimoni, 200
- BERENGARIUS DEZ SALAMONS [Gaià], reconeixement, 258
- BERENGARIUS DEZ TRUY, prevere, testimoni, 217
- BERENGARIUS DEZ VERDEGUER [Gironella], testimoni, 220, 221
- BERENGARIUS GARECA [Berga], sastre, 152
- BERENGARIUS GAUCERANDI, fill de Galceran de Pinós i de Berenguera, plet, 56
- BERENGARIUS GAUCERANDI, testimoni, 68
- BERENGARIUS GERALDI, testimoni, 91
- BERENGARIUS GERALDI DE MORA [Sagàs], lluïció, 119
- BERENGARIUS GIBERT, testimoni, 246; possiblement Berengarius Guibert
- BERENGARIUS GRAD, testimoni, 85, 87; potser Berengarius Guerad

- BERENGARIUS GUERAD [la Quar], testimoni, 84
- BERENGARIUS GUERALDI, donació, 94
- BERENGARIUS GUIBERT [Serraïma], hereu del mas Guibert, testimoni, 228; reconeixement, 229; intestia i ferma d'espoli, 230
- BERENGARIUS MOLNER (o MULNER, MULNERII) [Cardona], donació, 80 i 94; venedor, 91
- BERENGARIUS OLÇINA [Casserres], germà de Pere Olzina, venedor, 248
- BERENGARIUS SALA [Sant Esteve de Vila-ramó], testimoni, 275
- BERENGARIUS SERRA [Merlès], comprador, 275
- BERENGARIUS ZA PLANA, difunt, avi de Francesc sa Plana, 245
- BERENGARIUS ZA RIBERA [Berga], reconeixement, 115
- BERENGARIUS ZA SERRA, morí intestat, 242
- BERENGARIUS ZA SERRA, testimoni, 134
- BERENGARIUS ZES EURES [Perafita], testimoni, 184
- BERENGARIUS, abat de la Portella, 71 [trasllat], 238 [monjo i sagristà], 239, 240, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 252, 254, 256, 257, 270, 272; abat i vicari general en els afers espirituals i temporals del bisbe d'Urgell, 253, 263, 266 [Pere?], 269; abat difunt, 273
- BERENGERA (o BERENGARIA), muller de Galceran de Pinós, 56
- BERENGERIA ZA MASADA, difunta, muller de Ramon sa Masada, testament, 159
- BERENGERIUS ZA RIBERA [Berga], establiment, 176
- BERENGERIUS, fill de Berenguer sa Ribera, establiment, 176
- BERENGUER (Barenguer, monjo i sagristà de la Portella, abat de la Portella), 238; abat de la Portella i vicari del bisbe d'Urgell, 253, 269; vg. BERENGARIUS
- BERENGUER, bisbe d'Urgell, 266
- Berenguer, coll* [Sant Iscle de Bages], 63, 310/73
- BERENGUER, fill d'Arnau de Torrent Pregon, 48 (nota)
- BERENGUER, notari, 311/153
- BERENGUER ARNAU DE TORRENT PREGON, conseller de Guillem de la Portella, 50 (nota)
- BERENGUER BERNAT DE GUIALMARS (o GEUMAR), donació, 51
- BERENGUER BERTRAN, venedor, 310/58
- BERENGUER BETSECH, reconeixement, 310/86
- BERENGUER DE ARGILAGUES, venedor, 310/88
- BERENGUER DE CASAFERRERA [Olvan], confessió, 310/52
- BERENGUER DE DEU [Olvan], venedor, 310/52
- BERENGUER DE GAMISSANS [Puig-reig], establiment, 310/60
- BERENGUER DE LA MÓRA [Sagàs], lluiació, 310/25
- BERENGUER DE PORTELLA, 310/49
- BERENGUER DE PORTELLA, pare de Tomasa, 310/51
- BERENGUER DE PRIANA, notari de Berga, 310/45
- BERENGUER DE RIPARIA [Pedret], concòrdia, 117; 310/35
- BERENGUER DE SALOMONS [Gaià], confessió, 310/33
- BERENGUER FERRER, paborde, 266
- BERENGUER GARAU [Olvan], donat del monestir, reconeixement, 310/48
- BERENGUER GIBERT [Fucimanya], 310/65
- BERENGUER MOLNER [Olvan], donació, 310/48; venda, 311/153
- BERENGUER PALAU DE BIURA [Biure], confessió, 292, 310/20
- BERENGUER PUIGVERD [Ardèvol], donador, 310/72
- BERENGUER SA RIBERA [Pedret], establiment, 310/36
- BERENGUER SERRA [Merlès], comprador, 310/33

- BERENGUERA, muller de Galceran de Pinós, 310/77
- BERENGUERA ALBERTA, venedora, 310/17
- BERENGUERA BOIXÓ (en realitat: Boix) [Berga], venda, 310/38
- BERENGUERA SA MESADA [Olvan], compradora, 310/52
- Berga i el Berguedà, lloctinent de (*locumtenenti in vicaria Berge et Berguitani*), 139; sotsveguer de (*subvicarii Berge et Berguitani*), 145; veguer de (*vicario nostro Berge et Berguitani*), 138
- Berga [Berguedà], 42, 82, 83, 95, 105, 107, 129, 131, 138 (vila), 139, 141, 152 (vila), 156, 165, 166, 171, 179, 182, 200, 212, 213, 214, 222, 224, 227, 231, 240, 243, 252, 256, 263, 272, 281, 285, 298, 299, 301, 308, 310/5, 310/21; batlle, 113; camí, 103; cúria, 311/135; convent de framenors, 301; mesura, 92, 142, 148, 176, 208, 210, 257; parròquia, 176, 257, 289 (vg. Santa Eulàlia de Berga); pes (*pondus ville Berge*), 151, 154, 190, 191; rectoria, 311/139; sotsvegueria, 253; terme (*apendicio*), 32; veguer, 96
- Berga, comtat de, 2 (*Bergitani*), 5 (*comitatu Bergitano*), 8, 9, 10, 12, 17, 18, 21, 22, 23, 25, 26, 29, 38, 39, 310/14
- Berga, vegueria de, 268
- BERGADA, possessor, 23
- Bergafeta, 311/162
- Bergitano*: vg. Berguedà, Berga
- Berguedà (*Bergitano, Berguitano*), 36, 45, 88, 105, 107, 256; territori (*territorio Bergetanensi*), 1A; (*territorio Bergitanensi*), 1B; oficial del bisbe per Berga i el Berguedà, 272
- Berguedà, veguer del, 107
- Berguitano*: vg. Berguedà
- BERMUNDUS, fill d'Enric, 310/86
- BERMUNDUS, fill de Guilsall, testimoni, 18
- BERMUDUS DE MAROLA, 310/16
- BERNAD [...]ALOEL, testimoni, 53
- BERNAD PERE, donador, 53
- BERNADONUS, fill de Bernat de Minoves, cessió de terra del monestir, 152
- BERNADUS, abat de Cardona, delegat per la Seu Apostòlica, 153
- BERNARD [Olvan], 22; terra, 310/47
- BERNARD [Sagàs], donador, 26
- BERNARD BOFIL [Gardilans], testimoni, 29
- BERNARD DE MEROLA, testimoni, 52
- BERNARD DE SANCTA EULALIA, testimoni, 49
- BERNARD FRULA [Sagàs], venedor, 25
- BERNARD GUANNALGOD [la Quar], testimoni, 24
- BERNARD GUIFRE DE SANCTI DOMI [Sant Domí, Segarra], alou de, 52
- BERNARD GUIRIBERT [Ponts], sacerdot, testimoni, 37
- BERNARD SUNIER [Sagàs], testimoni, 39
- Bernard, testimoni, 17
- BERNARD, testimoni, 5
- BERNARDA, muller de Pere de Perafort, 59
- BERNARDONUS DE ROUABREGALDA, testimoni, 222
- BERNARDUS, abat de la Portella, 47, 57, 58, 64, 67, 68 (abat antecessor)
- BERNARDUS, abat de la Portella, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 142, 144, 147, 148, 151, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 171, 176, 190, 191, 192, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 236, 259, 260
- BERNARDUS, bisbe de Besiers (*Biterrensis*), 16
- BERNARDUS, bisbe de Coserans (*Coseranensis*), 16
- BERNARDUS, bisbe d'Urgell (*episcopus Urgellensis*) (Bernat Guillem, 1075-1092), 16, 27
- BERNARDUS, capellà d'Olvan, testimoni, 70

- BERNARDUS, comte [de Besalú] (988-1020), 2
- BERNARDUS, escolà, testimoni, 137
- BERNARDUS, escrivà, 71
- BERNARDUS, fill de Berenguer Mulner, venedor, 91
- BERNARDUS, fill de Berenguera de Pinós, difunt, 56
- BERNARDUS, germà d'Elisenda de Quadres, testament, 278
- BERNARDUS, germà de Cerdà Guerau, morí intestat, 194
- BERNARDUS, monjo de la Portella, testimoni, 77, 101; monjo i sagristà, testimoni, 94
- BERNARDUS, prevere, testimoni, 71
- BERNARDUS, prior de Lluçà, testimoni, 140
- BERNARDUS, sacerdot de Ripoll, testimoni, 78
- BERNARDUS, senyor, 26
- BERNARDUS, testament, 278
- BERNARDUS, testimoni, 11, 41
- BERNARDUS [Callús], sacerdot i escrivà, 43
- BERNARDUS [la Quar], oblat, 54
- BERNARDUS [la Quar], parroquià, 1A, 1B
- BERNARDUS [Sagàs], fill de Berenguer Guerau de Móra, lluçió, 119
- BERNARDUS [...], batlle de Castell de l'Areny, 207
- BERNARDUS BALADRETI [Berga], notari públic, escrivà, 166, 167; testimoni, 162, 163
- BERNARDUS BLANCH [Puigcerdà], notari públic, 161
- BERNARDUS BOTINI [Manresa], jutge jurispèrit a Cerdanya, 88
- BERNARDUS BOVETI, monjo, testimoni, 94
- BERNARDUS BRISCHE [Ripoll], testimoni, 77
- BERNARDUS BUTON (o BOTIN), 89
- BERNARDUS ÇA CLUSA, rector de Sant Pau de Casserres, notari públic, 248
- BERNARDUS ÇA COSTA, lluçió, testimoni, 186
- BERNARDUS ÇA GARRIGA [Avinyó], hereu del mas de sa Garriga, reconeixement, 229; testimoni, 228
- BERNARDUS ÇA ROCA [Castell de l'Areny], establiment, 207
- BERNARDUS CALVELLI, escriptor jurat a l'escrivania del bisbe de Vic, 130
- BERNARDUS CALVETHI, testimoni, 55
- BERNARDUS CAP, testimoni, 105
- BERNARDUS D'OLOST, testimoni, 71
- BERNARDUS DALMACII, fill del vescomte Dalmau, testimoni, 18
- BERNARDUS DE ARTERS (o ARTES), testimoni, 66, 68, 69
- BERNARDUS DE BARBARINS, testimoni, 76
- BERNARDUS DE BASIL, testimoni, 64
- BERNARDUS DE BELSOLA [Olvan], venda del domini útil, 141, 150
- BERNARDUS DE BELSOLA [Olvan], pare de Bernat de Bellsolà, 141
- BERNARDUS DE BETH SECH (o DE BETSEC, DE BEYT SECH) [la Quar], testimoni, 87, 147, 148, reconeixement d'ésser home del monestir, 154
- BERNARDUS DE BORREDANELLO [Olvan], establiment, 227
- BERNARDUS DE CALDOVOL (o CASALDOVOL), monjo, 241 (i procurador de l'abat), 242, 243, 244, 245 (pieter del monestir)
- BERNARDUS DE CAMBRERIA [Vilada], testimoni, 242
- BERNARDUS DE CANALIBUS [Olvan], rector i notari, 137, 152, 156
- BERNARDUS DE CARBONERES, testimoni del trasllat, 68
- BERNARDUS DE CASALDOVOL: vg. BERNARDUS DE CALDOVOL
- BERNARDUS DE CIRERA [Sagàs], venda, 127
- BERNARDUS DE COMA ROSSA, monjo, notari públic de Sant Maurici de la Portella, 220; monjo, testimoni,

- 215; regent de l'escrivania del monestir de Sant Pere de la Portella, 208, 218
- BERNARDUS DE COVILADA (o CUVILADA), testimoni, 57
- BERNARDUS DE DEU, oncle de Guillem de Déu, 150
- BERNARDUS DE EDGER, testimoni, 67
- BERNARDUS DE FATZ, monjo, testimoni, 70
- BERNARDUS DE FERRARI [Palau], testimoni, 69
- BERNARDUS DE FIGUERA [la Quar], testimoni, 242
- BERNARDUS DE FINESTRIS, ardiaca de Vic, 228
- BERNARDUS DE FONOLLARIO, gerent vice-procurador a Catalunya per l'infant Alfons, 145
- BERNARDUS DE GER, testimoni, 67
- BERNARDUS DE GUARDIOLA [Avinyó], testimoni, 122
- BERNARDUS DE IOVAL, testimoni, 64
- BERNARDUS DE IUCLAS (o JUCLAS) [Sant Feliu Sasserra], marit d'Elisenda de Joglars, 275
- BERNARDUS DE LA PORTELLA, sepultura de, 310/3; vg. BERNARDUS DE PORTELLA
- BERNARDUS DE LA TORR [la Clusa], establiment, 277
- BERNARDUS DE MATAMALA, testimoni, 90
- BERNARDUS DE MAZANOS, testimoni, 78
- BERNARDUS DE MEROLA, testimoni, 64
- BERNARDUS DE MINOVIS, cessió de terra del monestir, 152; testimoni, 156
- BERNARDUS DE MONTE CLUSO, testimoni, 85, 87
- BERNARDUS DE MUGALS [Olvan], testimoni, 102; pare de Pere de Mujals, 118
- BERNARDUS DE NA PLANES [Olvan], testimoni, 220, 221
- BERNARDUS DE NEVA, escript de Puigcerdà (?), testimoni, 193
- BERNARDUS DE PALATIO, testimoni, 69
- BERNARDUS DE PAYLAS, prevere, testimoni, 127
- BERNARDUS DE PERARNAUS DE LUARTERES [Casserres], venedor, 264
- BERNARDUS DE PLANIS, prevere, regent de Santa Maria d'Olvan, 152
- BERNARDUS DE PODIO [Balsareny], germà de Bartomeu de Puig, fidejussor, 217
- BERNARDUS DE PONTIBUS, notari públic de Berga, escrivà, 97, 105, 106, 115, 129, 131
- BERNARDUS DE PORTELLA, senyor de la Portella, 56
- BERNARDUS DE PORTELLA, fill de Bernat de la Portella i Be[atriu], 59; testimoni, 76; testament, 78; avi, 140
- BERNARDUS DE PORTELLA, testimoni (Bernat Guillem), 140; sepultura de (Bernat Guillem, 1321), 310/3
- BERNARDUS DE PORTOLLILL [Berga], testimoni, 76
- BERNARDUS DE PUIAT, testimoni, 72
- BERNARDUS DE QUADRES [Sagàs], testimoni, 78
- BERNARDUS DE QUADRIS, batlle del monestir de la Portella, testimoni, 127
- BERNARDUS DE RIPPIS, testimoni, 254
- BERNARDUS DE ROSETO [Vilada], testimoni, 78, 186, 218, 250; lluçió, 182; fill de Pere de Roset, 105
- BERNARDUS DE ROSETO DE RUPE, batlle del cambrer de la Portella, 242
- BERNARDUS DE ROSETO INFERIORI [Vilada], alliberament, 167
- BERNARDUS DE SAGAS, testimoni, 225
- BERNARDUS DE SALA, monjo de la Portella, testimoni, 74, 75, 77, 85, 86
- BERNARDUS DE SALA, [Manresa], notari públic, escrivà, 99
- BERNARDUS DE SANCTO EUGENIA [Pedret], pare de Jaume de Santeugènia, 115
- BERNARDUS DE SANCTO SALVATORE, capellà d'Olvan, testimoni, 71

- BERNARDUS DE SATZ (SALA?), monjo i testimoni, 69
- BERNARDUS DE SEPINOSA, monjo de la Portella; vg. BERNARDUS DE SPINOSA
- BERNARDUS DE SERRA [Vilada], 165
- BERNARDUS DE SERRATALLO, clergue regent de l'església d'Olvan i de la seva escrivania, escrivà, 156
- BERNARDUS DE SOBRE ROCHA [Balsareny], fidejussor, 217
- BERNARDUS DE SOLDEVILA [la Quar], establiment, 270
- BERNARDUS DE SOLERIO [Claret], comprador, 99
- BERNARDUS DE SOLERIO [Olvan], fidejussor, 102
- BERNARDUS DE SOLVANS DE MANSO SUPERIORI [Biure], reconeixement, 197
- BERNARDUS DE SPINOSA, monjo de la Portella, 74, 75, 77
- BERNARDUS DE SUBIRATS, testimoni, 137
- BERNARDUS DE TALAMANCA (o TALAMANCHA), donador, 68; cavaller, 191
- BERNARDUS DE TORNAMIRA, testimoni, 72
- BERNARDUS DE VALLE CORBA, evacuació, 64
- BERNARDUS DE VALLO, per manament del vicecanceller, 153
- BERNARDUS DE VILAPLANA, batlle, aprovació, 90
- BERNARDUS DE VILAPLANA, testimoni, 87, 88
- BERNARDUS DE VILLAPLANA, batlle, testimoni, 87
- BERNARDUS DE VINEOLIS, anomenat Bernat Verdú, establiment, 143
- BERNARDUS DE YSOLES [Ripoll], testimoni, 82
- BERNARDUS DE ZA MASO, 182
- BERNARDUS DE ZA RUVIRA, monjo, testimoni, 97, 102; prior, testimoni, 104
- BERNARDUS ELIES [Berga], prevere, testimoni, 176
- BERNARDUS ENRICO, venedor, 310/42
- BERNARDUS FERRARI [Vilada], venda i sotsestabliment, 105; comprador, 106
- BERNARDUS FUSTERII [Serraïma, Fucimanya], testimoni, 104, 120, 122; mas, 125
- BERNARDUS GALCERANDI DE RIAMBAUS, donzell, testimoni, 274
- BERNARDUS GARETA, testimoni, 186
- BERNARDUS GERARD DE [...], testimoni, 92
- BERNARDUS GUADAMIR [Vilallobent], pagès, testimoni, 33
- BERNARDUS GUIBERT [Serraïma], pare de Berenguer Guibert, 230
- BERNARDUS GUIFFREDI, senyor del castell de la Portella, donador, 27; veguer de la Portella, 36
- BERNARDUS GUILLELMI DE PORTELLA, senyor de la Portella, 128, 134, 144, 145; deutes, 113; aniversari, 140; sepultura, 310/3
- BERNARDUS GUILLELMI, bisbe d'Urgell (1075-1092), 36
- BERNARDUS GUILLELMI, comte de Cerdanya (1109-1117), 88
- BERNARDUS GUILLELMI [Merlès], fill de Guillem Guisad, 40
- BERNARDUS GUILLELMI DE PORTELLA: vg. BERNARDUS GUILLELMI DE PORTELLA
- BERNARDUS HUGBERTI, acord, 47
- BERNARDUS IOVERII, prevere regent de l'església de Castell de l'Areny, escrivà, 186
- BERNARDUS MANRESA [Puigcerdà], testimoni, 216
- BERNARDUS MESADA, testimoni, 128
- BERNARDUS MICHAELIS, cancelleria, 268
- BERNARDUS PERELLI [Manresa], ciutadà, procurador, plet, 120, 121, 122; testimoni, 125, 133
- BERNARDUS PETRI [Callús], donador, 43
- BERNARDUS PEYRONELLI, teixidor, testimoni, 161

- BERNARDUS PILADE, batlle, testimoni, 70
- BERNARDUS PORTELLE (o BERNARDUS PORTELLENSIS), abat de la Portella (1195-1214/1216), 57, 64
- BERNARDUS PROUS, testimoni, 243
- BERNARDUS QUANTINI (o QUINTINI, QUANTI), monjo, testimoni, 131, 133, 137, 142, 215; prior i infermer, 227, 231
- BERNARDUS RIGAU [Gaià], testimoni, 270
- BERNARDUS ROGERII, bisbe d'Urgell (Bernat Roger, 1163-1167), 16
- BERNARDUS ROQUETA DE MEIANO, honor, testimoni, 152
- BERNARDUS ROS, testimoni, 91
- BERNARDUS RUL [Gironella], comprador, 103
- BERNARDUS SAQUET DE ZA PALIADA, pare de Jaume Saquet, 151
- BERNARDUS SENFRED, testimoni, 11
- BERNARDUS SENIOFREDI, vescomte de Cerdanya (c. 1032-c.1067), venda, 27, 36
- BERNARDUS SERRADELL [Planoles], tinençes de, 254
- BERNARDUS TRUYTOL, prevere regent de l'església de Sant Martí de Serraïma, notari públic, 229, 230
- BERNARDUS VERDU: vg. BERNARDUS DE VINEOLIS
- BERNARDUS, veguer de la Portella, testimoni, 24
- BERNARDUS VINETI, prevere de Berga i rector de l'església de la Quar, notari públic, 252, 273
- BERNARDUS WIFFREDI, fill, almoïner, 23
- BERNARDUS z'OLIVA [Puig-reig], possessor, 134
- BERNARDUS ZA COMA DE MAZANOS, fidejussor, 200
- BERNARDUS ZA PESSOLA [Vilada], fidejussor, 106
- BERNARDUS ZA SELVA [la Quar], testimoni, 158
- BERNARDUS ZA SERRA [Vilada], mas d'en, 162, 163, 165; testimoni, 218; morí intestat, 242
- BERNARDUS ZA SERRA [Vilada], establiment, 244
- BERNARDUS ZA VILA, prevere, testimoni, 218, 219
- BERNARDUS ZABATERII DE CARBONERES [Avinyó], donació, 100
- BERNAT, donador, 310/23
- BERNAT, fill de na Blanca, testament, 78
- BERNAT [Avinyó], germà d'Arnau de Torre, renúncia, 310/70
- BERNAT [Planoles], germà intestat de Cerdà Grau, 310/88
- BERNAT BALADRET [Berga], notari, 310/39
- BERNAT BOADA [Berga], notari, capbreu, 224, 311/153
- BERNAT BORREDENBLO [Olvan], establiment, 310/54
- BERNAT CAPDEVILA [Borredà], censal, 281, 310/5
- BERNAT CIRERA [Sagàs], confessió, 310/28; venda, 310/85
- BERNAT D'ADAS JUSSÀ [Sagàs], confessió, 310/29
- BERNAT DE BALÒS, paraire, testimoni, 298
- BERNAT DE ÇABATER (o ZABATERII) [Avinyó], 311/135
- BERNAT DE DEU [Olvan], 310/52
- BERNAT DE GRANER [Berga], 299
- BERNAT DE LA PORTELLA, pare de Ramon de la Portella (1245), 79; vg. BERNARDUS DE PORTELLA
- BERNAT DE LA YER [la Clusa], establiment, 310/45
- BERNAT DE MINOVES, donació a la filla, 310/52
- BERNAT DE PINÓS, senyor, 288
- BERNAT DE PONS [Berga], notari, 117, 311/152
- BERNAT DE PORTELLA, fill de Ramon de Portella, 310/16
- BERNAT DE PORTELLA, pare de Ramon i de Beatriu de la Portella (1246), 81, 310/61

- BERNAT DE PORTELLA, senyor de la Portella (1207), 65; testament, 310/16
- BERNAT DE ROSET [Vilada], lluïció, 310/40
- BERNAT DE SANCTA COMA [Barcelona], prevere, 297
- BERNAT DE SANT PERE [Casserres], masada d'en, 79; mas, 310/61
- BERNAT DE TALAMANCA, confessió, 310/63
- BERNAT DE VALLCORBA [Gaià], donador, 310/33
- BERNAT FERRER [Vilada?], comprador, 310/46
- BERNAT FUSTER [Fucimanya], cases de, 310/66
- BERNAT GALCERAN DE PINÓS I DE FENOLLET, 309
- BERNAT GRIMAL [1581], prevere, benefici, 310/89
- BERNAT GUIFRED, pare de Pere Bernat de la Portella, donador, senyor de la Portella (1069), 28, 34, 46, 310/14, 310/15; vg. BERNARDUS GUIFFREDI [DE PORTELLA]
- BERNAT GUILLEM DE PORTELLA, senyor de la Portella (1322), 149, 310/4, 310/51
- BERNAT IGLEA [Vilallobent], lluïció, 310/77
- BERNAT MINOVES [Olvan], mas de, 203, 310/53
- BERNAT MONSUSPIR [Berga], comprador, 289, 310/37
- BERNAT PERE, degà, testimoni, 48
- BERNAT PERE [Sant Bartomeu del Grau], donador, 310/74
- BERNAT PONS [Sagàs], confessió, 310/26
- BERNAT PUYOL, cambrer de Serrateix, 282; cambrer del monestir de Serrateix i administrador del monestir de la Portella, 305
- BERNAT RULLS [Olvan], comprador, 310/49
- BERNAT SA COSTA [Castell de l'Areny], lluïció, 310/44, 311/162
- BERNAT SABATER [Olvan], donador, 310/48
- BERNAT SECERRA (o Bernat sa Serra) [Vilada], establiment, 310/41
- BERNAT SEGARRIGA (o Bernat sa Garriga) [Avinyó], 310/65
- BERNAT SOLDEVILA, establiment, 310/19
- BERNAT SOLER [Claret], comprador, 310/73
- BERNAT SOLER [Olvan], 310/50
- BERNAT TRULA [Sagàs], venedor, 310/23
- BERNAT, abat de la Portella (1301-1336/1338), 135, 226; vg. BERNARDUS
- BERTHOLOMEUS DE VILA RASA [Manresa], 169
- BERTRAN DE BELSOLÀ, 306, 310/62
- BERTRAN DE LLUERTERAS [Fucimanya], venedor, 310/63
- BERTRANDUS, fill d'Enric, 24
- BERTRANDUS, fill de Pere de Torre de Merlès, donació, 69
- BERTRANDUS, fill i testimoni, 69
- BERTRANDUS, germà d'Arnau de Torre, 76
- BERTRANDUS, marit de Manasses, 52
- BERTRANDUS, prevere, fill de Manasses, donador, 52
- BERTRANDUS AENRICI, veguer de Puig-reig, testimoni, 18
- Bertrandus Aienrici [Gardilans], testimoni, 38
- BERTRANDUS EIANRICI [la Quar], germà de Bregon Enric de Merola, 35
- BERTRANDUS, fill d'Enric, 310/86
- BERTRANDUS DE LUERTERES, venedor, 67, 68
- BERTRANDUS DE VILLAGRANATA, testimoni, 72
- BERTRANDUS EGIDII, procurador reial i executor dels afers dels feus, 88, 89

- BERTRANDUS UGBERTI [la Quar], testimoni, 35, 47
- BERTRANDUS, bisbe de Barcelona (1076-1085), 16
- Besalú, comtat de (*comitatu Bisulluno*), 5, 24, 27, 35, 310/86, 88 (*Biseldunensis*)
- Besalú, comte de, 50
- Bestanist, 216
- Betsolà*, devesa de [la Clusa], 310/44
- BILLITUS [la Quar], 1A; testimoni, 1B
- Biranes, torrent de* [Gaià], 310/34
- Biseldunensis*, 88; vg. Besalú
- Biure, 231; parròquia (*parrochia Sancti Martini de Biure*), 197; camí (*iter sive carrariam qua itur de Biure ad Bergam*), 231
- Biure, batlle de, 310/21
- Biure, camp de [Sagàs], 310/31
- Blalderet, plano* [vers Sant Feliu Sasserra, Bages], 41
- BLANCA, filla de Bernat de la Portella, 78
- BLANCHA [Sagàs], muller de Jaume de Vall, 204
- BLANCHA [Planoles], muller de Berenguer d'Argilagers, 254
- BOADA, capbreu de [Puig-reig], 311/139; 311/135
- Boatella (*Buatela*) [Borredà, Berguedà], 200
- BOBET [Serraïma], mas, 246
- BOFIL [Gardilans], testimoni, 29
- Bogets* [Olvan], mas, 231
- Bogets de la font del Estany* [Olvan], partida de terra, 311/148
- Boix, el [Olvan], mas, 311/104, 310/22
- Boladeres* [Olvan], mas, 311/130; vg. Voladeres
- Bolalarii, plano* [Sant Maurici], 143
- BONADONA [Sant Fruitós], muller de Seniofré, testimoni, 13
- BONAFILIA, donadora, 8
- BONAFILLA [Sagàs], donadora, 310/23
- BONANATUS DE GRADU [Manresa], ciutadà, testimoni, 122; escrivà, trasllat, 99
- BONANATUS DES LACHS, testimoni, 204
- BONEFILIUS [Olvan], testimoni, 22
- BONELL (en realitat BORRELL), prevere, [Pedret], 311/152
- BONFILL GUSSADÓ [Sagàs], vinya, 310/24
- Bonfiyls* [Olvan], mas de, 231, 310/54
- BONIFACIUS DE THOVES, venda, 86
- BONIFILIUS [Sagàs], fill de Ledgarda, 26
- BONIFILIUS [Sagàs], testimoni, 8
- BONIFILIUS GUIADI [Sagàs], possessor, 26
- Boquets*, mas, 310/54
- Borbons [Puig-reig], mas, 311/138, 311/139; capbreu, 224
- Borbons, vinya de [Puig-reig], terra, 311/138; vg. *la Plana de Llobregat*
- Borredà (*Borresda*) [Berguedà], 21, 281, 310/41; mesura, 148, 171, 245
- Borredà, riu de (rivo de Borredano, torrente de Boresdano)*, 1B, 5, 27, 310/12, 310/15; vg. Merdançol, el
- BORRELL [Puig-reig], comprador, 310/59
- BORRELL, prevere, marmessor, 310/38
- BORRELLA [la Clusa], feixa, 219, 310/45
- BORRELLUS, comprador, 18
- BORRELLUS, prevere i escrivà, 1B
- BORRELLUS, prevere, marmessor, 12
- BORTHOLOMEUS DEZ ROURE, escolà, testimoni, 241
- Boscató* [la Quar]: vg. Bosquetó
- Bosch* [Puig-reig], mas, 310/60
- Bosch*, devesa del [Vilada], 311/119
- Bosco, domus de*, 264
- Bosquetó [la Quar], mas, 310/20, 310/22; mas rònec, 311/104
- Boxeroles*, 23
- BREMÓN ENRIC DE MEROLA, venedor, 51
- BREMUNDUS AIENRICI (o BREMON) [Gardilans], venedor, 38, 310/46

- BREMUNDUS EIANRICI DE MEROLA (o BREMON EIANRIG) [la Quar], donador, 35
- BREMUNDUS, fill d'Enric, 24
- Briant (o Brian) [la Quar], mas, 310/22, 311/102
- Brocà [Berguedà], rector de, 253
- Bruguera [Ripollès], masos de, 310/75
- Bruch [la Quar], mas, capbreu, 284; mas, 310/21
- BRUFRED BOSSEN [Sagàs?], possessor de mas, 23
- Brugaria [Ribes de Freser?, Ripollès], 23
- Bruguer [Llavaneres], 310/58
- Bruguer, lo, 32
- BRUNET [Callús], fill de Bernat Pere, donador, 43
- BRUSADUS, testimoni, 23
- Brut (Bruch?), mas, 310/22
- Brutfret (Buifret) [la Quar], mas, 310/75, 311/102
- Buatela, 200; vg. Boatella
- Buchfart [Sagàs], celler d'en, 310/27; hort de, 310/27
- Buchfart de la Rovira [Sagàs], mas, 310/27
- Buchs, soleya dels [Fucimanya], 310/67
- BURDUS DE PORTELLA, anomenat GUILLELMUS, procurador de Pere de Fenollet, 207
- Catllaràs, la roca del [Sant Julià de Cerdanyola-la Pobla de Lillet, Berguedà], 310/44
- Callers, 14
- Callús (*chastro Lucio*) [Bages], 43, 310/72
- Calveroles (*ipsas Chalveroles*) [la Quar], 5
- Calvet [la Quar], mas, 48 (nota)
- CALVET, [...] [Merlès], testimoni, 40
- Camellis, illis, 104
- Camí de la Font del mas Gibert [Fucimanya], 310/67; que va de l'església de Santa Maria de Fucimanya al mas Gavarresa, 310/64; que puja de Cabrianes [Fucimanya], 310/67; que va a Berga o al pont d'Oroniu des del mas de Minoves, 310/52; que va a Berga, 310/49; que va a l'església de Fucimanya [Fucimanya], 310/68; que va a Sallent [Fucimanya], 310/66; que va a Sant Martí [Fucimanya], 310/67, 310/71; camí que va de Biure a Berga, 310/54; que va de Gironella a Ripoll, 310/57; que va de la sagrera d'Olvan a Valldaura, 310/57; que va d'Olvan a Gironella, 310/54; que va d'Olvan a Ripoll, 310/57; que va del mas a Olvan, 310/56; que va de Castell [de l'Areny] a Berga, 310/40; que va de Torrent a Valldaura, 310/32; camí salner, 157; camí viguetà [Sagàs], 310/31
- Camp Aloel, 53
- Camp d'en Foix, lo [Puig-reig], terra, 311/137
- Camp d'en Graner, lo [Olvan], terra, 311/146
- Camp d'Obela [Sagàs], terres, 310/32
- Camp de la Ladenia, lo [la Quar], barquera, 252
- Camp de San Pere [Llavaneres?], 311/132
- Camp de Sant Llorenç [Olvan], 311/131

— C —

- Cabanella, collada [la Clusa], 310/44
- Cabell [Vilallobent], lloc, 193; partida, 310/87
- Cabots, partida de [Olvan], terra, 311/145
- Cagaroc, 53
- Calapatar [Fucimanya], terra, 310/66
- Calbar, torrent de [Osona], 53
- Caldovol [la Quar], mas, 131, 310/18

- Camp de Sant Pere* [Gardilans], 311/124
- Camp Pomar* [Vilada], 311/119
- Campdeparets* [la Quar] (*Camp de Pareds*), 24, 310/21, 311/102; mas, 284, 310/22, 311/104; balma de, 310/22; vil·la, 2 (*Pareds*), 310/13
- Campderdo, lo* [Puig-reig], 310/59
- Campdeturris* [Sagàs], 310/29
- Campdou* [la Quar], heretat, 311/101
- Campfranch* [Llavaneres], 32, 310/58
- Campguiayn* [la Quar], masoveria, establiment, 131
- Campmora* [la Quar], terra, 311/125
- Campmurgad, parada de* [Sagàs], 310/32
- Camprodon (vicaria Campi Rotundi)* [Ripollès], 88
- Camp-rubí (Camprubi)* [Castell de l'Areny], mas, 207, 311/162
- Camptellós (Campo Talioso, Campteylos)* [la Quar], 2, mas, 184, 310/13, 310/21; capbreu, 284
- Campteylos*: vg. *Camptellós*
- Canal* [Castell de l'Areny], mas, 311/122
- Canal, mas de* [mas de les Canals, Castell de l'Areny], 207
- Canals de Santmiquel, les (Canals de Sancto Michael)* [Vilada], 218
- Canals, les* [Vilada], 311/120
- Canemars (Canamars)* [Gardilans], mas rònec, 311/124
- Canemars* [Gardilans], riu de, 310/42
- Caner, dez* [Sagàs], peça de terra, 127, 310/31
- Canet, vescomte de*, 305, 310/21
- Canteyllós, molí de* [la Quar], 310/19; vg. *Camptellós*
- Cap de las Feixas, lo* [Sagàs], 310/31
- Caparrós* [Sant Bartomeu del Grau], 310/74
- Cap-de-roca, mas*, 310/19
- Capdevila* [Vilallobent], mas, 181, 310/77
- Capdevila* [Borredà], 311/127
- CAPELA, moro*, 65, 310/16
- CAPONS I NUIX* [1746], 310/82
- Caprera, alou*, 11
- Capsacosta* [Puig-reig], casa, 311/161
- Carboneres* [Avinyó], mas, 100
- CARBONUS DE GUAEL*, home del monestir, 95
- Cardona* [Bages], 78, 80, 272, 299
- CARLOS SORRIBAS* [Olvan], 310/56
- Carotas, las* [Puig-reig], terra, 311/137
- Carraria qua itur d'Olvan ad locum de Gerundella*, 231
- Carrera bergadana* [Sagàs], 310/29
- Carrera missadera* [Sagàs], 310/29
- Carrera qui va al Solà d'en Scobet* [Sagàs], 310/31
- Carrera* [Olvan?], mas, 16 (nota)
- Casa an Costa* [Olvan], casa, 311/157
- Casa d'en Puig*, 310/8
- Casa Frula* [Olvan], 141
- Casa Miyana* [Casserres], honors d'en, 248
- Casa Roig* [Olvan], 311/131
- Casa Rubies, costa de*, 184, 310/19
- Casa Rubies* [la Quar], mas de, 184; vg. *Corrúbies*
- Casa Sant Pere (o Can Santpere) (Domo Sancti Petri)* [Gardilans], mas, 147, 171, 294, 310/42, 310/43, 311/123
- Casadesus* [la Quar], mas d'en, 144
- Casals, els* [Sagàs], mas, 310/27, 310/28
- Casals* [Vilada], mas, 184; peça de terra, 218
- Casals, los* [Olvan], 310/54
- Casals, bosch del mas* [la Quar], 310/19
- CASALS* [Pedret], rector, 198, 311/152
- Casamina, la* [Sagàs], 310/31
- Casamitjana* [Casserres], masada, 79, 310/61; mas, 174
- Casamitjana* [Puig-reig], mas, 311/138, 310/60 [1563]
- Casanova, mas de* [Fucimanya], 310/68

- Casanova, pla de* (al segle XVIII: *lo Pla de la Perera*) [Olvan], 311/164
- Casapaula* [Olvan], partida de, 306, 310/62
- Casas de Jaulans* [Xiulans, Sagàs], 310/30
- Casas* [Sant Maurici], mas, 310/22, 311/114; vg. Cases
- Cases (Casis)* [Olvan], mas, 101, 102, 116, 272, 310/49, 311/134 (*las Cassas*)
- Cases* [Sagàs], mas, 39, 310/32; closes d'en, 310/32
- Cases (Casis)* [Sant Maurici], mas, 83, 310/17 (*Casses*), 310/22, 311/114 (*Casas*)
- Cases* (que té Mir Tresorer) [Olvan?], 23
- Casis* [Sant Maurici], mas, 83; vg. Cases
- Cassalleria* [Sagàs], 310/31
- Cassellas* [Olvan], terres, 311/132
- Casserres* [Berguedà], 248, 301, 303; capbreu, 224, 310/57; parròquia (*parrochia Sancti Pauli de Casserres, parrochie Sante Marie de Casserris*), 240, 248, 264; terme (*Cacerras*), 79; vg. Sant Pau de Casserres, Santa Maria de l'Antiguitat
- Castell de l'Areny (Chastello Adalasindo)* [Berguedà], 17, 310/45, 311/162; parròquia (*parochia Sancti Vincenti Castri de Lasen, Castri del Asseny*), 186, 207; via de Castel de l'Areny a Berga, 182
- Castell* [de l'Areny], port de [la Clusa], 310/44
- Castelladral* [Navàs, Bages], castell de, 78
- Castellar de n'Hug* [Berguedà], 269
- Castelló* [Olvan], mas, 310/56
- Castelló de Mallorca (Castilione de Maiorica o de Maioricis)*, 259, 260
- Castellsèra* [l'Espunyola], 61, 310/73
- CATHALANA DEZ SAQUETS* [Olvan], mare de Pere, 185
- Catalunya (Catalonia, Cathalonia)*, 144, 145, 165, 209, 256, 258, 273, 310/10
- Cauders, torrente de*, 216
- CECILIA*, abadesa de l'abadia de Valldaura, 143
- Celler de l'Abat, lo (lo Seller del Abat; lo mas d'en Pere Piquer)* [Olvan], 310/53, 311/147
- CENTULLUS* [la Quar], 1A
- Cerch Plexado* [Vilada], 12, 310/38
- Cercs* [Berguedà], rector de, 253
- Cerdà (Serdà)*, mas, 46
- CERDÀ GRAU* [Planoles], home de l'abat, 310/88; vg. *CERDANUS GUERAU*
- Cerdaiola*, mas de, 80; vg. *Cerdanyola*
- CERDANA (?)* [Vilallobent], 87
- CERDANA* [Vilallobent], muller de Pere Camprodon i mare de Sibil-la Iglea, 161, 180
- Cerdaniola* [Olvan], mas, 91; vg. *Cerdanyola*
- Cerdanos*, heretat de, 310/75
- CERDANUS GUERAU* [Planoles], home del monestir, alliberament dels mals usos, 194
- Cerdanya (Ceritanie)*, 10, 45, 46, 58 (*ports de Serdenya*), 88, 194, 209, 223, 232, 310/12, 310/75; comtat (*comitatu Ceritanensi, comitatus Ceritanie*), 3, 23, 33, 260; comte, 88; terra (*terra Ceritanie*), 235, 274, 233, 259, 260; veguer, 260, 234 (*vicario Ceritanie et Baritani*), 235 (*vicariis Ceritanie et vallis Ripparum*); ardiaca (*archidiaconum Ceritanie*), 155; deganat de, 124
- Cerdanyola (Cerdaniola, Cerdaiola)* [Olvan], mas, 70, 80, 91, 94, 311/153, 310/47
- Ceritanie*: vg. *Cerdanya*
- Cerritaniense*, comtat: vg. *Cerdanya*
- Cervera (Cervarie)* [la Segarra], 268
- Cervera, coll de*, 310/13; vg. *Collservera* [Olvan]

- Cervera, la* [Gaià], 310/34
Cervera, la [vers Collservera?, Olvan], 310/57
Cervera, la [Sagàs], 199, 310/23
 CESARIUS, abat de la Portella, 310/5, 312 fals
Chalveroles, ipsas [la Quar], 5; vg. *Calveroles*
Chanamars, riu de [riera del mas Canemars, actual rec del Pontarró, Borredà], 29
 CHARBONEL, testimoni, 52
Chera, villa [la Quera, Sant Llorenç de Cerdans, Vallespir], 5, 310/12
Cherosa [la Quar], 24
 CHIXOL, alou que fou de, 53
 CICARDIS, 23
 CILIA [Casserres], muller de Bernat de Perarnaus de Lluerteres, venedora, 264
 CILIA, muller de Pere de Migservent, 185
 CILIA [Sagàs], vídua de Pere de Puig de Gamissans i tutora del seu fill Pere, llució, 215
 Cint, el [l'Espunyola, Berguedà], 103, 128 (Scint), 248
Cirera, la [Sagàs], mas, 310/27
Claper, ipso [Puig-reig], 18, 310/59
 CLARA, filla de Saureta, 298
Claret (villa de Clareto, parrochia Sancte Marie de Clareto, villa seu saccharia de Clareto) [Santpedor, Bages], 99, 236
 CLIMENT FERRERAS, dit Campdeparets [la Quar], 311/104
 CLOHIES [Sant Maurici], terra de, 143
Closa de Gardilans, ipsa, 29
Clotars, els [Vilada], lloc on fer una paret, 218
Clotet, lo [Sagàs], 310/30
 Clusa, la [Berguedà], 168, 214; par-ròquia (*parrochia Sancti Romani de la Clusa, parrochia de za Clusa*), 166, 167, 212, 213, 219, 222, 277
 Codina [Olvan], honor d'en, 141, 310/30, 310/31, 311/130; feixa d'en, 310/31; joncar d'en, 310/30; banada de, 310/30
Colars [la Quar], 158, 310/18
Coll Berenguer [Sant Iscle de Bages], 63, 211 (*coill Berenguer*)
Coll de Iovell [la Quar], 270; vg. *Jovell*, coll
Coll de Roset [Vilada], masoveria, 166; mas, jurament d'homenatge, 168; mas, 310/39
 Coll de Segrià [Sant Maurici de la Quar], mas, 311/113
Coll del Teix [collet del Tell?, la Quar], mas, 311/105
Coll, la [Puig-reig], 310/60
 Coll, mas rònc [Vilada], 311/120; vg. *Colle*
Collada, la [Fucimanya], terres, 310/66
Coll-de-segrià, mas de, 310/22
 Coll d'Olvan (*Coll de Olvan*) [Olvan], mas, 311/157
Colle [potser el *Coll de Roset*, Vilada], mas, 218; mas rònc, 311/120
Colle de Roseto [Vilada], 166; vg. *Coll de Roset*
Collet [la Quar], casa i pati, 311/107
Collet de la Comella [Fucimanya], 310/66
Collo de Porzials, cumba de [coll de la Perutxa?, Porçals, Olvan], 80
 Collservera (*coll de Cervera*) [Olvan], 310/13
Collvanlo, 310/3
 Colomer [Sagàs], 26, 310/24
 COLUMBA, muller de Bernat de Talamanca, donadora, 68
Coma, la [Casserres], mas, 264
Coma, la [Sagàs], 310/30
Coma, torrent de, 53
Coma, za [Maçanós], mas de, 200
Coma Argentosa [la Quar], banada de terra, 311/128
Coma d'Àlber [Sagàs], 221, 276, 310/26; camp, 310/31

- Coma de Salamo* [Sagàs], banada de terra, 187; mas, 311/113, 310/25
- Coma del Grau, la* [Sant Maurici], terra, 311/113
- Coma Mella, la* [Sagàs], 310/31
- Comalgosa*, 23
- Comas Sobiranas* [la Clusa], mas, 310/45, 311/121, 311/124
- Comelario* [Sagàs], 310/27
- Comelario de las Figueras*, 310/18
- Comelars de les Vinyaces, los* [Vilada], 218
- Comeles* [Sant Sadurní de Rotgers], mas de, 200
- Comeles, torentu de les* [Olvan], 152
- Comellar de las Creuetas* [Sagàs], 310/29
- Comellar dels Caus* [Sagàs], 310/32
- Comellas* [Fucimanya], 310/64, 310/68
- Comellas* [Rotgers], mas, 310/43
- Comellas, hera e tina d'en* [Sagàs], 310/27
- Comellas, torrent de las* [Olvan], 310/52
- Comellis*, 104
- Comes Sobiranes* [la Clusa], 222, 277, 310/45
- Comes Superiores, les*: vg. *Comes Sobiranes*
- COMPAN [Sant Fruitós], testimoni, 13
- Concellabre* (*villario de Concellabre, Conceyllabre*) [Santa Llocaia, Alta Cerdanya], 49 nota (document de restitució del 1119), 88, 195, 196, 223, 310/79, 310/81; lloc, 209
- Condemines* [Olvan], mas de, 23, 201, 206; vg. *Conemines*
- Conemina, la* [Sagàs], 310/28
- Conemines* (o *Condeminas, Condemines*) [Olvan], mas de, 201, 206, 227, 310/54; establiment, 231
- Conflent (Confluentis)*, 45, 88
- Connamina, ipsa*, 23
- Conomines* [Olvan], mas de, 23; vg. *Conemines*
- Consellabre*: vg. *Concellabre*
- CONSTANCIA DE PORTELLA, monja de Valldaura, testimoni, 143
- Copons, castell de [Anoia], 60, 310/73
- Coquets* [Sagàs], 310/29
- Coromina, la* [Sagàs], 310/31
- Coromina d'en Guinart, la* [Sagàs], 310/31
- Coromina d'Adàs, la* [Sagàs], 310/31
- Coromina de Puigcogul* [Olvan], 310/57
- Coromina i Camp de la Font* [Olvan], 310/57
- Coromines de la Costa de Vilanova, les* [Puig-reig], terra, 311/137
- Corr*, 23; vil·la, 5; vg. *Quar, la*
- Corre, ipsa*, 1B; vg. *Quar, la*
- Corrigal* [Fucimanya], 310/69
- Corrúbies (Casa Rubies, Currubies)*, mas [la Quar], 184, 311/105; serrat de, 310/44
- Cors, ses*: vg. *Corts, les*
- Cortal* [Sagàs], feixa, 310/26
- Cortegal*, 104
- Corts, les (ces Corts)* [la Quar], mas de, 184, 310/19
- Coscó, feixa de* [Olvan], 202, 310/53
- Cosp (agencias de Chosp)* [Berguedà], 17, 186
- Cosp, serra de* [Castell de l'Areny], 311/162
- Costa de Vilanova* [Puig-reig], terra, 311/161
- Costa, Casa an* [Olvan], casa, 311/155
- Costa, Vinya de la* [Olvan], terra, 311/145
- Crosels* [Puig-reig], vil·la, 18, 310/59; mas, 16 nota
- Cudinellas, era de* [Fucimanya], 310/69
- Cumba* [Olvan], terra, 311/135
- Cumba de Truillo* [Sagàs], 310/26
- Cumbis Superioribus* [la Clusa], mas, 222; vg. *Comes Sobiranes*
- CURSIO [la Quar], 1A; parroquià, 1B
- Curte*, 23
- Cuvillsech*, mas de, 23

— D —

DAGBERTUS, testimoni, 2
 DALMACIUS, vescomte, aprovació i testimoni, 18
 DALMACIUS DE MAZANOS, testimoni, 78
 DALMACIUS DE PONTONIBUS, jutge de la cúria reial, 146
 DALMATIUS, arquebisbe de Narbona (a 1085 ad 1089), 16
 DALMAZ MIR [Ponts], testimoni, 37
 DAMIÀ BARART, [Olvan], 311/131
 DANILO [la Quar], prevere i escrivà, 1A
 Das (*parroquia de Daç*) [Cerdanya], 260
 DAVIT, testimoni, 17
 Daytossa [Sagàs], mas, 310/28
 Degollats, seira de (*serra de Degolads*) [Merlès], 310/33
 DELA, difunt, antic possessor, 5
 DELA, prevere i testimoni, 11
 DELA, testimoni, 17
 Descasals [Sagàs], mas, 310/28; vg. els Casals
 Despuig [Pedret], mas, 310/35; vg. el Puig
 Dest, *flumine*, 252; vg. *Adest* (riera de Merlès)
 DEU [Olvan], tinença, 227, 310/54
 Devesa dels *Aqualous* [Planols], 254
 DODA [Vilada], 12
 DODA, donadora, 5
 DODA, mare de Guifré de la Portella, 3, 6, 15, 16, 310/87, 310/12; testament, 10
 DOMENECH [Vilada], obaga (*bach Domènech*), 208
Domènech, bosch d'en [Vilada], 310/40
 DOMINGO BELLSOL, prevere, aniversari, 281, 310/5
 DOMINICUS DE PULCR[...], testimoni, 274
 DOMINICUS PERENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
 DONADEUL, testimoni, 17

Donat, mas d'en [Fucimanya, Serrai-ma], mas, 229, 302; mas rònec, 310/65, 310/66, 310/67, 310/71, 311/142
 DONATUS [la Quar], testimoni, 1A, 1B
 DONUCIUS, prevere, testimoni, 11
 DONUZ LEURIG [Borredà], testimoni, 21
Donzell, la [Olvan], honor, 310/48
 Dorres (*Dorras*) [Alta Cerdanya], 56, 310/77
 Dòrria (*Duerria*) [Toses, Cerdanya], batllia de, 46, 310/16
Dudeny [Puig-reig], mas, 311/137
Duerria, vg. Dòrria
 DURAN, prevere, testimoni, 11
 DURAN [Sagàs], testimoni, 39
 DURAN [Sagàs], venedor, 39, 310/24
 DURANDUS, pare d'Enric, 24
 DURANDUS, prevere, testimoni, 11

— E —

Ecclesia [Vilallobent], mas d', 87; vg. *Iglea*
 ECHARDUS DE TORROJA (O ECHARDUS MIRO), cavaller, testimoni, 36
 EDO [Puig-reig], camp d', 18
 EGILA [la Quar], testimoni, 1A
 Èguet (*Egued*) [Alta Cerdanya], 88, 89 (*villa de Edeçis?*), 223
Eherr, 23; vg. Er
 EIANRRICUS [la Quar], donador, 24
 EIMELINA [Ponts], fill d'Adaleis, 37
 ELICENDA ROQUETA [Sagàs], confessa, 310/29
 ELICENDA [Olvan], muller de Bernat de Borredanell, establiment, 227
 ELICENDA [Sant Maurici], filla d'Elisenda de Quadres, testament, 278
 ELICENDIS, muller de Bertran de Lluerteres, venedora, 67
 ELICENDIS, muller de Guerau Pere d'Olvan, donadora, 83
 ELICENDIS [Olvan], muller de Guillem de la Donzell, 94

- ELICSENDIS DE CASTELAR, monja de Vall-
daura, testimoni, 143
- ELICSENDIS DE IUCLAS (o JUCLAS) [Sant
Feliu Sasserra], venedora, 275
- ELICSENDIS DE PORTELLA, difunta, mare
de Tomasa, 101
- ELICSENDIS DE QUADRI [el Rourell, Sant
Maurici], testament, 278
- ELICSENDIS DE ROSETO [Vilada], muller
de Pere de Roset, 182
- ELICSENDIS DE ROSETO DE RUPE, honor
d', 208
- ELICSENDIS, muller d'Antoni de Re-
tuïra, 236
- ELIGSENDIS (o ELICSENDIS), mare d'Arnau
de Coromines, 166
- ELIGSENDIS, muller de Guillem de
Ladonzell, 91
- ELIGSENDIS, muller de Guillem de Ro-
queta, venda de domini útil, 127
- ELIGSENDIS DE TORNAMIRA, donadora,
72
- ELIGSENDIS, muller d'Arnau de Coro-
mines, alliberament, 167
- ELISABET CASA SANT PERE [Gardilans],
vídua, 311/123
- ELISENDA DAZ SOBIRÀ [Sagàs], confes-
sió, 310/30
- ELISENDIS [Vilada], muller d'Arnau de
Coromines, absolió, 310/39
- ELISENDIS DE JUCLÀS (o Juglars) [Merlès],
venedora, 310/33
- ELISENDIS DE PORTELLA, 310/49
- ELISENDIS DE ROSET [Vilada], 310/40;
època, 310/45
- ELISENDIS DE TORNEMIRA [Avinyó], do-
nació, 310/70
- ELSAVA, possessora i donadora, 23
- ELSAVA, venedora, 5
- Emborr* [vers Vilallobent, Cerdanya],
vil·la, 33
- EMENGAUDUS, bisbe d'Urgell, difunt,
88
- Empaliada, la* [la Quar], mas, 310/18,
311/102
- Empeth*, 55
- Empetrí*, lloc, 310/2
- Emprius* [Gardilans], 311/124
- Emprius de Coma Carabasa, los* [Gar-
dilans], terra, 311/126
- Emprius del Bosch* [la Quar], 311/
127
- Emprius del Molinot, los* [Vilada],
terra, 311/119
- Enrich de Merola, donador, 20,
310/15
- ENTEGIUS (la Quar), donador, 1B
- Entricada, la* [la Quar], 310/22; mas
ròneg, 311/104
- Er (*Err*) [Er, Alta Cerdanya], 23, 310/
81
- Eres (o Heras, Eras o Comellas) [Gar-
dilans], mas, 294, 310/43, 311/118,
311/121, 311/124, 311/127
- ERIBAT RAMON DE VILAR, alou que fou
de, 53
- ERMEMIR DAVINO, bescanvi, 5
- ERMEMIRUS [la Quar], parroquià, tes-
timoni, 1A, 1B
- ERMENGADUS (Callús), sacerdot, testi-
moni, 43
- ERMENGARDIS [Sagàs], filla de Duran i
Ermetruit, 39
- ERMENGARDIS, muller de Borrell, com-
pradora, 18
- ERMENGARDS [Ponts], fill d'Adaleiz, 37
- ERMENGAUD, testimoni, 44
- ERMENGAUDUS, bisbe d'Urgell, 17, 310/1;
dotalia, 16; testimoni, 11
- ERMENGAUDUS, sacerdot, donador, 41
- ERMENSENDIS [Olvan], muller de Pere
de Torrents, venedora, 160
- ERMENSENDIS, muller de Ramon de Font
de Duran, 192
- ERMENSENDIS (o ERMESEN) [la Quar],
muller de Bremon Enric de Merola,
donadora, 35
- ERMENSENDIS [Sagàs], filla de Pere
d'Ermengous, època, 221
- ERMENSENDIS [Sagàs], filla de Pere de
Ermengous, venedora de cens, 220
- ERMENSENDIS DE MERLES, testimoni, 69
- ERMESINDIS, vescomtessa, 23

- ERMESSEN [Gardilans], muller de Bremon Enric, venedora, 38
- ERMESSEN [Ponts], fill d'Adaleis, 37
- ERMESSEDA [Sagàs], muller de Pere de Pujol, lluçió, 75
- ERMESSEDA, senyora de la Portella, testimoni, 48
- ERMESSENDIS (o ERMESEN), muller de Pere Ermengol, 41
- ERMESSENDIS [Gardilans], muller de Bremon Enric, 310/46
- Ermessendis [Sagàs], muller de Pere de Pujol, establiment, 74
- ERMESSENDIS, muller de Joan de sa Serra, 105
- ERMESSENDIS, vequera del castell de la Portella, testimoni, 47
- Ermet [Callús], mas, 43
- ERMETRUIT [Sagàs], muller de Duran, venedora, 39
- ERMETRUITIS, muller de Guifré de la Portella, 15, 16; difunta, 23
- ERMISENDIS, muller de Bernat Enric, venedora, 310/42
- ERMISENDIS, muller de Bremon de Merola, 310/16
- ERMOMIR, almoïner, testament, 11
- Escarig [la Quar], 35
- Escarrich, 20, 310/15, 310/16
- Escàs, 216
- Eschobedo [la Quar, Olvan?], 2; vg. Escobet
- Esclua rodona, coll d', 310/13
- Escobedell [Olvan], mas, 310/18
- Escobet (Scobet) [Olvan], 210, 310/13, 310/26, 310/30, 310/32; mas, 310/8, 310/22, 311/113
- Escobet Sobirà (Scobet Subirano), mas, 23, 310/21; vg. Escobet
- Escobey (Scobey; de fet: Escobet, Scobet) [Olvan], honor, 210; terres, 310/30, 310/32; vg. Escobet
- Escures, les [Sagàs], 310/27
- ESMISENDIS, muller de Pere Bernat de la Portella, 34, 310/14
- Espellunca Direna, la [Casserres], mas, 264
- Espinalb, ipso [Vilallobent], 33
- Espinalbet, Sant Vicenç d' [Castellar del Riu, Berguedà], 67
- Espinoses, coll de les (*collem de les Spinoses*) [Castell de l'Areny], 207
- Espluga Ferosa [Sagàs], 39
- Espona, *ripperia vocata de l'*, 193
- Espugna (Espunya), mas, 46, 310/16
- Esquer, mas, 46, 310/16
- Est, *ribaria dita*, 310/18; vg. Adest (riera de Merlès)
- Estana [Cerdanya], 216
- ESTEFANIA, filla de Ramon de Guàrdia, 56
- ESTEGISSUS [la Quar], parroquià, 1B
- ESTEVA GARRIGA [Sallent], notari, 310/70, 310/72
- ESTEVE FERRUSOLA [Sallent], notari públic, 311/141, 311/142, 311/143, 311/144
- ESTEVE SENESPLEDA (Esteve sa Nespleda), 311/152
- ESTIGISUS [la Quar], 1A
- Estoer (*Astoveir, villa*) [Conflent], 11
- Estornel [Callús], mas, 43
- EUDALT BADIA, anomenat lo Pubill d'Olvan [Olvan], 311/147
- EUDALT FONT, monjo de la Portella, 310/10
- Eulàlia, *puig d'* [vers Sant Feliu Saserra, Bages], 310/72
- Euras, *feixa de les* [la Quar], capbreu, 284, 310/22
- Euras, las [la Quar], mas, capbreu, 284; anomenada antigament lo Tués, 311/111; vg. Heures
- EXIMINUS GARCIA, cancelleria reial, 209
- Expluga, 53
- Ezcobadel [Sant Maurici], mas, 143; vg. Escobedell

- Faiatella, collo de*, 5
Faig, caseta i camp d'en [Puig-reig], caseta, 311/161
Faig, vadiolum del, 256
Falcó, puig, 30, 310/15
 FALCUYO [Sagàs], testament, 310/23
 FALCUZ, testament, 14
Farriola [la Quar], capmàs, 311/108
Fautella, coll de, 310/12
Favar, ipso [Valldaura, Olvan], 24
 FELIP CAMPLLOCH [Barcelona], notari [6 d'abril de 1738], 310/82
 FELIP DE NABARS, establiment, 310/88
 FELIS [la Quar], prevere i testimoni, 1A
Ferraria de Sant Mauri [Sant Maurici], mas, 311/113
 FERRARIUS CISTELER, 83
 FERRARIUS D'ARQUIMBAS, regent de l'església de Sant Vicenç de Castell de l'Areny, 207
 FERRARIUS DE CAMADOCHA [Olvan], ferrer, testimoni, 227, 237
 FERRARIUS DE OLIVARIA, testimoni del trasllat, 68
 FERRARIUS DE PALATIO, testimoni, 69
 FERRARIUS DE PLANES [el Cint], nebot de Pere i de Berenguer, testimoni, 248
 FERRARIUS DE RILAT, rector de Sant Quirze de Pedret, donador, 82
 FERRARIUS DE ROCHIS ALBIS [Fucimanya], possessor, 69
 FERRARIUS DE SA ROVIRA DE PETRAFIXA [Perafita?, Osona], testimoni, 151
 FERRARIUS DE SALA, testimoni, 83
 FERRARIUS DE SOLANO [Balsareny], fidejussor, 217
 FERRARIUS DE SOLARIO, testimoni, 66
 FERRARIUS SABATERII [Berga], sastre, testimoni, 123
Ferrer [Gaià], mas, 310/33
Ferrer [Vilada], mas, 311/151
 FERRER DE RIBOT, rector de Sant Quirze de Pedret, donació, 310/35
Ferrer de Rocas Albas [Avinyó], 310/70
Ferrer, molt d'en, àlies lo Molinot [Vilada], 311/119
Ferrers [Gardilans], mas rònec, 311/124
Ferroylls, terra d'en [Casserres], 264
Fexia Cerquosa, terra, 225
Figuera, clotet de la [Sagàs], 310/30
Figuera, fexias de za [Sant Maurici], 143
Figueres, comelario de les, 158
 Florí (*villario de Floridi*) [Ur, Alta Cerdanya], 88
Focimaia, masos de, 76; vg. Fucimanya
Focimanea, 67; vg. Fucimanya
Foillà (o *Foyà*) [Olvan], mas, 311/135; vg. Fullà
Foix (o *l'Aixada*) [Puig-reig], 311/161
 Foixà, castell de (*castro de Foxano*) [Baix Empordà], 146, 310/89
 FOLCH GUILLEM, alou de, 60, 310/73
Folgossa, la [Sagàs], vinya, 310/28
Foliano, 23; coromina, 310/75; vg. Fullà
Fonch, 310/14
 Fonollet (*Fonollegd*) [Casserres, Berguedà], 18
Font Juncar [Sagàs], 310/28
Font Sehot (?) (*Fontsebot*) [Sagàs], mas, 210, 310/26
Font, costa de la [Fucimanya], 125, 310/66
 FONTANELLA, abat de la Portella, 311/152
Fontsebot [Sagàs], mas de, 310/26
Forcas, roca de, 310/16
Forch, alou, 310/75
Forchos, rocha de [Forcons, la Quar], 35
Forcimanya, quadra de, 310/63; vg. Fucimanya
Forest, la [Puig-reig], alou de, 23; capbreu, 224; mas rònec, 311/139
Fornases, les [Vilada], 218
Forrenany [Gaià], 310/34
Forroll, mas d'en [Casserres], 79, 310/61

- Forts de Ribagrossa, los* [Sagàs], 310/29
- FORTUS (o FORTES) [la Quar], parroquià, 1A, 1B
- FORTUS (o FORT) [Sant Fruitós], possessor; testimoni, 13
- Fosses, ipses*, 53
- Foya* [Olvan], mas, 310/56; vg. Fullà
- FRANCESH ALBERT, monjo, 310/6; abat de la Portella, 293 [elecció], 296, 300; inventari, 310/6
- FRANCESH CANAL [Castell de l'Areny], pagès, 311/122
- FRANCESH FARRERAS [la Quar], marit d'Isabel Pradell, 311/125
- FRANCESH FONTANA [Barcelona], notari públic [1739], 310/81
- FRANCESH FRANCH [Vic], notari, 310/20
- FRANCESH PIQUER [Vilada], pagès, 311/149
- FRANCESH POCH [1699], 310/79, 310/83; negociant del lloc de Planoles, habitant a Er [Cerdanya], 310/81
- FRANCESH PUJOL [Berga], vinya, 289, 310/37
- FRANCESH REGINJOL, monjo de la Portella, 310/7
- FRANCESH SIMON, notari, 310/21
- FRANCESH SOLSONA, notari, 310/20
- FRANCESH TOR [Sant Maurici], pagès, 311/114
- FRANCESH TORRES [Berga], notari públic, 310/8, 310/9, 311/103
- FRANCESH VERDAGUER, abat de la Portella, 288
- FRANCESH VILADOMAR (o Viladomat), monjo de la Portella, 310/7
- FRANCESH ZAPLANA (o Francesc sa Plana) [Gardilans], lluïció, 310/43
- Franchs*, mas, 310/62
- FRANCISCA, testament, 278
- FRANCISCHUS CORDELLOS, testimoni, 204
- FRANCISCHUS DE BOAN, vicensotari, escrivà, 180, 194
- FRANCISCHUS DE PODOLO, escolà tonsurat, testimoni, 246
- FRANCISCHUS DE ROSETO, testimoni, 250
- FRANCISCHUS VERDAGERI, sagristà i notari públic, escrivà, 274, 275, 277
- FRANCISCHUS (o FRANCESC ALBERT), abat de la Portella (1437-1446), 270, 286, 293 [elecció d'abat], 296, 300, 302, 303, 304, 310/62, 310/74
- FRANCISCO CLARIS, notari, 311/147
- FRANCISCO COGOSSES, prevere i notari públic de Sant Benet de Bages, 283, 311/144
- FRANCISCO DE CASTELLAR I CANAL [Castell de l'Areny], pagès, 311/122
- FRANCISCO DE RIUS (FRANCESC DE RIUS), abat de Sant Pau del Camp de Barcelona i de Sant Pere de la Portella, 310/81
- FRANCISCO DE RIUS I NINOT, fill d'Ignasi de Rius, 310/81
- FRANCISCO FONT [Barcelona], notari [2 de maig de 1736], 310/82
- FRANCISCO MAS I GUELL [Barcelona], notari [16 de gener de 1740], 310/82
- FRANCISCO SENESPLEDA (Francesc sa Nespleda) [Vic], fill de la casa de Sa Nespleda de Berga, 311/152
- FRANCISCO VILADOMAT [Bagà, 1573], mercader; censal, 310/89
- FRANCISCUS, abat de la Portella, 211, 286, 303, 304, 310/62: vg. FRANCISCHUS
- FRANCISCUS, testimoni, 254
- FRANCISCUS BISBALS, cancelleria reial, 259, 260
- FRANCISCUS ÇA COSTA, cancelleria, 267, 268
- FRANCISCUS CARRERA, jutge ordinari de l'abadia de Ripoll, 67
- FRANCISCUS DE BOAN, vicensotari, testimoni, 195, 196
- FRANCISCUS DE CASA MIYANA, professió de monjo, 291

- FRANCISCUS DE MANSO [Castell de l'Areny], rector i notari, 207
- FRANCISCUS DE ROSES [Vilada], 239
- FRANCISCUS DE ROSETO [Vilada], testimoni, 244
- FRANCISCUS MARFANI [Manresa], ciutadà, reconeixement, 302
- FRANCISCUS PELLICERII, 265
- FRANCISCUS ROBERTI [Prats], notari públic, escrivà, 249
- FRANCISCUS RUBEI [Manresa], notari públic, 211
- FRANCISCUS VERDEGUERII (o VERDAGER, VERDAGUERIO), monjo i infermer, 252, 256, 257, 272, 273
- FRANCISCUS ZA PLANA [Gardilans], lluçió, 245
- Frans, mas de (mansum de Franchs)*, 157
- FRANSINUS (?) [Avinyó], sastre, testimoni, 211
- FREDARIUS [la Quar], prevere i testimoni, 1A
- FREDO [Vilada], 310/38
- FROIA [la Quar], donador, testimoni, 1A
- Frontanyà (*Fronteniano*), 17, 310/45; batlle del monestir, 158
- Frontanyà, castell de (*castro Frontaniansi*) [la Quar], 6; terme de, 2
- Frontanyà (*Frontinyà*) [la Quar], mas, 310/22, 311/108; mas, capbreu, 284
- Frontanyà, monestir de: vg. Sant Pere de la Portella
- Frontanyà, riera de (*rivo Fronteniano*), 6, 310/13; vg. riera de la Portella
- Frontanyà, vall de (*valle Fronteiano*) [la Quar, Berguedà], 8, 9, 40, 41, 310/12
- Frontell, lo* [Fucimanya], terra, 310/66
- FROTERIUS (*Neumaensis*), bisbe de Nimes, 16
- FRUGA (la Quar), donador, 1B
- FRUIA, sacerdot i escrivà, 18
- FRUL[...], testimoni, 12
- Fucimanya [Sallent, Bages], 67, 104 (*Focimanea, Fuzimaya*); església, 130 (*capelle Sancte Marie de Fucimaya*), 133 (*Beate Marie de Fucimaya*), 229, 310/63; honor, 68 (*Fulcimania*); celler (*cellario*), 133; masos, 76 (*Focimaia*); quadra, 310/22, 310/63 (*Fussimanya*)
- FUIVA DE MEIANO, honor d'en, 152
- Fuïves [Olvan], mas, 311/154, 311/155, 311/157
- FULCUS, bisbe d'Urgell (Folc de Cardona, 1092-1095), 36; bisbe de Barcelona (1096-1099), 16
- Fuleradís, tossal* [la Clusa], 310/44
- Fulia* [Olvan], mas, 100; vg. Fullà
- Fullà (*Foliano, Fulia, Foillà, Foyà*) [Olvan], 23; mas, 100, 310/48, 310/56, 311/135; coromina, 310/75
- Fullols* (prepòsit de Fullols), 237
- Fumanya [Fígols, Berguedà], rector de, 253
- Fussimanya*, quadra de: vg. Fucimanya
- Fuster, mas d'en* [Fucimanya, Serrai-ma], 229, 246, 310/65, 310/66, 310/67, 310/71; mas rònec, 311/142
- Fuya* [Olvan], mas, 311/135; vg. Fullà

— G —

- GABRIEL MAS, abat del monestir de Santa Maria de Serrateix, 301
- GABRIEL PASSOLA [la Quar], establiment, 311/103
- GABRIEL PELLISER [Puig-reig], hereu del mas *Dodeny*, 311/140
- GABRIEL RIUSECH [Artés], pagès i hereu del mas Riu-sec, 311/144; possessor del mas Garriga [Avinyó], 311/142.
- GABRIEL SOLER [Gardilans], 311/126
- Gaià [Bages], castell (*terminum castri de Gaiano*), 7, 64, 310/74; parròquia

- (*parrochie Beate Marie de Gayano*), 258, 270
- Gaiano Videlio (o *Iudelio*) [Gaià], 64; vg. GOELL
- GALCERAN DE LAS EURAS [Sant Maurici], confessió, 292, 310/20
- GALCERAN DE PINÓS, senyor de les honors de Pinós, de la Portella i de Lluçà, venedor, 255, 310/54; restitució, 310/77
- GALCERANDUS DE ORTIGIS, cancelleria, 267
- GALCERANDUS DE RIAMBAU, testimoni, 277
- GALIN, prevere, venedor, 5
- GALIN ARNALL, alou que fou de, 53
- GALINDUS, testimoni, 2
- GALINDUS [la Quar], prevere i testimoni, 1A
- GALLAVONCUS [la Quar], parroquià, 1B
- GALT (o GOALT) [Estana], mas d'en, 216
- Gamissans [Valldoriola, Sagàs, Berguedà], església, 134 (*Sancti Andree de Gamizans*), 215 (*Santi Andrea de Gamizans*)
- GARAU PEREDA [Olvan], venda, 310/17
- Garau (o *Garaus*) [Sagàs], mas, 310/25; mas rònec [Sagàs], 311/115
- Garilans [Vilada, Berguedà], 38, 200, 292, 310/38, 310/41; vil·la, 12 (*villa Erchilanis*), 21 (*Herchilanis*), 29; parròquia, 147 (*parrochia Sante Marie Magdalene de Garzilans*), 171, 200, 241, 245
- Garfinyera (*Garseyera*, *Garfiguera*, *Garfiyera*, *Garfigera*), torrent [Fucimanya], 104, 246, 310/66, 310/67
- Garriga, la [Avinyó], mas, 66, 67, 69, 72, 76, 229 (*ça Garriga*), 280, 283, 310/63, 310/70, 311/142; mas rònec, 311/144
- Garriga, coma de la [Avinyó], 310/71
- Garseyera, torrentem de, 104; vg. *Garfinyera*
- GASCONUS, sepultura, 310/3
- GASPERTUS DE CASTRONOVO, 112
- Gat, coll del [Sagàs], 310/31
- Gattuna, villa [Vallgatina, Oristà, Osona], 40, 310/33
- GAUCEFREDUS, saig, testimoni, 6
- GAUCERANDUS DE PINOS, plet, 56; marmessor, 78
- GAUCERANDUS DE URG, testimoni, 56, 57
- GAUFREDUS, saig, testimoni, 2
- GAUNALGOD, testimoni, 2
- Gauter, rupe, 137, 310/18
- GAUZFREDUS, prevere, 17
- Gavarresa [Fucimanya] (Gavaresa), mas, 104, 228, 229, 310/66, mas, 310/65, 310/69, 311/141; mas rònec, 311/143
- Gavarresa, balç de, 311/143
- Gavarresa, molins de [Avinyó], 211, 310/70, 310/71
- Gavarresa, riera (*flumine de Gavarresa*, *rivo de Gavarresa*), 66, 69, 211, 302
- Gavarresa, torrent de, 310/64
- Gavarret, mas, 311/143
- Gavarrós [Sagàs], 23, 39, 310/22, 310/24, 310/75
- Gavarrós Nou, mas [Sagàs], 311/116
- Gavarrós Vell, mas del masover [Sagàs], 311/116; vg. Gavarrós
- Gayà, castell de, 310/33; vg. Gaià
- GEBELI DE VYILLEC [Vil·lec, Cerdanya], mas d'en, 216
- GEORGIUS [la Quar], clergue, 1A, 1B
- Ger [Cerdanya], 5, 88, 310/12, 310/78; vila, 90
- GERALDA, testament, 278
- GERALDA DE PORTELLA, monja de Santa Maria de Valldaura, 78
- GERALDUS, fill de Falcuç, testament, 14
- GERALDUS [Olvan], hereu del mas, 118
- GERALDUS DE AMERIO [Manresa], ciutadà, testimoni, 169
- GERALDUS DE ORTIS [Ripoll], cases de, 77

- GERALDUS PETRUS [Olvan], donador, 83
- GERALDUS WIFREDI [la Quar], testimoni, 35
- GERALDUS, monjo de la Portella, testimoni, 77, 86; prior, 74; prior i escrivà, 75
- GERALL BERENGER [Ponts], fill d'Adaleis, 37
- GERALLUS, testimoni, 2
- GERALLUS GUIFREDI, testimoni, 47
- GERARDUS [Ponts], fill d'Adalès, 310/73; vg. GERALL BERENGER
- GERARDUS DE ORTIS [Ripoll], 310/88
- Geraus, mas dez* [Sagàs], 92, 119
- GERBERGA [Sagàs], filla de Duran i d'Ermetruit, 39
- GERBERGA [Sagàs], venedora, 25
- GERBERT DE CERDANIOLA, testimoni, 52
- GERÒNIM DURAN DEL ESCOBET [la Quar], censal, 310/8
- Gerri, abat de (*abbati de Gerra*), 262
- GERUC, testimoni, 3
- Gerundella*, 128; vg. Gironella
- Geulanos* [Sagàs], mas, 75, 310/24; vg. Xiulans
- GIBERT, avi de Berenguer Bernat de Guialmars, 51
- Gibert* [Fucimanya], mas, 211, 302, 310/65, 310/66, 310/67, 310/71, 310/74 (Gibert i Donat); mas rò-nec, 311/142
- Gibert, torcular del mas* (trull del mas) [Fucimanya], 310/67
- Gibla*, 310/46
- GIFREDO GRAU [la Portella], 310/15
- GIFREDUS GARAU, germà de Bernat Guifred, 28
- GIMARDO, 310/2
- GIRIBERT DE VIYLLEC, mas d'en, 216
- Girona (*Gerunde*), 58, 89, 145
- Gironella (*Girondella*, *Gerundella*, *Ierundella*), 23, 48, 50 (nota), 175, 220, 221, 224, 301, 310/57; baronia, 307; castell, 78, 205 (*castr*
- de Gerundella*), 227, 255, 310/55, 311/135; església, 50, 128, 132, 310/62; marquès de, 311/135; par-ròquia, 48, 157; senyor de, 149, 310/52; vil·la, 185
- GIRSSOLMA, anomenada Bonafília, donadora, 8
- GISCAFREDUS, levita, escrivà, 11
- GISCLAVARO, vg. IUSCLAVARO
- Gispert, mas d'en*, 216
- Giulans Sobirà* [Sagàs], honor, 210; vg. Xiulans Sobirà
- Goalt, mas d'en*: vg. GALT
- GODEMARUS [Sagàs], sacerdot, escrivà, 8
- GODMAR BELSHOM [Callús], testimoni, 43
- GODMAR GISAD, testimoni, 14
- Godseneres* [la Quar], 6
- Goell* [Gaià], mas, 310/34, 311/156
- GOELL DE PADRÓS [Gaià], 310/34
- GONALGOD, antic possessor, 5
- GONTARIUS [la Quar], parroquià, 1A, 1B
- Gòsol, rector de, 253
- Gotzenas* [Olvan], mas, 310/13, 311/157
- Grau (*Grad*) [Vltregà], mas, 54, 310/61
- Grad de Portella, ipsum* [la Quar], 24
- Grafinyera, torrent de* [Fucimanya], 310/69
- Gralera, ipsa* [Ponts], 37
- Graner, torrent del* [Olvan], 311/145
- GRATUS [la Quar], testimoni, 1A, 1B
- Grau, torrent del* [Pedret], 251, 256, 310/36
- Gravaledo*, 310/13; vg. *Agrevoledo* (*Grevolet*)
- Gravolet, devesa de*, 310/12; vg. *Agrevoledo* (*Grevolet*)
- GREGORIUS XI, papa, 265, 267
- GUADALL TRASUER [Ponts], testimoni, 37
- GUADAMIR, venedor, 5
- GUADAMIRUS [la Quar], donador, 1B

- GUANALGODUS, testimoni, 5
 GUANTA, fill de Sesnanda, donador, 17
Guanter, *puig de*, 310/12
Guardia [Puig-reig], 18, 310/59
Guàrdia del mas Llobet, la [Fucimanya], 310/66
Guardia [la Quar], 6
 Guàrdia, castell de la (*castrum de Guardia, castro de Gardia*) [vers Santa Margarida de Vinyoles, les Llosses, Ripollès], 101, 116, 310/51
 Guàrdia, Santa Maria de [Sagàs], 215
 GUARDIOLA [Sagàs, Merlès], venedor, 146, 310/90
Guarner, *pug*, 5
 GUASCHA, mare de Bremon Enric de Merolla, venedora, 35, 38, 310/46; muller d'Enric, 20, 24, 310/15, 310/86
 GUDAMIRUS (o GUEMIRUS) [la Quar], parroquià, 1A, 1B
 GUERALDUS, rector de Planoles, testimoni, 154
 GUERARD GUIFRED, veguer dels senyors de la Portella, 48
Guibert [Serraïma], mas, 229, 230; vg. Gibert
 GUIFFREDUS, pare de Bernat Guifré de la Portella, 36
 GUIFFREDUS, bisbe de Carcassona, difunt, 88
 GUIFFREDUS GUIDARDI, testimoni, 23
 GUIFRÉ, cavaller, 9
 GUIFRE GERALL, testimoni, 3
 GUIFRE GUERALL [la Quar], testimoni, 24
 GUIFRE OLLOMAR [Ponts], testimoni, 37
 GUIFRED [Ponts], testimoni, 37
 GUIFRED PIP, possessor, 23
 GUIFRED SALAMO [Sagàs], possessor, 26
 GUIFREDUS, arquebisbe de Narbona, 16 (dotalia), 17, 88 (difunt)
- GUIFREDUS, bisbe de Carcassona (*episcopus Carcassonensis*), 16
 GUIFREDUS, comte de Cerdanya (Guifré II, 988-1035), 88 (difunt)
 GUIFREDUS, testament, 310/22
 GUIFREDUS, veguer de la Portella, 3, 16, 17 (constructor del monestir), 56 (del castell de la Portella), 310/87
 GUIFREDUS [la Quar], parroquià, 1B
 GUIFREDUS [Ponts], sacerdot i monjo, escrivà, 37
 GUIFREDUS BOSEN, 16 (nota)
 GUIFREDUS GERALDI, fill de Bernat Guifré i de Migdònia, 36
 GUILABERTUS, bisbe de Barcelona (*episcopum Barchinonensem*) (Guislabert, 1035-1061), 16; difunt, 88
Guilans Sobirà [Xiulans, Sagàs], 310/26
 GUILERM FRULLA [Sagàs], possessor, 26
 GUILERMUS D'ARQUIMBAS [Guimbaldes, Pedret], establiment emfiteutic, 256
 GUILERMUS DE PETRA, canonge, testimoni, 140
 GUILERMUS DE STEXO, testimoni, 140
 GUILERMUS DE VILACORBA, donzell, senyor de Maçanós, marit de Beatriu de Maçanós, 200
 GUILERMUS, sacerdot, escrivà, 49
 GUILERMUS UDALGERI, testimoni, 47
 GUILIBERTUS, bisbe de Barcelona (Guislabert, 1035-1061), 16; vg. GUILABERTUS
 GUILLA [Merlès], muller de Guillem Guisad, donadora, 40
 GUILLA, muller de Bernat Sunifred, venda, 27
 GUILLA [Gardilans], muller d'Arnau Guillem, donadora, 29
 GUILLALMUS, bisbe d'Osona (Guillem de Balsareny, 1046-1076), 16
 GUILLAMONETA, muller de Bernardó, cessió de terra del monestir, 152

- GUILLELM LEURIG [Borredà], testimoni, 21
 GUILLELMA, mare de Pere d'Olivera, 246
 GUILLELMA, muller de Guillem de Puig de Gamissans, 134
 GUILLELMA [Pedret], muller de Bernat de Santeugènia, 115
 GUILLELMA [la Quar], muller de Jaume Saquet, 151
 GUILLELMA DE PERAFORN [Gironella], vídua de Jaume de Soler, 175
 GUILLELMA DEZ TORN DE GER, mare d'Arnau, 90
 GUILLELMONUS DE PADRYNA, testimoni, 141
 GUILLELMUS, abat de la Portella, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 189, 194, 195, 196, 197, 200, 205, 206, 208, 210, 302, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 222, 223, 310/88 [1340]; monjo i cambrer, elecció d'abat, 178, 310/5
 GUILLELMUS, bisbe de Barcelona, 16
 GUILLELMUS, bisbe d'Urgell, 124, 128
 GUILLELMUS, capellà de Sagàs, testimoni, 92
 GUILLELMUS, cellerer de Ripoll, testimoni, 77
 GUILLELMUS, comte de Cerdanya, 88
 GUILLELMUS, fill de Berenguera o de Berenguer Boix, venedor, 163
 GUILLELMUS, fill de Berenguer Molner, venedor, 91
 GUILLELMUS, fill de Bernat de la Portella, 59
 GUILLELMUS, fill de Guillem Costa, testimoni, 206
 GUILLELMUS, fill de Maria de Puig de Pedret, 82
 GUILLELMUS, fill de Pere de Comarossa, 55
 GUILLELMUS, fill de Pere de Rabeja [Balsareny], fidejussor, 217
 GUILLELMUS, fill de Ramon de Santagustí, 54
 GUILLELMUS, marit de Maria de Pujol, 87
 GUILLELMUS, monjo i levita, escrivà, 36, 41; monjo i sacerdot, 52, 85, 87; monjo i testimoni, 90
 GUILLELMUS, sacerdot, feu el trasllat, 68
 GUILLELMUS [...], 59
 GUILLELMUS, testament, 45
 GUILLELMUS [Olvan], fill d'Arnau de Celles i Maria, establiment, 118
 GUILLELMUS [Olvan], fill de Guillem Huguet i de Maria, lluçió, 160
 GUILLELMUS [Sagàs], fill de Guillem de sa Móra i de Berenguera, 187
 GUILLELMUS AGATENSIS, bisbe, 16
 GUILLELMUS BERNARDI [Callús], fill de Bernat Pere, donat, 43
 GUILLELMUS BERNARDI DE GUARDIA, antic ardiaca d'Urgell, 36
 GUILLELMUS BERNARDI DE BRUGADER, cancelleria, 288
 GUILLELMUS BERNARDI DE GURBO, senyor, 53
 GUILLELMUS BOIXO [Berga], fill de Berenguera, 162; procurador de la seva mare, 164; presa de possessió, 165
 GUILLELMUS BOXONI, procurador, 279
 GUILLELMUS CALVET, testimoni, 166, 167
 GUILLELMUS CAPELLANUS, testimoni, 157
 GUILLELMUS CARLLIN, testimoni, 88
 GUILLELMUS COSTA, testimoni, 206
 GUILLELMUS D'ARGILAGERS [la Quar], pare de Berenguera Alberta, 84
 GUILLELMUS D'EN BALAGER, testimoni, 82
 GUILLELMUS DE [...], testimoni, 80
 GUILLELMUS DE AELI, prior de Sant Jaume de Frontanyà, testimoni, 88
 GUILLELMUS DE AVENCHO (o AVENHCO), monjo, testimoni, 131, 133, 137, 142
 GUILLELMUS DE AVINIONE, plet, 66
 GUILLELMUS DE BOX, testimoni, 103

- GUILLELMUS DE ÇA ROVIRA, cambrer i procurador de la Portella, 123
 GUILLELMUS DE CALVINÇANO, testimoni, 150
 GUILLELMUS DE CANELLES, cancelleria reial, 268
 GUILLELMUS DE CANTALOS (segurament Campellós), home del monestir, 95
 GUILLELMUS DE CARBONERIS, testimoni, 104
 GUILLELMUS DE CASA MIGANA [la Portella], reconeixement, 240
 GUILLELMUS DE CODINACHS [Biure], testimoni, 273; antic rector de l'església de la Quar, 252
 GUILLELMUS DE CONEMINES [Olvan], testimoni, 142
 GUILLELMUS DE DEU [Berga], moliner, venda del domini útil, 141; reconeixement de venda, 150
 GUILLELMUS DE FIGUERAS, testimoni, 179
 GUILLELMUS DE FONTE COHOPERTO (o FONTE CUBERTA) [Ger], lluïció, 90
 GUILLELMUS DE FRANCHS, sotsestabliment, 157
 GUILLELMUS DE GAVARESA, hereu del mas de Gavarresa, reconeixement, 229
 GUILLELMUS DE GEULANOS [Sagàs], venedor, 75
 GUILLELMUS DE GRANOYLERS, testimoni, 241
 GUILLELMUS DE GUARDIOLA, testimoni, 256
 GUILLELMUS DE LEDONZEL (o LODONCEL) [Olvan], 91, 94
 GUILLELMUS DE MANSI [Olvan], testimoni, 118
 GUILLELMUS DE MATAMALA, monjo de la Portella, 92; infermer de la Portella, 101, 102, 103, 115; prior, 125; prior i infermer de la Portella, 169
 GUILLELMUS DE MAZAMAL, monjo, testimoni, 94
 GUILLELMUS DE MEROLA, cavaller, 69, 72; testimoni, 64
 GUILLELMUS DE NERUS (?), sastre, sotsestabliment, 157
 GUILLELMUS DE NOGUERIO [Berga], difunt, 165; difunt, pare de Berenguera, 162; pare de Guillem de Noguier, 163; testimoni, 105
 GUILLELMUS DE NUCE [Berga], notari públic, 71, 171
 GUILLELMUS DE OLZINOS, testimoni, 59
 GUILLELMUS DE PALACIO, jurisperit, plet, 120
 GUILLELMUS DE PALAD, cavaller, 56
 GUILLELMUS DE PINOS, testimoni, 69, 72
 GUILLELMUS DE PINYANA, escriptor, testimoni, 150
 GUILLELMUS DE PODIO DE GAMIZANS [Gamissans], pare de Pere, 134
 GUILLELMUS DE PODIO [Berga], vicari perpetu, 240, 272, 257
 GUILLELMUS DE PORZALS [Porçals, Olvan], testimoni, 80
 GUILLELMUS DE PRATO, mercer, testimoni, 129
 GUILLELMUS DE PRATO [vall de Ribes], notari públic, 254
 GUILLELMUS DE PRATO, rector de l'església de Sant Martí de Serraima, plet, 130
 GUILLELMUS DE QUADRIS, testimoni, 91
 GUILLELMUS DE ROCHETA, venda de domini útil, 127
 GUILLELMUS DE ROQUETA, testimoni, 225
 GUILLELMUS DE ROVIRA (RUVIRA), cambrer de la Portella, 161, 167, 171
 GUILLELMUS DE SAGAR, 171; vg. GUILLELMUS DE SAGAS
 GUILLELMUS DE SAGAS [Berga], procurador, 166 (segurament era el batlle)
 GUILLELMUS DE SAGAS, batlle del monestir de Sagàs, 147, 154, 159, 171, 208

- GUILLELMUS DE SAGAS, testimoni, 78, 160, 171, 210
 GUILLELMUS DE SALA, rector de Sant Vicenç de Puigmal, testimoni, 143
 GUILLELMUS DE SANTO ELIA, testimoni, 240
 GUILLELMUS DE SCARIVO [Berga], procurador de l'abat, 240
 GUILLELMUS DE SEGAS [Berga], testimoni, 182
 GUILLELMUS DE SEGUAS, testimoni, 137
 GUILLELMUS DE SERRA, paraire, testimoni, 167
 GUILLELMUS DE SOLANO (O DE SOLANES), sagristà de la Portella i notari públic, 169, 176, 177, 185, 187
 GUILLELMUS DE SOLARIO, testimoni, 80
 GUILLELMUS DE SOLDEVILA [Pedret], rector de l'església de Sant Quirze de Pedret i notari públic, 182
 GUILLELMUS DE SOLERIO, prevere, testimoni, 152
 GUILLELMUS DE SOLERIO, vicari perpetu de Sant Martí de Puig-reig i notari, féu trasllat, 134
 GUILLELMUS DE TOR, cavaller, testimoni, 71
 GUILLELMUS DE TORRENTE [la Clusa], alliberament, 167
 GUILLELMUS DE TORRENTE INFERIORI [la Clusa], mas de, 166
 GUILLELMUS DE TORRENTIBUS, cavaller, testimoni, 92
 GUILLELMUS DE TURRE INFERIORI, testimoni, 278
 GUILLELMUS DE TURRIBUS [Manresa], notari públic, escrivà, 120, 121, 122, 125
 GUILLELMUS DE VALLAURE, rector de Sant Pau de Casseres, testimoni, 264
 GUILLELMUS DE VALLE, testimoni, 64, 72
 GUILLELMUS DE VALLE [Olvan], feudatari, 101, 102, 116
 GUILLELMUS DE VALLE MINORIS, testimoni, 78
 GUILLELMUS DE VILADEURES, testimoni, 220, 221
 GUILLELMUS DE VILAR MAGER, prevere, testimoni, 142, 156
 GUILLELMUS DE VILARIO, germà de Marc de Vilar, fidejussor, 217
 GUILLELMUS DE VILLA, cambrer de Sant Llorenç prop Bagà, 136
 GUILLELMUS DE ZA COSTA [Viladonja, les Llosses, Ripollès], prevere, testimoni, 148
 GUILLELMUS DE ZA MORA [Sagàs], testimoni, 142; sotsestabliment, 187
 GUILLELMUS DE ZA MORA, plet, 92
 GUILLELMUS DE ZA ROVIRA [Sagàs], establiment, 92
 GUILLELMUS DE ZASSERA (O GUILLELMUS DE SA SERRA), fidejussor, 83
 GUILLELMUS DEZ BACII, testimoni, 134
 GUILLELMUS DEZ QUEROL [Planoles], testimoni, 184
 GUILLELMUS DEZ SAGALARS, sotsestabliment, 187
 GUILLELMUS DURAN [Oceja], 274
 GUILLELMUS ERIBALDI, rector de Sant Martí de Serraià, plet, 120; antic rector, 130
 GUILLELMUS ESCARIG, testimoni, 69
 GUILLELMUS ESCHARIU [Berga], testimoni, 252
 GUILLELMUS FABRI [Concellabre, Alta Cerdanya], reconeixement de deute, 223
 GUILLELMUS FEBRIDOR, testimoni, 90
 GUILLELMUS FERRARI, mas de, 64
 GUILLELMUS FERRARI, sagristà del monestir de Serrateix i notari públic, escrivà, 175
 GUILLELMUS FUIVA [Fuïves, Olvan], testimoni, 205
 GUILLELMUS GAVARESA [Serraià], pare de Ramon Gavarrera, 228
 GUILLELMUS GAVENCH, monjo de la Portella, testimoni, 144
 GUILLELMUS GIBERTI [Fucimanya, Serraià], testimoni, 120, 133; establiment, 125

- GUILLELMUS GUADAMIRUS (o WILLELMUS), batlle i degà del bisbe d'Urgell, 36
 GUILLELMUS GUIFREDI, bisbe d'Urgell, 3; antic bisbe, 36
 GUILLELMUS GUILLEMI, testimoni, 3
 GUILLELMUS GUISADI (o GUILLEM GUISAD) [Merlès], donador, 40
 GUILLELMUS HUGHETI [Olvan], llució, 160
 GUILLELMUS IANERI [Claret], fill del difunt Pere Gener, venedor, fadiga, 236
 GUILLELMUS IOVARII, testimoni, 85
 GUILLELMUS LEURIG (o GUILLEM LEURIG), testimoni, 18
 GUILLELMUS LUPETI (o LOPET), establiment, 104; testimoni, 156
 GUILLELMUS MARDO, possessor de terra, 55
 GUILLELMUS MATHEI [la Quar], establiment, 252
 GUILLELMUS MERCER (o MERZER) [Berga], comprador, 97; difunt, venedor, 129
 GUILLELMUS MON [la Quar], testimoni, 270
 GUILLELMUS ONOFREDI, testimoni, 18
 GUILLELMUS PERELLI [Manresa], pare de Guillemó Perell, 302
 GUILLELMUS PETRI, bisbe d'Urgell, 71
 GUILLELMUS PILA, rector de l'església de Vilada i notari públic, 219
 GUILLELMUS PONCII, batlle de Sagàs, testimoni, 225
 GUILLELMUS PONCII, rector de l'església de Merlès, testimoni, 273
 GUILLELMUS PONCII, prevere, rector de l'església de la Quar, establiment, 270
 GUILLELMUS RAIMUNDI [Oceja], testimoni, 88
 GUILLELMUS RAIMUNDI, sepultura, 310/3
 GUILLELMUS RAYMUNDI DE ALODIO [Berga], 200
 GUILLELMUS RAYMUNDI DE VALLE [Sagàs], 204
 GUILLELMUS RUL, testimoni, 91
 GUILLELMUS SA TESTA, testimoni, 137
 GUILLELMUS SALA [Berga], pagès, establiment emfitèutic, 263
 GUILLELMUS SALA, testimoni, 180, 272
 GUILLELMUS SATURNINI, testimoni, 116
 GUILLELMUS SCARICH, batlle de Sagàs, testimoni, 210
 GUILLELMUS SCUDERII [Berga], notari públic, 256
 GUILLELMUS SECATORIS, rector de Santa Maria d'Horta [Avinyó], notari públic, escrivà, 104
 GUILLELMUS SERRA [Berga], paraire, testimoni, 150, 165, 166
 GUILLELMUS TARRACH [la Quar], 192
 GUILLELMUS TENRARIENSIS [Ripoll], jutge, testimoni, 57
 GUILLELMUS TORREGAZABA[...], testimoni, 257
 GUILLELMUS UGET, testimoni, 119
 GUILLELMUS VERDEGERII, sastre, testimoni, 257
 GUILLELMUS VEYRIERII, escrivà, 116
 GUILLELMUS VILA, testimoni, 102
 GUILLELMUS WILELMI, prevere, testimoni, 47
 GUILLELMUS ZA COSTA, testimoni, 129, 197
 GUILLELMUS ZA PILA, rector de Sant Joan de Vilada i notari públic, 250
 GUILLELMUS ZA RIERA, àlies CASTELAR [Queralbs], sastre, 254
 GUILLELMUS ZA SALA, rector de Sant Joan de Vilada i notari públic, escrivà, 241
 GUILLELMUS ZA SERRA, pare de Pere sa Serra, 212, 213, 214
 GUILLEM, establiment, 310/62
 GUILLEM, fill d'Ermessenda de la Portella, testimoni, 48
 GUILLEM, pare de Bernat Guillem de la Portella, 310/3
 GUILLEM, abat de la Portella, 310/88, 311/162; vg. GUILLELMUS
 GUILLEM [Nevà], anomenat OLGER, contracte, 226

- GUILLEM BERNAT DE PORTELLA, testament, 146, 310/89
 GUILLEM BOIXÓ (o Boix) [Berga], 281, 310/5
 GUILLEM DE ARCHINIBAL [Pedret], establiment, 251, 310/35
 GUILLEM DE CASAMITJANA [Casserres], homenatge, 310/61
 GUILLEM DE FRANCHS, testimoni, 48; establiment, 310/62
 GUILLEM (Gr.) DE GIRONELLA [Olvan], 310/54
 GUILLEM DE LA PORTELLA, 50, 51
 GUILLEM DE MATEU, establiment, 310/19
 GUILLEM DE PALMEROLA, conseller de Guillem de la Portella, 50 (nota)
 GUILLEM DE PALOMERA DE TORT, 48 (nota)
 GUILLEM DE SA MÓRA [Sagàs], establiment, 310/25
 GUILLEM DE SAGALARS [Sagàs], establiment, 310/25
 GUILLEM DE SAGÀS [Vilada], 310/39; nomenament de procurador, 310/44
 GUILLEM DE SEMORA [Sagàs], lluçió, 310/25; vg. GUILLEM DE SA MÓRA
 GUILLEM DE VALL [Olvan], feu de, 310/49
 GUILLEM DE VILA [Lillet], 168, 310/39
 GUILLEM DE VILA CORBA [Rotgers], venda, 310/43
 GUILLEM ESCOBEY [Sagàs], pare de Pere, 310/30
 GUILLEM FADRÍ [Ripoll?], debitori, 310/88
 GUILLEM GAVARRESA, 310/65
 GUILLEM GIBERT [Fucimanya], establiment, 310/66; celler, 310/65
 GUILLEM GUIFRE [Puig-reig], casa, 18
 GUILLEM GUILLEM, testimoni, 3
 GUILLEM GUISADI [Merlès], donador, 310/33
 GUILLEM GUIX [Puig-reig], casa, 310/59
 GUILLEM HUGUET [Olvan], cens, 188; lluçió, 310/52, 310/53
 GUILLEM LLUSER [Fucimanya], establiment, 310/63
 GUILLEM MARCER [Llavaneres], venedor, 310/58
 GUILLEM MERCER, comprador, 310/58
 GUILLEM OLIBA [Vilallobent], possessor, 33
 GUILLEM OLLOMAR, bescanvi, 5
 GUILLEM PUJOL [Vilallobent], lluçió, 310/77
 GUILLEM ROQUETA [Sagàs], compra, 310/85
 GUILLEM ROVIRA, monjo i cambrer; elecció d'abat, 178; 310/5; vg. GUILLELMUS
 GUILLEM SCOBEY DE JOULANS [Xiulans, Sagàs], confessió, 310/30
 GUILLEM TRULLÀ [Sagàs], vinya, 310/24
 GUILLEM UGUET [Olvan], cens, 188; vg. GUILLEM HUGUET
 GUILLEM VUIFREDO, era, 310/14
 GUILLEMONA [Manresa], muller de Guillem Perell, 302
 GUILLEMONETA Ç'OLIVERA [Serraïma], muller de Pere s'Olivera, reconeixement, 229
 GUILLEMONUS BOIXONI, testimoni, 222
 GUILLEMONUS PERELLI [Manresa], venedor, 302
 GUILLEMUS BERNARDI, testimoni, 27
 GUILLERMONETA SE OLIVERA (GUILLEMONE-TA S'OLIVERA) [Serraïma], 310/65
 GUILLERMUS: vg. GUILLELMUS
 GUILLERMUS ARVALLI [Puigcerdà], testimoni, 67
 GUILLERMUS CASTELLS [Puigcerdà], notari públic, 239
 GUILLERMUS DE BRULIO, veguer d'Osona, de Bages, Berga i el Berguedà, 110
 GUILLERMUS DE CALDERIIS, home del monestir, 95
 GUILLERMUS DE CHERALT, testimoni, 78
 GUILLERMUS DE TORD, testimoni, 78
 GUILLERMUS STEPHANI, testimoni, 67

GUILLIELMUS DE VALLE, testimoni, 78
 GUILMON (Gardilans), testimoni, 38
 GUILSALLUS, cavaller de Fenollet, testimoni, 18
 Guimbaldes (*Archimbaldes*) [Puig-reig], mas, 126, 134, 215, 310/60; mas rònec, 311/137; capmàs rònec, 311/140; sort de terra, 311/140
 Guiroves, *les* [Puig-reig], peça de terra, 311/140
 GUIADUS, testimoni, 23
 GUISLA, vescomtessa, testament, 11
 GUISLIBERTUS, bisbe de Barcelona, 17
 GUITARDUS [Sant Fruitós], sacerdot, possessor, escrivà, 13
 GUITTA [la Quar], parroquià, testimoni, 1A, 1B
 Guixer, torrent de [Castell de l'Areny], 207
 Guorats [Castell de l'Areny], mas, 310/44; vg. *Querats*
 Gurb [Osona], 53

— H —

Heras [Gardilans], mas, 310/43; vg. Eres
 Herquilans, 310/41; vg. Gardilans
 Heures, *les (las Euras)* [la Quar], mas, 284, 311/111; vg. Lotuès, las Euras
 HJAR, DUC D', 311/162
 Hsila, *ipsa* [Borredà], 21, 311/41
 Horta d'Avinyó [Avinyó, Bages], parroquia de Santa Maria (*parrochie Beate Marie de Orta*), 211
 Huchs [Gardilans], mas rònec, 311/124
 HUG BERENQUER [Cerdanyola], 48 (nota)
 HUGUETUS DE ORTIGHS [Berga], testimoni, 256; notari públic, 255, 273, 310/55
 HUGUETUS DE SPELUNCHA, rector de l'església de Biure i notari públic, 197

HUGUS, canceller reial, 209

— I —

IACOBUS DE FRONTENIANO, batlle del monestir, aprovació, 92
 IACOBUS ZA QUINTANA, monjo i cambrer, 242, 243, 244
 IACOBUS, 53
 IACOBUS (I, el Conqueridor, rei de la Corona catalanoaragonesa), 88
 IACOBUS [...], regent de l'església de Sant [Maurici?], testimoni, 278
 IACOBUS [...], testimoni, 182
 IACOBUS BISBE [Concellabre], reconeixement de deute, 196
 IACOBUS BONAMICH, rector de l'església de la Quar i notari públic, 210, 212, 213, 214, 227, 231, 243
 IACOBUS ÇA VALL, que viu al mas de la Riera de Boatella [Borredà], testimoni, 258
 IACOBUS CORBERA [Concellabre], reconeixement de deute, 195
 IACOBUS DE ARTERS [Manresa], notari públic, 99, 120, 121, 122, 125, 133, 169
 IACOBUS DE BECH SECH, home del monestir, 95
 IACOBUS DE BRETO, testimoni, 162
 IACOBUS DE BRETONIBUS, coitedor, testimoni, 163
 IACOBUS DE CALDOVOL, home del monestir, 95
 IACOBUS DE ÇAMBRIUS [Vilada], fidejussor, 106
 IACOBUS DE CAMPTEYLOS [Campbellós, la Quar], home del monestir, establiment, 184
 IACOBUS DE CERDEYOLA [Cerdanyola, Olvan], intestia, 189
 IACOBUS DE FAVARA, auditor reial, 209
 IACOBUS DE FONT ARNAU [Sant Maurici], testimoni, 210
 IACOBUS DE FONTAYA [Frontanyà, la Quar], testimoni, 10

- IACOBUS DE FRONTEYANO, testimoni, 160
- IACOBUS DE GRANERIO [Berga], lluçió, 129; difunt, 139
- IACOBUS DE GRANERIO, fill de Jaume de Graner, testimoni, 129
- IACOBUS DE LORANO, vicenotari, 161
- IACOBUS DE MANSO, rector i notari de Castell de l'Areny, 186
- IACOBUS DE MANSO [Berga], testimoni, 222
- IACOBUS DE MASCHARO, escolà de la parròquia de la Quar, testimoni, 185, 187
- IACOBUS DE OLIVARIA [Serraïma], testimoni, 120
- IACOBUS DE PODIO, testimoni, 217, 275
- IACOBUS DE PODIO [Berga], notari públic, escrivà, 240
- IACOBUS DE QUADRI, testimoni, 210; marit, 278
- IACOBUS DE SANCTA EUGENIA [Pedret], fill de Bernat de Santa Eugènia, reconeixement, 115
- IACOBUS DE SOLERIO, difunt, marit de Guillem de Perafor, 175
- IACOBUS DE TRUGARS, dispenser, aprovació, 252
- IACOBUS DE TURRI, corredor públic de la parròquia de Sagàs pel noble Andreu de Fenollet, 225; escriptor jurat de la parròquia de Sagàs, 225
- IACOBUS DE VALL [Sagàs], difunt, cavaller, 204
- IACOBUS DE VALLE, de la família de l'abat, testimoni, 252
- IACOBUS DE VILA RASA [Pedret], tenidor de masoveria, 176
- IACOBUS DE VILLAURAT, testimoni, 143
- IACOBUS DEZ QUADRES, batlle del sagristà de la Portella, 197
- IACOBUS FERRAN, fuster, testimoni, 249
- IACOBUS FERRARI DE LA SALA, rector i notari públic, 249
- IACOBUS ORIG [Puigcerdà], notari públic, 90
- IACOBUS SAIG [Berga], prevere, testimoni, 285
- IACOBUS SAQUET [la Quar], reconeixement, 151
- IACOBUS SERRA, testimoni, 141
- IACOBUS TOROELLE, cambrer de la Portella i regent de l'escrivania, 270
- IACOBUS VALONENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
- IACOBUS VILA, testimoni, 231
- IACOBUS VINCENCI [Olvan], establiment, 231
- IACOBUS ZA PALIADA [la Quar], testimoni, 185
- IACOBUS ZA PROUS, monjo del monestir de Serrateix, 175
- IACOBUS ZA QUINTANA, cambrer i monjo de la Portella, 227, 231, 245
- IACOBUS ZA SERRA, honor de, 105; testimoni, 106
- IAUFRIDUS CARDONA [Berga], oriünd de Cardona i habitant de Berga, 299
- IGELA [la Quar], parroquià, 1B
- IGLEA (*Ecclesia*) [Vilallobent], mas, 87, 177, 180, 310/77
- IGNASI DE RIUS, auditor degà de l'Audiència de Catalunya, 310/81
- ILLA I DE CANET, vescomte d', 305
- Illa, za* [vers Vilada], 105
- INNOCENCI VI, papa, 310/5
- IOANNES GILI [Puigcerdà], notari públic, trasllat, 239
- IOANNES PUIG, notari, trasllat, 239
- IOHANNES, fill oblat al monestir, 55
- IOHANNES, prior de Valldaura, abat de la Portella, 282
- IOHANNES, sacerdot, trasllat, 66
- IOHANNES, abat de la Portella, 292, 305, 310/62
- IOHANNES AYMAR [Berga], notari públic, 67
- IOHANNES BERENGARI, sastre, testimoni, 195, 196

- IOHANNES BERGACIENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
- IOHANNES D'OLEZA, marit de Guillem des Torn de Ger, 90
- IOHANNES DE ALÇAMORA, venedor, 99
- IOHANNES DE BOREDANO, testimoni, 77
- IOHANNES DE CASCAIS, batlle del rei, 59
- IOHANNES DE CASIS [Castell de l'Areny], testimoni, 207
- IOHANNES DE FIGEROLA, cancelleria reial, 232, 233, 234, 235
- IOHANNES DE GAVARRESA [Avinyó], possessor, 69
- IOHANNES DE MANSO [Claret], cases, 99
- IOHANNES DE MINOVIS, testimoni, 92
- IOHANNES DE NABARS, establiment, 77
- IOHANNES DE PRATO [Berga], reconeixement de tenir terra del monestir, 156
- IOHANNES DE PRATO, prevere, testimoni, 143
- IOHANNES DE QUERATS, lluïció, 186
- IOHANNES DE TORRENTE, escrivà en lloc del notari, 193, 216, 223
- IOHANNES DE VILABONA, àlies BOSSER [Cardona], testimoni, 272
- IOHANNES DE VILARDAGA, prevere, rector de l'església de Sant Vicenç d'Espinalbet i notari públic, 67
- IOHANNES DE ZA MASO [Vilada], masoveria, 166
- IOHANNES DEZ SOLA, testimoni, 200
- IOHANNES IGLEAS [Gaià], notari públic, escrivà, 258
- IOHANNES MA[...], abat de la Portella, 291
- IOHANNES MAÇANA [Berga], notari públic, 67
- IOHANNES MARINI, vicari perpetu de l'església de Santa Eulàlia de Berga, 222
- IOHANNES MONTANERII [Puigcerdà], notari públic de Puigcerdà i Cerdanya, 193, 194, 216, 223
- IOHANNES NOGUERII, testimoni, 285
- IOHANNES, sagristà de la Portella, 101
- IOHANNES SEGUI, prior de Valldaura, testimoni del trasllat, 42
- IOHANNES SOBIRATS [la Quar], testimoni, 270
- IOHANNES TORRENT [Puigcerdà], testimoni, 180
- IOHANNES ZA SERRA [Vilada], venda i sotsestabliment, 105
- IOUAN, testimoni, 18
- IOUAN DE FONEIED, testimoni, 53
- Ioullans* [Xiulans, Sagàs], vil·la, 8; vg. Xiulans
- Iovell*: vg. Jovell
- IOZBERT [Gardilans], testimoni, 29, 38
- IOZBERTUS [Sagàs], testimoni, 26
- IOZFLEN, donadora, 55
- IOZFREDUS, bisbe, 16
- ISABEL PRADELL I FARRERAS, viuda [la Quar], 311/125
- ISARN GUILLEM [Gardilans], testimoni, 38
- ISARN, fill de Falcuç, testament, 14
- ISARNUS [Sagàs], prevere i escrivà, 25, 26
- ISERN MIRÓ, 310/14
- ISERN OLIVA [Gardilans], donador, 310/41
- ISERN, donador, 30, 310/14
- ISERNA, NA [Llavaneres], honor de, 310/59
- ISIDRO JORDÀ, 311/161
- ISIDRO ROSET, 311/117
- ISIDRO VILA I OLIVERA, hereu del mas Olivera de la Costa [Fucimanya], 311/141
- Isla, la* [Borredà], 311/41; vg. *ipsa Hisla*
- ISOVARD OLIBA [Gardilans], donador, 21
- IULIANUS, monjo de la Portella, 101
- Iunnet sots ipsa devesa de Agrevoled* [la Quar], 5
- IUSCLAVARO (Gisclavaro), fill de Senanda, donador, 17
- Iuvell* (o *Iuvel*), *collo de*, 1B, 5; vg. Jovell, coll de
- Ix (*Hix*) [la Guingueta d'Ix, Alta Cerdanya], 88

— J —

- JACINTA EURAS [la Quar], confessió, 311/111
- Jaulans* [Sagàs], mas, 310/23, 310/31; vg. Xiulans
- Jaulans, planet d'en* [Sagàs], 310/31
- Jaulans, quintana* [Sagàs], 310/32
- JAUME BISBE [Concellabre], debitori, 310/88
- JAUME BOIXÓ (o, més aviat, BOIX), venda, 202, 203, 310/53
- JAUME ÇACOMELADA (o JAUME SA COMALADA), 266
- JAUME CAPDEVILA [Vilallobent], reconeixement, 181, 310/77
- JAUME CASA SANT PERE, difunt, marit d'Elisabet [Can Santpere, Gardilans], 311/123
- JAUME CODINA [Olvan], confessió, 292, 310/20, 310/55
- JAUME CORDA [Concellabre], debitori, 310/88
- JAUME DE CANTEYLLÓS [Camptellós, la Quar], establiment, 310/19
- JAUME DE LAS CASAS DE ADÀS [Adàs, Sagàs], 310/29
- JAUME DE SERDANYOLA [Cerdanyola, Olvan], intestia, 310/53
- JAUME DE TURRI, pregoner, 310/85
- JAUME DESQUADRES (o DES QUADRES) [el Rourell, Sant Maurici], confessa, 310/32
- JAUME FERRER [Vilada], pagès, 311/119
- JAUME GRANER [Berga], lluïció, 310/58
- JAUME I, EL CONQUERIDOR, rei de la Corona catalanoaragonesa, 89
- JAUME II (*Iacobus*), rei de la Corona catalanoaragonesa, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 138, 139, 145, 153
- JAUME MAS I CASAMITJANA [Santa Maria de Cornet], pagès, 311/112
- JAUME MINOVES [Olvan], 311/132
- JAUME PRAT DE PORREIG [Puig-reig], 311/140
- JAUME ROCAS ALBAS [Roques Albes, Fucimanya], 311/142
- JAUME SAQUET DE LA EMPALIADA [la Quar], confessió, 310/18
- JAUME SARDANYOLA, 311/153; vg. Cerdanyola
- JAUME TORNAMIRA [Sagàs, 1571], 310/89
- JAUME VICENS [Olvan], establiment, 310/54
- JAUME VILARRASA [Pedret], reconeixement, 198, 311/152
- JAUME, monjo, 237
- JAUME DE GALLINERS (JAYME DE GALLINÉS), donzell, procurador general de Bernat Galceran de Pinós i de Fonollet, 309
- JAUME RIC (JAYME RIC), abat de Ripoll, visitador, 309
- Jerusalem, 46, 310/15
- Joan (*mansus Johan*) [Gardilans], mas, 148, 310/42
- JOAN, abat de la Portella, 292, 310/62; vg. IOHANNES
- JOAN [Castell de l'Areny], fill de Bartomeu Camp-rubí, 311/162
- JOAN ALZAMORA [Claret], venedor, 310/73
- JOAN ANGLADA [Vilada], sastre, 311/151
- JOAN BOIXÓ (o, més aviat, BOIX) [Llavaneres], venda, 310/59
- JOAN CAMPS I CAPDEVILA [Borredà], 311/128
- JOAN CASANOVA [Artés], pagès, 311/143
- JOAN DE CASA SANT PERE [Can Santpere, Gardilans], reconeixement, 294, 292, 310/20, 310/43
- JOAN DE COMALLONGA [1559-1558], 310/76
- JOAN DE QUERATS [Cosp], 311/162
- JOAN ERES, sentència, 310/46
- JOAN ESMERATS, anomenat LO TARDÀ, establiment, 310/20
- JOAN EURAS (o HEURES), comprador, 311/115

- JOAN FERRER [Vilada], terra, 311/158
 JOAN GALLDECERES, 310/10; censal, 310/9
 JOAN GRAUGÉS [Borredà], 310/7
 JOAN I (*Iohannes*), rei de la Corona catalanoaragonesa, 267, 268
 JOAN MASÓ [Claret], casa de, 62, 310/73
 JOAN MELCHIOR I BATLLIA [Sant Maurici], mas, 311/160
 JOAN MERCURIO (o MERCARIO) [Llavaneres], terres de, 203, 310/53; vinya, 310/59
 JOAN MOLINER (o TARRÉS) [la Quar], 311/102
 JOAN MÓRA [Sagàs], pagès, 311/115
 JOAN NADEU, àlies LO CALCINAYRE DE LA PORTELLA [la Quar], censal, 310/9
 JOAN PALOS [Berga], venedor, 289, 310/37
 JOAN PEDOLLES [Berga], notari, 310/9
 JOAN PERE DE OLIVERAS [Serraïma], venedor, 310/66
 JOAN PERE PIQUER (hereu del mas anomenat lo Celler de l'Abat i després lo mas d'en Pere Piquer) [Olvan], 311/147
 JOAN PICAS [Vilada], pagès, 311/149
 JOAN PINYOL [Olvan], sastre, 311/145
 JOAN PONS [Sant Esteve de Valldoriola, Sagàs], pagès, 311/133
 JOAN PRAT DE BERGA [Llavaneres], confessió, 310/59
 JOAN PRAT [Vilada], sastre, 311/120
 JOAN PUJOL [vall de Ribes, 1325], notari, 170, 310/88
 JOAN RIBES, monjo de la Portella, professió [1598], 310/8
 JOAN ROCAS ALBAS [Roques Albes, Fucimanya], confessió, 310/66
 JOAN ROIG [1750], 310/82
 JOAN SERRA [Puig-reig], 311/137
 JOAN SOLDEVILA [la Quar], 311/109
 JOAN SOLER, abat de Sant Pau i de Sant Pere de la Portella [1699], 310/79
 JOAN SUBIRATS [la Quar], 310/9
 JOAN TARRÉS, àlies MOLINER [la Quar], 311/108
 JOAN VILA [Olvan], pagès, 311/131
 JOAN VILADOMAT I SANT MIQUEL, 310/10
 JOAN VILARDELL [Sant Maurici], confessió, 292, 310/20
 JOAN ZAZERRA (JOAN SA SERRA) [Vilada], venedor, 310/46
Joans (o *Joan*) [Gardilans], mas, 311/124; lloc, 310/46
 JOAQUIMA DE JAULAR SOBIRÀ [Sagàs], confessió, 310/31
 JOFRE DE SANTAMARIA, testimoni, 298
 JOHAN AYMAR, notari públic, 299
 JOSEP MÓRA [Sagàs], venedor, 311/115
 JOSEP NADÉU [la Quar], àlies CALCINAIRE, 311/102
 JOSEP PUIG-ORIOI [la Quar], pagès, 311/150
 JOSEPH BERJAU (1699), 310/80
 JOSEPH CASANOVA [Artés], pagès, 311/141
 JOSEPH CASAPONSA Y BATLLIA [Sagàs], 311/115, 311/160
 JOSEPH COMELLAS [Gardilans], 311/124
 JOSEPH PLANA [Artés], pagès, 311/141
 JOSEPH RIU, notari de Berga, 311/101, 311/105, 311/110, 311/112, 311/113, 311/114, 311/116, 311/118, 311/119, 311/120, 311/121, 311/122, 311/125, 311/128, 311/129, 311/131, 311/133, 311/136, 311/145, 311/146, 311/148, 311/149, 311/151, 311/153
 JOSEPH SASTRE Y GOLORONS, àlies LO CATHEDRÀTICH DE BERGA, 311/155, 311/157
 JOSEPH VILADOMAR Y DE TORD [Vilalta], 311/105
 JOSEPH VILARDELL, pagès [la Quar], 311/110
Joulans [Xiulans, Sagàs], mas, 310/29; vg. *Xiulans*
Joulans Roca (per Jussà), canemar de [Sagàs], 310/30
Jovell, coll de (*collo de Iuvell, collo de Laccorre, Coll de Jovell*) [la Quar], 1A, 1B, 5, 30, 270, 310/11, 310/12, 310/14, 310/19

- Jovell (*Iovell*) [Castell de l'Areny], mas, 207
- JUAN ISALGUER, escrivà de Sant Joan de les Abadesses, 309
- JUAN SACREU, oficial del bisbe d'Urgell, 308
- Jucials, les* [Casserres], 264
- JULIÀ DE BERNAT, 310/9
- Juncà de Vilada* [Vilada], 311/126
- Juvell*, lloc, 310/11
- L —
- Lacorre*, 1B; vg. Quar, la
- Ladonzell (*Ladoncel*) [Berguedà], 91
- Ladornosa* [Berguedà], 78
- LASCHARIS, vídua d'Arnau Roger, comte de Pallars, 108, 109
- LAURENCIUS NICHOLAI [Santpedor], notari públic, 236
- LAURENTIUS ANDREE [Sant Iscle de Bages], difunt, 302
- Lavaix, abat de l'abadia de (*abbati de Levax*), 262
- Ledania*, camp de la, 310/19
- LEDGARDA [Sagàs], muller de Bernat, donadora, 26, 310/23
- Lencio, podium de* [Vilada], 218
- LEOGARDA, muller de Bernat, 310/23; vg. LEDGARDA
- LEURICUS (la Quar), parroquià, 1B
- LEURICUS, testimoni, 1B
- LEURIG, testimoni, 5
- LEVIA [la Quar], testimoni, 1A
- Lillet (*Liletum*), 78; abadia de, 136; canonges i preveres, 269; claustre, 57; església parroquial (*parochie Liletensis*), 73
- Limitte Grosso* [la Quar], 24
- Linares* [Vilada], lloc, 105
- LINS, dona, testament, 14
- Llavaneres [Olvan, Berguedà], 97, 301; capbreu, 224, 310/57; parròquia (*Sancti Martini de Lavaneres; parochia de Lavaneriis*), 32, 129, 156, 203
- Lleida (*Ilerde*), 232, 233, 234
- Llívia, *pagus de (pago Liviense)*, 33
- Llobató, coll* [la Clusa], 310/44
- Llobera, riba de* [Gaià], 310/34
- Llobet* [Fucimanya, Serraïma], mas, 310/66, 310/69; mas rònec, 311/142
- Llobregat (*alveo Lubrecati, Lubricatum*), 2, 7, 32, 78, 134, 310/13, 310/60
- Llobregós (o riu Merder) [la Noguera], 37
- Lluçà (*Luçano, Luciano*), 140, 310/4; monestir, 146, 252; parròquia, 142; senyor de la honor de, 207; senyor, 255, 310/55; vg. Santa Maria de Lluçà (*Sancte Marie de Luciano*), 92
- Lobera, ripparia de* [Gaià], 258
- Lodovese, villare* [la Quar], 1A; vg. Lotuès
- Lodues*, mas de, 23; vg. Lotuès
- Longadera, torrente de la* [Vilada], 208, 310/40
- Lotuès (*Lothues*) [les Heures, la Quar, Berguedà], 142; alou, 54; colomar, 252; mas, 23 (*Lodues*), 144, 252, 310/19, 310/61; vilar (*villare Lodovese*), 1A
- Loudes* [Berguedà?], 45; vg. Lotuès
- Lubrecati, alveo*, 2; vg. Llobregat
- LUIS ROMEU (o LLUIS ROMEU), monjo de Sant Pau i professor, 309
- LUPPUS DE GORREA, auditor reial, 209
- LUPPUS, bisbe de Vic (LOPE FERNÁNDEZ DE LUNA, 1348-1351), 229, 230
- LUPPUS, canceller, 259
- LUVRICUS [la Quar], testimoni, 1A
- M —
- Maçanós (*parochie Sancti Vincencii de Mazanos*) [les Llosses, Ripollès], 200
- MACIÀ MAS, notari de Berga, 310/10, 310/41, 311/122, 311/123, 311/124,

- 311/126, 311/127, 311/130, 311/132, 311/134, 311/136, 311/137, 311/138, 311/139, 311/140, 311/147, 311/149, 311/153
- MADALENA GAMISANS (MAGDALENA GAMISSANS), vídua d'Anton Gamissans, pagès de Sant Martí de Biure, 311/148
- Madona santíssima del Roser [1581], Sant Pere de la Portella, 310/89
- Madrona (parròquia de Sant Pere de Madrona) [Berga], 263
- MAIOL, testimoni, 11
- Mala Vihinor*, lloc, 60, 310/73
- Mallol del abat*, lo [Olvan], terra, 311/147
- MALSENNADA [Ponts], fill d'Adaleis, 37
- Malvilar* [el Vilar?, Sant Bartomeu del Grau, Osona], font, 53; om (*olmo de Malvilar*), 53
- Manalvens* [Gaià, Bages], vg. Manovens
- MANASSES, donadora, 52
- Manchada, villa* [Callús], 43
- Maniaches* [Santa Maria de Merlès, Berguedà], 40, 310/33
- Mànigues, cal (*Manigaques, Manyagues*) [Sant Maurici de la Quar], mas, 83, 310/17, 310/22, 311/113
- MANLA [la Quar], testimoni, 1A
- Manovens (*Manalvens*) [Gaià, Bages], mas de, 258, 310/34
- Manresa (*Minorise*), 99, 101, 102, 120, 121, 122, 125, 130, 133, 169, 252, 302; escrivania pública, 302
- Manresa, comtat de (*comitatu Minorisa*), 7, 13, 19, 43, 52, 60, 66, 310/72
- MANSO [la Quar], donador, 1B
- Manso Superiori* [Biure, Sagàs], 197
- MANZO [la Quar], 1A
- MARCÉS [Llavaneres], honor de, 310/59
- MARCH DE CONDEMINAS [Olvan], remissió i lluçió, 201, 310/54
- MARCH FREIXES, abat de la Portella, 311/103
- MARCH FUIVES [Olvan], 311/157
- MARCHESIA, prioessa de Valldaura, 116
- MARCHESIA DE GUARDIA, monja de Valldaura, testimoni, 143
- MARCHESIA DE MASSANOS, monja de Valldaura, testimoni, 143
- MARCHESIA DE QUERALTO, senyora de la Portella i de Lluçà, 192
- MARCHUS DE CONDAMINES [Olvan], reducció de cens, 206
- MARCHUS DE VILARIO [Balsareny], reconeixement de deute, 217
- MARGARIDA, muller de Jeroni Duran de l'Escobet, censal, 310/8
- MARGARIDA [Fucimanya], filla de Jaume Oliveras, 310/68
- MARGARIDA VILADOMAT, 310/10
- MARGARITA [Merlès], muller de Berenguer Serra, compradora, 275
- MARIA, muller de Jaume de Graner de Berga, testament, 139
- MARIA, reina d'Aragó (muller d'Alfons IV el Magnànim), 286, 288, 297
- MARIA [Olvan], muller d'Arnau de Caselles, establiment, 118
- MARIA [Olvan], muller de Guillem Huguet, lluçió, 160
- MARIA [la Quar], muller de Pere de Lotuès, establiment, 137
- MARIA [Sagàs], filla de Bernat de Cirera i Maria, testimoni, 127
- MARIA [Sagàs], muller de Bernat de Cirera, 127
- MARIA [Sagàs], muller de Pere de Sant Ponç, féu testament, 225
- MARIA [Serraïma], muller de Pere d'Olivera, 246
- MARIA [Serraïma], muller de Pere Siscard, reconeixement, 229, 310/65
- MARIA CIRERA [Sagàs], confessió, 310/28
- MARIA DE PODIO [Pedret], antiga possessora, 82, 310/35
- MARIA DE PRATO INFERIORI [Prat Jussà, Vilada], muller d'Arnau, bescanvi, 218, 310/46

- MARIA DE PUIOL [Vilallobent], lluíisme, 87
- MARIA DE SERRA [Vilada], muller de Bernat de Serra, 165
- MARIANO DE SANS I RIUS, 310/82
- MARIMONUS DE CASA NOVA, honor de, 104
- MARLÈS, abat de Sant Pau del Camp i de Sant Pere de la Portella, 310/82
- Marlès*, castell de, 310/33; vg. Merlès
- MARQUESIA, muller de Pere de Fonollet, 207
- MARQUESIA DE GUARDIA, prioressa del monestir de Valldaura, 101, 102
- MARQUETA [la Quar], muller de Gabriel Passola, 311/103
- MARSÀ [Manresa], 63, 310/73
- MARSES, honor d'en, 156
- Martiner* [Casserres], barquera, 248
- Martineres, les* [Casserres], masoveria o masada, 248
- MARTINUS V, papa (1417-1431), 287, 290, 310/6
- Martorel, podio* [Merlès], 40, 310/33
- Masada, la* [la Quar], mas, 144, 311/112; lloc, 1A; vg. *illa Mesata*
- Masanas* [Castell de l'Areny], mas, 311/162
- Mascaró, serra de (*serra de Mascharo, serra de Mascharone*) [la Quar], 1B, 5, 27, 30, 310/12
- Mascarosa, costa* [Avinyó, Fucimanya], terra, 311/142
- Mascharo, serra de*, 27; vg. Mascaró
- Mascharone, serra de*, 1B; vg. Mascaró
- Maset de la Riera* [Olvan], 310/56
- MASIÀ MAS [Berga]: vg. MASSIÀ MAS
- MASÓ, sa (*sa Massó*) [Vilada], masoveria, 166; masada, 310/39; homenatge, 168, 310/39
- Masset* [Sant Maurici], mas, 311/113
- MASSIÀ MAS [Berga], prevere i notari, 311/108, 311/157, 311/162
- MASSIL[...] [Sallent], venedora, 19
- Massó* [Claret], 310/73
- Matamala*, serra i alou de [Avinyó], 310/71
- Mataplana [Ripollès], senyor de, 50
- MATHEO RIBA [Puigcerdà], deute, 161
- MATHEU CANAL [la Baells], pagès, 311/129
- MATHEU SOLER [Gardilans], pagès, 311/126
- MATHEUS, fill de Guillem de Prat, testimoni, 129
- MATHEUS, *monachi*, testimoni, 105
- MATHEUS BONJOCH [Cervera], jurisperit, 268
- MATHEUS BOTELLA, 113
- MATHEUS DEZ POUS [Gaià], testimoni, 258
- MATHEUS ZA LENA, rector de l'església de la Quar i notari públic, 144, 159
- MATHEUS ZA SERRA, rector de l'església de la Quar, marmessor, 159
- MATIES SERRA, paraire, testimoni, 298
- MAYA [Olvan], honor d'en, 310/52
- MAYMONUS DE RUVIRA DE SANCTO MATHEO, testimoni, 122
- MAYMONUS DE Z'ARGILAGOSA, testimoni, 147, 148
- Mayol de Puigcugul, lo* [Olvan], 310/57
- Mayol del Quet de Adàs, lo* [Sagàs], 310/29
- Mazanos*: vg. Maçanós
- Meiano* (?) [Olvan], masos de, 152
- MENASSES (en realitat, MANASSES) [Puigdemàger, els Prats de Rei], donadora, 310/74; vg. MANASSES
- Merdançol, el (*rivo Merdanciolo, riu Merdanciolo*) [Berguedà], 38, 310/42, 311/120; (*rivo de Borredano, torrente de Boresdano*) 1B, 5, 27, 310/12, 310/15
- Merdanciolo, rivo*, 38; vg. Merdançol, el
- Merlès, església de Santa Maria de (*Sancte Marie de Marlesio*), 146; església de Sant Martí de (*Sancti Martini de Merlesio*), 275

- Merlès, castell de (*castro Merlense*), 40, 310/33
- Merlès, riera de (*flumine Azeste, flumen Azest*), 1A, 5
- Mesata, illa (*Messada, Masada*) [la Quar], 1A; mas, 144, 311/112; vg. Masada
- Messadella, la [Salselles] 311/112
- MICHAEL [...], testimoni, 272
- MICHAEL DE CASIS, testimoni, 278
- MICHAEL DE SERA, testimoni, 225
- WIFREDUS (en realitat, WIFREDUS), donador, 310/75
- MIGDONA, muller de Bernat Guifré de la Portella, 28, 310/15; vg. MIGDONIA
- MIGDONIA, mare d'Adalgarda, 23
- MIGDONIA, muller de Bernat Guifré de la Portella, 27, 28, 36, 310/15
- MIGDONIA, testimoni, 23, 24
- Minorise, comtat, 19; vg. Manresa
- Minoves, parròquia de Sant Martí de: vg. Llavaneres (*parrochia de Lavaneriis*), 156
- Minoves (*Minovis*) [Olvan], mas, 152, 202, 310/52, 311/132
- Minoves, pla de [Olvan], 152, 310/52
- Minovis, mas: vg. Minoves
- MIQUEL CASSES [Sant Julià de Palomera, 1571], 310/89
- MIQUEL CORTADA [Berga], notari, 174, 311/138, 311/145
- MIQUEL D'ARDAYLLO [Berga], testimoni, 256
- MIQUEL GRANER [Berga], notari, 310/10
- MIQUEL PLANES, monjo cambrer del monestir de Sant Pere de la Portella i fill de Saureta, marmessor, 298
- MIQUEL PONT, reducció de cens, 292, 310/62
- MIR GERALL [Ponts], testimoni, 37
- MIR GUIFRED [Ponts], possessor, 37
- MIR RICOLF, testimoni, 3
- MIR SUNYER DE FOIÀ [Fullà], 48 (nota)
- Mir, torrent de [Pedret], 251, 256, 310/36
- Miraliolles (*Mirayloles, Mirabioles* o *Miralles*) [Olvan], mas de, 91, 94, 310/48
- Miralles, terme de [Sant Salvador de Miralles, Veciana, Anoià], 60, 310/73
- Mirayloles [Olvan], mas de, 94; vg. *Miraliolles*
- MIRO, abat de la Portella, 24
- MIRO, clergue, escrivà, 5
- MIRO [Gardilans], sacerdot i escrivà, 38
- MIRO [la Quar], prevere i escrivà, 24
- MIRO [Sallent], sacerdot i monjo, comprador, 19
- MIRO RICOLF, testimoni, 3
- MIRO TRESUARIO, possessor, 23
- Molar, coma de [Sagàs], 310/31
- Molar, torrent del [Sagàs], 310/31
- Molí de Dalt [Vilada], 311/118
- Molina, la [la Quar], casa, 311/150
- Molnell (*Mulnell*) [Gisclareny, Berguedà], rector de, 253
- Moliner, casa del [la Quar], 311/102
- Molins, bosch dels [Puig-reig], 310/60
- Mon, mas d'en [la Quar], 270
- Monistrol (*Monistrollo*) [Monistrol de Montserrat, Monistrol de Calders?], 99
- Monistrol de Calders, Sant Feliu de (*Sancti Felicis de Monistrol de Calders*) [Monistrol de Calders, Bages], 191
- Monseny, 310/12; vg. Montsent
- Montblanc (*Montealbo*) [Conca de Barberà], 138
- Montclús i de Soylls, batllia de, 266
- Monte Sancto [Montsent, Olvan], 1A, 1B
- Monte Ros [Llavaneres], lloc, 32
- Montfalcó [el Gros] [Veciana, Anoià], terme, 60, 310/73
- Montmajor [Berguedà], castell de, 78

Montpeller (*canam Montipesulani*), 193
 Mont-ros [Llavaneres], mas, 97, 129, 310/58
 Montsent [Olvan, la Quar], 1A, 1B
 Móra, la [Sagàs], mas, 14 (*ipsa Mora*), 92, 119 (*za Mora*), 310/23, 310/25, 311/115
 MORATELLUS [la Quar], parroquià, 1A, 1B
 Morera, la [Sagàs], 310/30
 Morret, torrent de, 216
 Mulnell: vg. Molnell
 MULNERONA, filla de Berenguer Mulner, venedora, 91
 Mun, mas de, 310/19
 Munt Ros [Llavaneres], mas, 97, 129; vg. Mont-ros
 Mur [Pallars Jussà], prebost de la col·legiata de (*preposito de Muro*), 262
 Murulls [Cal Morulls, Puig-reig], mas, 310/60

— N —

N. PONTE, conseller, 235
 NANTEGISSUM (NANGECITISSUS), bisbe d'Urgell, 1B; vg. NANTIGISUS
 NANTIGISUS, bisbe d'Urgell, 1A
 Narbona, concili de, 16, 310/2
 Naüja (*Anauga, Anauja*) [Alta Cerdanya], 5, 88, 310/12
 Navà, 226; vg. Nevà
 Nayserra (?), honor de, 156
 Nespleda, sa [Berga], 311/152
 Neu de Vallaura, coll de la, 310/21
 Nevà (*Navà*) [Toses, Ripollès], 226
 NICHOLA PINYANA, oficial del bisbe d'Urgell a Berga i el Berguedà, 272
 NICHOLAUS, monjo i testimoni, 118
 Nostra Senyora de Fosimanya [Fucimanya], 310/66; quadra, 311/141; vg. Santa Maria de Fucimanya

Nostra Senyora de la Baells [la Baells], 311/129; vg. Santa Maria de la Baells
 Nostra Senyora de la Quar, 46, 310/11, 311/150; vg. Santa Maria de la Quar
 Nostra Senyora del Pi [Barcelona], 310/82; vg. Santa Maria del Pi
 Nostra Senyora d'Olvan, 310/47; vg. Santa Maria d'Olvan
 NOVEL (o NOVELL) [la Quar], mas d'en, 247, 310/19
 Noveleres [la Quar], font, 252

— O —

Oceja (o Osseja) (*Olcegia, Ahosseylla, Oseylla, loco de Oceya*) [Alta Cerdanya], parròquia, 88, 259, 260, 274; 310/81, 310/87
 Odidur, monte [Gardilans], 21, 310/41
 Ogger, casal de [Merlès], 40, 310/33
 Olcega, borda d' (segurament Oceja), 49
 Oldinela, gradu de la [segurament "Grau de l'Olzinella"]; Castell de l'Areny], 207
 OLDOMAR [Sagàs], testimoni, 8
 OLIBA, comte de Berga (988-1003), fill d'Oliba I de Cerdanya i d'Ermengarda, abat de Cuixà i de Ripoll, bisbe de Vic, 2 (*Oliba gratia Dei comes*), 4 (comte), 5 (*Olibane comite*), 6 (*Oliba comite*), 9 (abat de Ripoll), 16 (*episcopus Ausonensis*), 310/12 (*comte Oliba*)
 OLIBA, comte de Cerdanya (953-988) i de Besalú, 2 (pare difunt d'Oliba, comte de Berga i futur abat i bisbe), 17 (*Oliba, commite Bisulluno et marchio*), 88 (*Olibe, quondam comitis Ceritanie*; potser es refereix a Oliba, comte de Berga)
 OLIBA, clergue, testimoni, 17
 OLIBA, testimoni, 17

- OLIBA [Olvan], testimoni, 22
 OLIBA [la Quar], testimoni, 1A
 OLIBA SALAMO [Sagàs], possessor, 26
 OLIBA SENDRE [Vilallobent], testimoni, 33
 OLIBA SORDO, possessor, 23
 OLIBANE (OLIVANE, OLIVA) [la Quar], 1A; venedor, testimoni, 1B
 OLIVA [la Quar], parroquià, 1B
 OLIVA SALAMÓ [Sagàs], terra, 310/23; vg. OLIBA SALAMO
 Oliver del Abat, lo [Fucimanya], 310/69, 311/143
 Olivera de la Costa [Fucimanya], mas, 311/141
 Oliveras (Oliver) [Fucimanya], mas, 310/66, 310/68
 Oliveras, riba de las [Sagàs], 310/28
 OLIVIER, testimoni, 54
 OLLEGARIUS, arquebisbe de Tarragona (1119-1137), 16
 Olmato, 53
 Olvan (*apendicio de Olvann*) [Berguedà], 22, 50 (nota), 142, 201, 220, 273, 292, 301; capbreu, 224; parròquia de Santa Maria, 91, 94, 100, 116, 118, 129, 132, 137, 141, 149, 150, 152, 160, 183, 184, 185, 189, 199, 202, 203, 206, 215, 227, 231, 249, 255, 261, 272 (*parrochie Beate Marie d'Elvan*), 301, 304, 306; capellà, 48, 103, 128; rector: 188, 310/53; sagrera, 50, 145 (*sacrariam ecclesie d'Elvan*), 160, 227, 231
 Olvan, baronia d', 307, 310/62
 Oncés (Ondzes) [la Guingueta d'Ix, Alta Cerdanya], 161
 Organyà [Alt Urgell], 290, 310/6
 Orniu, pont de [Olvan], 310/52
 Orriols [Olvan], mas rònec, 311/130
 Ortals [Castell de l'Areny], mas, 83, 310/17
 Oseja; vg. Ocejá
 Osona, 45, 88; comtat (*comitatu Ausona*), 40, 41, 60, 310/72, 310/73; veguer, 110, 139 (*vicario Ausonie, Bagiarum, Vici, Berge et Berguitani, Rivipulli et Rivipullensis*)
 Osseja, 310/81, 310/87; vg. Ocejá
 Otgeres (Otgers) [Sant Bartomeu del Grau, Osona], mas, 533, 11/74
 Oto, bisbe d'Urgell (Ot, 1095-1122), 16, 36
- P —
- Padret [la Quar], terra, 310/17; vg. Pedret
 Padrós, casa de [Gaià], 310/34
 Palacio de Rodgers, 17; vg. Rotgers
 Palacium Serpentibus [Callús], lloc, mas, 43, 310/72
 Palad de Rodgers, 29; vg. Rotgers
 Palancar [Pedret], 256
 PALAU BERNAT [Fucimanya], terra, 310/68
 Palau de Roggés, 310/45; vg. Rotgers
 Palau de Serpents [Callús], 310/72; vg. Palacium Serpentibus
 Paliada, za [la Quar], 151, 310/13 (*Paliadas*)
 Palicers [Gaià], mas, 258
 PALLARÍ (1699), 310/80
 Pallars (*Pallariensis*), 108; comte del, 105, 146
 Palmanill (*villario de Palmenill*) [Targasona, Alta Cerdanya], 88, 310/81
 Palmerola [les Llosses, Ripollès], castell de, 78; rector de (1699), 310/80; Sant Vicenç de Palmerola (*Sancti Vicencii de Palmerola*), 200
 Palomera [Sant Julià de Palomera, les Llosses, Ripollès] parròquia, 200
 Pardinella, mas de, 23
 Pareds [la Quar], vil·la, 2; vg. Campdeparets
 Pareras, las [Avinyó], 310/71
 Paret Grossa [Sagàs], 310/28
 Parets, 310/13; vg. Campdeparets
 Parmerola, rector de (1699), 310/80; vg. Palmerola

- Passola, molt d'en* [la Quar], 310/89, 311/103; venda, 310/22
- PAU FUSTER, abat de la Portella i de Sant Pau del Camp de Barcelona, catedràtic de teologia jubilat, 310, 310/34, 311/101
- PAULUS FULGINENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
- Paya Josana, la* [Castell de l'Areny], masada, 311/162
- Payllares d'Estana*, mas d'en, 216
- Pedra Gossa, la* [la Quar]: vg. *Pedregosa, la*
- Pedrafita* [Vilada], 12, 310/38
- Pedraform*, plet, 59; vg. *Peraform*
- Pedregosa, la* (o *Pedra Gossa*) [la Quar], lloc, 84, 85; terra, 310/17, 311/109
- Pedret [Cercs, Berguedà], 12, 301; parròquia, 115, 117, 123 (*parrochia Sancti Quirici de Pedreto*), 169, 176, 182, 256, 257; sufragània de Santa Maria de la Baells, 311/152
- Pedret* [la Quar], peça de terra, 131, 310/17
- Pedros de Santa Maria de Gayà*, 311/156
- Pegueries* [Casserres], feixa d'en, 264
- PELAT DE ROTGÉS [Gardilans], 310/42
- Pelig [la Quar], 84, 85
- Pellicer* (o *Pellisés*) [Gaià], honor de, 310/34
- Pelmoxi* [Merlès], 40, 310/33
- Pera* (*Pere*), mas de la [Olvan], 310/56
- Perafita* (*parrochie de Perafita*) [Perafita, Osona], 184
- Peraform* [Olvan], mas, 175; plet, 59
- PERE (de Pinós?), 310/54
- PERE, fill d'Elisenda de Roset, 310/45
- PERE, fill de Ramon de Caloent, testimoni, 53
- PERE, mossèn [1699], 310/80
- PERE, bisbe d'Urgell (1219), 310/88
- PERE [Pinós], venedor, 255
- PERE [Planoles], germà intestat de Cerdà Grau, 310/88
- PERE [Sagàs], fill de Guillem Escobet, confessió, 310/30
- PERE ANDREU [Vilalobent], reducció de cens, 310/87
- PERE ARMENGOU (ERMENGOU) [Sagàs], confessió, 310/31
- PERE BALADRET [la Clusa], època, 310/45
- PERE BARÓ [Vilada?], venedor, 310/46
- PERE BERENGUER, bisbe d'Urgell, 48 (nota), 50, 51
- PERE BERNAT [Merlès], testimoni, 40
- PERE BERTRAN, casa de, 301
- PERE BERNAT DE PORTELLA, senyor de la Portella, fill de Bernat Guifré i nét de Guifré, 34, 310/14, 310/15; testament, 46, 310/75
- PERE BESSA [Olvan], teixidor de lli, 311/145
- PERE BOLADERES [Olvan], pagès, 311/130
- PERE BUCHFART [Sagàs], confessió, 310/27
- PERE CAMPRODON [Vilallobent], mas, 310/87
- PERE CANALS [Olvan], rector i notari, 311/153
- PERE CANET [Fucimanya], possessor, 310/68
- PERE CASANOVA (O CASANOVES) [Fucimanya, Avinyó], confessió, 310/69; terra, 310/71
- PERE CLERGUE [Puig-reig], 310/60
- PERE DE ARMANGOUS [*Ermengous*, Sagàs], 276; venda, 310/26
- PERE DE BOATIS (DE BOADES), notari, 58
- PERE DE BORBONS [Puig-reig], capbreu, 224, 311/139
- PERE DE CAMARROSA, comprador, 310/88
- PERE DE CASCALLS, 299
- PERE DE COMES SUBIRANES [la Clusa], confessió, 310/45

- PERE DE FOREST [Puig-reig], capbreu, 224, 311/139
- PERE DE FULLÀ (*Foya, Fuilla*) [Olvan], 311/135
- PERE DE GUILANS JOSSÀ [Sagàs]: vg. PERE DE XIULANS JUSSÀ
- PERE DE LA TORRE [Merlès], venedor, 310/70
- PERE DE LOTUÈS (*lo Tuei*), establiment, 310/18
- PERE DE MAS (*Manso*) [Olvan], capbreu, 224, 311/135
- PERE DE OLSINA [Casserres]: vg. PERE D'OLZINA
- PERE DE PALAUS (PALACIOS) [Olvan], 310/50
- PERE DE PORSOLÍS [Llavaneres], honor de, 310/59
- PERE DE SANT PERE [Gardilans], homenatge, 310/43
- PERE DE SANT PONÇ (*Ponts*) [Sagàs], difunt, tenidor, 310/85
- PERE DE SOLALLONG (*Sollallonch*) [Casserres], comprador, 310/61; homenatge, 310/61; remissió, 303, 310/62
- PERE DE TOR [Sant Maurici], confessió, 292, 310/20
- PERE DE TORRENTBITÓ [Sagàs], confessió, 310/32
- PERE DE XIULANS JUSSÀ (*Guilans Jossà*) [Sagàs], honors, 310/26
- PERE DESCASALS [Sagàs], confessió, 310/28
- PERE DESCOLL [sagrera de Sagàs], confessió, 310/32
- PERE D'OLZINA [Casserres], venedor, 310/61
- PERE DOMINGO [Olvan], notari i rector, 311/153
- PERE DONAT, àlies LO SICART [Seiraïma], comprador, 310/66
- PERE ERES (HERAS) [Gardilans, Vilada], pagès, 310/41, 311/124, 311/127
- PERE ESMERATS, àlies PERIQUES [la Quar], 311/101
- PERE FERRER [Gardilans], homenatge, 310/43
- PERE FERRER [Olvan], pagès, 311/134
- Pere Ferrer [Vilada], sastre, procurador de Joan Anglada, 311/151
- PERE FULLÀ (*Foylla, Teylla*) [Olvan], confessió, 292, 310/20, 310/55
- PERE GAVARRÓS [Sagàs], pagès, 311/116
- PERE GIBERT [Avinyó], 310/70
- PERE GUERALD (o GUERAU), veguer i conseller de Guillem de Portella, 48 (nota), 50, 50 (nota), 51
- PERE GUIFRÉ [Merlès], testimoni, 40
- PERE GUILLEM DE PUJOL [Sagàs], confessió, 310/27
- PERE HERAS [Gardilans]: vg. PERE ERES
- PERE I, EL CATÒLIC, rei d'Aragó i comte de Barcelona (1196-1213), 58
- PERE II, EL GRAN (*Petrus, Dei gracia rex Aragonum*), rei de la Corona Catalanoaragonesa, (1276-1285), 95, 96
- PERE III, EL CERIMONIÓS (*Petrus*), rei de la Corona Catalanoaragonesa (1336-1387), 209, 233, 234, 235, 260, 262, 265
- PERE JOAN [Gardilans], lluçió, 310/42
- PERE JOAN GAVARRESA [Avinyó], 310/70
- PERE LA TOR [Llavaneres], 310/58
- PERE MAS [Olvan], confessió, 292, 310/20
- PERE MIR [Sagàs], mas d'en, 92, 310/25
- PERE NADÉU, àlies LO PITXO [la Quar], 311/107
- PERE OLIVERES [Fucimanya], establiment, 310/63, 310/70
- PERE ORRIOLS, rector d'Olvan, 301
- PERE PALANCA [Llavaneres], honor de, 310/59
- PERE PIQUER [Olvan], mas d'en (o el Celler de l'Abat), 311/147, 311/163
- PERE PLANES [Berga], paraire, marmessor, marit de Saureta, 298
- PERE PUIG [Castell de l'Areny], 311/124
- PERE PUIG [Ripoll], 310/88

- PERE PUIG DE GAMISSANS [Puig-reig], lluçió, 310/60
- PERE PUIGCOGUL [Olvan], 310/50
- PERE PUJOL [Sagàs], lluçió, 310/24
- PERE RAMON, testimoni, 41
- PERE RIUSEC (*Riusech*) [Artés], establiment, 283, 310/71, 311/144
- PERE ROSET, 311/117
- PERE ROVIRA [Sagàs], confessió, 310/27
- PERE SALA [Olvan], 304; reducció de cens, 310/62
- PERE SANT MARTÍ [Fucimanya], terta de, 310/66
- PERE SCANSELL [Lluçà], notari públic, 310/4
- PERE SA PEÇOLA (*Passola*) [Vilada], lluçió, 310/40
- PERE SA SALA (*Sesala*) [Sagàs], confessió, 310/29
- PERE SENYOL, monjo de Sant Benet de Bages, 288
- PERE SERRADELL, testimoni, 298
- PERE SES ERES (*Heras*) [Gardilans], homenatge, 310/43
- PERE SICART, 310/65
- PERE SOLDEVILA, batlle de la Quar, requesta, 310/86
- PERE SOQUET [Gironella, 1571], 310/89
- PERE TEYLLA [Olvan], confessió, 310/55; vg. PERE FULLÀ
- PERE TIMONOSA, fabricant de pintes, testimoni, 298
- PERE TORRE DE MAS GARRIGA, concòrdia, 310/70
- PERE TRAPÍ [la Baells], confessió, 310/37
- PERE TRULL (*Trullo*) [Sagàs], confessió, 310/26
- PERE VIVER [Víllec], reconeixement, 310/77
- PERE (sic), abat de la Portella, vicari general del bisbe d'Urgell, 266; vg. BERENGARIUS
- PEREANDREU [Vilalobent], prat d'en, 239
- Perera, pla de la* (antic *Pla de Casanova*) [Olvan], 311/164
- Pereres, les* [Fucimanya], feixa, 310/69; peça de terra, 311/144
- Pereres de Casanova* [Fucimanya, Avinyó], 310/69
- PERIC CLERGE [Puig-reig], sotsestabliment, 134
- PERICHONUS DE CALVINZANO, testimoni, 71
- PERICONUS DE GOSTEMPS, testimoni, 302
- PERICONUS DE GRADU, testimoni, 121
- Peringruga* [Gaià], costa de, 258, 310/34
- PERPENIA [Sagàs], confessió, 310/32
- PERPENIANUS, capellà de Sagàs, testimoni, 128
- Perpinyà [Rosselló], 209; oficials de [1610], 310/76
- PERRIS, estranger, 310/7
- PETRACIUS (o PETRASCUS) [la Quar], 1A, 1B
- Petrafixa* (potser *Perafita*), 151
- Petreto, serra de* [la Quar], 1A
- PETRUS (PERE III EL CERIMONIÓS, rei de Catalunya-Aragó, 1336-1387), 232, 259
- PETRUS, abat de Santa Maria de Ser-rateix, escrivà, 59
- PETRUS, bisbe d'Osona, 16
- PETRUS, bisbe d'Urgell, 52, 71, 155
- PETRUS, cambrer de la Portella, testimoni, 57
- PETRUS, capellà de la Quar, 92
- PETRUS, diaca de l'Església romana i canceller del sacre palau, 312 (fals)
- PETRUS, escrivà, 67
- PETRUS, fill d'Arnau de Casa Sant Pere, 147
- PETRUS, fill d'Elisenda de Roca de Roset i hereu de Pere de Roset, època, 219
- PETRUS, fill de Berenguer Mulner, venedor, 91

- PETRUS, fill de Cília i de Pere de Puig de Gamissans, 215
- PETRUS, fill de Pere de Coma-rossa, 55
- PETRUS, fill de Pere de Mallorca, testimoni, 131
- PETRUS, fill del difunt Guillem de Puig de Gamissans i de Guillema, 134
- PETRUS, germà de Bertran de Llueteres, 67
- PETRUS, germà de Cerdà Guerau, morí intestat, 194
- PETRUS, levita i monjo, escrivà, 33
- PETRUS, monjo, 267
- PETRUS, monjo de *Anos*, testimoni, 87
- PETRUS, monjo de la Portella, 101
- PETRUS, monjo del *Vilar*, testimoni, 74
- PETRUS, monjo, sagristà, 125
- PETRUS, monjo, testimoni, 85, 94, 99
- PETRUS, prevere i escrivà, 44
- PETRUS, prior de Santa Maria de Lluçà, testimoni, 272, 273
- PETRUS, sagristà de la Portella, testimoni, 102, 118, 119
- PETRUS [Gironella], fill de Pere de Migservent, difunt, i de Cília, reconeixement, 185
- PETRUS [Manresa], notari públic, escrivà, 101, 102, 116
- PETRUS [Monistrol], escrivà, trasllat, 99
- PETRUS [Olvan], fill de Bernat de Mujals, testimoni, 118
- PETRUS [la Quar], testimoni, 1A, 1B
- PETRUS [Sagàs], marit d'Ermessenda d'Ermengous, 220, 221
- PETRUS [Vilada], fill de Pere de Roset i Elisenda, 182
- PETRUS [Vilada], fill de Ramon de la Serra Sobirana, 268
- PETRUS [Vilada], marit de Berenguera Ferrera, lluïció, 250
- PETRUS [Vilada], marit de Romia de Prat Sobirà, bescanvi, 218
- PETRUS [...], monjo, aprovació, 272
- PETRUS [...], testimoni, 80
- PETRUS ABOSCO (?), testimoni, 76
- PETRUS ADALBERT, marmessor, 159
- PETRUS ADALBERTO [Sagàs], batlle, 75
- PETRUS ADE [Onces], testimoni, 161
- PETRUS ALTERO (sic), batlle, 171
- PETRUS ANDREE, testimoni, 66, 68
- PETRUS ANDREE [Berga], notari públic, escrivà, 179
- PETRUS ANDREE [Vilallobent], 161; reducció de cens, 193
- PETRUS ARNALDI, mercer, testimoni, 121
- PETRUS BALADRETI, fill del difunt Pere Baladret [Berga], època, 222
- PETRUS BALADRETI [Berga], difunt, pare de Pere Baladret, 222
- PETRUS BARO, honor de, 105
- PETRUS BARO [Vilada], venedor, 106
- PETRUS BERNARDI, testimoni, 27
- PETRUS BERNARDI [Callús], fill de Bernat Pere, donador, 43
- PETRUS BERNARDI [Targasona], testimoni, 195, 196
- PETRUS BERNARDI DE NABARS [Navàs?], testimoni, 133
- PETRUS BERNARDI DE PORTELLA [la Quar], testimoni, 35
- PETRUS BERTRANDI, fill de Manasses, donador, 52
- PETRUS BO, clergue, escuder, procurador, 136
- PETRUS BOXADER [Berga], 285
- PETRUS BOXO, testimoni, 248
- PETRUS C'OLIVERA [Serraïma], difunt, marit de Guillamoneta s'Olivera, 229
- PETRUS ÇA CALM, cancelleria reial, 265
- PETRUS CABASA [Manresa], ciutadà, testimoni, 101
- PETRUS CABILONICENSIS, bisbe, 16
- PETRUS CAMPREDON [Vilallobent], anomenat també PETRUS DE ECCLESIA, deute, 161; difunt, pare de Sibil-la Iglea, 180
- PETRUS CANALERA (o CANALETA), rector d'Olvan, notari públic, 183, 189

- PETRUS CANALETA, prevere i rector de Solanelles, testimoni, 249
- PETRUS CELARANI, batlle d'Olvan, testimoni, 78
- PETRUS CLARIELA, testimoni, 144
- PETRUS COMALAT [Sant Martí de Saldes], testimoni, 258
- PETRUS COMROTO, prevere, testimoni, 136
- PETRUS COSTA, testimoni, 206
- PETRUS D'ARLES, testimoni, 239
- PETRUS D'ERMENGOUS, 225
- PETRUS D'ESCOBADELLO, prevere, testimoni, 220
- PETRUS DE ALBIOLS, testimoni, 97
- PETRUS DE ARAGONIA (PERE III EL CERIMONIÓS, rei de Catalunya-Aragó, 1336-1387), 265, 267
- PETRUS DE ARULIS, testimoni, 256, 257
- PETRUS DE AVIANO, cavaller, testimoni, 116
- PETRUS DE BARBERIS, testimoni, 69
- PETRUS DE BERGA, marmessor, 78
- PETRUS DE BORREDANO, testimoni, 75
- PETRUS DE BOSCHO [la Quar], testimoni, 231, 245
- PETRUS DE BOSCO [Merlès], testimoni, 76
- PETRUS DE CALDOVOL [la Quar], testimoni, 176, 192
- PETRUS DE CAMTELLYOS, monjo, testimoni, 102, 118
- PETRUS DE CANALETA, rector d'Olvan, 205, 206, 215
- PETRUS DE CASA SENT PERE, testimoni, 245
- PETRUS DE CASES, testimoni, 183
- PETRUS DE CASTELET, testimoni, 64
- PETRUS DE CASTELIONE [Pedret], testimoni, 115
- PETRUS DE CERDEYOLA, difunt intestat, germà de Jaume de Cerdanyola, 189
- PETRUS DE CES PLANAS (o PLANES), donat de la Portella, testimoni, 154, 158, 159, 191
- PETRUS DE CIRALDES, venedor, 247
- PETRUS DE COLONICO [Ripoll], notari públic, 73; testimoni, 88
- PETRUS DE COMAROSA [Planoles], comprador, 254
- PETRUS DE COMAROSSA, donador, 55
- PETRUS DE CONDEMINES, testimoni, 103
- PETRUS DE CONDEMINES [Gironella], home del monestir, 205
- PETRUS DE CONDEMINIS [Berga], difunt, fill d'Arnau de Coromines, 166
- PETRUS DE CONDEMINIS, difunt, pare d'Arnau de Coromines, 167
- PETRUS DE CONEMINES, testimoni, 100
- PETRUS DE COSTA, testimoni, 160
- PETRUS DE COZAIDO [Berga], testimoni, 83
- PETRUS DE COZART, testimoni, 86
- PETRUS DE CUMBIS, testimoni, 126
- PETRUS DE DOMO SANCTI PETRI [Gardilans], home del monestir, reconeixement, 171
- PETRUS DE ECCLESIA: vg. PETRUS CAMPREDON
- PETRUS DE ERMENGOUS [Sagàs], època, 221; venedor de cens, 220
- PETRUS DE FENOYLETO, vescomte d'Illa i senyor de la Portella, 207
- PETRUS DE FONTDALLA [la Quar], marit de Berenguera Alberta, 84
- PETRUS DE FONTE ALBA, marit de Berenguera Alberta, 85
- PETRUS DE FORNELLIS, monjo, 273, 274
- PETRUS DE FRONTANIANO, testimoni, 247
- PETRUS DE FRONTENIANO (o FRONTINIANO), batlle de l'abat, 119, 137, 142, 144, 158
- PETRUS DE GARETA, sotsveguer del Berguedà, 71
- PETRUS DE GAVAROS, 225
- PETRUS DE GAVARRESA [Avinyó], possessor, 69
- PETRUS DE GIULANS IOSA [Xiulans, Sagàs], honor de, 210

- PETRUS DE GREVALOSA (O GREVOLOSA), testimoni, 101, 102
- PETRUS DE IOLANS, rector de Sagàs, escrivà, 127
- PETRUS DE LA VILLA, donzell, testimoni, 277
- PETRUS DE LADORNOSA, testimoni, 64
- PETRUS DE LOTUES, testimoni, 92; establiment, 137
- PETRUS DE LUERTERIIS, honor de, 59
- PETRUS DE MADIROLES, testimoni, 92
- PETRUS DE MAIORICE, testimoni, 131
- PETRUS DE MIGSERVENT, difunt, pare de Pere, 185
- PETRUS DE MINOVES (O MINOVIS), capellà d'Olvan, donació, 94; rector d'Olvan i escrivà, 91, 92, 100, 102, 118, 119; capellà, testimoni, 101, 128
- PETRUS DE MIYAVILA [Age], 161
- PETRUS DE NABARS (O NABAS), monjo i cambrer de la Portella, 247, 272, 274, 275, 277; prior i cambrer, 252, 273; monjo, sagristà, notari, 242, 243, 244, 245; sagristà, 243
- PETRUS DE NOGUERIO, sastre, testimoni, 162, 163, 165
- PETRUS DE OLIVARIA, establiment, 104
- PETRUS DE OLIVARIA, venda de braçatge, 246
- PETRUS DE OLIVARIA [Avinyó], possessor, 69
- PETRUS DE OLIVERIA, batlle, testimoni, 104
- PETRUS DE OLIVERIA [Serraïma], testimoni, 236
- PETRUS DE PALACIO, capellà del monestir de la Portella, 84; sacerdot, testimoni, 78
- PETRUS DE PALACIO [Olvan], fidejussor, 102
- PETRUS DE PALAD, cavaller, 56
- PETRUS DE PEDRAFORN, plet, 59
- PETRUS DE PEDROS, rector de Vallferosa, testimoni, 220; testimoni, 221
- PETRUS DE PIQUA, escolà, testimoni, 144
- PETRUS DE PLANELLIS [Pedret], testimoni, 115
- PETRUS DE PLANIS (O CES PLANES) [Casserres], venedor, 248
- PETRUS DE PLANIS, donat del monestir de la Portella, testimoni, 147, 148
- PETRUS DE PLANO, prevere, testimoni, 189
- PETRUS DE PODIO [Ripoll], cases de, 77
- PETRUS DE PODIO CUGUL [Olvan], fidejussor, 102
- PETRUS DE PODIO DE GAMIZANS, lluçió, 126; difunt, marit de Cília, 215
- PETRUS DE PODOLO [la Quar], establiment, 131
- PETRUS DE PRATO [Vilallobent], testimoni, 180
- PETRUS DE PUIO SIOUO [Horta, Bages], comprador, 211
- PETRUS DE PUIOL [Sagàs], establiment, 74; lluçió, 75
- PETRUS DE QUINTANA [la Quar], testimoni, 84
- PETRUS DE RABIGIA [Balsareny], fidejussor, 217
- PETRUS DE RIERA [Castell de l'Areny], fidejussor, 83
- PETRUS DE ROQUES ALBES [Serraïma], testimoni, 120
- PETRUS DE ROSETO [Vilada], difunt, 105, 182; marit d'Elisenda de Roca de Roset, difunt, 219
- PETRUS DE ROSETO, batlle de Roset, testimoni, 165
- PETRUS DE ROSETO, escolà, testimoni, 159, 191
- PETRUS DE ROSETO, testimoni, 78
- PETRUS DE ROURE, testimoni, 225
- PETRUS DE SAGAS, escolà, testimoni, 189
- PETRUS DE SAN[CTA CRUCE?], testimoni, 127
- PETRUS DE SANCTA CRUCE, testimoni, 162, 163
- PETRUS DE SANCTO CLEMENTE, cancelleria reial, 98
- PETRUS DE SANCTO CLEMENTE, prior del monestir de Serrateix, 175

- PETRUS DE SANCTO MICHAELI [Vilada], testimoni, 123
- PETRUS DE SANCTO PETRO [Gardilans], reconeixement, 241
- PETRUS DE SANCTO PONCIO [Sagàs], difunt, possessor, 225
- PETRUS DE SCOBADDELLO, testimoni, 221
- PETRUS DE SCUBADDELLO, rector de Sagàs, establiment, 225
- PETRUS DE SERRA, monjo, testimoni, 126; sagristà i notari públic de la Portella, 151, 154, 158; monjo i sagristà, 127, 137, 162, 163, 165
- PETRUS DE SERRA [Sagàs], fill de Guillem de sa Serra, fidejussor, 83
- PETRUS DE SERRAT MIYA [Sant Pere de la Portella, la Quar], testimoni, 236
- PETRUS DE SOLANES [Olvan], deute, 249
- PETRUS DE SOLANLONCH [Santa Maria de l'Antiguitat, Casserres], menor de dies, reconeixement, 240; menor, comprador, 248; comprador, 264
- PETRUS DE SOLANO, testimoni, 186
- PETRUS DE SOLDEVILA, batlle del castell de la Quar pel noble Bernat Guillem de la Portella, plet, 144
- PETRUS DE SOLDEVILLA, testimoni, 151
- PETRUS DE STOLESIO, notari, testimoni, 204
- PETRUS DE TORRE, difunt, donació testamentària, 76
- PETRUS DE TORRENTE [Olvan], testimoni, 205
- PETRUS DE TORRENTIBUS [Olvan], venedor, 160
- PETRUS DE TURRE, plet, 66
- PETRUS DE TURRE DE MERLES [Avinyó], donació, 69
- PETRUS DE TURRI, cavaller testimoni, 128
- PETRUS DE VALCORBA, rector de Vilada, 84
- PETRUS DE VALLE CURVA, testimoni, 86
- PETRUS DE VALLE DE VILA GATINA [Santa Eulàlia de Pardines], testimoni, 275
- PETRUS DE VALLE, testimoni, 197, 210
- PETRUS DE VALLO, tresorer reial, 260
- PETRUS DE VILA RASA [Pedret], difunt, oncle de Bartomeu de Vila-rasa, 170; difunt, tenidor de masoveria, 176
- PETRUS DE VILADOMAT [Barcelona], apotecari, ciutadà, 285
- PETRUS DE VILALTA, fidejussor, 83
- PETRUS DE VILANOVA, testimoni, 134
- PETRUS DE VILAPLANA, monjo, aprovació, 277
- PETRUS DE VILARIO [Balsareny], fill de Marc de Vilar, reconeixement de deute, 217
- PETRUS DE VILLA D'AVALL [Serraïma], testimoni, 120
- PETRUS DE VIMONERS, marit de Bartomeua, 87
- PETRUS DE ZA SERRA, sagristà i monjo, testimoni, 129; marmessor, 159
- PETRUS DES SEROLS, prevere, testimoni, 140
- PETRUS DEZ PORTOLIL, honor de, 156
- PETRUS DEZ VILAR [Olvan], testimoni, 184
- PETRUS DONAT [Serraïma], àlies SICART, comprador, 246
- PETRUS, bisbe de Saragossa, 16
- PETRUS, bisbe d'Urgell, 16
- PETRUS ERIBAU [Serraïma], testimoni, 120
- PETRUS ERMENGAUDI, fill d'Ermengol, donador, 41
- PETRUS ET RAIMUNDUS DE PALACIO, 157
- PETRUS FERRARI [Gardilans], reconeixement, 241
- PETRUS GALCERANDI, senyor de Pinós, 153
- PETRUS GARRIGOSA, prevere de Berga, procurador, 285
- PETRUS GAUCERANDI, testimoni, 66
- PETRUS GERALDI DE OLVAN, testimoni, 78
- PETRUS GERALLI, fill de Guerau Guifré, testimoni, 47

- PETRUS GIRBERTI [Avinyó], possessor, 69
 PETRUS GUILLELMI DE PODOLO [Sagàs], testimoni, 127, 197; batlle del monestir de Sagàs, 204
 PETRUS GUILLELMI DE TERRADA, prevere, tinent de l'escrivania d'Olvan, 137
 PETRUS IANERI, difunt, pare de Guillem Gener, 236
 PETRUS IOHANNI (o IOHAN) [Gardilans], lluçió, 148
 PETRUS IOHANNIS [Gardilans], mas, 245
 PETRUS LUPPETI, cancelleria, 146
 PETRUS MAGISTRI, testimoni, 122
 PETRUS MAZOTI, testimoni, 257
 PETRUS MICHAELI (o MICHELI), capellà i rector de la Quar, testimoni, 78, 85; venda de domini útil, 84
 PETRUS MIRONI, ardiaca de la Seu d'Urgell, 36
 PETRUS MUNTALLA [Puigcerdà], notari públic, trasllat, 239
 PETRUS NOGUER, prevere, vicari perpetu de Santa Eulàlia de Berga, 67
 PETRUS NOVELL [Ripoll], nunci, 111
 PETRUS OLÇINA [Casserres], germà de Berenguer Olzina, venedor, 248; testimoni, 264
 PETRUS PALANCHA, honor de, 156
 PETRUS PERICO, terra de, 157
 PETRUS PINYOLL, prevere que viu a l'església de Sagàs, testimoni, 273
 PETRUS POCO [Casserres], escolà, testimoni, 264
 PETRUS PODERII, testimoni, 171
 PETRUS PROUS [Berga], testimoni, 243
 PETRUS RIBERA [Puigcerdà], escriptent, testimoni, 193, 239
 PETRUS RIBERA, testimoni, 180
 PETRUS RIPOLLI, notari públic, 88
 PETRUS ROMEU, testimoni, 67
 PETRUS ROYRA (o ROYRA) [bisbat de Vic], familiar de l'abat, testimoni, 194, 223
 PETRUS ROYRA: vg. PETRUS ROYRA
 PETRUS S'ESTRADA, 267
 PETRUS SA ARGILOSA [la Quar], testimoni, 216
 PETRUS SABATA [Manresa], ciutadà, testimoni, 102
 PETRUS SAQUET, home del monestir, 190
 PETRUS SARDI [Ripoll], testimoni, 77
 PETRUS SCANSELL [Lluçà], notari públic, 140
 PETRUS SERRA [Berga], notari públic, 141; testimoni, 222, 227
 PETRUS SERRAT, testimoni, 236
 PETRUS SICHART [Serraïma], fill de Ramon, reconeixement, 229
 PETRUS SOSTRADA [Barcelona], ciutadà, 265
 PETRUS STEPHANI, porter reial, 260
 PETRUS TRAPERII DE SPONEA [la Baells], reconeixement, 179
 PETRUS VINERII [Vil·lec], reconeixement, 216
 PETRUS XATMARI, testimoni, 257
 PETRUS ZA COMELA [Sant Julià de Vilamirosa, bisbat de Vic], testimoni, 212, 213, 214, 219
 PETRUS ZA COSTA [Sagàs], testimoni, 187
 PETRUS ZA PEZOLA [Vilada], lluçió, 208
 PETRUS ZA SERRA (o PETRUS), fill de Guillem sa Serra [Berga], testimoni, 212, 213, 214
 PETRUS ZA SERRA, monjo de la Portella, testimoni, 150; sagristà i procurador de l'abat Bernat, plet, 144
 PETRUS ZA TOR [Llavaneres], 97, 129
 PETRUS ZABATERII, testimoni, 257
 PETRUS ZES HERES [Gardilans], reconeixement, 241; testimoni, 245
 PHILIPPUS, 53
 PHILIPUS SALONENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
Pi d'Escàs, mas d'en, 216
Pilladas, ipsas [la Quar], 2
Pino, vil·la, 11

- Pinós (*Pinosio*), senyor de, 153, 310/54; casa de, 310/3; honor de, 253, 255; parròquia (*parrochia Sancti Pauli de Pinos*), 217
- Pinya, la*, 310/13
- Pla Blaldet, lo* [vers Sant Feliu Sasserra, Bages], 310/72
- Plana d'Avall (cingulo de Plana Aval)* [Fucimanya], 104
- Plana de Llobregat, la* [Puig-reig] (o *Vinya de Borbons*), 311/138
- Plana de Solestidia, ipsa*, 53
- Plana, la* (o *mas Perer*) [Fucimanya], mas, 310/63
- Plana, la* [Pedret], masoveria, 256
- Plana, la* [Sagàs], 310/28
- Plana, za* [Gardilans], mas i masoveria, 245, 310/43; capmàs, 311/126
- Plana* [Fucimanya], mas, 104 (antigament anomenat), 310/68, 311/142, 311/143; mas rònec, 311/141; casals del mas, 310/68
- Planes, les* [Casserres], mas, 248, 310/61
- Planoles (*Planolis*) [Planoles, Ripollès], 46, 194, 254, 310/16, 310/73
- Planoles, església de (*ecclesiam de Planiciolas*) [Ripollès], 23, 155, 124, 310/75; parròquia (*parrochie Sancti Vincentii de Planeoles*), 184
- Pobla de Lillet, la (*Popula de Lilyet*) [Berguedà], 269
- Podio (Puig, Despuig)* [Pedret], masoveria, 176, 256, 257; mas, 310/35; vg. *Puig* [Pedret]
- Podio Pan* [Sagàs], 119
- Pomeres, les* [Vil·lec, Cerdanya], 216
- Ponc Dadila, pug de* [vers Sant Feliu Sasserra, Bages], 41
- PONCEM D'ORONIA, 152
- PONCIA, muller de Joan de Navàs, 77
- PONCIUS, abat de la Portella, 27, 36
- PONCIUS, difunt, batlle, venedor, 254
- PONCIUS, bisbe de Vic (Ponç de Vilaró, 1302-1306), 120, 130
- PONCIUS, bisbe de Tortosa (Ponç de Monells, 1165-1193), 16
- PONCIUS, fill de Ramon de Santagustí, 54
- PONCIUS, germà de Guillem Ponç, 45
- PONCIUS, prevere d'Avinyó, testimoni, 66
- PONCIUS, testimoni, 11
- PONCIUS BERNARDI, nebot, 36
- PONCIUS DE GUARDIA (o GARDIA), testimoni, 56; confirmació de donació, 116
- PONCIUS DE GUARDIA, fill de Tomasa, 101
- PONCIUS DE LILETO, testimoni, 54
- PONCIUS DE QUERALTO, testimoni, 92
- PONCIUS DE SALACRUP, testimoni, 53
- PONCIUS DE SANCTO AUGUSTINO, testimoni, 54
- PONCIUS DE UR, testimoni, 88
- PONCIUS DE VOLTRARIA, testimoni, 302
- PONCIUS GERALL, testimoni, 44
- PONCIUS GUILIELMI [Alp], cavaller, marmessor, 44
- PONCIUS TRASUER [Borredà], testimoni, 21
- Pons* [Gaià], mas d'en, 310/34
- PONS DE GUÀRDIA, fill de Tomasa, senyor del castell de Guàrdia, confirmació de donació, 310/51
- PONS RAMON, donació, 310/76
- Ponterró, ribera del* [Sagàs], 310/30
- PONTIUS, testimoni, 57
- PONTIUS DE FALSELES, 72
- PONTIUS DE LILETO, testament, 57
- PONTIUS DE SALSELES, testimoni, 69, 72
- PONTIUS RAIMUNDI [Vilallobent], donador, 33
- Ponts [la Noguera], 37, 310/72, 310/73; castell (*castro de Ponz*), 95, 96; terme, 37 bis
- Porçals (*villa Porcals*) [Olvan], 22, 310/47
- Porreig* [Puig-reig], 311/137; vg. *Puig-reig*
- Porsals* [Olvan]: vg. *Porçals*
- Portella, la [la Quar, Berguedà], 2 (*Portelle*), 6, 281

- Portella, abat de la: vg. Sant Pere de la Portella
- Portella, castell de la (*castrum Portelle, castro Portellensi*), 2, 3, 9, 23, 24, 27, 28, 47, 52, 78, 310/13
- Portella, grau de la (*grado*), 5, 310/12
- Portella, parròquia de la [la Quar, Berguedà], 236 (*parrochia Sancti Petri de Portella*), 240 (*parrochie de Portella*), 311/128; correspon a la parròquia de Santa Maria de la Quar
- Portella, riera de la (*ripariam de valle monasterii Sancti Petri de Portelle*) [Berguedà], 152
- Portella, senyors de la, 4, 5, 36, 48, 79, 168, 182, 284, 309 (senyor de les baronies); veguer del castell, 2; honors de, 207, 255; baronia de la Portella i de Lluçà, 225
- Portella, vall de la [Berguedà], 310/8, 310/17, 311/106
- Poseicono* [Sagàs], 8
- Pou de las Casas de las Heras, lo* [Gardilans], 311/124
- Pou, el (*ipso Poz, Puteo*) [Sagàs], 26, 310/23, 310/31; honor, 310/24, 310/27; mas, 225
- Pou, regueró del* [Sagàs], 310/30
- Pou, tozal del* [Sagàs], 119
- Poure, devesa*, 310/18; vg. *Roure de Sant Pere*
- Pous, dez* [Gaià], mas, 258
- Poy* [Sagàs], 310/23; vg. Pou, el
- Prad, ipso (Prad, ipso Prat)* [Vilallobent], 3, 33, 310/76, 310/87
- Prad, ipso* [Merlès], 40
- Pradell de Gardilans*, 311/127
- Prades, mas de*, 23, 310/75
- Prads, alou*, 11
- Prat, el* [la Quar], masada, 252
- Prat [Vilada], mas, 310/41
- Prat Jussà (*Prato Inferiori, Prat Jossà*) [Vilada], 218, 311/120
- Prat Sobirà (*Prato Superiori, Prat Subirà*) [Vilada], 218, mas rònc, 311/120
- Prat Iusa, coma dez* [Vilada], 218
- Prat, font del* [Sagàs], 310/30
- Pratgròs* [Prat?, Vilada], 311/120
- Prato Inferiori* [Vilada], mas de, 218; vg. Prat Jussà
- Prato Superiori* [Vilada], mas, 218; vg. Prat Sobirà
- Prats (*villa de Prats*), 249; plaça i cementiri, 249
- Prats de Molló, vall de (*vallis de Pratis*) [Vallespir], 88
- Pregonas, Casa* [la Quar], casa, 311/159
- Puellas, gorch de las* [Sagàs], 310/27
- Pug Agudel* [la Quar], 24
- Pug Bello* [la Quar], 24
- Pug Cugul* [vers Sant Bartomeu del Grau, Osona], 53
- Pug de Màger, chastro vocato*, 310/74; vg. Puigdemàger
- Pug de Platia* [la Quar], 24
- Pug Falcho, serra de* [la Quar], 24
- Pug Farner* [els Prats de Rei, Anoia], 52
- Pug Gros* [la Quar], 35, 310/16
- Pug Pan* [Sagàs], 39
- Pugo de Cherato* [Cosp], 310/45; vg. *Querats*
- Pugo de Guardia* [la Quar], 6
- Puig* [Pedret], mas, 117, 310/35, 311/152; masoveria, 115 (*dez Puig*), 251, 256 (*mansoveriam vocatam dez Puig*), 310/35; vg. *Podio*
- Puig* [Sagàs], mas, 310/24
- Puig Cogul* [Olvan], confessió, 310/52
- Puig d'en Lluís*, casa, 310/8
- Puig d'en Lluís, lo* [la Quar], 311/106
- Puig de Llavaneras* [Llavaneres], 311/132
- Puig de Romayns*, 182
- Puig Erigo* [Sagàs], 8, 310/23
- Puig Gros*, 310/16; vg. *Pug Gros*
- Puig Herigo* [Sagàs], 310/23

- Puig Seguí, mas* [la Quar], 311/105; vg. *Puyseguí*
- Puig* [Pedret], masoveria, 256
- Puig* [Alt Berguedà], rector de, 253
- Puigcercós* [la Quar], mas, 311/111
- Puigcerdà* (*villa Podii Cerdani, Podio Ceritano*), 88, 90, 135, 180, 193, 194, 195, 196, 209, 216, 223, 239, 274, 310/78
- Puigcogul* (*Puigcugul*) [Olvan], 310/57; mas, 310/56; mas rònec, 311/136
- Puigdemàger* (*chastro Pug de Mager*), castell [els Prats de Rei, Anoià], 52, 310/74
- Puigdoch* [Gaià], mas, 310/34; vg. *Puigdor*
- Puigdor* [Gaià], mas, 258, 310/34 (*Puigdoch*)
- Puigròs* [la Quar], 20, 310/15
- Puig-lugay, costa de* [Gaià], 310/34; vg. *Peringruga*
- Puig-reig* (*Podio Regum, Porreig*) [Berguedà], 215, 311/137; capbreu, 224, 310/57; parròquia, 134
- Puig-reig, comanda de* (*comendatoris de Podio Regum*), 78
- Puio, torrente de ipso* [Olvan], 22
- Puiol* [Sagàs], mas, 23 (de Sagàs?), 75; vg. *Pujol*
- Pujó, torrent d'en* [Olvan], 310/47
- Pujol* (*Puiol*) [Olvan], mas, 75; honor d'en, 310/57
- Pujol* [Sagàs], mas, 65, 310/16, 310/75; vg. *Puiol*
- Pujulet* [Sagàs], 310/28
- Puteo* [el Pou, Sagàs], mas de, 225; vg. *Pou, el*
- Puyseguí* (?) (*Pusgui*) [la Quar?], mas de, 184, 310/19, 311/105; vg. *Puig Seguí*
- Quadres* (*ipsos Quadros, Quadres, Quadris, Quadrens, las Quadras*) (ara el Rourell) [Sant Maurici], mas, 23, 83, 278, 310/12, 310/30, 310/75, 311/113, 311/160, 310/17
- Quadris*, mas de, 278; vg. *Quadres*
- Quadrons, illos* (o *Quadros*) [la Quar], 1A, 1B
- Quar, la* (*ipsa Corre*) [Berguedà], 1A, 1B, 20, 23, 27, 30, 31, 50, 50 (nota), 92, 213, 214, 216, 227, 270, 294, 292; batllia, 284, 310/21; castell, 78, 140, 144, 149, 310/51; església, 28, mas (*mansi nostri de Quar*), 84; parròquia (*parrochia Sante Marie de za Quar, apendicio de Sancta Maria de Quarr*), 24, 81, 84, 131, 137, 142, 144, 148, 150, 151, 154, 159, 173, 184, 192, 212, 247, 252, 270; vil·la (*Corr*), 5, 35
- Quar, coll de la* (*Laccorre, collo de*), 1A; segurament el coll Jovell
- Quer de Adàs, lo* [Sagàs], 310/31
- Quer del Boix* [Sagàs], 310/32
- Quer, camp del* [Sagàs], 310/29
- Queralbs* [Ripollès], 254
- Queralt, coromina de* [Sagàs], 310/27, 310/28
- Querats* (*pugo de Cherato*) [Cosp], 17, 186 (*manssoverie de Querat*); mas, 310/44, 310/45, 311/162
- QUEROL* [Olvan], tros de terra, 202, 310/53
- Querol, castell de* [Montmajor, Berguedà], 78
- Quet* [Olvan], 310/57
- Quintana* [la Quar], mas d'en, 144
- Quintana, baucio de la* [la Quar], 158, 310/18

— R —

— Q —

- Racho de la Plana, el* [Sagàs], 119
- RADO* [la Quar], 1A
- RADOLFUS*, capellà i escrivà, 3
- RAFAEL CANUDAS* [Olvan], 311/136

- RAFEL MINOVES [Olvan], comerciant, 311/155
 RAIMUNDA [OLVAN], muller de Berenguer Bertran, venedora, 97, 129
 RAIMUNDA ALBERTA [la Quar], mare de Berenguera Alberta, 84
 RAIMUNDA ARNAL [Vilallobent], testimoni, 33
 RAIMUNDA DE CERDANIOLA [Olvan], tenidora dels masos de Cerdanyola i *Miralloles*, 91
 RAIMUNDUS, abat de la Portella, 68, 69, 70, 71, 72
 RAIMUNDUS, bisbe d'Osona, 52
 RAIMUNDUS, bisbe d'Urgell, 155
 RAIMUNDUS, cambrer de Santa Maria de Ripoll, trasllat, 123
 RAIMUNDUS, canceller, 265
 RAIMUNDUS, degà, nebot d'Elisenda de Tornamira, 72
 RAIMUNDUS, diaca de Lillet, prior, testimoni, 57
 RAIMUNDUS, escolà, testimoni, 106
 RAIMUNDUS, escriptor públic, escrivà, 76, 83
 RAIMUNDUS, fill de Berenguer Mulner, venedor, 91
 RAIMUNDUS, fill de Guifré, comte de Cerdanya, 3
 RAIMUNDUS, fill de Guillem de sa Móra, plet, 92
 RAIMUNDUS, fill de Ramon de Boatella, testimoni, 200
 RAIMUNDUS, fill de Ramon de Santagustí, 54
 RAIMUNDUS, germà de Galceran d'Urtx, 56
 RAIMUNDUS, levita de Pedret, escrivà, 64
 RAIMUNDUS, marit d'Elisenda de Tornamira, 72
 RAIMUNDUS, monjo i escrivà, 55, 56
 RAIMUNDUS, nebot, marmessor, 57
 RAIMUNDUS, prevere, monjo i escrivà, 54
 RAIMUNDUS, prior de Santa Maria de Lluçà, 72
 RAIMUNDUS, sacerdot i escrivà, 2
 RAIMUNDUS (o RAMON), testament, 49
 RAIMUNDUS, testimoni, 57
 RAIMUNDUS, trasllat, 123
 RAIMUNDUS [Concellabre], fill de Jaume Corbera, reconeixement de deute, 195
 RAIMUNDUS [Olvan], fill d'Arnau de Coromines i de Berenguera, 103
 RAIMUNDUS [Olvan], capellà, testimoni, 59
 RAIMUNDUS BERENGARII, comte de Barcelona (RAMON BERENGUER III, 1097-1131), comte de Cerdanya (1117-1131), 56, 88
 RAIMUNDUS BLANC [la Quar], tenidor del mas, 84; testimoni, 78
 RAIMUNDUS BUXONI, testimoni, 150
 RAIMUNDUS [ÇA SALA] [Puig-reig], tutor del fill de Pere de Puig de Gamisans, 215
 RAIMUNDUS DE [...], 59
 RAIMUNDUS DE ANAS, difunt, possessor, 77
 RAIMUNDUS DE BELUZ, testimoni, 200
 RAIMUNDUS DE BUATELA, pare de Ramon, 200
 RAIMUNDUS DE CAMPOVANDAL, testimoni, 57
 RAIMUNDUS DE CASA NOVA [la Quar], testimoni, 144
 RAIMUNDUS DE CASALDAGUILA, testimoni, 71
 RAIMUNDUS DE CASTELET, testimoni, 64
 RAIMUNDUS DE CELERERS (o CELERES), lluçió, 158
 RAIMUNDUS DE CERDAIOLA [Cerdanyola, Olvan], donador, 70, 80; fidejussor, 102
 RAIMUNDUS DE CHER, monjo de la Portella, testimoni, 77
 RAIMUNDUS DE COLLE [Berga], notari públic, escrivà, 86
 RAIMUNDUS DE COMELES [Castell de l'Areny], testimoni, 207

- RAIMUNDUS DE CONEMINES, batlle del monestir, testimoni, 134; testimoni, 91
 RAIMUNDUS DE FONT DE DURAN, pare de Guillem Tarrac, 192
 RAIMUNDUS DE FONTDALLA [la Quar], testimoni, 84
 RAIMUNDUS DE FRANCHS, difunt, pare de Guillem de Francs, 157
 RAIMUNDUS DE GARDIA, difunt, pare de Ponç de Guàrdia i marit de Tomasa, 116
 RAIMUNDUS DE GERUNDELLA, vicari perpetu, 166, 167, 179; testimoni, 128
 RAIMUNDUS DE GUARDIA, difunt, noble, 56, 102; difunt, marit de Tomasa, 101
 RAIMUNDUS DE GURBO, testimoni, 66
 RAIMUNDUS DE JEULANS INFERIORI [Xiulans Jussà, Sagàs], tenidor, 221
 RAIMUNDUS DE LA SERRA SOBIRANA [Vilada], pare de Pere i de Vicenç, 268
 RAIMUNDUS DE LUC[...] [Merlès], testimoni, 40
 RAIMUNDUS DE MERLES, testimoni, 56, 59; antic possessor, 60
 RAIMUNDUS DE MINOVIS [Olvan], fidejussor, 102
 RAIMUNDUS DE MONTE PALACIO, testimoni, 71
 RAIMUNDUS DE MONTE ROY (o MUNT ROI), testimoni, 66
 RAIMUNDUS DE PALACIO, difunt, pitança, 157
 RAIMUNDUS DE PETROSO (o de Pedrós), testimoni, 69
 RAIMUNDUS DE PINYANA DE BERGA [Vilada], domini de, 106
 RAIMUNDUS DE PODIO, testimoni, 250
 RAIMUNDUS DE PORTELLA, senyor de la Portella, 83 (1252); vg. RAMON DE PORTELLA
 RAIMUNDUS DE PULCRO VISO (o VISU), monjo, testimoni, 94, 106
 RAIMUNDUS DE QUALPAN [Berga], notari públic, escrivà, 94
 RAIMUNDUS DE QUINTANIS, rector de Sagàs, escrivà, 204
 RAIMUNDUS DE RIPERIA [Berga], jurisperit, 222
 RAIMUNDUS DE RIPERIA, tenidor, 256
 RAIMUNDUS DE SANCTO ANDREA, 69; testimoni, 69
 RAIMUNDUS DE SANCTO AUGUSTINO [la Quar], donador, 54
 RAIMUNDUS DE SANCTO TERMINO, capellà de Bagà, 153
 RAIMUNDUS DE SORRIBES [Berga], notari públic, 162, 163, 165
 RAIMUNDUS DE SPONIA, testimoni, 82
 RAIMUNDUS DE TORRENTE [la Clusa], alliberament, 167
 RAIMUNDUS DE TORRENTE SUPERIORI [la Clusa], mas de, 166
 RAIMUNDUS DE TURRE, testimoni, 128
 RAIMUNDUS DE URG (o DE URGIO), testimoni, 56, 113; tutor testamentari de Sibil·la de Berga, 105
 RAIMUNDUS DE VILLA PORCORUM, testimoni, 133
 RAIMUNDUS DE VILLA, prebost de Lillet, 136
 RAIMUNDUS DE ZA COSTA [la Quar], testimoni, 151
 RAIMUNDUS DE ZA SERRA, lluçió, 242
 RAIMUNDUS FUSTARI [Avinyó], possessor, 69
 RAIMUNDUS FUSTERII [Fucimanya], terres, 104
 RAIMUNDUS GAUCERANDI, fill de Galceran de Pinós i de Berenguera, plet, 56
 RAIMUNDUS LILITENSIS, prior, testimoni, 57
 RAIMUNDUS LOBET, testimoni, 86
 RAIMUNDUS MAREIALI, testimoni, 102
 RAIMUNDUS MASO [Vilada], testimoni, 244
 RAIMUNDUS MASSOTI DE SPONEA, testimoni, 105
 RAIMUNDUS PORTELLE, testimoni, 69
 RAIMUNDUS s'ESPUNYOLA, fill difunt de Berenguera, muller difunta de Guillem s'Espunyola, 153

- RAIMUNDUS SICCARI [Fucimanya], establiment, 133
 RAIMUNDUS TERESARIENSIS, notari, escriptivà, 77
 RAIMUNDUS TORRENT [Perpinyà], escriptor públic, 116
 RAIMUNDUS Z'ARGILAGOSA, testimoni, 242
 RAIMUNDUS ZA MASADA, difunt, marit de Berenguera sa Masada, 150, 159
 RAIMUNDUS ZA SERRA [Vilada], allibament, 167
 RAINALLDUS [Ponts], testimoni, 37
 RAMIO, testimoni, 2
 RAMON, honor de, 61, 310/73
 RAMON (o RAIMUNDUS) [Sant Fruitós], donador, 13
 RAMON (RAYMUNDUS) [Sant Maurici], deute, 249
 RAMON [Sagàs], fill d'Elisenda d'Adàs Sobirà, confessió, 310/30
 RAMON [Sant Fruitós de Bages], donador, 310/74
 RAMON ARGELEGOSA [la Quar], confessió, 292, 310/20
 RAMON BERENGUER III, comte de Barcelona i de Cerdanya (****), 49 nota (document del 1119)
 RAMON BERNARD DE GUÀRDIA, 49
 RAMON BERNAT [Gironella], testimoni, 48
 RAMON COMPTE DE SARDENYA [Villobent], venedor, 310/87
 RAMON CORRIBERA, [Pedret], establiment 311/152
 RAMON DE CALOENT, testimoni, 53
 RAMON DE CASANOVA, lluçió 310/19
 RAMON DE CASTELLET, monjo i cellerer de Ripoll, elecció d'abat, 310/5; vg. RAYMUNDUS DE CASTELLETO
 RAMON DE CONAMINAS, rector de Sagàs, confessa, 310/32
 RAMON DE GERR, testimoni, 52
 RAMON DE GUÀRDIA, 310/49
 RAMON DE JAULANS [Xiulans, Sagàs], 199; confessió, 310/57
 RAMON DE JAULANS ROSÀ (en realitat: JUSSÀ) [Xiulans, Sagàs], confessió, 310/30
 RAMON DE JAULLÀS (mal transcrit: RAULLÀS) [Xiulans, Sagàs], 276
 RAMON DE MINOVES [Olvan], 310/50
 RAMON DE PORTELLA, evacuació, 81; concòrdia, 310/16; fill de na Blanca, testament, 78; fill i hereu de Bernat de Portella, venda, 79, 310/61; vg. RAIMUNDUS DE PORTELLA
 RAMON DE RAULLÀS JUSSÀ (mal transcrit: JAULLÀS) [Xiulans, Sagàs], 310/26
 RAMON DE RIBERA DE BERGA [Pedret], establiment, 310/37
 RAMON DE SANCTO HUGO, donació, 310/61
 RAMON DE SANT MAURICI, home de l'abat, instància, 310/86
 RAMON DE SARDANYOLA [Cerdanyola, Olvan], 310/50; donació, 310/47, 311/153
 RAMON DE TORRENT, testimoni, 53
 RAMON DE VILA, paborde de Lillet, 135
 RAMON FERRER [Fucimanya], establiment, 310/63
 RAMON FRUCHS [Gardilans], confessió, 292, 310/20
 RAMON FUSTER [Fucimanya, Avinyó], 310/64, 310/70
 RAMON GAVARRESA [Fucimanya], reconeixement, 310/65
 RAMON HERES [les Eres, Gardilans], reconeixement, 294; confessió, 310/43
 RAMON HUG [Gardilans], 48 (nota); conseller de Guillem de la Portella, 50 (nota)
 RAMON MARTÍ [Casserres], masada d'en, 79, 310/61
 RAMON PLANES, fill de Saureta, marmessor, 298
 RAMON PONC DE AL, testimoni, 49
 RAMON PONÇ, testimoni, 45
 RAMON SALA (1663) [Cerdanyola, Olvan], 311/153

- RAMON SE CERRA [Serra, Vilada], honor, lluïció, 310/40
- RAMON SICCARI [Fucimanya], establiment, 310/65
- RAMON SINFREDO [Sagàs], vinya, 310/24
- RAMON UG, germà, testimoni, 52
- RAMONA DE NOVELES DE LOTHES, establiment, 310/18
- Ranlo, collo*, 55
- RAPHAEL NEBIENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
- Ravals* [Olvan], partida, 304, 310/62
- RAYMUNDA, germana, testament, 278
- RAYMUNDA [Sagàs], filla d'Antoni sa Codina i Agnès, 210
- RAYMUNDA DE NOVELES DE LOTHUES [la Quar], establiment, 142
- RAYMUNDETUS DE GERUNDELLA, testimoni, 156
- RAYMUNDUS BERNARDI, testimoni, 23
- RAYMUNDUS BRUGERA, rector de l'església d'Èguet, testimoni, 223
- RAYMUNDUS CATHARENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
- RAYMUNDUS COLIFREDI, nebot, 23
- RAYMUNDUS DE BUATELA [Sant Feliu Sasserra], testimoni, 275
- RAYMUNDUS DE CABRIANIS, batlle del castell de Sallent [Bages], testimoni, 68
- RAYMUNDUS DE CARDONA, fill de Ramon Folc de Cardona, marmessor, 78
- RAYMUNDUS DE CASA NOVA DE LOTUES [les Heures, la Quar], 247
- RAYMUNDUS DE CASTELLETO, monjo i cellerer de Santa Maria de Ripoll, nou abat de la Portella, 273, 274, 275, 277, 310/5 [elecció d'abat]
- RAYMUNDUS DE CASTELLO, rector de Sant Vicenç de Palmerola, notari públic, 200
- RAYMUNDUS DE COLLE [Prats], deute, 249
- RAYMUNDUS DE CONDEMINIS, rector de Sagàs i notari públic, 197, 220, 221
- RAYMUNDUS DE CUTINA [Olvan], fidejussor, 102
- RAYMUNDUS DE GAMIÇANS, testimoni, prevere regent de l'església de Balsareny i notari públic, 217
- RAYMUNDUS DE GERUNDELLA, vicari perpetu, 171
- RAYMUNDUS DE GUARDIA, frare templer, fill de Tomasa, 101
- RAYMUNDUS DE JOULANS INFERIORI [Xiu-lans, Sagàs], tenidor, 220
- RAYMUNDUS DE PODIO, escrivà de l'escrivania reial, 262
- RAYMUNDUS DE PODIO, testimoni, 152
- RAYMUNDUS DE PORTELLA, fill de Bernat, testament, 78; vg. RAMON DE PORTELLA
- RAYMUNDUS DE RIARIA, rector de l'església de Balsareny, 217
- RAYMUNDUS DE SOLANO [Merlès], testimoni, 76
- RAYMUNDUS DE TORRENTE, rector de l'església de Santa Maria d'Horta i regent de l'església de Sant Martí de Serraïma, escrivà, 228
- RAYMUNDUS FULCONI, vescomte de Cardona, marmessor, 78
- RAYMUNDUS FUSTERII, establiment, 104
- RAYMUNDUS GAVARESA [Serraïma], fill de Guillem Gavarresa, reconeixement, 228, 229
- RAYMUNDUS MOREN [Puigcerdà], 274
- RAYMUNDUS PERIÇ, testimoni, 248
- RAYMUNDUS PETRI [Puigcerdà], escrivent, testimoni, 193
- RAYMUNDUS SALA [Valls], testimoni, 272
- RAYMUNDUS SIQUART [Serraïma], testimoni, 191
- RAYMUNDUS TORREN, testimoni, 275
- RAYMUNDUS ZA RIBERA (O DE RIPPERIA) [Berga], establiment, 257
- RAYMUNDUS ZA SERRA [Vilada], honor, testimoni, 208
- RAYMUNDUS, abat de la Portella, 274, 275, 277; vg. RAYMUNDUS DE CASTELLETO

- RAYMUNDUS, comte de Cerdanya (1068-1095), 88
- RAYMUNDUS, fill de Bertran de Lluerters, 67
- RAYMUNDUS [Berga], escriptent públic, 78
- Reboll, plans de*, 253
- REIMUNDUS, bisbe de Roda d'Isàvena (RAMON DALMAU, 1077-1094), 16
- REIMUNDUS, prevere i escriptà, 6
- REIMUNDUS, testimoni, 6
- REIMUNDUS ARNALLUS, cavaller; testament, 44
- REIMUNDUS BERNARDI, marmessor, 44
- REIMUNDUS SINFRE [Sallent, Bages], alou, 19
- REMIO, testimoni, 2
- REMON, possessor, 23
- REMON ARCHIMBAL, testimoni, 44
- REMON BERENGER [Vilallobent], possessor, 33
- REMON GUILLEM [Vilallobent], possessor, 33
- REMON SINFRED [Sagàs], testimoni, 25
- RENARD [la Quar], testimoni, 24
- RENARDUS [la Quar], possessor, 24
- RENARDUS SINFREDI [Sagàs], possessor, 26
- Reixac (*Rexach, honor de*) [l'Espunyola], 61, 310/73
- Rexachs, pla de* [Sagàs], 310/31
- RIAMBALLUS, bisbe d'Arle (*Arelatensis ecclesie*), 16
- Riba Grosa* [Planoles], 310/88; vg. *Rippam Grossam*
- Riba Grossa* [Sant Bartomeu del Grau, Osona], 53
- Riba, la [Olvan], mas, 310/57
- Ribagrossa* [Sagàs], 310/27, 310/28
- Ribagrossa de Sant Climent* [vers Xiu-lans, Sagàs], 310/30
- Ribera*, mas, 65, 310/16
- Ribera* [Pedret], mas, 256
- Ribes, vall de (*valle de Rippis, valle Ripparum*) [Ripollès], 58, 111, 112, 170, 209, 235, 254, 310/79
- RICARDUS FEITEONENSIS, bisbe, indulgència papal, 172, 173
- Riched, coma de*, 53
- RICHEL, venedora, 5
- RICHOLFUS, prevere i escriptà, 17
- RICOLF [Sagàs], testimoni, 8
- RICULFUS, testimoni, 2
- RICOLFUS [Sallent], testimoni, 19
- RICULFUS [Sallent], sacerdot i escriptà, 19
- Riera, la [Boatella], mas, 258
- Riera* [Olvan], maset, 310/20
- Rieter* [Sagàs], 310/27
- Ripa Grossa* [la Quar], 252
- Ripoll [Ripollès], 111, 73; abadia, 273, 310/2, 311/124; abat, 311/120; vila (*villa Rivipulli, villa Rivippullensis*), 67, 77, 310/88; vg. Santa Maria de Ripoll
- Rivipollensis* [Ripollès], 88
- Rippa de Vilallobent* [riu de Vilallobent, Vilallobent], mas, 310/77
- Rippa Grossa* [Olvan], 231
- Rippa Lobent*: vg. Vilallobent
- Rippam Grossam* [Planoles], 254
- Rius, casa de (1739), 310/82
- Riu-sec, el [Artés], mas, 311/144; 310/71 (*Riusech*)
- Rivipollensis*, 73, 88; vg. Ripoll, Ripollès
- Roca, coma de la* [Villec, Cerdanya], 216
- Roca* [la Quar], mas, 84, 310/17
- Roca de Villec (*Ruppe de Villeg, Ruppe de Viyllec*) [Montellà i Martinet, Cerdanya], 88, 216
- Roca Grossa, la* [Sagàs], 310/28, 310/31
- Roca Rodona (*Rocha Rotunda, Rocham Redonam*) [Olvan], 103, 310/48; reducció de cens, 292, 310/62; terra, 311/134
- Rocaforadada, torrent de* [Vilada], 310/40
- Rocas Albas* [Fucimanya], mas, 310/68, 310/71, 311/142, 311/144; vg. Roques Albes
- Rocas Albas, single de las* [Roques Albes, Fucimanya], 310/69

- Rocha* (o *Cap-de-roca*) [la Quar], mas, 270, 310/19
- Rocham Redonam* (*Rocha Rotunda*) [Olvan], 100, 103; vg. Roca Rodona
- Rocheta* [Sant Bartomeu del Grau, Osona], 53
- Rodaleig* [la Quar], 1B
- RODERICUS, cancelleria reial, 232, 233, 234, 235
- RODLANDUS [Manresa], levita, notari públic, escrivà, 66
- Roig, mas* (també anomenat *Vila*) [Olvan], mas, 311/146
- Roma, Sant Pere de (*Rome apud Sanctum Petrum*), 287; cúria de, 114; 310/6, 310/10
- ROMEU DE CASES [Olvan], 310/50
- ROMEU DE CUDINE [Olvan], 310/50
- ROMEU SAQUET [Olvan], 310/50
- ROMEUS, abat de la Portella, 91, 92, 94, 95, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 115, 116, 118 [antic abat de la Portella]
- ROMEUS, fill de Berenguer Mulner, venedor, 91
- ROMEUS, monjo, féu el trasllat, 68
- ROMEUS, monjo, testimoni, 87
- ROMEUS CUTINE, escolà, testimoni, 183
- ROMEUS DE CASIS [Olvan], fidejussor, 102; testimoni, 118, 119, 128(?)
- ROMEUS DE ULZINELLIS [Manresa], sagristà, plet, 120
- ROMEUS SAQUETI [Olvan], fidejussor, 102
- ROMIA [Berga], muller de Guillem de Deu, reconeixement de venda, 150
- ROMIA [Puig-reig], muller de Peric Clergue, 134
- ROMIA DE ÇALOU, monja de Valldaura, testimoni, 143
- ROMIA DE PRATO SUPERIORI [Prat Sobirà, Vilada], muller de Pere, bescanvi, 218
- ROMICONUS TINO (?) [Sant Iscle de Bages], difunt, honor dels seus hereus, 302
- Roqua Foradada* [Vilada], torrent, 208
- Roquers* [Sagàs], 310/28
- Roques Albes (*Rocas Albas*) [Fucimanya], mas, 120, 302, 310/68, 310/71, 311/142, 311/144
- Roses (*Rosis*) [Alt Empordà], 235
- Roset [Vilada], 310/38
- Roset (*castrum de Roseto*), castell de [Vilada, Berguedà], 78, 105, 255, 310/55, 311/120 (*Rosset*); terme (*apendicio de Rosed, termino de Roseto*), 12 (*Rosed*), 21, 29, 166
- Roseto [Vilada], mas de, 182 (*hospicium*), 310/40; homenatge, 168, 310/39
- Roseto Inferiori* [Vilada], mas, 166, 242; vg. Roset Jussà
- Roset Jussà (*Roseto Inferiori*) [Vilada], mas, 166, 167, 242, 310/39, 311/117
- Rosselló, 88 (*Rosselionensis*); comtat de (*chomitatum Resselionense*), 5, 259, 260, 310/12
- Rotgers [Berguedà], 310/42; vil·la, 38 (*villa Rodgers*); parròquia, 200 (*parrochia de Roges*); 17 (*Palacio de Rodgers*), 29 (*Palad de Rodgers*)
- Roure de Sent Pere*, banada, 158, 310/18
- Roure, el (*mansi des Roure*) [Sagàs], mas, 187, 310/25
- Rourebez*, 137, 310/18
- Rourell, el (abans anomenat Quadres) [Sant Maurici de la Quar], mas, 311/113, 311/160; vg. Quadres
- Rourós* [Roirós, Oms, Rosselló], 10, 310/13
- Rovira* [Olvan], honor, 152, 310/52
- Rovira, la (*mansi de za Rovira*) [Sagàs], 310/27; mas, 187, 310/25, 310/27
- Rovira, clotet d'en* [Sagàs], 310/28
- Rubio, nemore de* [Vilada], 218
- RUDO [la Quar], parroquià, 1B
- RUMEUS, abat de la Portella, 104; vg. ROMEUS

— S —

- Sagalàs* [Sant Maurici]: vg. Segalars
- Sagàs [Sagàs, Berguedà], 25, 27, 75, 142, 187, 199, 225, 276, 278, 310/13, 310/15, 310/20; celler de (*cellarium de Sagàs*), 74, 310/25; terme de, 8 (*Sagass*); sagrera, 310/30
- Sagàs, camp d'en, 152
- Sagàs, Sant Andreu de [Berguedà], 26; església, 50; parròquia (*parrochia Sancti Andree de Sagàs*), 92, 127, 146, 197, 204, 210, 220, 221; sagrer (*sacrario*), 14
- Sagàs, riera de (*rivo de Sagass*), 39, 310/24
- SALA CÒDOL I BACH DE ORISTÀ, casa, 311/153
- Sala Cogollada (*Sala Cuguyada*) [Merlès], mas de, 275, 310/33
- Sala de Jaulans* [Xiulans, Sagàs], honor, 310/31
- Sala de l'Espunya, la* [la Baells?], 311/129
- SALA EDALA, testimoni, 14
- Sala, mas de, 53
- Sala, sa* [Sagàs], 310/29; honor d'en, 310/31, 310/32
- Salacruch* [Olvan], mas, 311/154, 311/157
- SALAMONA, 310/75
- Salamons* [Gaià], mas, 258, 310/34
- Saldes [Berguedà], 5 (*vila Salzes?*), 10 (*Saljes* [sic]), 258, 310/14
- Salga [la Quar], 21, 29, 38; capbreu, 284; mas, 310/22, 310/41, 311/124, 311/127
- Salga Acuta [la Quar, Vilada], 12, 30, 310/15, 310/38
- Salga Plana [la Quar], 5, 35, 310/12, 310/16
- Salines, les* [Gaià], terra, 258, 310/34
- Saljes* [Cerdanya], 10, 310/14; vg. Saldes
- Sallent [Bages], 310/70; castell, 19, 68 (*kastrum Salent, castrum de Sallente*); parròquia, 246 (*parrochie Sallientis*)
- SALOMON, sacerdot i jutge, testimoni, 3
- SALOMONEM, mas de, 23
- Salomons [Gaià, Bages], mas de, 310/34
- Salselles [Borredà, Berguedà], parròquia (*Sancti Petri de Salselles*), 123; vg. Sant Pere de Salselles
- Saltèguet (abans Saltèguel) [Alp, Cerdanya], 88 (*Salteggell*), 310/12; vil·la, 5; parròquia, 86 (*parrochie de Saltegal*)
- Salvador [Sant Salvador, Olvan], mas, 118, 310/51
- SALVADOR CARRERA [Puig-reig], procurador de l'abat de la Portella, 311/138
- SALVADOR COLOMER, tintorer, testimoni, 298
- SALVADOR GAVARRESA [Fucimanya], establiment, 310/63; 310/64
- SALVADOR SOBIRATS (o SUBIRATS) [Berga], notari, 311/106, 311/109, 311/111, 311/115, 311/117, 311/150, 311/160
- SALVADOR TOR, confessió, 310/22
- Salvans Vell (*Solvans*) [Biure, Sagàs], 197
- SALVATOR DE GAVET, establiment, 104
- Salzes, vila*, 5; vg. Saldes
- SANÇ, 88
- SANCA, filla de Falcuç, testament, 14
- SANCIA DE VILAMUR, prioressa de Valldaura, testimoni, 143
- Sancta Maria, torrent de* [Osona], 53
- Sancti Michaelis, cumba* [Olvan], 80
- SANCULI, fill de Sesnanda, donador, 17
- Sant Andreu, capella de (*Sancti Andree, situm in ecclesia Sancti Petri Rivipulli*) [Ripoll, Ripollès], 57
- Sant Andreu de Gamissans (*parrochia Sancti Andree de Gamizans*) [Sagàs, Berguedà], 126

- Sant Andreu de Sagàs (*Sancti Andree de Sagas*) [Sagàs, Berguedà], 14, 25, 39, 119, 187, 310/11, 310/24, 310/31, 310/90, 311/160; cementiri, 26; sagrer, 74
- Sant Andreu de Vilallobent (*Sancti Andree de Vilallobent*) [Puigcerdà, Cerdanya], 3, 310/87
- Sant Andreu de "Vilarjussà" [l'Espunyola?, Berguedà], església (*iglésia de Sant Andreu de Vilaryoza*), 61; 310/73 (*Vilaryoza*)
- Sant Antoni, benefici i capella a Sant Pere de la Portella (*Beati Antonii confessore*), 146, 310/89
- Sant Bartomeu de Grau (*Sancti Bartolomei de Grad*) [Sant Bartomeu del Grau, Osona], 53, 310/74
- Sant Benet de Bages [Sant Fruitós de Bages, Bages], monestir, 283, 311/144
- Sant Boi de Llobregat [Baix Llobregat], 310/82
- Sant Corneli, torre de, 310/75; vg. Torre de Sant Maurici, la
- Sant Esteve d'Èguet [Èguet, Alta Cerdanya], 310/81
- Sant Esteve d'Estoer (*Sancti Stephani, Estoer*) [Estoer, Conflent], 11
- Sant Esteve de Valldoriola [Sagàs, Berguedà], 311/133
- Sant Esteve de Vilaramó (*Sancti Stephani de Vilaramo*) [Gaià, Bages], 275
- Sant Feliu de Monistrol de Calders (*Sancti Felicis de Monistrol de Calders*) [Bages], 191
- Sant Feliu de Relat (*Sancti Felicis de Rilad*) [probablement Sant Feliu Sasserra, Bages], 41, 310/72
- Sant Feliu Sasserra (*Sancti Felicis de Serra*) [Sant Feliu Sasserra, Bages], 275
- Sant Fruitós de Bages, riu de (*rivo Sancto Frutuoso*), potser correspon al Torrent Bo o al Riu d'Or [Sant Fruitós de Bages, Bages], 13, 310/74
- Sant Genís Sadevesa, coll de (*Sancti Genesi de Devesa*) [potser el collet del Cementiri dels Moros, Sant Bartomeu del Grau, Osona], 53
- Sant Gili (*Sancti Gili*) [Cal Gili, els Prats de Rei, Anoia], 52
- Sant Iscle de Bages (*parrochia Sancti Aciscli de Bagiis*) [Sant Iscle de Bages, Bages], 63, 302, 310/73
- Sant Jaume de Fonellet (*Sancti Iacobi de Foneied*) [Sant Bartomeu del Grau, Osona], 53
- Sant Jaume de Frontanyà [Sant Jaume de Frontanyà, Berguedà], prior, 73
- Sant Jaume de Nauja [Nauja, Alta Cerdanya], 310/81
- Sant Joan d'Avinyó (*Sancti Iohannis de Avinione*) [Avinyó, Bages], 69, 310/70, 311/142, 311/143; parròquia, 100
- Sant Joan de Dorres [Dorres, Alta Cerdanya], 310/81
- Sant Joan de Ger [Ger, Cerdanya], 310/78
- Sant Joan de les Abadesses (*Sancti Iohannis de Abbatissis*) [Ripollès], abat, 254, 309
- Sant Joan de Saltèguet (*Saltèguel*) [Alp, Cerdanya], 310/78
- Sant Joan de Vilada (*Sancti Iohannis de Vila Lada*) [Vilada, Berguedà], 21, 29, 38, 55 (?), 106, 241, 310/3, 310/38, 311/117, 311/149
- Sant Joan de Vilalta, 311/105 (segurament, Sant Joan de Vilada)
- Sant Joan de Vilallobent [Puigcerdà, Cerdanya], 310/76
- Sant Julià de Cosp (*parrochie Sancti Iuliani de Cuspo*) [les Llosses, Ripollès], 186, 310/45
- Sant Julià de Palomera [les Llosses, Ripollès], vg. Palomera
- Sant Llorenç prop Bagà (*Sancti Laurencii de Bagano*) [Berguedà],

- monestir, 32, 152, 168, 253, 310/39, 311/131
- Sant Martí de Biure (*Sancti Martini de Biure*) [Biure, Sagàs], 197
- Sant Martí d'Ix (*de Hix*) [Alta Cerdanya], 310/81
- Sant Martí d'Ix (*Sancti Martini de Ix*) [la Guingueta d'Ix, Alta Cerdanya], 3
- Sant Martí de Llanereres (*parrochia Sancti Martini de Lavaneres*) [Sant Martí de Minoves, Olvan, Berguedà], 97, 310/58, 311/132
- Sant Martí de Merlès (*parrochia Sancti Martini*) [Santa Maria de Merlès, Berguedà], 40, 310/11, 310/33
- Sant Martí de Puig-reig (*parrochia Sancti Martini de Podio Regum*) [Puig-reig, Berguedà], 18, 126, 310/59
- Sant Martí de Serraima (*parrochia Sancti Martini de Serrayma*) [Sallent, Bages], 104, 120, 310/63, 311/141
- Sant Martí de Vil·lec (*Sancti Martini de Vyllec*) [Montellà i Martinet, Cerdanya], 216, 310/77
- Sant Martí (*Sancti Martini*), potser Sant Martí Xic [les Masies de Voltregà, Osona], clergue, 54
- Sant Mauri [*Sant Maurici*], mas, capbreu, 284, 311/113
- Sant Maurici de la Portella (*Sancti Maurici martiris, parrochia Sancti Mauricii*), 23, 83, 143, 144 (per error: *Sancti Martini*), 187, 220, 278, 292, 310/11, 310/17, 310/21 (*Sant Maurí*), 311/113
- Sant Miquel (*Sancti Michaelis*) [vers Cerdanyola, Olvan], església, 70
- Sant Miquel [la Quar], mas, capbreu, 284; mas, 310/22; 311/105 (o *Viladomar*)
- Sant Miquel de Cuixà (*Sancti Michaelis cenobii Coxani*), [Conflent] monestir, 11, 33 (?), 44
- Sant Miquel de Grevalosa [Castellfollit del Boix, Bages], 310/72
- Sant Miquel, porta de (*portam vocatam de Sancto Michaelis*) [església de Sant Andreu de Sagàs], 74, 310/25
- Sant Nicolau (*Beati Nicolay confessoris*), altar de l'església del monestir de la Portella, 42, 101, 116, 310/10; capella, 310/2, 310/50
- Sant Ot de la Seu d'Urgell (*Sancti Odonis*) [la Seu d'Urgell, Alt Urgell], 279
- Sant Pau de Casserres [Casserres, Berguedà], 79, 310/61
- Sant Pau del Camp [Barcelona, Barcelonès], monestir, 309
- Sant Pere, altar de (a Santa Maria de Lluçà) [Lluçà, Osona], 146, 310/90
- Sant Pere, camp de (*campum Sancti Petri*) [la Quar], 137
- Sant Pere, feixa de [Sagàs], 310/30
- Sant Pere d'Alp (*Sancti Petri apostoli*) [Alp, Cerdanya], 44
- Sant Pere de Casserres [Casserres, Berguedà], 79, 310/61
- Sant Pere de la Portella, 2, 3 (*cenobio Sancti Petri Portelle*), 5 (*Sancti Petri cenobii Frontanianensis*), 6 (*Sancti Petri Frontanianensis cenobio*), 7, 8 (*Sancti Petri qui est fundatus in valle Fronteiano*), 9, 10, 11, 12 (*Sancti Petri cenobii Frontenianensis*), 13 (*Sancti Petri Portelle*), 14, 15, 16, 17 (*beato Petro cenobio Frontanianensis*), 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29 (*Sancti Petri cenobii Frontanianensis*), 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40 (*beatissimo Petro, in valle Fronteniani*), 41 (*Beato Petro, cenobium in valle Fronteniani*), 42 (*monasterii Sancti Petri de la Portella*), 43 (*Sancto Petro cenobii Frontanianensis*), 44, 46, 47 (*Sancti Petri cenobii Portellensis*), 49, 52, 53, 54, 55, 56 (*cenobii Portellensis*), 58,

- 63, 64, 65, 67 (*monasterio Sancti Petri de Portella*), 68, 69, 70, 72, 73, 74, 76 (*monasterio Beati Petri de Portella*), 77 (*monasterii Portellensis*), 78 (*monasterii Sancti Petri de Portella*), 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100 (*Beato apostolo suo Petro et eius monasterio de Portella*), 101, 102, 103, 104, 105, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 206, 208, 209, 210, 211, 302, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 267, 268, 269, 270 (*monasterii Sancti Petri de Portella patroni ecclesie de la Quarr*), 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 146, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 294, 292, 292, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 305, 306, 308, 309, 310, 311, 311/144, 311/152, 311/162; abat de la Portella, 89, 108, 111, 112, 113, 114, 117, 132, 166, 168, 171, 175, 181, 182, 188, 201, 202, 203, 211, 235, 238, 251, 254, 255, 265, 271, 278, 279, 283, 289, 301, 309, 310, 310/58; 177 (procurador de la Portella); 225 (sacristia); fraterna (*fratria*), 16
- Sant Pere de Madrona [Berga, Berguedà], parròquia, 263
- Sant Pere de Ponts (*Sancti Petri de Ponts*) [Ponts, la Noguera], 37
- Sant Pere de Salselles (*Sancti Petri de Salselles*) [Borredà Berguedà], 123;
- Sant Pere de Santpedor (*Sancti Petri de Auro*) [Santpedor, Bages], 99, 236
- Sant Pere del Mont (*Sancti Petri de Monte; en Sagarra*) [Castellfollit del Boix, Bages], 58 (priorat), 119, 293, 310/72; prior de, 310/6
- Sant Quirze de Pedret (*Sancti Quirici de Pedreto*) [Berguedà], 82, 198, 310/35
- Sant Romà de la Clusa (*Sancti Romani*) [Castell de l'Areny, Berguedà], 92, 310/39, 310/44, 311/121, 311/122
- Sant Sadurní de Callús (*Sancti Saturnini*) [Callús, Bages], parròquia, 43, 310/72
- Sant Sadurní de Gallifa (*Salifa*), priorat de [Gallifa, Vallès Occidental], 310/72
- Sant Salvador [Olvan], 311/132
- Sant Salvador de Claret (*Sancti Salvatoris de Clareto*) [Sant Fruitós de Bages, Bages], 236
- Sant Salvador de Montarrot (*Muntarrot*), a la parròquia de Sant Pere de Madrona [Berguedà], 263
- Sant Sepulcre de Jerusalem (*Sancti Sepulcri ultramarinus de Iherusalem*), 16, 44, 45
- Sant Serni de Rotgers, [Berguedà], 310/43
- Sant Serni de Targasona [Targasona, Alta Cerdanya], 310/81
- Sant Vincenç* [els Prats de Rei, Anoia], alou de, 52
- Sant Vicenç de Castell de l'Areny (*Sancti Vincencii de Castel*) [Castell de l'Areny, Berguedà], parròquia, 83, 310/17, 310/44, 311/162
- Sant Vicenç de Maçanós (*Sancti Vincencii de Mazanos*) [les Llosses, Ripollès], 200

- Sant Vicenç de Palmerola (*Sancti Vicencii de Palmerola*) [les Llosses, Ripollès], 200
- Sant Vicenç de Planoles (*Sancti Vicencii de Planiciolis*) [Planoles, Berguedà], 71
- Santa Eulàlia de Berga (*Sancta Eulalia de Berga*) [Berga], parròquia, 115, 222, 298, 310/37, 310/82, 311/121; comunitat de preveres, 311/118
- Santa Eulàlia de Gironella [Gironella], 48 (nota)
- Santa Eulàlia de Pardines (*Sancte Eulalie de Pardines*) [Prats de Lluçanès, Osona], 275
- Santa Magdalena de Gardilans [Gardilans], 310/41, 311/124
- Santa Margarida, Sant Ponç i Santa Agnès de Sagàs (*Sancte Margarite, [Sancti] Poncii et Sancte Agnete sitis infra parrochia de Sagas*) [Sagàs, Berguedà], 278
- Santa Maria de Biure [Sagàs, Berguedà], 126
- Santa Maria de Borredà (*Sancta Maria que vocant Borresda*) [Borredà, Berguedà], 21, 38, 310/41
- Santa Maria de Caselles (*Sancte Marie de Casellis*) [Fonollosa, Bages], 125
- Santa Maria de Claret [Santpedor, Bages], 310/73; sagrera, 62
- Santa Maria de Fucimanya (*Sancte Marie de Focimans, Sancte Marie de Fuzimaya, Nostra Senyora de Fosimanya*) [Sallent, Bages], 104, 67, 120, 121, 122, 310/66; quadra, 311/141
- Santa Maria de Gaià [Gaià, Bages], 310/11, 310/33, 311/156
- Santa Maria de Guàrdia (*ecclesie Sancte Marie de Guardia*) [Sagàs, Berguedà], 215
- Santa Maria de l'Antiguitat (o Mare de Déu de l'Antiguitat) (*Santa Maria de Antiquitatibus*) [Casserres, Berguedà], 79, 248, 264, 310/61
- Santa Maria de la Baells [Cercs, Berguedà], 310/37, 311/152; 311/129 (Nostra Senyora de la Baells)
- Santa Maria de la Quar (*Beatae Mariae Virginis qui est fundata in ipsa rocha; Sancta Maria Virginis et Sancti Saturnini, episcopi, et Sancti Ilarii, confessoris; Sanctae Mariae de Quor; Sancte Marie de za Quar*) [la Quar], 1A, 1B, 2, 5, 23, 24, 27, 35, 36, 85, 158; roca, 35; 46, 310/11, 311/150 (Nostra Senyora de la Quar)
- Santa Maria de la Seu [la Seu d'Urgell, Alt Urgell], 50
- Santa Maria de Lillet [la Pobla de Lillet, Berguedà], confraria, 45
- Santa Maria de Lluçà (*Sancte Marie de Luzano, Sancte Marie de Luciano*) [Lluçà, Osona], 72, 92, 272, 310/90; monestir, 146, 252; parròquia, 142
- Santa Maria de Merlès (*Sancte Marie de Merlesio*) [Santa Maria de Merlès, Berguedà], 146, 310/90
- Santa Maria de Ripoll (*Sancte Marie Rivipollentis, Beate Marie, monasterii Rivipullensis*), 29, 33 (?), 49 (*cenobii de Riupoll*), 53, 55, 77, 218, 273, 309
- Santa Maria de Salselles, parròquia de [Borredà, Berguedà], 311/112
- Santa Maria de Serrabona (*Sancta Maria de Serrabona*) [Bula d'Amunt, Rosselló], 44, 49
- Santa Maria de Serrateix [Viver i Serrateix, Berguedà], monestir, 282, 301, 305, 310/24, 311/135
- Santa Maria de Valldaura (*Sancte Marie de Valle Laure*) [Olvan, Berguedà], 78
- Santa Maria del Pi [Barcelona], 310/82 (Nostra Senyora del Pi)
- Santa Maria d'Horta (*Sancte Marie de Orta*) [Avinyó, Bages], 228
- Santa Maria d'Olvan (*parrochia Sancte Marie d'Olvan*) [Olvan, Berguedà],

- 22 (?), 48 (nota), 51, 97, 101, 102, 310/47, 311/133; 310/47 (Nostra Senyora d'Olvan)
- Santa Maria d'Urgell (*Sancta Maria Orgellitana*) [la Seu d'Urgell, Alt Urgell], 11
- Santpedor (*scribanie publice ville Sancti Petri de Auro*) [Santpedor, Bages], 236
- Sarrià [la Quar], capmàs, 311/108
- SAURA, germana de Bertran de Lluerteres, 67
- SAURETA [Berga], muller del paraire Pere Planes, 298
- SAURINA [Sagàs], muller de de Guillem Ramon de Vall, 204
- SAVARICHUS, testimoni, 11
- Scalela [l'Escalell, Castell de l'Areny], 208
- SCLARMUNDA [Balsareny], muller de Pere de Vilar, reconeixement de deute, 217
- Scobet *Subirano*, mas de, 23; vg. Escobet
- Scobey (de fet: *Scobet*), terres, 310/30, 310/32; vg. Escobet
- Segalars (*Sagalàs*) [Sant Maurici], mas rònec, 311/113
- SEGIMON MARSAL [Prats de Lluçanès?], notari, 311/115
- SEGUINUS [Olvan], testimoni, 22
- SELLERES, T. [la Quar], establiment, 310/18
- Selva de *Corrubias* [vers Corrubies, la Quar], la, 311/102; vg. Selva, la
- Selva, la (*za Selva*) [la Quar], mas, 65, 184, 310/16, 310/22, 311/105
- SENDER DE RUPPE [Víllec, Cerdanya], mas d'en, 216
- SENDREDUS, jutge, testament, 11
- SENIFREDUS [Sagàs], vinya, 310/24
- SENIOFRE (o SENIOFREDUS) [Sant Fruitós de Bages], possessor, testimoni, 13
- SENIOFREDUS ALTEMIRO [Vilada], testimoni, 12
- SENIOFREDUS, venedor, 5
- SENIOFREDUS [Sagàs], prevere, possessor, 26
- SENIOFREDUS, testimoni, 5
- SENIOFREDUS [Vilada], difunt, donador, 12
- SENTULLUS [la Quar], parroquià, 1B
- Sercosa, la (de fet: Cercosa) [Sagàs], feixa, 310/30
- Serdà (de fet: Cerdà), mas, 310/16
- Serdanos, 23
- SERGIUS, papa [SERGI III, 904-911], 1B
- Serra [Sagàs], honor de, 75
- Serra, *ça* [Casserres], mas, 248
- Serra, *casa d'en* [Sagàs], 310/32
- Serra, *ipsa* [Gardilans], 29; vg. *Serra, sa*
- Serra, *sa* (*ipsa Serra, za Serra, la Serra, Cerra*) [Vilada], 29 [indret aleshores situat a Gardilans]; mas, 164, 166, 208, 242, 242, 244, 310/38, 311/124; homenatge, 168, 310/39
- Serra *Dalt* [Sagàs], 310/28
- Serra *Plexado* [Vilada], 310/38; vg. *Cerch Plexado*
- Serra *Sobirana* [Vilada], 268
- Serradell, *cingle del* [Sagàs], 310/32
- Serradet [la Quar], 311/106
- Serraïma [Sallent, Bages], 230; parroquia (*parrochia Sancti Martini de Serrayma*), 67, 130, 191, 211, 228, 229, 246
- Serrat [la Quar], mas, 311/105
- Serrateix, la barquera de [Sagàs], 310/28; feixa de, 310/30
- Serrato, *fexiarum de* [Sant Maurici], 143
- Servera (*ipsa Servera*) [Sagàs], 8
- Servera, la [Gaià], terra, 258
- SESNANNA, donadora, 17
- SESOLLUS [Sallent], possessor, 19
- Seu d'Urgell, la [Alt Urgell], 310/55; vg. Santa Maria d'Urgell
- SIBILIA, difunta, muller de Bernat Guillem de la Portella, 140, 310/3, 310/4

- SIBILIA, filla de Berenguer Mulner, venedora, 91
- SIBILIA, muller de Berenguer Gibert, ferma d'espoli, 230
- SIBILIA, muller de Guillem Gibert de Fucimanya, establiment, 125
- SIBILIA, muller de Pere ses Planes, 248
- SIBILIA [Olvan], muller de Guillem, lluçió, 160
- SIBILIA [Serraïma], muller de Berenguer Guibert, reconeixement, 229
- SIBILIA [Vilallobent], muller d'Arnau Iglea, lluçió, 239
- SIBILIA DE BERGA, hereva del difunt comte de Pallars, 105
- SIBILIA DE PUIG DE GAMISSANS [Puig-reig], lluçió, 310/60
- SIBILIA DE ZES CASELES, 86
- SIBILIA IGLEA [Vilallobent], muller d'Arnau d'Iglea, venda, 180
- SIBILLIA DE PORTELLA, sepultura, 310/3
- SIBILLIA PINÓS, abadessa del monestir de Valldaura, 310/3
- SICARDIS [Callús], muller de Bernat Pere, donadora, 43
- SICARDIS, muller d'Adroer, venedora, 18
- Sicart* [Serraïma], mas, 310/66
- SIDELA (O SIDELANE), [la Quar], 1A; venedor, 1B
- SIDILA [la Quar], testimoni, 1A, 1B
- Silve Rutundensi* [la Quar], coll, 6
- SIMON DE ROVIRA, beneficiat al monestir de la Portella, testimoni, 241
- SIMON PONCH, cambrer del monestir de Serrateix, 175
- SIMON PRAT [Vilallobent], testimoni, 216; lluçió, 239; donació, 310/77
- Simoner* (en realitat: Timoner) [Sagàs], 310/24
- SINFRET DE POZ [Sagàs], possessor, 26
- SINFRET ARNALL, testimoni, 11
- SINFRET POU (POY) [Sagàs], terra, 310/24; vg. SINFRET DE POZ
- SIQUART, mas d'en [Serraïma], 191, 246
- SIRANDUS [la Quar], testimoni, 1A, 1B
- Sirera* [Sagàs], 310/28
- SIXT V (1588), papa, 310/7
- Socdadiba, puig* [vers Sant Feliu Saserra, Bages], 310/72
- Solà de Sallent, la montanya d'en*, 310/66
- Solanelles (*Solaneles*) [prop de Puigdemàger, els Prats de Rei, Anoia], 52, 310/74
- Solanelles (*Solanellis*) [la Quar], 249; mas, 310/22, 311/102, 311/104
- Solanelles, collo de*, 5, 310/12
- Solanllonch [Puig-reig], 310/60, 310/62
- SOLANO, sagristà, testimoni, 171
- Solans* [la Quar], 311/105
- Soldevila [la Quar], mas, 270
- Soldevila [Castell de l'Areny], mas, 207
- Soler*, mas, 46, 310/16
- Soler [Gardilans], mas, 245, 310/43, 311/126
- Soler [Olvan], mas, 310/57, 311/133
- Soler (*Solerio*) [Pedret], mas, 123, 310/36
- Soler (*Solerio*) [Sagàs], mas, 92, 310/25
- SOLENER, abat de la Portella, 311/104
- Solerio* [Sagàs], mas: vg. Soler
- Solls (*Sols*) [la Quar], devesa que és una franquesa, 5
- Sols*: vg. Solls
- Solsona, prebost de, 262
- Sorayoneres* [Vilada], lloc, 218
- Sorribes (*Sorribas*) [Vilada], mas, 311/149
- Sots Vila* [Sagàs], 310/32
- Soylls (Montclús i de Soylls, batllia de)*, 266
- SPERANDEO [la Quar], possessor, 1A
- Spluga, ça* [Casserres], mas de, 248
- Spluga Formossa* [Sagàs], 310/24

- Spuga, la*, alou, 310/11
Spunga, illa (o *ipsa Spunia*) [la Quar], 1A, 1B
 STABILES (o STABILIS) [la Quar], 1A, 1B
 STEFANIA, filla del difunt Ramon, testimoni, 56
 STEFANUS ATTENSIS, bisbe, 16
 STEPHANUS DE PODIO [Berga], apotecari, procurador de l'abat, 285
Subies, casa (de fet: *Casa Rúbies*), 310/19; vg. Corrúbies
Subirà de Jastor [la Quar], mas, capbreu, 284, 310/21
 SUNIARIUS [Olvan], venedor, 22
 SUNIARIUS SINLLA, almoïner, 14
 SUNIER, venedor, 5
 SURACIRIO [Olvan], venedor, 310/47
 SUSANNA [Cosp], 310/45
 SUSANSA [Castell de l'Areny], donació, 311/162
Suyll [Berguedà], lloc, 153
- T —
- Talioso, campo* [la Quar], 2; vg. Camptellós
 Tàpias [Llavaneres], 32, 310/58
 Targasona (*Targasona*) [Alta Cerdanya], 45, 88, 195, 196
 Tarragona, província de, 282, 305
 TEBALL [Sagàs], terra, 310/24
Termes [la Quar], mas, capbreu, 284, 310/21
Terrach [la Quar], mas d'en, 144
Terradas, villa [la Quar], 2, 310/13
 TEUDOFREDUS [Gaià], donador, 7, 310/74
 THEBALLUS, monjo, testimoni, escrivà, 23
 THOMAS COMALADA, testimoni, 97
 THOMAS LOBET [Berga], prevere, testimoni, 176
 THOMASA, muller de Ramon de Guàrdia i filla de Berenguier de Portella i de n'Elisenda de la Portella, donadora, 149, 310/49, 310/51
 THOMASA, reconeixement, 310/50
 THOMASIA, mare de Ponç de Guàrdia, 116
 THOMASIA, muller de Ramon de Guàrdia, 102; donadora, 101
 TIMBORS DE PORTELLA, monja de Valldaura, testimoni, 143
Timoner, ipso [Sagàs], 26
Timoneras [Olvan, Llavaneres?], mas rònec, 311/132
Tina, casa de la [Olvan], 310/57
 Tiraules [la Quar], mas de, 142, 310/18
 TOBAU [Planoles], tinences d'en, 254
 TODALECUS [la Quar], testimoni, 1A
 TOLLALEGUS (la Quar), parroquià, 1B
 TOLONUS DE TAPIES, testimoni, 83
 TOMÀS DE FOIVES [Olvan], deutes, 301
 TOMIC [Lillet], 269
Tor Inferiori [Sant Maurici], mas, 144; vg. Tor Jussana, la Tor de Sant Maurici
 Tor, la [Olvan?, Sant Maurici?], mas, capbreu, 284; mas, 310/21
 Tor, la [Olvan], 24; mas, 310/56
 Tor de Sant Maurici, la (*Turre Sancti Cornelii*) [Sant Maurici de la Quar], 23, 310/75; mas, 310/22, 311/114
Tordela, mas de, 310/22
Torrads, collum de, 53
Tor Jussana (Tor Inferiori) [Sant Maurici], mas de, 144, 278
Torrenciny [Gaià], terra, 258
Torrens [Olvan], honor d'en, 141
 Torrens, els (*Torrens*) [Rotgers], mas, 200, 310/43
Torrent Jussà (Torrent Jossà) [la Clusa], mas de, 166; jurament d'homenatge, 168, 310/39, 310/44; mas rònec, 311/122
Torrent Pregon (Torrente Profundo) [Olvan], senyoria, 100; mas, 311/134
Torrent Sobirà (Torrent Subirà) [la Clusa], mas, 166; jurament d'homenatge, 168, 310/39, 310/44;

- homenatge, 310/39; mas rònec, 311/122
- Torrentbito* [Sagàs], honor de, 310/30
- Torrente Profundo*: vg. *Torrent Pregon*
- Torrentferiol* [Sagàs], honor, 310/32
- Torrentibus* [Olvan], mas de, 160; vg. *Torrents*
- Torrents* [Olvan], mas, 16 (nota), 160, 310/52
- TORRES [Berga], notari, 311/152
- Toscha* (*torentem de la Toscha*), 187
- Toscha, za* (*sa Tosca, Tosquer*) [la Baells], mas de, 179, 310/37; mas rònec, 311/129
- Tosquer* [la Baells], mas rònec, 311/129; vg. *Toscha*
- Trape, collo* [la Quar], 6, 310/13
- Traper* [la Baells], mas rònec, 311/129
- TRASUER, venedor, 5
- Traverseres, prato den*, 239
- Tressera* [Olvan], honor de, 199, 310/57
- Trilia Migana*, 53
- Trull* (*Truyl, Truillo*) [Sagàs], mas de, 225; honor, 310/27; font, 310/26, 310/27
- Tryla, la* [Pedret], terra, 115
- Tudro, ipso*, 53
- Tuès, lo*, 311: vg. Lotuès
- Turre Sancti Cornelii*, 23; vg. Tor de Sant Maurici, la
- UGBERT, testimoni, 27
- UGET [Olvan], honor d'en, 141
- U —
- UGO BERENGARII [la Quar], testimoni, 35
- UGO BERENGER [Gardilans], testimoni, 38
- UGO, bisbe d'Usès (*episcopus ecclesie Uzetensis*), 16
- UGO, fill de Bernat Pere i Alamanya, donat, 53
- UGO, fill de Falcuç, almoiner, 14
- UGO DE MATAPLANA, testimoni, 57
- UMBERTUS DE MERLES, testimoni, 78
- UMFREDUS [Sallent], venedor, 19
- UNOFREDO, levita, testament, 11
- Ur [Cerdanya], 88, 310/81
- Urgell, bisbat d' (*Urgellensis diocesis*), 114, 137, 145, 172, 173, 200, 209, 216, 229, 230, 232, 233, 234, 236, 249, 262, 263, 272, 273, 274, 277, 287, 290, 310/6
- Urgell, bisbe (*episcopo Urgellensis*), 88, 101, 128, 146, 261, 265, 269, 270, 279, 308, 310/2, 310/11, 310/15, 310/20
- Urgell, ciutat d' [la Seu d'Urgell], 279
- Urgell, comtat (*comitatu Urgellensi*), 37, 310/73
- Urgell, degà d' (*decanus Urgellensis*), 260, 262
- URSIUS [la Quar], 1A, 1B
- Uxos, ipsos* [potser Rúixols, la Quar], 1A, 1B, 20, 35, 310/15; alou, 310/16; terra, 310/11
- UZALARD BARRA [la Quar], testimoni, 24
- V —
- Vaell, la* [Berga], vinya, 285
- VALENTÍ DE RIU-SECH, honor, 310/69
- VALENTÍ RIUSECH [Artés], confessió [1538], 310/71
- VALENTÍ VALLAURA, confessió, 310/22
- Vall de Serpents* [Callús], mas, 310/72
- VALLAURA, heretat d'en, 310/21
- Valldaura, monestir cistercenc de (*monasterii Vallis Laure*) [Olvan, Berguedà], 116, 143; abadessa, 310/18; prior de, 310/20, 310/56; priorat de, 310/3

- Valleró, el (*Ballaró*) [Olvan], mas, 310/56, 311/136
- Vallespir (*valle Asperi, Vallis Sperii*) [Vallespir], 5, 88, 310/12
- Vallferosa [Torà, Segarra], 220
- Vallfogona (*Valle Fecundam*) [la Pobla de Lillet, Berguedà], 78
- Vallformosa [Olvan], 310/50; vg. *Vallis Formose*
- Vallgatina (*Villa Gattuna, Vila Gatina*) [Oristà, Osona], 40, 275, 310/33
- Vallis Formose* [Olvan], 101, 116, 310/50
- Vallis Sperii*: vg. Vallespir
- Valldaura, rec de (*aygua que ve de Vall-llaura y que va a Gironella*) [Olvan], 310/56
- Vall-llauire, prior de, 310/56; vg. Valldaura
- Vals, *parrochia de*, 272
- Valmanya [Maçanós, les Llosses, Ripollès], mas de, 200
- Veciana (*castell Viciana*) [Veciana, Anoia], 60, 310/73
- Vedella, la [Sant Salvador de la Vedella, Cercs, Berguedà], rector, 253
- Vellbelus, *coll de* [Sagàs], 310/27
- Vendes (?), torrent dels, 256
- VENREDLUS [la Quar], parroquià, 1B; vg. VENRELLUS
- VENRELLUS [la Quar], 1A
- Ventolà (*Ventolano*) [Ribes de Freser, Ripollès], 23; mas de, 310/75
- VERERDUSETUS [Manresa], prebost, 121
- Verre, 310/11
- Verronna [Sagàs], 26, 310/24
- Ves [la Quar], lloc, 310/19
- Vic [Osona], 228, 311/152; camí que va a, 141
- Vic, bisbat de (*Vicensis diocesis*), 130, 136, 184, 194, 200, 211, 212, 213, 214, 219, 223, 230; bisbe (*Vicensis episcopi*), 121, 132, 229, 246, 310/62; camí viguetà [Sagàs], 310/31
- VICENS VILA I OLIVERA [Artés], pagès, 311/141
- Viciana, castell de, 310/73; vg. Veciana
- Viculltet, 310/75
- Vila [Gaià], mas, 310/33
- Vila, la (*sa Vila*) [Olvan], mas, 202, 203, 310/53
- Vila, la (mas d'en Vila)* [vers la Vileta, Rotgers, Borredà], mas, 200, 203, 310/43
- Vila Gatina*, 275; vg. Vallgatina
- Vila-rasa (*Villa Rara*) [Vilada, Berguedà], 12
- Vila Rasa* [Pedret], mas o masoveria, 169
- Vila Rassa, pineda de* [Pedret], 256
- Vila, ça* [prop del mas Vilardell, la Quar], mas, 311/110
- Vilaclara [Casserres], mas, 79, 310/61
- Vilada (*Vila Lata, Vilaada*) [Vilada, Berguedà], 12, 50, 50 (nota), 167, 219, 244, 292; parròquia (*parrochia Sancti Iohannis de Vilaada*) 50, 105, 162, 163, 165, 166, 168, 182, 184, 208, 218, 239, 242, 243, 250, 268 (per error Sant Pere)
- Vilada, ribera de (*rivo de Villada*) [Vilada], 2, 29, 310/13, 310/42, 311/119
- Viladheures*, 220, 221 (Guillem de Viladheures)
- Viladomar, casa de* (1583), 310/89; vg. Viladomat
- Viladomat [Vilada, Berguedà], mas de, 50, 311/105 (o Sant Miquel)
- Viladonja (*Viladonge*) [les Llosses, Ripollès], 148
- Vilallobent (*Villa Lobent*) [Puigcerdà, Cerdanya], 3, 46, 49, 56, 88, 161, 177, 180, 181, 193, 239, 310/16; terme (*Vila Lobint*), 33; vilar, 87; mas, 23
- Vilalta [Santa Maria de Merlès, Berguedà], 14; camí (que anava al Rourell), 310/27
- Vilamirosa (*parrochie Sancti Iuliani de Vilamirosa*) [Manlleu, Osona], 212, 213, 214

- Vilanova* [Puig-reig], mas, 134, 310/60
- Vilar, el [Rotgers, Berguedà], mas, 200, 310/43
- Vila-rasa [Pedret], 311/152; camp, 311/152; mas, 117, 310/35; masoveria, 176, 257, 310/36; vinya, 251, 310/36
- Vila-rasa (*Vilarrasa*) [Vilada], 310/38
- Vilar d'Urtx, el (*Villar*) [Fontanals de Cerdanya, Cerdanya], 310/12
- Vilardell [la Quar], mas de, 23 (massos), 46, 144, 284, 310/16, 310/21, 311/110, 311/150
- VILATORTA, abat comendatari de la Portella, 308
- Villa de Asinos* [Merlès], 40
- Villa* [Gaià], mas, 64
- Villach*, 310/12; vg. *Víllec*
- Villag, villa*, 5; vg. *Víllec*
- Villalobent*, vilar de, 87; vg. *Vilallobent*
- Villalubint*, mas de, 23; vg. *Vilallobent*
- Villar*, 310/12; vg. el Vilar d'Urtx
- Víllec* [Cerdanya] (*Villag*), 216, 310/12; vil·la, 5
- Vimanera del Brut* [la Quar], mas, 311/102
- VINCENCIUS DE VALLE, monjo, 252
- VINCENTIUS [Vilada], fill de Ramon de la Serra Sobirana, 268
- VINCENTIUS DE PALMAROLES, prevere, rector, testimoni, 277
- VINCENTIUS DE SANCTA PAU, auditor reial, 209
- VINCENTIUS MORATONIS, canonge i capella de Sant Ot de la Seu d'Urgell, 279
- Viner de Bastanist*, mas d'en, 216
- Vinyals, los* [Sagàs], 310/30
- Vinyassa, la* [Olvan], partida de terra, 311/131, 311/146
- Vinyeses, cumbam de zes* [Sant Maurici], 143
- Vinyet* [Olvan], 227, 310/54
- Vinyola, la* [Fucimanya], 310/67
- Viranes, torrente de* [Gaià], 258
- Viyllec, ruppe de*, 216; vg. *Víllec*
- Vola, collo de* [Sant Maurici], 143
- Voladeres (*Boladeres*) [Olvan], mas, 311/130
- Voltregrà, castell de (*castro de Vultregano*) [Osona], 54, 310/61
- VUIFREDUS, avi de Pere Bernat de la Portella, 34; fundador del monestir, 310/1; senyor de la Portella, 310/12; vg. WIFREDUS
- VUIFREDUS SALAMÓ [Sagàs], terra de, 310/24
- VUISAD DE VILALTA, almoiner, 14
- Vultregano, castro de*: vg. *Voltregà*

— W —

- WADALARD MIR, terra de, 53
- WALAVONSUS [la Quar], 1A
- WIFFRE GERAL, testimoni, 27
- WIFRE GALIT [Ponts], possessor, 37
- WIFRED GISAD, testimoni, 14
- WIFREDUS [Borredà], prevere i monjo, 21
- WIFREDUS [la Quar], testimoni, 1A
- WIFREDUS [Olvan], sacerdot i escrivà, 22
- WIFREDUS, fill de Doda, senyor de la Portella, 5; donador, 6; fundador, 15; avi de Pere Bernat de la Portella, 34
- WIFREDUS, monjo i escrivà, 12
- WIFREDUS, prevere, monjo i escrivà, 14
- WIFREDUS, testament, 23
- WIFREDUS, testimoni, 2
- WIFRET, fill de Doda, 5; vg. WIFREDUS
- WILABERTUS [la Quar], sacerdot i monjo, escrivà, 35
- WILELM SINFRED [Sagàs], testimoni, 25
- WILELMUS [Gardilans], levita, monjo, escrivà, 29

WILELMUS (o WILHELMUS), prior de Sant Jaume [de Frontanyà], marmessor, 57

WILELMUS, prior de Sant Jaume [de Frontanyà], testimoni, 57

WILELMUS, sacerdot i escrivà, 47

WILELMUS DE TENRERS, jutge, testimoni, 57

WILIELMUS [Sagàs], testimoni, 26

WILLELM BELS [Vilada], testimoni, 12

WILLELMI DE SANCTO AUGUSTINO, testimoni, 57

WILLELMUS [Sagàs], levita, monjo i escrivà, 39, 40

WILLELMUS ERMENGAUDI, testimoni, 41

WITIZA [la Quar], testimoni, 1A

— X —

Xiulans (*Ioullans, Geulanos, Giulans*) [Sagàs], vil·la, 8; mas, 75, 310/24;

vg. Xiulans Sobirà

Xiulans Sobirà (*Giulans Sobirà*) [Sagàs], honor, 210, 310/26

— Y —

YPOLITUS, canonge i sagristà de Santa Maria de Lluçà, 92

Foro 1. El monestir de Sant Pere de la Portella. Fotografia: J. Bolòs

Foro 2. Absis i campanar de l'església de Sant Pere de la Portella. Fotografia: J. Bolòs

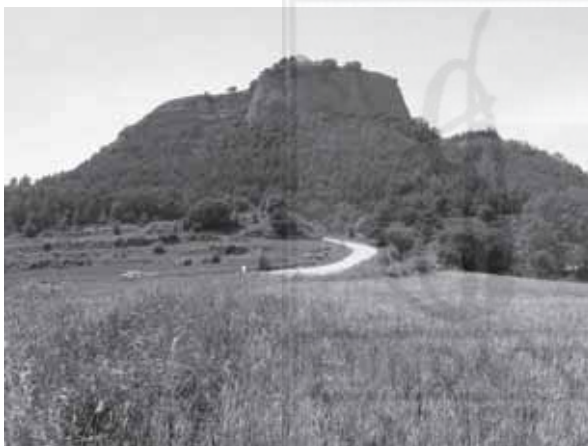
Foro 3. Façana de l'església de Sant Pere de la Portella. Fotografia: J. Bolòs

Foro 4. L'absis romànic de l'església de Sant Pere de la Portella. Fotografia: J. Bolòs

Foro 5. Claustre del monestir de Sant Pere de la Portella. Fotografia: J. Bolòs

Foro 6. Santa Maria de la Quar. Al cim de la muntanya es va construir l'església parroquial dedicada a Santa Maria. Fotografia: J. Bolòs

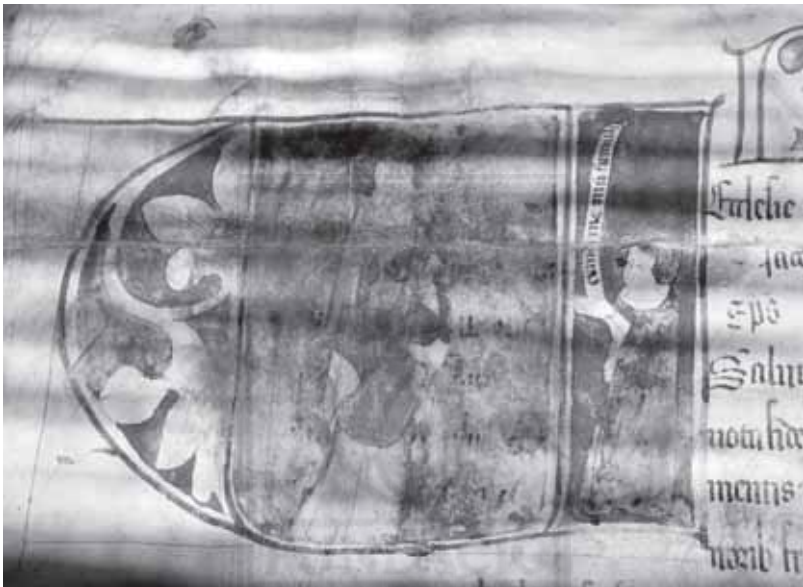
Foro 7. Absis romànic de l'església parroquial de Sant Andreu de Sagàs.
Fotografia: J. Bolòs

Foro 8. Església de Santa Maria Magdalena de Gardilans. Fotografia: J. Bolòs

Foro 9. Caplletra de la indulgència papal concedida a tots els que visitessin l'església de Santa Maria de la Quar (any 1336). Document conservat a l'Arxiu Diocesà de Solsona.

Foro 10. Caplletra de la indulgència papal concedida a tots els que visitessin l'església monàstica de Sant Pere de la Portella (any 1336). Document conservat a l'Arxiu Diocesà de Solsona.